

Приче о анђелима

Издавач
ПЕТРОВГРАД

За издавача
Мирослав Станчић

АНТОЛОГИЈА

+

ПРИЧЕ
О АНЂЕЛИМА

Приредио
Мирослав Стјанчић

ПЕТРОВГРАД
2004.

Садржај

<i>Сѿарац Клеоѿа</i> ВЕЛИКИ ЈЕ БОГ	7
<i>Свеѿи владика Николај</i> БИБЛИЈСКЕ ТЕМЕ.....	55
ЖИВОТ ПОСЛИЈЕ ЖИВОТА (Искуства православних хришћана)	68
<i>Свеѿи Нифонѿ</i> ПОДВИЖНИК МЕЂУ ЕПИСКОПИМА	106
<i>Свеѿи Некѿарије Еѿински</i> ЗЕМАЉСКИ АНЂЕО—НЕБЕСКИ ЧОВЕК.....	162
<i>Сѿарац Пајсије и сѿарац Порфирије</i> ПОУКЕ БОЖАНСТВЕНЕ ЉУБАВИ.....	170
<i>Сѿилијанос Паѿагоѿулос</i> СТАРАЦ ЈАКОВ	173
<i>Свеѿи владика Николај</i> МОЛИТВЕ НА ЈЕЗЕРУ	179
СТАРЕЧНИК.....	185
УОЧИ ДРУГОГ ДОЛАСКА ХРИСТОВОГ	199
<i>Проѿојереј Консѿанѿин Осѿоровски</i> СПАСЕЊЕ ЈЕ У НАШИМ РУКАМА.....	202
РАДОСТИ МОЈА, ХРИСТОС ВАСКРСЕ	206
<i>Свешѿеник Родион Пеѿроѿрадски</i> ЉУДИ И ДЕМОНИ.....	211
ПОСЛЕДЊА ВРЕМЕНА ДАНАС	228
СУЗЕ ЗА СВЕТ.....	231
<i>Свеѿи Серафим Вирицки</i> БЛАГОСЛОВ ЉУБАВИ.....	236
<i>Свеѿи Козма Еѿолски</i> ПОУКЕ И ПРОРОЧАНСТВА	247
<i>Проѿојереј Гриѿорије Дјаченко</i> ТАЈНИ ЖИВОТ ДУШЕ ПОСЛЕ СМРТИ.....	250

<i>Јован Мосха</i>	
ЛИМОНАР	272
ПРАВОСЛАВНИ БРАК И ПОРОДИЦА	280
<i>Свеџи владика Николај</i>	
ЖИВОТ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА	288
<i>Свеџи владика Николај</i>	
РАТ И БИБЛИЈА	299
<i>Свеџи владика Николај</i>	
ИЗНАД ГРЕХА И СМРТИ	301
<i>Свеџи владика Николај</i>	
РЕЧИ О СВЕЧОВЕКУ	304
<i>Свеџи владика Николај</i>	
НОВЕ БЕСЕДЕ ПОД ГОРОМ	306
<i>Свеџи владика Николај</i>	
ЕМАНУИЛ	309
<i>Свеџи владика Николај</i>	
ЦАРЕВ ЗАВЕТ	313
<i>Свеџи владика Николај</i>	
МИСИОНАРСКА ПИСМА	323
ГОСПОД НИЈЕ СТВОРИО СМРТ	337
<i>Старац Тадеј Вишовнички</i>	
МИР И РАДОСТ У ДУХУ СВЕТОМ	380
<i>Презвијер Руфин</i>	
ИСТОРИЈА МОНАХА У ЕГИПТУ	390
АНЂЕЛИ И ДЕМОНИ	408
<i>Старац Јефрем</i>	
ОЧИНСКЕ ПОУКЕ	430
<i>Јероџеј Влахос</i>	
ЖИВОТ ПОСЛЕ СМРТИ	439
<i>Старац Теоклиј Дионисијайски</i>	
ИЗМЕЂУ НЕБА И ЗЕМЉЕ	445
<i>Ијуман Марко Московски</i>	
ЉУДИ БОЖИЈИ И ЗЛИ ДУХОВИ	447
ЛИТЕРАТУРА	468

Старац Клеоџа

ВЕЛИКИ ЈЕ БОГ

О НЕЗНАНИМ СУДОВИМА БОЖИЈИМ

Неки монах из Скитске пустиње, идући у Александрију да прода своје рукодеље – јер је израђивао корпице – виде неку сахрану. Био је умро игемон¹ дотичнога града, велики паганин, који је побио хиљаде хришћана, јер то беше у време великих прогона. Беше леп дан, и читава варош иђаше за њим, спровођаше га до гроба.

Када је стигао нађе неког великог пустињака, који живљаше у пустињи 60 година и живљаше само од корења и с оним што налазаше у пустињи, нађе га поједеног од хијене.

Онда је монах помислио: са колико је почаст ишао ка гробу игемон, који је побио хиљаде хришћана, а овога, који је служио Богу 60 година и живео само у посту и молитви, појела је хијена! Какве то судове има Бог? Чини ми се да Бог, будући предобар, допушта и неправедне ствари.

Молићу се Богу да ми покаже какви су Његови судови, јер и поједини људи расуђују против Божијег промисла, Божијег бриговођења. Један је зао, грешник је, а иде му добро. Други је добар, али су деца зла, жена је болесна, а он утекнувши од једне наилази на другу невољу.

Један је зао а живи дуго, а други је добар и умире рано. Где, неки хришћанин је добар, моли се Богу, пости, и само на гнусобе наилази, а други је зао, псује, пије, и тога Бог не кажњава.

И тако, монах је уочио много таквих ствари, као што се каже код пророка Јеремије: *Господе, штиа је, јер њуи злих најредује, а њуи њравих увек је у невољи.*

И од тога дана почео је да се моли: "Господе, покажи ми судове Своје, да не бих судио!" И почео је онај монах да се моли Богу да му покаже судове Његове: како то да један, сиромах, који је свет и прав, буде болестан, страда, наилази на невоље, а други, грешан, ради по својој глави, а здрав је и богат, има успеха, постаје велик у служби, у части, и у свему му иде добро.

¹ Управитељ, губернатор.

И молио се монах дуго Богу да му покаже због чега бивају ове неправде, да добри често пате, а злима иде добро.

“Нека ми покаже Бог судове Своје, јер је и мене често саблажњавала ова ствар, јер сам видео многе неправде, које – како ми се чини – да је Бог допустио.”

А ПреблагИ Бог, пошто човек не зна судове Његове, предочио му је на овакав начин судове Своје, иако је могао да га сатре због овог испитивања, да сазна тајне Божије, које не знају ни анђели. Али пошто га љубљаше због светог живота, хтео је да га умудри, јер судове Божије нико не може знати.

Једном је пошао пустињак сам у Александрију да прода своје корпице, јер беше три дана хода. Али чим је пошао од своје пећине, на некој лепој пољани изашао му је у сусрет други монах, млад, веома леп.

— Благослови, оче!

— Господ нека те благослови, сине!

— Камо идеш, оче?

— Идем до трга, да продам своје рукодеље.

Они продаваху корпице и куповаху хлеба, прављаху двопек и храни-ти су се зеленишем који су налазили по пустињи.

— Оче, ја исто у Александрију идем.

— Слава Богу да имам сапутника!

Пошто је преузео терет старца, млади монах му је рекао:

— Оче, гледај шта је. Знаш шта треба да чине монаси када иду на пут. Да се моле све време и да разговарају с Богом. То је дужност монаха и хришћана, кад иду путем: да се моле.

— Тако, оче, до Александрије ћемо се молити.

— Да не проговоримо ни реч! — рекао му је онај млади. — Идући заједно три дана овим путем, видећеш на мени неке страшне ствари. Да не говориш, да ми не судиш и да не погазиш заклетву!

— Да, сине! Ако ми Бог помогне, нећу више говорити!

И пошли су обојица. Млади монах ношаше корпице, и иђаху ћутећи.

Око поднева, када је сунце жегло веома јако, наишли су на неко село, и изашла су пред њих два млада човека:

— Оци, од сада не можете више путовати, јер сунце жеже веома јако. Хладете код нас!

Та два младића су их примила са великом чашћу, јер на Истоку током дана не можеш путовати, него само јутром и вечером. И тамо је таква традиција да се те прими у кућу, да ти опере ноге. Спаситељ је рекао Симону

фарисеју: Уђох ши у кућу швоју; ни воде ми на ноје ниси дао! (Уп. са Лк. 7, 44.) Јер је тамо песак веома врео, и кад си стигао човеку у кућу и лине ти мало хладне воде на ноге, чини ти велико добро. Ноге се ужасно жаре због песка и камења.

Ти младићи, када су сазнали да су из Скитске пустиње, где беху само свети монаси – Свети Антоније Велики, Свети Макарије Велики, Свети Сисоје Велики, Свети Онуфрије Велики и други велики испосници које имамо у календару – примили су их са још већом чашћу, са љубављу, опрали су им ноге, одморили их и поставили за сто.

Ти младићи имађаху у кући неки сребрни суд, веома скуп, што им беше остао с колена на колено. У тај суд су им ставили пустињачку храну, из побожности, указујући им доличну част.

Монаси су јели, благодарили су и пошли су да отпочину, јер беху уморни.

Пред вече, кад да пођу на пут, млади монах је украо сребрни суд. Стари монах је видео и помислио је: "Гледај! Примили су нас људи са толиком чашћу, опрали су нам ноге, дали нам да једемо, а овај монах је украо сребрну зделу".

Идући они мало даље, прешли су преко неке ћупријице. Млади монах је осенио онај суд крстом и бацио га је у воду. Старац је видео и помислио је: "Каква неправда! Зашто узе зделу и баци је у воду? Зашто је није оставио тамо?" Али је прећутао, јер имађаше завет до Александрије да не говори.

Увече су стигли код друго двоје младих. И ови су изашли пред њих, примили их с љубављу, опрали им ноге, како је обичај, и дали им да се одморе. Ти су имали детенце од неколико месеци.

Јутру, кад да пођу, млади монах је отишао код дечије колевке, а да његови родитељи не примете, и убио га је.

Старац је видео и говораше у свом уму: "Са каквим сам зликовцем пошао ја на пут! Тамо је украо сребрну зделу, овде је убио дете!" Али га он беше упозорио: "Видећеш много код мене на овом путу, немој случајно да проговориш, јер кршиш заклетву!"

Другога дана око поднева, пролазећи кроз неко село, изашао им је у сусрет неки домаћин:

— Оци, од сада не можете више ићи, јер је сунце припекло и велика је врућина. Хајдете код нас да се одморите неколико сати а пред вече ћете поново поћи.

Тај човек имађаше везаног пса, који чуваше читаво домаћинство. Примио их је човек, угостио их, дао им да се одморе. Пред вече, кад се почело прохлађивати, они су отишли. Млади монах се вратио натраг и – да власник не примети – закристио је пса, и пас је скочио увис и угнуо је.

Тада старац гледаше, али ћуташе: "Каква је ово работа? Тамо је украо сребрну зделу, онамо је угушио дете, овде је убио пса!"

Идући они другога дана, успут су прошли поред неке крчме. Тамо више нико не говораше о Богу, говорио је алкохол у њиховим главама: подвврски-ваху, певаху, звиждаху, псоваху; и када су видели монахе, почели су викати: "Гледај поपुरде!" – Када је човек пијан, не говори више он, говори ђаво!

Стари монах није рекао ништа, гледао је свој пут. А млади се окрену ка крчми и направи три метаније. Пошто се поклонио према крчми, пошао је даље.

На ивици шуме било је село и нека напуштена црква. Није имала ни крста, врата беху узета, прозори полупани; пуста црква, напуштена сигурно пре више од 40 година. Млади монах је узео неколико каменчића, осенио их Светим крстом и почео их бацати на цркву.

А стари монах говораше у себи: "Види ти ово! Да је од Бога, не би то чинио. Али од ђавола је, јер се крчми клањао, а на цркву баца камење". Али му не беше дозвољено да говори. До Александрије беше још један дан.

Трећега дана ујутру, идући они покрај неког села, стигну до неке куће покривене сламом и трском. На кућном трему била су дечица, њих петоро, и плакаху. Стари монах је извадио нешто из ранца и дао им. Затим их је упитао:

- Што плачете?
- Јуче су сахранили мајку!
- А имате ли оца?
- Отац је умро лане.

Немађаху, јадници, ни оца ни мајку.

Пошто су отишли, млади монах се врати натраг и запали кућу. Деца су се разбежала куд који.

Стари монах је помислио: "Је ли то човек? Запалио је кућу! Господе, колико ћу ја још трпети овог убицу? Тамо се клањао крчми, овамо је гађао цркву! Овај само зла чини!" Али ћуташе, јер ће увече стићи у Александрију, у варош.

Кад су стигли у Александрију, беше вече. Тамо беше нека велика вила и власник не беше код куће. Млади монах је мало погледао кућу, и врло

брзо већ је био на врху куће. За један сат уништио је целу кућу. Разлупао је кров, врата, прозоре, све што беше у кући покварио је.

Стари се зачудио, како је за сат времена разлупао целу кућу, и поплашио се кад је видео. Али сада, пошто беше стигао у Александрију, могао је да говори. Кад је онај изашао пошто је разлупао целу кућу човекову, узео га је на страну и запитао га:

— Деде слушај, брате! Од сада више не могу да ћутим! Је ли био завет међу нама да не говоримо довде? Ти мени да кажеш шта си ти! Ђаво ли си, човек ли си или анђеоло ли си!

— Али зашто, оче? Јесам ли што зло учинио?

— Море, па од три дана, од када идемо заједно, чинио си само зла дела!

— А шта сам, оче, учинио зло?

— Па добро, море, они људи оданде, кад смо сишли с брега, зар нас нису примили, зар нас нису угостили, и што су скупоценије имали поставили су – ону зделу! Ниси ли је отуда украо и бацио у воду?

— Шта велиш, оче?

— Зло си урадио. Велика лудост, јер они људи ће нас осуђивати да смо крали!

— Оче, три велике и добре ствари сам учинио тамо! Она сребрна здела беше петохљебница из цркве онога села. Њу беше украо прадеда оних, али они не знађаху. Беше писано на њој старим црквеним писмом: "Ово је петохљебница цркве Светога Николаја, дарована од те и те породице, и ко је буде отуђио од цркве да буде у паклу док је не врати назад".

Тако је писало на здели. И због те зделе девет душа које су је употребљавале мучиле су се у паклу. И сада је требало да и ови иду у пакао, јер је употребљаваху. И мени је било жао њих, и украо сам зделу; али мени није била потребна, јер сам је бацио у воду.

Сутрадан ће доћи црквењак цркве да се купа у оној води и наћи ће суд. Он, будући из цркве, познавајући црквено писмо, однеће га свештенику. И када буде ставио зделу у Свети олтар, оних девет ће изаћи из пакла, јер тамо је писано: "Да буду у паклу док је не врате назад".

— Значи, оче, ја сам тамо учинио три добра дела: и оних деветоро извукао сам из пакла, и ове што су у животу сачувао сам да не уђу, и дао сам и зделу назад цркви, да је има, јер беше веома потребна. И ти кажеш да сам зло чинио, а ја сам добро чинио!

Тада се задивио старац: "Гледај, брате, како је било, а ја сам рачунао да је лопов, да је украо зделу!"

— А кад си убио дете, јеси ли такође добро учинио?

— Добро дело сам и тамо урадио.

— Како, убио си дете и кажеш да си добро дело урадио?

— Стани и не суди по своме уму. Јеси ли видео детенце? Оно је било зачето на дан Васкрса. Пошто се нису уздржали родитељи на дан Васкрсења Господњег, дете је, по Божјем суду, имало да у својој 20. години постане разбојнички заповедник и да убије своје родитеље. То беше казна за њихово неуздржање. И много је људи имао да побије, и много пометње имао је да чини у свету, јер је био зачет на тако велики дан.

Ја сам овде учинио три велика добра дела: послао сам душу детенцову чисту на небо, спасао сам његове родитеље од убиства од руке њиховог сопственог детета, и они, нашавши дете мртво, плакаће веома много, и кроз тај плач опрашта им се и грех који су учинили уочи дана Васкрса. И ти кажеш да сам зло чинио, а ја сам добро чинио!

— А зашто си тамо убио човековог пса?

— И тамо сам учинио добро дело! Онај пас чуваше цело домаћинство, али је сутрадан требало да побесни. И када је требало да дође газдарица да му да за јело, имао је да је уједе, и велика је гнусоба имала да буде у кући онога човека! Пошто нас је примио, било ми их је жао и убио сам пса пре, да не уједе газдарицу. И ти кажеш да сам зло чинио, а ја сам добро чинио!

— А што си се код крчме крстио и клањао се?

— И тамо сам учинио добро дело! У ту крчму беху дошли најбољи домаћини из села. Црквени тугор, кнез и један добар домаћин. Они су се саветовали да се удруже и да направе цркву у селу која беше напуштена. Кад смо ми тада пролазили, они су рекли: "Помози, Господе, да направимо цркву!"

Мада беху у крчми, ја сам видео да су људи хтели да учине добро дело, направио сам и ја три метаније и рекао сам: "Господе, помози им да направе цркву!" И ти кажеш да сам зло чинио, а ја сам добро чинио. Ја се нисам клањао крчми, поклатио сам се Богу, да помогне оним што су се одлучили да обнове запуштену цркву.

Задивио се старац, говорећи: "Ни овде нисам био у праву!"

— А тамо, кад смо стигли на крај села, зашто си се бацао камењем на цркву?

— То беше она напуштена црква. И будући црква пуста, ђаволи играху на Светој трапези, на прозорима, на храму и смејаху се опустошењу дома Божијег, и беше ми криво. И видео си да сам осенио крстом оне каменчиће и почео се бацати на цркву, а ђаволи су се разбежали оданде. Ја нисам гађао цркву, него ђаволе који беху тамо!

— А онамо зашто си запалио кућу деци? Видео си дечицу и није ти било жао њих?

— Та било ми је жао више него теби! И урадио сам веома добро. Видео си да она дечица не имаху ни мајку ни оца, и остала су са оном страћаром од куће. Али она не знаху да под кућним тремом постоји благо скривено од њиховог прадеде. Суд са чистим златницима. И ја сам запалио кућу, јер они живљаху у сиромаштву и не знаху да имају благо под кућним тремом.

Након неколико дана деца ће тражити туда да виде шта је још остало и наићи ће на оно благо и позваће неког свог деду, који је црквени тотор. Овај, будући богобојажљив човек, узеће под своје старање ону децу, и са нађеним новцем направиће им велику кућу са свим што им треба, школоваће их, и постаће велики људи и верници.

И ти велиш да сам зло учинио, оче, што сам запалио кућу, али ја сам добро учинио, јер да нисам запалио кућу, не би нашли благо.

— А овде зашто си покварио кућу?

— Оче, ова лепа кућа беше направљена новцем од крађе. И било је заповеђено од Бога овако: "Пошто је направљена туђим трудом и новцем од крађе, овде муж и жена никада неће живети! Жена је требало да умре код првога порођаја. Само муж удов имао је да живи целога века у овој кући".

И покварио сам кућу, јер су они отишли на неку свадбу, и кад буду дошли и видели да је све разлупано, начиниће на месту мању кућу, сопственим трудом, и жена онда неће умрети код рађања првога детета.

И ти кажеш да сам зло учинио, а ја сам учинио добро, по вољи Божијој.

Онда је запитао монах:

— Да ти мени кажеш, брате, пошто си толико великих чуда учинио, шта си ти?

— Али да и ти кажеш мени, свети оче, шта си тражио у молитви од Бога?

— Ја се неколико година молим да ми покаже Бог своје судове, јер ми се учинило да многе неправедне ствари допушта Бог у овом свету.

— Да? А зар ниси чуо пророка Исаију? *Колико су небеса виша од земље, колико је Исѿок даље од Зайада, ѿколико су судови моји виши од судова ваших и мисли моје од мисли ваших, синови људски* (уп. са Иса 55, 9).

Ниси ли чуо Соломона шта вели? *Шѿо је ѿеже од ѿебе немој ѿодизаѿи и шѿо је дубље од ѿебе немој исѿиѿиваѿи, да не умреш*.

Ниси ли чуо Давида пророка који каже: *Судови Госѿодњи дубоко су веома*.

Како си се усудио ти, један човек, да знаш судове Божије, које ни арханђели, ни херувими не знају? Али Бог није хтео да те сатре, јер је могао да те сатре због овог испитивања, али знајући трудове твоје, послао је мене, оче, да ти покажем да судови Божји нису као људски.

Видиш ли колико си ти судио о мени? Што год сам урадио теби се учинило да је зло: да сам убица, да сам украо суд, да сам запалио кућу, и што сам год урадио. А то је све било добро веома, и све је учињено на велику корист. Било је добро по судовима Божијим, не по судовима људским!

И ти си нешто расуђивао, али судови Божији нису били као твоји, јер они су били врло добри! Ти си рекао да сам зло чинио, а ја сам чинио само добро. Дакле, од сада да више не судиш никога и што год будеш видео, реци: **Господе, ти све знаш. Ја не познајем твоје судове!**

Дакле, Свети оче, нико од људи да се више не усуди да испитује судове Божије, јер ни анђели не могу знати судове Његове!

Али пошто си човек, Бог ти је опростио, али ме је послао да те умудрим да се више не усудиш уходити судове Његове, јер судови Божији су много дубоко и не може их знати нико, ни анђели са неба.

Дакле, да упамтимо из ове приче да се у свему што нама у овом свету изгледа криво и зло много пута варамо! Јер не познајемо судове Божије скривене и необухватне.

Не испитуј неиспитљиво и не жели да достигнеш недостижно!
Амин.

ПИТАЊА О ВЕРИ

— Да ли је коме предодређено место с десна и с лева Пресвете Тројице?

— Спаситељ вели: Седети мени с десна или мени с лева није Моје да дајем, него је оних за које је припремљено. Та два места су од Оца одређена Богомајци и Светоме Јовану Крститељу. Ко је Јован Крститељ? Највећи чо-

век рођен од жене. А ко је Богомајка? Шта каже псалм 44? *Са десне сйране њи сйоји царица одевена и украшена златом иројиканом хаљином* (уп. са Пс 44, 9; *нај.* прев.).

Ако је родила Сина Божијег од Духа Светога, носила Га у утроби и дојила Га, била је "станиште Духа Светога". Ко може бити већи од ње? Она је Царица Духа Светога, Царица херувима и серафима! Сви секташи и пагани, на дан Суда, видеће они тада ко је Богомајка, кад засија над четом херувима. Тешко њиховој глави! Одвешће их сатана у огањ пакла заједно са собом и са свим ђаволима који су хулили на Богомајку!

Видите да Христос беше на Крсту распет и пљуван и бичеван, али ни тада није заборавио Богомајку. Показа на њу Светоме Јеванђелисту Јовану, рекавши: *Ево њи мајке!* (Уп. са Јн 19, 27.) То јест прихвати је! И прихватио ју је. И њој вели: *Мајко, ево њи сина!* (уп. са Јн. 19, 26.) Предао ју је на пажњу најчаснијем апостолу, и живела је још 15 година до свога пресељења на небо.

— **Оче, у Откривењу се говори о жигу антихристову, 666, који је моћ антихристова.**

— Брате, зар ти мислиш да се узима тако дословно, 666?

Те три шестике симболизују три ужасне страсти које ће владати светом у последња времена, наиме:

I. **Безумну похоту**, то јест разврат и пијанство какви не беху никада на земљи;

II. **Брзоплето**, маштарско умовање које води у секте, свакојаке раздоре, душевне болести, врачарство, безнађе и самоубиство;

III. И трећа шестика означава **нерасудни гнев**, то јест мржњу међу људима, ратове, освету, свакојаке злочине, свађу и смутњу међу хришћанима, међу родитељима и децом, као што пише у Светом Јеванђељу.

Све те страсти, које су симболизоване бројем 666, владају данас читавом земљом, док не дође крај света и Страшни суд. Тада ће свако примити по својим делима.

Па зар ви мислите да ће бити какав жиг са бројем 666? Глупости! Ако ти у *Откривењу* захтеваш 666, ја од тебе захтевам "звер што говори", и "зеленкастог коња" и "рићег коња" и "враног коња", и "град што рађа" (уп. са Отк 13, 5 – 6; 6, 4; 6, 5; 17). Град постаје жена и рађа.

Де да ти мени кажеш; шта је то? Седам чаша гнева Божијега, седам труба, шта су? Реци, реци!

Најпроклетија секта на свету, која нам прети, јесте секта јеховиста. Какве тешке хуле износе они против Божанства! Они не верују у Христа.

То је јудејска политичка секта, која се бори против хришћанства и покушава да нападне догму Пресвете Тројице, јер одвајају Оца од Сина и од Духа Светога.

Је ли био икад Отац без Логоса? Христос је Логос Очев. Је ли био икад Отац без Духа? Шта се каже у 32. Псалму? *Господњом речју учврстише се небеса и дахом његових уста сва војска њихова* (уп. са Пс 32, 6). Је ли био икад Отац без Логоса или без Духа?

Зар ниси видео при стварању човека? *Да начинимо човека по своје облицију, као што смо ми.* С ким ли се саветоваше Отац, ако не беху Син и Дух Свети? Зар ниси видео при пометњи језика? *Хајде да сиђемо и да им доделимо језик* (уп. са 1. Мој. 1, 26; 11, 7). Света Тројица се од почетка открива у најтајанственијим Писмима.

Дакле, зло од ђавола ово је: **безумна похота, брзоплето умовање и нерасудни гнев.** То значи 666!

"И доћи ће нека секта на крају света, каже Свети Андреј, која се неће осењивати крсним знаком, и ставиће им антихрист жиг на десну руку, и неће је подизати на чело; јер чело је символ разумске стране душе, то јест ума."

Дошле су код мене још давно неколико жена баптисткиња чак из Абруд-Албе². Две су се прекрстиле. Од 30. године беху баптисткиње.

Једна је рекла:

— Оче, нећу се прекрстити!

— Прекрсти се! — кажем јој.

— Нећу се крстити, не могу да дигнем руку нагоре!

— Ставио ти је ђаво жиг, зато је више не подижеш! Прекрсти се, жено, па ћеш видети моћ Божију!

— Не, јер не могу да подигнем руку!

И ја јој узмем десну руку и прекрстим је трипут по лицу.

— Јао! Јао! Сада сам је могла подићи!

Тако је побегао од ње ђаво који је њом владао.

— Јао, осећам се веома лака!

— Да! Сада је отишао ђаво с твоје руке!

Затим сам је исповедио и поново се вратила Цркви. Видите ли моћ Светога Крста?

² Абруд - град у жупанији Алба (Алба).

О СТРАХУ БОЖИЈЕМ

Ко се боји Бога не воли да узима туђу имовину. Ко се боји Бога не иде код туђе жене. Ко се боји Бога – и са својом женом живи у чистоти, по поретку Цркве.

Ко се боји Бога не врши побачаје, није пијаница, није пушач, није кавгаџија, није грамзивац за туђом имовином, није непокоран, поштује власт, по апостолу Павлу: *Он даје ономе који је са чашићу – чашићу, који је са дажбином – дажбину, који је са сѣрахом – сѣрах, и никоме ништа не остаје дужан, осим да љуби Бога и ближњега* (уп. са Рим. 13, 5–8).

Ко се боји Бога тај за време недељне Свете литургије не спава код куће. Ко се боји Бога не оставља децу да одрастају у безакоњима, него их кори и исправља, учи их да се клањају Богу, да посте, да одлазе у цркву и да воде чист живот у породици. Ко се боји Бога не губи време узалудно. Или ради, или се моли Богу, или чита Свето писмо, или мисли о будућем Суду, о смрти, о награди, о блаженству раја и о паклу.

Ко се боји Бога љуби сваког човека и са много љубави помаже сваком човеку који је у невољама. Ко се боји Бога не штеди своје имање од раздавања сиромасима. Ко се боји Бога у великом је страху не само да не згреши Богу делом или речју, него и мишљу. Али због чега? – Зна шта казује Дух Свети: да је Бог видео и види нашу мисао и пре него се зачне.

Јесте ли чули код Јова? Јесте ли чули: Богобојажљив човек? Шта каже Божанско писмо? *Бејаше човек у земљи Асидијској, у њределу Уза, у Арабији, и беше најбојатији човек на Истоку*. Али чуј шта каже: *И беше веома Бојобојажљив* (уп. са Јов. 1, 1–3). Свако вече приносаше по једног вола на жртву. Али зашто? Он живи пре писаног Закона. Пети је од Авраама и живи скоро хиљаду година пре Мојсија.

И он, тај човек Божији, имађаше седам синова и три кћери, и приносаше жртву очишћења, као што се приношаху крвне жртве тада, *да не буду како деца моја, будући млада, мишљу зрешила шћојод Боју* (уп. са Јов. 1, 5). Јесте ли чули? Ко од данашњих отаца и мајки, који родитељи још брину шта мисле њихова деца? Ко се данас још боји грехова своје деце учињених мишљу? "Тешко мени, можда су што зло умовала моја деца! Можда су помислила на крађу, или на мржњу, или на разврат, или на пијанство, или на освету. Тешко мени! Да принесем жртву Богу, да би им Бог опростио, јер су згрешила мишљу!"

Јеси ли чуо: родитељ деце? Јеси ли чуо: отац деце? Боји се да не буду мишљу згрешила деца његова Богу! Јеси ли чуо због чега је Бог похвалио Јова? Ево како казује *Свeјiо Писмо*:

Беше једнога дана и дођоше анђели Госiодњи iпред Госiода (уп. са Јов. 1, 6). Јер је милијарди милијарда анђела. Нико их не може избројати, као што каже пророк Јеремија: *Ко ће избројати војску небеску?* Јер их је више но песка морског.

И они иду к Богу, који је Ум, првобитни Ум, извор свих словесних умова, с неба и са земље, и подносе духовни извештај шта раде на спасењу душа, шта раде људи на земљи и како се они боре и служе Богу у спасењу света.

Шта каже апостол Павле? *Нису ли сви они слуге – вели о анђелима – које Боi шаље да служе онима који ће наследити сiсаење* (уп. са Јев 1, 14). Јеси ли чуо која је њихова служба? Постављени су у службу спасења рода људског. Тако су дошли анђели, и вечно долазе као муња и подносе извештај Богу шта раде људи на земљи, и сваки анђео чувар казује о својој души, која му је поверена, шта ради у том минуту.

Тада је дошао и сатана, и Бог га пита:

— А ти одакле долазиш?

Али шта? Зар Бог не знађаше одакле долази ђаво, кад је Бог на сваком месту присутан? Као што се каже код Јеремије: *Ја сам који исiуњавам небо и земљу* (уп. са Јеремија 23, 24). Постоји ли место где не би био Бог, у паклу или у рају, или на небу или на земљи? Постоји ли какво небо или наднебесје над свим небесима где не би био Бог? Па онда, не знађаше ли Бог одакле долази? Али због чега му је поставио питање? – Да би нама одговорио каква је била повест Јова.

— Одакле ти долазиш? — упитао је Бог сатану.

А он је рекао:

— Господе, проходио сам земљу и све што је под небом, и ево ту сам.

Јеси ли чуо како он дела? Јер није сам. Трећина небеских звезда је пала, трећина анђела је пала, као што показује Свети Григорије Нисијски. И у *Ош-кривењу* се каже: *Видео сам велику црвену аждају, која је својим рејом вукла iтрећину звезда небеских и бацила их на земљу* (уп. са Отк. 12, 3–4).

Где је стан демона сада? У ваздуху. Али не само овај ваздух који окружује нашу планету и остале десетине милијарди планета, него међу-планетарни простор и међузвездани простор, који нема граница.

Јеси ли чуо колико је велик тај простор? Јер чујеш да је чети палих ангела Бог дао место под небом. То место им је дао. Ко нас учи то? – Свети апостол Павле, уста Христова, који вели: *Кнезови који владају у ваздуху, духови злобе у ваздуху* (уп. са Еф. 2, 2). И велики пророк Давид вели: *Многио их је који се с нама боре с висине, то јест из ваздуха.*

Због тога је с правом казао сатана: *Проходио сам земљу, Госјоде, и све што је њој небом, и ево ју сам.*

И шта га пита Бог?

— *Јеси ли био код слује моја Јова? Јер нема онаквога на земљи, бојобојажљива и који живи њраведно веома, као Јов.* Па кад то каже Онај Који је створио небо и земљу, Онај који испитује срца свију, кад Он хвали једног човека, ко може рећи што противно? *Јер нема на земљи онаквога као Јов, бојобојажљива и врло њраведна њреда Мног.*

Јеси ли чуо? И не због тога што беше убог или у тешкоћама. Него беше врло богат. Јер шта каже *Светио њисмо? Да беше врло бојати, најбојатији човек на Истоку* (уп. са Јов. 1, 3). **Али га имање није уништило, није га одвојило од Бога.** Јер љубљаше Бога много силније но што љубљаше имање. Имање за њега не беше ништа. Беше као бачена крпа. И то је показала Јовова повест, коју ћу укратко испричати у наставку.

Шта се догодило? Рекао је сатана Богу:

— Да, Госјоде. Ти кажеш да је Јов врло праведан и да те се боји. Али не боји се Он тебе бадава!

— Него због чега?

— Кад Си му умножио имање, и стада његова прекривају читаву једну земљу, како Те не би љубио? И како се не би бојао, кад си му дао толико имања и части?

Ђаво је сматрао да се Јов због тога боји Бога, што има имања. Али не беше тако. Јов беше истински богобојажљив.

— А шта ти хоћеш? — вели Бог.

— Госјоде, дај га мени у руке, да Ти ја покажем да ће Те у лице проклињати! — рекао је сатана.

— Шта хоћеш, море? — рекао му је Он.

— Дај Јова мени у руке, да му ја одузmem имања и децу и све, да види-мо: неће ли Те проклињати у лице? Јер ако си сада Својом силом оградио његова имања, и сва имања његова и слуге његове су Тобом ограђене, ја му се не могу приближити.

Али због чега га ограђиваше сила Божија? Јер беше врло праведан и бојаше се Бога, и ништа се не могаше приближити његовом газдинству. Јер га анђели Господњи чуваху, зато што и он чуваше заповест Божију.

— Шта хоћеш? — упитао је Бог сатану.

— Дај га мени у руке! — одговорио је он.

— Дајем ти га. Иди! Али се њега не дотичи!

Јеси ли видео да ђаво не може ништа чинити без Божијега допуштења? Могао је он отићи на Јова и раније, јер му беше веома криво на њега што беше праведан, али док Бог није дозволио, није отишао. Јер и ђаво је такође слуга Божији, јер и њега је такође Бог створио, и одлази само камо му Бог допушта. Јер ако би било тако, да он чини што хоће, колико мржње има према људима, за један дан не би остало ниједног човека на земљи. Али је ђаволска сила ограђена силом Бога Сведржитеља, и не допушта му да чини више но што Бог допусти.

Јеси ли чуо шта каже апостол Петар? – *Веран је Бој, који вас неће љустии да се искушате изнад ваших моћи, нејо уједно са искушењем шаље и љомоћ* (уп. са Кор. 10, 13). Видели сте у Јеванђељу, када је Христос у Гадари истерао демоне из двојице бесомучних, да их је запитао: "Како се зовете?" – "Легион, Господе, јесте име наше." Легион значи 6.000 демона. Толико их беше у двојици људи! Јер легион је грчка реч, легија војника. Легион или легија.

У двојици беше 6.000 демона. Због тога спаваху у гробовима и не иђаху у одећи, јер иђаху голи по пустињи, како каже Јеванђеље. Беше их много. Заиста их беше много, јер једна легија имађаше тачно 6.000 демона, и они су рекли да су једна легија, један легион. *Ако хоћеш, Госјоде, да нас изјонии из ових људи, дозволи нам да идемо у свиње* (уп. са Мт. 8, 31; Мк. 5, 12; Лк. 8, 32). Јер беше крдо свиња на обали Галилејскога мора. Био сам тамо где су се утопиле свиње, јер сам прошао кроз сва места, када сам био у Јерусалиму.

И када им је допустио, ушли су демони у свиње, и појуриле су у море и све су се утопиле. Али због чега је Господ допустио ђаволима да уђу у свиње? Због тога што Мојсијев закон не дозвољаваше да држе свиње, а они, противно Закону, држаху и јеђаху свињско месо. И онда их је пустио у море, заради оних којих их држаху, јер их држаху ради трговине, да продају другима.

Деде да се вратимо Јову. И дошао је ђаво код Јова. И први пут када је стигао над газдинством Јововим, спустио је огањ с неба. Али шта? Зар је

сатана на небу? Зар га није арханђео Михаило збацио с неба? Зар није била борба са арханђелом Михаилом, као што видимо у *Апокалипси*? *И више им се не нађе месца на небу* (уп. са Отк. 12, 8). Али због чега *Свето Писмо* каже "небо"? Ваздух се назива небом. Јер чуј шта вели *Свето Писмо: Хвалиће Госиода, и њице небеске!* Да како оне не живе на небу, пошто их назива птицама небеским? Не. Живе у ваздуху. Дакле, да схватите: по "*Тачном изложењу љавославне вере*" Светога Јована Дамаскина, ваздух се назива небом.

Дакле, сатана је спустио огањ из ваздуха, из зрака. И имађаше јадни Јов 7.000 оваца, 3.000 камила, 500 јармова волова, 500 пари магараца, 3.000 слугу опасаних златним појасевима, који служажу на толиком имању, седам синова и три кћери, дворове и поседе. И најпре су стада оваца пала као жртве. Спустио је сатана огањ с неба, то јест из ваздуха, и изгорела су Јовова стада одједном заједно са чобанима, заједно са слугама, са бачијама, са псима; 7.000 оваца одједном је сажегао огањ. Али по Божанској икономији остао је један једини човек, да би однео вест. И дошао је к Јову. Јов беше као цар, ношаше порфиру и беше човек веома частвован од царева земаљских, јер трговаше са људима из других земаља, јер имађаше велико имање. И дошао је слуга и рекао:

— Господару!

— Шта је, сине?

— Ево, слуге твоје, чобани твоји и стада твоја пасијаху гором и равницом. И дошао је огањ с неба – то јест из ваздуха – наједном, и сажегао је стада твоја, и пастире твоје, и слуге твоје, и све што беше тамо. И остао сам једини ја и дошао сам да ти кажем шта се догодило.

А Јов је рекао:

— Није то ништа, сине! Господ даде, Господ узео, како је Господ сматрао, тако је учинио! Нека је благословено име Господње од сада и до века!

И није роптао.

И није ни завршио онај од оваца, а дође онај од камила:

— Господару, Халдејци су прешли Јордан, отели твоје камиле, 3.000 камила, и пастире, и све, и одвели их у своју земљу, и утекао сам једини ја и дошао сам да ти кажем.

И Јов је рекао:

— Није то ништа, сине! Господ даде, Господ узео, како је Господ сматрао, тако је учинио! Нека је благословено име Господње од сада и до века!

И није ни прошло неколико минута, дође трећи, онај од волова:

— Господару, разбојници су дошли из пустиње, поклати су слуге твоје и узели су оних 500 јармова волова и одвели са собом.

И Јов је исто рекао:

— Господ даде, Господ узме, како је Господ сматрао, тако је учинио! Нека је благословено име Господње од сада и до века!

И није прошло до само мало, а дошао је онај од магараца:

— Господару, дошли су Сиријци из предела Дамаска и ухватили су твоје слуге и заједно са магарцима претерали их у своју земљу.

А тамо беше 500 пари магараца, јер су у топлим земљама најтраженије животиње камила и магарец, које могу трпети жеђ и живе са мало хране.

И Јов је рекао исту реч:

— Није то ништа, сине! Господ даде, Господ узме, како је Господ сматрао, тако је учинио! Нека је благословено име Господње од сада и до века!

И ни реч није изрекао што му је за час узео све имање.

На послетку је дошао пети. Овај му је ранио срце, али се он ипак није усудио да каже злу реч против Бога. Он имађаше седам синова и три кћери. И они, видевши свога оца да вечно чини милостињу толиким хиљадама сиромаха, почели су и синови да чине исто као и њихов отац. Приређиваху гозбу сваке суботе. И једне суботе приређиваше најмлађи, затим следећи, док не стизаше до најстаријега, и затим кћери. И управо сада беху при некој великој гозби те суботе; много људи беше позвано за трпезу, и они послуживаху тамо за трпезом невољнике.

Сатана, имајући Божије допуштење, отишао је и затресао је кућу – зграду, дворац где беху – и убио их је све: и оне за трпезом, и Јовове синове. Није остао, до само један, који је дошао к Јову и рекао:

— Господару, ето синови твоји и кћери твоје беху у кући најстаријега, на гозби, и потресла се кућа из темеља и убила их све, и спасао сам се ја случајно (јер се тако, по Божанској икономији, само по један спасаваше) и дошао сам да ти кажем.

И Јов, када је видео да му је Бог узео и децу, исцепао је сву своју одећу, пао наг у прашину и завапио:

— Није то ништа, сине, го сам изашао из утробе матере своје, го ћу отићи у раку. Ништа нисам донео на овај свет, показано је да ништа не могу изнети. Господ даде, Господ узме, како је Господ сматрао, тако је учинио! Нека је благословено име Господње од сада и до века!

И у свему што му се догодило Јов није рекао ниједну злу реч против свога Саздатеља. Толико се Јов силно бојаше Бога.

Тада сатана, видевши да га није поразио, мада му је узео све, отишао је опет код Бога. Дођоше и анђели Господњи, и ето дошао је и сатана пред Њега.

И опет га пита:

— Одакле долазиш ти?

— Господе, проходио сам земљу и све што је под небом, и ево ту сам!

И упитао га је Бог по други пут:

— А да ли си био код мога слуге Јова?

— Да, Господе, био сам и учинио сам му све што сам хтео!

— Ех! Је ли рекао штогод против Мене?

— Не, Господе, али ћу Ти рећи нешто.

Затражи гори рат против Јова.

— Шта хоћеш, море?

— Кожу за кожу.

— Шта хоћеш да кажеш?

— Да. Узео сам му сав иметак и децу, али он је здрав и његова супруга је остала здрава. Али допусти ми да се дотакнем његовога меса и његових костију, па да видимо неће ли Те проклињати у лице?

То јест, искао је да му нанесе тешку болест. Шта вели? Остао је човек здрав, у животу.

— Иди — рекао му је Бог — али **његове се душе не дотичи!**

Јеси ли видео шта је најдрагоценије у човеку? – Душа. *Његове се душе не дођици.* Јер је **душа** драгоценија од свега. Она је **драгоценија него све што постоји на овом свету**. Због тога је толико борбе за спасење душе.

И дошао је сатана, Божјим допуштењем, и ударио је Јова од табана до темена губом. Болест коју нисте видели; да Бог сачува; распада се месо човеково и постаје бело као снег и тече крв и са црвима; продире до кости и нема лека у векове векова. Само је Спаситељ исцељивао губавце, као што сте чули.

Тада је Јов, када се видео губав од темена до табана, пао на земљу од бола; и беше неко ђубриште пред његовом кућом, и он лежаше на ђубришту. И пошто га ране бољаху, и црви му проузроковаху свраб, нашао је комад глиненога лонца, цреп, и оним црепом вађаше црве из рана.

И не беше губа на Јову дан, месец или годину. Седам и по година живог су Јова јели црви! Толико је трпео. И ништа не казиваше и трпљаше; костур на ђубришту који је разједала гамад.

А његова супруга, оставши здрава, јер њу није ударио, јер беше слабија и вери, одлажаше с торбом по селу у прошњу и доношаше му понешто за

храну. Једина му помоћ беше његова супруга, једина утеха, да не би умро од глади.

Видевши ђаво да није поразио Јова, покушао је кроз жену, као што вели божански Јован Златоуст: "Када је видео да дијамантски стуб вере, Јова, не поражава, прибегао је старом оружју". Којем? – Жени, којом беше поразио Адама у рају. Знађаше да је жена слабија.

И жена, када је видела да га једу црви годину, две, три, и цео свет казиваше да је проклет од Бога, да га је Бог заборавио и да је чинио многа зла пред Богом – јер тако суде људи, јер њихови судови нису као Божији – тада је овоме жена поверовала, и дође к њему и рече му:

— Море, човече, ето шта ти је учинио Бог твој. Све си говорио да ти Бог помаже, да је Бог праведан. Гле, сад те живог једу црви на ђубришту, узео ти је од толико година сав иметак, и децу, и ти не казујеш ниједну реч хуле против Њега и не губиш своје трпљење!

Толико се Јов бојаше Бога.

— Шта је, жено?

— Реци реч хуле против Бога, изгрди Га што те је тако ојадио и умрећеш!

Јеси ли сад чуо како је овај животни сапутник постао оруђе сатанино у време невоље свога мужа? А Јов јој са кротошћу говораше, јер виђаше да ђаво говори кроз њена уста:

— Жено, хеј жено! Као луда говориш и као безумна. Нисам ли ја Јов који бејаш као цареви богат и поштован у свету? Не сеђаш ли се какву смо част имали ми на земљи, и колико имања, и колико слугу имађасмо? Па као што смо примили добро из руке Господње, зар да не примимо и зло?

Чујеш ли човека који се боји Бога, када га задеси невоља? Да! Бог ми је помагао толико времена; сада треба да трпим, као благодарност Богу што ми је помагао много пута.

И видео је ђаво да га не може поразити.

Тада су дошла код њега три пријатеља: Вилдад, Софар и Елифас Теманац. Ови беху богати као цареви, велепоседници из других земаља, који куповаху од Јова говеда на хиљаде, јагањце и вуну. Када су дошли, упитали су:

— Где су дворови Јовови? Где је Јов?

А људи им показиваху:

— Ено тамо на оном ђубришту костур, једу га црви.

Брада му беше до земље, и коса умршена с ђубретом.

Они беху чули о страдању Јова, али не вероваху да је баш тако. И дошли су из друге земље. Када су дошли код Јова, пошто знађаху какав угледан човек беше, какве дворове и какве слуге имађаше, стајала су она три пријатеља крај Јова седам дана и седам ноћи, и ниједан не могаше говорити. Само га гледаху. И размишљаху: Шта ће то бити? Каква је ово казна Божија? И седмога дана отворио је уста Елифас Теманац, и у место да теши Јова у његовим ранама и болу, уместо да га храбри, јер беху некадашњи пријатељи, почео је да га рањава речју:

— Јове, чини ми се да те је Бог посекао као остарело дрво које не рађа. Због чега си ти тако дочекао? – Задржао си плату удовицама и надници радницима! Био си немилосрдан и жесток! Био си горд! Заборавио си на Бога! Чинио си безакоња пред Њим!

И тако га је стално корео. Исто и други пријатељ, и трећи. И дошао је четврти, неки Елијуј. Тај је говорио мало праведније, јер се бојаше: "Море, да не буде каква посета Господња, а Јов праведан, па се бојим да не оклеветам овога човека".

А Јов им је почео говорити с кротошћу:

— Драги моји, пријатељи моји, на досаду сте дошли овамо и мени на рањавање. Боље да сам гробу рекао: "Мајко моја" и црвима – "Ви сте ми браћа и сестре", него да дођу моји пријатељи и да ме рањавају речима.

То јест, боље да сам се тешио црвима и мишљу на раку, на гроб, него да ово чујем из ваших уста.

И рекао им је:

— Ви ме окривљујете да сам задржавао плату слугама и да сам чинио неправду. Ја се не хвалим, али ћу истину говорити. Био сам отац сиротињи и мајка удовицама, био сам око слепих и ухо глувих и нога хромих и рука кљастих. Стригање мојих јагањаца загревало је рамена убогих, јер вуну са седам хиљада оваца сву давах за одећу сиромасима. Моја се врата нису затворила ни пред једним странцем, и намеравао сам силно да сав свој иметак раздам невољницима. Дакле, није истина што ви говорите. Истина је да ме рука Господња кори због мојих грехова, али што ми ви приводите као кривицу – није истина.

Видећи Бог трпљење Јовово, након што су отишла тројица пријатеља, и Елилуј се мало уклонио у страну, појавио се Бог у облацима и у вихору над њим.

Јов лежаше тамо седам и по година, беше остао само кости и срце, јер му месо беху изјели црви. И када је дошао Творац неба и земље, Јов беше

сада рањен и од својих пријатеља изгрђен и опаднут и од своје супруге, и од свих. Одједном чује глас Божији из облака:

— Јове, устани као муж, узми одећу своју — јер му је послао одећу од најбелих, као снег — опаши се, па да разговарамо нас двојица!

Ко је рекао "устани"! – Онај који ће подићи све мртве на Суд у једном трену!

Устао је Јов као муња, здрав као тридесетогодишњак, и леп, и весело, обукао је одећу коју му је Бог дао.

И рекао му је Бог:

"Јове, где си био ти када сам ја заснивао земљу? Кажи ми: која је поднебесна ширина? На ком месту станује тама и које је место светлости? Где си ти био када сам ја мерио планине, долине и брда? Када сам мору поставио за међу песак и оградио море песком и рекао му: Довде да долазиш, и у теби нека се разбијају таласи твоји?

Ја сам развио северац по суху. Ја сам створио бића на земљи. Ја сам измерио тежину ветрова. Ја сам означио пут муњама под небом. Ја сам одредио рађања шумских звери, рађање животиња на земљи, и људи. Ја сам створио Орион и Северњачу и украсио сам небо звездама, Сунцем и Месецем, и светлост сам даровао Свом саздању.

Реци ми: Где си ти био тада? Ја сам тебе, Јове, као млеко улио у утробу мајке твоје, згрушао сам те као сир, изаткао сам те као платно, створио сам ти срце и кости и створио сам те као Своје створење у утроби мајке твоје, и Ја сам саздао твоје срце и знао сам да нећеш изгубити трпљење.

И сада, Јове, пошто си чекао Мој долазак са стрпљењем и ниси рекао коју злу реч у толиким гадостима и невољама и болестима, ето Ја ти дарујем од сада унапред 140 година живота, и биће твоја имања удвостручена: уместо седам хиљада оваца – четрнаест хиљада оваца; уместо три хиљаде камила – шест хиљада камила и остало исто тако. И доживећеш до петог и шестог праунука и уснућеш сит живота и доћи ћеш к Мени да се са Мnome веселиш у векове."

Тада је Бог постао невидив.

А његова супруга, када је дошла одакле беше отишла, нашла га је здравог и врло веселог. И – као што се каже у предању – Бог је пустио дажд златника три дана и три ноћи у Јовов двор. Купио је Јов поседе и говеда.

Супруга његова је лежала ничице три дана и три ноћи, иштући од њега опроштај. И Бог је рекао Јову:

"Опрости супрузи својој, јер није она крива, него ђаво који ју је кушао!"

И опростио јој је он и узео ју је, и родила је опет седам синова и три кћери, и не беше лепоте под небом подобне синовима и кћерима Јововим. Не налажаху се на земљи лепша деца од њих.

И беху Јовови дани, као што се рекло, након оне невоље, сто четрдесет година, и уснуо је сит живота и отишао је код свога Саздатеља, у вечно весеље.

Јесте ли чули шта је код Јова учинио страх Божји? Пошто је имао страх Божији, ни када беше богат није се гордио, није био жесток и немилосрдан; ни када му је Бог узео богатство, није рекао ни реч против Бога.

Ето човека са страхом Божијим, који приношаше на жртву по једног вола свако вече, да ни деца његова не буду како мишљу згрешила Богу. Јесте ли чули човека са страхом Божијим, како га је Бог овенчао? Кроз шта га је све провео у овом веку, и отишао је да отпочине у "наручју Авраама", чији праунук беше. Ето, дакле, како га је Бог благословио!

Браћо моја, човека који има страх Божији не треба нико да чува да не краде, или да не буде блудник, или пијаница, или лопов, или да не чини зло. Ко има страх Божији свагда даноноћно бди над собом: да не помислим што зло о човеку, да не говорим што зло, јер је грех, да не учиним што зло, јер је грех! Ко има страх Божији постаје стражар читаве мудрости, чува своју душу и ум од злих помисли, језик свој од злих речи и све биће своје од делања против Бога.

*

Човек је икона Пресвете Тројице. Он има ум, реч и дух. Дух у виду светлосних зракова, који је у срцу; њиме је човек већи од анђела. Јер анђели нису створени по лику и подобију Божијем, него само човек. Човек је жива икона Свете Тројице на земљи, има ум, реч и дух. Ум је лик Оца, реч је лик Христа, а животворни дух је лик Духа Светога.

О ТВОРЕВИНИ, ЧОВЕКОВОМ ПАДУ, РАЈУ И ПАКЛУ

Шта кажу Свети Оци и особито Свето писмо о анђелима и о Адамовом паду?

У почетку анђели нису знали да је Дух Свети назвао Исуса Христа "Анђелом великога савета" – како Га назива пророк Исаија – са Којим се стално саветовао Отац. "Анђели Га нису знали као Сина Божијег!", каже Свети Василије Велики у *Шестогневу*. Дакле, када је Свети арханђео Михаило узвикнуо говорећи: "Поклоните се Анђелу великога савета", поједини од анђела нису хтели да Му се поклоне и зато су пали у дубину пакла, како каже Спаситељ: *Видех сашану иде њаде са неба као муња* (Лк. 10, 18).

Разлика између пада злих анђела и човековог јесте у томе што су анђели пали по сопственој вољи, дакле слободно, а човек је пао по обмани и на подстрек ђаволов. А "грех по савету", каже Свети Јован Златоуст, "пола је онога који га твори и пола онога чији је савет".

Бог је допустио човеку у Рају да учини најмањи грех, то јест да једе са дрвета познања добра и зла. Јер да је јео и са дрвета живота – како каже Свети Јован Златоуст – не би човек више никада имао покајање, окаменио би се у срцу као ђаво, пао би као ђаво, никада више не би умро и мучио би се у векове у паклу, подобно сатани.

Адамовом паду допринеле су две страсти човекове – гордост и похота. Својим падом човек Адам није изгубио целокупну благодат Божију, јер је пао по ђаволовом кушању. Тако су благодат и залог спасења остали у човеку, пошто је згрешио из незнања постао је носилац земаљског тела. Само ономе који се одрекне Бога одузима се благодат Духа Светога, али и тај буде примљен кроз покајање. А који греша из незнања задржава благодат, али прекривену гресима.

Ето због којег се узрока жена Адамова звала Ева, то јест Живот, а не смрт, што није пала потпуно као ђаво, и затим – што ће се кроз другу Еву, то јест Богомајку, избавити род људски.

По слову Светога Јована Златоуста, човек је створен као двојан, са телом и душом; двојно је било и дрво познања добра и зла; двојна и последица Адамове погрешке; двојан је и Рај – земаљски Рај или Наручје Авраамово, где бораве душе праведника до будућега суда, и небески Рај, то јест Царство Небеско, камо ће ући праведници након другог суда. А једење са дрвета познања добра и зла значи "како би било добро човеку, да није јео, и како је зло што је јео".

О анђелима треба да знамо да су они саздани Богом, непроменљиви, него их је оставио да сами борбом стекну непроменљивост. Ни анђели, ни први људи нису имали машту (могућност да умишљају, прим. прир.). Чим су анђели пали у маштање (умишљеност), намах су пали с неба у пакао, јер су желели да буду исти као Вишњи Бог.

А људи су пали у трену када су посумњали у реч Божију. Чим је сатана њима отео страх од смрти, говорећи *Нећеће умреџи, неџо ћеће бити живи* (уп. са 1. Мој. 3, 4), човек је пао у фантазирање и потом у грех. Највећи губитак јесте да човек заборави на смрт. Чим је избрисао човеку из ума страх од смрти, човек је одмах умро кроз грех. Свети Јован Златоуст каже да је први човек пао кроз три ствари: кроз жену, дрво и непослушање. И исто кроз три ствари ће бити спасен: кроз Богомајку, Крст и послушање.

*

Шта нам још можете рећи о творевини и о стварању човека?

Бог је створио човека и цео свет од четири материје или стихије. По сведочењу Светога Василија Великог: две лаке стихије – ваздух и ватра, и две тешке стихије, које теку наниже – земља и вода. Те четири стихије делују сједињене и несливене, али и сливене. А у последња времена највиша, најлакша стихија, то јест ватра, сажећи ће остале три стихије, али само док буде људскога бића, по речи Господа, који вели: *Од њева Сведржићељевоџа ујалиће се сџихије земаљске* (то јест ваздух, земља и вода). Али казује Дух Свети устима Давидовим да неће уништити стихије и читаво саздање, него ће их само обновити: *Пошљеш ли им свој дух, биће саздани, и обновићеш лице земље* (Пс. 103, 31).

Бог је створио три неба. Прво небо је ваздух; друго је етер, нека врста огња над ваздухом; и треће небо је небо анђела. Довде је био уздигнут Свети апостол Павле и чу неисказане речи које човеку није доушћено џовориџи (2 Кор. 12, 2–4). Тамо је Рај.

Бог је створио човека по Свом лику и подобију. Он је једино створење које је Бог саздао Својим рукама, а не само речју, као све остало. Затим, створио га је саветовањем трију лица Пресвете Тројице, јер у *Посџању* се каже: *Да сџворимо човека џо своме лику и џодобију* (Постање 1, 26).

Човеково тело било је створено од земље, а душа му је на невидљив начин удахнута од Бога. Човек је састављен од два дела: тела и душе – како нас учи наша Православна црква. Човек има "биолошку" душу као сва жива бића, из које проистичу природне силе као: сила оплођења, сила раста, ис-

хране, очувања, инстинкти итд. Али ова "биолошка" душа човекова припада телу и не треба је бркати са душом божанскога порекла, коју је Бог створио у човеку, која се сједињује с телом у тренутку зачећа, и кроз смрт одлази к ономе што је вечно. Тело ће се сјединити с душом на Будућем суду, али ће васкрснути одуховљено, а не какво је било на земљи.

Човек на земљи окуси небеско и почиње да га доживљава, јер се још са земље материја човекова обојује, озарава се у лицу, разодева се земаљског и одева се у небеско, као што су били светитељи. *Јер сва шћвар уздише... чекајући обновљење човекове њприоде* (Рим 8, 22–23).

Постоје три света: доњи свет, где је само тама, пламсање огња и тартар, у којем се муче ђаволи и душе грешника. Пакао је настао у тренутку пада злих анђела.

Други свет, назван "мешовитим", то јест земаљски, где је измешано добро са злим, радост са тугом, добро дело са грехом, уживање са болом, живот са смрћу. Овде на земљи човек се труди да се спасе грехова и пакла и да стекне спасење добрим делима и покајањем. Овде се уживање у браку награђује болом, мукама порођаја као и децом. Иначе нема спасења. Јер каже Свети Максим Исповедник: **Ко бежи од болова садашњег века има удела у вечном болу.**

Трећи свет је Рај и Царство Небеско. Тамо је само радост, певање, светлост и живот вечни.

Шта друго треба још да знамо о човеку?

Човек је "цар творевине", зато што је саздан по саветовању Пресвете Тројице по Божијем лику и подобију и зато што има душу живу и носи у себи, кроз Крштење, Оца, Сина и Светога Духа. Човек је једино биће које прима дар напредовања у врлини, у светости и у сили, достижући обожење. Али грехом човек је пао из првобитне части у стање ропства, грешнога човека. Одавде може поново узиди на првобитну част да буде син Божији, али многим и великим жртвама и трудовима.

Ево шта о томе каже Свети Григорије Нисијски: "Као што је Бог створио човека за малог бога, бога земље, исто се тако, због греха, Бог толико разљутио на човека, да се цело саздање побунило против човека. Тело му је немоћно и пуно патњи, ватра га сажиге, хладноћа га убија, змија га уједа, вук га коље, море га дави, земља га гута, глад га мори и ђаво га куша до смрти..."

Ипак, Бог није напустио човека. Дао му је средства за исправљање, за покајање и за спасење. Најпре му је оставио благодат спасења, мада при-

тешњену гресима. Потом му је дао Закон савести, да га учи и да га користи за зло. Оставио му је у срцу чежњу за изгубљеним Рајем, која даје човеку ревност за молитву, сузе покајнице, духовно осећање ка добром.

У *Хронографу* се каже да је по изгнанству Адама из Раја четрдесет дана плакао прародитељ Адам на дверима Раја, молећи опроштај, али херувими који чуваху рајске двери нису му више отворили, јер више не могаше да уђе у бесмртност смртни човек без покајања и откупне жртве Христове. Тада, вративши се Адам натраг на земљу, почео ју је орати, засејавати и обрађивати у зноју свога лица, да би стекао хлеб насушни.

Иако беше далеко од бога, одавде са земље човек могаше видети Бога, како каже Свети Исак Сирин, али на тајинствени начин, са два ока душе. Једним оком виђаше Бога путем створеног света, то јест духовним созерцавањем творевине, свега што је тако чудесно саздано рукама Божијим; другим оком виђаше Бога кроз испуњавање Његових заповести и кроз духовно осећање срца. Свети Василије Велики каже у том погледу да колико човек напредује у сазнању или у природном созерцању творевине, у истој мери напредује у вери и у љубави према Богу.

Шта нас уче Свети Оци о девет анђеоских чинова?

Бог је најпре створио невидљиви свет, то јест анђеле. Свети апостол Павле, и касније његов ученик Свети Дионисије Ареопагит, у делу *Небеска и црквена јерархија*, дели анђеле на девет небеских чинова. Сваки анђеоски чин има од Бога одређену службу (Рим. 8, 38; 1. Пт. 3, 22).

Тако шестокрили *Серафими*, многооки *Херувими* и *Пресиоли*, на којима "Господ духовно почива", сачињавају прву чету анђела. Ови окружују пламени и светлосни престо Пресвете Тројице (Језекиљ 1, 4–28).

Следе затим *Силе*, *Власији* и *Господства*, који сачињавају другу, средњу анђеоску чету. Ови имају задужење да владају свеколиким свемиром, планетама, звездама, ветровима, морима и силама таме, то јест ђаволима и паклом.

Следе затим *Начала*, *Арханђели* и *Анђели*, који сачињавају трећу анђеоску чету и имају као задатак да обзнане људима вољу Божију. Дакле, наши анђели чувари су приброджани деветој чети, као последњи међу анђелима и најближи људском роду.

Који је број анђела палих с неба, по Светом писму и Светим Оцима? На ком месту пребивају ђаволи до будућег суда и имају ли допуштење да кушају и упропашћују људе?

Божанско писмо нам не казује тачно број анђела палих с неба, него нам само казује да који падоше с неба заједно са Луцифером беху *шрећина звезда небеских*, то јест анђела (Отк. 12, 4 и 9). А стан палих анђела јесте у поднебесју, а то је место између неба и земље (Еф. 6, 12). На другом месту се каже да су зли анђели бачени у таму, то јест далеко од лица Божијег, до будућег суда (Исаија 14, 12–15; 2. Пт. 2, 4; Јд. 1, 6; Лк. 8, 31).

Хришћани, сви праведни људи Божији, кушани су и узнемиравани од ђавола, по допуштењу и вољи Божијој, да се не би погордили, да би им се проверила вера и да би све своје уздање положили само у Бога (2. Кор. 12, 7; 1. Пт. 1, 6–7).

Такође су хришћани кушани од ђавола ради провере њихове љубави према Богу; ради провере покорављања људи Богу; да би се добри раздвојили од злих и да би се удостојили веће награде. Али ђавоља кушања никада не превазилазе наше снаге, јер Бог не допушта да будемо искушавани већма него што можемо (1. Кор. 10, 13; 2. Пт. 2, 9; Отк. 3, 10).

О АНЂЕЛИМА, СМРТИ, БУДУЋЕМ ЖИВОТУ И ПОСЛЕДЊЕМ СУДУ

Када се човеку даје анђеол чувар? На зачећу, на рођењу или на Светом Крштењу?

По Светом Предању Цркве Христове, анђеол чувар се даје човеку на Светом Крштењу. Ово се може појмити и из пете молитве која се чита при вршењу оглашавања³, где се, између осталог, казује овако: "Учини да се светли анђеол придружи његовом животу – да га избавља од сваке вражије напасти, од сусрета са злим, од демона који напада усред дана, од злих маштања". Поред анђела чувара Бог шаље човеку и друге анђеле у животу, да би му помагали, исправљали га и тешили у искушењима и проверама у духовним борбама кроз које пролази човек у овом веку.

О овом говори божански апостол Павле, говорећи: *Нису ли сви они духови за служење, који се шаљу да служе онима који ће наследити сјасење?*

³ У наше време се чин обавља пред Крштењем.

(Јев 1, 14.) Овим речима Апостол узноси умове слушалаца и веома много теши хришћане, јер показује да се Бог веома много стара о њима, чим је "анђеле, који превазилазе људе, одредио да служе за спасење људи".

Али видимо да и у Старом закону, и у Закону благодати, Бог шаље анђеле да помажу и да служе изабраним људима, као што су Лот, Авраам, Јаков, Мојсије, Валаам, Исус Навин, Гедеон, Манасија, пророк Давид, Илија Тесвићанин, Седрах, Мисах и Авденаго, пророк Данило, Јосиф, Дјева Марија, пастири из Витлејема, Марија Магдалина, капетан Корнилије, апостол Павле и други. Кроз ово неколико доказа показао сам да нам ПреблагИ Бог одређује анђеле чуваре не само на Светом Крштењу, већ и у целом животу, помажући на путу спасења праведнике, који Га љубе и верују у Њега.

Да ли и неверници, пагани и јеретици добијају од Бога анђеле чуваре?

Такви, пошто нису крштени у Христово име, не добијају анђеле чуваре. Они не верују у анђеле. А који ипак веле да верују у Бога, али су јеретици, жалосте и удаљују од себе анђеле Господње, који љубе истину праве вере, положену од Христа и апостолâ у Његовој Цркви (видети *Тумачење Посланице Јеврејима* од Теофилакта Бугарског, 1904).

Што се тиче паганских народа, ови једва имају по једног анђела чувара за подручје сваке државе, по сведочењу *Светиога њисма*, које вели: *Послави њределе народима њо броју анђела Божијих* (Поновљени закони 32, 9). Ти анђели припадају чину Господстава, као они који владају над народима. По предању има анђела чувара над тврђавама, градовима, селима, манастирима и било где се велича име Божије.

Која је намена анђела чувара у животу верника и како му помаже у спасењу?

Намена анђела чувара јесте да на невидљив начин чува верника од искушења ђаволових, од пада у сваковрсне грехе, да га путеводи на путу Цркве, покајања и молитве, да га теши у тешкоћама живота и да га подстиче кроз мисао на свеколико добро дело. Анђела чувара је Бог дао човеку ради чувања његовога тела и душе. Он никада не спава, по речи Псалмопевца: *Њији да задрема чувар њвој* (Пс. 120, 3).

Анђео чувар чува поверену му душу у свако време искушења, ако има веру и страх Божији, по казивању истога цара и пророка: *Анђео Господњи сѡјаће сѡреман око оних који се њеѡ боје* (Пс. 33, 7). Анђео чувар служи спасењу човека (Јев. 1, 14). Анђео чувар спасава човека у време опасности (Дап. 5, 19; 12, 7–8; 12, 15; 9, 11). Анђео чувар јесте дух Божији за служење,

ради чувања људи (Пс. 102, 21; 103, 5; Лк. 16, 22; Јев. 1, 7). Спаситељ нам заповеда да не потцењујемо децу, јер *анђели њихови на небесима сјално иледају лице Оца мога* (Мт. 18, 10).

Има ли хришћанин и злог анђела, који га следи целога живота? Који је циљ злога анђела?

Да, сваки хришћанин има од Крштења једног доброг анђела, који му стоји с десна и учи га свеколиком богоугодном делу. Он подробно записује једно по једно, сва добра дела која чини у животу и приказаше му их у часу Суда, када "ће се књиге отворити". Такође, хришћанина од младенства следи и један зли анђео (ђаво), који и сам детаљно записује сваки грех који чини човек у животу, до трена смрти.

Циљ злога анђела јесте да га свагда куша и подстиче на грех мишљу, маштом, чулима, речју, делом, телом и душом. Ако га човек слуша, пристаје на грех, па га чак и твори, ђаво записује сваку мисао, сваку реч или зло дело учињено у животу, за које ће му тражити одговор на појединачном суду, то јест након смрти, ако у животу није био раздрешен од грехова исповешћу и покајањем.

Како може хришћанин да се спасе искушења злог анђела, то јест ђавола, који га прати целога живота?

За спасење човеково потребно је да буде кушан од ђавола, јер ако не буде кушан, неће се спасти. Не може се калити у духовној борби и не може имати никакву плату за своја добра дела, будући да су чињена из навике, без икаквог противљења од стране ђавола. Због тога и Свети Петар вели да *сујарник ваш, ђаво, као лав ричући ходи и итражи која да ирождере. Њему се ирошвиџије ушврђени вером...* (1. Пт. 5, 8–9).

Дакле, наш живот је борба са ђаволом, који нас куша било кроз наше сопствено тело, било кроз оне око нас, било непосредно кроз служитеље таме. Искушења су неопходна, јер нас кале у борби са грехом, ради нашега спасења, али само да нас не поразе. Један велики Отац из *Ошачника* вели: **"Уклони искушења, и нико се од људи неће спасти"**.

Хришћанин се може спасити непоражен од ђаволових искушења кроз делање свих добрих дела и особито кроз молитву, пост, смирење, љубав, честу исповест, покајање, милостињу и много трпљења.

Када хришћанин греши својом вољом, удаљује ли се добри анђео од њега? А када твори какво добро дело, бежи ли зли анђео од њега?

Ако је *ирех іад иред Бојом* (Поновљени закони 25, 16; Приче 5, 5; 10, 5; 3, 32), па како би анђео Господњи љубио грешнике и не би се удаљавао од

њих? И ако онај који *твори грех од ђавола* је (1. Јн. 3, 8–10; Јн. 8, 44), па како ли ће стајати анђео Господњи уз онога што чини ђаволова дела, то јест уз пијанца, блудника, прељубочинца, безверника, лажљивца, тврдицу, човекомрсца и јеретика? И ако грех одгони од човека благослов Божији (Бројеви 14, 34; Исус Навин 5, 6; Пс. 80, 13–14; Исаија 48, 18–19), па како би анђео Божији стајао уз онога што твори грех? И ако се Дух Свети жалости због греха (Гал. 4, 30; 1. Сол. 5, 19), како ли се не би жалостио анђео Господњи и удаљио од онога што твори грех и не жели да се обрати на покајање? И ако је Свети Дух гневан и љут на непослушне и зле (Исаија, 6, 3, 10), како ли се не би чисти и Свети анђео Господњи љутио на онога што твори грехе и не жели да се обрати на покајање?

Значи, анђео чувар, којег је Бог одредио сваком хришћанину, мрзи грех, јер грех убија душу, и удаљује се од онога што чини безакоње. Али се поново враћа и помаже човеку грешнику, када овај дође на покајање са сузама и с болом у срцу због учињеног (2. Кор. 7, 9). Јер *настаје радост на небу за једнога грешника који се каје* (Лк. 15, 7–10), пошто Бог хоће *да се сви људи спасају и да дођу у познање истине* (Језекиљ 18, 23–32; 33, 11; 2. Пт. 3, 9; уп. 1. Тим. 2, 4).

Дакле, када човек твори зло, жалости и удаљује од себе Духа Светога и анђела чувара, а наместо овога приближује се човеку ђаво и зли дух. А када се хришћанин из свега свог срца обрати на покајање, весели Бога и све анђеле с неба, приближује к себи свога анђела и одгони од себе сатаниног анђела. И ова се борба води у човековом срцу и уму свакога трена, до краја његовога живота.

Како треба хришћанин да сарађује са својим анђелом чуваром, да би стигао у Царство Божије?

Хришћанин треба да опонаша светитеље и анђеле, да би био приборан на небу светитељима и анђелима. То јест да непрестано слави Бога; да Га хвати и да Му увек благодари за све; да Га слуша, да чува Његове заповести, да љуби Бога, да љуби све људе и да у свему води хришћански живот. Као што је анђео служитељ Божији и чува човека на свим путевима његовим (Пс. 90, 11) и као што се анђео повинује вољи Божијој (Пс. 102, 20–21), исто тако треба да чини и човек верник. Да се повинује Богу и да чини вољу Његову. И ако се анђео радује обраћању грешника на покајање (Лк. 15, 7–10), тако доликује да чини и човек верник. Да се радује обраћању злих на покајање.

Ако се анђели старају о спасењу људи и помажу им (Пост. 24, 7; Пс. 90, 11–12; Пс. 33, 7; Мт. 4, 6), тако да чине и хришћани, особито пастири

душа; да се старају на сваки начин о спасењу и обраћању људских душа на покајање. Анђели непрестано славе Бога (Пс. 102, 20; Исаија 6, 3; Лк. 2, 13–14; Отк. 5, 11). Такође и верници су дужни да славе Бога, по речи Псалмопеваца: *Блајосиљаћу Боја у свако доба, њохвала њему је сјално у мојим усјима* (Пс. 33, 1). И ако анђеол свагда бдије око свеколиког добра, тада је и човек верник дужан да непрестано бди над својим умом и да узме на ум да *суйарник наш, ђаво, као лав ходи и ѡражи која да ѡрождере* (1. Пт. 5, 8). Буде ли сваки хришћанин тако творио, наћи ће се у заједничком делању са својим анђеолом чуварем на творењу свих добрих дела.

Како помаже анђеол чувар души у часу смрти и докад остаје покрај ње након смрти?

Најпре анђеол чувар се моли Богу за поверену му душу, да би имала хришћански крај и да би јој се опростили сви греси. Затим приводи вернику мисао да се помири са свима, да се исповеда код свештеника почев од детињства, да се причешћује Телом и Крвљу Господњом и да све своје постави у добар поредак.

А у часу његове смрти, ако је творио добра дела, не помаже му само њедан анђеол, него више њих.

Ово казује Свети Јефрем Сирин, говорећи: "Зар не знате, браћо моја, какав страх и невољу следи да пропатимо у часу нашега изласка из овога живота, када ће се разлучити душа од тела? Велики страх, велика се тајна збива тамо. Јер долазе код њега добри анђели и мноштво небеске војске и све супарничке силе и владари таме, обе стране желећи да узму душу и да је поставе и да јој установе њена места.

Дакле, ако је душа овде стекла добра дела, у дан њенога исхода добра дела која је стекла овде постају добри анђели и окружују је и не дозвољавају ниједној од супарничких сила да се такну ње, него је узимају са радосћу и весељем заједно са анђелима, певајући победничке песме Богу и воде је Владики Христу, Цару славе, и воде је одавде на место одмора, где нема бола, нити туге, нити уздисања, нити суза, нити бриге, већ живот бесмртни и вечно весеље, заједно са свима који су благоугодили Богу..." (Свети Јефрем Сирин, *Слово о ѡме да свајда имамо на уму дан изласка нашеј из живојша*, том III).

Код грешника, каже Свети Јефрем Сирин, њихова зла дела претварају се, у часу смрти, у зле анђеле и прате душу оптужујући је за оно што је творила и није се покајала, све док не буде бачена у огањ пакла.

После смрти анђеол прати душу 40 дана, заједно с другим анђелима, показујући јој најпре блаженство раја и затим муке пакла. Затим је по тре-

ћи пут воде пред Пресвету Троицу, и одлучује јој се, до Последњег суда, према њеним делима, било место одмора у рају, било место осуде.

Од тога трена анђеоски чувар је напушта до Будућег суда. А како душа пролази кроз ваздушна митарства после смрти, показује нам исти Свети Отац Јефрем, говорећи: "Тада, узевши анђели душу, одлазе кроз ваздух, у којем стоје начала, власти и господства супарничких сила, горки наши супарници, окрутни цариници, уходе и порезници, који, сусрећући душу у ваздуху, прате је и износе пред човека грехе и записе из младости, из старости, вољне и невољне, учињене делом, мишљу и сећањима. Многи је страх тамо, многи потрес подле душе; неисказана је невоља коју пропати тада од мноштва милиона непријатеља који је прате у стопу, клеветајући је, гурајући се, спречавајући душу да се не насели у светлост и уђе у земљу живих. Али Свети анђели, узимајући душу, одводе је..." (Исти, *Слово о другом доласку и о суду*, том III). Тако Свети анђеоски чувар, као што сам пређе показао, увек стоји уз човека верника, да би га чувао и помагао му у животу. Још и душу прати након смрти 40 дана.

Да ли ће на последњем васкрснућу доћи и анђеоски чувар свакога човека?

У дан страшног Суда анђеоски чувар помаже души коју је чувао у овом свету и путује с њом пред страшног Судују. О овој истини пише на више места, и особито у *Канону анђелу чувару*, где пише овако: *Када се буде ѿста-вио ѿрестѿо, и књије се буду ѿтвориле, и Древни данима буде седео, и људима се буде судило, и анђели буду стѿојали исѿред, и земља се буде заљуљала, и све се буде усѿрашило и ѿѿрестло, ѿкажи ѿрема мени своје човекољубље и избави ме ѿакла, Христѿа умоливши* (Песма осма).

Анђеоски чувар ће водити душу приликом свеопштег васкрсења да би познала своје тело од земље, као што се каже у житију Светога Василија Новог, од 26. марта.

Како се радују анђели с небеса за грешника који се покаје и на који се начин жалосте, када грешни?

Када се грешник покаје, анђели с небеса радују се слично Великом Пастиру, Спаситељу нашем Исусу Христу, Који је нашао изгубљену овцу, то јест људски род, рекавши: *Радујѿе се са мног, јер нађох овцу своју изгубљену* (Лк. 15, 6). То Спаситељ открива и у причи о изгубљеној драхми. Радост анђела због онога који се обраћа на покајање Он показује речима: *Тако, кажем вам, бива радостѿ ѿред анђелима Божијим збој једнога грешника који се каје* (Лк. 15, 10). А када човек грешни, анђеоски чувар се жалости и плаче за њим, удаљујући се од те душе, док се она поново не обрати Богу кроз покајање.

*

А о месту где се настањују душе људи по смрти, сходно причи о немилосрдном богаташу и убогом Лазару (Лк 16, 19–31), Света Црква нас учи овако: током два дана након смрти анђеол чувар носи душу свуда по свету, где је живела и чинила добра или зла дела, и она се сећа свега од младенства до часа смрти. Трећег дана односе је Богу, а након 40 дана јој се одређује место покоја или осуде.

У *Великом љравилу* из Трговишта, глава 162, каже се да "душа, из много љубави према (свом) телу, јер се раставила од њега, понекад иде у кућу где је била у животу, а понекад на гроб где је тело покопано. А усавршена и праведна душа одлази на места где је уобичајавала да се моли за своје спасење, и проводи два дана на земљи. А трећег дана, заједно са својим анђеолом, душа одлази на небо и стоји пред страшним Престолом и клања се пред богом. Због тога се трећег дана врши Света литургија и подушје за умрлога. А пошто се поклони Богу, одлази са анђеолом, те јој показује богата и лепа станишта душа праведника и светитеља који су творили вољу Божију у свету. Све то види душа тада (дакле од четвртога до деветога дана).

А деветога дана поново одлази те се клања Богу. Због тога се врши Литургија и помен деветога дана. Затим је одводи анђеол и показује јој све преисподне муке (из пакла) до четрдесетог дана (када се по трећи пут клања Пресветој Тројици). Због тога се служе Литургије и помени (за мртве) четрдесетог дана. А од сада надаље, по делима која је творила, даје јој се, те се одмара док не буде дошао Христос да суди свету и да сваком да или плати по делима његовим".

То је Предање Цркве, и то је улога служби што се врше за упокојене.

*

Шта уче Свети Оци о дејствима и значају Свете Литургије?

Нема ничег кориснијег за нас и Богу омиљенијег, него што је жртва Свете Литургије, јер је она делање Спаситеља и васкрснуће људи и Његово заједничарење с нама. Света Литургија је изнад свеколике молитве и славословља и доликује нам да се бринемо о том божанском делању, јер је за њу свеколика молитва што се врши у цркви, и то је служба која се највише пута твори у дане живота нашега (по Светом Симеуну Солунском).

Света литургија јесте срж, овенчање и савршенство осталих служби којима приносима славословље и благодарност Богу. Она је истовремено и

једина хришћанска служба заснована и служена од самога Спаситеља, названа и "венцем седам црквених хвала". За време Свете Литургије претварају се свети дарови у Тело и Крв Христову.

Жртвом Свете Литургије ми постајемо удеоничарима божанских Тајни, које примамо кад год смо достојни. Удеоничарима те жртве постају и уснули у правој вери "које невидимо причешћује" Христос, њиховим помињањем на Светом олтару за опроштај грехова. Многе су и велике користи Свете Литургије за оне који са вером учествују у цркви. Заједно са нама присутан је сам Христос са светим анђелима и са свим светима.

*

Постоји и друга степеница, узвишенија од ове: **Прозорљива молитва**. Која је то? Јеси ли видео Светога Антонија Великог? Отуда, са своје планине, у Тиваиди, где он беше у Египту, умом одлажаше код Светога Амонија, другог великог испосника. Овај беше изашао из живота, и његову душу ношаху анђели на небо. И он се почео клањати. И питали су га монаси: "Оче, због чега се клањаш?" И он је одговорио: "Брат наш Амоније, велики стуб неба и земље, одлази на небо, и поклонио сам се његовој души".

А беше велика раздаљина од Светога Антонија до планине Амоније, али Антоније виђаше Амонијеву душу, како је анђели узносе на небеса, када је изашла из тела. То ће рећи људи прозорљиви или са Богопрозорљивим умом!

Када човек достигне да буде Богопрозорљив, он има ову молитву, звану "прозорљивом". Дакле, узилази умом тако силно, да он види овде где смо ми колико демона има – јер их је много – и колико анђела има. Све види. И види онога који је очистио своје срце, види и мисли; мисли које свако помишља. Његов ум постаје толико чист, да ти казује шта ти мислиш, шта други мисли. Сваком зна мисли. Јеси ли видео код Спаситеља? *Знајући мисли књижевника и фарисеја, рекао је: Заштито зло мислише у срцима својим? Штита је лакше? Рећи: Устїани и узми одар свој, и ходи; или рећи: Ойрашїају ти се іреси?* (Уп. са Мт. 9, 4 и Мк. 2, 8–9.) Гледаше и виђаше њихове помисли.

Дакле, ову меру достиже човек који има прозорљиву молитву. Зна мисли свију присутних. Види зле духове, види анђеле и све који се овде старају за наше спасење.

То је прва станица. Свети Нил Постник каже у *Доброј љубљу*: **Блажен је ум који је достигао да се моли Христу без маште, безоблично!** Спаситељев ум није имао машту, кажу сви свети богослови. Зато што он беше Нови Адам и дошао је да обнови старога Адама, тачно како је био у рају.

Јер и Адам, када га је Бог створио у рају, није имао машту, није имао умишљање. Сатана је пао због умишљања, јер је хтео да постане као Бог, како се каже код Исаије: *Ти си рекао у своме уму: Узвисићу се над облацима, над северним њананима које су на небесима, над звездама небеским и ошавићу њресту свој и бићу као Превишњи*. И чим је Луцифер оно умислио, збацио га је Бог доле с неба, зато што је умислио да буде као Он, не познавши да је створење: да га је Бог саздао само мишљу и може да га сурва за трен.

Тако и Адам, када је пао, мишљу је пао. Шта му је рекао сатана? *Нећеш умрети, нећеш бити као бој и знаћеш шта је добро, шта ли зло* (уп. са *Посл.* 3, 4–5). И чим је умислио да ће бити као Бог, отпао је маштом од датих му дарова и затим је био прогнан из раја. Због тога **божански Оци називају машту мостом демонâ. Ниједан грех не прелази из ума у осећање (срце) ако га човек најпре не замисли умом.**

Дакле, за време молитве не смеш да умишљаш ништа. Ни свете слике, ни Христа на Светом Крсту, нити на престолу Судије. Ништа. Јер **све су маште изван срца**, и ако останеш да се клањаш њима, не клањаш се Христу.

Ум треба да сиђе у срце, јер срце је клет ума. То је клет о којој Христос каже: *А ти када се молиш, уђи у клећ своју, и зашворивши врати своја, помолити се Оцу своме који је у тајности; и Отац твој који види тајно, узвратиће ти се јавно* (уп. са Мт. 6, 6). Зар ви верујете да је то она дрвена клет, кућа? Ако тако схватате, схватате буквалистички.

А овде божански Оци поимају сасвим друго: **Троја врата имаш да закључаш када се молиш: дрвена врата, за људе; врата усана, за речи, да не говориш ни с ким, до са Богом; и врата срца, за духове, да би сишао умом у клет срца.** Јер срце је клет ума.

Чуј шта вели божански отац Исак Сирин: **"Човече, сиђи умом у клет свога срца, и тада си стигао на небо"**. Јер је и оно клет неба, Царства небеског. Али ко је нама рекао да је Царство небеско у нашем срцу? – Христос. Зар није он рекао: *Царство је небеско унутра у вама* (уп. са Лк. 17, 21)? Ето, дакле, да ми имамо Царство небеско у своме срцу. И **када стигнемо умом у срце, стигли смо у Царство небеско.**

Дакле, силазећи у срце за време молитве, ум наилази на ова два митарства: најпре митарство маште и затим митарство разума на дверима срца. Мудар човек их прелази у трену.

Најкраћи закон молитве јесте да не умишљаш ништа када се молиш. Јер маштарије су тројакe: зле, добре и свете. Да не примиш никакву маштарију. Јер ако се зауставиш на машти, не можеш умом ући у срце за време молитве. А овде, на митарству разума, које је на дверима срца, наилази на друге зле духове. Навешћу овде један пример, да бисте разумели.

Код митарства разума сусрећу наш ум *тхеолози тхаме* и *философи йа-ккла* и наводе ум на духовна разматрања. По сведочењу Светога Василија наш ум има особину да вечно рађа мисли, добре или зле. И није крив за то што рађа. Јер што у млин сипамо, то меље. Ми смо они који одлучујемо да ли ћемо пустити мисли.

Понекад будеш на молитви, клечећи или стојећи или седећи на столици или на клупи, јер се можеш молити и лежећи, када си болестан или стар, као што каже Свети Григорије Синаит: "Стари и болесни може лежати главом на јастуку, ако не може стајати, само нека се моли". Бог не захтева од човека положај тела, него ума и срца. У трену молитве тек видиш да се појављују – не зле речи, него из *Светијоја Писма*, као што је лукави кушао Спаситеља на Гори искушења. Зар Га није кушао из *Светијоја Писма*? *Скочи доле, јер је йисано: Анђелима својим зайоведиће за њебе, и узеће ње на руке, да како не зайнеш за камен нојом својом* (уп. са Мт. 4, 6).

Јеси ли видео да је њихова улога да те кушају из *Светијоја йисма*? Тако чини и са нашим умом, када, на молитви, хоће да сиђе у срце. И на митарству разума, које је на дверима срца, дођу ти, на пример, на ум ове речи: *Подијао си од мора коње Своје, мушећи воде мноје*. Или: *Изосйаће овце са храњења, кад не буде волова уз јасле*.

Шта је то, јер је из *Светијоја Писма*, зар не? Ко су волови? Ко су овце? Какво значење има то? И намах те одведе умом на тумачење Светога Максима: Разумни волови – јер су већи волови од оваца – јесу апостоли, епископи и свештеници. Учитељска Црква, јерархија. Шта су овце? Ученичка Црква, народ. Колико ли је пута Христос назвао народ овцама! Словесне овце!

Шта су јасле из којих се хране и волови и овце? – Црква Христова. Јер се и Учитељска Црква, и Ученичка, хране Пречистим Тајнама, учењима Светих Отаца, Светим *Сйарим* и *Новим завейом* и свим догмама, свим тумачењима Јеванђеља. Откуда све то? Из ових јасала, које јесу Црква.

Али шта овде вели Дух Свети: *Изосѣаће овце са храњења, кад не буде волова уз јасле*. То јест неће бити Христовога народа у Цркви, када више не буде било пастира при Цркви. Јер волови, у разумном виду, јесу пастири Цркве. И ето како нам истинита и узвишена разматрања наилазе за време молитве! Али се непријатељ не љути због тога, када види да ти расуђујеш. Он се радује. Добро је што богословствујеш када се молиш!

Браћо, ово нема шта да тражи за време молитве! Свети Јован Златоуст каже: **"Ти када се молиш немој теологисати, јер ти се демони ругају!"** **Када се молиш треба да имаш срце скрушено и потиштено, бол срца због грехова и смирење.**

Дакле, за време молитве није допуштено ни да теологишеш. Јер разговарајући с каквим духовним разматрањима за време молитве, чак и да су из *Светѣоѣ Писма*, не молимо се, него теологишемо. То јест значи да умујемо нешто о речима *Светѣоѣ Писма*. Пошто је ово митарство разума на дверима срца, није допуштено да говориш за време молитве ниједну реч из *Светѣоѣ Писма*. Него спусти се у срце једномисленом молитвом, то јест **мислећи само на име Господа нашег Исуса Христа**.

Дакле, с тим расуђивањем силазимо у срце, казујући овако: "Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешног (или грешну)". С другим расуђивањем немаш шта да тражиш. Као год што сам вам већ рекао, код митарства маште, да ниједно маштање, ма колико било свето, није у срцу, него изван срца и извлачи наш ум напоље из срца, тако и ова расуђивања.

Јер ђаво, звани *ѣеолоѣ ѣае* и *ѣилосоѣ ѣакла*, има за циљ да нашем уму зада теологисање. И он ти приводи на молитви цело *Светѣо ѣисмо*, ако хоћеш – јер он је стари теолог – и зна га наизуст. Само да се не молиш! Он зна да га молитва сажиже.

Због тога ти приводи текстове и из *Аѣосѣола*, и из *Јеванђеља*, из проповеди које си чуо у цркви. Ти си на молитви, а ђаво ти приводи велике ствари и врло узвишена духовна разматрања. Тада ти добијаш духовну гордост: "Ове тако узвишене речи надлазе ми сада због тога, што се молим Богу". И он разваљује уста од смеха! Ти се тада не молиш, теологишеш. Спаситељ ти каже да се молиш: *Ви не ѣразнословиѣе као лицемери, којима се чини да ће за многе речи своје биѣи услышени од Боѣа* (уп. са Мт. 6, 7).

Христос тражи од вас молитву једноречну, једномислену. Јеси ли видео Хананејку? Иђаше за Христом и викаше неколико речи: *Помилуј ме, Исусе, сине Давидов!* и *Сине Давидов, ѣомилуј ме!* Али викаше из срца. Она се није молила много, молила се једном речју, али је казиваше из срца, док

није поразила доброту Божију да рекне: *О жено, велика је вера твоја!* (Уп. са Мт. 15, 22; 15, 28.)

Тако и ми, за време молитве, особито молитве срца, када желимо да се спустимо умом у срце, тако да се молимо, само једном мишљу. Јер ако напустиш ову теологију за време молитве, намах, помоћу Божјом, ум уђе у срце.

Клет ума је срце. Када чујеш у Јеванђељу: *Ти када се молиш, уђи у клети своју*, знај да је реч о уласку ума у срце. Јер тамо је Христос од Крштења; тамо невеста са Жеником борави и сједињује се, то јест наша душа се сједињује са Христом у срцу.

Шта се дешава кад ум сиђе у срце кроз молитву Христу? Срео се Женик с невестом. Христос са нашом душом. То духовно сједињење чини човека да буде један дух са Богом. То је што каже Апостол: *Ко се с блудницом свеже једно је шело с њом... А ко се сједини с Господом један је дух с Њим* (уп. са 1. Кор. 6, 16–17). То сједињење и приањање Богу у срцу, кроз Исуса Христа, доноси велику духовну сладост и велику топлоту.

Али нити је сладост, нити топлота из срца темељ делања. **Темељ делања је скрушеност срца, кајање, бол срца због грехова и сузе покајања које се тада лију.** У том стању наша душа има толико блаженства, толико олакшања, толико топлоте и духовне сладости, да пошто се врати из овога стања сједињења у срцу са Исусом Христом, не може да искаже три речи.

*

Свети Оци веле да се зло које доноси сатана састоји у овом: **у безумној похоти, нерасудном гневу и брзоплетом уображавању или нагађању.** Јеси ли видео које је зло од сатане и од свих његових слугу? Безумна похота, јер су пожелели да буду као Бог, нерасудни гнев, јер се без разборитости покрећу да било кога убију, да се свете, да чине зло било ком саздању Божијем, и брзоплето уображавање, јер уображавају да буду управо као Бог, заборављајући да су од Бога створени.

Ако би ђаволима одузео ове три страсти, постали би поново анђели. Али ова три зла чине њих ђаволима. А ако би извадио из њиховог бића ово, постали би чисти као анђели, као што су били првобитно.

ДВАНАЕСТ СТЕПЕНА ГРЕХА

Од када настане у човековом уму, па док одведе човека до самоубиства, до смрти, грех има дванаест степенa.

Бог је дао човеку толико силе да не згреши! Самовласне силе. Човек има толико силе, коју је Бог ставио у њега, да – ако би дошли сви ђаволи из пакла – не би га могли нагнати да згреши. Зар ви не читате у *Псалмиру*: *Господе, оружјем благоволења овенчао си нас* (уп. са Пс 5, 12)? И опет се вели у *Свештом њисму*: *Бој је саздао човека и оставио га у рукама његовога произвођења* (прем. Солом. 2, 23; Исус Сирах 15, 14).

Казаћу вам како грех обузима човека од најнижих степенa и води га до самоубиства, ако човек не обрати пажњу да од почетка заустави грех.

Шта је грех? По сведочењу *Свештога њисма* грех је преступање закона Божијег, или жалац смрти, и гнусоба је пред Богом, јер је делање ђаволово.

У *Свештом њисму* грех се назива "мраво-лавом". *Мраво-лав њоибје немајући хране* (уп. са Јов. 4, 11). Зато што је грех у почетку као мрав, само помисао; касније, ако га не будемо убили супротстављањем, исповешћу и молитвом, постаће снажан као лав.

Свети Јефрем Сирин каже да је грех зли ђаво, који прикрадајући се, полако-полако овладава нашом душом. И да бисмо се могли спасти тога ђавола и зауставити грех да не продре у наш ум и срце, треба да имамо велику трезвеност ума, која се рађа из страха Божијег, као што вели Свети Максим Исповедник: "Који верује боји се. А који се боји, отржењује се".

Први степен греха јесте кад когод неће да твори добро дело.

Бог је дао човеку силе да твори свеколика добра дела, а он, ако неће да чини добро дело, чини грех.

Други степен греха јесте када когод твори добро, али са злим циљем.

Свети Јован Дамаскин каже овако: "Добро није добро, ако се не твори на добар начин".

Рецимо, да вам дам један пример: Неко пости и не једе, али оговара и криво му је на кога. Чему користи телесни пост, ако није сједињен са њим душевни пост? Или чини милостињу, али од украденог иметка. Или чини добро дело, али се горди, меша га с таштом славом, с гордошћу. Опет му је ђаво погубио плату. Дакле, твори добро дело, али оно није добро, јер је помешано са злом.

Или твори добро дело са злим циљем. Добро дело творено са злим циљем прелази на страну циља, па ако је циљ зао, и добро дело постаје зло. Ако ли је циљ добар, онда и добро дело остаје чврсто и добро.

Исто тако када неко твори дело милостиње с циљем да га људи хвале, или молитву или пости или друго добро дело које није усмерено ка слави Божијој, него ка било ком другом световном циљу, то добро дело је без душе. Мртво је. Добро дело има тело и душу. **Тело доброг дела је његово делање, а његова душа или живот је циљ, ако је циљ добар и праведан.**

На другом степену греха је и делање доброга дела с недостатком. Када когод твори добро дело, али га не твори савршено, него с недостатком. Свеколико добро дело треба да се твори савршено и потпуно, не окрњено. Када је добро дело творено с недостатком и не савршено, тада се налазимо на другом степену греха.

Даћу вам један пример. Када се когод моли Богу, али не умом и срцем, него само уснама и устима, расипајући се умом по стварима овога века: или мисли на вашар, или на оно што има још да уради, или се присети да није дао животињама храну, или било шта друго, тај је на другом степену греха.

Трећи степен греха је насртај зле помисли. То јест када у ум долази мамац зле мисли. Дође човеку мисао блуда, или гнева, или убиства, или гордости, или таште славе, или лукавства, или зависти, или мржње, или освете, или – на крају – било која страсна и зла мисао, када надолази човеку у ум, то је трећи степен греха.

Четврти степен греха је пристанак или сједињење. То је када сјединимо свој ум са страсним мислима, које сам сад поменуо, или са било којом другом грешном мишљу. Грех долази најпре једноставно у наш ум. Свака страсна помисао, рецимо: жена, новац, слава – не би била грех. То је мамац једноставне помисли греха. Али кад ми мислимо на жену и почињемо се сједињавати с мишљу, донекле са страшћу, и на новац, и на славу, и на било шта, прешли смо тада умом на четврти степен греха.

Сјединили смо се умом са злом мишљу греха. Тај степен се још назива и пристајањем. То јест када ум пристаје да разговара са злом и страсном мишљу.

Пети степен греха јесте борба. Борба се почев одавде води на свим степенима греха. Борба је када човек пристаје умом да разговара с грехом, са страсном мишљу, мишљу греха, и намах – будући прожет страхом Божијим – почиње да се бори да је избаци из ума. Види да није добра.

Дошла му је мисао мржње, блуда, мисао освете, мисао гордости, поноситости или зависти, или мржње или злобе, и намах, видећи да није добра, почиње да се бори да је избаци из ума. На овом степену се сукобљавају у борби три ума: ђаволски ум, људски ум и ум анђелских сила.

Ђаволи вуку наш ум ка злу, ка греху; свете силе или анђели – ка добрим мислима, а човеков ум стоји у средини и добровољно се приклања добру или злу. У то време, док се наш ум бори, било примајући зле мисли од ђавола, било добре – од анђела, ова борба у човековом уму достојна је или венаца или вечне казне.

После овога степена **прелази се на шести степен греха, који је приволевање**. Ако је након ове борбе добровољно попустио да се приволи страсној мисли, мисли греха, прешао је сада на шести степен греха и прелази добровољно од приволевања на машту, и почиње да их себи ображава.

Седми степен греха је грех умом. Након што је човек примио страсну мисао, почиње да се наслађује мишљу. Од мисли човек почиње да умишља грех. Било да замишља лице жене коју је страшно љубио, или је кадгод имао страсти према њој, или замишља лице онога кога мрзи. Зар ти се није кадгод догодило кад стојиш на молитви, и неко ко те мрзи и криво ти је на њега, као да се свађаш с њим? Као да би му, када би био тамо присутан, рекао нешто. Сада је ум у борби на седмом степену.

Ђаволи узимају лик онога што нас мрзи или нас је грдио или нам је учинио какво зло, и побуђују присећање на зло које нам је учинио, и прате памћење зла с маштом и силно војују на душу: или ликом који је љубио са страшћу, или оним који је мрзео или је тебе мрзео и чинио ти неприлике.

Или новцем, ако га волиш. Представља ти кутијицу с новцем, много хаљина, ташту славу, много волова, много оваца, много коња, многи иметак и тако даље. Ђаво се назива "старим сликарором". Уме да живопише много више него што умеш ти. Чим си му дозволио, живопише и жене, и људе, и вашаре, шта хоћеш.

Када будеш видео да ти то долази кроз машту, почиње да војује на тебе идолима греха. Види шта каже Света Синклитикија: "Идоли су се јавили и супротставила сам се". Сви греси на седмом степену постају идоли. Умишљају се. На табли цара ума, у машти, појављују се: жене, људи који нас мрзе, новац, рачуни. И душа на седмом степену грешти умом и умишља. Зар се нама не догађа то? Ко ме се није догађало и не догађа се то у сваком трену?

Мени се, грешном, догађа, да ли сте можда ви ослобођени? Ко не умишља грех умом? И мислиш да је лак грех умом! Немој мислити да је лак! Чуј шта каже Свети Јефрем Сиријин: "Браћо моја, немојте ме бацити у небригу због греха умом". Да грех умом није тежак, не би било потребно да праведни Јов, 1850 година пре доласка Господњег, приноси на жртву по вола свако вече.

Зашто? Имао је седам синова и три кћери, и беху млади. И тако се силно Јов бојаше Бога, да деца његова не сагреше мишљу, и приносаше жртве очишћења, да очисти децу од мисленог греха. Он није грешио мишљу, и беше пре Старога закона, јер беше пре Мојсија. Пре писаног закона и Закона благодати грех мишљу се очишћавао жртвама.

Да грех мишљу није тежак – вели Свети Јефрем – не би Христос, сам Логос и мудрост Божија, похоту за женом сматрао прељубом и мржњом на брата – убиством. Шта вели? *Који њоїлегда на жену са жељом за њом већ је учинио њрељубу с њом у срцу своје* (уп. са Мт. 5, 28). Ето невидљиве прељубе! Само мишљу. *Који мрзи браћиа своїа јесїе човекоубица* (уп. са 1. Јн. 3, 15).

Колико смо милиона пута убили ми у свом животу? Колико смо милиона убистава учинили? – Онолико колико смо пута мрзели брата. Колико смо милиона пута ми учинили прељубу? – Колико смо пута са страшћу погледали коју жену, или – чак не гледајући – замислили смо је у свом уму и приволели смо се греховној помисли, толико смо пута били прељубочинци срцем пред Богом.

Ето зашто је потребно горко кајање! Страховито! А човек пребива у ужасном греху – ја, грешник! – **неосећања**. Због неосећања (неосетљивост) ми се чини да нисам баш тако грешан. Та нисам блудничко данас, нисам крао данас!

Колико смо год пута чинили прељубу умом и мрзели брата, били смо прељубочинци и убице. И то установљава сам Бог Логос. Дакле, ето, пошто говоримо о седмом степену греха, мишљу, ми смо хиљадама пута прељубочинци и убице. Јер мишљу чинимо прељубу и мишљу мрзимо брата.

Постајемо и убице и прељубочинци, и затим нам се још чини да смо монаси. Нисмо ми монаси, него страшила за стајање у конопљи, пошто имамо дугачке хаљине. То смо ми кад не чувамо мисао! Али ђаволи нам се смеју, јер виде да у нама нема живота и живљења, него само привида. Спољашњи привид нам не помаже!

Најтананије и најузвишеније и најтајанственије сједињење између Бога и човека јесте сједињење духа нашег са духом Божијим. "Овај дух је мислена чежња – по божанском Григорију Палами – која стоји у виду светлосних зракова усред срца." Овим се разликујемо од анђела. Овим је човек већи од анђела.

Човек је икона Свете Тројице на земљи; лик је и подобје Његово, као што се каже у *Посијању: Да начинимо човека њо своме лику и њодобију* (уп. са Пост. 1, 26). Донде продире Његово знање: ... *до раздеобе душе и духа* (уп. са Јев 4, 12).

Видели сте на парастосу: "Боже духова и свакога тела...", тако назначавали и овде: да је Бог духова. Јер најузвишеније и најтананије сједињење није оно између тела и душе, него оно између духа и Бога. И због тога Бог зна наше мисли, пре него их помислимо. И на исповест када одлазиш, немој мислити да можеш утајити коју мисао, јер не стојиш пред духовником; тамо је Христос присутан са Богомајком и твојим анђелом чуваром, и гледа да се како не исповедаш са лукавством.

Исповест нека буде најискренија; труди се да оптужујеш себе пред духовником што се више може. Јер се вели – немој како да бацаш кривицу на другога: "Због жене сам згрешио; због мужа; због ђавола..."; изгубио си целу исповест.

То је исповест која те не чисти, него прља. Смеје се ђаво, пуче од смећа, ако ти бацаш кривицу на њега. Јер он зна да ти је само донео мисао, као што си чуо Светога Теодора Студита. Он је као рибар: само баца мамац. И ти, ако си глуп, хваташ се, ако не умеш да се чуваш...

О ДОСТОЈНОСТИ СВЕШТЕНИЧКОГ ЧИНА – САВЕТИ ГРУПИ СТУДЕНАТА ТЕОЛОГИЈЕ У ЛЕТО 1978. ГОДИНЕ –

Ако бисмо узели по достојности која се тражи од свештеника, нико више на земљи не би био свештеник, када бисмо говорили о нивоу који се тражи. Јер Свети Јефрем Сиријски вели: "И када би био чист као анђели и свет као Јован Крститељ, не можеш бити свештеник". Толико је узвишен свештенички чин. Велика је ово ствар! "О! Бескрајни и неизрециви даре, који је Бог дао синовима Адамовим, – свештенство" – вели он. Велика ствар! Што свештеник чини ни анђели не могу чинити.

Свештеник има моћ да свезује не само људе, него и анђеле. Што свештеник чини – свештеностејствује Тело и Крв Христову – не могу чинити највећи међу анђелима. Али пошто је Бог благоизволео да сиђе до наше немоћи ради освећења овога доњег света, који је откупио пречистом Својом Крвљу, оставио је свештенство у људском роду.

*

Најлакши је пут спасења кротких и смиренних срцем. Кротошћу задобијамо људе, а смирењем одгонимо ђаволе и призивамо себи у помоћ анђеле. Кротки и смирени срцем имају мање искушења у овом животу, то јест "налазе покој својим душама", јер кротошћу кроте и стичу љубав свих људи, а смирењем сажижу ђаволе и одгоне их далеко од себе.

*

И знајте једно. Камо будете ишли имајте Бога пред очима. Јер Бог није само овде. Он је и код вас код куће, и у паланци, и у Букурешту, и у Африци, и у Азији, и на месецу, и на звездама, у свему је присутан. У свему. Јер тамо се вели: *Ја сам који исцунјам небо и земљу и иреисцодњу* (уп. са Јеремија 23, 24)...

Бог је чак и у преисподњи, и зауздава демоне. Бог Својом сведржећом силом, једним од Својих својстава, ђаволе обуздава, као опаснога пса, да не би чинили људима зла колико хоће. Ни у свиње нису могли да уђу, будући задржани сведржећом Божијом силом. Јер ђаволска је сила ограђена силом Божанства. Јер се вели код Исаије: *Бори се силни са Свесилним*. Има он силу, али није Свесилан, јер га Бог обуздава!

Сва ђаволска сила ограђена је силом Божанства. Јер иначе, јеси ли видео, када му је допустио да куша Јова, шта је урадио за један час? Сажегао му је стада, све му је смрвио и убио децу! Велику силу има сатана, ако му Бог допусти.

*

Док сте трошили на воз, док сте трошили на аутобус, док сте долазили пешице, анђеол Господњи вам је избројао кораке, извагао их и премерио, јер ове кораке нисте учинили ка крчми и ка свадбама са свирачима, него ка светим манастирима, да видите лепу службу, да чујете проповед и да се исповедите, децо.

Који су истински извори искушења?

Три су извора искушења: *йохойџа йџелесна, йохойџа очију, надменостй живљења*, као што каже Свети апостол и Јеванђелист Јован (1. Јн 2, 16); или: "Љубав према уживањима, славољубље и среброљубље, из којих се рађа свако зло", као што каже Свети Јован Дамаскин (*Добројољубље*, том IV, стр. 188). Са ове три врсте искушења покушао је сатана да куша и Христа (Мр. 4, 2–11).

Који су непријатељи што ратују с нама и кушају нас до смрти?

Три су непријатеља што ратују с нама и кушају нас до смрти: ђаво, световна уживања и тело. Сва та три непријатеља ратују с нама сваковрсним искушењима, и мало је хришћана који успевају, даром Христовим, да изађу као победници у борби са искушењима и уживањима овога века. Јер *ако Госјод не сачува ірад, узалуд би се ірудили* (уп. са Пс 127, 1), вели Дух Свети кроз уста Псалмопевца. Али, пошто нам помаже Спаситељ, "нико неће покварити наш град" (Антифон 3. гласа).

Која су највећа искушења преко којих ратују с нама та три непријатеља наших душа?

Ђаво, извор свеколикога зла, куша нас особито мислима неверовања, хуле, сумње, незнања, гордости и таште славе; а посредно ђаво нас куша кроз људе са мислима гордости, таште славе, гнева и разврата; среброљубљем, лакомошћу за имовином, завишћу, свађом, осуђивањем, језичавошћу и другим. Кроз тело ђаво нас куша леношћу, стомакоугађањем, пијанством, развратом, клонулошћу воље, неосећањем срца, унинијем и другима ове врсте.

Са колико је страна кушан хришћанин?

По сведочењу Светога Мелетија Исповедника, ђаво куша хришћанина са осам страна, и то:

- Одозго нас кушају када се принуђавамо на подвиге и врлине преко наших моћи. То јест пост до изнурења, прекомерни труд тела, свеноћно бдење и друга добра дела, која једва достижу савршени.
- Одоздо нас ђаволи кушају клонулошћу и леношћу у творењу добрих дела, и тако нам слаби воља, разум, грижа савести, мужевност и постојаност у духовној борби.
- Слева нас ђаволи кушају сваковрсним телесним страстима: пијанством, лакомошћу, тврдичлуком, гневом, мржњом, осветом и сваковрсним телесним и душевним злобама. Називају се тако, зато што долазе непосредно од ђавола, и свако лако уочава замке лукавога.

- Сдесна нас ђаволи кушају тананим, тешко разабирљивим, и врло тешким за препознавање и поражаваће душевним и разумским страстима, као што су: гордост, надменост, умишљеност, ташта слава, осуђивање других, бунт ума, непослушање, егоизам, јереси, секте, превелико уздавање у милост Божију, високоумље, хула, сумња, неверовање, снови, виђења, врачање и друга. Ове страсти, имајући у основи гордост, због које је Луцифер пао у понор, врло су тешко препознатљиве и исцељиве.
- Спреда нас кушају и смућују ђаволи привиђањима онога што је будуће, то јест бацају нас у бриге, у сумње о другима и у прекомоћне телесне трудове за "сутрашњи дан", као да Бог не води бригу о нама целог живота. Искушани овим мислима сабиру имовину за старост, труде се само за овај живот, боје се да неће имати шта да једу и шта да пију, побацију своју децу, говорећи да неће имати чиме да их хране, свађају се за имовину, велике су тврдице и љубитељи новца, не чине милостињу, и егоисти су.
- Слеђа нас ђаволи кушају подсећањима на грехе и страсти који су владали нама у младости, подстичући нас да их поново учинимо. Јер нас ђаволи подсећају на особе са којима смо грешили, на место на којем смо грешили, на узроке грехова који су владали нама. Подсећају нас на оне са којима смо били завађени, на речи којима су нас љутили, да бисмо поново почели да их мрзимо; подсећају нас на телесне грехе које смо учинили, на лица која су нас саблазнила, на пијанства и друга зла из прошлости, побуђујући нам вољу да / **НАПОМЕНА: у изворном тексту недостаје крај ове реченице!**
- Изнутра, то јест из срца, кушају нас невидљиви непријатељи свим страстима које владају срцем, као: гнев, злоба, похота, освета, окамењеност, завист, гордост и остало, као што каже Спаситељ: *А шито излази из уста излази из срца, и оно ђојани човека. Јер из срца излазе зле ђомисли, убиситва, блуд, лажна сведочења, хуле...* (Мт. 15, 18–19). Због тога се и пророк Давид мољаше, говорећи: *Боже, саздај у мени чисто срце, и дух ђрав обнови у мени* (Пс. 50, 10).
- Споља нас кушају и поражавају ђаволи кроз пет чула, која су прозори душе. Особито кроз вид, слух и језик. О искушењима што улазе у срце кроз чула чујемо пророка Исаију где казује: *Госјоде, смртј је ушла кроз ђрозоре наше. О очима вели Спаситељ: Сваки који ђојледа на жену са жељом за њом, већ је учинио ђрељубу с њом у срцу своме* (Мт. 5, 28). А

о језику чујемо апостола Јакова где казује: *Ако неко у речи не іреши, ѿај је савршен човек, моћан је зауздајти и све ѿело* (Јк. 3, 2).

Ето, дакле, да са свих страна ђаво баца стреле искушења на нас, тражећи да нас рани гресима и да нас одвуче у погибељ. Али ми смо дужни да исповедимо сва зла умовања духовнику и да одагнамо од себе ђаволова искушења молитвом, постом, смирењем, чувањем ума и читањем побожних књига. Али ако се ипак стреле искушења не удаљују од нас, знак је да су корени страсти живи у нашем уму. Знак је да још нисмо чисто исповедили мисли, и ижђикао је грех у нама. У том случају потребна је врелија молитва, са сузама и постом, док не прогнамо грех који влада над нама (према *Невидљивој борби*, од Светога Никодима Светогорца, издање 1937, стр. 82).

Која су искушења најтежа за препознавање и поражавање?

Најтежа су за препознавање и поражавање разумска искушења душе, то јест: мисли хуле, сумње у вери, очајања; затим искушење умишљености, високоумље о себи, уздање у себе и друго. А од телесних искушења најтежа је за поражавање и најопаснија мисао разврата, зато што је везана за природу, за тело. Затим, зато што онога који се горди у себи Бог оставља да падне у разврат. Због тога нам Свети Оци заповедају да бежимо од сваке прилике за разврат, од сваке телесне мисли, пре но што постане грех; да се клонимо сваке особе која нас саблажњава и гура у ужасни грех разврата.

Због чега има сатана толико мржње према човеку и због чега му Бог допушта да искушава и прелешћује грехом Његову творевину?

Сатана нема моћ и разрешење да влада, да обмањује или да принуђава човекову вољу на грех. Он га само куша сваковрсним мајсторијама, привиђањима, присећањима, маштаријама, чулима, слабостима природе, уживањима, мислима. Сатана се никад не показује човеку отворено, не разоткрива се непосредно као непријатељ човеков. Него ратује с њим скривено, посредно или кроз зле људе, користећи свакојаке ђаволске мајсторије, да не буде разоткривено да он сам жели наш пад и нашу погибељ.

Он се назива кушачем и оцем лажи, зато што нас кроз искушења и лажљиве замке навлачи на грех. Сатана само покушава да присили нашу вољу, распирује телесне и душевне страсти и нагоне наше природе, ствара прилике за грех, стално нас подсећа на наше падове, али нема од Бога допуштење и раздрешење да нас примора на грех, јер тада не бисмо имали никакву кривицу, никакву осуду, и нико се не би спасао његових замки. Међутим, ако човек слаби у вољи и молитви, ако се наслађује ђаволовим мамцима и прихвата грех, тада није крив ђаво, него човек.

Због тога је човеку одређен анђеол чувар, да би му помагао, дата му је благодат Духа Светога да га крепи, одређена му је Црква, исповест, то јест бања очишћења грехова, и духовник да га раздрешава и да га саветује. Због тога му је одређена награда, ако поразе, или осуда, ако је поражен. Бог је допустио ђаволу да куша човека, да би човека ојачао у вери, да би човек положио сву наду спасења само у Бога, а не у своје моћи, и да би човек верник сабрао више плате код Бога. Бог оставља сатану да куша човека, али никада не допушта ђаволу да га куша изнад моћи његове вере (1. Кор. 10, 13). Само гордога и неверника оставља Бог да буде кушан од ђавола преко својих моћи, да би га смирио, и да би тражио помоћ од Бога и од његових служитеља. Међутим, човеку је дата моћ да се успротиви ђаволу, да га поразе и да га одагна од себе (Еф. 6, 11; 6, 16; Јк. 4, 7; 1. Пт. 5,9).

Која су најважнија оружја којима поражавамо ђаволова искушења?

Има два најмоћнија оружја којима поражавамо све замке и искушења ђаволова. Прво је Свети молишва, и затим – смирење.

Ми се непрестано молимо Оцу небеском, говорећи: *И не уведи нас у искушење, но избави нас од злоја* (Мт. 6, 13). То јест иштемо од Оца да нас не остави у искушењима изнад наших моћи и да нас избави од свих ђаволових замки пуних лукавства. Дакле, у било које време искушења треба да се молимо постојано, са сузама, с постом и са скрушеношћу срца. Свети Оци нам препоручују да стално казујемо Исусову молитву, особито у време искушења, јер Име Господа као мач вади из наших срца и исеца непријатељева искушења.

Друго врло снажно оружје против ђаволових искушења јесте смирење. Чуј шта вели Давид: *Бих йонизан, и сјасе ме* (Пс. 114, 6). Када смо окружени искушењима и страстима, смиримо се из срца, то јест сматрајмо се највећим грешницима, говорећи да смо због наших греха и наше гордости кушани, и тада ће ђаво побећи од нас, јер непријатеља најјаче сажиче смирење, молитва са сузама и пост.

Друга оружја у време искушења јесу: "мужествено трпљење искушења, често исповедање мисли, читање светих књига, избегавање разлога за грех, Свето Причешће, тиховање, одрицање од земаљског и друго".

Које су користи од искушења у нашој борби с непријатељем ђаво- том?

Прва је корист што се без искушења и без борбе са искушењима не можемо спасти, нити имамо због чега да будемо крунисани победним венцем. Без искушења и духовне борбе није могуће спасење душе. Због тога

казиваше један отац у пустињи: "Уклони искушења, и нико се од људи неће спасти" (Отачник, издање 1930).

Затим, искушења нас привикавају на мајсторство духовне борбе, кале нас у животу, помажу нам да душевно узрастамо. Искушења нам поспешују веру, поучавају нас и приморавају да се више молимо, да будемо будни и трудољубиви у цркви, у посту, у читању побожних књига; искушења нас шаљу чешће на исповест, на тражење савета и на Свето причешће. Искушења нас смирују, показују нам колико смо слаби и немоћни када смо сами. Искушења поспешују наше стрпљење, молитву, сузе, смирење и веру.

Ето смисла, циља и користи од искушења на земљи.

Оче Клеопа, шта је враџбина и колико је врсти има?

Под речју враџбина поимамо призивање демонске силе, уместо Бога, на помоћ човеку, у циљу испуњавања појединих људских жеља. Враџбину су упражњавали и у јеврејском народу у време Старозаветнога закона, и код хришћана у Закону благодати, (нажалост) до нашега времена. У Старом закону тражио је ђаволову помоћ, обраћајући се врачари, цар Саул, због чега је био строго кажњен од бога. Врачар је био и Валаам.

Због чега се поједини хришћани служе враћањем?

Због тога што је у њима ослабила вера и страх Божији; због тога што се данашњи хришћани не моле довољно, да би испунили своје молбе молитвом, а не гатањем; због тога што не читају Свето Писмо, да виде каква осуда достиже врачаре, и због тога што не одлазе редовно у цркву, не исповедају се барем у току четири поста и не траже у случају потребе савет и молитве свештеника. Поједини хришћани још прибегавају гатању, зато што су заборавили обећања која су дали Христу на Светом Крштењу, када су рекли: **"Одричем се сатане, и свих дела његових, и свих служитеља његових..."** Такође, хришћани још прибегавају ђаволовој помоћи, када се њихова молба не испуни у Цркви или због тога што заборављају на смрт и на дан Христовога суда.

Због тога нас Свети Оци упућују да хитамо само Богу, само Цркви и свештеницима, а не ђаволима и њиховим слугама. А Свети Јован Златоуст нас саветује, говорећи: "Молим вас, будите чисти од ове обмане... и када хоћеш да прекорачиш праг своје куће, најпре реци ово слово: 'Одричем се тебе, сатано, и твога частовања, и твога служења, и сједињујем се с Тобом, Христе!' Без овога умовања никада да не излазиш из куће. То нека ти буде палица, то – оружје, то – одбрамбена тврђава, и заједно с тим речима осени и чело своје крсним знаком. Јер ако се будеш тако наоружавао свуда, не само човек, него чак и ђаво да те сретне, неће те моћи повредити" (*Христѿоийија*, стр. 316–317).

Свeтiи владика Николај БИБЛИЈСКЕ ТЕМЕ

*И усну (Јаков) а њо лесѡве сѡјајаху на земљи а врхом
ѡиѡцаху у небо, и анђели Божји ѡ њима се ѡењаху и
слажаху. И ѡле, на врху сѡјајаше Госѡод.*

І Мојс. 28, 12.

АНЂЕЛИ – НАША СТАРИЈА БРАЋА

Наше *Свeтiо Писмо* почиње реченицом: "У почетку створи Бог небо и земљу."

Под небом се не подразумева празан простор изнад нас, него живи свет невидљивих духова. Горња реченица могла би се рећи другим речима: У почетку Бог је створио невидљиви и видљиви свет, као што се каже у првом члану нашег Символа вере. Псалмопевац каже: "Ријечју Господњом небеса се створише, и духом уста његовијех сва војска њихова" (Пс. 33, 6).

По тумачењу црквених Отаца, Отац се назива Господ, Син – Реч Оца, а Свети Дух – Дах Оца. Пророк Исаија је видео серафиме (6, 2), а Језекиљ херувиме (10, 8), са неким другим тајанственим створењима око престола Највишега. Архистратиг Михаило је рекао краљу Ахаву: "Зато чуј ријеч Господњу; видјех Господа гдје сједи на пријестолу својем, а сва војска небеска стајаше му с десне и с лијеве стране" (І Књ. о царев. 22, 19).

Немија је рекао у својој молитви: "Ти си сам Господ; Ти си створио небо, небеса над небесима и сву војску њихову, земљу и све што је на њој, мора и све што је у њима, и ти оживљаваш све то, и војска небеска теби се клања" (Нем. 9, 6).

Пророк Данило је видео Бога на Његову престолу – и хиљаде хиљаде, служачу Њему, а десет хиљада пута десет хиљада, стајаше пред Њим (Гл. 9, 10).

Свети апостол Павле, говорећи о моћи Христовој каже: "Који је икона Бога невидљивога, Прворођени прије сваке твари, јер њиме би создано све, што је на небесима и што је на земљи, што је видљиво и невидљиво, били пријестолу или господства или начала или власти; све је Њиме и за Њега создано, и он је прије свега, и све у Њему постоји (Кол. 1, 15–17)"; упореди (І Петр. 3, 22).

Набрајајући сва имена анђелских чинова, св. Дионисије Ареопагит, набраја их по њиховом достојанству ($3 \times 3 = 9$) и то: Херувими, Серафими, Пријестоли, Господства, Начала, Власти, Силе, Арханђели и Анђели. Све их ми називамо истим заједничким именом анђелско мноштво.

У књизи по Јову, читамо како је Господ одговарао на жалбе овог паћеника: "Тада одговори Господ Јову из вихора и рече: ко је то што замрачује савјет ријечима неразумно? Опаши се сада као човјек; ја ћу те питати, а ти ми казуј. Гдје си био кад ја основах земљу? Кажи, ако си разуман. Ко јој је одредио мјере? Знаш ли? Или ко је растргао уже преко ње? На чем су подножја њезина углављена? Или, ко јој је метнуо камен угаони? Кад пјеваху заједно звјезде јутарње, и сви синови Божји кликоваху" (Јов. 38, 1–7).

А исти свети песник каже:

*"Јуџарње звезде ѿако величанстївено сјаје
исїуњене небеском раскоши и сјајем
ове, шїо ѿамо – їде ноћ ниїда не следи дану –
уздижу Свјай, Свјай, Свјай" ѡесму сваїда
и за увек...*

*Тада, када је земља најїре лебдила
усред їростїора
ѿада, када су їланейше їохрлиле на
своју їрку,
ѿада, када је окончано шесїодневно
дело.
Тада су сви Божји синови клицали
од радосїи.*

Наша православна црква посветила је понедељак светим анђелима. И сваког понедељка, у црквеним службама, ми се подсећамо на свете анђеле и величамо их у молитви: "Свети арханђели и анђели, молите Бога за нас".

Анђелско мноштво је створено пре људи. То је први разлог што их ми називамо нашом старијом браћом.

2.

Природа анђела: Природа анђела је, у неку руку, сасвим различита од човечије природе, у неку руку, она јој је слична. Анђели су бестелесни и као такви невидљиви за наше физичке очи. Немајући тела, они сходно томе,

немају ни телесних потреба: ни бола, ни страсти, ни брига, за храну, пиће, одело, нити за склониште. Нити се жене, ни удају (Мат. 22, 30). Они немају ни брига за будућност, ни страха од смрти. Јер, мада су били створени пре човека, они нису остарели, нити старе, него су непроменљиво млади, леви и јаки. Они такође нису забринуте за своје спасење и своју бесмртност, пошто су већ бесмртни. Насупрот људима, они се не колебају између добра и зла, пошто су већ добри и свети као што су били и када их је Бог створио.

С друге стране, анђели су слични људима по томе што су личности, и сваки је лично свестан себе. Слично људима, они поседују разборитост, осећајност, слободну вољу и делотворну способност. Имају и лична имена као људи. Нека од тих имена знамо, или из *Свештої Писма*, или из Црквеног предања, као: Михаило, Гаврило, Рафаило, Уриел, Салател, Варахел, Јеремиел, Јегудел итд.

Упоређујући људе са анђелима, свети апостол Павле наводи речи једног старозаветног пророка који је говорио Богу: "Неко пак негдје посвједочи говорећи: - Шта је човек да га се сјећаш, или син човјечији да га походиш? Учинио си га привремено мањим од анђела, славом и чашћу овјенчао си га, и поставио си га над дјелима руку твојих; све си покорио под ноге његове. И пошто му покори све, ништа му не остави непокорено. Али сада још не видимо да му је покорено" (Јевр. 2, 7-8). "Шта је човек, те га се опомињеш, или Син човјечији, те га полазиш? Учинио си га мало мањега од анђела, славом и чашћу вјенчао си га; Поставио си га господарем на дјелима руку својих, све си метнуо под ноге његове" (Пс. 8, 4-6).

Заиста, Бог је дао огромну власт безгрешном човеку над својим делима. Адам је имао власт над свима створењима на земљи пре него што је погазио Божју заповест и послушао Сатану, Божјег противника. Пре греха, човек је био раван Божјим анђелима и у моћи и у чистоти и у лепоти. Кроз грех, губила се човечија власт на Божјим делима. Природа је постала непослушна њему, јер је и он постао непослушан Богу.

Међутим, огреховљена природа чува у себи наду на помоћ Божју: "Јер жарким ишчекивањем творевина очекује да се јаве синови Божји, јер се твар покори таштини, не од своје воље, него због онога који је покори с надом. Да ће се и сама твар ослободити од робовања пропадљивости на слободу славе дјецe Божје. Јер знамо да сва твар заједно уздише и тугује до сада" (Рим. 8, 19-22).

Христом препорођен човек, опет ће бити сличан анђелу, одевен у славу Христову. Његова старија браћа свети и безгрешни анђели, помажу му,

слично лекарима који помажу болесницима на њиховом оздрављењу. Као што се каже у *Свештом Писму*: "Нису ли сви они духови за службу, који се шаљу да служе онима који ће наслиједити спасење?" (Јевр. 1, 14). Касније ћемо о томе говорити опширније.

Појава анђела: Анђели се јављају у различитим видовима разним особама, са различитим циљевима и у разним приликама. Анђео се јавио и Мојсеју, као пастиру стада у пустињи: "А Мојсије пасијаше стадо Јотору тасту својему, свештенику мадијанском, и одведе стадо преко пустиње, и дође на гору Божију Хорив. И јави му се анђео Господњи у пламену огњеном из купине. И погледа, а то купина огњем гори а не сагоријева" (II Мој. 3, 1–2).

Мојсије није видео никакво лице ни облик, само је из тог огња чуо глас који га је позвао и упутио шта треба да ради.

Анђео се јавио и свем народу Израилском приликом бекства из Египта: "А Господ иђаше пред њима дању у ступу од облака водећи их путем, а ноћу у ступу од огња свијетлећи им, да би путовали дању и ноћу" (II Мој. 13, 21).

То није било јављање самог Бога, него анђела његовог. Сам Мојсије то потврђује: "И викасмо Господу и Господ чу глас наш, и посла анђела, који нас изведе из Мисира; и ево смо у Кадису, граду на твојој међи" (IV Мој. 20, 16). У следећем случају, као и у неким другим, анђео се поистовећује са Господом Богом: "Ево ја шаљем анђела својега пред тобом да те чува на путу, и да те одведе на место које сам ти приправио. Чувај га, и слушај га, немој да га расрдиш, јер вам неће опростити греха, јер је моје име у њему" (II Књ. Мој. 23, 20–21).

Анђео се Гедеону јавио у виду обичног човека, исто као што се арханђел Рафаило јављао Тобији. Гедеон је схватио да је то био анђео тек тада када је непознати посетилац учинио чудо. Анђео му рече: "Господ је с тобом храбри јуначе!" (Књ. о суд. 6, 12).

Жена неког човека Маноја, била је нероткиња. Јави јој се анђео са вешћу да ће родити сина и да га назове именом Самсон. Причајући овај тајанствени случај своје мужу, она му рече: "Човјек божји дође к мени, и лице му бијаше као лице анђела Божијега, врло страшно, али га не запитах одакле, нити ми он каза својега имена" (Књ. о суд. 13, 6). Када су Сирци опколили место у коме је живео пророк Јелисеј, заплашени слуга његов је узвикнуо: "'Јаох, Господару, шта ћемо сад?' А он му рече: 'Не бој се, јер је више наших него њиховијех'. И помоли се Јелисеј говорећи: 'Господе, отвори му очи да види', и Господ отвори момку, те видје, а то гора пуна коња и кола огњенијех

око Јелисеја" (II Вар. 6, 15–17). Свакако, ово је било мноштво анђела Божјих, послатих да заштите једног праведника.

Пророку Језекиљу анђео се јавио у виду ватре: "И видјех, а то облик на очи као огањ, од бедара му доље бјеше огањ, а од бедара горе, бјеше као свјетлост, као јака свјетлост" (Јез. 8, 2).

Велики старозаветни пророк имао је следећу визију: "И подигох очи своје, и видјех, а то један човјек обучен у платно, а појас бјеше око њега од чистога злата из Уфаза. А тјело му бјеше као христолик, и лице му као муња, а очи му као лучеви запаљени, а руке и ноге као мјед углађена, а глас од ријечи његовијех као глас многога људства. И ја Данило сам видјех утвару, а људи што бијаху са мношћом, не видјеше је, али их спопаде страх велик, те побјегоше и сакрише се. И остах сам, и видјех ту велику утвару, и не оста снаге у мени, и љепота ми се нагрди и не имах снаге" (Дан. 10, 5–8). То је био арханђел Гаврило (Дан. 8, 16).

Исти арханђел Гаврило јавио се и свештенику Захарију, оцу св. Јована Крститеља. Мада његова појава није била толико застрашујућа, као она коју је видео Данило, ипак се Захарија узнемирио и обузео га је страх када га је видео. Због тога му арханђел и говори: "Не бој се, Захарија!" (Лк. 1, 12–13).

Што се тиче јављања арханђела Гаврила Дјеви Марији у Назарету, ми претпостављамо да је то јављање било у једном благом човечанском виду, различито од оних застрашујућих појава у којима су се анђели јављали старозаветним људима. Ипак се Дјева Марија уплашила и узнемирила. Никакво чудо, јер нас и обичне изненадне појаве плаше, кад им се не надамо. Арханђео је зато и утешио Дјеву Марију речима: "Не бој се, Марија! Јер си нашла благодат у Бога!" (Лк. 1, 29–30).

Кад се родио Господ наш Исус Христос, пастирима витлејемским јавио се анђео Господњи. И гле, јави им се анђео Господњи и обасја их светлост Господња. И они се страшно уплашише, а анђео им рече: "Не бојте се!"

Жене мироснице су виделе анђела над отвореним гробом васкрслог Господа: "А лице његово бијаше као муња, и одјело његово бијело као снјег. И у страху од Њега уздрхташе стражари, и постадоше као мртви. А анђео одговарајући рече женама: 'Не бојте се ви; јер знам да Исуса распетог тражите!'" (Мат. 28, 3–5).

Ни у једној другој светој књизи није толико писано о анђелима, као у Књизи Откривења св. Јована. Свети апостол Јован је видео мноштво анђела око престола Свевишњег. Он их је видео обучене у чисто бело платно, опасаним око струка златним појасима (Отк. 15, 6). Ево једног врло упеча-

тљивог описа: "И видје другог анђела силна гдје силази с неба, који бјеше одјевен у облак, и дуга бјеше на глави његовој, и лице његово бјеше као сунце, и ноге његове као стубови огњени; и имаше у руци своју књижицу отворену, и стаде својом десном ногом на море, а левом на земљу; и повика гласом громким као што риче лав. И кад он повика, и говорише седам громава гласовима својим" (Отк. 10, 1–4).

Обучен у облак! Запамтите шта је Господ Исус Христос прорекао о свом другом доласку: "И тада ће се показати знак Сина човјечијега на небу; и тада ће проплакати сва племена на земљи; и угледаће Сина човјечијега гдје иде на облацима небеским са силом и славом великом" (Мат. 24–30). Тако облаци небесни представљају анђелско мноштво. Сва јављања анђела су само појаве и нису потпуни израз њихове природе. Јер они су чисти духови и сва њихова моћ и лепота је духовна, не материјална. Као што богонадахнути псалмопевац говори о њима:

*Нема материјалне и разумне анђеле
створио си њих, о Господе, њре видљивој светињи:
Они неиреситано кличу, Теби тамо:
Хвалиће Господа, сва дела Господња,
Појше му велике похвале, заувек.*

Анђели Господњи не желе да буду обожавани. Када је један анђеоло показивао светом Јовану рајске лепоте и небеске тајне, апостол је пао ничице са жељом да му се поклони и да га обожава. Анђеоло му то не дозволи рекавши: "Не чини то, јер ја сам чувар твој и сличан сам теби, твојој браћи, пророцима и онима који чувају спасење ове књиге. Обожавај и клањај се само Богу!"

Делатност анђела: Делатност анђела је двострука: на небу да величају Бога а на земљи да објављују Божје заповести које се односе на људе. Сама реч "анђеоло" означава весника или гласоношу. Они никада не почивају, ни дању ни ноћу, већ непрекидно кличу и певају: "Свет је, Свет, Свет Господ Бог Сведржитељ, Који бјеше и Који јесте и Који долази" (Отк. 4, 8). А апостол Павле пише о њима: "Нису ли сви они духови за служење, који се шаљу да служе онима који ће наслиједити спасење?" (Јевр. 14).

Свети Григорије Богослов пише: "Неки од ових разумних духова стоје пред Свевишњим Богом, а други сарађују на одржавању целога света." А свети Дамаскин пише: "Они су моћни и спремни да врше вољу Божију, и појављују се тренутно и на сваком месту према својој духовној природи, где год их Бог одреди."

У *Свештом Писму* анђели се први пут помињу приликом изгнања наших прародитеља из раја: "и изгнав човека постави пред вртом Едемским херувима, с пламенијем мачем, који се вијаше и тамо и амо, да чува пут ка дрвету од живота" (I Мој. 3, 24).

Ми на првом месту анђеле сматрамо за Божје благовеснике. Један анђеоло је два пута јављао Агари, Аврамовој слушкињи, тешећи је кад је њена господарица оштро са њом поступала. "И рече јој: Агаро, робињо Сарина, откуда идеш, куда ли идеш? А она рече: Бјежим од Саре, госпође своје" (I Мој. 16, 7). А другом приликом: "А Бог чу глас дјетињи, и анђеоло Божји викну с неба Агари, и рече јој, што ти је, Агаро? Не бој се, јер Бог чу глас дјетињи оданде гдје је" (I Мој. 21, 17). Њен син Исмаил остао је праотац Исмаилћана, који се називају и Агарјанима.

Три анђела су се појавила пред Аврамом у равници Мавријској. Аврам је био без деце, и три путника су му прорекли да ће добити сина. Ово се заиста и догодило идуће године. Тако је рођен Исак, праотац Јевреја (I Мој. 18, 1-7).

Када је Аврам био начинио жртвеник и хтео да жртвује Богу свог јединца Исака, у томе га је спречио анђеоло небески који му рече: "Не дижи руке своје на дијете, и не чини му ништа; јер сада познах да се бојиш Бога, и кад нијеси пожалио сина својега, јединца својега, мене ради" (I Мој. 22, 12). Сам Бог касније драговољно принео је свог јединородног сина Господа Исуса Христа, који је заклан попут јагњета ради нашег спасења (Еф. 5, 2).

Анђели Божји помажу и спасавају људе Божје. У безбожном и порочном граду Содому, живео је само један праведник Божји – Лот. Када је Бог због безбоштва и неморала осудио Содом на пропаст; истовремено је послао два анђела, да из овог града изведу и спасу Лота и његову породицу (I Мој. 19, 1).

Један анђеоло спасао је Јакова од освете његовог брата Исава. А пре своје смрти Јаков је говорио о анђелу: "Анђеоло, који ме је избављао од свакога зла, да благослови дјецу ову, и да се по мојему имену и по имену отаца мојих, Аврама и Исака прозову, и да се као рибе намноже на земљи!" (I Мој. 48, 16).

Анђеоло је спасао три младића од смрти у Вавилону, из усијане пећи за топљење, где су били бачени зато, што су одбили да се клањају идолима већ су се клањали само једноме правоме Богу (Дан. 3, 12). Сваког јутрења ми се подсећамо на овај чудесни догађај песмом седмог и осмог ирмоса.

Анђеоло је спасао Данила из лавовске пећине у коју је био бачен због своје чврсте вере у једнога Бога. Лавови су се умиљавали као јагањци. За-

препашћеном цару Дарију Данило рече: Бог мој послао је анђела свог који је затворио чељусти лавовске да ме не повреде, видећи да сам чист и невин пред њим.

Навели смо неке случајеве где анђели служе као извршиоци Божјих наредби. Навешћемо још неке случајеве.

Град Содом утонуо је у најстрашнију каљугу порока. Господ је послао два анђела да спасу јединог праведног човека у Содому, Лота. Они су дошли код Лота и саветовали га да напусти тај град, јер Господ нас је послао да га уништимо. Овај град је и спаљен сумпором и огњем до пела (I Мој. 19, 12–25).

Цар Давид, иначе слуга Божји, огрешио се једном о закон Божји. Бог посла анђела свог са исуканим мачем у руци те погину 70.000 Израиљаца. Погибија престаде тек тада, када се покаја цар Давид и завапи Богу за милост.

Асирски цар Сенахирим опколио је Јерусалим моћном војском. И он и његове војводе хуљаху и ругаху се Господу Богу Израиљевом и позиваху краља Језекију и његов народ на предају. Али Језекија ничице паде пред Богом и усрдно се мољаше. Бог посла анђела својега који у асирском логору поби близу 5.000 војника. То се догоди ноћу. Ујутру цар угледа страшан приказ своје побијене војске. Цар побеже у Ниневију, где је био убијен од својих синова (Ис. гл. 36 и 37).

Богонадахнути псалмопевац поучен примерима из историје и свог личног искуства познаје улогу коју играју анђели у животу појединог човека или целог народа, па каже: "Анђели Господњи стално стоје око онијех који се њега боје и избављају их" (Пс. 34, 7). И даље: "Неће те зло задесити, и ударац неће посегнути до колибе твоје, јер анђелима својим заповједа за тебе да те чувају по свијем путовима твојим. На руке ће те узидети да гдје не запнеш за камен ногом својом" (Пс. 91, 10–12).

"Благосиљајте Господа анђели Његови, који сте силни кријепошћу, извршујте ријеч његову слушајући глас ријечи Његове" (Пс. 103, 20).

Анђели чувари: Горњим речима псалмопевац потврђује опште веровање, да анђели ките и помажу и целе народе и поједине људе. У стара времена арханђел Михаило је сматран за анђела чувара израиљског народа. Исус Навин га је видео у Јерихону и упитао га: "Јеси ли наш или наших непријатеља? А он рече: нијесам; него сам војвода војске Господње, сада дођох. И Исус паде ничице на земљу, и поклони се, и рече му: Шта заповједа господар мој служи својему?" (Књ. Ис. Нав. 5, 13–14). И Данилу је говорио архангел Гаврило о Михаилу ове речи: "А у то ће се вријеме подигнути Михаило велики

кнез, који брани твој народ; и биће жалосно вријеме, како га није било од како је народа до тада; и у то ће се вријеме избавити твој народ, сваки који се нађе записан у књизи" (Дан. 12, 1). Апостол Јуда описује случај када се арханђео Михаило препираше са ђаволом око Мојсијевог тела. Чувар јеврејскога народа, био је чувар чак и мртвог тела њиховог вође.

Црквени оци уче, да постоје анђели чувари народа, земаља, црква и појединаца; па чак звезда, елемената и планета (От. 2).

Свети Јован Лествичник сведочи о свом личном анђелу чувару: "Кад год сам чезнуо за вишим напретком у духовном животу, појављивао се анђео и поучавао ме."

А ево шта Василије Велики каже: "Наш анђео чувар се неће удаљити од нас, уколико га ми не отерамо својим рђавим делима. Као што дим разгони пчеле и смрад голубове, исто тако смрад греха тера од нас анђела, који чува наш живот."

Што се тиче дечијих анђела – чувара, чућемо то доцније из уста самог Господа Исуса Христа.

Анђели, слуге Христове Цркве: Нови Завет је пун анђела. Они се просто роје око Христа, свога Створитеља и вољеног Господа од почетка Његовог зачећа, увек спремни да му служе. Они Га служе и обожавају на земљи, као што су му служили и обожавали Га на небу и служила Га и волели у свој Његовој небеској слави са ватреном и узвишеном љубављу. Са задовољством и будношћу помагали су Његов рад – Цркву Његову на земљи. И они то чине сада и чиниће до краја света. Када се Он родио у једној сиромашној пастирској пећини, појавио се хор анђелских сила изнад ње, славећи Бога (Лк. 2, 13). После кушања у пустињи, када ђаво одступи од Њега, где, анђели приступише и служачу Му (Мт. 4, 11). Наши народни уметници добро су урадили када су приликом сликања Христа приказивали много анђела око Њега. Исто тако на иконама Претече Његовог, Богојављења, Преображења, Распећа, Његовог Васкрсења и Вознесења. Кад год би се један архистратиг или анђео појављивао, претпоставља се да је око Њега била и читава чета анђела, мада невидљивих за наше људске очи. Ми мислимо да арханђел Гаврило није био сам, када је благовјестио Дјеву Марији вест о рођењу Месије. Нити да је анђео, који се појавио приликом Његове молитве у Гетсиманском врту, и храбрио Га, био без веће пратње невидљивих сила. Где је цар, тамо је и војска Његова.

Кога Христос воли, Њега воле и Његови анђели. Он је волео децу и наредио је Својим анђелима да буду њихови заштитници. Он је говорио: "Јер

анђели њихови непрестано гледају лице Оца мога који је на небу." Он је не само волео малу децу него је поистовећивао себе са малом децом: "И дозвољава Исус дијете, и постави га међу њих, и рече: "Заиста вам кажем ако се не обратите и не будете као дјеца, нећете ући у царство небеско. Који се понизи као дијете ово, онај је највећи у царству небеском. И који прими једно такво дијете у име моје, мене прима, а који саблазни једнога од ових малих који вјерују у мене, боље би му било да обеси камен воденични о врат његов и да потоне у дубину морску" (Мат. 18, 2–6). Још је рекао: "Не забрањујте дјечи да долазе мени, јер је њихово царство небеско." (То је најздравија основа хришћанског васпитања – привођење деце Господу Исусу Христу.) То је и главни разлог што и анђели воле и штите децу. Псалмопевац каже: "Хвалите Господа на небесима, хвалите га на висини. Хвалите га сви анђели његови, хвалите га све војске његове! Хвалите га, сунце и месече, хвалите га све звезде сјајне!" (Пс. 148, 1–4).

*

Анђели су помагали светим апостолима и хришћанима од самог оснивања Цркве Христове и кроз сва потоња времена.

Кад су јеврејски првосвештеници затворили апостоле у тамницу, анђеоловој Божјој ноћу отвори врата тамнице, ослободи их и рече им: "Идите и станите у храму па говорите народу све ријечи овога живота."

Када је Цар Ирод, намесник Галилеје, прогонио цркву, погубио апостола Јакова и исто тако намеравао да убије апостола Петра, у томе га је спречио анђеолово Господњи: "Али одједном удари га анђеолово Господњи, јер не даде славе Богу; и будући изједен од црва, издахну" (Дела ап. 12, 23).

Када је ђакон Филип проповедао у Самарији, рече му анђеолово Господњи: "Устани и иди према Југу на пут који силази од Јерусалима у Газу; он је пуст. И уставши пође. И гле, човјек Етиопљанин, ушкопљеник, властелин Кандакције царице етиопске, што бијаше над свима њезиним ризницама, који бјеше дошао у Јерусалим као поклоник" (Дела 8, 26–28). Тако су анђели помагали апостолима у ширењу Јеванђеља у удаљеним земљама.

Један римски официр Корнилије, када се молио око три сата једног сунчаног дана по подне, јави му се у визији анђеоловој Божјој који му рече да позове Петра из Јопе да га покрсти. После Петрове проповеди Корнилије се покрсти сасвим са свом породицом својом. И у овом случају анђеолово Господњи помогао је ширење цркве Христове међу незнабошцима.

Док је свети апостол Павле са својим пратиоцима путовао лађом за Рим, подиже се на мору велика олуја и запрети да потопи лађу. Велики

немир и страх спададе све путнике, али их апостол умири речима: "И ево сада вам савјетујем да будете расположени, јер ни једна душа од вас неће пропасти, осим лађе. Јер ове ноћи стаде преда ме анђео Бога чији јесам и коме служим, говорећи: Не бој се, Павле! И ти мораш изићи пред ћесара; и ево Бог ти је даровао све који плове са тобом" (Дела ап. 27, 22–25).

Анђели Божји жетеоци: У својој причи о сејачу и семену Господ Исус Христос је објаснио ову причу својим ученицима овако: "И приступише му ученици Његови говорећи: 'Протумачи нам причу о кукољу на њиви', а Он одговарајући рече им: Који сије добро семе, оно је Син човјечији; а њива је свијет; а добро семе синови су царства, а кукољ синови су зла. А непријатељ који га је посијао јесте ђаво; а жетва је свршетак света. А жетеоци су анђели!" (Мат. 13, 36–40). Затим је Господ Исус Христос прорекао и крајњу судбину доброг и злог семена: "Као што се, дакле, кукољ сабира и огњем сажиге, тако ће бити на послетку овога века. Послаће Син Човјечији анђеле своје, и сабраће из царства његова све саблазни и оне који чине безакоње. И бациће их у пећ огњену; ондје ће бити плач и шкргут зуба" (Мат. 13, 40–43). Али и пре краја света, многим од нас већ је изречена пресуда, што се јасно закључује из јеванђељске приче о богаташу и Лазару: "А када умрије сиромаш, однесоше га анђели у наручје Аврамово; а умрије и богаташ, и сахранише га. И у паклу, налазећи се у мукама, подиже очи своје и угледа издалека Аврама и Лазара у наручју његову. И он повика и рече: оче Авраме, смилуј се на ме и пошаљи Лазара нека умочи у воду врх од прста својега да ми расхлади језик; јер се мучим у овоме пламену" (Лука, 16, 22–25). Запамти онда, о човече, да своју вечиту судбину сам себи одређујеш у овом свету. Од тебе зависи, да ли ћеш бити анђелска или демонска жетва. Добро је веровати у милост Божју, али надати се у милост Божју, а даље грешити и не кајати се, јесте право богохулство. Ево, шта и сам Спаситељ говори о потреби покајања: "Тако, кажем вам, бива радост пред анђелима Божјим због једнога грешника који се каје" (Лука, 15, 10). Тешко онима који умиру без покајања. Ево врло строгог упозорења хришћанима у вези са покајањем које упућује апостол Петар: "Јер кад Бог не поштедје анђеле који сагрешише, него их баци у окове мрака пакленог, и предаде да се чувају за суд; и не поштедје стари свијет, него сачува проповједника правде Ноја и седморо с њим, и наведе потоп на свијет безбожнички; и градове Содом и Гомор осуди на пропаст и у пепео претвори, поставивши их за пример будућим безбожницима" (II Петр. 2, 4–7). Господ ће бити мање милостив према онима, који су само по имену хришћани, а својом речју и делима су слуге ђаволске. Кадкад они показују знаке кајања, као Јуда, али то

обично бива прекасно: "Јер ће доћи Син Човјечји у слави Оца својега с анђелима својим, и тада ће узвратити свакоме по дјелима његовим" (Мат. 16, 27).

Други долазак Христов

Други долазак Господа Исуса Христа показаће се у свој својој величанствености и драматичности. Док се приликом његовог првог доласка над пећином витлејемском појавило "мноштво анђела" и својом песмом саопштило најрадоснију вест, дотле ће приликом његовог другог доласка ова слика бити далеко величанственија. Ево шта о томе пише апостол Павле: "Јер ће сам Господ са заповјешћу, гласом арханђела и са трубом Божјом сићи с неба, и прво ће мртви у Христу васкрснути" (I Сол. 4, 16). Господ ће гласом труба арханђелских сакупити своје изабранике са сва четири ветра земаљска, са једног краја земље на други; тада ће праведници засијати као сунце у Царству Оца својега. Тада ће мноштво анђела на њиви Господњој показати службу своју Божијих жетелаца.

*

Али најузвишенија награда коју је Христос предсказао изабраницима и праведницима својим, који су живели по Његовом Јеванђељу и страдали за Њега на земљи, јесте награда да ће бити равни анђелима. Одговарајући на лукава питања првосвештеника и књижевника јеврејских чија ће на ономе свету бити жена која је на земљи имала седморицу мужева, Господ им одговори: "Синови овога вјека жене се и удају; а који се удостојише добити онај вјек и васкрсење из мртвих, нити се жене, нити се удају; Јер више не могу умријети, јер су као анђели и синови су Божији кад су синови васкрсенија" (Лука, 20, 34–37). Слушајући ове речи, ми се испуњавамо страхопоштовањем и зебњом. Како можемо бити равни анђелима? Писано је о анђелима: "Бог стаде на сабору Божјем, усред богова изрече суд" (Пс. 82, 1). Нешто даље: "Рекох, богови сте, и синови вишњег сви" (Пс. 82, 6). Наравно, анђели се називају боговима, не по својој божанској природи, већ по своме присном односу са Богом. Како људи могу бити са њима? А ево шта псалмопевац Давид каже о анђелима:

*Украшени блиставом лейкојом,
Сви анђели Сведржијеља,
Приближавају се неизрецивој слави Христиа.
Певајући му дан и ноћ,
Блајословен си, Госјоде, заувек.*

Како онда можемо бити једнаки анђелима, прославитељима Христа, ми који га свакодневно хулимо и вређамо својим гресима. Пре свега Христос говори вернима и онима који су с љубављу испуњавали заповести Његове: "И познати љубав Христову која превазилази разум, да би сте се испунили сваком пуноћом Божјом" (Еф. 3, 19). Утешимо се онда, чујмо шта један благовесник небеских тајни каже: "Што око не видје, и ухо не чу, и у срце човјеку не дође, оно припреми Бог онима који га љубе" (I Кор. 2, 9). Овде је кључ тајне: Они који поштују и воле Бога, било да су анђелска или људска створења, једнаки су пред Богом. У том смислу, такође, ми називамо анђеле нашем старијом браћом, поштујући их и молећи им се из ове наше долине суза: О свети арханђели и анђели, молите се Богу за нас грешне.

ЖИВОТ ПОСЛИЈЕ ЖИВОТА

(Искуства православних хришћана)

Протојереј Сергије Четвериков НАШ СЕ ЖИВОТ НЕ ЗАВРШАВА ЗЕМНИМ ПОСТОЈАЊЕМ

Поред приче о Лазару и богаташу, Господ и у другим Својим речима открива тајне небеског живота. Тако, Он говори Апостолима: "Гледајте да не презрете једнога од малих ових (деце); јер вам кажем да Анђели њихови на небесима стално гледају лице Оца Мога Небескога" (Мт. 18, 10). То значи, прво, да деца имају Анђеле – чуваре, и друго, да ови штите дјecu пред Богом од оних који их понижавају. Одговарајући на лукаво питање садужеја о жени којом се, један за другим, женило седморо браће Господ објашњава да "о васкрсењу нити се жене, нити се удају, већ су као Анђели Божији на небу" (Мт. 22, 30). Тим кратким објашњењима о загробном животу која се срећу на више места у Јеванђељу, подиже се донекле завјеса са њега и откривају се његове тајне.

Блажена Теодора КАЗИВАЊЕ О МИТАРСТВИМА

*Из "Житија Свeјих за мариј",
Архимандрит Јустин Појовић, одломак из
житија прејодобној Василија Новој (26. мариј)*

Блажена Теодора, која много послужила преподобном Василију, пошто прими монашки чин, претавила се ка Господу (види под 30. децембром). То ожалости све који имађаху духовну љубав према светом Старцу, пошто им је она била посредница код њега. А она, кротка и милостива, христољубива и целомудрена, и пуна духовног знања, све посетиоце с љубављу дочекиваше, и благим ријешима тешаше. Но Григорије зајеле да дозна гдје се по престављењу свом налази преподобна Теодора, и какав јој је

удио додељен у оном свијету, и да ли се удостоји неке милости и радости од Бога због свог усрдног служења Старцу. Размишљајући о томе, он често мољаше преподобног Василија да му каже што је са душом преподобне Теодоре. Јер је чврсто веровао да је то познато угоднику Божијем Василију. И пошто често и свесрдно мољаше о томе светога Старца, Старац најзад, не желећи да ожалости свог духовног сина, помоли се за њега Господу, да му открије што је с Теодором. И те ноћи док је спавао, Григорије виде у сну блажену Теодору у светлој обитељи, спремној од Бога за преподобног Василија, која је блистала небеском славом и била препуна неисказаних блага. У тој обитељи преподобна Теодора би настањена молитвама угодника Божјег, јер му много година послужи усрдно и трудољубиво у овом свету, па се светим молитвама његовим удостоји да у његовој обитељи живи благословеним животом. Видевши блажену Теодору, Григорије се обрадова, и утеша се њеном дугом бесједом као на јави. Он је упита, како се разлучи од тела, како преживе муку смртну, што на смртном часу виде, и како прође мимо духова у ваздуху. А она му стаде казивати овако:

— Чедо Григорије, о страшној ствари ме питаш; ужасно је и сетити се ње, јер видех лица која никад нисам била видела, и чух речи које никад нисам била чула. И шта да кажем? Због дела мојих сретеше ме тада опасности и страхоте, каквима се нисам надала, али, молитвама и помоћју нашег заједничког оца преподобног Василија, све то постаде лако. Како да ти изразим, чедо, телесне патње, страхоту и муку које сналазе онога који умире? Јер као кад би ко наг упао у велики огањ, па горео и топио се и у пепео се обратио, тако самртне муке и горки час разлучења руше човека. Заиста је смрт страшна грешницима као што сам ја, јер и ја чињах грехе, а за праведна дела не знам. Када се, дакле, мој живот приближи крају, и настаде час разлучења од тела, ја видех где око одра мог стоји мноштво ђавола. Лица им беху црна као угаљ и катран, очи као жеравице, а поглед тако страشان као и сам пакао огњени. И они стадоше грајати и пометњу стварати: једни рикаху као марва и зверови, други лајаху као пси, трећи завијаху као вуци, четврти гроктаху као свиње, и сви бесно гледаху у мене, пређаху ми, наваљиваху на мене шкргућући зубима, жељни да ме одмах прогутају. И спремаху хартије као очекујући долазак неког судије, и отвараху књиге у којима беху описана сва моја зла дела. Тада убога душа моја беше у великом страху и трепету. И мало ми беху самртне муке, него ми и тај грозни приказ страшног и опаких ђавола беше као друга свестрашна смрт. Одвраћах очи тамо-амо, да не гледам њихова страшна лица, нити им глас чујем, али их не могах избећи, јер безброј њих видјех свуда како се деру

и вичу, и не беше никога да ми помогне. У таквој невољи, сва изнемогла, ја угледах где ми долазе два светлосна Анђела Божја у облику дивних младића, чију је лепоту немогуће исказати. Лица им беху веома светла, очи – пуне љубави, коса на глави као снег бела са златастим преливањем, одећа им беше као муња, златним појасима беху крстолико опасани преко груди. Приближивши се моме одру, они стадоше с моје десне стране, тихо разговарајући нешто међу собом. Кад их видех, срце ми се обрадова, и ја весело гледах у њих. А они црни ђаволи, видевши их уздрхташе, и одступише подаље. И један светлосни младић им довикну: "О бестидни, проклети, мрачни и злобни непријатељи рода људског! Зашто свагда ви први дотрчите код оних који умиру и, надајући дреку, плашите и смућујете сваку душу која се разлучује од тела? Али, немојте се много радовати, јер овде нећете наћи ништа, пошто је са овом душом Божје милосрђе, и нема вам у њој удела!..."

Кад то Анђео рече, одмах се демони ускомешаше, надајући силну дреку и вику. И стадоше износити зла дела моја од младости учињена, и говораху: "Ништа у њој немамо, је ли? А ови греси чији су? Не учини ли она те и те грехе?" – Тако вичући они очекиваху смрт. И гле, смрт наиђе ричући као лав, веома страшна по изгледу, некако је личила на човека, али није имала меса на телу, сва је била састављена од голих костију људских... И она ми одмах приђе... Направи у чаши неку течност, принесе ми је устима и натера ме да је попијем. Но тај напитак беше тако горак, да се душа моја сва устресе, и искочи из тела као силом истргнута. И одмах је светлосни Анђели узеше на своје руке. И осврнувши се назад ја видех тело моје где лежи мртво, неосетљиво и непомично. Као кад неко свуче своје одело и баца га, па гледа на њега, тако и ја гледах на своје тело као на одело које сам свукла. И чуђах се веома.

Док су ме свети Анђели држали, опколише нас многи ђаволи, вичући: "Та душа има мноштво грехова, она мора да нам одговара!" – И показиваху моје грехе. А свети Анђели стадоше тражити моја добра дела, и нађоше, колико сам била учинила: милостињу што сам уделила убогима, или сам гладнога нахранила, или жеднога напојила, или голога оденула, или странца у дом примила и угостила, или светима послужила, или болесника посетила, или сужње у тамници обишла и помогла им; или кад сам с усрђем у цркву отишла и са умилењем и сузама се молила, или сам пажљиво слушала црквене молитве и песме, или сам донела цркви тамјан и свеће или неки други поклон, или сам јелеј сипала у кандила пред светим иконама; или сам иконе побожно целивала; или што сам постила среду и петак и све свете постове; и колико сам

метанија направила и ноћна бдења одржала, и када сам од срца уздахнула и Богу, и када сам плакала због грехова својих, и када сам исповедала Богу пред духовним оцем грехе своје и искрено се за њих кајала и испаштала; или што сам добро учинила ближњем, и што се нисам наљутила на непријатеља, и што сам отрпела неку увреду и злостављање, и што нисам злопамтило, и што сам за зло добрим узвраћала, и што сам се понизила, и што сам над туђом несрећом уздахнула и сажалила се, и што сам саосетила са патницима, и што сам утешила плачнога, и што сам коме помогла, и што сам некеме у добром дјелу припомогла, и што сам неког од зла одвратила, и што очи своје окренух од таштине, и што језик свој уздржах од клетве, лажи, клевете и празнословља; и сва друга моја, чак и најмања добра дела, свети Анђели сабираху, и спремаху се да их ставе на теразије насупрот мојим злим делима. А ђаволи, видећи то, шкргутаху на мене зубима, јер су желели да ме одмах дограбе из руку Анђелских и одвуку на дно пакла.

У то време тамо се неочекивано појави преподобни отац наш Василије, и рече светим Анђелима: "Господо моја, ова ми је душа много послужила у старости мојој. Стога се за њу молим Богу, и Он ми је подари". – Рекавши то, он извуче из својих недара црвену кесу пуну блага, и даде је светим Анђелима говорећи: "Када буде пролазила ваздушна митарства, и зли дуси стану истјазавати ову душу, ви је откупљујте овим од њених дугова. Јер благодаћу Божјом ја сам богат. Својим знојем и трудом сабрао сам велико благо, и ову кесу поклањам овој души која ми је послужила". – Пошто то рече, он оде. А зли дуси, видевши то, беху у недоумици. Затим ударише у кукњаву, и посташе невидљиви. Утом опет дође угодник Божји Василије, доневши са собом много судова пуних чистог желеја и скупоценог мира. И отварајући један за другим он их изли на мене, и ја се испуних духовног миомира, и осетих како се промених и постадох веома светла. Тада Преподобни опет рече светим Анђелима: "Господо моја, када све што треба свршите овој души, онда је одведите у дом који ми је од Бога уготовљен да тамо живи". – Рекавши то, он постаде невидљив. А свети Анђели ме узеше, и иђасмо по ваздуху на Исток.

*

Свакоме хришћанину на светом крштењу Бог додељује Анђела Чуварара, који невидљиво чувајући човека, упућује га на свако добро дело и дању и ноћу у све дане живота његова све до смртног часа, и записује сва добра дела његова што учини у овом животу, да би дотични човек

дебио од Господа милост и вечну награду у Царству Небеском. Исто тако и кнез таме, желећи да сав род људски одвуче у своју погибао, одређује по једног злог духа свакоме човеку, који стално прати човека, мотри на сва његова зла дела, на која га лукавствима својим и бодри, и скупља све зло што човек учини. Затим све те грехе човекове односи одговарајућим митарствима, где се сваки грех записује, те су тако свима ваздушним кнезовима познати сви греси свих људи по целој свету. И кад се душа разлучи од тела, и хита да узиђе на небо к Творцу свом, тада је они нечастивци спречавају, показујући записане грехе њене. И ако душа има више добрих дела него грехова, они је не могу задржати. Пронађу ли пак код ње више грехова него добрих дела, они је задржавају за извесно време, и затварају у тамницу невиђења Бога, и муче је, уколико им сила Божја допушта да је муче, све док та душа молитвама Цркве и милостињама својих ближњих не буде искупљена. Ако се пак која душа нађе толико грешна и одвратна Богу, да јој нема наде на спасење, већ је вечна погибао очекује, они је одмах низводе у бездан, где је и њима спремљено место за вечне муке, и тамо је држе до другог доласка Господњег, после кога ће се она са телом својим заједно са њима мучити у паклу огњеном. Знај још и ово: овим путем улазе, и истјазавују се, само они који су вером и светим крштењем просвећени; а неверници незнабожни идолопоклоници, и Муслимани, и сви туђи Богу, овамо не долазе. Јер још за живота у телу они су душама својим погребени у аду.

О МОЛИТВИ ЗА УМРЛЕ И ЗНАЧАЈУ ПРИЈЕСМРТНОГ ПОКАЈАЊА

СЛУЧАЈ СЕОСКОГ СВЕШТЕНИКА

Ако човјек по истини исповиједа гријехе и каје се за учињено зло, његови гријеси бивају невидиво избрисани Милосрђем Божијим, и када његова душа буде доведена пред ваздушне мучитеље (демоне, бјесове), који ће растворити своје књиге, они у њима ништа неће наћи, па је неће моћи ни ожалостити ни устрашити, и душа ће с радошћу узлазити к Престолу Благодати.

Поменимо следећи случај, догађај готово нам савремен (19. вијек – прим. прир.).

У околини града Вологде налази се велико село, Кубенскоје, у коме постоји неколико парохија. Разболи се једнога дана један од парохијских

свештеника и већ се приближи смрти, кад виде одар свој окружен демонима, који су се спремали да ухвате његову душу и да је низведу у ад. Уто се појавише три Анђела. Један од њих стаде крај одра и поче да се препири око душе са најодвратнијим демоном, који је држао отворену књигу, у којој су били записани сви гријеси свештеникови.

У међувремену дође други свештеник, да да брату посједње Причешће. Поче исповијест. Болесник, управљајући уплашене очи у књигу, произносио је са самоодрицањем своје гријехе, као избацујући их из себе и – шта је видио? Јасно је видио да тек што би изговорио неки свој гријех, овај би ишчезао из демонове књиге, у којој је умјесто записа остајала бјелина. На тај начин он је избрисао исповјешћу из бјесовске књиге све гријехе своје и, добивши исцјељење, остатак својих дана, провео је у дубоком покајању, причајући људима ради њиховог назидања о виђењу, запечаћеном чудесним исцјељењем.

Монахиња Татјана СИЛА ИСУСОВЕ МОЛИТВЕ

*(Из књиге "Православна чуда у 20. вијеку",
свеска 4, Москва 1993)*

Послије јутарњег правила у 5 сати ујутро, тек што сам успијела да прилегнем ради предаха, кад поче необично виђење. Видјех себе у Петербургу на Васиљевском острву. Спремајући се да пођем на службу у Саборну цркву Светога Николе, обукох монашке хаљине и мантију и седох у мале кочије.

Изненада, обретох се на некаквом мрачном тргу. Од страха и ужаса грозничаво сам се освртала час на једну час на другу страну, тражећи излаз из тог положаја. Одједном видим: иду на стотине људи. Искључиво "мирјани", а лица им мрачна, убијена вјечном тугом, као и мени.

— Ко сте ви? — питам их.

Они одговорише:

— Ми смо попут тебе, у магновењу прешли у вјечност!

Шта сам у том тренутку осјетила, немогуће је описати! Страх и трепет овладали су мојим бићем. Ту ми приђе неки свијетли муж, чије је лице остајало скривено у сјају којим је зрачило, и рече:

— Слиједи ме! — Затим ме поведе – ка митарствима.

Водио ме је кроз шуме, степе и неке зграде. Степе су биле безграничне и ја сам осјећала да сам прешла из земног живота у загробни, али неспремна,

неочекивано. Затим ме уведе у собу, у којој се налазило мноштво "мирјана": мушкараца и жена, одраслих и дјеце. Сви су они били убијени вјечном тугом и болом. Насред собе код огромног стола стоји жена и говори ми:

— Човјече, ово је мјесто за тебе припремљено до Другог Доласка Господњег.

Ја се окренух ка свима који су били тамо и упиташ:

— Чиме се ви бавите, молите ли се Богу овдје?

Они тужно одговорише:

— Занавијек нас Господ неће чути због нашег немарног држања за дана нашег земаљског живота. Ми занавијек нећемо имати смјелости да призивамо Име Господње. Док смо живјели на земљи, било нам је дато да се у животу трудимо, а души је била дана молитва. Заповијест Христова о непрестаној молитви била је наша дужност. Дужни смо да цијелога свога живота са сваким уздахом произносимо молитву Исусову, а ми нијесмо обраћали пажњу на своја срца. Али, као што ми без ваздуха не можемо живјети, тако је и душа без молитве – мртва. Ми смо људи, споља гледано, најбољег владања, испуњавали смо све дужности, само једну, најважнију, – молитву, нијесмо вршили...

Чувши то, ја се помолих и осјених крсним знамењем.

И... тада...? На свој ужас осјетих да се чак и звук мога гласа вратио к мени! Обазревши се, опазих жељезну таваницу, жељезне зидове и дрвени бојени под. Тада задрхтах од силног страха и ужаса, од осјећања безизлазности сопственог положаја. Они поред мене рекоше:

— Занавјек нас Господ неће чути. Само они који живе на земљи могу данас пред њим помињати.

Једна жена поче да ми говори:

— Ови људи су били добри хришћани. Љубили су Бога и творили су добра дјела људима, али у души Господа стекли нијесу. Сви ви допали сте овдје, због свога равнодушног живота, мислили сте да тако сви живе.

— Ах — рекох — како се мучим и страдам. Као да ме огњем жежу!

Сруших се и осјетих као да ми се тијело дијели од костију.

— Какав би живот ти жељела? — упита жена.

Одговарам јој са трепетом:

— Жељела бих живот да, умревши, видим земаљско и Небеско, Господа и Мајку Божију!

На то се жена осмјехну и рече:

— Само Свети прелазе у Вјечност. Они који су за свога живота на земљи стекли Господа у срцу Исусовом молитвом. А ти, инокиња (монахиња),

њој се нијеси научила. Кроз ту молитву усељава се благодат Божија и душе се сједињује са Христом и не види такве страхове у каквима се ви налазите. Рај је у души човјековој – гдје је Господ, тамо је и рај. О своме виђењу ти треба да причаш свима монахујућима и у свијету живећим хришћанима, који пропадају услед сопственог немара. О виђеноме не причај једино невјерујућима и маловјернима. Свевишњи може да васкрсне и стогодишњег мртваца, а да би им свједочио о животу послје смрти, али они му неће повјеровати и убиће га!

Тек што жена произнесе те ријечи, у мени се јави нека нада у повратак у земаљски живот. Сви који су се налазили у жељезној соби, простријелише ме погледима, који као да су говорили:

— Зар је могуће да ће изићи из ове тамнице?

Жена настави:

— Ако човјек умре, произносећи у тренутку смрти Исусову молитву, душа ће му стати пред Господа и бивати са Њим неразлучно у вјекове. Такође, ако произноси молитву "Пресвета Владичице моја, Богородице, спаси ме грешнога", у вијеке ће бити неразлучно са Мајком Божијом. Ако у својим посљедњим тренуцима човјек не буде у стању да изговори ни ријечи, његова ће је душа, која је тој молитви тежила у вријеме земаљског живота, сама произносити на самртној постељи. У каквом стању душа изиђе из тијела, таква ће у вијеке остати. Неће бити никаквог побољшања. Само помињање може измијенити удес душин.

И још ми рече:

— Ах, монахујући, монахујући! Иноцима се називате, то јест – *инима*, другачијима од осталих у свијету живећих хришћана. Али, да ли тако живите? Ви не полажете своје печали на Господа и Мајку Божију и овако размишљате: "Сама треба да постигнем, иначе ми нема живота." О таквим иноцима не брине се Мајка Божија ни у овоме ни у будућем животу. А брине се само о онима који своје печали полажу на Њу, који трпе невоље, сиромаштво и болести у име Матере Божије и Говоре: "Тако је, зацијело, угодно Царици Небеској, све ми се даје по вољи Свевишњег!"

— Хоћеш ли да ти покажем немарне монахиње — настави жена — погледај!

И ја видјех – иду монахиње које су служиле при цркви и крале новац – оне украдени новац носе на рукама у вијеке вијекова, заједно са хартијама на којима је назначено коме новац припада. Пролазе и друге – оне које нијесу дјевственост сачувале. У неких послушница била је прибадачима

причвршћена раса. Међу њима су биле и оне са пјевнице – њихова лица била су мрачна, као и моје – убијена вјечном тугом. Ја ћу на то:

— Појте пјесму Мајци Божијој, желим да је послушам!

Оне одговарају:

— Немамо смјелости у вијеке вјекова. Зато што Јој, живећи у обитељи, нијесмо служиле чистим срцем.

Ја горко заплаках над тим што смо због свога немара и лијености лишени среће да пјесмом славимо Господа и Његову Свету Мајку.

Послије свега што сам чула и видјела прилази ми човјек, који ме је водио и каже ми:

— Пођимо сада на мјесто на коме се твоја душа растала са тијелом.

И, магновено, ја се нађох у својој постељи. Било ме је страх да се помјерим, осмотрила сам све предмете у својој келији, дошла к себи и произнијела молитву са пуним крсним знаком... Слава Богу, то је био сан!

Тек што сам успјела да изговорим те ријечи, кад, одједном, обрех се на оном свијету. И, гле, онај који ме је водио каже мени тада:

— Не мисли да је све то било у сну. Ти си заиста била на оном свијету.

Падох пред њим на кољена:

— Тешко мени! Како сам несрећна!

Поново сам дошла овдје. И зашто сам толико разгледала предмете у келији, а нијесам на ноге скочила?

— Следи ме! — рече он — ходићемо још 20 дана и вратићемо се ту, гдје ти је суђено да проборавиш до Другог доласка Христовог.

Ја сам, међутим, све падала и никако нијесам могла да идем. Он је к мени окренуо лице и погледао ме милостиво. Упитах га:

— Нијеси ли ти мој Ангел?

— Да! — чух његов одговор.

Стадох да га молим:

— Умоли Свевишњег и врати моју душу да се покаје.

Тада мој Чувар рече:

— Вратићу, али само под једним условом: ако будеш испричала о свему што си овдје видјела и чула!

Падох на кољена, давши обећање да ћу све испунити, и у том тренутку осјетих душевну радост. А Ангел ми још говораше:

— У твоје срцу нема Господа. И ти си само обећала да ћеш га задобити. Ако се подаш лажном стиду, вратићеш се на пређашње мјесто. Ја ћу с тобом бити и гледаћу како ћеш све испуњавати!

У магновењу опет се обретох у својој кревету. Поскочих и видјех – код постеље стоји човјек. Потрчач својој келејници са ријечима:

— Била сам на оном свијету!

А човјек свеједнако стоји на ономе мјесту. Ја се страшно уплашим да се са мном нешто не деси! Отворих врата да се не бих постидјела и устегла да све испричам, и видјех – човјек се укри у зид!

Изиђоше на ходник у ужасном трепету. Зовем сестре. Оне дотрчаше к мени са свих страна и стадоше се чудити необичној промјени, која се код мене за тако кратко вријеме збила. Јер, прије свега 20 минута видјеле су ме на заједничкој молитви. Падох пред њима на кољена, увјеравајући их да сам се отада потпуно измијенила. Никакав земаљски ужас не може се упоредити са ужасима које сам била преживјела у животу послје смрти. И дан данас говорим о ономе што сам видјела без устезања.

Амин.

М. Антонина ХОЋЕЊЕ ПО МИТАРСТВИМА

*(Из књије "Православна чуда у 20. вијеку",
свеска 4, Москва 1993)*

Живјела са на Сахалину 1949. године, послје аутомобилске несреће отпремили су ме на копно, у град Томск. Било ми је тада 53 године.

Тек што ме доведоше у болницу, ја падох у кому и јави ми се Ангел бијел као снијег, необичне љепоте:

— Устај, Антонина! Идемо на митарства!

У одговор ја заплаках и рекох да сам силно болесна и да не могу да устанем из кревета. Ангел ме, пак, умиљато наговараше:

— Устај, тамо сви такви иду! — И пружи ми малу узицу. Ја се ухватила за њу и устадох!

Ангел и ја изиђосмо тако из болнице и нађосмо се под неком огњеном кишом. Препадох се и гласно заплаках од страха. Ангел ме узе за руку и рече:

— Огањ се избјећи не може! — Тек што произнесе те ријечи, кад навали силни вјетар и чу се хујање. Погледавши горе, угледах огроман тмасти облак.

— А куда то идемо? — упитах Ангела. — Гле, какав се мрачни облак над нама надвија!

— То није облак, но гомила бјесова — одговори он.

— Не бој се. Крсти се и правилно крст на себе стави!

Прекрстих се и ми стадосмо да се приближавамо страшном мјесту. Све што је тамо било одједном поче да лаје, звижди, завија и урла. Изгледом су та чудовишта подсјећала на псе, али са роговима, и притом су страшно заударала. Од ужаса умало се не онесвијестих. И велим Ангелу:

— Куда ме то водиш? То је тако страшна сила!

Мој Ангел погледа ме умиљато и рече:

— Господ је силнији.

И трипут удари по црним страшилима огњеним мачем, закрштавајући их.

Бијеси се распршиваху са стране и дозволише нам да прођемо у тунел, гдје са десне стране стајаху неки људи, њих петнаестак. Једна једина јарко горећа свијећа освјетљавала је тунел и људе. Упитах Ангела за људе са свијећом. Он ми објасни:

— То су благословени хришћани, који су за општу свијећу давали макар пет пара, свијетло им је и добро. Те свијеће свијетлеће вјечно.

Када погледах налијево, угледах као угаљ црну змију, а покрај ње мноштво људи, налик на окамењене угарке. Ангел ми каза да су змија и читаво његово стадо --племе сатанско. Они нијесу признавали свјетлост Христову и, ето, све их је прогутала тама у вијеке вјечне.

Прођосмо тунел и отвори се пред нама подрум. Ангел ми нареди:

— Лези у тај подрум!

Поново угледах бијесе у псећем обличју. Чељусти им разјапљене, шапе длакаве, са роговима ураслим у длаку, губицу подигли и чекају ме. Заплаках и рекох Ангелу:

— Куда ћеш ме послати? Они ће ме растргнути!

Ангел опет умиљато поче да ме поучава:

— Охрабри се и крсти се. Та митарства сви ће пролазити!

Почех да се молим:

— Господе Исусе Христе, Сине Божији, помилуј ме грешну! — Сама себе прекрстих и ја му закрстих три пута.

Псеће њушке бијесова се затресосе и попадаше, поражене крсним знамењем! Стадох молити Ангела да ме што брже узме одатле. Ангел ми пружи бијелу врпцу, ја се ухватих за њу и изиђох напоље.

Заједно пођосмо даље, ка јами дубокој као бунар. А тамо – дјечица мала као комарчићи у флаши – пиште, плачу, сва жива. Ту се разлеже дјечи гласић:

— Мама, извади нас одавде!

— Ко је то? — упитах Ангела.

— Твоја дјеца! — одговори он. — Зар си заборавила да ти је твој муж заповједио да абортираш?

Ту се сјетих како сам била затрудњела и како нијесам хтјела да убијем дијете, како ме је муж истјерао из куће и наредио ми да абортирам, како се последије интервенције показало да су биле у питању двојке...

Дуго и горко плакала сам над својом дјецом у тој јами. Потом сам подигла очи препуне суза и упитала Ангела:

— Када ће се они ослободити из ове тамнице?

— Када родитељи њихови умру, сићи ће у јаму, а невину дјечицу Господ ће ослободити. За свако твојом кривицом убијено дијете треба се молити Господу Исусу Христу, да те помилује, и пет стотина земних поклона принијети за свако дијете. Мораш строго држати постове и молити Царицу Небеску да умоли Господа да ти опрости тако тежак гријех какав је убиство сопствене дјеце.

Идемо даље путем и видим – стоје црвени вагони. Погледах у врата, тамо бјесовска страшила палицама туку пијанице, руке им заврћу позади и присиљавају их да једу сваку гадост. Бију и вичу на њих:

— То је твоја работа! Напијао си се до повраћања! Своје ћеш добро сада јести!

Људи криче, плачу... Ја, зачуђена, упитах Ангела:

— Зашто си ме овдје довео? Никада се нијесам напила до пијанства!

— Знам — одговори Ангел — али ниједно се митарство не може мимоићи.

Дођосмо тако до митарства пушења – вагон пун смрада и дима. У вагону сједе нагорјели људи, а бијеси их потпаљују упаљеним цигаретама...

Идем са светим Ангелом даље, долазимо до митарства блуда. Видјех у јами мушкарце и жене, обавијене змијама: мале им змије улазе у уста и вичу а велике даве тијело. Људи покушавају да са себе збаце змије, а бијеси их ударају палицама по глави.

Затим се напред указаше црна врата са натписом "митарства сквернословља и празнословља". Ту су бијеси зли и жестоки, а људи је много, сви су црни и мрачни. Поцрњели су од својих скврних и празних ријечи. Бијеси жељезним прUTOвима засијецају тијела грешника. Овдје се муче и коцкари.

Идем са Ангелом по пољу, а тамо трава опака, пуна трња. У њој гмизавци мрачни, зелени, сикћу и звижде. Има их много, више него траве. Ја сву траву са гмизавцима закрстих и змије као опарене попадаше са Крста Светога те прођох кроз поље срећно.

— Ко се овдје мучи? — упитих Ангела.

— Они који се ругају ријечју "гад" и призивају на своју главу њихове буљукe.

Прођосмо још мало и обресмо се на некој пољани. На њој огроман простор за игру. Бијеси истјазавају играче, којима пљувачка, пјена, крв из уста иде. Они плачу, не желе да играју. Бијеси их бију немилосрдно и успут им говоре:

— Ви сте вољели да на свете празнике и након постова да играте – па, ето, играјте читав вијек!

Зачудих се и упитих Ангела:

— Када ће они престати да играју и да се избаве од бјесова?

— Не, они ће се мучити вјечно, без прекида. Живјећи на земљи, својим бескрајним играњем силно су прогњевили Бога. Особито је грешно о празницима и за вријеме постова одлазити на представе — одговори Ангел.

Даље ми пута није било – заплетох се у некакве конце и не могах учинити ни корак.

— Ето, то је твој гријех. За вријеме рата конци су били скупоцјени а ти си их крала!

Са кајањем се присјетих да, радећи у радионици, никада нијесам предавала конце, који су заостали послје смјене.

Заплаках:

— Што да радим?

— Милостиња ће искупити гријех! — рече Ангел и расјече огњеним мачем конце и парчад тканине који ме спутаваху.

Пођох затим са Ангелом даље и видјех – плови велика бијела лађа. Капетан на тој лађи је мој погинули син. Пловећи ка мени, довикује ми: "Моли се, мама! Не дај душу врагу, бори се са њим!"

Потом угледах себе са Ангелом на пароброду, натовареном житом. Запловисмо ка луци и Ангел ми говори:

— Половину жита треба расути!

Послушах га и узех жито са брода да бацам. Ангел ме поправи:

— Не треба то рукама чинити – већ устима! Што си видјела, дужна си људима да испричаш! Сада ћу те вратити на земљу, да људима причаш

о митарствима. Свима говори што си видјела, не бој се! Нек одбаце они своја грешна дјела и покају се, иначе ће их постићи вјечне муке које си видјела!

... Љекар који ми је у међувремену пришао, узео је огледало и при-
макао га мојим устима и провјерио дишем ли, будући да сам у коми била читавих мјесец дана!

Из болнице су ме пустили као здраву. Сада ми је 71 година. Живим са кћери у граду Армавиру, одлазим у храм Божији. О ономе што сам видјела причала сам свима.

Мени је Ангел рекао да сијем слово Божије и ја испуњавам оно што ми је Господ преко Ангела наредио. Господу слава, част и поклоњење! Амин.

Монахиња Евпраксија ПОВРАТАК ИЗ ОНОГА ЖИВОТА

*(по запису старца Амфилохија Пајмоског и казивању саме монахиње
Евпраксије са Калимоса која се упокојила 1950)*

Једнога дана у зимско доба, 28. новембра 1911. године, пошавши са једним од моје браће по Христу, по имену Амфилохије, у женски манастир "Зоодоху Пиги" (Живоносни извор), који лежи на западном крају варошице нашега острва Патмос, посетих, по одобрењу игуманије Ефимије, једну своју сродницу монахињу.

У њеној келији беху и њене две духовне сестре, које кад нас видеше, устадоше да се повуку и удаље, но наша монахиња, знајући да наша посета није ради нечег посебног, не даде им да оду. Тако оне и остадоше. У међувремену, пошто се поведе реч о Божјем промишљању, о нама људима, једна од двеју монахиња, по имену Евпраксија са острва Калимоса, исприча нам ово дивно Божје чудо које се са њом десило. Уздахнувши дубоко, она поче смерно казивати:

— Верујем да у наше време нема човека са толико свести о својој грешности, а да има толико много доказа о Божјем Промислу, као што сам то ја. — И то рекавши, она заћута са умиљењем.

— А ко може — рече друга монахиња са истом таквом смиренешћу — да опише или макар да схвати бескрајну пучину судова Божанскога Промисла, којима је једини циљ остварење нашега спасења?

— У том случају — рече опет смерноумна монахиња Евпраксија, у славу Распетога мога Господа Христа и за љубав Заштитнице наше обитељи "Животног извора", Пресвете Богородице, и за нашу душевну утеху, дужна сам данас да вам овде изложим чудесне тајне које су ми се догодиле по Божанском Промислу и које су ме одвеле да се избавим из канџи светске сујете и да пребегнем у ово коло (тј. у монаштво).

ВИЂЕЊЕ РАСПЕТОГА И НЕБЕСКО ПРСТЕНОВАЊЕ И ПОСТРИЖЕЊЕ

— Године 1900. — поче своје казивање монахиња Евпраксија — једне од оних страшних ноћи, када сам бдила крај постеље свога блаженог, тешко болесног мужа, мене савлада лак сан, и у сну видех како настаде велики земљотрес, и ја као од страха изађох из куће наше да се тобоже спасим. Али, стадох запањена када видех да светли сав Калимос од живе светлости. Тада, погледавши к небу, ја видех где се делимично отвори небо, појавише се врата од Истока ка Западу, и кроз та врата угледах неизрециву светлост која је долазила од многих упаљених светиљки. Запањена тим виђењем, ја при том угледах где се кроз та врата помаља велики Крст, тамне боје, од ораховине. Крст су пратили Анђели, певајући небеске песме, а неки су од њих кадионицима кадили, да кађењем омиомире атмосферу. При томе, ја сам се трудила да пажљиво посматрам то чудесно збивање, јер ми се хтело да дознам у којем се правцу креће поворка. На крају приметих да се креће ка месту где сам ја стајала. Крст, пак, тихо и лагано, пође и заустави се над мојом главом. Према његовој величини учини ми се врло лак. Затим, пошто сам се окренула, целивах његово подножје, промуцах прикладне тропаре Часноме Крсту које нисам баш добро знала. Онда Крст, одмакнувши се мало, стаде у ваздуху. Тада видех из близине Христа Живога, Распетога, са трновим венцем на глави. С десна и лева од Крста видех многе од Светих тј. часног Претечу, светог Николаја, свету Калиопу, Марију Магдалину, Саломију, Свету Варвару и друге.

Затим Анђео принесе Христу венац од неувенивих, белих цветова, а Он га, пришавши ми ближе, стави на моју главу. Не верујући просто томе, ја скрушено рекох Распетога: "Да, Госпode, тај венац је врло диван, али ја имам свој". Он пак, у одговору на то рече ми, осмехујући се: "Венац који имаш, кроз неки дан узети ти". После тога показа ми светао прстен и рече: "Узми овај прстен и стави га на свој прст за обручење". Све то као неочекива-

но, веома ме зачуди. Али ја, схвативши смисао тога, рекох Христу: "Жалим Госпoде, за ово што видим, но ја сам већ удата". А Он ми у одговору рече: Венац који имаш и тај прстен који носиш, Ја сам ти дао и сада ти то узимам. Погледај да видиш шта ће се десити са прстеном који носиш". Погледавши прстен, видех да се топи и ишчезава. "Зато сада стави", рече ми Христос, "на прст овај прстен који ти пружим." Ја са задовољством примих прстен, али не кријем истину да зажалих што изгубих свој. На крају, пошто ми Господ рече да је немогуће да носим два прстена, ја осетих да морам да примим нови прстен и Христос ми га стави на прст.

Размотривши са пажњом овај прстен, видех га у виду златног круга који обухвата чврсто мој прст, и на њему причвршћен драги камен на којем беше нацртана котва, која својим савијеним крајем пробада змију кроз гушу и држи је зубима. Дивећи се сјају и уметности са којим беше израђен прстен, ја упитах Христа за вредност прстена. "Тај прстен", рече Господ, "на земљи је од непроцењиве вредности – само је на небесима позната његова вредност. Прстен који обухвата твој прст, представља *Моју Благодан*, која те уз помоћ Светитеља које треба да призиваш, штити и чува од свакога зла. Камен на прстену означава *непоколебиву веру*, коју треба да имаш у Мене. А котва која устима држи змију за врат, јесте Вечнодјева Мати Моја, која ће, кад положиш своју наду на њу као котву и тошло је призиваш у току читаве своје борбе против непријатеља тако држати њихову змију да ти она неће нанети духовну смрт. Знаш ли да си предодређена да се бориш против ђавола?" – "Не", одговорих му. – "Знај, дакле, ја ћу узети мужа твога а ти ћеш бити монахиња. Ево сада постајеш великосхимница." Рекавши то, Господ одмах даде знак те Свети око Њега почеше са умилењем певати митозвучније. Затим Господу дадоше маказе. Ја, пак, начинивши три метаније, сagneх главу пред њим и он постригавши косу моју, назва ме Евпраксија, и власи моје даде једном од присутних Светитеља. После тога, Господ ми обуче бели хитон, хаљину, који, кад закопчах око врата одмах увидех да сам била потпуно нага и боса, и Господ ми даде само тај хитон који покриваше тело моје. Затим, пошто ми даде свећу и бројанице, Господ дозва по имену напред споменуте Светитеље да ме они ухвате за руке и воде ме у опходу око Часног Крста.

После тога стадох поново пред Распетим Који ми рече: "Евпраксија, нека ти је знано да ћеш ићи у велику борбу и да ћеш се борити против великих искушења. Али немој очајавати нити се и најмање бојати јер прстен ти се даде зато да, имајући на уму оно што је на њему означено, стојиш у

вери и љубави Мојој чврсто, да на њој као на наковњу ударајући Мати Моја главу змије (тј. ђавола), спречава његове силовите нападе против тебе". Ја, међутим, захваћена страхом, молих Христа, ако је могуће, да ми олакша борбу. Но Он ми одговори: "Могуће је, дакле, али према борби биће и награда. Немој заборављати да је све могуће ономе који верује, и довољна ти је Благодат Моја". Рекавши то, Господ даде знак да ме обаспу златним лишћем. На крају ми честиташе Светитељи који су били око Господа, пожелевши ми да се покажем као победница ђавола. Онда се ја поклоних Христу. А Он благословивши ме знаком Крста, врати се на Небо са свом Својом пратњом у песмама и химнама.

БОЛЕСТ И НЕИЗВЈЕСНОСТ СМРТИ – УЛАЖЕЊЕ ЉЕСТВИЦАМА У НЕБО

Није од тада прошло много дана, и ја сходно наговештају Спаситељевом, изгубих мужа, коме тада беше 22 године, док сам ја имала тада 19 година. Али, било због љубави према мужу, или због мога нехата, или због олаког схватања оне тајне мога пострижења и оне заповести Спаситељеве, мене прерана смрт мога мужа, врло ожалости, и то утолико више што његове моралне особине беху заиста неупоредиве. Моја велика жалост ме сасвим сломи, и због тога се тешко разболех. Седам месеци после превремене смрти мога мужа, лекари изјавише да је и мени смрт неизбежна. Последњих дана свога живота, скоро цео један месец, уопште нисам видела, и много сам бунцала, што је долазило од разговора са душама умрлих познаника и сродника.

На крају, чим из наше куће изађе свештеник, који ме је тада други пут причестио Пречистим Тајнама, ја видех где у њу уђе неки крупан младић са крилима и прекрасним ликом, носећи светло оружје и о бедрима својим златан појас, о коме је висила велика сабља у виду тестере, чија се ручица блистала. Кад га видех како улази осмехујући се и са великом благонаклоношћу, ја га дочеках и примих, и подигнувши се, седох у кревет. Младић, пак, подигавши се мало од земље, стаде у ваздуху. У међувремену, ја обукох свој огртач и опет легох. Тада тај младић, крупног раста но пријатног и кротког изгледа, тихо се приближи и стаде ми лагано једном ногом својом на моја колена а другом на груди и рече ми: "Да кажеш својој мајци да ти обуче најлепшу хаљину... Да ти стави и прстен на руку, зато што треба да те приведем на Суд". Ово испричах својој неутешној мајци. Она разумедо да је то предзнак моје смрти: одмах уради све то и положи ме на кревет. По-

сле тога нареди ми Арханђео (тако ми рече да се зове): "Кажи својој мајци да те положи тако, да гледаш на Исток". Моја мајка прво не хтеде, али кад јој рекох да тако заповеда Арханђео, она пристаде и положи ме тако. Тада Арханђео поново стаде изнад мене, као и први пут, – јер тиме ми показа начин на који узима душе, – па ми рече: "Не бој се јер ти сада нећеш умрети". Истовремено видех младиће где радосно стоје око мог кревета, а код врата видех човечуљка са црвеном косом, који беше сличан медведу и имаше врло велику главу. Пошто ми он приђе ја се уплаших. Али ме младићи храбраху, говорећи: "Не бој се! Ми нарочито дођосмо да те пратимо". Тада, Анђео, ставши и опет као пре, узиђе изнад мене, закрсти ме три пута, и рече: "Душо, изађи из тела!" Истовремено са тим речима осетих како нешто излажаше из груди мојих, хотећи да изађе на уста. У томе схватих да то ја изиђох из сопствених уста у облику голуба, који узлете на руку Арханђелову, а овај ме вешто стави у своје наручје. Окренувши се из његова наручја, видех моје тело мртво, уста полуотворених, а моју мајку и оца где кукају.

Затим Арханђео, изишавши из наше куће, држећи ме као што рекох, уђе у једну велику кућу у истом нашем граду, где видех лево и десно многе велике и лепе одаје. Такође видех и младиће одевене у бело и то са радосним лицем, где пролазе широким ходницима у реду и без најмањег шума, и савршено тихо излазе и улазе из одаја. Ово гледах налазећи се у једној од њих, у којој ме Арханђео, пошто уђе и узме ме из наручја, преобрази у мој човечији облик. Видех себе обучену у хитон своје духовне хиротоније (пострига). Такође имађах на руци и онај прстен Распетога. Арханђео ми заповеди да останем у тој соби док се он не врати, но, чим он отиде дођоше неки младићи који, пошто ме видеше, а особито кад видеше прстен на руци, намигнуше један на другога и запиташе ме како се зovem, и записаше у књигу моје име "Атина Алахизи". (Тако беше моје име пре монашења.)

Кад они отидоше, дође Арханђео и узевши ме за руку, па преобразивши ме опет на чудесан начин у голуба, стави ме у наручје и изађе из поменуто куће. Онда прелажаше брда и шуме бескрајне, "зато што је требало", како ми он рече, "да изиђемо на врло високу гору, и да са ње лествицом изиђемо на небо". Када пак изиђосмо на ту високу гору, видех црнце дивљег изгледа, који дугим и црним конопцима вуцијаху из мрачне провалије једну жену, коју познајем и која и сада живи на острву Калимносу, увезану од главе до ногу трулим и окатрањеним конопцем. "Она", рече ми Арханђео, "скрива један страшни грех и ако га не исповеди снаћи ће је још горе муке."

На тој гори видех споменуте лествице, чији врх залажаше на небеса, и доњи крај њихов не стајаше на земљи, него беше доста одвојен од земље. Не знам од чега су те лествице, боја им беше сива, а степеници уски и на приличном растојању један од другог. Мене ухвати велики страх, када Арханђео, ставши на прву степеницу, изазва велики потрес. Али, он ме непрестано храбрише. Затим ми рече да гледам унаоколо. Окренувши се на десно доле, видех бескрајно црно море, које прављаше велике и дивље таласе. У мору видех људска тела у ужасном стању, витлана и бацана тамо и амо по води, у тешким мукама. Арханђео ми рече да су то фарисеји-лицемери. Доле испод лествица видех један велики део копна (земље) издуженог облика, на којем стајаху црни и страшни демони са дугим копљима, трудећи се да ме закаче и зграбе. Затим, док Арханђео настављаше да узлази уз лествице, које имађаху четрдесет степеника, видех и друге демона да нас прате у ваздуху, безбројни по мноштву, вичући и тражећи да ме Арханђео преда њима. Али он, вадећи непрекидно новце из неке торбице, која му висијаше о рамену, раздаваше их и брзо настављаше са узлажењем. А они следујући за нама, показиваху записе мојих грехова.

Затим се окренух нагоре да видим да ли стигосмо до жељенога Неба, и видех да се лествица протеже у бескрај, а кроз њу, као кроз завесу видех троја Небеса. Прво Небо имађаше плаву боју, друго белу са неким ситним облачићима, а треће, узвишеније од прва два, беше потпуно светло и налик на злато.

На крају, када стигосмо, нађосмо се пред великим и веома високим зидом, на којем беше нека велика затворена капија од мермера. Када стигосмо, Арханђео покрену једну велику полуку, гурнувши је у једну четвртасту рупу, и отвори капију. Пре него што уђосмо, видех и другу лествицу али широку. За њу упитах Арханђела и он ми рече да је то широки пут који води у пропаст. Окренух се надоле да видим земљу, али ништа друго не видех осим велики хаос и то мрачан. И за тај ужасни приказ упитах Арханђела, и он ми рече: "Све што створи Бог, беше врло добро, али људи, потчинивши се греху тј. смрти, потчинише њој заједно са собом и сву природу, која уздишући очекује своје ослобођење". И то рекавши извади ме из наручја и опет ме чудесно преобрази у моју људску природу. Но, сада ја имадох сиромашну одећу и бејаш боса. Пошто, пак, уђосмо унутра, изађосмо веома лако по густој неувенивој трави. Замолих тада Анђела да ме не враћа на земљу. "То је немогуће", одговори ми он, "зато што време твога неповратног боравка у небесном Сиону још није дошло."

УШАВШИ У НОВИ СИОН...

Док ми он то говораше, окренух се на лево и видех једнога огромног човека, врло озбиљног, претећег изгледа, који стајаше и имађаше пред собом велику књигу отворену. Ја се уплаших од њега но он, храбрећи ме, рече ми: "Атина, не бој се! (Бог ми је са неким циљем показао овај лик. Мислим да ми рече да је он Адам.) У овој књизи коју видиш записују се имена и дела оних који улазе у Нови Сион". Утом видех десно од себе и једног младића, познатог ми суграђанина по имену Михаила, који сеђаше на предивноме коњу. Срдачно га поздравих и, радујући се, запитах га да дознам разлог тако велике части коју има. "Зар се не сеђаш да сам био жртва за истину, бранећи правду?" И стварно овај младић је био убијен зато што је заступао истину и своје ближње.

После тога, пођох са Арханђелом мало напред и стигосмо пред другу капију изванредног сјаја и светлости. Беше она украшена од горе до доле разноликим драгим камењем. Но, међу њима су се разликовали неки каменови далеко већи и драгоценији, и беше их дванаест по броју. Из њих излажаше најживља светлост. У сваком пак углу бејашу крстови неизрециве лепоте. Зид наоколо беше златан и светљаше као сунце. О капије беху обешена три кључа: један златни, други гвоздени и трећи дрвени. Арханђео, отворивши оним златним кључем капију, рече ми: "Овим златним кључем отварају богати, овим гвозденим праведни, а овим дрвеним сиромашни".

У први мах, кад уђосмо и видех онај неизрециви приказ у свој његовој натприродној лепоти, са једне стране, и са друге стране, своју злехудост, стадох у недоумици и не усуђивах се да учиним ни један корак напред. Одбијала сам да газим по бескрајним златним ћилимима неизрециве милине и красоте. О, какав сјајан приказ! О, какав изванредан изглед чудесне лепоте и новог бескрајног живота. "Немој се снебивати", рече ми Арханђео. "Иди сиротице, слободно, јер је сва та добра припремио Господ за она срца која делатно нагоне себе да љубе Господа и непрекидно га траже. Она ће живети у векове векова. Но где долази нам у сусрет благородна Марија, која је одређена да те прихвати и приведе да прођеш кроз Нови Сион, и видиш вечну славу и блаженства. Препоручујем ти поново да добро урежеш у ум свој све што видиш, јер је потребно да то испричаш онима у свету, да знају да је *'Христос и данас и јуче исти и довека'*."

Видех, браћо моја, светлост толико различиту од светлости, која осветљава нашу жалосну водену земну лопту, колико се разликује светлост дана од мрака мркле неозвездане ноћи. Чудесно беше то што се очи моје навикосе на то, и што не осећах ни најмању сметњу. Напротив, веома сам

желела да посматрам ту светлост ненасито. А свуда се ширио неизрециви мир. Видевши све то, осетих се као обухваћена и изнутра и споља живим духом, неизмерном радошћу и весељем.

Ово небо о коме је реч, и ова светлост, која је стварно припремљена Праведницима, уколико иђасмо напред, постајаше све живља и умилнија. Ја удисах непрестано обузета неизрецивом жељом да захватим од оног неизрецивог миомира, јер ми беше горка помисао да ћу мало после бити лишена свега тога, вративши се на многотужну земљу.

Идући тако са Маријом и гледајући са дивљењем будућу бесконачну наладу Праведних, нађох се пред Часним Крстом, који беше сличан ономе, о којем сам вам рекла у почетку овог свог казивања. Опет видех Христа на њему Распетого, не мртвога, него Живога. На Часној Глави Његовој беше трнов венац, а око бедара најчистије, и као снег бело платно. Покрај Крста, који блисташе јаче од сунца, видех лествицу и трску. Пред тим величанственим призором свепобедног противдемонског оружја, мене ухвати страх, јер онога тренутка сматрах себе као једину криву за Његово неправедно Распеће на Крсту. Али Марија, која беше сва одушевљена и показиваше живе знаке духовне радости и срдачне устрепталости, рече ми: "Гле, убоги човече, неисцрпни тајанствени извор, из којег као из преизобилног потока тече све пребогато вечно наслађење Новог Сиона! Гле, Дрво Живота засађено од почетка усред Раја и предодређено да излечи рану непослушности, рану праоца, који је презрео то Дрво најсавршеније љубави и пригрлио дрво безумног равнобоштва (тј. изједначења себе с Богом) и сујетног самољубља и егоизма. Тако, Спаситељ не виси, него имајући раширене руке, задржава обест демона до времена када ће ђаво, који нас вара, бити бачен у језеро огњено и сумпорно и бити мучен кроз све векове векова. Тако, Спаситељ узима грехе света, и сви који верују у Њега, бивају избављени Њиме од смрти и долазе овде и поклањају се Триипостасном Божанству. Јер у овом Граду је Престо Бога и Сина Његовог. Такође су ту сви који Му служе. Ти, дакле, приђи сада, и поклони се победном украсу чулне и духовне природе. Целивај пречисте ноге Његове које сатиру главу змије, а исто тако и оно блажено Дрво на коме је уништена смрт!"

Ове пуне живота речи Небеске Марије, страшно ме потресоше. И ронећи сузе приђох Животочивом Крсту, и начинивши три метаније са љубављу се прострех да целивам ноге Христове. Он, пак, стиже да пружи руку Своју, коју пољубих са срдачном преданошћу. Позади, иза тог великог Крста, видех и друга два мања.

Затим, идући мало даље, видесмо велики врт са златним земљиштем и златним јабукама, препуним златних, свежих и дивних плодова. У крају врата, поред пута којим ходисмо видех дрво неслично осталим дрветима у врту, које беше слично малој смокви и имађаше лишће зелено и дуго, које висаше на доле. То дрво посматрах радознано, јер беше сродније са дрветима на земљи него са онима у Рају. У том се појави и стаде код тог дрвета прекрасни Анђео у белом и рече ми: "Хоћеш да ти узберем да окусиш плод од овог дрвета које се зове Адамово дрво?" Али, пошто назив тог дрвета изазва у мени непријатну успомену ја одбих. Марија пак, схвативши каква је то моја успомена, рече ми: "Не бој се". И док Марија пође да ми сама узбере, Анђео стиже те ми даде у руку један плод. "Пази сада", рече ми Марија, "кад га окусиш, видећеш да има способност да да укус било којег плода земаљског, или јела, или пића, које ти хоћеш да преставиш себи у сећању." И стварно беше тако. Па ипак његов посебан природни укус беше неупоредив.

Мало даље, окренувши се, видех да тече нека блистава златна вода, али неограничена никаквим коритом, и једну дивну девојку гдје држи танак штап којим управља водом, која таласајући се тецијаше и чудесно жубораше. И за ово, упитах Марију, која ми рече: "Ова вода коју видиш представља почетак реке Јордана, чији ћеш крај видети, кад будеш посетила земаљски Јерусалим".

У ОДАЈАМА НЕБЕСКИХ СТАНОВА

Затим, пошавши мало даље, нађосмо се пред изванредно великим здањем са одговарајућим прозорима. Ушавши у њега, видесмо многе редове клупа на којима сеђаше много деце. Сва беху истог узраста до дванаест година и блистаху лицима. Нека од њих читаху, нека разговараху са крајњом безазленошћу и љупкошћу. Оног тренутка схватих јасно смисао искрене љубави. Начин, пак њиховог међусобног разговора толико ме очара, да сам пожелела да ненасито гледам ту анђелску децу како разговарају и читају. Но, пошто не могах да разумем којим језиком говоре, упитах и за то Марију а она ми рече: "То што чујеш и не разумеш, јесу оне неисказане речи о којима говори апостол Павле, учитељ васионе, у својим посланицама". Пошто јој рекох да је не разумем јер никада нисам читала о Павлу, одговори ми: "Када се вратиш на земљу, запитај за њега неког од учитеља у твоме месту и он ће ти објаснити твоју недоумицу". На крају, пошто довољно стајасмо гледајући ненасито оне мале Анђеле, ми их поздрависмо и они нам отпоздравише са натприродном благошћу, па одосмо. Идући тим истим путем, ми видесмо

у реду нанизане одаје чији зидови имађаху боју неба. Ту запитах Марију да ли ми се дозвољава да уђем и разгледам их. "Дозвољава ти се", рече ми она, "али да запамтиш све што будеш видела." Отворивши суседну собу ја видех где у средини виси скупочено кандило које осветљаваше собу благом светлошћу и две монахиње где седе једна наспрам друге. Пошто им главе беху погнуте, видело се да су у молитви. Ја се одмах повукох, затворивши брзо врата, јер ми једна од њих даде знак да изађем. Запитах Марију и она ми рече да су то монахиње које су угодиле Богу подвизавајући се на једном месту, због чега би угодно Господу да оне молитвено тихују у тој собици обе заједно и моле се, као што видиш, и жању плодове духовног весеља и небеске радости.

После те, отворих другу одају и видех једну жену одевену у сјајну светлост. Затим отворих трећу, у њој видех свога мужа Андреју, који сеђаше на престолу, и изнад његове главе – полица са седам кандила. Чим ме виде, он сиђе са престола и поздрави ме благонаклоно. И ја, отпоздравивши, рекох му да још нисам умрла и да је моја жеља да останем уз њега. А он ми рече: "Познато ми је да ниси умрла, али да останеш овде за сада је немогуће, јер одређено време твога живљења у свету још није истекло. Постарај се, дакле, да у овом остатку свога земаљскога живота покажеш врлински живот и да не ступаш у други брак да би се удостојила обитавати заједно са мном. Ево, припремио сам ти столицу", – при томе показа на једну омању столицу уметнички израђену и блиставо чисту. "Иначе, ако се удаш, онога дана ћеш ме збацити са мога престола" (при томе ми он истовремено и покретом показа начин пада, и додаде:) "а ти се нећеш удостојити да видиш Рај!" Онда ми то рече, и ја га са поштовањем онда поздравих, обећавши му да ћу се држати његовог наређења и изађох.

Затим, отворивши другу собу, нађох се пред мојим познатим суграђанином, који беше умро пре пет година, а звао се Димитрије Христодулу. Пошто се поздрависмо, рекох му о себи. Он ме уведе у једну пространу салу и постави ме пред дванаест младића истог раста, који блистаху већма од сунца и сеђаху на златним престолима. У средини пак те сале беше постављена трпеза за ручак. Ова сала беше осветљена преизобилном светлошћу која улазаше кроз велике прозоре а они, изгледа, беху свагда отворени. Угледавши све то изненада, ја се веома збуних и постидох, и окретох се да изађем. Но Димитрије, чији живот на земљи беше образац врлине, задржа ме и шта више подстаче да приђем и поздравим све њих. Поздравих их и приђох Димитрију, а он ми рече: "То су дванаест Апостола и дошли су да ме посете,

и ево, благодарећи даровима моје добре жене, припремио сам им ручак; зато да пренесеш са моје стране благонаклоност мојој доброј жени и да јој кажеш да је заборавила да изврши све што је обећала, тог и тог места, тог и тог дана". Затим ми кроз један балкон показа сјајни пространи врт. У њему видех где се крећу петнаестогодишње девојчице и заливају у њему дрвеће и цвеће. Те девојчице ми рекоше да останем са њима. Објаснивши да ми је то немогуће, ја се поздравих са њима и са Димитријем, па одох.

Ушавши у другу суседну собу нађох Христодула, Димитријевог брата, који је такође био умро, где седи на неком украшеном престолу, као мало сетан. Пришавши му поздравих га, и испричах му своје утиске које сам стекла до овога часа, а особито му рекох за изузетан положај његовог брата. "Брат мој", одговори он, "задовољан је из више разлога, а особито што се удостојио да има богобојажљиву жену која све што учини за покој душе мога брата, учини са добром вољом и без гунђања, док све што за мене чини моја жена, не чини са добром вољом и захвалношћу. Зато те молим, да јој кажеш да се жалим, јер је потребно: или да ми шаље те дарове са љубављу и без гунђања, па макар били и мање вредности, или да ми не шаље формално много дарова са хладноћом и гунђањем." Обећах му да ћу испунити његову жељу и поздравих га, па изиђох и сретох Марију, са којом наставих ход према десној страни.

Видех да ходимо по једном уском бедему, који са сваке стране беше засађен разним мирисним и разнобојним цвећем; као што су љубичице, каранфили, руже и друго, и све беше неувениво. У даљини угледах вртове. На дрвету видех дечија лица неисказане лепоте са крилима. Она, прелетајући по гранама, прослављаху Творца. "Та лица која видиш", рече ми Марија, "јесу душе мале деце. И после њиховог одласка из земаљског света, држи их Богородица три дана у наручју Своме, док не забораве своју земаљску мајку. После се деца доводе овде."

СИЛАЗЕЋИ КА АДУ...

У том, прешавши онај уски као што рекох бедем, ми иђасмо, не као пре златним ћилимима, него по простртом зеленилу. Тамо, пак, мало даље видех једно језеро пуно смрадног муља. У њему се виде једна жена где лежи ничице. Запитах о њој Марију, и она ми рече: "То беше монахиња и учини смртни грех и не побрину се да се покаје". Још у том пределу видех гвоздено дрво. О њему видех о ланцу обешену девојку, а испод ње белог пса, који је стално насртао на њу и страшним уједима задавао јој ране. А

она је од бола махнито јаукала. "Она се мучи тако", рече ми Марија, "зато што је била монахиња великосхимница, па је то напустила и удала се." О таквој монахињи говорио ми је један духовник, када сам први пут чула шта значи монахиња.

После тога отворих једну усамљену собу и видех у њој кревет, који уместо душека имађаше пламенове огња који бацаху горе-доле кревет са човеком и женом, који су на земљи живели у разврату и нису поштовали празнике. Видех даље жену, која лежаше у котлу пуном млаке воде: рече ми Марија, учини многе грехе и већ је кажњена кључалом водом. "Сада се пак умањи њено мучење, јер се удостоји да има сина врло честитог, који поставши свештеник моли се Господу за упокојење своје мајке; и као што видиш услишила се његова молитва." Видех и другу жену која стајаше на ватри и, горећи, с ногу, запомагаше потресно. "Њен син", рече ми Марија, "рђаво од ње васпитан, хоће да се потурчи. Ако дакле он падне у такво зло, овај ће се огањ појачати и гореће цела у пламену."

Видевши све то, ми кренусмо даље по нетрулежној трави и у међувремену видесмо безбројно дрвеће и испред свакога од њих по један шатор. Код врата свакога шатора видесмо човека који седи са ведрим лицем. Наиђосмо и на једнога усамљенога човека, где седи на овчијој кожи. Питах га зашто седи сам и нема ништа као узглавље, за макар мали починак, нити шатор? На то ми сам он одговори: "Слава Светоме Богу, јер пошто сам грешан, ја ни овога места нисам достојан". Зна он да ништа друго нема до једино ову кожу, на којој сеђаше, а ње се удостојио зато што је на земљи подарио нешто једном јаднику. "А што се тиче колибе, не треба ми", рече он, "јер, као што видите, небо је близу нас, пуно звезда, и нити има ноћи, нити кише, нити ветра."

У МЕСТИМА... ВЕЧНЕ ОСУДЕ

После тога, рече ми Марија, да онде близу има и лествица која низводи у пакао и кад је нађосмо, пођосмо низ њу да силазимо ка месту вечне осуде. Степеника беше четрнаест и беху подједнако размакнути један од другог. Кад зађосмо у дубоку таму, ја се уплаших и рекох Марији да је требало да узмемо светиљку, но она, држећи ме стално за руку, рече ми: "Ова тама не може бити савладана од пролазне светлости, јер је буквално опипљива рукама". На крају ми хођасмо по чврстој тлу. Мени се учини да је доба око вечери, кад се пале лампе. Она најдоња земља, пустош и страхота, беше неравна и хаотична. Разређена дрвета беху престарела, осуђена и готова

за горење. Пошто земљиште беше блатно, не налажах места где да станем. Мало пак даље, у једној великој провалији видех да се простире тама гушћа од оне прве а у њој се чујаху вапаји и ужасни јауци. Не усудих се да се приближим провалији, јер се препадох од страха. "Овај предео", рече ми Марија, "назива се ишчезнуће."

По том видесмо дивље црне демоне, са страховитим лицима и бедном одећом, блатњавом и крвавом. Они удараху у бубњеве веома јако и сулудо. Овај призор ми повећа страх те потрчаш да се сакријем иза Марије; она ме мало охрабри, те на демоне гледасмо власно и са презиром. Они нас посматраху мирно и одлажаху у правцу овог ишчезнућа. Затим, пошавши мало напред, нађосмо се у једној удолини, где зауставивши се мало, чусмо хук мора. Продужисмо ка месту тога шума и видесмо, о, страшнога ли призора! Море од огња, које бучно бацаше валове од пламена на дивљу и окомиту обалу преплављујући у великој висини ону тмурну атмосферу варничавим димом. На тој обали видесмо војника који нам даде знак и љубазно нас позва да изблиза видимо тај страшни призор. Видесмо да се у кретањима оних огњених таласа преврћу тела људи и жена разнога узраста и језиво вичу, запомажући: "Авај, изгорех!" И заиста беше страшно то горење.

Тада прекину за мало своје причање монахиња Евпраксија, дубоко уздахнувши па настави са уздрхталим гласом:

— Видех и друге ствари препуне страха у том месту вечите осуде. Али пошто ми сећање на то мучи душу, потребно је да кажем да тада напустисмо ту таму и место вечне, безнадежне осуде, узађосмо уз једне лествице и нађосмо се на ономе путу где претходно видесмо вртове и себе. Како диван беше овај, свуда разливајући се миомир овога напреднога Града, Новог Сиона! Сада већ чух и Анђеле где певаху свесавршено са чудесном хармонијом, ону вечну Анђелску химну: *Свјайи, Свјайи, Свјайи*, и остало. Чух само глас, но Анђеле не видех. Учини ми се да беху горе на ономе златном небу, али су се чули као да беху близу нас.

ОПЕТ У НОВОМЕ СИОНУ... ПРЕД ПРЕСТОЛОМ СВЕДРЖИТЕЉА

После обиђосмо око куле и разгледасмо зидове Новог Сиона. Облик града беше четвороугласт и његова страна имађаше три капије. На другој страни видех три горе. Једна се зове Изгнанство Адамово, а друга се називаше Гора пророка Илије. Даље ме Марија поведе те се нађосмо пред величанственим двором. Из једног највећег прозора његовог излажаше,

као из извора жива и умилна, Божанска светлост, која осветљаваше Рај. "Сећаш ли се", рече ми Марија, "када смо стајале пред Распетим и када сам ти рекла да Му се поклониш, шта је рекао? У овоме граду је Престо Бога и Сина Његовог. Уђимо, дакле, у овај двор, да видиш и поклониш се слави Триипостасног Бога нашег!"

Кад уђосмо, нађосмо се пред једном огромном просторијом и видех Сведржитеља. Имађаше поглед уздигнут горе, осмехнут, али страшан. Десном ногом Својом стајаше на точку који около имађаше крила. С десне стране Сведржитељеве видех Христа, који гледаше Својим кротким и смерним погледом, са крајњом нежношћу и љубављу. Код леве ноге Сведржитеља видех лава где лежи, са очима из којих севаху варнице, а код десне ноге Спаситељеве другу животињу сличну медведу која имађаше лице слично човеку. Са леве стране Сведржитељеве видех Владичицу Богородицу. Учини ми се сразмерно висока и танка. Она ношаше одећу небесно плаветну са светлећим звездама, а на глави јој беше круна коју држаху Анђели са страхопоштовањем и побожношћу. Видех горе, изнад Оца и Сина, и Пресветога Духа у виду голуба, из чијих уста као из неисцрпног извора извираше Божанска Светлост, која, као што рекосмо, осветљаваше Рај. Позади, иза Сведржитеља, Спаситеља и Богородице, видех војску Анђела: у првом реду стајаху Анђели а у другоме са два крила, а други са шест крила. Видевши све ово и много другога што нисам у стању да искажем, ја се укочих од страха и стајох као укупана. Али ме Сведржитељ позва кротким гласом и ја Му приђох. Начиних три земна поклона и целивах Десницу Вишњега, затим сагнувши се на десно да се поклоним Богородици, окретох се и пођох да целивам ноге Спаситеља али Он ми опет пружи Десницу и поклонивши се Богородици, повукох се уназад и стадох, чекајући да ми дозволи да изађем. Утом, Анђео донесе једну душу, и за њом иђаше мноштво демона који држаху записе грехова те душе. Видех где се постављају теразије на средину. И на један њихов крај би стављена душа а на други они записи демона; и кад требаше да падне одлука, видех Анђеле да силазе са горњег неба, и они, помазујући душу са миром које држаху у једној ташни, преобразише је узраст око тридесет година и одмах је поведоше у горње небо. А демони, не пристајући још на ту одлуку, удалише се вичући: "Суд је неправедан". После, пошто отиде први ред Анђела, опет ме позва Сведржитељ и саветова да проведем остатак живота по заповестима Његовим.

Пошто, изгледа, истиче време мога боравка у Новом Сиону, дозвола Господ Архангела да ме узме и однесе доле на земљу. Тада запитах Арханђела

за Горње небо и да ли би било могуће да изађем горе и видим Славу Божју? Он ми рече да то није могуће, јер се још не удаљих за свагда од земље, али, да би разрешио ту моју недоумицу, Анђео повуче завесу и ја видех светлост још савршенију која излажаше из златних полијелеја. Још видех безбројне хорове Анђела који удараху у звона веома складно и певаху најхармоничније. Та Анђелска хармонична мелодија и хармонично брујање звона одјекиваху после у мојим ушима – читаве три године. На крају, пошто, као што рекосмо беше наређено да оставим вечну и неизрециву радост и весеље, ја поздравих небеску Марију и пођох за Арханђелом који крете у правцу златнога Града. На путу опет угледасмо велики Крст. Приближивши му се клекох и са сузама целивах пречисте ноге Распетог. Са неизрецивим уздохом испољих бол срца свога, зато што већ остављам светлост и враћам се у сенку смрти. Али Срцезналац Сведржитељ, видећи да беше потребно да исцели тај бол душе моје, рече ми: "Немој се жалостити него веруј да ћеш поново доћи у Нови Сион, јер име твоје, већ је записано у књигу Живота". И да не бих имала неку сумњу о томе, Он дозва оног огромног човека и он ми стварно показа моје име као живе, записано у поменутој књизи. Због тога, пуна радости поклоних се Господу и са вољом пођох са Анђелом. Пошто изађосмо из златних врата и пођосмо у правцу мермерних, видех старца обученога у црни огртач, гологлавог са светлим лицем, седе браде, средње висине, крепкога и смелога. Запитах за њега и дознадох да је то свети Николај, и да је доле на земљи. Јер многи од Светих, а особито св. Јован Богослов, св. Григорије и св. Николај, имају право да по потреби посећују земљу. Други пак Светитељи божанском силом испуњавају благоразумне молбе људи из даљине. Свети Николај ме виде из далека, и осмехну ми се. Ја приђох и целивах му десницу, а он ме благослови и отиде. Пожелех да видим његову собу, но то беше далеко а времена ми не преостајаше. Затим видех и друга два старца боса, око шездесетих година, оденути и они у црне огртаче, и имађаху главе прекривене кукуљама. То су, рече ми Арханђео, Енох и Илија. Њихове одаје видех из далека, целивах њихове деснице, и они ме благословише.

Кад стигосмо на она врата од мермера и имадосмо да изађемо кроз њих, видех Анђела који ношаше једног калуђера и предаде оном огромном човеку, а он га без испитивања ухвати за косу на глави, гурнувши га доле, баци га на земљу те ишчезе. Затим са гњевом рече: "Када си неподношљив, иди телесно у пакао".

ПОВРАТАК У ТЕЛО

После тога арханђео, преобразивши ме у голуницу, стави ме у наручје своје. У тренутку се окренух и видех да смо у нашој кући на земљи. Тело пак моје видех да се налази у оном истом стању у коме сам га оставила пре три дана. А моји су га задржали непогребено, зато што ми, како ми рече после моја мајка, нека вратна жила показиваше знаке живота.

У томе ме Арханђео узео из свог наручја и рече ми: "Душо, уђи у тело!" А ја, у знак последње захвалности целивах одећу Арханђелову и кроз уста уђох у тело и одохо, пробудивши се као из дубоког сна и уздахнувши дубоко подигох се и седох на постељу.

Када видеше то чудо, мати моја и остали присутни почеше, неки да ме љубе као некога другог Лазара а неки од њих ми донесоше нешто освежавајуће за пиће. Но ја пошто бејех гладна, затражих да једем. Када сам потом оздравила, испричала сам многим ово што сам доживела и видела, а тако исто сам испунила оне поруке браће Христовула...

*

Заиста, "свима људима предстоји једном умрети, а потом на суд" (Јевр. 9, 27). Јер ниједан од нас не живи себи, и ниједан не умире себи. Јер ако живимо, Господу живимо, ако умиремо Господу умиремо. Ако дакле живимо, ако умиремо, Господњи смо. Јер "зато Христос и умре и васкрсе и оживе, да влада и мртвима и живима" (Римљ. 14, 7-9).

ВАСКРСЕЊЕ КЛАВДИЈЕ УСТЈУЖАНИНЕ

(Из књиџе "Православна чуда у 20. вијеку",
свеска 1, Москва 1993)

Ја сам била безбожница, грдно сам, страшно хулила на Бога и гонила Свету Цркву, водила греховни живот и била сасвим мртва духом, помрачена ђаволском прелешћу (обманом духовном). Али, Милосрђе Божије није допустило створењу Своме да пропадне и Господ ме је призвао к покајању. Разбољела сам се од рака и боловала три године. Нијесам лежала, него сам радила и лијечила се код земаљских љекара, али користи није било и мени је сваким даном постајало све горе. Посљедњих шест мјесеци сасвим сам занемогла, чак ни воду нијесам могла да пијем – почела сам силно да повраћам и смјестили су ме у болницу. Била сам веома активан

комуниста, па су због мене нарочито позвали професора из Москве и одлучили да изврше операцију.

СМРТ ОД РАКА НА ОПЕРАЦИЈИ

19. фебруара 1964. године у 11 часова су ме оперисали – откривен је злоћудни тумор у иструлелим цријевима! Током операције ја сам умрла. Када су расјекли трбух, ја сам стајала између два љекара и са ужасом гледала на своју болест. Читав желудац био ми је у гукама рака, а такође и мала цријева. Ја сам гледала и мислила: зашто нас је двије, наиме, једна ја стојим а једна ја лежим!? Затим су љекари извадили моју дроб на сто и рекли: "Тамо гдје би требало да буде дванаестопалачно цријево, постоји само нешто житко, то јест оно је сасвим сагњило и отуда смо исциједили пола литре гноја". И још су љекари рекли: "Њој нема више живота, нема код ње ничег здравог, све је сагњило од рака".

Ја сам све то гледала и мислила: зашто нас је двије, наиме, једна ја лежим а једна ја стојим?! Потом су љекари вратили моју дроб како су стигли и ставили су ми на трбух копче. Операцију је извршио професор доктор Израил Исајевич Неимарк, Јеврејин, у присуству десет љекара. Када су ми ставили копче, љекари су рекли: "Треба је дати младим љекарима ради праксе". И тада су моје тијело одвезли у мртвачницу а ја сам ишла за њим и све се чудила: зашто нас је двије?... Допремили су ме у мртвачницу и ја сам најприје лежала нага, а затим су ме прекрили чаршавом преко груди. Ту, у мртвачницу, дошао је касније мој брат са мојим синчићем Андријушком. Мој син ми је притрчао и пољубио ме у чело, горко је плакао и све говорио: "Мамице, зашто си умрла? Ја сам још мали, како ћу без тебе да живим, немам татицу?!" Ја сам га загрлила и пољубила, а он на мене није обраћао никакву пажњу! Мој брат је плакао...

ДУША ПОСЛИЈЕ СМРТИ – ПРЕД ГОСПОДОМ

Потом сам се обрела код куће. Дошла је ту свекрва, мајка мога првог мужа, законитог. Била је тамо и моја рођена сестра. Са првим мужем својремено нијесам хтјела да живим, зато што је вјеровало у Бога! И гле, у мојој кући почела је диоба мојих ствари. Живјела сам богато и све своје богатство стекла сам неправдом и блудом. Моја сестра стала је да узима најбоље ствари, а моја свекрва молила ју је да нешто остави и за мога малишана. Али, сестра јој није ништа дала, почела је да јој се свакојако руга и говори: "Мали није од твога сина и ти му нијеси род!" Док се сестра ругала,

ја сам поред ње видјела бјесове, они су записивали сваку увредљиву ријеч и радовали се!

Потом су сестра и свекрва закључале кућу и отишле. Сестра је однијела својој кући огроман пакет.

А ја, грешна Клавдија, у четири часа полетјела сам увис! И веома сам се чудила како то летим над Барнаулом. А затим је град ишчезао и постало је мрачно. Помрчина је трајала дуго. На путу су ми показивали редом мјеста на којима сам била од своје младости. На чему сам летјела, на ваздуху или облаку, не могу да објасним. Док сам летјела, дан је био тмуран, затим је постало врло свијетло, тако да се није могло гледати.

Ставили су ме на неку црну платформу. Мада сам још била у лету, налазила сам се у лежећем положају, а на чему сам лежала не знам, на нечему налик на фурнир, али меком и црне боје. Умјесто улице ту је била алеја, дуж које су се налазили жбунови, ниски и мени непознати, сасвим танки пругићи, с оштрим са обе стране лишћем. Даље су се видјела огромна дрвета, на којима су се налазили веома лијеви листови разних боја. Међу дрветима су стајале невелике кућице, али у њима никога нијесам видјела. У тој долини стерала се прекрасна трава. Мислим се: "Гдје ли сам то, када сам дошла – у село или град? Не виде се ни фабрике ни заводи ни људи. Па ко овде живи?" Гледам, кад не тако далеко од мене – иде жена, тако лијепа и висока, хаљине на њој дугачке, а одозго огртач од броката. За Њом иде неки младић, силно плачући и за нешто је молио, а Она на њега не обраћа никакву пажњу. Помишљам: "Каква је то мајка? – он плаче, а она не обраћа пажњу на његове молбе?!" Када ми се приближила, младић Јој је пао пред ноге и опет је за нешто молио, али ја ништа нијесам схватала.

Хтјела сам да упитам: "Гдје сам ја?" Али, Она ми изненада приђе и вели: "Госпode, куда с њом?" Стајала је, прекрстивши руке на грудима, а очи је подигла горе. На то се силовито стресох, појмивши да сам – умрла, и да ми се душа налази на небу, а тијело на земљи. И магновено појмих да имам много грехова и да ћу за њих морати да одговарам. Стадох горко да плачем. Окренем главу да бих угледала Господа, али никога не видим, а глас Господњи чујем...

Он је рекао: "Врати је на земљу, није дошла у своје вријеме, добродјетелъ врлине њенога оца и његове непрестане молитве су ме умилостивиле!"

Ту сам тек схватила да је та жена – Царица Небеска, а да је младић, који је ишао за Њом и плакао – мој Ангел чувар.

Господ је наставио да говори: "Додијало ми је њено богохулство и њен смрадни живот. Хтио сам да је збришем са лица земље без покајања, али ме је отац њен умолио... Треба јој показати мјесто које је заслужила..."

И ја се магновено нађох – у аду. На мене су плазиле страшне огњене змије, дугачких језика са којих сипље огањ. Били су ту и свакојаки други гмизавци. Смрад је тамо несносан, а те змије су се упијале у мене и по мени гмизале, дебеле као палац, дуге четврт аршина, с реповима, а на реповима игле назубљене, улазе у уши, у очи, у уста, у ноздрве, у све пролазе – бол несносна... Почела сам да вриштим неким готово туђим гласом, али милости и помоћи тамо није било ни од кога. Ту се затим појавила жена умрла од абортуса, плачући почела је од Господа да тражи опроштај, милост. Господ јој је на то одговорио: "Како си живјела на земљи? Мене нијеси признавала и призивала, а дјецу си убијала у утроби својој и људима савјетовала да не треба дјецом умножавати сиромаштво. Вама су дјеца излишна, а код мене излишних нема, и Ја вам све дајем и у Мене свега има за моје створење..." Затим је Господ мени рекао: "Теби сам дао болест, да би се покајала, али ти си до краја на Мене хулила..."

Ту се земља завртјела заједно са мном, и ја сам полетјела отуда, смрад је почео да пролази, земља се заравнила, чула се хука, а затим сам угледала своју цркву коју сам извржавала руглу. Када су се отворила врата и када је отуда изишао свештеник, сав у бијелом, од одежди су му врцале блештаве муње. Стајао је погнуте главе. Тада ме је Господ упитао: "Ко је то?" Одговорила сам: "То је наш свештеник". А глас ми је одговорио: "А ти си говорила да је он – паразит! Не, он није паразит, но трудбеник, истински пастир, а не најамник. Знај, дакле, ма како он био мали чином, али он Мени, Господу служи, и ако свештеник не прочита над тобом разрешну молитву, Ја ти нећу опростити!" Потом сам ја стала да молим Господа: "Госпode, отпусти ме на земљу, тамо ми је синчић остао!..." Господ ми рече: "Знам Ја да ти имаш синчића. И теби га је жао?" Одговарам: "Веома жао!" Господ рече: "Теби је до једнога чеда, а Ја вас имам без броја. Мени је свих вас три пута жалије. Али, како сте ви пут неправедни себи изабрали!? Зашто тежите да стекнете себи велико богатство, зашто чините сваку неправду? Видиш како данас разграбљују твој иметак? Ко ме је отишло твоје покућство? Твој иметак су разграбили, дијете у дом за сирочад дали а твоја окаљана душа дошла је овамо. Служила си демона и жртве си му приносила! У биоскоп и у позориште одлазите... У цркву Божију не идете... Ја чекам када ћете се из сна греховнога пробудити и покајати се..."

Потом је Господ рекао: "Спасавајте сами душе своје. Молите се, јер је веома мало времена остало! Ускоро, ускоро ћу доћи да судим свијету. Молите се!" Упитала сам Господа: "Како треба да се молим? Ја не знам молитве!" Господ је одговорио: "Моли се! Није ми драга молитва која се чита и говори напамет, него ми је мила молитва коју произносите од чиста срца, из дубине душе. Реците: Господе, опрости ми! Господе, помози ми! Чисто-срдечно, са сузама очију својих – ето каква ће ми молитва и какво искање бити угодни и пријатни..."

Потом се појавила Мајка Божија и ја сам се обрела на истој оној платформи, али нијесам лежала него сам стајала. Тада ми Царица Небеска рече: "Господе, на чему да је спустим, у ње су косе кратке?" Тада чух: "Дај јој плетеницу у десну руку..." Када је Царица Небеска пошла по плетеницу, видим: дошла је до велике капије или двери... налик на олтарске, неописиве љепоте – из њих је избијала таква свјетлост, да ју је немогуће било гледати. Када им је Царица Небеска пришла, двери су се пред Њом саме отвориле. Она је ушла унутра као у неки дворац или врт, а ја сам остала на своме мјесту а поред мене је остао мој Ангел, али ми он није показивао своје лице. У мени се јавила жеља да замолим Господа да ми покаже рај. Рекох: "Господе, је ли оvdје рај?" Господ ми није дао одговор.

У ЗЛОСМРАДИЈУ ПАКЛА

Када је Царица Небеска дошла, Господ јој је рекао: "Узми је и покажи јој рај". Царица Небеска пружила је нада мномо своју руку, па ми вели: "Код вас на земљи је рај, а оvdје је за грешнике, ево какав рај" – и подиже као покривало или завјесу и ја на лијевој страни угледах: стоје црни нагорјели људи као скелети, безброј њих, а од њих бије смрадни задах. И сада када се сјетим тога, осјећам тај неиздрживи смрад и страх ме је да опет не допаднем тога мјеста. Они сви стењу, грло им спечено, ишту да пију, да пију, да им неко пода бар капљицу воде. Мени је било страшно, кад су почели да говоре: "Ова душа дошла је из земаљског раја, од ње вије ароматни мирис. Човјеку су на земљи дати право и вријеме да задобија Небески Рај, па ако се не потруди на земљи ради Господа око спасења своје душе, неће избјећи удио овога мјеста..."

Царица Небеска показала је на те злосмрадне црне људе и рекла: "Код вас у земаљском рају драгоцјена је милостиња, чак и та вода. Подајте милостињу, ко колико може од чистог срца, како је рекао Сам Господ у Јеванђељу: ако вам чак и чашу хладне воде пода неко у Моје Име, добиће награду од Господа. А код вас не само да је воде много, него има довољно свега другог,

и зато треба да настојите да дајете милостињу потребитима. А особито је драгоцену воду, која једном капи може да угаси жеђ масе несрећних људи. Тога, нигда неисцрпног Божијег дара имате читаве реке и мора."

И одједном, у једном тренутку нашла сам се у тартару: овдје је још грђе него на првом мјесту, које сам видјела. У почетку су тамо били тама и огањ, мени су притрчавали бијеси са хартијама и показивали ми сва моја худа дјела, говорећи ми: "Ми смо ти којима си служила на земљи". И ја сам сама читала своја дјела. Бијесима огањ избија из уста. Они ме почеше ударати по глави и у мене се упише огњене искре. Стадох да вриштим од неистрпног бола али, авај, од мене се чуло само слабо јечање. Они су тражили да пију, да пију, а када би их огањ освјетлио, видјела сам: то су страшне грдобе, истегљених вратова, избечених очију. И све ми говораху: "Ето и ти си другарица, дошла к нама, сада ћеш живјети са нама. И ти и ми смо живјели на земљи и никога нијесмо видјели – ни служитеље Божије, ни сиромаше, него смо се само гордили, на Бога хулили, слушали богоодступнике, а православне пастире ружили, и никада се нијесмо кајали. Али они који су грешници као и ми, али су се чистосрдачно покајали, ходили у храм Божији, примали бескућне поклонике, давали ништима, свима у нужди помагали, добра дјела творили, они се налазе тамо горе".

Ја сам дрхтала од сагледаног ужаса а они наставише: "Ти ћеш с нама живјети и мучити се у вијеке, као и ми!"

Затим се појавила Мајка Божија и постало је свијетло – бијеси су сви попадали ничице а све душе људске, које су ту чамиле, обратиле су се Њој: "Мајко Божија, Царице Небеска, не остави нас овдје!..." Једне веле: "Ми смо толико овдје страдале!..." Друге кажу: "Ми смо толико страдале, а воде ни капи, а јара је неиздржна!..." И све проливају горке сузе.

И Мајка Божија је силно плакала и говорила им: "На земљи сте живјели. Тада ме нијесте призивали и нијесте за помоћ молили, и нијесте се кајали пред Сином Мојим и Богом вашим, и ја вам сада помоћи не могу. Не могу да преступим вољу Сина Својега, а Он не може да преступи вољу Оца Свога Небескога, и зато вам не могу помоћи, и заступника за вас нема. Помиловаћу само оне у аду страдајуће, за које се моле Црква и блиски рођаци!"

Док сам била у аду давали су ми да једем свакојаке црве – живе и цркнуте који су заударали – а ја сам кричала и говорила: "Како ћу да их једем?!" Одговарано ми је: "Постове нијеси чувала, док си на земљи живјела, зар нијеси месо јела? Ти нијеси месо јела но црве, па ћеш и овдје црве јести!" Овдје су умјесто млијека давали свакојаке гмизавце, жабе...

Потом смо стале да се подижемо, а они који су у аду остали силно су викали: "Не остави нас, Мајко Божија!"

Потом је опет наступила тама, и ја сам се обрела на истој оној платформи. Царица Небеска опет је прекрстила руке на грудима и подигла очи ка небу, па упитала: "Како да поступим са њом и куда да је дјенем?" Господ је рекао: "Спусти је на земљу за њене власи!" Уто се однекуд појавише тачке, њих дванаест, без точкава а крећу се. Царица Небеска ми вели: "Подигни десну ногу и иди напред, к њој лијеву привуци!" Сама је ишла напоредо са мном и, када смо пришле посљедњој тачки, она се показала без дна, ту је била провалија, којој не бијаше краја...

Царица Небеска вели: "Спусти десну ногу а потом лијеву!" Ја ћу на то: "Бојим се, пропашћу..." Она ми одговара: "Нама је и потребно да пропаднеш!" Ја ћу онда: "Погинућу!" – "Не, нећеш погинути", одговорила је и дала ми у десну руку плетеницу... Она је била сплетена у три реда... Потом је продрмусала плетеницу и ја сам полетјела на земљу...

ПОНОВО У ТИЈЕЛУ, ИСЦИЈЕЉЕНОМ...

И видим ја како по земљи јуре аутомобили и људи иду на рад. Видим како летим на трг нове пијаце, али се не приземљујем но летим ка оној ледари гдје лежи моје тијело, и у тренутку стадох на земљу – било је то у 1 час и тридесет минута.

Послије оне свјетлости мени се на земљи више није свиђало. Пошла сам у болницу. Дошла сам до мртвачнице, ушла у њу и видим: моје мртво тијело лежи, глава и рука мало забачене, а друга рука и бок притиснути другим мртвацем. Како сам, пак, ушла у тијело, не знам, само сам осјетила ледену студ.

Некако сам ослободила свој притиснути бок и, снажно савивши кољена, склупчала се. У том часу донели су на носилима неког мртвог човјека са ногама које му је воз откинуо. Ја сам тада отворила очи и помјерила се. Људи који су га донијели, опазили су да сам се савила и, престрављени, отрчали, оставивши оног мртваца. Затим су дошли болничари и два љекара. Ови су наредили да ме што прије однесу у болницу. А тамо су се око мене сјатили љекари, који су говорили: "Треба јој мозак загрејати!..."

Било је то 23. фебруара у четири часа по дану. На моме тијелу било је осам шавова, три на грудима, а остали на стомаку и на ногама, будући да су се на мени и студенти вјежбали.

Када су ми загријали главу и мене цијелу, отворила сам очи и кроз два часа сам проговорила. Мој труп био је полупроморзао, постепено се опорављао, такође и мозак. Спочетка су ме вјештачки прехрањивали, а двадесетог дана донијели су ми доручак – палачинке са милерамом и кафу. Одмах сам одбила да једем. Сестра је у страху од мене отрчала и сви у соби обратили су на мене пажњу. Дошао је љекар и стао да ме испитује зашто нећу да једем. Ја сам му одговорила: "Данас је петак и мрсну храну не желим да једем!" И још сам рекла љекару: "Боље сједите, да вам све испричам, гдје сам била и шта сам видјела". Он је сјео и сви су слушали. Најприје сам се сјетила да кажем оно што сам сазнала о онима који не чувају постове: онима који не држе постове и не поштују сриједу и петак, дају тамо умјесто млијека, свакојаку жгадију...

Љекар је током мога причања час црвењео час блиједио, а болесници су са пажњом слушали. Потом се ту сјатило много љекара и других лица, и ја сам и са њима разговарала. Говорила сам све што сам видјела и чула, и да мене више ништа не боли... Послије тога к мени се слегло много свијета и ја сам им показивала своје ране и о свему сам им причала...

Онда је милиција почела да тера народ од мене, а мене су превезли у градску болницу. Ту сам се опоравила. Молила сам љекаре, ако могу да брже залијече моје ране. Свим љекарима који су ме видјели, било је занимљиво како сам то ја могла да оживим, када су ми сва цријева била готово сагњила и када је моја утроба била изједена раком, а тим прије што је све то у мене било онако убачено и на брзу руку зашивено. Љекари су тако ријешили да изврше нову операцију, да би се увјерили...

ДА СЕ ЉЕКАРИ УВЈЕРЕ

И, ето, поново се нађох на операционом столу. Када је главни љекар Валентина Васиљевна Алабјова скинула копче и отворила мој трбух, рекла је: "Зашто су је и отварали. Код ње је све потпуно здраво". Ја сам била замолила да ми не затварају очи и не дају наркозу, будући да ме, говорила сам, ништа није бољело. Љекари су поново извадили моју дроб на сто. Ја гледам у таваницу – огледало и видим све што је у мени и што ми раде љекари. Упитала сам љекарку шта је са мном и какву болест имам? Љекарка ми је одговорила: "Сва утроба вам је као у дјетета, чиста!"

Убрзо се ту појавио и љекар који ме је оно први пут оперисао, а са њим и многи други љекари. Ја гледам њих, а они моју утробу и говоре: "Гдје је њена болест? Код ње је све било гњило и разједено, а сада је сасвим здра-

вој... Притазити су бтиже и свевједнако узвикивати: "Ах, ах, чудили су се и један другога питали гдје је њена болест, од које је боловала!?... Питали су и мене: "Боли ли те, Клава?" – "Не", кажем им ја. Чудили су се а затим се увјерили да здраво одговарам. И почеше да се шале: "Ето, Клава, сада ћеш оздравити и удаћеш се..." А ја им велим: "Брже завршавајте операцију!..." Током операције три пута су ме питали: "Клавдија, не боли те?" – "Не, нимало", одговарала сам ја. Други присутни љекари а било их је много, ишли су и трчкарали по операционој сали, као ван себе, хватали се за главу, кршили руке, и били блиједи као мртвачи!...

Рекла сам им: "То је Господ пројавио Своју Милост на мени, да бих живјела и другима говорила да над нама постоји Сила Свевишњег!" Затим сам рекла професору Нејмарку Израилу Исајевичу: "Како сте могли да погријешите? Ви сте ми извршили операцију?" Он ми је одговорио: "Ту грешке није могло да буде, код тебе је све било разједено раком..." Тада сам га упитала: "Шта сада мислите?" Одговорио је: "Препородио те је Свевишњи!" Ја му на то рекох: "Ако у то вјерујеш, крсти се, прими вјеру Христову, у Цркви се венчај..." Јер, био је Јеврејин. Он је поцрвенео од збуњености и био је у страшној недоумици у погледу свега што се са мном догодило.

Ја сам све видјела и чула, како су вратили натраг моју дроб. Када су направили посљедњи шав, главни љекар Валентина Васиљевна (која ме је тада оперисала) изишла је из операционе сале, срушила се на столицу и – заридала. Сви су је престрашено питали: "Шта, је ли Клава умрла?..." Она је одговорила: "Не, није умрла. Запрепашћена сам тиме откуда јој толика снага... Није ниједном зајечала, зар и то опет није чудо? То јој је очигледно Бог помогао!"

Касније ми је она још без страха говорила, док сам лежала у градској болници под њеним надзором, да ју је професор који ми је извршио прву операцију више пута наговарао да ме некако усмрти, што је она категорично одбијала, и у прво вријеме сама је свуда ишла за мном, бојећи се да ме неко не убије, сама ми је давала храну и пиће! Другој операцији присуствовало је веома много љекара, међу њима и директор медицинског Института, који је изјавио да је то небивали случај у свјетској пракси.

ЕПИЛОГ

Када сам изашла из болнице, одмах сам позвала онога свештеника коме сам се ругала и кога сам исмијевала као паразита, али који је у суштини био истински слуга Господњи. Све сам му испричала, исповједила се и

тридестита Светим Христовим Тајнама. Свештеника те у mojoj кући одсту-
-ди молебан и освештао ју је. Дотад су у кући владали само нечистота,
дизанке, туче, и ко ће да преприча све шта сам ја све у њој радила.

Другог дана после свог покајања отишла сам у рејонски комитет
и вратила своју партијску књижицу. Јер, пређашња Клавдија, безбожни-
ца и активисткиња, више није постојала, пошто је умрла у четрдесетој
години.

По милости Царице Небеске и Свевишњег Бога ја сада одлазим у
цркву и водим живот који приличи хришћанки. Идем по разним устано-
-вама и причам шта ми се догодило, и Господ ми у свему помаже. Примам
све који ми долазе и свакоме причам о томе шта ми се десило.

А сада савјетујем свима који не би да допадну мука о којима сам при-
-чала – **покајте се за све своје гријехе и познајте Бога!**

во?...“ Прилазили су ближе и свеједнако узвикивали: “Ах, ах”, чудили су се и један другог питали гдје је њена болест, од које је боловала!?... Питали су и мене: “Боли ли те, Клава?” – “Не”, кажем им ја. Чудили су се а затим се увјерили да здраво одговарам. И почеше да се шале: “Ето, Клава, сада ћеш оздравити и удаћеш се...” А ја им велим: “Брже завршавајте операцију!...” Током операције три пута су ме питали: “Клавдија, не боли те?” – “Не, нима-ло”, одговарала сам ја. Други присутни љекари а било их је много, ишли су и трчкарали по операционој сали, као ван себе, хватали се за главу, кршили руке, и били блиједи као мртваци!...

Рекла сам им: “То је Господ пројавио Своју Милост на мени, да бих живјела и другима говорила да над нама постоји Сила Свевишњег!” Затим сам рекла професору Нејмарку Израилу Исајевичу: “Како сте могли да погријешите? Ви сте ми извршили операцију?” Он ми је одговорио: “Ту грешке није могло да буде, код тебе је све било разједено раком...” Тада сам га упитала: “Шта сада мислите?” Одговорио је: “Препородио те је Свевишњи!” Ја му на то рекох: “Ако у то вјерујеш, крсти се, прими вјеру Христову, у Цркви се венчај...” Јер, био је Јеврејин. Он је поцрвјео од збуњености и био је у страшној недоумици у погледу свега што се са мном догодило.

Ја сам све видјела и чула, како су вратили натраг моју дроб. Када су направили посљедњи шав, главни љекар Валентина Васиљевна (која ме је тада оперисала) изишла је из операционе сале, срушила се на столицу и – заридала. Сви су је престрашено питали: “Шта, је ли Клава умрла?...” Она је одговорила: “Не, није умрла. Запрепашћена сам тиме откуда јој толика снага... Није ниједном зајечала, зар и то опет није чудо? То јој је очигледно Бог помогао!”

Касније ми је она још без страха говорила, док сам лежала у градској болници под њеним надзором, да ју је професор који ми је извршио прву операцију више пута наговарао да ме некако усмрти, што је она категорично одбијала, и у прво вријеме сама је свуда ишла за мном, бојећи се да ме неко не убије, сама ми је давала храну и пиће! Другој операцији присуствовало је веома много љекара, међу њима и директор медицинског Института, који је изјавио да је то небивали случај у свјетској пракси.

ЕПИЛОГ

Када сам изашла из болнице, одмах сам позвала онога свештеника коме сам се ругала и кога сам исмијавала као паразита, али који је у суштини био истински слуга Господњи. Све сам му испричала, исповједила се и

причестила Светим Христовим Тајнама. Свештеник је у мојој кући одслужио молебан и освештао ју је. Дотад су у кући владали само нечистота, пијанке, туче, и ко ће да преприча све шта сам ја све у њој радила.

Другог дана последије свог покајања отишла сам у рејонски комитет и вратила своју партијску књижицу. Јер, пређашња Клавдија, безбожница и активисткиња, више није постојала, пошто је умрла у четрдесетој години.

По милости Царице Небеске и Свевишњега Бога ја сада одлазим у цркву и водим живот који приличи хришћанки. Идем по разним установама и причам шта ми се догодило, и Господ ми у свему помаже. Примам све који ми долазе и свакоме причам о томе шта ми се десило.

А сада савјетујем свима који не би да допадну мука о којима сам причала – **покајте се за све своје гријехе и познајте Бога!**

Свети Нифонт

Подвижник међу епископима

СИЛА МОЛИТВЕ И ПОСТА

Прође доста дана. Једне ноћи, виде блажени у сну како се налази у некој великој, уској и дугачкој кући. Наједном, док је стајао на једном крају, он види двојицу црних мушкараца свирепог изгледа како се бацају према њему, са жељом да га убију. Да би им измакао, он препаднут крену да трчи ка другом крају куће, док су га црнци јурили. У тренутку када беху пружили руке да га зграбе, он стиже до краја, нађе нека врата, отвори их, сав ван себе улете унутра и снажно их залупи за собом.

Тада он виде да је ушао у храм Божији. Осетио се да је на безбедном. Заиста, гониоци се нису усудили да уђу унутра. Он одахну и умири се.

Мало затим, он пажљиво отвори врата и изађе напоље. Прође доста далеко, када се они црнци, који су вребали по угловима куће, изненада појавише и поново почеше да га гоне. Чим их виде, Нифонт поново појури, али овај пут ка другом крају куће. И тамо нађе врата, која су овај пут водила неком другом свештеном храму, поново му пружајући прибежиште. Црнци, очајни, поново се забише по угловима.

Када мало касније Нифонт бојажљиво изађе и отуда, понови се исто оно од малопре.

То је сањао сваке ноћи читавих седам дана. И док је покушавао да схвати значење тог сна, Свети Дух му тајно у уму проговори и каза:

— Немогуће ти је да избегнеш замке демонске, ако не нађеш прибежиште у светим храмовима Божијим и ако се не бориш молитвом и постом.

Отада Нифонт није избивао из цркве, а у Цариграфу беше много дивних храмова, предавши се истовремено молитви и посту.

Затим га стаде мучити ова помисао:

"А да можда није боље да, уместо што трчим у храм, седим на једном месту и тражим милост Божију?"

Човекољубиви Бог не одоцни да му поново открије да сваки пут када неко оде у цркву да би се помолио, било дању било ноћу, његове кораке

броје свети ангели, како би им се они претворили у небеску плату у дан Суда. А још му откри и како ангели чувари свештених храмова бележе ко је унутра ушао и сваке вечери извештавају ангеоске Силе које окружују небески Жртвеник. Тада ангели небески са већом готовошћу и радошћу поју своје славословне песме, говорећи: "Колико је велика част за ове људе то што ни ноћу ни дању не престају да славе преблагога Бога, премда живе у светској сујети! Похитајмо зато и ми да се спремно поклонимо Свесветој Тројици, појући Јој Трисвету Песму!"

Пошто је све то сазнао од Светога Духа, Нифонт се старао да се моли непрестано, сваки час хитајући у цркву.

РАТОВАЊЕ СА СКВЕРНОСЛОВЉЕМ

Ипак, лукави ђаво који пуни уста људска псовкама, даде све од себе не би ли и на тај начин поразио Нифонта. А Нифонт се борио молитвом да одагна страшно зло. Једном приликом, чим је заспао, види он у сну светога Првомученика Стефана.

— Радуј се, слуго Божији Нифонте! — каже му он. — Добар је живот твој, једино што га прљаш псовкама и срамним речима. Али обећавам ти, дете моје, да ћу, уколико мушки поведеш рат са демоном сквернословља, ја ћу бити крај тебе, као твој помоћник и саборац.

Нифонт се пробуди и промрмља, уздишући:

— Јао теби, бесплодна и нечиста душо! Чак и светитељи маре за твој жалосни пад, док ти живиш у страшном немару.

Он одмах устаде, узне са собом свећу и пође ка храму светога Стефана. Пошто је упалио свећу пред иконом његовом, молио се дуго у сузама, тражећи његову помоћ.

Одлазећи, он узне са пута један каменчић и стави га у уста, говорећи себи самом:

— Једи камење, бестидниче, да не би псовао људе.

Тај каменчић стајао му је у устима много дана, спречавајући га да псује.

Ако би се неки пут заборавио, те изговорио понеку псовку, он би отишао на страну и ударао се по устима свом снагом, говорећи:

— Нечисти, нико те досад није тако казнио, зато си се и осилио. Сада ћу те ја научити памети!

А ако би се догодило да се разгневи на некога човека и увреди га, опет би отишао на усамљено место и био се по телу, говорећи:

— Развезаног ли језика! Није ли ти довољно што ти се мисли како стигну покрећу на гнев, него још и псујеш брата свога и отвараш зјап мржње између себе и њега? Чекај само, сада ћу те ја научити кротости и ћутању! Нећеш ти мени да дивљаш од гнева и да псујеш...

Уз то, он себи постави за епитимију да свакога дана сам себи удари по четрдесет шамара.

Ђаво се кидао од озлобљености, гледајући Нифонта где тако беспштедно ратује са њим, те му говораше са лукавством:

— Јадниче, зар да се не сажалиш на сопствено лице које је створено по лику Божијем? Како га то бијеш тако немилосрдно?

— Смрдљивче, и овамо си дошао да ми кажеш шта да радим са самим собом? Ах! Да и ти имаш плот, па да ми допаднеш шака... Тада бих ти показао како Нифонт себи угађа! Зар господари немају права да кажњавају зле слуге? Зашто да и ја не казним сопственога слугу? Мој слуга је моје тело. Преступа закон и ја га кажњавам!

Лукави није знао шта да му одговори и отиде.

Али пошто је само накратко уступио, а потом се вратио и започео суровији рат, и блажени Нифонт постаде беспштеднији према свом телу. Махнито је самога себе био, док су се шамари множили до сто и више свакога дана.

Беше то необичан приказ: мученик који страда и страшно се мучи, а без мучитеља, без крвника!

Од свега што је себи учинио, Нифонт је дословно ископнео. Најпре, лице му се преобразило од многих удараца и несносно га болело. Могоа си да видиш живога мртваца где једва вуче ноге и често се без свести стропоштава на земљу. А када би долазио себи, говорио је себи самоме:

— Авај теби, јадни Нифонте! Ако ово мало не можеш да поднесеш, како ли ћеш поднети вечни геенски огањ? Али не губи смелост! Јер ако се споља наш човек и распада, ипак се унутрашњи обнавља из дана у дан.¹

На овоме месту навешћу нешто чудесно, што ми је сам он открио.² Имали смо, видите, блиску духовну везу и зато ми ништа није скривао.

Ја сам често ишао да га посетим. А када бисмо размењивали целив љубави, неко неизрециво благоухање које је избијало од његовога лица

¹ 2 Кор. 4, 16.

² Овде, као и на више места даље у тексту, у првом лицу говори састављач светељевог житија.

обавијало ме је и опијало. Шта беше тај преслатки мирис дуго се нисам усуђивао да га упитам. Али једнога дана не одолех.

— Господа ради — рекох бојажљиво — нешто бих те питао и молим те да ми не сакријеш истину.

— Питај — одговори он — и ако треба да ти кажем, сазнаћеш. Иначе, нећу ти рећи.

— Реци ми, зашто ти лице одаје такво благоухање?

— Твоја вера даје ти да осећаш тај мирис. А ја знам да сам сав обичан смрад.

Његово избегавање да ми одговори ражалостило ме је. А пошто сам настојао да сазнам шта је права истина, он ми каза:

— Дај ми обећање да никоме нећеш открити, па ћу ти рећи.

— Обећавам ти.

— Онда слушај. У часовима искушења, када бијем себе самога, долази ангео, послан од Господа, са једном кадионицом и не престаје да ме кади. А мене благоухање небеско тога тамјана толико понесе, да не осећам бол, него ми се, напротив, наравно, душа силно радује и весели због ангеоске посете и неизрецивога миомириса. То је оно што те обавија када ми се приближиш.

Остадох задивљен тим откривењем преподобнога оца и због тога чуда прославих човекољубивога Бога.

РАТОВАЊЕ СА ПЛОЋУ

Лукави није губио време. Кроз неколико дана, он се поново баци на Нифонта, распаљујући и дражећи га овај пут блудним помислима. Али преподобни, увиђајући да је у питању демонски рат, само је понављао:

— Опет исто, јадни Нифонте! Све испочетка...

И од тога дана он поче да једе само сув хлеб, изузев суботом и недељом. Затим би по читаву седмицу јео само воће. После тога јео би тек сваки други дан. Понеки пут гладовао би и по недељу дана, не пијући чак ни воду. На тај начин он је сурово кротио и смиривао своју плот. Имао би обичај да овако говори:

— Рецимо да неки човек пости четрдесет дана. Неки други, опет, једе редовно целе седмице, али уопште не пије воду. Е, тај други чини строжи подвиг од првога, јер ко једе, а не пије воду, страшно се мучи и распаљује пећ у својој утроби. А ономе ко пости и на хлебу и на води борба је лакша. Зато се такав и не може поредити са оним другим.

Неки пут, иако би горео од жеђи, блажени би пожелео да се подсмехне ђаволу. Тада би усво воду у чашу и рекао:

— О, како је лепа и свежа вода коју ћемо сада попити, душо моја!

А чим би језиком дотакао чашу, воду би сместа просуо на земљу!

Лукави ђаво, смућен домишљатом борбеношћу преподобнога оца, удаљавао би се, режући:

— Ах, Нифонте! Сву ми је моћ сломила благодат Распетогa и смицалице моје обеснажила је божанствена сила коју носиш у себи!

И поред свих пораза, свезлобни није одустајао. Поново се наоружао плотским искушењима и ринуо на светитеља у часу док је тај спавао. Надражио га је у сну и дао му да у сну види како греши са неким младићем!

Нифонт се пробуди и скочи на ноге. Схвативши одмах да је у питању било искушење, он крену да виче:

— Јао спавалици Нифонту! Шта ћемо сад? Ништа друго до онога "лекару, исцели сам себе".³

Он у уму одмери тежину греха који као да је починио у сну и донесе одлуку:

— Сада ћеш, уместо насладе, да окушаш горки бол!

Истога часа, дохвати се он неке кратке палице и поче дивљачки да се бије по ногама. Толико их је ударао, да му оне касније још доста времена беху потпуно модре.

Када се већ исцрпео од ударања, он се обрати Богу и стаде да Му се са уздасима моли, говорећи:

— Смилуј се, Господе, на мене

Који тешко сагреших.

Опрости ми, блудном,

Срамном и оскврњеном

И поведи ме на пут заповести Својих,

За којим толико зажудех.⁴

Ипак, он настави да са муком ратује против духа блуда који не оступаше. Понеки пут био би приморан да тело удара и камењем! Ето са коликом се јарошћу он борио са изазовима разврата.

Читавих четрнаест година водио је Нифонт страшну борбу са плоћу. А затим га већ сам Бог избави од тога кушања и прекиде рат. Ево како је то било.

³ Лк. 4, 23.

⁴ Пс. 118, 35.

Једном тако, док је спавао, Нифонт виде како се нашао на неком великом пољу, а његови тајни делови беху пуни смрдљиве нечисти која му је силно сметала. А уз то му је и неиздржљиви смрад допирао до лица и изазивао му гађење. Није знао шта да ради.

Док је тако тамо збуњен стајао, изненада му приђе неки у бело одевен младић и каза му:

— Пођи са мном.

Нифонт крену за њим, придржавајући једном руком смрдљиви терет – толика му беше тежина.

Дођоше до неког језера пуног блата. Тада се ангео окрете и рече Нифонту:

— Испразни овде све што носиш у својим тајним местима.

Овај то учини и сместа осети олакшање. Смрдљиви терет спаде са њега, а он истовремено осети као да су скупа са њим ишчупани и тајни удови његови и да су и они са теретом пали у оно језеро. Од ужаснога бола, Нифонт се пробуди. У међувремену ангео му рече:

— Мир ти, велики Нифонте!

И ишчезну.

Тек тада блажени схвати да га је то посетио ангео Господњи, те прослави Свеблагага.

Од тога догађаја и убудуће, како је сам говорио, дух блуда над њим није више имао никакву власт. А и када би ратовао са њим, увек би из окршаја излазио као јачи, говорећи му:

— Чекај само, лукавче, знам ја у шта ме гураш: да пожелим жену и да згрешим са њом. Али шта је жена? Плот која носи одећу. Плот која завршава у гробу, где трули и смрди. И сама плот шта има? Крв, маст и жиле. А између њих је утроба, пуна злосмрадне нечисти... Какву насладу да човек тамо нађе? Псино бесрамна! Ти једеш нечист! Зар ме наводиш да то пожелим? Па све је то трулеж и несносни смрад. Како онда то да кушам? Губи се од мене, душе нечисти!

Ђаво би се смео од мудрости Нифонтове и са страхом би се покупио. А када би га видео где посрамљен одлази, Нифонт би стајао и са подсмехом му добацивао, ругајући се његовој слабости. Али ни поред свега тога, лукави светитеља не остављаше на миру. Изнова и изнова бацао се на њега, сваки пут са новом смицалицом и замком.

Једнога дана, док је седео безбрижно, али бдијући, обрати се Нифонт Богу и упита Га:

— Господе, је ли ђаво сасвим отишао од мене?

Али пре него што је и изговорио то до краја, угледа мало даље од своје келије, на некаквој гомили нечисти, склупчаног црног пса.

"Да овај пас није демон?", помисли он, несвесно показујући прстом на њега.

Онај се истога часа баци и крену да кидише на светитеља као да ће да га растргне. Али како приђе ближе Нифонту, укипи се.

— Мене тражиш? — упита га људским гласом. — Ево ме, дакле, ту сам!

Али светитељ дуну у њега и учини да нестане.

Други пут, опет, док је седећи спавао у једној стасиди у цркви, дође му ђаво, попе му се на ноге и поче да га дрмуса.

Нифонт се одмах пробуди и покуша да устане али не могаше. Као да је био везан. И он схвати шта се догодило. Лукави је поново учинио своје "чудо"! Он га пљуну право у лице и осуди га:

— О, непоправљиви непријатељу Божији! Толико си пострадао од Господа мога Исуса Христа и још се ниси опаметио?

Тада успе да мало помери десну ногу. Подиже је са напором и, учинивши покрет као да је шутнуо сатану, рече му:

— Нека те Бог, лукавче, сасвим погуби! Што се мене тиче, ја се не бојим твојих срамних напада.

И сместа устаде и помоли се:

— Господе Боже мој,

Ти Који си све премудро устројио,

Ти Који си Својом бескрајном силом

Предвојио небо и украсио земљу,

Ти Који држиш сву твар у шаци Својој,

Дај ми власт против лукавих демона,

Како бих се удостојио да их скршим,

Снажен Духом Твојим светим.

Руку подигнутих ка небу, слуга Божији настави још дуго да се моли...

ГОСПОД СМИРЕНИМА ДАЈЕ БЛАГОДАТ

(Прич. 3, 34)

И гле! Изненада Дух Божији попут муње заблиста пред њим, преплавујући му срце весељем и великом радошћу.

— Нифонте, Нифонте — рече му. — Ја ћу ти дати силу и власт против нечистих духова. Али припази само на то да увек останеш смирен. Јер колико волим смирене, толико се одвраћам од гордих. Ако хоћеш, дакле, да те волим, најпре ти ваља имати смирење. Али да имаш на уму и ово: никада се не закуни, никоме се не подсмехни, лаж не превали преко језика. Никад се немој разгневити нити осудити човека, па макар он и сагрешио. Пази се, јер тешка је казна за све то. Не уподобљавај се, дакле, грешницима. Ступаћеш, свакако, између замки ђаволових. Али памет у главу да се не уловиш у неку од њих... Држи се! Ја сам са тобом!

Како му то каза, Дух Свети изведе преподобнога оца у иступљење. И Нифонт тада виде неки дугачки друм који је водио ка истоку. Чували су га некакви људи, огромни и црни попут Етиопљана, тешко наоружани и са копљима у рукама. На почетку друма тискало се мноштво људи који су хтели да пођу даље, али су се бојали страшних чувара.

У том мноштву нашао се, дакле, и Нифонт. И он је гледао да прође, али није знао како.

Док су сви тако збуњено стајали, међу њима се појави неки муж, сав одевен у бело, и гласно им каза:

— Какав вас је то кукавичлук све споао?

— Бојимо се Етиопљана — одговорише му.

Он се тада обрати Нифонту.

— А ти? Зашто не полазиш?

— И ја се бојим...

— Јеси ли се када помолио да ти се да смирење? — упита га ангео изненада.

— Али... ја га стално и тражим од Бога свога!

— Е, па, дакле, Он ти га је и послао! Погледај шта ће се догодити...

И шта је Нифонт имао да види! Једним хитрим покретом ангео као да му расече груди. И тамо, пред свима, извади му срце, баци га на земљу и на његово место стави неко друго и другачије. А затим му каза:

— Хајде сада, пођи овим путем. Црнци ће те ометати у проласку, али ниједан те ни прстом неће дотаћи.

Тада и остали почеше да преклињу ангела:

— Молимо те, учини и нама исто то, како бисмо могли слободно да прођемо овим путем!

— Затражите и ви то, са молитвом и постом, од Бога и свакако ће вам дати. Не затражите ли, нећете ни добити. А не добијете ли, нећете моћи да прођете овим путем – јединим који води у живот! Овај кога сте видели примио је срце скрушено и смирено,⁵ јер га је много година тражио од Бога. А тек га се сада удостојио... Погледајте само како ступа!

Сви погледаше ка Нифонту и видеше га где без препрека иде оним путем. Стиже до прве страже, где стајаху два Етиопљанина. Како им се приближи, они на њега тргоше мачеве, подигоше их да га ударе, али им се у том часу руке укочише!

Нифонт слободно настави даље. На исти начин он прође и другу стражу, па трећу и четврту и све остале.

Конечно, стиже он на неко место где су се утврдиле читаве чете Етиопљана који се одмах бацише да га нападну. Али, гле, и они се одузеше, премда их беше толико да су закрчили све, те Нифонт није могао да прође. Да би се, дакле, пробио, он неке поче да гура, а друге да гази, вичући:

— Ко је овде довео ове гнусавце да нам заграђују пролаз у живот?

И док су га остали људи са дивљењем посматрали, он лако прође целим путем и стиже до његовога краја.

Када се блажени мало поврати од виђења, стаде се питати шта је све то значило. Тада га Свети Дух, Који још беше са њим, обавести:

— Хоћеш ли објашњење тога што си видео? Добро пази: пут којим си пошао је уски и тесни пут.⁶ Етиопљани су лукави демони који све чине да омету оне који би да прођу. Теби се сада већ јасно открило да тим путем нико не може проћи, ако најпре од Мене не затражи да му дам срце смирено и скрушено. Ти си га затражио и добио си га. Одсад надаље нећеш се бојати страха ноћнога и стреле која лети дању, од ствари која у таму пролази, јер Вишњег си положио за прибежиште себи.⁷ Ипак, памет у главу! Велико ће се искушење подићи против тебе. Али нећеш бити побеђен, јер Ја сам са тобом.

То Дух Божији рече и прекину виђење. Некакво неизрециво благоухање које је пратило Његово присуство још увек је обавијало светитеља.

⁵ Пс. 50, 19.

⁶ Уп. Мт. 7, 13–14.

⁷ Пс. 90, 5–6, 9.

— Заиста — понављао је Нифонт, сав ван себе — човек не може осетити већу сладост од оне коју пружа миомирис Светога Духа. Да, он превазилази сваки ужитак, сваку радост. Ах, кад бих заувек могао уживати у њему! Не бих више желео радости овога света!

КАКО ТРЕБА ИЋИ НА ЦРКВЕНА САБРАЊА

Тога дана преподобни Нифонт дао ми је и друге савете:

— Добро пази, када се налазиш у цркви са другим хришћанима, да се не смејеш, да не разговараш, да не оцењујеш друге и да не појеш сујетно и китњасто из човекоугодништва.

— Али зар је грех чинити све то што си поменуо? — намерно га упитах, не бих ли га навео да ми више каже.

— Послушај, дете моје. Изнад људи који стоје у цркви налази се много више ангела, који невидљиво поју заједно са њима. И ако неко из црквенога сабрања почне да се шали, или да оговара или да расправља о житејским стварима, ангели који га посматрају остављају песмопој и почињу да поју тугованке због његовога пада, говорећи: "Ах, како је пала у ропство греха душа овога човека који стоји у цркви толико немарно, без страха Божијега, без стида, без поштовања! Бог се сагнуо са небеса да чује молитву смерну и речи молитвене, а уместо тога слуша шале и оговарања."

Његове речи ме препадоше. Отада, ако би ми се неки пут омакла у цркви понека празна реч, сетио бих се тога и срамио се од ангела Божијих.

ГНУСОБА РАЗВРАТА

Одлазећи отуда, прођосмо крај некога блудилишта. На његовом прагу седео је неки леп младић, племенитога лика. Изгледао је веома утучено, дословно очајно. Час би прекрио лице длановима и бризнуо у плач, час би сагињао главу на груди и болно уздисао. Час би подигао руке ка небу и у сузама се молио, час би се налактио и погрузио у очајничко ћутање.

Гледајући га таквога, светитељ се толико сажали на њега, да и сам поче да плаче. А затим обриса очи, приђе му и упита га са отачком љубављу:

— За име Бога, брате! Шта ти се догодило? Зашто седиш овде, пред овим брлогом, плачући тако горко? Реци ми, молим те, хоћу да знам, јер твоје јадиковање раздире ми срце.

— Ја сам, часни Нифонте, ангео Божији — одговори му младић. — И као што сви хришћани у часу крштења добијају по ангела који им чува живот, тако сам и ја одређен од Бога да чувам једнога човека. Али он ме је ојаддио, јер се ваља у безакоњима. Ено га, и сад је овде у овој јазбини и греша са неком блудницом. И како да не плачем, гледајући тај пад? Како да не заридам над образом Божијим који је пао и погрузио се у такву таму?

— А зашто га не посаветујеш да напусти тај ужасни грех? — упита га Нифонт.

— Не могу да му приђем. Откако је почео да греша, постао је слуга демонима и ја никакву власт немам над њим.

— Добро, како немаш власт? Зар ти га није Бог поверио.

— Послушај ме, слуго Божији. Бог је створио човека самовласним и допустио му је да слободно пође путем који му се допада. Показао му је узани пут, а показао му је и широки. И рекао му је: Узан је и тежак пут који води у живот.⁸ Широк је и простран пут који води у пропаст.⁹ Пошто га је, дакле, наоружао божанственим законом Својим и поукама светитеља Својих, пустио га је да ходи како му воља, са савешћу као водичем, при чему га је, разуме се, најпре упозорио на то шта се налази на крају свакога од тих путева – један даје мало привремене насладе, али води у вечне муке, док други нуди мало привременога напора, али доноси вечно спокојство. Дакле, какав савет могу ја да дам човеку којег ми Бог повери на чување? Сам Господ наш Исус Христос, сопственим устима, умудрује и моли и поучава све људе да се клоне нечистих дела. Али они који пазе на речи Његове и примењују их тако су малаобројни!

— Али зашто свако мало подижеш руке ка небу и уздишеш? — упита светитељ ангела.

— Видео сам око њега демоне – једне да певају, друге да свирају у струне, неке да му се злурадо смеју. Срце ми се раздирало док сам гледао те гнусобе како му се подсмевају. Зато сам и молио Бога да избави створење Своје од подсмеха мрачних сила, а уз то и да ме удостоји да се обрадујем његовом покајању и повратку, макар један дан пре него што оде из овога живота, како бих Му предао душу његову без мрље и чисту.

То ангео рече и нестало нам с очију.

Док смо и ми одлазили, светитељ нађе прилику да ми каже нешто о страсти и греху блуда.

⁸ Мт. 7, 14.

⁹ Мт. 7, 13.

— Прљавији грех од њега не постоји — рекао је. — Али ако развратан човек пожели да се покаје, Бог га прима спремније и топлије него све грешнике. Јер Он зна колико је силна та страст, будући да се она храни човековим природним родним поривом, а уз то још демони на њу подстичу различитим искушењима. Ко њу жели да победи, успеће у томе само ако учини подвиг, лишивши се сна и хране.

И како смо ходали, он додаде:

— Једном сам срео неког човека који је ишао широким путем греха. И гле! Отворише се очи моје душе и ја видех тридесетак демона како праве пометњу око њега. Неки су му зучали попут мува око лица, други су му зујали попут комараца у ушима, док су му тројица везала уже око врата, ногу и појаса и грубо га вукла на све стране. Пред тим жалосним призором, мени се очи испунише сузама. "Ко ли су та тројица који вуку човека конопцима?", помислих. И откри ми се да је један био демон блуда, други прељубочинства, а трећи мужеложништва. Они који су му зујали као комарци у ушима покушавали су да га гурну у очајање. А они који су зучали као муве око лица чинили су га неосетљивим и бесрамним. То ми је Господ објавио. Тек тада приметих да га је његов ангео пратио издалека, држећи у руци нешто као танак штап на чијем се крају налазио чудесно леп љиљан. Ходао је помрачен, утучен, очајан, гледајући тога човека како се налази у устима ада, потчињен оном тројцу обожавања плоти. Тада и ја подигох руке ка небу, у жељи да изговорим макар малу молитву за њега. Али лукави демони истога се часа бацише на мене као комарци и почеше да ме уједају по рукама, мислећи да ће ме тако омести у молитви за њихову жртву.

Са страхом и трепетом саслушао сам ову причу светитељеву. Заиста, никада раније нисам био чуо ништа тако потресно.

РУЧАК

Једном приликом, док је пролазио крај неке куће, преподобни отац је видео кроз отворен прозор домаћина како седи за трпезом и обедује са својом женом и децом. Изгледали су врло сиромашни, али он опази како крај свакога члана породице стоји по један леп, у бело одевен, младић.

— Шта ли је сад ово? — упита се у себи изненађени светитељ. — Ови људи који седе су сиромашни. Ма шта сиромашни? Јад и беда. А ови који стоје, њихови служитељи, носе блиставу одећу!

Недоумицу му разреши Господ, објаснивши му необични призор: ти младићи беху ангели. Њих Бог шаље да стоје крај хришћана у време обода. Ако, док једу, хришћани воде корисне и скрушене разговоре, ангели се радују и веселе са њима. А ако ли се за трпезом чују срамне речи или осуђивање, сместа, као што дим одгони пчеле, тако и зла беседа одагна ангеле Божије. И чим оду свети ангели, долази један мрачни демон међу брбљиве и сквернословне сатрпезнике, сејући око њих дим и смрад.

Од речи, дакле, и од разговора хришћана за трпезом зависи и присуство било ангела светлости, било духова таме.

ЗАШТО СВЕТ МРЗИ ПРАВЕДНИКЕ

— Реци ми, оче, молим те, још нешто: зашто већина људи мрзи праведнике? Зашто их презиру? Зашто су саблажњени њима? И зашто, са друге стране, има мало оних који их поштују?

— Праведницима много користи, дете моје, људски презир. Њима он приличи, рекао бих, као што небу приличе звезде. Ја сам чак видео једног врлог човека који је зарадио педесет венаца за један дан од туђег злословља.

— А на који начин их је освојио? — упита брат у недоумици.

— Послушај: тај човек живео је у Вуколи. Био је знаменит и достојан поштовања. Учинио је много доброг људима међу којима је живео и све их је волео као ангеле Божије. А њих ипак преласти лукави и они почеше да осећају непријазан према свом добротинитељу као да је он зликовац. Неки су говорили да је подмукао, други да је развратан, трећи да је лопов, а четврти да је јеретик! Видиш, ђаво има обичај да свете људе оцрњује устима грешних људи. Али човек о којем говорим, слушајући те клевете, искрено се радовао и благодарио је Богу. "Господе", говораше, "покажи милост Своју онима који ме мрзе, који ме клевећу и оцрњују. Нека нико од моје браће не претрпи какво зло због мене грешнога, ни у овом животу, нити у следећем, него сатри лукаве демоне који их подигоше против мене и учини да они нестану. Молим Те, Боже мој, као што се ниси одвратио од мене сквернога, колико год пута да сам сагрешио и притекао Твоје милосрђу тражећи опроштај, тако се ни сада немој одвратити од њих који оптужише непотребног слугу Твога. Напротив, освештај их милошћу Својом и покриј их благошћу Својом." Тако се молио, љубљени брате, тај праведник за оне који су га мрзели и зло о њему говорили! И погледај какво се чудо догодило: колико год пута

да је он силио себе и молио се за своје непријатеље, толико пута би силазио ангео Господњи и полагао му на главу небески венац, украшен дијамантима. То сам он, наравно, није осећао, јер га је Бог овенчавао невидљиво... Зато, чедо моје, добри Бог често дозвољава да се врли људи злослове и понижавају, како би тако умножили своје венце и награде и небеску плату своју.

ПЛАТА ЗА МИЛОСТИЊУ

— У време епископа јерусалимског Киријака¹⁰ живео је један врло благодчастив и милостив човек, по имену Созонт. Пролазећи једном приликом главном градском улицом, виде он некога сиромаша који беше готово наг и дрхташе од хладноће. Тога човека толико душа заболела за њим, да он скиде свој огртач и обуче сиромаша. Када се вратио кући, већ се смркло и он леже да спава. Чим га обузе сан, он виде у сну да се обрео у неком чудесном врту, окупаном светлошћу. Врт беше пун прекрасног мирисног цвећа, ружа, љиљана и небројеног другог, као и сваковрсног дрвећа, толико отежало под чудесним плодовима, да му се грање повијало ка земљи. Посред њих безбројне птице певале су са небеском сладошћу, непрестано сједињујући своје славословне песме са благим шуштањем лишћа. Тај врт заиста се не да описати. И док је тако Созонт, сав ван себе, посматрао тај приказ, појави се пред њим неки непознати младић и рече му: "Хајде са мном". Он пође за њим и убрзо стиглоше до неке, од злата исковане оgrade. Созонт баци поглед иза ње и виде двориште и чудесну палату. Док јој се дивио и са занимањем је разгледао, из ње кренуше да излазе шеснаесторица крилатих мужева, сијајући попут сунца и одвојени у четири четворке. Свака четворка носила је на раменима по један златан ковчег. Они прођоше бодрим кораком ка месту где је стајао Созонт. Чим су се приближили златној огради, наспрам њега, они стадоше, скинуше ковчеге са рамена и спустише их на земљу. Изгледало је као да чекају некога вишег од себе. И, заиста, мало потом види Созонт једног прекрасног човека како излази из палате и упућује се према ангелима. "Отворите ковчеге", заповеди им он, "и покажите овом човеку шта чувам за њега, због огртача који ми је малочас даровао преко онога сиромаша." Они одмах отворише један златни ковчег и почеше да из њега ваде царске огртаче и хаљине, неке сасвим беле, неке везене, блиставе и предрагоцене.

¹⁰ Свети свештеномученик Киријак, епископ јерусалимски, који је објавио Часни крст у време свете Јелене, пострадао је заједно са мајком својом Аном 363. године, на личну заповест Јулијана Одступника. Њихов спомен слави се 28. октобра.

Простреше га пред њим. "Созонте, допадају ли ти се?", упиташе га. "Нисам достојан ни сенку њихову да видим", одговори им он, сав обневидео од тога сјаја. Али ангели наставише да му показују блиставе, раскошне и златом проткане царске хаљине, све док њихов број не достиже преко хиљаду. Пошто му је објавио тако живописно да ће за један огртач који је дао примити многоструко и наследити вечни живот, Господар ангела му каза: "Уверавам те, Созонте, да сам сва ова блага припремио за тебе, јер када си Ме видео нагога, смиловао си се и обукао Ме. Иди сада и настави да чиниш исто, како бих и Ја исто чинио: када ти дајеш неком сиромашу одећу, ја ти их спремам стотину." Пун радости и трепета, Созонт упита: "Господе мој, хтео бих да знам да ли исто то чиниш свима који су милосрдни према сиромасима? Да ли им спремаш стострука блага и вечни живот?" Он му одговори: "Свако ко је оставио дом, или њиве, или богатство, или славу, или оца, или мајку, или браћу, или сестре, или жене, или децу или шта од земаљског, строструко ће примити и живот вечни наследити."¹¹ Немој се, зато, никада покајати због неког свог милосрђа. И немој да понижаваш сиромаша ком си нешто дао. Јер тада ћеш, уместо плате, претрпети два пута већу штету: и плату ћеш изгубити, и на будућем Суду бићеш осуђен." У том часу, Созонт се пробуди, сав у чуду и задивљен оним што је видео. Он скочи са кревета – јер није имао више никакве воље за сном – те узе и други свој огртач и отиде да га поклони неком другом сиромашу. А чим се вратио назад, касно ноћу, и легао поново да спава, имао је исто виђење! Тако је ујутру поделио све своје имање сиротињи, одрекао се свега и постао монах подвижник, испуњен врлинама. Све то имај на уму, дете моје, те чини по мери својих моћи и ти исто — посаветова светитељ свога посетиоца. — Тако ћеш на небу уризничити стоструко благо.

ДЕМОН ОТКРИВА

Једном приликом, док је ходао путем, преподобни отац се приближи неком човеку који је ишао пред њим. И шта је имао да види! Један црни, одвратни демон пратио га је изблиза и убацивао му скверне помисли. Али путник, човек благочестив и духован, испитивао је са пажњом и расуђивањем своје помисли и зато се сваки час окретао и пљувао ђавола, ружећи га.

На тај приказ светитељ се разгневи. Он упери љутити поглед у демона и викну му:

¹¹ Уп. Мт. 19, 29.

— Престани више, нечиста и дивља зверино, да додијаваш створењу Божијем! Шта ћеш ти добити, жалосна бесино, ако – далеко било! – његова душа погине?

— Рећи ћу ти — одговори му ђаво. — Нећу добити, наравно, ништа. Али хтео ја то или не, нужда ме гони да стално ратујем са хришћанима. Имамо и ми, видиш, своје господаре који нас прате и проверавају да ли радимо свој посао, односно да ли ратујемо дан и ноћ или можда накратко застанемо. И тада јао демону кога господари ухвате да седи, јер га шибају дивљачки, муче га немилосрдно и далеко га изгоне. Треба да знаш да и ми имамо међу собом немарне, лењиве и троме, као и ви. Дакле, страх од казне нас гони да вас никада не остављамо на миру!

— Безумниче! Добро, зар не знаш да те очекује огањ за толике твоје грехе? Зашто се онда не уразумиш? Зашто не одеш да плачеш због неизбежног мучења које ти је припремљено?

На то демон није знао шта да одговори. Посрамљен, он одједном ишчезе.

Тога часа пролажаше туда и неки монах. Беше млад, светлога и англообразног лика. Када га преподобни угледа, он примети како из његових уста излазе пламенови и дижу се у небо – толико огњена беше његова молитва! Пратио га је попут огњенога стуба један ангео који му је чувао душу и тело. Мачем у руци разгонио је демоне који су се врзмали око тог доброг монаха, претећи му и покушавајући да га заплаше.

Преподобни са дивљењем промрља:

— Заиста, диван је Бог у светима Својим; Бог Израилев сам даје силу и укрепљење слугама Својим. Благословен Бог!¹²

КАЗНА ЗА СРЕБРОЉУБЉЕ

Једне суботе оде Нифонт на вечерње у цркву светога Анастасија.

Током службе, он наједном угледа Пресвету Богородицу која дође и стаде посред народа. Иза ње појавише се Божанствени апостоли и још неколико светитеља. Мало потом, она поче да пролази испред сваког хришћанина и да испитује његово духовно стање. Великим бројем њих чинила се задовољном и беше радосна, јер је утврдила да се они са много напора боре за своје спасење. Другима се, опет, разочарала, јер занемарују своју

¹² Уп. Пс. 67, 36.

душу. Пред њима је стајала дуже, са тугом је одмахивала главом, подизала главу ка својем Сину и у сузама Га преклињала да их помилује.

Са много страха и дивљења пратио је Нифонт кретање Пресвете по храму и са дубоким ганућем уверио се да Владичица никада не оставља хришћане, него се непрестано стара за праведне и грешне, чезнући за њиховим спасењем.

Пошто прође све, Богородица најзад виде крај врата некога ушкопљеника. Сиромаси му прилажаху да му траже помоћ, али он им ништа не даваше. Сагну се тада Пресвета његовом ангелу чувару и пита га:

— Реци ми, Ефтеиле, има ли овај човек много злата код куће?

— Има, Владичице, јер је среброљубив и свет би окренуо за један обол.¹³ Своје слуге дивљачки туче и оставља их гладнима, а уз то их гони да му напорно раде.

— А са којим изговором он не даје милостињу сиротињи?

— Долази, Пресвета моја, ђаво и каже му: "Остарићеш, разболећеш се и пашћеш у постељу. Немој да дајеш ништа од свога богатства, јер када будеш страдао у скудици, горко ћеш се кајати и говорићеш: 'Шта ми би да све поделим сиротињи?' Али тада ће бити прекасно." То дошаптава, Владичице моја, бесрамна варалица ђаво. А он у то верује и не показује никакво састрадавање са потребама сиромашних.

— Е, ако је тако, догодиће му се оно у шта верује — рече строго Богородица. — И нека се после не љути на свблаготога Бога, него на себе самога. Јер Бог није кушач злом и Сам не искушава никога, него свакога куша сопствена жеља,¹⁴ јер не пази, него верује савету ђаволовом.

И то рекавши, Богородица несташе заједно са апостолима и другим светитељима.

Ушкопљеник се кроз неколико дана тешко разболе и паде у постељу, како је и поверовао да му се може десити. Болест му беше болна и неисцелива. Све своје злато потрошио је на лекаре, али побољшања није видео, него му се, напротив, стање још и погоршало и болови му постали несносни. Тако се мучио неко време, док се није истопио, угасио и несташа као дим. Умро је и телом и душом. Тако се испунило и оно што је записано: "Гле човека који не стави Бога за помоћника себи, него се понада на мноштво богатства својега и осили се у сујети својој".¹⁵

¹³ Старохеленски и византијски новчић незнатне вредности.

¹⁴ Јк. 1, 13-14.

¹⁵ Пс. 51, 9.

Касније, после смрти ушкопљеникове, свети Нифонт исприча тај догађај неким својим посетиоцима и саветова их:

— Пазимо и ми, браћо, да нас сатана не исмеје. Не будимо строги и немилосрдни према сиротињи, ако имамо богатства, јер можда ће се и Бог показати праведно строгим са нама. И тада ћемо изгубити и живот свој и душу своју – и овај свет, и Царство небеско.

БУДУЋИ СУД

Већ се беше сасвим смркло. Светитељ је тек завршио своју редовну ноћну молитву. Пружио се преко камења, како је имао обичај, да одспава. Али сан му није долазио на очи. Време је пролазило. Дошла је поноћ, а очима још отвореним он је посматрао бескрајно небо са звездама и месецом.

Тако, сасвим сам, он помисли на страшни час суда, сети се својих грехова и поче да рида.

Наједном, он види како се свод небески повлачи као завеса, а иза њега се појављује Господ Исус Христос! Беше огроман и лебдијаше у ваздуху. Око Њега беху се постројили све небески чиновни, ангели, архангели и остали, посматрајући Га са страхом и трепетом, са много поштовања и побожности.

Господ даде знак заповеднику једнога чина и тај Му приђе, сав обневидео од светлости и страха.

— Михаиле, кнеже Завета — рече му. — Подигни са својим чином, огњенообразни престо славе Моје и пођи у долину Јосафатову. Постави га тамо да буде спреман за Мој долазак. Да, јер неће окаснити час суда, када свако буде примио плату за дела своја. Похитај, приближио се тај дан. Платиће сви који су се поклонили идолима и одрекли се Мене, свога саздатеља, који су боговима назвали камење и дрвеће што им дадох за потребе њихове. Сви ће се они разбити као крчази грнчарски.¹⁶ Тако ће бити и са непријатељима Мојим и са јеретицима, онима који су се усудили да ме одвоје од Оца Мојега и онима који су се усудили да понизе у твар Утешитеља Мога, Духа. Авај њима, какве муке их чекају!

— Објавићу се сада и Јудејима који не повероваше и распеше Ме. Када бежах на Крсту, говораху: Уа, ти који разваљујеш храм... спаси себе самога!¹⁷ Сада ћу применити Своју власт и судићу праведно. Моја је освета, ја

¹⁶ Пс. 2, 9.

¹⁷ Мк. 15, 29–30.

ћу вратити!¹⁸ Судићу, разобличићу, осудићу и казнићу строго развраћени и лукави род, јер му дадох прилике да се покаје, а он је не искористи. И сада ћу се осветити.

— И содомите, који су оскврнили ваздух и земљу смрадом својим, Ја Који их спалих поново ћу спалити, јер одвратише се од сладости Духа светог и узљубише наладу ђаволову.

— Сада ће платити и прељубочинци, неразумни и помрачени. Не беше им довољна њихова сопствена жена, него су као коњи помамљени за женком, сваки за женом ближњег свог рже.¹⁹ Тако, због безумља свога, послани су у амбис огњени, где их је сатана везао. Зар нису чули да је страшно пасти у руке Бога живог?²⁰ Али ипак се не уплашише. Зато ћу их сада казнити строго. Понудио сам им покајање, а они се не покајаше.

— Казнићу и лопове и убице и све злочинце. У тартар ћу их бацити. Сада ћу им показати колико су изгубили што нису слушали Бога и Његове заповести. Где су њихова добра дела? Где им је кајање? Дао сам им као пример блуднога сина, али и многе друге, да не би пали у очајање. Али они пренебрегоше заповести Моје. Мене омрзнуше, а блуд завољеше. Мене се одрекоше, а постадоше робови греха. Нека падну онда у огањ који су сами распалили.

— Оне који су умрли у злопамћењу предаћу страшном немиру. Јер не завољеше мир Мој, него живљаху у гневу, љутњи и злоби.

— Учинићу да ишчезну и похлепни, зеленаши и среброљупци, ти идолопоклонци који положише своју наду на злато, а оставише Мене, као да се нисам о њима старао.

— Осудићу и оне наводне хришћане који кажу да нема васкрсења мртвих или да постоји сељење душа. Све њих истопићу као восак у гени и сажећи их у огњу у прах и пепео. Тада ћу им показати да ли има васкрсења душа или не.

— Врачеви, погађачи и звездозналци сасвим ће бити уништени, развејаће се по ветру и нестати.

— Пијанци и ветропири биће бачени у провалију. Јао њима који певају и плешу и сквернословје бестидно и гордо. Са сенком својом играју. Њима ћу праведно и непристрасно судити. Позвао сам их, а они не само да Ме не послушаше него Ми се још и подсмехнуше. Свима сам понудио

¹⁸ Рим. 12, 19; Јевр. 10, 30.

¹⁹ Јевр. 5, 8.

²⁰ Јевр. 10, 31.

милост и покајање, али нико се на Мене није осврнуо. Сада ће им црв изјести срце.

— Оне који су презрели Божанствена писма, написана Духом Мојим рукама светих Мојих, бацићу у таму и невиделицу. А пошто не испунише моје заповести, него им се наругаше, сада ћу се Ја њима наругати, осрамотити их и предати огњу.

— И оне који прибегавају заклињањима и врачању да би се исцелили, оне који верују да ће им помоћи ножеви, мотике, српови и друга магијска оруђа, строго ћу разобличити. Онда ће им бити јасно да је требало да се надају на Бога, а не на твар Његову. Они ће се, свакако, успротивити, побуниће се и тражиће оправдања, али ништа им неће помоћи, јер стигао је већ час наплате.

— Казнићу, разуме се, и цареве и кнежеве који су Ме стално огорчавали неправдама својим. Одлуке њихове биле су безаконе, нечасне, горде и погубне за људе. Узимали су дарове и судили пристрасно, користећи право да би покрили неправду. А Мој суд не зависи од дарова. Као Господ и Бог, дакле, учинићу да нестану у складу са њиховим лукавством. И онда ће разумети да сам Ја страшан и онај који узима дух кнежевима, страшан мимо царева земних.²¹ Несреће њихове! Какве их муке чекају! Јер шкргрутаху зубима својим²² и изливаху крв невину, крв синова својих и кћери!²³

— Каквом ћу само гневу предати и оне свештенике који не беху истински пастири, него најамници! Оне који расточише виноград мој,²⁴ који расејаше овце моје,²⁵ који су јурили за златом и сребром, који недостојно примише свештенство... Колико ће страшна бити њихова казна! Колика мука њихова! У гневу свом и љутњи својој потрешћу их!²⁶ Овце и говеда пропадљива гледали су да стекну, а за Мојим словесним овцама није их заболела душа. Зато ћу посетити палицом безакоња њихова и бичем неправде њихове.²⁷ Што се тиче свештеника који се шале или свађају у светим црквама Мојим, у огњу ћу их спалити, у тартар ћу их ринути и као опеку ћу их разбити!

²¹ Пс. 75, 13.

²² Пс. 34, 16.

²³ Пс. 105, 38.

²⁴ Јер. 12, 10.

²⁵ Јер. 23, 2.

²⁶ Уп. Пс. 2, 5.

²⁷ Пс. 88, 33.

— Ја сам Онај Који ће доћи. Дошао сам и поново ћу доћи. А ко нађе снаге, нека стане пред Мене!

— Авај безаконицима који падну у руке Моје! Јер стаће пред Мене наги и откривени.²⁸ Где ће тада бити њихова бесрамност? Како ће погледати у лице Моје? Куда ће скрити свој стид када буду осрамоћени пред свим ангелима Мојим?

— Осудићу и монахе који живљаху небрижно и тако не сачуваше обећања која дадоше пред Богом, ангелима и људима, оне који су једно одређивали, а друго чинили. Њих ћу, дакле, зграбити и бацити у амбис, јер не беше им довољна само њихова погибао, него су саблазнили и навели на грех и друге. Боље би им било да се нису одрекли света, него што су га се одрекли, а проживели грешно и блудно.

— Ја сам, дакле, Онај Који ће казнити, Ја сам Онај Који ће вратити, Ја ћу судити као праведни Судија свима који не хтедоше да се покају!

Са трепетом саслушаше небројене силе ангела громогласне речи Господње чиновначнику Михаилу.

— Донеси ми седам векова стварања света! — заповеди сада Он архангелу.

Михаил сместа отиде у дом Завета и донесе их. Они беху као велике књиге. Положи их пред Господа и склони се на страну, пратећи са страхом како Он окреће странице историје и чита све што се догодило кроз векове.

Тако Судија узео књигу првога века, отвори је и рече:

— Овде најпре пише: Отац, Син и Свети Дух, један Бог у трима лицима. Од Оца се роди Син, творац векова. Јер од Логоса Очевога постадоше векови, од Логоса Очевога настадоше небеске силе, од Логоса очевога утврдише се небеса и земља и све што је у њима и духом уста Његових сва сила њихова!²⁹

Затим пође мало даље у књизи и каза:

— Овде пише: образ невидљивога Бога је први човек Адам, са женом својом Евом. Адаму сведржитељ Бог, творац свега видљивог и невидљивог, даде заповест, један закон. Држање тога закона биће јемство блаженог живота човековог, јер ће га увек подсећати да је Бог изнад њега.

Поглед му пође даље.

— Овде пише о преступу који почини образ Божији, човек. Он беше обманут и паде. Или, боље рећи, паде због сопственога немара и непажње.

²⁸ Уп. Јевр. 4, 13.

²⁹ Пс. 32, 6.

Зато беше прогнан из раја по праведном суду и одлуци Божијој, јер, као бесрамном преступнику, није му доликовало да живи у таквом добру.

Поново пође мало даље.

— Каин је — рече — послушао савет ђаволов и убио Авеља. Он ће свакако изгорети у огњу геенском, јер остао је непокајан. А Авељ ће живети вечно.

Мало ниже Он прочита:

— Образ благослова је Сит. Икона освећења је Енос. А праобраз Мога вазнесења је вазнесење Енохово.³⁰

Окрећући тако страницу по страницу, Он стиже до краја књиге и каза:

— Књига првога века: овде су записани живот и смрт, правда и безаконје, смирење и преузношење људи који су се родили тих година. Свакоме ће бити суђено по делима његовим.

На исти начин Он прелиста и књиге потоњих пет векова. Затим узе у руке последњу и рече:

— Почетак седмога века: то је конач векова и почетак злобе, лукавства, среброљубља и немилостивости. Људи сада постају лукавији него икада, завидљиви, лажљиви, лицемерни, славољубиви, сластољубиви и свим гресима потчињени.

Он прође мало даље кроз књигу, нешто прочита, а потом подиже очи увис, удари руком о чело, покри дланом очи и накратко остаде тако непомичан. Наједном, као да се поврати.

— Одиста — као да рече самом Себи — седми овај век превазишао је неправдом и лукавством претходних шест!

Погледа поново даље у књизи и каза:

— Незнабошци и идоли њихови оборени су Крстом Мојим и сатрвени су копљем и клиновима који прободоше живоносно Тело Моје.

Накратко ућута, а затим се поново наднесе над књигу.

— Дванаест кнежева Великога Цара — рече — бели као светлост потресосе море, уништише звери, подавише змије, дадоше вид слепима, наситише гладне, осиромашисе богате и, пре свега, уловише многе људе, давши им нови живот. Велика је плата њихова!

Мало даље Он прочита:

— Ја, Љубљени Син, изабрах за Себе и мученике. Приврженост њихова узнела се до неба. Љубав њихова стиже до престола Мојега. Чежња

³⁰ Уп. Пост. 4, 25–26; 5, 24; Сир. 49, 14.

њихова уђе у срце Моје. Горим од њихове љубави. Слава Моја и сила Моја је са њима!

Затим окрену много страница и осмехну се.

— Човек који је са побожношћу сачувао владање Седмобрежјем³¹ и примио царевање над њим постао је служитељем Моје љубави и Мојим ревнитељем и подражаваоцем. Зато му доликује Царство небеско.

Потом брзо прође и друге странице. А на једној стаде и усклику:

— Невесто Моја прекрасна и многодрагоцена! Колике варалице покушаше да те понизе и обешчасте! Али ти Ме ниси издала, Мене, свога јединог Љубљеника! Небројене јереси те нападоше, али стена на којој си основана не поколеба се, јер врата адова неће је надвладати.³²

Прешавши на следеће странице, Господ рече:

— Овде су записане све речи људске, и добре, као и оне лоше које је смрт успела да предухитри, а да нису биле избрисане покајањем.

Даље беху записана и сва друга људска сагрешења – многа, безбројна, као песак морски! Господ их прочита, сваки час одмахујући главом и тешко уздишући, док мноштво ангела стајаху ван себе и у трепету од страшнога читања.

Он већ дође до средине седмога века, када пусти глас негодовања.

— Доста је више! Ова последња књига препуна је злосмрадија греха. Какве лажи, каква зла, каква непријатељства, каква убиства, смрад и нечистота! Доста је! Пресећи ћу то напола, да се грех једном заувек уништи!

Он одмах чиновначнику Михаилу даде знак за Суд.

Михаил истога часа приђе својој војсци – толико бројној, да им је и земља била мала! Они подигоше неописиви престо Господњи и удаљише се. А одлазећи, појаху:

— Свет, свет, свет је Господ, страшан, велик, висок, чудесан и прослављен у векове векова.

Затим се удаљи и чиновначник Гаврил са својом војском, гласно појући победничку химну:

— Свет, свет, свет је Господ Саваот, пуна је сва земља славе Његове.³³ Од страшнога тог славопоја из небројених уста ангеоских потресаху се небо и земља.

³¹ Седмобрежјем се назива Константинопољ (главни град, стари Византион), јер се простире на седам брежуљака.

³² Мт. 16, 18.

³³ Ис. 6, 3.

Трећи беше отпуштен чиновначалник Рафаил са војском који појаше:

— Један је свет, један је Господ, Исус Христос, у славу Бога Оца.
Амин.³⁴

Најзад отиде и четврта војска. Њихов вођа Уриил беше бео попут снега, сав од светлости и потресно леп. Одлазећи, и он појаше одушевљено:

— Бог богова Господ проговори и позва земљу од истока сунца до запада. "Са Сиона је благодоличност красоте Његове, Бог ће видно доћи, Бог наш, и неће прећутати. Огањ ће се пред Њим разгорети и око Њега бура силна..." и остале стихове Псалма.³⁵

Војници његови, опет, клицаху:

— Устани, Боже, и суди земљи, јер Ти ћеш наследити све народе.³⁶
Благословен је који ће доћи, јер долази да суди земљи и васељени у исти-
ни и правди.³⁷

Затим пред Господа донесоше прослављени Његов крст који је сијао попут муње и неизрециво мирисао. Држале су га са много благоверја и поштовања две војске, Власти и Силе. Призор беше страшан и потресан.

Док су полако прилазиле, Силе су појале:

— Узносићу Те, Боже мој, царе мој, и благосиљаћу име Твоје у век и у век века.³⁸

А Власти антифоно појаху:

— Узнесите Господа Бога нашега и клањајте се подножју ногу Његових, јер је свет.³⁹ Алилуја, алилуја, алилуја.

Затим би дата божанска заповест да поново дође чиновначалник Михаил. Он се сместа појави пред Господом заједно са још једним анђелом који је држао нешто налик луку бледоружичасте боје, на чијем крају је ви-сила велика труба. Та труба споља беше пресвучена баршуном, а изнутра беше прекривена нечим налик праху. На спољашњој површини писало је "ВАСКРСЕЊЕ МРТВИХ", а на унутрашњој "ЖИВОТ У БЛАГОВЕРЈУ УПОКОЈЕНИХ".

Господ је узео у руку, дуну три пута и изговори три тајне речи. Затим је предаде архангелу Михаилу и каза му:

³⁴ Божанствена Литургија. Химна после узношења светог хлеба.

³⁵ Пс. 49.

³⁶ Пс. 81, 8.

³⁷ Уп. Пс. 95, 13.

³⁸ Пс. 144, 1.

³⁹ Пс. 98, 5.

— Узми ову трубу и пођи на Голготу, где Ја испружих на Крсту непорочне руке Своје. Тамо дуни три пута и чекај.

Потом позва другу војску, Началства, и рече њиховом заповеднику:

— Узми свештену чету своју и расејте се по целој свету. Уздигните на облаке светитеље од истока и запада, севера и југа, и доведите их Мени у сусрет чим се зачује труба.

Једном другом ангелу Он заповеди да се претметну небо и земља од трулежности у нетрулежност, да се помраче сунце и месец, да падну звезде, да се осуше реке и мора, да се све умртви...

Потом праведни Судија пажљиво погледа на земљу и виде: магла и мрак свугде, ридање и силни јауци, људска вика и уздисање од тешке тираније сатанине. Змија је беснела и махнитала. Све је уништавала и газила као траву, док је гледала ангеле Божије како јој спремају вечни огањ.

Посматрајући све то зло, Исус позва једног огњеног ангела, чији лик беше строг, поглед суров, а израз немилосрдан. То беше заповедник ангела који надзиру огањ паклени. И каза му:

— Пођи и узми Моју палицу која ломи и везује. Узми и миријаду ангела из своје чете, оне најспособније и најодабраније који су одређени да кажњавају. Отићи ћете на умно море, наћи ћете трагове Змијине, власно ћете је зграбити и избити штапом Мојим без милости, све док вам се не преда војска њених нечистих духова. А тада ћете их све чврсто свезати силом палице Моје и бацити их у најгора мучилишта!

Када ангеоска чета отиде да ухвати кнеза таме, беше дата божанска заповест архангелу који држаше трубу да затруби.

Свугде завлада потпуна тишина, као да се све умртвило.

Зачу се прва труба и тела мртвих се обновише.

Огласи се друга труба и као да из ње изађе Дух Господњи и поново врати сваку душу у њено мртво тело. Страх и трепет обузеше свако биће. Језа и ужас простреше се небом и земљом.

Чу се и трећа труба, још страшнија, и потресе све. Мртви сместа устадоше из гробова. Страшнога ли призора! Сви стадоше право – а бежаху небројени и беше их више од зрневља на свој земљи. Наједном као густа киша стадоше да силазе ангеоски небески чиновни ка Престолу Припреме, појући гласно:

— Свет, свет, свет је Господ Саваот, пуна је земља страха и трепета.⁴⁰ Сав народ и небројена ангеоска војска стадоше и погледаше увис,

очекујући са ужасом и страхом да на земљу сиђе страшна божанствена власт.

Али одједном громови и муње поцепаше ваздух, док страشان трус потресе долину Суда. Сметоше се сви и почеше да дрхте.

Утврда небеска повуче се као завеса.

И гле! Иза ње појави се Часни Крст, блистајући попут сунца и расипајући божанствене зраке. Држаху га свети ангели, отварајући пут Господу нашем Исусу Христу, Судији васељене.

Убрзо се зачу нечувено славословље из небројених уста:

— Благословен је који долази у име Господње.⁴¹ Бог Господ и јави нам се.⁴² Бог силан, властан, кнез мира, отац будућега века.⁴³

Када се завршила та жива химна, појави се Судија на облацима, седећи на престолу високом и огњеном, који је пресветлим пламенима својим опаљивао небо и земљу.

Наједном, између мноштва васкрслих мртваца, неки почеше да сијају као сунце и да се узносе у висине, на облацима, да се сретну са Господом својим. Али већина, авај, остаде доле. Они горко ридяху што не беху удостојени да и њих понесу облаци и душе им беху ојађене од туге и бола. Падоше на колена пред Господом, али беше им узалуд, те поново устадоше.

Укруг престола Припреме, на ком је засео Велики Судија, постројише се све небеске силе са страхом и трепетом. Здесна Њему стадоше сви који беху понесени на облацима. Остали беху одведени слева Њему, а међу њима беху Јудеји, владари, архијереји, јереји, цареви и мноштво монаха и мирјана. Они стајашу осрамоћени, оплакујући себе саме и ридајући због своје погибије. На лицима им беху осликани стид, скрушеност, очајање, ужас... Тешка туга их сколи. Неки су дубоко уздисали. Други су роптали са муком. Трећи су се погрузили у очајничко, мртвачко ћутање. Ниоткуда није било утехе, ниоткуда наде...

Напротив, они који стајашу здесна Судији сви беху ведри и блистави попут сунца, сви свечано озбиљни, прослављени и сјајни као светлост, сви огњени, као да је некаква богосветла муња учинила да зраче заиста – ако није смело рећи – као Господ и Бог њихов.

⁴⁰ Уп. Ис. 6, 3.

⁴¹ Пс. 117, 26.

⁴² Пс. 117, 27.

⁴³ Ис. 9, 6.

Ту страшни Судија погледа и на једну и на другу страну. Надесно погледа са задовољством и нежни осмех појави Му се на уснама. Затим се окрену онима који стајаху слева, али одмах се узнемири и хитро склони поглед са њих.

Сада се зачу Његов моћан и величанствен глас како говори првима:

— Ходите, благословени Оца Мојега, наследите Царство које вам је припремљено од постања света. Јер огладних и дадoste Ми да једем, ожедних и написте Ме, странац бејаш и примисте Ме, наг бејаш и обукосте Ме, разболех се и посетисте Ме, у тамници бејаш и дођосте Ми.⁴⁴ Они Га тада у недоумици упиташе:

— Госпoде, када Те видесмо гладнога и нахранисмо Те, или жеднога и написмо Те? Када Те видесмо као странца и примисмо Те, или нагога и оденусмо Те? Када Те видесмо болеснога или у тамници, и дођосмо ти?⁴⁵

А Он им одговори:

— Заиста вам кажем, ако учинисте једном од ове браће Моје најмање, Мени учинисте.⁴⁶

Затим се гневан окрену другима, онима слева Себи, и рече им строго и са гнушањем:

— Идите од Мене, проклети, у огањ вечни, припремљен ђаволу и ангелима његовим. Јер огладних и не дадoste Ми да једем, ожедних и не напојисте Ме, странац бејаш и не примисте Ме, наг бејаш и не оденусте Ме, болестан и у тамници бејаш и не посетисте Ме.⁴⁷

У чуду, они га упиташе:

— Госпoде, када Те видесмо гладнога, или жеднога, или као странца, или нагога, или болеснога или у тамници, и не послужисмо Ти?⁴⁸

— Заиста вам кажем, ако не учинисте једном од ових најмањих, ни Мени не учинисте.⁴⁹ Нестаните испред Мене, становници тамних места земље!⁵⁰ У тартар! Тамо где је плач и шкргут зуба,⁵¹ тамо ћете се мучити и плакати у векове!

Чим је Судија објавио велику одлуку Своју, изли се, најједном, од истока једна огромна огњена река која се са силом ваљала ка западу. Она

⁴⁴ Мт. 25, 34-36.

⁴⁵ Мт. 25, 37-39.

⁴⁶ Мт. 25, 40.

⁴⁷ Мт. 25, 41-43.

⁴⁸ Мт. 25, 44.

⁴⁹ Мт. 25, 45.

⁵⁰ Пс. 73, 20.

беше широка као море. Видевши је, сви грешници слева најежише се и победеше од страха.

Ту Господ заповеди да кроз ту реку прођу сви, и праведни и грешни, да их огањ искуша.

Најпре уђоше они који стајаху здесна. Прођоше сви, беху искушани и изађоше као чисто злато кроз огањ. Њихова дела не само да не сагореше него се кроз искушање показаше и сјајнијим и чистијим. Са неописивим весељем видеше праведници да се у њиховим добрим делима не нађе никаква мрља.

Затим и они који стајаху слева дођоше на ред, како би се искушала и њихова дела. Али док су пролазили кроз огањ, пламенови су их пржили, јер они беху грешни, и заробише их посред реке. Дела њихова сместа плануше као слама. Али тела им остадоше нетакнута, да би горела вечно са ђаволом и демонима. Нико од њих није успео да изађе из те огњене реке. Као достојни осуде и казне, сви беху огњем заробљени.

Пошто грешници беху ринути у пакао и пламени језици их бацише на разна места казне, страшни Судија устаде са престола и пође Својој небеској ложници. За Њим пођоше сви небески светитељи Његови. И окружише га силе небеске са страхом и трепетом, појући:

— Подигните врата, кнежеви наши, и узвисите се, врата вечна, и ући ће Цар Славе⁵², Господ и Бог, заједно са светима Својим којима дарује вечно наследство!

Други чин одговараше:

— Благословен је онај који долази у име Господње! Бог је Господ и јави нам се,⁵³ заједно са синовима Новога Сиона, онима који се удостојише да постану деца Божија по благодати!

А архангели, који су ступали пред Господом, појали су и сами антифоно небеску мелодију:

— Ходите, обрадујмо се Господу, ускликнимо Богу, спаситељу нашем; станимо пред лик Његов у исповедању и у псалмима ускликнимо Њему.⁵⁴

А друга војска одговараше, слатко појући:

— Јер Бог је велик Господ и цар велики на целој земљи; јер у руци Његовој су крајеви земље и висине горске Његове су!⁵⁵

⁵¹ Мт. 25, 30; Лк. 13, 28.

⁵² Пс. 23, 7.

⁵³ Пс. 117, 26–27.

⁵⁴ Пс. 94, 1–2.

⁵⁵ Пс. 94, 3–4.

Ове и друге чудесне славопоје певали су свети ангели, доносећи неизрециву радост онима који су их слушали.

Појући тако, они уђоше са Господом и светима Његовим у небеске одаје божанствене ложнице, поскакујући од радости. А врата се одмах затворише.

Тада Исус позва чиноначалнике ангеоских војски. Први се појавише Михаил, Гаврил, Рафаил, Уриил, а потом и други.

Затим беху позвани дванаест светилника света, свети Апостоли. Господ им дарова светлу славу, даде им дванаест огњеобразних и звездама украшених престола и посади их да седну крај Њега, Учитеља свога, са много почести. Слава њихова беше једна непролазна светлост, неописива и неприступна. Хаљине им беху златножуте и блистаху као јантар. Чак су их и архангели посматрали са дивљењем. Најзад, Христос им даде и дванаест кристалних венаца, украшених драгим камењем које је заслепљујуће сијало док су их анђели носили у рукама и полагаали на главе њихове.

Затим они доведоше пред небескога Цара свога седамдесет ученика и апостола Његових. И њима беху дароване сличне почести и слава, једино што њихови венци беху мање светли од оних који припадоше дванаесторици.

Потом се појавише и свети мученици, читава војска мученика. Њима беше дато достојанство и место великога ангеоскога чина који беше пао заједно са Денницом. Одмах им донесоше и небројене венце који су сијали попут сунца и њима украсише њихове освештане главе. А они су се неизрециво обрадовали и развеселили.

Уследи потом свештени лик светих јерарха, јереја и ђакона. И они беху овенчани венцима вечним и неувењивим, али другачијега сјаја и славе – сваки према својем делу, ревности, трпљењу и љубави. Тако се могло видети да су многи свештеници славнији од архијереја, али и многи ђакони да су сјајнији и од јереја, и од архијереја. А лица свих њих сијаху од радости, весеља и среће. Њима, уз то, беше предат и умни небески жртвеник, како би на њему, сада већ вечно, приносили савршену и Богу угодну жртву своју. Тада дође ред на благочастиве монахе. Од преподобног збора њиховог изливао се духовни миомирис, а њихова прослављена лица сијаху попут сунца, расипајући богосветле зраке. Свакоме од њих беше дато по шест крила и тако, силом Светога Духа, сви постадоше као страшни херувими и серафими. Онда они почеше гласно да поју:

— Свет, свет, свет је Господ Саваот, пуна је земља славе Његове.⁵⁶

Слава њихова била је силна, а украшене венце сваки од њих добио је по мери свога подвига и зноја.

После преподобних монаха уђе лик светих пророка. Њима беше дата песма над песмама, псалмопој Давидов са тимпанима и хоровима, светлост пресјајна, лепота небеска, весеље бескрајно и славословље Светога Духа. Њихови венци беху сви од злата и блистави. Владика божанске ложнице затражи им да нешто отпоју, а они Га прославише песмом толико радосном, да су сви окупљени светитељи од радости поскакивали.

Пошто су сви примили своје дарове из непорочне руке Спаситељеве, остадоше да сачекају и она добра која око не виде и ухо не чу и у срце човеково не дођоше.⁵⁷

А тада уђе лик људи који су се спасили у свету – сиромаси и богати, владари и послушници, слуге и слободни. Сви стадоше пред божанственога Женика, Господа.

Најпре, Он раздвоји оне који беху милостиви⁵⁸ и дарова им сладост рајскога Едема, небеске скиније свесветле, многодрагоцене венце, радост освећења, престоле, жезла и ангеле светле да их служе.

Уследише сви који Христа ради постадоше сиромашни духом.⁵⁹ Они се сада силно узвисише, примише из руке Господње прекрасне венце и наследише Царство небеско.

Затим дођоше они који плачу,⁶⁰ они који су се исплакали због грехова својих у топлој покајању, те им беше дата велика утеха Свете Тројице и сверадосна радост рајска.

Ево их сада и кротки⁶¹ и незлобиви који наследише земљу обећану, где Дух Свети лије Своју сладост и миомирис. Колику су насладу и весеље они окушали, када су видели како стекоше блаженство! И како задрхта од сладости душа њихова, када их Господ украси венцима ружичастозлатним, красним и блиставим!

После њих дођоше гладни и жедни правде.⁶² Њима беше дата богата плата правде да се насите. А они се од срца развеселише, када видеше Ца-

⁵⁶ Ис. 6, 3.

⁵⁷ 1 Кор. 2, 9.

⁵⁸ Мт. 5, 7.

⁵⁹ Мт. 5, 3.

⁶⁰ Мт. 5, 4.

⁶¹ Мт. 5, 5.

⁶² Мт. 5, 6.

ра Христа како Му славопоју и указују Му почаст свети ангели. Њихови венци беху пресветли и дивни, израђени са много вештине.

Затим Господ издвоји чисте срцем.⁶³ Њима даде свемоћне тајне очи и вид духовни, силнији и од светлости, да јасно виде лице Божије у векове векова. Даде им и својеобразне венце на којима су се напред и назад налазили кристални крстови, док здесна и слева беху насликане херувимске очи.

Потом се наједном сабраше и миротворци⁶⁴. Њима беху дати мир, и мудрост, и Дух Божији, и благовољење, и милост и просветљење светлошћу Христовом. Једна невидљива рука, која је држала небески кист, приближила им се и написала им на челима речи "ИСУС ХРИСТОС, СИН БОГА ЖИВОГА". Најзад, дати им беху и венци блистави на којима беху исписана имена Оца и Сина и Светога Духа.

Затим дођоше гоњени правде ради.⁶⁵ Њима беше дата божанска похвала, великога дивљења достојан живот и неисказиви престоли Царства небеског. Венци њихови били су од божанственог, невештаственог злата, чије сијање је радовало ликове ангеоске.

Следили су они који су претрпели увреде и прогоне и злословљење Христа ради.⁶⁶ Они су примили свештено блажење од Бога, похвалу ангела Његових и много части и славе. Беху им дати и престоли шарено украшени, жезли царски и венци прекрасни.

После свих њих, пред Господа беху доведени они који се, додуше, јесу покајали због својих грехова, али нису имали доследан духовни живот, са молитвама, постовима и осталим што наша Црква одређује. Они се беху удаљили од лукавих дела, али нису делали добро са ревношћу и тачношћу.

— И то што сте избегли пакао много вам је — рече им Женик и даде им само по једну грану, као знак да нису кажњени, да не би били бачени у огањ, него да буду сврстани на место несветло – ни светло ни мрачно.

После њих дођоше на ред други који су чинили многа добра дела и небројена милосрђа, али пошто су падали или у осуђивање и оговарање својих ближњих, или у плотске грехе, и они беху смештени у доњу таму, где је магла и влага и где једва допире понеки слабашан зрак светлости.

⁶³ Мт. 5, 8.

⁶⁴ Мт. 5, 9.

⁶⁵ Мт. 5, 10.

⁶⁶ Мт. 5, 11.

Након њих уђе велико мноштво идолопоклоника који нису познали закон Христов, него их је водила савест, те су га држали несвесно. То су били они који су имали да покажу да је дело закона написано у срцима њиховим, пошто им савест сведочи.⁶⁷ Многи од њих сијали су попут сунца од невиности и чистоте. Они се удостојише да наследе Царство небеско и да се насладе Богом, те беху овенчани венцима чудесним, исплетеним од ружа и љиљана. Само су једно поднели тешко – то што су, будући некрштени, били слепи, јер свето крштење је светлост и око душе и ко га нема, ма колико добра чинио, наслеђује, додуше, рај и осећа донекле његов миомирис и сладост, али не види ништа.

Идолопоклонике је следила друга чета светих. То беху деца хришћана која су из живота отишли превремено. Сви су изгледали као да им је по тридесетак година. Женик их састрадално погледа и рече:

— Хаљина вашег крштења је беспрекорна, али дела нема нигде! Шта да сада радим са вама?

На то и они смело рекоше:

— Господе, ти си нас лишио земаљских Својих блага. Немој нас макар небеских лишити.

Женик се осмехну и дарова им вечна блага, даде им венце вере, чистоте, незлобивости и блаженства. Са много дивљења гледале су их небеске војске, али и они сами са радошћу су носили своје нетрулежне венце.

Било је чудесно слушати ангеле који су, посматрајући сабране чете свих светих, појали песме прерадосне, пуне весеља, славе и божанствене сладости.

Када су сви они, дакле, већ ушли у ложницу и били овенчани, виде праведни Судија како се Ложници приближава и богосветла Невеста. Сва беше блистава и страшна и уједно узвишена. Чим је видеше, свети ангели поскочише од радости и блаженства. Од ногу њених, како је ходала, блескали су зраци попут муње. Очи су јој сијале. Док је пролазила, ширила је небески миомирис, као од божанских аромата. Била је одевена у царске одеће, споља у јарко црвену порфиру, а изнутра у хаљину од белог лана. На својој прекрасној глави носила је божанску дијадему којој не беше равне по сјају и лепоти. Ангели задивљени, а светитељи обневидели гледали су божанске зраке како се расипају око те небеске дијадеме.

⁶⁷ Рим. 2, 15.

Док је Невеста улазила у ложницу, појави се иза ње неизбројно мноштво девственица које су је следиле појући и славословећи величанства Божија.

Када већ дође до Женика, она Му се поклони три пута заједно са свим оним светим девственицама. А Он, радосно се смешећи, приклони главу и указа јој почаст као пречистој Матери Својој. Тада Му се она, уздржано прекрстивши руке, приближи са много благоверја и љупкости и целива бесмртне и недремане очи Његове, као и милостиве руке Његове.

После тога божанског целива, Господ дарова девственицама блиставе хаљине и чисте венце. Затим дођоше умне силе и ликови светих и сви се, сверадосни, поклонише Богомајци и запеваше јој химне, блажења и величања, руку подигнутих у свештеном одушевљењу.

Затим Женик устаде са Свога престола и, док Му здесна беше свенепорочна Мати Његова, а слева велики и чудесни пророк и Претеча, прође кроз ложницу у божанствену одају, где се налазе незнана и нечувена и неисказива добра, припремљена онима који узљубише Бога. Са Њим у ту свесветлу и чудесну одају уђоше и сви свети које, како видеше та добра, обузе неизрецива радост и весеље. Тада почеше, као у бунилу од небеске радости, да играју и певају и славе...

(Али то богољубиви Нифонт није могао да ми опише и премда сам много настојао, ништа ми није рекао.

— Не могу — само је понављао, уздишући — да представим то својим језиком или да небеско упоредим и са чим земаљским. То је било мимо сваке маште и поређења, изнад сваке мисли и виђења, изнад свега видљивог и невидљивог.)

Када је, дакле, Господ поделио светима Својим добра која тамо беху, Он заповеди херувимима да опколе вечну одају, као што зидине опкољују град. Затим даде налог да серафими опколе херувиме, престоли серафиме, поглаварства престоле, началства поглаварства, власти началства, а силе власти. Тако, као што зидине опкољују град, један чин опколио је други, образујући седам појасева.

Здесна од вечне одаје стаде, у савршеном строју, Михаил са својим чином. Слева се са много благоверја построји Гаврил са својим чином, Рафаил источно, а Уриил, са својима, западно. Своја су места заузели како им је Господ заповедио. Њихове војске беху огромне и скупа са чиновима непорочних сила они окружише одају Божију у великој слави.

После свега тога, и Господ, Син Божији, потчини се Оцу Своме Који је потчинио Њему све и предаде Му све царевање и поглаварство и власт

коју Му је Он дао.⁶⁸ Он сам, опет, уђе у божанску и неприступну одају, као наследник Оца Својега и Цар и Архијереј вечни, заједно са свим Својим светим санаследницима.

На концу тајни које се удостојио да види, праведни Нифонт доби и ово страшно откривење:

Сам Отац и Родитељ једнороднога Сина, Светлост неприступна и непојамна, засија наједном, блистајући изнад те бескрајне одаје божанске благодоличности и изнад кружно постављених стројева ангеоских чинова. Осветљавао је одају као што сунце обасјава свет, радујући неизрецивим Божанством Својим и слатком топлотом светлости Своје све свете. И као што сунђер упија и задржава воду, тако су и свети упијали Очево Божанство и сједињавали се са Њим, како би живели вечно са Богом у царству Његовом.

Отада за њих више није било ни ноћи, ни дана. Постојао је само Бог и Отац, Син и Дух, светлост и наслада, живот и слава, наслада и весеље.

Сада завлада потпуна тишина.

Очима блаженога Нифонта беше са неба дато да види крајње тајне.

Први чин који је окружио одају примио је у вечно наследство једну песму прерадосну, свесвештену и опојну. И тај божански и страшни чин сместа поче са неисказивим својим славословљем, док свети поскакиваху од радости, почињући и они да благодаре Господу и хвале Га.

Први чин неизрециви тај песмопој предао је другом, серафимима. И они почеше да поју свескладну и непојамну химну која је као преслатки мед веселила сва чула светитеља: они су очима гледали неприступну светлост, њухом су мирисали благоухање Божије, ушима су слушали божански славопој непорочних сила, устима су кушали ново Тело и Крв Господа Исуса Христа,⁶⁹ рукама су додиривали вечна блага, а ногама су плесали у неописивој лепоти небеске одаје. Превасходнога ли весеља! Непојамне сладости! Неисказане радости!

Затим други чин предаде ту божанску химну трећем чину, а трећи четвртном и даље редом, док се на крају она није орила из небројених уста. Али сладост, благи склад и веледоличност тога слаткопоја немогуће је речима описати. А најчудесније беше то што нису сви чинови појали исту химну, него многе и различите, непознате и до тада нечувене, химне небеске и богонадахнуте -- сваки чин сопствену – а оне су се ипак савршено

⁶⁸ Уп. 1 Кор. 15, 24–28.

⁶⁹ Уп. Мт. 26, 29; Мк. 14, 25.

преплитале и међусобно спајале. Тако су се складно сједињавале ангеоске војске, славословећи Бога и доносећи радост светима Његовим.

Када армија бестелесних сила оконча своје небеско славословље, четири чина архангела започеше Трисвету Химну. Појао је чин Михаилов, а њему је антифоно појао чин Гаврилов. Затим је, слично тако, запевао други чин, Рафаилов, а завршио је Уриилов. Њихово псалмопојање беше чудесно и нечувено. Гласови четворице чиновначалника издвајали су се у небројеним другим гласовима њихових сила и били љупкији и величанственији.

Покренути бескрајном том радошћу и насладом, сви Свети тада почеше и сами да из небеске одаје поју и да славе величанства Божија.

Тако су химне одзвањале изнутра, ориле су се и напољу, појале су се свугде – химне које су разгоревале срца светих свечистом и преблаженом насладом. А те чудесне песме које су надилазиле разум изливале су се у небеским скинијама непрекидно, у бескрајне векове...

После свега што је видео, блажени Нифонт, павши у иступљење, зачу глас Бога да му говори:

— Нифонте, Нифонте! Дивно је било твоје пророчко виђење и сазрцање. Запиши, стога, са сваком тачношћу све што си видео и чуо, јер све ће се догодити тако чудесно. То Ја открих теби као верном пријатељу и љубљеном сину и наследнику Мога Царства, да би ти схватио колико те љубим. Увери се стога и сада, када си тачно познао како ће се ове страшне тајне остварити, у Моје велико човекољубље према теби и свима који се са смирењем поклањају Моме царству и власти. Јер Ја се свагда радујем да погледам на смернога и мирнога и онога који дрхти од речи Мојих.⁷⁰

То рекавши, Господ му разреши то страшно и многочудесно виђење које је трајало читаве две недеље!

Када на крају дође себи, он се склупча сав препаднут и поче да плаче и јадикuje и да жали себе самога, говорећи:

— Јао мени, грешнику! Шта ли чека свејадну душу моју? Јао мени, кукавом! У каквом ћу се стању наћи, блудни? Како ли ћу се оправдати пред Судијом? Какву реч ћу дати за безакоња своја? Куда да сакријем мноштво безакоња својих? Несрећан ли сам, хулник и несрећник! Ни уздаха немам! Многе сузе не лију из очију мојих! Покајање не налазим! Милосрђа никаквог у мени нема! Нема ни молитве! Љубави ни капи! Незлобивост и кротост ништа са мном немају! Ах! Шта да чиним, јадан и прљав? Куда да се ухватим да се спаси душа моја? Крштење своје укаљах, хаљину своју испрљах, душу

⁷⁰ Уп. Ис. 66, 2.

своју ринух у благо, ум свој помрачих, срце кроз разврат учиних неосетљивим... Јао мени, грешнику! Шта да чиним, не знам. Очи моје гледају срамне призоре. Уши моје сладе се демонским песмама. Нос ми тражи замамне мирисе. Уста ми се бацају на многоједење. Руке ми се пружају на грех. Тело ми хита да се уваља у кал разврата и тражи меке постеље и добро јело. Жеља моја жуди за блудом. Ах, безаконика помраченог, смрдљиво! Куда ћу, не знам. Ко да ме извуче, несрећника, из онога љутог огња? Ко да ме избави из мрклог мрака и страшнога тартара? Ко да ме избави од шкргута зуба? Авај, авај мени, гнусном! Боље би ми било да се нисам ни родио! Ох, без какве ћу славе остати, црни ја! Какву част, какве венце, какву радост и весеље ћу изгубити, јер постадох роб греха! Јадна душо моја, где ти је скрушеност? Где ти је покајање? Где су ти врлине, несрећнице? Куда ћеш отићи у онај страшни дан? Јеси ли учинила ишта добро, што би могло да угоди Богу? Како ћеш ући у пећ? Како ли ће издржати жалосне очи твоје непрекидни плач и вечно јадиковање? Како ће издржати твоја савест бескрајну горчину божанске осуде? О, прљава душо, која си свагда жудела да се ваљаш по трулежи, која си свагда служила утроби! Каквим ћеш очима погледати, безакона и покварена, преслатки лик Христов? Како ћеш се појавити пред Њим? Реци ми! Реци ми! Видела си све страхоте које ће учинити у последње дане Господ. Реци ми, онда, душо, имаш ли дела достојна божанске славе? Јао теби тада, оскврњена душа моја! Има да наследиш вечни огањ. И где ће бити тада грех и отац њен, ђаво, да те спасу? Него...

... Господе, Господе,
 Спаси душу моју од огња,
 Од шкргута зуба
 И од страшнога тартара.

Тим се речима блажени молио, себе самога различујући, док су му из очију сузе у потоцима лиле.

Наредних дана људи су га могли видети да једва хода, вукући ноге, изливајући реке горких суза и дубоко уздишући. Размишљао је о страшним тајнама које је видео и хитао је да их досегне, остављајући свет и све земаљско. Често, када би се чисто и живо подсетио у уму тога призора, као да би му се потресао разум од несноснога распаљивања Светога Духа.

— О, каква радост — клицао је — какав сјај чека свете на небесима! Како се бојим да не останем без тога!

А затим би дубоко уздахнуо и додао:

— Господе, помози ми и спаси помрачену душу моју!

СИЛА КРСТА

Неки благочастиви човек испричао ми је други чудесни догађај, који ћу записати на славу имена Господа нашега Исуса Христа.

Једне суботње вечери, каже, молио се у предворју храма светога Анастасија, у ком се служило уобичајено недељно бденије. Тада дође и слуга Божији Нифонт који је, како знамо, често проводио ноћи у храмовима светитеља.

Угледа, дакле, тај хришћанин и некакво мноштво у бело одевених младића да долазе са њим, окружујући га радосних лица. А најчудесније беше то, што је пред њим ишао и један крст његове висине, начињен од чистога злата. И иза њега, такође, беше један исти такав крст, и још три слична здесна, слева и изнад њега. Сви ти блистави крстови беху сједињени у некакав сплет који је светитеља опасивао и штитио са свих страна.

Када је долазило искушење, Бог би, желећи да га искуша и овенча, допуштао да се крстови раздвоје, остављајући међу собом мали процеп. Кроз њега је непријатељ могао да убацује своје стреле. У часу напада ђавољег и његове борбе са преподобним, мноштва ангела и демона стајали су око њих и са ужасом посматрали исход одмеравања снага.

Блажени Нифонт, пошто би прво дрском непријатељу доста удараца задао или их од њега примио, подизао би руке ка вишњему Богу и усходио ка Њему чистим умом. Остајао би тако, тражећи од Њега да му помогне у борби против умне змије. А сатана, гледајући га у том положају и дрхтећи од страха пред гневом Божијим, говорио би престрашен својој демонској дружини:

— Идемо од овога овде, јер је узишао на небеса и моли се против нас. Пре него што се излије гнев Божији на наше главе, хајде да нестанемо.

На те речи свога заповедника сви би без трага ишчезли!

Праведник би, после своје прозбе, силазио поново на земљу, долазио себи и, када би видео да непријатељ више није ту, благодарио Богу Који га је заштитио. Тада би и ангели радосни одлазили на небо, док би се часни крстови поново сплетали, затварајући и заклањајући преподобнога унутар себе.

Често би му се, додао је тај благоверни хришћанин, приближавао ђаво са мноштвом демона да га наведе на неку страст, али не би му се дало, јер

блажени, опкољен силом Крста, беше недодирљив, те би им се тако подсмехнуо и плунуо их. Тада би мрачни демони, посрамљени, ишчезли, док би он још топлије благодарно Богу Који му је даровао такву силу против невидљивих непријатеља.

МИТАРСТВО ЗА ДУШЕ

Једном приликом, у часу док се молио очију окренутих ка небу, изненада око преподобнога оца засија божанствена и небеска светлост. Уз то се појави и један у бело одевени ангео, држећи златну кадионицу. Поче најпре кадити ка небу, а затим Нифонту. Потом стаде крај њега и стаде тихо појати...

Убрзо, виде светитељ како се двери небеске отварају и ангеле Божије да попут пчела силазе и пењу се, преносећи душе умрлих људи. Виде он и много црнаца – ваздушна митарства – који су давали све од себе да шчепају душе и оборе их. Али ангели су пружали силан отпор лукавим ваздушним духовима, шибајући их и спасавајући душе.

У једном часу угледа Нифонт два ангела како узносе неку душу на небо. Али чим се приближише митарству блуда, заповедник митарства стаде да бесни и да негодује.

— Са којим ви правом — повика он — узимате ту душу која припада нама?

— Покажи нам какву власт имаш над њом — рекоше му ангели.

— До самога краја — одговори демон — она се ваљала у разврату. И као да јој то није било довољно, усуђивала се још и друге да осуђује! Хоћете ли још и других греха, горих од ових?

Ангели дадоше све од себе да заштите ту душу.

— Да — рекоше — знамо да је робовала тим страстима, али прекинула је са њима мало пре смрти.

— Не, није као што кажете! — побуни се разјарени лукави дух. — Овај човек умро је непокајан. Грешно је до посљедњег свог даха. Нити се икада исповедио, нити је престао да незаконује. Издахнуо је, дакле, као роб греха. Зато је сав мој!

На то му један од ангела строго каза:

— Никада ти нећемо поверовати, нечисти, јер ти си непријатељ Божији и први лажљивац. Позваћемо његовога ангела који му је дат на светом крштењу као чувар и заштитник. Он ће нам рећи истину.

Тако позваше ангела чувара те душе – јер он се још увек налазио крај тела све до његовога погребња – и упиташе га:

— Реци нам брате, да ли се ова душа покајала због својих греха или је умрла са њима? Желимо чисту истину.

— Ја нисам ни човек ни лукави дух, па да лажем — одговори ангео. — Пред Богом вас, дакле, уверавам да од часа када се разболео и још док му није постало сасвим лоше, овај човек се сетио – не знам како – смрти. И почео је да плаче и да се каје и да исповеда Господу своје грехе, сваки час подижући руке молитвено ка небу. А да ли му је Бог опростио влашћу коју има – и камо среће да му је опростио, јер Он то и хоће, и може – не знам. А ако, опет, није, слава праведном суду Његовом!

Чим то зачуше, ангели се са презиром подсмехнуше демону. Поведоше душу и наставише пут неба, ослобађајући је из демонске замке.

Затим светитељ угледа како носе увис другу душу, душу неког свирепог човека, гневљивог и среброљубивог.

Тешке беху оптужбе и разобличавања демонска. Они стадоше да набрајају једну по једну срамну реч и тешке псовке које је тај човек изговорио док је живео, као и сва друга зла која је починио.

Али ангели га стадоше бранити, говорећи да он има неко праве да се спасе. И наведоше за то неколико примера: више пута за живота, док би смишљао да учини неко зло, он би се изненада предомислио и не би то остварио, него би осуђивао и корио себе самога. Или би се освестио и осетио скрушеност, горко би уздисао и плакао. Неколико пута дао је и нешто милостиње сиромасима.

Знајући све то, светли ангели супротстављали су се демонима и тврдили да ће Бог, будући милостив, помиловати и ту душу.

Демони изгубише хладнокрвност. Озлоједише се и узнемирише.

— Али он је — праснуше они — од младости је... Ма шта све није радио! Радио је ствари које не доликују хришћанима! Не само што је блуднично него је стигао да почини и содомитске грехе! А шта да радимо са његовим псовањем и изливима гнева? И шта је све то у поређењу са још горим и страшнијим? Јер он је – чујте и ужасните се – чак и убијао! Шта сад кажете? Ако једном таквом човеку доликује спасење, онда узмите цели свет и спасите га ни због чега. А ми то онда одмах да знамо, а не да се узалуд мучимо и љутимо!

— Чујте, несрећници! — рекоше им ангели. — Све те грехове из младости он је одсекао. Зато му је Бог и опростио. А опет, ако је неки

пут, из зле навике, и пао у неки грех, он би га опрао сузама и покајањем и самоукоревањем, као и честим чињењем милостиње. Шта сад хоћете, зверине? Да та душа оде у пакао? Не! Јер знајте, лукавци, да Бог кажњава само за оне грехе који нису били откривени на исповести. А све грехе који људи исповеде са сузама и смирењем и не почине их поново брише божанско милосрђе.

Тим речима ангели оповргнуше тврдње лукавих духова. Затим их одгурнуше на страну и прођоше капију небеску заједно са душом која је и пакао избегла, и била удостојена да на дар прими спасење од Господа.

Мало затим, види блажени где ангели носе још једну душу која беше врло побожна и богобојажљива. Током целог свог живота она није чинила ништа осим добра и милостиња. Волела је без разлике све људе, пријатеље и непријатеље и до исхода из тела поживела је чисто, целомудрено и смерно.

Ваздушни духови почеше да јој прете, шкргућући зубима. А сирота душа, уплашена њиховом свирепашћу, сакри се у наручју ангела. У међувремену, други ангели, који су силазили да преузму душе, прилазили су јој и са љубављу је грлили.

Када, коначно, та света душа стиже до капије небеске, виде преподобни где се са свих страна неба помаљају небројени ангели, светли и сверадосни, грле је и слатко целивају, говорећи:

— Слава нека је Богу Који је избавио и ову душу од страшне змије!

И што је она даље улазила у унутрашње одаје небеских скинија, то су се више умножавали ангели који су јој хитали да је са радосћу загрле. Тако се небеске силе увек радују због свакога човека који се спасава.

Када већ принесоше душу престолу Божијем, ангели је предадоше у руке Сина, Господа нашега Исуса Христа. Он је назва блаженом и принесе је као свету жртву Оцу Своме. Њу Свети Дух одмах обави благодаћу Својом и преплави је бесмртном насладом Царства небеског.

Затим душа беше предата чиноначнику Михаилу, кнезу Завета, да је он одведе у вечни покој и блаженство, како и бива са свим светим душама.

И гле! Сада преподобни виде страшни призор – демоне како једну душу вуку у ад. То је био неки слуга који се мало раније беше убио – обесио се!

Његов ангео ишао је иза њега, горко плачући због његове погибије.

— Ах, свелукавих демона — говорио је кроз сузе — који наводе људе на толика зла! Ето, господар овога слуге, по демонском наговору, гневио се без икаквог озбиљног разлога на њега тако, да га је тукао без милости и

остављао га гладног. А он, несрећник, од очајања које су му улили демони, узе уже и обеси се. И тако се сав принео у жртву ђаволу и то сопственим рукама. Јао мени! Њега кога ми је Бог дао да чувам уграби ми мрска змија и прогута га! Несреће моје! Како да се појавим пред Господом? И како да погледам у саздатеља свога, жалосног због губитка ове несрећне душе?

И док је ангео тако туговао, сиђе са небеса други ангео, приђе му и рече:

— Отац наш, Господ Саваот, даје ти ову заповест: "Иди у Рим, где се у овоме часу крштава дете некога војника. Преузећеш бригу о њему силом Светога Духа Којега је примио крштењем. А ја ћу казнити господара овога слуге и научићу га да се не гневи на оне који му служе и да их не бије, нити да их оставља гладнима, а посебно када му ни због чега нису криви."

То ангео каза своје другу и поново узиђе на небеса. А овај тада без одлагања отиде за Рим, испуњавајући заповест Божију.

Али тада преподобни виде како се нека душа узноси кроз ваздух уз велику пометњу и буку. Шта се дешавало? Мноштво демона, вичући и галамећи, борило се да уграби ту несрећну душу која је – авај – припадала свештенику!

То беше неки свештеник по имену Елефтерије који живот беше провео у ужасним плотским гресима. Чак је и неколико убистава починио! Вребао би ноћу на путу и убијао пролазнике, а затим би им узимао одећу и продавао је, не би ли угодни својим незаконитим наложницама.

Док се тако узносила, та јадна душа није успела да стигне ни до трећега митарства. Демон смело пружи руке, уграби је из руку ангеоских и баци на земљу. Отуда је узеше други демони и, ударајући је злурадо, вргнуше је у амбис и предадоше кнезу таме, да је он тамо задржи везану заједно са њом сличним безаконим душама до дана општега васкрсења.

Док су се враћали назад на своје место, мрачни демони се надимаху од поноса и говораху међусобно:

— Видиш? Чак смо и свештеника Назарећаниновог победили и бацили га на колена! (Другим именом нису се усудили да назову Господа, осим Назарећанином или Исусом.)

Ипак, један међу њима са тугом је климао главом и подсетио их на горку истину:

— А зашто се хвалимо што смо средили једног несрећног попа? Ја могу да вам покажем небројене друге који блистају врлином, а њих не можемо ни да пипнемо...

— Да немају знак Исусов — прекидоше га остали — који их чува са свих страна као утврђени зид, видео би ти нашу моћ!

— А зашто да се бојимо дрвета на ком је разапет Назарећанин? То већ показује да смо сасвим пропали!

— Не бојимо се ми тог дрвета, то добро знаш, него страшнога огња који из њега избија.

— Када би само из дрвета избијала ватра, то би још било мало зло. Али чак и када хришћани изобразе то знамење руком и запечате тело своје, и тада... ох, ох, ох, какав пламен од њих излеће и спаљује нас!

Остали схватише да се он сетио неког свог великог страдања. Да би им то разјаснио, упиташе га:

— А где си ти, наводно, доживео све то о чему говориш, па нам одузимаш наду?

— Има у Константинопољу неки човек по имену Нифонт, наш велики непријатељ. У младости његовој напао сам га и ја, и остала наша дружина. Излуђивали смо га нападима, саблазнима и срамним помислима. Толико га бејасмо распалили, да је најзад пао у грех, а ми смо због те победе поскакивали од радости и његов грех смо са поносом записали у своје бележнице. Али он се већ истогачаса покајао и почео да јадикује и да осуђује себе самога: "О! Зар да овоме телу, које ће појести црви, чиним послушање? Зар овој жељи, која ће ме одвући у огањ, да се потчињавам?" Пошто то рече, сав се разгневио. Ми га се, наравно, нисмо уплашили. Са презиром смо се смејали пред њим. Али он, који је врло лукав и добро познаје наше слабе тачке, претећи повика: "Сад ћу вам ја показати, покварени демони!" Одмах се подиже и руком нас осени образом дрвета Назарећаниновог. Ах! Шта да вам кажем! Као да нам је кроз срце прошао огањ и спржио нас! У часу смо нестали. Само један, најрадозналији и најсмелији, стао је издалека да види шта ће Нифонт да учини. Види га он, тако, где брзо улази у цркву, чини три метаније пред Богом и каже:

"Госпoде,

Ја сам човек грешан,

Млад узрастом,

И још увек са својим страстима ратујем

И са распаљивањем тела.

Стога ми не урачунај

Овај пад мој у грех,

Молим Те, Христе Боже.

Ти, као Господ, имаш власт

И само речју Својом
Сагрешења моја да бришеш."

— После те прозбе — настави демон — ангео сиђе и овенча га због покајања и скрушености. Али, гневани на своју плот, он поче да се бије по лицу свом снагом, док није сасвим малаксао. Потом, подижући са великим напором руке ка небу, поче да моли Бога, говорећи:

"Страшни Оче,
Који си родио страшнога Сина
И Који све Духом Својим испуњаваш,
Послушај ме нечистога
И покарај ове гнусобе
Које се диче што су ме победиле.
Јер Теби јединоме сагреших,
Ја прљави и развраћени."

— И гле! Одмах ангео који га је овенчао баци са висине некакво уже и све нас завеза. Затим крену једног по једног да нас вади отуда и да нам задаје по хиљаду удараца. Да сте чули тамо наше јауке, само се орило "ах!" и "ух!"... А он нас је без страха млатио и говорио: "Ево вам! Тако! Да не приморавате више слуге Божије да бију своје тело!" Колико нас је кињио тај немилосрдни ангео не да се описати. А пошто нас је поштено измлатио, после хиљаду мука пустио нас је на слободу... Отада, дакле, чим видим тога Нифонта, ја испарим. Бојим се да опет једнако не прођем...

На те последње речи демонове, остали почеше да се подсмевају његовој муци.

— Ха, ха! Шта ти се догодило, несрећниче! Осрамотио си се! Понижио те је! Кукавице!

У међувремену, праведни Нифонт, који је у свом виђењу чуо шта су говорили лукави духови, и сам поче да се смеје са њима.

Мало затим, угледа он једног ангела огњеног како силази на Седмобрежје, претеће држећи мач. У томе часу, негде у граду неки човек растављао се од душе и тешко се мучио. Он беше зеленаш и немилостивац, а и праведнога Нифонта стално је обасипао псовкама и клеветама. И јеретиком га је називао, и којекако још, осуђујући га пред целим светом: "Зашто он каже то и то? Зашто ради ово и оно?" Несрећник није видео сопствену беду, само је гледао на друге.

Дође тако ангео и стаде крај његове постеље, погледа упереног у небо, нешто чекајући. И, заиста, зачу се глас:

— Згази антихриста! Не жали га нечистог! Болно одсеци блудну душу од овога тела! Колико је живео на земљи, мира Ми није дао овај нитков! Усудио се још и да осуђује слугу Мога Нифонта! Удри га без милости! Да не дави више сиротињу зеленашењем својим...

Када чу ту страшну заповест, ангео без оклевања подиже мач свој и удари право у срце, свом снагом, несрећнога зеленаша. А овај истога часа издахну, ропћући у болу и шкргућући зубима. Ангео му узе душу у страшним мукама и поведе је ка амбису.

Овде се завршило виђење светитељево. Он дође себи и, пометен, поче да размишља, ван себе и потресен оним што је видео.

— Ах, како ли смо несрећни ми грешници! Како је жалостан и горак крај нашега живота! А затим долази страшни суд и вечни огањ у који бивамо бачени, кукавни, заувек... Треба, стога, на сваки начин да стремимо спасењу, силећи себе саме на чињење врлине и држање Божијих заповести. Једино тако ћемо Му угодити.

ГРЕШНИКОВА СМРТ У МУКАМА

Једном приликом, када праведник беше у цркви – беше се завршила служба и он сеђаше са стране, у једној стасиди – сабра се око њега неколицина хришћана да чују његове корисне речи.

— Реци нам нешто, оче, о различитим врстама смрти. Зашто неки имају смрт болну, а други мирну? И зашто неки умиру у туђини, други у пустињи, а трећи на мору? Неки чак кажу да је за свакога записано како ће и када умрети.

— Чујте, браћо — одговори преподобни. — Оно што смо ми дужни да чинимо јесте да плачемо због својих греха и да тражимо у покајању милост Божију. Што се тиче тога што ме питате, то припада Његовом суду и одлуци. И неразумно је, дрско и опасно то испитивати. Боље нам је да плачемо и тугујемо због својих безакоња, можда ћемо успети да нађемо макар малу кап спасења. Ево, долазе тешки дани, када нико не може да ради.⁷¹ А пре него што дођу, чинимо добро, како бисмо вечно живели.

— Добра ти је и света беседа, оче — одговорише му они. — Али будући да те не питамо злонамерно, молимо те, дај нам неки одговор.

⁷¹ Јн. 9, 4.

— Поново вам кажем, то су судови Божији и боље би било да о томе не разговарамо. Али... падају ми на ум речи Писма даће ти Бог по срцу твојме,⁷² те ћу вам зато понешто рећи. А Бог, Који испитује наше произвољење, нека нам да шта нам је потребно.

И тако поче он да приповеда о неком свом познанику коме име беше Теофил. Теофил је радио у једној радионици, где је вагао робу. Али беше подмукао и поткрадаше купце на ваги. Али, авај, није то било једино зло које је чинио и није он само закидао на муци сиротиње. Био је уз то и злопамтив и раздражљив и страшно сквернослован. Прави проливени језик! Није знао за страх Божији. Грех се над њим беше сасвим зацарио.

Још од младости његове, Нифонт је често са њим разговарао, саветовао га, сејао му је у срце корисне речи. Али није успео да га приволи добру. Теофил би са задовољством одслушао шта му је светитељ говорио, хвалећи га због његовога живота и врлине – "блажио је моју гњилост", говорио је са смирењем светитељ, "не знајући да су моја безакоња превазилазила и демонска" – али сам се није мењао.

И тако дође час да га пожње срп смрти и узме га са овога света.

Месец дана до тога, ухвати га срдобоља, а затим страшни затвор и нерасположење. Потом, као да се у њега зарило невидљиво сечиво које му је искидало утробу. Тада му се црева развезаше и утроба му покуља напоље. Од тога часа лежао је полумртав, у непрекидним предсмртним мукама.

Толико га Бог беше покарао, да се он седамнаест дана кидао и роптао и шкргутао зубима на постељи као помамљен. Гризао је сопствени језик са толико снаге, да га је на крају одгризао и испљунуо заједно са пљувачком и крвљу! Чупао је себи браду длаку по длаку, док је није сасвим оголио. И стално је бројао прсте на рукама. Загонетно је климао главом. Дивље је колутао очима. Тражио је да мало почине, да се мало утеши... Али није налазио ни мир, ни утеху! И опет би почињао исто – да клима главом, да чупа косу, да броји прсте, да ропће... Беше то жалостан приказ! Али и страшно мучење! Како га је, заиста, истрпео? На крају беше изјео и сопствене усне! Почупао је косу, није му остало ни власи! Ипак, наставио је да лежи, јечећи тако да се душа кидала онима који то посматрају, шкргућући зубима и бројећи прсте... Стално је бројао прсте, узалуд покушавајући да изброји неправде које је на ваги учинио!

Један ангео који тамо невидљиво стајаше мучио је огњеним мачем својим беднога Теофила, говорећи му:

⁷² Пс. 19, 5.

— Несрећниче, зашто си био толико несавестан? Зашто си свима закидао на својој проклетој ваги? Зашто си презрео веру и закон Христов? Зашто си се непромишљено заклињао страшним именом Божијим? Зашто си псовао и злословио часне људе? Ево шта ти је све то донело! И зашто си се причешћивао недостојно, а затим без страха Божијег пљувао на земљу? Зашто си сиротињи пио крв, закидајући им кришом на ваги? Зато сада, ако та вага не дође овамо, да се пред свима објави твоје безакоње, неће ти душа изаћи из тела! Има да заувек страдаш!

Али он, како му језик беше одгрижен, није могао да затражи да му се донесе вага. Само је бројао прсте и главом давао знаке. Али како су га други могли разумети шта је хтео?

Најзад, неки свет и прозорљив човек, који се тамо нађе, све то виде својим просветљеним очима, чу ангела и затражи да се донесе вага.

Чим је виде, Теофил поче снажно да клима главом и да показује рукама, као да исповеда да је њоме учинио сва своја безакоња. Затим му се оте уздах и он издахну. Анђео казнитељ узме му душу и предаде је суду Божијем.

— Шта можемо да закључимо из једне овакве смрти? — упита преподобни слушаоце после повести. — У складу са делима дошла му је и божанствена правда. Пошто беше велики грешник и безаконик – као и ја, несрећник – толико је строго кажњен овде, да би окушао мањи бол у другом животу.

Сви који су слушали светитеља уплашише се тих речи и почеше да уздишу, размишљајући о сопственим гресима.

ИСКУПИТЕЉСКА СМРТ

Пошто их подиже и рече им да седну на своје клупе, светитељ поче да им приповеда о догађају који им беше обећао.

Живео је, каже, давно у Цариграду неки младић, по имену Василије. Имао је тек осамнаест година, али био је веома лукав, сквернослован и развратан и често би освитао у озлоглашеним крчмама. Тај Василије, дакле, радио је код једнога кројача. Шио је хитоне и беше добар занатлија, премда веома млад. Његов газда, по имену Патрикије – златан човек и мек, који миловаше и даваше,⁷³ како каже Писмо, свима који би се нашли у невољи – често га је слао на спољашње послове, а он би користио прили-

⁷³ Пс. 111, 5.

ку да се ваља у блату разврата, прљајући лепоту и душе и тела свога. Али имао је Василије и једно велико добро, једну врлину, као што ћемо видети на крају, која је покренула благоутробије Божије. И тако је Свеблаги Бог устројио његово спасење. Али пођимо редом.

Било је то у време када је целу земљу напала глад. Заједно са глађу, напала ју је и тако оштра зима, да су у нашем граду свакодневно умирале по хиљаде људи. Нису стизали ни да их посахрањују.

Глад и мраз дуго су потрајали. Тако сви беху принуђени да отпусте своје раднике, а неки чак и слуге своје, јер нису имали да им дају плату, нити да их нахране. Неки су чак дошли дотле да продају и сопствену децу, како би добили нешто за јело!

Заједно са осталима, разуме се, нашао се у страшном положају и Патриције. "Како ћу обезбедити потребе и своје, и деце своје и својих радника?", размишљао је. Јер он је имао много службеника. Хтео не хтео, дакле, био је приморан да их коначно отпусти.

Василије се нађе на улици. Још првога дана продао је своју хаљину у некој крчми и од новца купио храну коју је одмах појео. Касније, мало-помало, продао је и све остало што је имао. На крају, стигао је до просјачења, лутајући полунаг овамо-онамо, оплакујући своју пропаст и дрхтећи од хладноће. Толико је оштра била сувомразица, да су му се и на рукама и на ногама отвориле ране и почеле да крваре.

Из дана у дан стање му се погоршавало. али он није ништа друго говорио, до "слава Ти, Боже"!

Ко може да опише јауке и ридања његова? Ко муке од глади? Ко несносне болове од рана које му је мраз отворио, а које је храбро трпео, благодарећи Богу?

Срчаност и трпљење његово потрајали су дуго. Али једнога дана, исцрпљен, склупчао се у некој улици градској стењући, дрхтећи и копнећи од глади...

У међувремену, од страшне хладноће, ноге су му се одузеле, а прсти му отпали.

А он, тај дивни младић и истински Василије [царствени – прим. прев.] – цар и светла звезда трпљења – све је подносио као други Јов, без роптања и без спорења са Богом. Напротив, у толиким својим невољама, он Му је благодарио и непрестано Га славио.

Разуме се, у тој свеопштој невољи, нигде се није могао наћи човек да му помогне. Сви су оплакивали сопствену глад и муку.

После неколико дана, једнога јутра, док је Василије свакога часа очекивао смрт, прође туда неки побожни човек, по имену Никифор. Срце му се сломи када га је видео тако јаднога. Без оклевања он заповеди својим слугама да га подигну и пренесу у његов дом.

Тамо му је Никифор сопственим рукама простро меку постељу и положио га у њу. Сам му је са љубављу пружио сваку негу и спокојство. Одредио је и двојицу слугу да му служе, јер сам Василије не беше у стању ни да се помери, пошто му све ткиво беше осмудила ужасна хладноћа.

Василије остаде у тој кући две недеље, док му не дође час да оде Господу.

Беше суботње јутро. Док је лежао у постељи, изненада га чуше где говори:

— Добро ми дошли... Добро дошли, светлообразни... Господ вас посла... Добро је да сте најзад стигли... Сачекајте само мало, па идемо...

— Хајде, пожуре, молимо те! Немој да одоцниш, јер Господ те зове!

— И ја вас молим, слуге Христове, само за ово... Ево... Један човек ми је позајмио десет обола... и треба да му их вратим... Преклињем вас зато, сачекајте... Сачекајте док не вратим дуг свој... Да то не нађе као изговор лукави кнез ваздуха... и баци ме у амбис... а душа ми погине!

Чим то чуше, ангели без противљења стадоше, јер Господ им ионако беше заповедио да преузму душу Василијеву без икакве журбе и да му послушају сваку молбу.

Христољубиви Никифор који ангеле није могао да види, али је чуо Василија, одмах позва једну од слушкиња које су пазиле на њега, даде јој оболе и рече јој да их однесе ономе од кога их самртник беше позајмио.

А Василије одмах подиже руке ка небу, прослави човекољубивога Бога свом снагом која му још беше преостала и предаде дух свој ангелима.

— Видите ли сада, децо моја — додаде праведни Нифонт, завршавајући своју повест — видите ли како праведни судија Господ уређује ствари у складу са произвољењем свакога од нас? Оно што Бог испитује јесте унутрашња борба човекова, а све награђује саобразно тој борби. Јер често бива да је неко непажљив у свом спољашњем опхођењу, али има унутрашње, људима невидљиво, духовно делање: осуђује себе самога, плаче, уздише, смирава се, показује састрадавање према другима и сматра све бољима од себе самога. Да, многи живе изнутра и тајно онако како Бог жели, па макар споља и били грешни, а срцезналац Господ Који види скривено не допушта им

да на концу погину. А они који, напротив, изнутра робују злу и лукавству и другим страстима, чак и ако споља чине нешто добро, што изгледа као врлина, ништа не добијају. Тако је и ово момче Василије у себи имало једно добро: свесрдно састрадавање и боловање са онима који су туговали. Ето која беше врлина његове душе, док је телом он грешео. Ето какво је било тајанствено блистање његовога срца којим је, како вам на почетку рекох, стекао благоутробије и милост Божију. Зато ни Бог њега није сасвим оставио да погине, него га је спасио на начин како вам исприповедах.

ПРИЈАТЕЉ АНГЕЛА

Једнога јутра, поћосмо да одслужимо Литургију у храму светога Николаја, који се налази крај Палате изобиља, како је зову.

Стигосмо пре него што је служба почела. Али праведник одмах поче да се моли Господу, завукавши се у неки угао. Хитро се погрузио у тајанствено сазрцање. (Овде ћу поменути да је, ако се молио а не би јасно гледао Господа, он такву молитву сматрао изгубљеним временом.)

Доста касније, чух га како разговара са неким. Изненадио сам се, јер знао сам да још никога нема у цркви.

У једном тренутку разговор престаде и мало потом он, замишљен, седе у своју стасиду. Хтедох да га упитам са ким је разговарао, али у међувремену поче Божанствена Литургија.

Док је сабрани народ појао, преподобни отац стајао је право, погледа упорно прикованог за свети жртвеник. Сијао је од радости и ведрине. Поглед му се изменио. Лик му је био блистав и румен као свежа ружа.

За време Великога Входа, светитељ је са чежњом пружио руке ка светињама и изгледало је да се моли потресно сабрано. Срце му је снажно лупало, као да ће да се распукне. Преплављен благодаћу Духа и омамљен божанским еросом, он је чезнуо да потрчи за даровима, да падне на њих, да их целива... Али да не би кога саблазнио и из поштовања према поретку, суздржао је свој богонадахнути порив и остао на своме месту, славећи Бога.

Одлазећи после отпуста из цркве, замолих га да ми открије са ким је разговарао тамо, рано ујутру, и какво је то виђење имао. А он, као чедољубиви отац, ништа ми не сакри. Зато и ја сада записујем све што чух, да се прослави име Божије и да се обрадују сви који се надају на њега.

У цркви, дакле, блажени је разговарао са анђелом! То беше анђел који чува свети жртвеник. Он се у једном часу јавио светоме и рекао му:

— Одавно сам хтео да сретнем твоју прослављеност! Толико сам молио Бога да дођеш неки пут овамо да се помолиш, да бих тако имао прилику да те упознам и да уживам у твојој молитви.

Светитељ му одговори:

— Добро, откуда знаш за мене, најбожанственији? И зашто си толико хтео да сретнеш мене, старца иструлелог у гресима?

— Да, управо сам зато толико чезнуо – да бих упознао то твоје смирење. Јер чуо сам на небу како ти га је Господ даровао Сопственом руком.

— То си чуо? Али зар је могуће да се на небу говори о гнусоби каква сам ја?

— Истину ти говорим, љубљени слуго Божији — одговори му ангел, ведро се осмехнувши. — Лукавства у мени нема. Слушај, дакле: кад год идем на небески жртвеник да пренесем Богу са овога жртвеника земног молитве и приносе хришћанске, допире ми до ушију шта други ангели говоре о теби – да је Нифонт угодни Вишњем, јер својим дубоким смирењем демоне сатире у прах и пепео, да се сећа у својим молитвама небеских сила и да је зато Господ заповедио свакоме ангелу да га непрестано помиње... и друго слично томе. Ето зашто сам толико желео да те упознам. И сада благодарим Богу што ми је остварио ту жељу...

— Али није могуће, преблстави светилнице небески! Мора да се догодила нека грешка... То што ми кажеш да си чуо свакако мора да су о неком другом Нифонту ангели говорили. За мене важи само ова истина – да никакво добро нисам учинио.

Сада већ изненађен и ганут његовим бескрајним смирењем, ангел несташе, не рекавши му ни реч.

Светитељ се сагну и поклони месту на ком је ангел стајао. А затим се погрузи у размишљање.

"Пази се, несрећни Нифнте!", помисли он. "Чак и да ти је добра борба и да ти је подвиг достојан похвале и да је сладак плод твојих напора, ти си ипак налик трговачкој лађи, испуњеној свакојаким злом, која плови посред дебелог мора. Али ко зна да ли ћеш стићи до луке, где ћеш срести Христа, или ћеш доживети бродолом и труд ће ти се показати узалудним? И шта ће бити тада? О, каква несрећа! Или замисли да си њива засејана, пуна класја. Али ко зна хоћеш ли издржати до часа жетве? Или ће птице и животиње дивље позобати твоје класје, а пожар спалити сламу која преостане?"

Такво га размишљање доведе до скрушености и он се смири још више. То је био управо онај тренутак када је сео у своју стасиду, како сам већ поменуо, мало пре него што је почела Литургија.

АНГЕЛИ САСЛУЖИТЕЉИ

Затим га упитах шта је видео када је почела Божанствена Литургија.

Он ми рече да чим је служитељ рекао "Благословено царство...", он виде огањ како силази са неба и покрива свети жртвеник и свештеника, а да тај ништа није осетио.

Касније, када је народ почео да поје Трисвету песму, четири ангела сишла су и појала заједно са њима.

На читању Апостола, појавио се блажени Павле да упућује чтеца. На "Алилуја", после завршетка Апостола, сједињени гласови народни усходили су на небо као каква огњена, чврсто исплетена бројаница. А на Еванђељу, једна по једна реч излазила је као пламен из уста свештеникових и узносила се на небеса.

Мало пре Входа часних дарова, светитељ изненада виде како се небо отвара и са њега се излива некакво неизрециво и неземно благоухање. Ангели силажаху са висине, појући химне и славословља Јагњету, Помазанику и Сину Божијем.

И гле! У то се појави пречисти и прељупки Младенац! На рукама Га држаху ангели који Га донесоше и положише на свети диск, на ком се налажаху часни дарови. Око Њега сабра се мноштво у бело одевених и прелиставих младића, који су са дивљењем и трепетом посматрали Његову божанствену лепоту.

Дође и час Великога Входа. Служитељ се приближи да узме у руке свети диск и свети путир, подиже их и положи на своју главу, подижући заједно са њима и Дете.

Чим светиње изађоше, и док је народ са умиљењем појао, светитељ виде ангеле како лепећу крилима над главом служитељевом, два херувима и два серафима да иду пред њима, а безбројне друге ангеле да га окружују, појући са радошћу неисказане славопоје.

Када свештеник стиже до свете трпезе и положи на њу часне дарове, ангели је прекрише својим крилима. Двојица херувима стадоше са десне стране служитељу, а два серафима слева, тако да их он није видео.

Божанствено тајноводство се настави. Народ је изговорио "Верујем" и дође час освећења часних дарова. Служитељ их благослови и каза: "... Претворивши их Духом Својим Светим. Амин, амин, амин." Тада праведник виде једнога ангела где узима мач и коље Младенца. Крв Његову ули у свети путир, док Му Божанствено Тело испарча и смести на диск. Затим се поново повуче на своје место и стаде скромно и побожно.

Када служитељ подиже Свети Хлеб, узвикујући "Светиње светима", а док народ појаше "један је Свет, један је Господ...", неко из сабрања окрену се светитељу и тихо га упита:

— Зашто, оче, свештеник каже "Светиње светима"?

— О свима нама он то говори, дете моје. То значи: светим удовима Христовим нека приступи онај ко је свет!

А други брат, који беше прост и неук, упита га:

— А шта је светост, оче?

— То значи следеће... Ако си развратан, немој се усудити да постанеш судеоник тако велике тајне. Ако си у непријатељству са било ким, не приступај. Ако исмејаваш или псујеш и осуђујеш свога ближњег, стој подале од Божанственога причешћа.

У том часу већ, међутим, служитељ рече "приђите".

Тада светитељ посматраше оне који су се причешћивали. Ликови неких од њих поцрнели би чим би они примили божанствене тајне. А лица других блистала су попут сунца! Блажени стаде уздисати и одмахивати главом...

Анђели су стајали крај путира и са поштовањем пратили причешћивање. Када би се, тако, причешћивао неко благочестив, они би му на главу полагали венац. А када би, напротив, прилазио неко грешан, они би окретали главе са очигледним гнушањем. Тада непорочне тајне као да су ишчезавале са свете жлице, тако да је изгледало као да грешник не прима у себе Тело и Крв Христову. Са осудом Господњом изобразеном по лицу, он би одлазио сав поцрнео!

Када се Литургија завршила и свештеник изговорио отпуст, поново се појави Младенче на рукама светих анђела и као да се кров храмовни раздели надвоје. Туда анђели изнесоше Дете на небеса уз химне и славословља, као што Га беху и спустили, док се чудесни миомирис и сада свуда унаоколо излио.

То је, дакле, било оно што је праведник видео у цркви и што ми је испричао на путу, док смо се враћали у нашу келију.

Бог му је, истина, открио многе тајне које, ако се запишу појединачно, како вели и Еванђеље, мислим да ни у сав свет неће стати написане књиге.⁷⁴ Додаћу, ипак, још понешто, како би се тиме прославио Бог.

⁷⁴ Јн. 21, 25.

*

Одједном, отвори се свод небески и указа се Господ, седећи на пресветлом престолу. Око Њега, постројени са поштовањем и побожношћу, беху чиновначалници небеских војски и небројени други ангели. Виђење очара светитеља и осмејак радости појави му се на уснама. Срце му је са огњеном чежњом жудело да се нађе међу њима. Како би хтео да је птица и да полети ка њима!

Али и они су изгледали као да га са задовољством посматрају. Показујући са радошћу на њега један другоме, говораху:

— Гле, Нифонт! Љубљени наш пријатељ је овде! Како нас он заиста воли! Али зато и ми њега помињемо у својим тајанственим свештенослужењима!

Свагда је благословени блажио ангеле и говорио нам: — О, колико ангели воле род хришћански! Када бисмо знали колико се они муче нас ради! Зато, дакле, и ми треба њих да поштујемо и да благодаримо својим великим добротинитељима, том драгом камењу, блиставим бисерима, небеском накиту, бесмртним цветовима! Јер они се непрестано заступају за нас код Свеблагага и преклињу Га да нам се смилује и спаси нас од вечнога мучења. А да не говоримо о томе што стоје крај нас и дању и ноћу: када једемо, они стоје крај нас као стража. Када спавамо, закривају нас заштитнички крилима својим. Али и када радимо, и када идемо путем, и када путујемо морем, свугде и свагда, они су крај нас, као заштитници и помоћници наши у свему!

НАШИ НЕПРИЈАТЕЉИ И САВЕЗНИЦИ

Када је завршио своју молитву, блажени наједном зачу неки глас како му говори:

— Нифонте, окрени се и погледај иза себе, ка западу.

Он се сместа окрену и прозорљивим оком виде некакво бескрајно поље и на њему сабрано небројено мноштво црних ратника. Један од њих, страшни и мрачни грмаљ, хитро се провлачио између њих, бројећи војску, делећи их на чете и стројеве и дајући различита наређења и упутства заповедницима.

— Ратујте бодро и смело! — чу га преподобни где виче. — Сила моја велика је са вама! Мене гледајте, да се не плашите!

Тако, дакле, где су ратници стајали раздвојени у чинове, по један за сваки грех, дође још других демона и донесоше из ада оружје и ратну опрему, различиту за сваки чин. Триста шездесет и пет било је врста и

боја опрема. Јер толико је отприлике и грехова који се рађају од страсти, а којима гневимо Бога ми, несрећни људи.

Лукави демони узеше своје оружје и спремише се. Ђаво поче да отпушта чинове један по један, дајући им своје волшебне направе, које су одговарале свакој појединој страсти. Расеја их по целом свету, у све области Цркве Христове.

А затим дође час да пошаље неке и у Византион.⁷⁵ Тада му мрачни лик поцрни још више и он се намршти од бриге, нашавши се у недоумици.

— Како да се ухватим у коштац са Девцом? — стално је понављао, шкргућући зубима. — Она се заувек устолучила у Цариграду и не миче се отуда. Лично штити Византион дању и ноћу и даје смелост Назарећанима, а најпре борцима... Тако не допушта мојима да раде како ваља свој посао...

Он испусти један разјарени урлик, изабра тридесетак хиљада демона и посла их у Царски град.

У то, међутим, преподобни отац зачу поново исти глас где му каже:

— Нифонте, окрени се сада и погледај ка истоку.

Уздишући жалосно због постигнућа несрећних демона, он се окрену и виде једно поље веће од првога, окупано светлошћу. Тамо су се налазили постројени небројени ангели, одевени у бело и блистави попут муње, прељупки и прекрасни. Било их је много више од демона, небројене хиљаде. Један од њих, највиши и најсветлији, пролазио је кроз један по један строј и подстицао слуге Божије да са пажњом штите и чувају хришћане. Затим он посла по два чина у сваку област Цркве, а у Константинопољ посла шездесет хиљада ангела. А пошто расподели сву војску по васељени, тај небески чиновначалник узиђе на небеса...

Преподобни дође себи и, поражен виђењем, стаде одмахивати главом, стално понављајући:

— Ах, колике се тајне збивају, а ми ни не знамо! Колику нам помоћ невидљиво пружа човекољубиви Господ са неба! А ми, јадници, ваљамо се у немару и лењости...

Он дубоко уздахну, подиже очи ка небу и каза:

— Свети Оче наш, Боже, животворче,

Даруј свима нама расудност

И силу и власт

Против лукавих духова.

Учини да се скрше

⁷⁵ Цариград.

Помоћу и силом Твојом,
 Учини да изађемо као победници
 Над мрачним и лукавим варварима.
 А пошто се овенчамо
 Миомирисним Твојим венцем,
 Празнични ћемо саставити лик
 Заједно са ангелима Твојим
 Свуда око престола Твога,
 Владико блажени, свети, трисвети,
 Оче, Сине и Утешитељу Душе,
 Боже страшни Који одржаваш свет.

Док је појао те речи молитве, праведник је горко плакао и уздисао, јер се бојао да га демони не победе, да не изгуби душу од неке саблазни оних који чине безакоње.⁷⁶

Преподобни Нифонт је непрестано размишљао о злочинствима демонским и старао се да остане приљубљен Богу. Јер, премда му је Он објавио многе и натприродне тајне, мада га је удостојио да види чудесна виђења, мада га је уверио, као војника и пријатеља Свог љубљеног, да никада више неће дати да се спотакне о камен нога његова,⁷⁷ него да ће на аспиду и василиска стајати и згазити лава и змију,⁷⁸ ипак је блажени Нифонт свагда живео и подвизавао се са великом пажњом и смирењем, јер се бојао геене огњене и смицалица лукавих демона.

БЛАГОДАТ КРСНОГА ОЦА

Други пут, опет, док је преподобни отац тиховао у својој келији, дође му у посету неки царски официр.

— Молим те, оче, помози ми — рече му он, очигледно жалостан. — Дошао сам да упитам нешто твоју светост, надајући се да ћу имати користи и наћи мир, јер ме је узнемирила једна помисао.

Светитељ није чекао да му овај открије своју помисао.

— Сатана те је обмануо — одмах му одговори. — Подсмехнуо ти се, говорећи ти да наводно нећеш имати плату од Бога за сву децу коју си

⁷⁶ Пс. 140, 9.

⁷⁷ Уп. Пс. 90, 12.

⁷⁸ Уп. Пс. 90, 13.

крстио. Лаже! Блажен је онај ко крштава душе и тако их уводи у Цркву и царство Христово. Ко прима вас Мене прима,⁷⁹ говори Господ у Еванђељу. А једном, узевши дете, постави га крај Себе и рече им: Ако ко прими ово дете у име Моје, мене прима, а ако ко Мене прими, прима Онога Који Ме је послао.⁸⁰ Ко је, онда, блаженији од тебе који примаш заједно са младенцима Христа, а са Христом Његовога Оца? Има ли ичег вишег и светијег од тога? Иди, стога, дете моје, и настави да чиниш то добро дело. Јер младенци чији ћеш крсни отац да постанеш на светом крштењу, ићи ће пред твојом душом када се она буде уздизала на небеса. Велика је то част за тебе, а пораз небеских лукавих духова! Ангели, држећи онолико светиљки колико је и деце коју си крстио, довешће те до престола Божијег, а отуда на место вечнога блаженства. Указаће ти почаст, дакле, на исти начин на који си и ти примио Христа и указао Му почаст у лику деце.

⁷⁹ Мт. 10, 40.

⁸⁰ Лк. 9, 47–48.

Свȇти Нект̑арије Еџински

ЗЕМАЉСКИ АНЂЕО

—

НЕБЕСКИ ЧОВЕК

Његова проповед је тога дана била посвећена трпљењу. Позивао се на беседу коју је на исту тему изговорио Антиох, монах из Галатије.

"Кћери моја, Децо Божија", рекао је Нектарије, "видим да се ваша срца тихо моле Пресветој Богородици. Наша света, Православна црква, увек поставља Њену икону изнад олтара, чиме показује да се Она налази између неба и земље, између Сведржитеља и Његове војујуће Цркве. То чинимо управо стога што је Она наша најмоћнија заступница, наша Мајка на небесима која чује наше молитве и познаје наше недаће и очекивања. Са одважношћу коју Мајка има пред Сином, Она за свакога од нас посредује пред Њим. Нећу се више задржавати на објашњењу Њене небеске улоге, јер верујем да је она добро позната сваком истинском православном хришћанину. Желео бих, међутим, да се усредсредим на једну веома важну врлину коју је и Она поседовала овде, на земљи. Та врлина је трпљење. Она је патила због сумњи и неповерења, патила је услед сиромаштва, жалости, страдања и усамљености, али је увек била трпељива. Њеној трпељивости дивили су се чак и ангели и Она је због ње била и награђена. Видите, кћери моје, ако се покајете а не покажете трпељивост, онда сте сасвим мало учиниле. Без трпељивости не можемо задобити остале врлине. Чак је и наш Господ Исус Христос, извор радости за сваког хришћанина, рекао: *Онај ко њреџрџи до краја биће сџасен...*"

Кад је завршио своју проповед, изгледало је да су се парохијани утешили и да осећају захвалност јер им је тешко душевно бреме скинуто са срца. Након отпуста, сви су се окупили око Нектарија, преклињући га да остане са њима. Успео је да се у Галаксидију задржи три дана. За све то време, трудио се да утеша што је могуће више ових унесрећених жена, почевши од оних које су највише пострадале.

Када се вратио кући, Нектарије се разболео од грипа. У постељи је провео двадесетак дана, али је срећом био у добрим рукама и о њему су се брижљиво старали.

Током тог периода, Нектарије је у сну имао једно виђење. Видео је самога себе где стоји на зеленом пашњаку и пева славословље "Светлости животворна свете славе". Изненада, све се распламсало и заблистало за-слепљујућом светлошћу. Тада је приметио да на удаљености од отприлике пет метара стоји једна жена, скромно одевена и са озбиљним и тужним изразом на лицу. Око њених рамена сијале су звезде, а пратили су је свети Василије Велики и свети Григорије Палама.

"Нектарије", позвао га је њен сладак, звонак глас. "Нектарије..."

Нектаријев поглед био је прикован за њу. Зачувши како изговара његово име, није био у стању ни да се покрене. Када је најзад сакупио храброст, узвикнуо је:

"Пресвета Богородице, како сам се удостојио..."

"Не бој се. Ми те позивамо да нам се придружиш. Јуче се неколико ангела припремало за тебе..."

"Не разумем", промрмљао је.

"Господ је одлучио да останеш. Наставићеш да корачаш овим тегобним путем, путем трпљења и ишчекивања, али ја не знам колико..."

"Пресвета Богородице", дрхтао је он, "не напуштај ме јер ме хвата страх."

"Немој да се плашиш... настави своју борбу. Господ ће бити уз тебе."

*

Многи од Нектаријевих ученика рукоположени су за свештенике. Неке од њих је и лично рукоположио. То је за њега представљало велику радост, будући да је знао да им на тај начин отвара блистави пут који води до самих врата Царства Небеског. Православни свештеник, скромни расофор, има већу моћ него Архангео јер му је допуштено да, приносећи бескрвну жртву, испружи своју руку према Самом Богу. Свештеник својом пропадљивом, земном руком претвара хлеб и вино у божанско Тело и божанску Крв. Чак и када умре, не престаје да врши Велико Тајинство и придружује се изабраним душама свих раса пред жртвованим Јагњетом, Сином Бога живог. Православни свештеник је причасник узвишене, божанске жртве. То је својевољна жртва човека који приступа божанској жртви.

Један од свештеника које је Нектарије недавно рукоположио уистину је постао "миомирисни духовни цвет". Он је знао како да своје изванредне аргументе супротстави образованом научнику пристиглом из Европе који се чудило чињеници да неко може да осети или види постојање Божије, да одлучи да узме крст и да се одрекне овоземаљских наслада. Нови свештеник је са неколико речи указао на "скривено" тајинство изговоривши стихове из Прве саборне посланице Јована Богослова: *Сваки који иреши није ја видео нији Га је њознао* (1. Јн. 3; 6). Такође га је саветовао да се одрекне страсти које су га мучиле и да се смири пред другима, омогућивши тиме својој души да се врати детињој безазлености. Тада ће схватити да је закорачио у предворје у којем ће доживети драгоцени опит и окупати се у пресветлој и неуништивој нади.

*

Прошла су два месеца и Нектарију се није указала ниједна прилика да буде оперисан. У међувремену, Атину су потресали бројни догађаји као што је Венизелосов изборни пораз, промене у влади и повратак краља Константина. Црквени кругови су били преокупирани причама о паду митрополита Мелетија и поновном повратку митрополита Теоклита на трон. Усред свих ових узбудљивих догађаја, смирени и бледи јеромонах са Егине видео је како се пред њим отварају небеска врата, а мноштво ангела чека да га поздрави. Нектарије је запрепашћено застао пред овим приказом, пажљиво ослушкујући пре него што је предао душу. Чуо је како га слатки, познати глас позива у неку чудесну земљу.

"Уђи, дете, уђи у радост Господара својега, овде те ишчекују са круном славе."

"Да ли се мени обраћаш, Господе", покушавале су Нектаријеве усне да проговоре последњи пут. Са својим последњим дахом осетио је како превазилази границе и коначно предаје своју свету, трпељиву душу у руке љубљеног Господа, Врховног Господара свих небеса, Којега је прослављао седамдесет четири године.

Побожна сестра Јефимија налазила се у то време у болници и била је ужасно потресена: "Преосвећени, Преосвећени", очајнички га је дозивала. Тада је схватила да су се остварила сва њена страховања и усплахирено је позвала Костаса Сакопулоса: "Г-дине Сакопулос, где је г-дин Сакопулос? Молим вас, нека ми неко да телефон, телефон..."

Пришла јој је сестра која је прекривала преминуле у болници. Мо-нахиња је покушавала да јој нешто каже, али није успевала јер је била

запрепашћена једном необичном појавом: од мртвог тела ширио се сладак миомирис.

Непосредно након тога, монахиња и сестра су одлучиле да му пресвуку одећу, јер је требало да га врате на Егину. Скинуле су његову стару вунену поткошуљу и бациле је на кревет где је лежао човек који је већ годинама био парализован. И пре него што су успеле да га увију у покров, онај човек је неочекивано сам устао са кревета и, иако помало несигурно, почео да покреће своје донедавно парализоване ноге. Човек се прекрстио и узвикнуо: "Ја стојим, а могу и да ходам... слава Богу, уистину сам исцељен! Какву то чудотворну силу поседује ова стара поткошуља?"

Нико није могао да разуме шта се догодило. Монахиња и сестра од изненађења нису могле да проговоре ни реч. Одузети човек је био чудесно исцељен, а од Нектаријевог тела се распростирао сладак миомирис. Збуњена монахиња је узела поткошуљу и спаковала је у завежљај док су јој се руке тресле.

*

Лекар и болничко особље били су запрепашћени откривши да је убоги црноризац са Егине некада био декан Ризариона па чак и нешто више од тога, односно, да је он некада био митрополит пентапољски. Он уистину ни најмање није личио на некога ко је заузимао тако узвишен положај!

Монахиња Јефимија је ту ноћ провела оплакујући покојника. Сутрадан ујутро стигао је Нектаријев пријатељ, архимандрит и проповедник Пантелејмон Фостинис. Непосредно за њим стигао је и протопрезвитер Ангелос Нисиотис, који је некада био његов ученик у Ризариону. Дошао је и Костас Сакопулос који је дословно био сломљен. Ови људи су поручили ковчег и погребна кола, а затим су се запутили у Пиреј.

Трајект "Птероти" је полазио за Егину тачно у два часа поподне. Пошто су се побринули око потребних докумената, погребна кола су се појавила пред саборном црквом Пресвете Тројице у Пиреју. Подне тек што беше прошло и црква је била затворена. Сви, који су овде имали нека задужења укључујући ту и црквењака, користили су подневну паузу. Људи су почели да се окупљају око ковчега јер се брзо пронела вест да је старац из Ризариона уснуо у Господу.

Ковчег је био постављен недалеко од црквеног степеништа, где је требало начинити уобичајену фотографију. Најзад, Пиреј је био град који је

Нектарије много волео и у којем је често проповедао. Када су отворили ковчег сви су били запрепашћени због онога што су угледали. Са Нектаријевог спокојног лица истицало је нешто што је личило на миомирисне капљице зноја... Добри Господе!

Костас Сакопулос је отрчао до оближњег киоска да купи вату којом је брижљиво уклонио миомирисни зној са његовог лица. Људи су истог тренутка почели да се отимају за комадиче те вате и да их побожно приносе свом челу.

Док су ковчег враћали на погребна кола, они што су га носили приметили су нешто необичајено: "Он нема никакву тежину", узвикивали су они, "лаган је као перо!"

*

Трајект "Птероти" пристигао је на Егину нешто пре четири часа поподне. На предњем јарболу имао је заставу спуштену на пола копља. Свете мошти човека Божијег путовале су модрим водама Саронског залива, које је Нектарије за живота толико волео. Био је јеромонах који је увек настојао да престолу Господњем служи послушношћу, покорношћу, разборитошћу, вером и љубављу.

У пристаништу се већ беше окупило непрегледно мноштво људи. Неке жене су тихо плакале а неке запомагале, док је већина мушкараца јецала "Оче, заштитниче убогих, шта ће сада бити са нама када си нас оставио сироте и саме?"

Формирала се група од готово две стотине људи који су се препирали око тога ко ће носити ковчег. Сви ти људи били су Нектаријеви пријатељи. Углавном су били рибари и ловци сунђера и често су путовали на Гибралтар и у Тунис. Одатле су му доносили сунђере са урезаним крстовима које је Нектарије користио за свето причешће. Било је ту и радника што су радили у манастиру, зидара и виноградача, као и трговаца и прекупаца, сви су га они добро познавали.

Да би прекинули даљу расправу, градоначелник и полицајци су поделили ову гомилу у четири групе, од којих ће свака носити ковчег на једној етапи пута до манастира. Узевши у обзир пут који је водио до тамо, претпостављали су да ће се поворка кретати отприлике два и по часа.

Када је напoкон све било договорено, поворка је кренула. Био је то дирљив и истовремено свечан призор. Егина још никада не беше видела да њени мештани исказују тако снажна осећања. Сваки од ових људи је у мисли-

ма целивао мошти њиховог блага, њиховог изабраног детета, митрополита пентапољског Нектарија. Читавим путем до Ксантоса Нектарија је пратила њихова љубав сједињена са дубоким, дугим и искреним уздисајима. И сам град и обала Егине били су завијени у црно. Црквена звона су звонила споро, као што звоне на Велики петак. Са свих страна је допирао мирис тамјана, док су читавим путем старице, префињене даме и младе девојке бацале свеже цвеће. Група младих ученика Ризариона, одевених у мантије, свечано је корачала за ковчегом.

Сви који су носили ковчег могли су да кажу само једно: "Он уопште нема тежину, лаган је као перо!" И у самом манастиру већ се беше окупило несagleдиво мноштво људи. Потицали су из различитих друштвених средина и из различитих класа, припадали су различитом узрасту и долазили су из различитих градова и насеља. Сви су, међутим, дошли са једном намером, односно, са жељом да се читаве ноћи моле и да оплакују Нектарија.

Усред тог огромног мноштва налазиле су се одане манастирске монахиње. Биле су неутешне због губитка свог духовног руководиоца и плакале су као деца. Посебно су били дирљиви поступци слепе игуманије Ксеније. Стајала је испред ковчега али није могла да види миомирисне капљице које су, слично миру, истицале из Нектаријевог чела, нити је могла да види да је његово лице спокојно и благо, због чега је много више изгледало да је уснуо него да се упокојио. Она је, међутим, могла да осети благ и слadak мирис његовог "зноја". Три пута се прекрстила и рекла:

Наш оцац није мртав. Најбољи, он је жив и може да нас види. Он се ноћас моли за нас. Наш манастир ће најредовити и Господ нас неће најустити. Он је то увек говорио док је био жив и док је био уз нас. Пророковао је следећим речима: "Кћери моје, на ово исто место ће за неколико година ирситићи аутомобили довозећи мноштво људи са ирилозима и великим завешним свећама." Морам ирзнати да смо ми, у својој наивности, често сумњале и бивале изненађене док смо се у ствари ишале да ли је Преосвећени изубио здрав разум. Назад, зајражићу од вас, моје браће и сестара, да не илачеће јер су Етина и Грчка добиле ираведној свеитићеља и некоја ко ће се за нас молићи иред расиетим Сиситијељем.

Ксенијине речи биле су богонадахнуте, иако је у дубини душе и она плакала као и сви остали. Њене прикладне речи помогле су, међутим, да се људи умире и да одагнају обеспокојавајућу помисао на смрт.

Поклоњење Нектаријевим моштима потрајало је три дана и три ноћи. Из тих моштију непрестано су истицале мирисне капљице "зноја" које су

подсећале на свето миро. Једна од сестара била је веома забринута: "Треба-ло би да пожуримо са сахраном", саветовала је Ксенији, "јер је то, на крају крајева, само тело и почеће да заудара."

Те исте ноћи, ова монахиња је у сну видела Нектарија како стоји поред ње. Био је одевен у епископске одежде. "Преосвећени", узвикнула је и пала на колена да би целивала његову руку.

"А сада, дете моје, реци ми да ли моје тело заудара", упитао ју је негодујући.

"Напротив, Преосвећени, оно дивно мирише", постиђено је прошап-тала монахиња.

"На шта те тај мирис подсећа?"

"На тамјан и алоју."

"Онда се немој плашити да ће моје мошти почети да заударају."

Монахиња се пробудила обузета страхом. Отрчала је до ковчега и три пута целивала Нектаријеву руку. И овога пута је приметила да са његовог лица капље миомирисни "зној".

Након три дана обављен је и погреб. Нектарије је сахрањен поред капе-ле, у близини бора који је толико волео и на који је био веома поносан. Било је то исто оно дрво које је једна од првих монахиња покушавала да пресади када је зачула глас: "Остави мало места за гроб!" Сада је било сасвим јасно да је Господ одабрао то место да би на њему почивало Његово изабрано чедо. Пре него што је ковчег био затрпан, монахиње и ученици Ризариона донели су цветове са лимунова које је он лично засадио по читавом том крају и ба-цили их у ковчег.

*

Црква је уистину обновила, пресаздала човека, и учинила га образом Божијим. Свети престо Цркве – то је истинска трпеза која људе храни за жи-вот вечни. Са те трпезе верујућима се раздаје Хлеб небески, Тело небеско, и они који га окусе никада неће умрети. Свети престо, установљен у средишту Цркве Христове, јесте Трпеза Небеска. Он добија земне ствари и узноси их на небо, он добија небеске ствари и расподељује их на земљи. Свети престо Цркве додирује земљу и, истовремено, Вишњи Трон. Тај престо је страшан и за саме ангеле, који лете под сводом небеским. (*Алузија на литургију у вре-ме узношења дарова и возласа: "Твоје од Твојих Теби њриносећи, од свих и за све...Црква њриноси Боју земаљско благо, њј. хлеб и вино, а заузвраћ добија Тело и Крв Христову..."*)

Црква је очекивање, уточиште и утеха свих верујућих у Христа. Божанствени Златоуст каже: "Црква коју је Бог установио на земљи исто је што и лука у океану. Уклањајући се од животне сујете, у њој налазимо уточиште и тешимо се миром." "Не удаљуј се од Цркве, јер од ње не постоји ништа силније. Она је чвршћа од стене, виша од неба и пространија од земље. Она никада не стари него, напротив, бесконачно цвета. Због чега је у Писму названа планином? Због своје непоколебивости. Због чега је названа стеном? Због њене непропадљивости. Кроз њу су божанственим ганућем какво је, на пример, слушање Светог писма, припитомљене све дивље звери, она прониче слух свакога човека, продире у душу и успављује страсти које су се тамо распламсале."

*Сѣарац Пајсије и сѣарац Порфирије***ПОУКЕ БОЖАНСТВЕНЕ
ЉУБАВИ**

"Човек даје тело свом сину. Бог му даје душу. Када дете одрасте, родители скидају са себе одговорност. Бог сваком човеку даје ангела-чуvara. Он читавог живота помаже човеку. Због чега се плашимо да себе поверимо Богу?"

*

"Знам да нас наш ангео-чувар заступа и руководи. Кад се за некога молимо, наш ангео може да помогне брзином муње. Он може да спречи или да сачува онога за кога се молимо."

О АНГЕЛУ-ЧУВАРУ

1. "Не би требало да се удаљујемо од Бога, јер нећемо проћи без муке. Помислите да се ангео-чувар читавог живота труди да у човеков ум положи позитивне помисли, и да трпи, да страда и да се жалости кад човек греши, да би на крају сам ангео стао пред Бога празних руку. Ви само размислите о томе! То је веома горко. Већ из самог тог разлога нико не би требало да се удаљује од Бога. Односно, не би требало да престапа заповести Божије. Покажимо мало усрдности."

2. "Многи су видели свог ангела-чуvara. Чим га неко види, он не жели више ништа друго. Кад се мала деца смеју, она виде свог ангела-чуvara. Трбало би да учите малу децу да се моле, јер Бог њих слуша."

3. "Бог се брине о свим људима и свакога штити. Сећам се једног хришћанина који је имао много деце. Једном приликом пошао је са супругом и двоје-троје деце на свеноћно бдење. Тамо, где су дошли, упитали су их: 'Где су вам млађа деца?' Отац је одговорио: 'Оставили смо их код куће. Бог је нашој деци одредио ангела, а ми смо пошли на свеноћно бдење а не на забаву.' Видите ли како су они расуђивали? Према томе, ми људи дужни смо да учинимо све што можемо а Бог ће затим све уредити."

4. "Кад бисмо видели нашег ангела и колико нам је он близу, никад се не бисмо осећали усамљено. Ми имамо још пријатеља: Јована Претечу, херувиме, серафиме и саму Пресвету Богородицу."

*

Монахиња: "*Сћарче, да ли се наш ангео-чувар угађује од нас када ирешимо?*"

Старац: "Благословена душо, кад би нас ангео тако лако напуштао, свет би већ одавно пропао! Он не одлази, остаје, с тим што пати и празних руку излази пред Бога."

*

"Увек ћемо се подвизавати са жељом и ревношћу да не бисмо ражалостили и огорчили нашег ангела-чувара, јер он даноноћно води сурову борбу да нашу душу преда чисту у руке Божије. Не дозволимо да празних руку стане пред Бога. Не препуштајте своје срце испразним и привременим стварима овога света и не губите узалудно своје време на њих, јер ћемо у онај Дан дати одговор. Бог нам је дао време да бисмо га употребили на доличан начин. Предајмо васцело своје срце Богу а не свету. Бог од нас не тражи ништа осим чистог срца. Онај ко је своје срце предао свету, тај је непријатељ Божији!"

*

"Тешко сам се разболео", причао је старац Пајсије. "Била је дубока зима, и пало је толико снега да ниједно дрво, погружено у белину, није личило на дрво. Стазице су се потпуно изгубиле у снегу, птице су замукнуле и сакриле се, а облаци и магла прекрили су Атос. Прекинути су сви контакти с манастиром Ставроникита и мислио сам да нећу проживети ни неколико дана, јер ме болест потпуно приковала за постељу. Очекивао сам Господа да узме моју душу и да је по Својој милости поведе са Собом. Нисам могао ни чај да скувам, ни пећ да наложим. Нисам имао ни воде за пиће. Мој живот био је препуштен милости Божијој: 'Господе, у Твоју милост се уздам, не остављај ме!' Након ове кратке молитве коју сам прошаптао с великим напором, видео сам да се у мојој келији појављују ангели и светитељи које ми је послао Бог. 'Нека преда мном иде благодат Твоја, Господе!' Благодарно сам и прослављао свог Спаситеља. Заплакао сам. Један од ангела распаљивао је пећ, други је припремао топлу храну, донели су ми и миомирисни хлеб. Нашао сам се у рају. Шта друго да по-

желим? Свети су почели да ме крепе речима утехе. И сам поглед на њих давао ми је спокој. Укрепили су ме и дали ми наду. Седели су недалеко од мене све док нисам ослабио и био у стању да услужим самога себе. Затим су отишли, али су се појављивали током читаве недеље.

Касније, кад сам се придигао и изашао из келије, природу која ме окружује гледао сам другим очима. Тада сам схватио смисао стварања вештаства, смисао стварања човека и света. Унутар мене заблистала је нетварна светлост благодати Светога Духа. Ја нисам био тога достојан, и у томе се изразила безгранична љубав и доброта Божија према Његовој творевини. У сваком случају, осећао сам такву благодат која ме је испуњавала изнутра и дословно обузимала, да сам у једном тренутку рекао: 'Доста је, Боже мој, јер нећу више издржати и експлодираћу! Или ме узми к Себи или умањи благодат коју си ми дао. Ако си ми такву благодат дао сада, могу само да замислим шта ће бити у рају! Нећу да умрем, мени је довољна ова благодат коју сада имам!' Ето, браћо, како је велика и натприродна помоћ коју нам даје Творац кад болесник трпељиво подноси болест и нема другог помоћника на земљи. Велика је Твоја милост, Боже наш!"

Отац Силуан је казивао још понешто о старцу Пајсију:

"Прошле 1977. године у читавој Грчкој владала је велика суша, а посебно је пострадала Тесалија. Сељаци су били потпуно очајни, кише није било ниоткуда и несрећа је била неизбежна. Пошао сам код оца Пајсија да му исповедим помисли и да добијем душевну корист. Нисам ни помишљао на могућу несрећу у сеоским крајевима: нешто сам начуо о томе, али нисам обраћао пажњу. Отац Пајсије је изгледао узнемирено, иако је у дубини био савршено спокојан. Сажалевајући несрећне земљоделце, на крају наше беседе ми је рекао: 'Оче Силуане, учини једно милосрдно дело. Сутра увече одслужи бдење и умоли Господа и Пресвету Богородицу да саберу облаке и излију кишу на Тесалију, јер су усеви изгорели од сунца и жеге, а народ страда и пада у очајање. Ми смо обавезни да их подржимо својим молитвама. Ја ћу такође бдети с тобом, али сваки ће бити у својој келији.'

'Благослови, оче Пајсије', рекао сам и отишао у манастир Кутлумуш. Сутрадан се небо над Атосом помрачило и на нас се излила киша. Радост, милост Божија, благослов. Потрчао сам према келији старца Пајсија, а он, тек што ме спазио, каже: 'Богом благословени, рекао сам ти да се молиш да киша оде само у Тесалију, а не и на Свету Гору! Сад ћу ти дати епитимију!'

То ми је рекао да би сакрио своју врлину и пламену молитву која је имала силу да Своблагог Бога приклони на милост."

*Сџилијанос Пајаагоуџос***СТАРАЦ ЈАКОВ**

У прво време глади 1941. године упркос великој исцрпљености Јаков је отишао на славу **Манастира светог Николе**, у Галатаки, близу језера на Евији. Обукао је чисто сукнено одело, ставио мало хране у торбу, узео црквене књиге које су му биле потребне и пешке стигао на вечерњу службу. У почетку је појао са другима. Како се вечерње ближило крају појци су одлазили. У цркви је остало неколико старица. Најзад су и оне отишле.

Иако исцрпљен, Јаков је усправан наставио да поје и чита дубоким мелодичним гласом целе ноћи. Ни монахиње нису остале да бдију.

Једна млада искушеница (садашња игуманија) је приметила [његов подвиг] и рекла игуманији. Постиделе су се што на њиховој слави бдије странац, док монахиње спавају. Од тада су неке одлучиле да те ноћи бдију према својој снази.

Глад, дакле, и друге недаће заузећа Јакова нису победиле. Међутим, умало да буде побеђен од презира. У то доба су сви били сиромашни. Јаков је био најсиромашнији. Имао је неко сукнено одело, али није имао ципеле. Појао је у сеоској **Цркви светог Ђорђа**. Одрастао човек стоји бос за **Псалтиром** и сви виде његову беду. Осећао се врло ружно. Обузимао га је стид. Вукао је панталоне наниже да би покрио ноге како се не би видело да је бос. Ипак, није могао да их сакрије. Чинило му се да ће пући од стида. Вратио се кући болестан од тескобе. Помислио је да више не иде да поје. Међутим, за њега је било неподношљиво да не поје Богу своме. Када су му браћа изашла из куће, он је клекнуо пред икону светог Харалампиа (коју беху донели из Ливисија) и помолио се. Устао је и одлучио да иде да поје без ципела. И отишао је једне, па и друге недеље. Међутим, неки безумни дошљаци и препродавци почеше да говоре гласно:

"Зар се не стиди. Зар не види своју беду: бос, а хоће да поје."

Јаков је више пута чуо [њихов говор]. Вратио се кући смртно ожалошћен. Није ни јео, нити пио. Размишљао је да престане да поје. И скоро је био одлучио. "Можда", говорио је у себи, "људи који ме осуђују имају право... Црква је кућа света, а не било која кућа..." Увече је легао да спа-

ва после дуге молитве. Чим је заспао угледао је светог Ђорђа који му је рекао:

"Ја, дете, не желим да одеш. Хоћу да појеш у мојој кући као што јеси."

И он је наставио да поје без ципела још годину дана.

Велико испитивање задесило га је 1942. године. Његова добра и много-страдална мати Теодора, кћи Јорга Кремидаса, кога су Турци убили надомак Нигде, беше јако измучена. Изгубила је шесторо деце. Најзад су је снашле и недаће заузећа. Она није издржала. Умрла је 1942. године. Иако тек беше прошла четрдесету, она је личила на старицу од седамдесет и више година. Тешко се разболела. Позвала је децу 7. јуна и казала им:

"Ваш ујак Коста умро је 12. јуна. Ја ћу умрети три дана раније, када се сунце попне у високу трске."

Јаков је питао:

"Како знаш мајко?"

Она му је одговорила:

"Дошао је анђео и рекао ми."

И све се десило тачно по реченоме. Пре него што је издахнула, позвала је Јакова и наложила му:

"Женско (тј. ћерку) остављам у Божије и твоје руке. Немој да одеш пре него што је збринеш."

Доста времена пре но што се разболела, мајка му је прорекла нешто важно:

"Ти ћеш, Јакове мој, бити свештеник. Прва ће нафору из твоје руке узети твоја сестра."

Тако је и било. Са великим болом је Јаков оплакао своју мајку. Она му се чак јавила у сну и тражила да не плаче. После смрти своје мајке он се осетио заштитником млађе сестре, Анастасије. Он ју је много волео. У селу се задржавао више него што је рачунао и радио је све док је није збринуо, тј. до њене удаје. Иако је имао намеру да постане монах, он се задржао како би најпре удао сестру.

ЗАПОВЕСТ АРХАНЂЕЛА

Игуман Никодим и јеромонах Јаков су 1961. године одлучили да саграде црквицу у част светих арханђела Михаила и Гаврила. Игуман је изабрао место и кочићима одредио границе. Потом је отишао у Лимни. Ноћу се, пак, оцу Јакову јави један висок, плав и леп војсковођа са златним мачем и рекао му:

"Оче мој, ја сам арханђел Михаил. Ја не желим да ми се храм сагради на месту где су побијени кочићи. Напротив, ја ћу ти показати [друго место]."

Он се савио и преместио кочиће нешто даље. Ујутро је отац Јаков отишао и нашао премештене кочиће. Параклис је требало да буде саграђен на брзину, од блата и трске, будући да није било средстава. Следеће ноћи су се оцу Јакову појавиле две војсковође са златним мачевима и рекли му:

"Ми смо арханђели Михаил и Гаврил. Реци своме старцу да не желимо да се наша кућа гради од блата и трске, већ од песка, креча и дрвета, а кров од керамиде."

Међутим, те грађе није било високо у планини. Живело се сиромашно. Није било ни доброг пута да би се грађа превезла. Отац Јаков их је питао о томе и добио одговор:

"Не брени, оче. Ми ћемо се побринути. Увече ће пасти киша и вода ће донети доста песка. Грађу ће, пак, даровати побожни Хришћани."

И све се десило као што је било предречено, уз чудесну помоћ.

*

Дирљива су и његова искуства у храму за време Божанствене Литургије. Неизрециво је и предивно оно што је видео и доживљавао. Вршећи предложење (проскомидију), он је често видео духовно стање упокојених које је помињао. Кроз полуотворена мала олтарска врата видели су пред предложењем (тј. проскомидијом) како стоји високо у ваздуху и не додирује тло. Понекад би заборавио да помене своју мајку. И она би му се јавила, жалећи се:

"Јакове мој. Свима си дао поклоне. Мени, пак, данас ниси ништа дао."

Причао је да му се слично десило и са Макаријем Кипарским. Завршавајући предложење и окренувши се ка Светој Трпези, он га је видео како му стоји с десне стране, држећи дланове један преко другог као када се причешћује свештеник Телом Господњим. У помињању и молитви за упокојене био је схоластик. Помињао је многе. Помињао је и монаха Антима који га је много намучио. Једном је молио Бога да му открије где је Антим отишао после смрти. Видео га је једне ноћи веома тужног у ружном мрачном подземљу. Пошто га је поздравио, Антим му рече:

"Ја сам овде... Када ме помињеш долази ми један зрак сунца и ја понешто видим."

Све је бивало на прост и јасан начин. Блажени свештенослужитељ у време херувике много пута није био сам у олтару. Присутни анђели су славили Бога и окружење чинили радосним. Они су саслуживали са свештенослужитељем и њихова крила су га додиривала. Он је гледао њихове младалачке ликове... Он излази и врши велики улазак. Једна присутна монахиња види како се он креће у ваздуху и како улази у олтар не газећи патос. Она се задивила и прекрстила. Била је збуњена: први пут је видела чудо. Када се Литургија завршила и монахиња пришла да узме благослов за одлазак, он јој је једноставно рекао:

"Данас је Литургија била некако другачија."

Она се одважила и отворила уста да опише како га је видела на великом уласку. Међутим, старац ју је предухитрио и рекао да ћути, никоме ништа не говорећи.

[Једном приликом] је објашњавао дужности ђакона. Да би ђакона учинио пажљивим, он му је са дубоким умиљењем причао о својим искуствима и виђењима:

"Ах, оче мој, када бисте видели шта се дешава у време херувике, када свештеник чита молитву: сви бисте побегли... Анђели невидљиво силазе и узлазе. Много пута осећам како ме њихова крила ударају у рамена."

У време Литургије, херувике и наравно приношења сијала је и блистала чистота, блаженство и велелепност. Понижени јеромонах (који је од 1960. године живео и радио увек са неком тешком болешћу) чинио је велелепне, али не и изазовне покрете. Његово служење је било царско. И сви су осећали да велелепност долази из безграничног поштовања које је имао према Светој Тајни Евхаристије. Она се, шта више, природно наметала због присуства "званичника", тј. анђела, арханђела и светих у олтару. Саопштио је и оно што је много пута видео на Светој Трпези:

"Анђели и арханђели, чедо моје, држе Тело Господње."

Наведено је врло брзо постало узрок зрачења оца Јакова, најпре незнатног, али стога сталног. Ма у ком селу да је служио Литургију и ма где да је ишао са главом преподобног Давида, Хришћани су хтели не хтели остајали задивљени. Он је нешто преносио на њих. Он их је нечим надахњивао, чак и кад није ништа говорио. Његово благо лице, пуно чисте љубави, његово светло чело, његове очи које су грлиле човека и топла величанственост гласа... чудили су људе. Требало би да човек буде од камена или расејан па да не осети да је овај монах некако другачији. Та другачијост није ништа друго до [нешто] божанствено, што шири љубав и изазива мир око себе.

И заиста, онај ко је седео поред њега неприметно би се умирио, без обзира да ли је причао или не. Он је преносио питомост, унутрашњу тишину и мир. Тај дар имају само људи Божији, изабрани сасуди Његови, они који га много воле и посвећено му служе.

"ПОСТАЋЕШ ПАТРИЈАРХ..."

Старац је запостављао све што је доносило чулни ужитак, као и све тварно. Он се подвизавао и тражио једино духовну радост, коју му је Бог даривао ноћима у свештеним доживљајима, али и преко поклоника. Један од њих био је и митрополит Халкидона Вартоломеј, из Васељенске патријаршије. Он је служио у манастиру 2. октобра 1989. године. Старац се особито обрадовао и са сигурношћу му (још док патријарх Димитрије није имао особите здравствене проблеме) "прорекао":

"Ти ћеш постати патријарх! Пастирствоваћеш Црквом Христовом. Желим ти да као патријарх посетиш манастир преподобног Давида."

Кроз две године појавио се проблем новог патријарха. Смирени Димитрије се упокојио. Октобра 1991. године старац је питао оца П. и сазнао да избор зависи од турске владе која ће брисати поједина имена синодских митрополита из списка изабраника. Старац је потом сишао у цркву и помолио се преподобном Давиду. Касније је изашао и рекао оцу П.:

"Оче мој, помолио сам се преподобном и рекао му: "Ти си ме, свети Давиде, услишио у свему што сам тражио. Не знам шта ћеш учинити. Иди у Турску и помути Турке и њихове папире. Побрини се да отац Вартоломеј постане патријарх."

Касније, када су му јавили да је Вартоломеј изабран за патријарха, он је заблестао од радости, устао, прекрстио се и рекао три пута: "Слава ти, Боже".

Као млад 1961. године он је прославио проглашење светитеља Нектарија Егинског. Светитељ је свагда био утеха подвижнику оцу Јакову на разне начине. Он га је утешио и на дан његовог спомена, 9. новембра 1989, када је отац служио Литургију у манастирском **Параклису светог Нектарија**. Тога јутра, све до возгласа: "Благословено Царство Оца и Сина и Светог Духа", он је клечао пред Христовом иконом. Почела је, наставила се и завршила Литургија. Међутим, за њега и за малобројне присутне радило се о посебној Литургији. Сви су доживљавали један блистави занос пратећи старца у служењу. Сам је, пак, дао и објашњење:

"При крају славословља, чеда моја (тј. док је још клечао пред Христовом иконом), видео сам, опростите ми, светога Нектарија. Био је радостан и појао је заједно са нама: 'Свети Боже'... Можете замислити како сам потом наставио Литургију..."

На готово исти начин виђао је у цркви и преподобног Давида. Једне недеље, док је појао његово величање, он га је видео као калуђера који благосиља поред Распетог. Старац је често виђао свете. Он је остављао утисак да је сличан догађај његова храна, за коју је само и живео. Стога је јасно због чега је био равнодушан према тварној храни, коју је узимао у малим количинама, и из дана у дан све мање. Он је живео као анђео. Дешавало се често да виде старца као светог или анђела, премда чешће као анђела. Навешћемо један својеврстан случај.

Млади монах Е. се нашао ван кухиње уочи Божића. Погледао је преко пута, тј. ка старчевој келији, која је сада келија игумана Кирила. Видео је старца како иде ка **Црквици светог Харалампија**. Тамо је застао. Стајао је окренут вратима црквице и дворишту. Потом је изненада засветлео, преобразио се у анђела и сав постао светлост у чудесној слави. Убрзо потом старац је силазио низ степенице сасвим у природном облику.

Свeйши владика Николај **МОЛИТВЕ НА ЈЕЗЕРУ**

На колена, ѿлемена и народи, пред величанством Божјим. Падате хитро на колена пред својим харамбашама, а оклевате пасти пред ноге Свемогућeга!

Велите: зар ће нас овако малене казнити Господ? Да нас је створио већим и снажнијим, па да нас и кажњава! А овако, где, једва смо нешто виши од трновог жбуња украј друма према хучној васиони око нас, а ти нам претиш казном несразмерно Већег од нас?

Безумници! Кад вас ваше харамбаше позивају на зло, од кога се и васиона затресе, онда не говорите, да сте сувише малени. Само се за светла дела изговарате маленкошћу и слабошћу.

Ма да сте малени на очи, под великим сте именом записани у књизи судбе. Праотац ваш имађаше архангелску величину и блисташе архангелским ликом. За то је и вама одређена архангелска награда или архангелска казна.

Кад се нечујно увуче у срце праоца вашег жеља, да позна ствари ван Творца, његов лик архангелски потамни као земља, и његова величина разби се у ситнице – у вас, семе његово. Јер пожели, да позна ситнице, па се разби у ситнице, да би могао ући у ситнице, и окусити их, и испитати их.

Све ситнице, сви ситни преситни, морају се здружити и окренути лицем од земље ка Творцу. Да би се ваш архангелски праотац поново вас-поставио и да би лице његово поново засјало сјајем огледала окренутог ка сунцу.

*

Посмајрај себе као умрла, говорим самом себи, па нећеш ни осетити долазак смрти. Утупи жаоку смрти за живота, и кад дође неће те имати чим убити.

Посматрај себе свако јутро као новорођено чудо, и нећеш осетити старости.

Не ишчекуј долазак смрти, јер гле смрт је већ дошла и не избија из тебе. Зуби њени су непрекидно у твојем месу. Оно што је живело пре твога рођења, и што ће надживети твоју смрт, оно је и сада живо у теби.

Једне ноћи одсука ангел пантљику времена, којој ни крај не могах сагледати, и показа ми на пантљици две тачке једну уз другу. "Растојање, вели, између те две тачке то је дужина твога века."

— Мој век је, значи, већ прошао, узвикнух, и треба да сам спреман за пут. Треба да сам као вредна домаћица, која данашњи дан проводи чистећи дом и спремајући дарове за сутрашњу славу.

Заиста, данашњи дан свију синова људских испуњен је већим делом бригом за дан сутрашњи. Но мало је оних, који верују у Твоје обећање и брину, шта ће бити сутрадан после смрти. Нека буде моја смрт, Господе, последњи уздах не за овим светом но за блаженим и вечитим Сутра.

Међу уташеним свећама мојих пријатеља и моја свећа догорела. Не лудуј, карах сама себе, и не жали што свећа догорела. Зар тако мало љубиш пријатеље своје, да се бојиш поћи за њима, за многим одшедшим? Не жали што свећа догорела но што нејасну и димну светлост оставља за собом.

*

Сине живоџа, испуни земљу тела и душе моје животом својим, да се имам с чим појавити међу живим ангелима.

Без Твога живота ја нећу моћи дисати ваздух што ангели дишу, нити јести хлеб што ангели једу. И бићу опет изгнан за врата Царства небесног, испред којих и сада као ослабљен лежим.

Намами ме свет на свој хлеб, и засу душу моју камењем. Намами ме на рибу, и засу срце моје камењем.

Намами ме на светлост, и обуче ум мој мракком.

Не мрзим сиромаша, али ми омрзе свет што се као сиромаш прави богатим. Нити мрзим себичнога, али ми омрзе свет што се као себичан прави дарезљивим. Нити мрзим безумнога, али ми омрзе свет што се као безуман прави умником. Нити мрзим болеснога, али ми омрзе свет што као јехтичав намерно трује воду здравима. Варалицу и претварача мрзим, Господе, што живот мој затрпа земљом говорећи ми све време о небу.

Беше богат трговац, па умре, и дућан му би разграбљен од суседа и стајаше празан још увек са именом покојника на вратима и исписима драгоцене робе у дућану.

Такав сам и ја као овај дућан, рекох себи у стиду. Још носим име живота, а живот је мој сав разграбљен од суседа мојих.

*

Ниси ли ти Онај што ће доћи? Питају синови земље Рођенога од Девојке твоје, душо моја.

А Рођени од Девојке, блиста јутарњом светлошћу међу синовима земље, који су мрачни као угашени дани.

Пламени серафими сијају у Његовим очима; премудри херувими седе на његовим уснама; господствени престоли држе став Његов. Видећи Га сама, вођа без земаљске војске сваки умни човек поверује, да то може бити вођа страшне и безбројне војске невидљивих сила.

И ево, окружен анђелским војскама твој вођ, душо, отвара уста и одговара:

— Заиста, ја сам онај, кога очекујете, и другоме се не надајте. Ако тражите пут, ја сам Пут.

Ја сам ваше Сутра од данас до краја времена. Свако добро, што ви очекујете од свих сутрашњих дана, у мени је. Данас је ваше сутра у мени испуњено. И ниједан дан, до последњег дана, неће вам донети оно што вам ја доносим. Гле, ја сам дан без почетка и краја.

Ја сам ризница свуколике будућности и пут ка тој ризници. Сва будућност не може вам дати ниједно зрно добра, док од мене не позајми.

Сви пророци показивали су пут к мени. У мени се завршавају и губе сви пророчки путови. Од сада сам само ја пут, и ван мене су беспутице. Као многи потоци, што се улевају у једну реку, и при том губе свој пут. Тако су се сви пророци улили у мене, и од сад ја одређујем ток живота. Ко и надаље продужује да иде путовима пророка, тај ће ићи путовима непостојећим, и угруваће се.

Пророци су долазили, да покажу пут; ја сам дошао, да будем Пут.

Ко хоће за мног да иде, тај не може ићи за мног само ногама, но и свом душом, и свим срцем, и свим умом својим.

Дуг је мој пут, и пашће од умора ко се само у своје ноге узда.

Када деца желе да иду упоредо с дивовима, морају се отказати хода својим ногама, и сести на леђа дивовима.

Ко хоће да иде упоредо са мног, мора се отказати својих ногу, своје душе, и свога срца, и свога ума. Онога, ко се откаже свега тога, ја ћу узети: на своје ноге, у своју душу, у своје срце, у свој ум. И неће ми он бити

тежак, нити ја њему заморан. Онај пак, ко се не откаже свега, нити може мене на путу стизати нити задржавати.

*

Молим вам се, Серафими, ко први осети присуство Сина Девојачког у свету?

Нечисти духови први Га осетише, и страхом се испунише. Где је страх, ту је и пузење; где пузење, ту и дрскост. Заиста, највећи кривци највећма се боје судије, и кад судија наиђе, они га први познаду.

Праведник не познаје судију, јер не мисли о њему, нити га ишчекује. Грех га не тера, да стриже ушима и погледа, с које ће се стране судија појавити.

Молим вам се, Херувими, како нечисти духови осетише присуство Сина Девојачког у свету?

Као што и тама осети светлост. Шта је осетљивије према светлости него тама? И камен и биљка и животиња још спавају пред зору и не слуте дан, док тама већ осећа долазак прождираща свога, и усколебана спрема се на бекство.

Тако и демони осетише долазак Сина Девојачког пре свега земаљског народа, чистијег од њих.

Молим вам се, Престоли, како савлада Син Девојачки нечисте духове?

Нечисти духови представљају неку моћ само према земљи. Небо на њих гледа као на унапред савладане злом својим. Кад се домаћин појави у својој њиви, лопови беже ка огради и траже отвор да изиђу.

Молим вам се, Господства и Силе, које су четири победе, које однесе Син Девојачки у свету?

Четири победе јесу победе над четири зла, која истичу једно из другог као мутна река из мутног извора.

Прва је победа над нечистима духовима, од којих долази грех.

Друга је победа над грехом, од кога долазе болести.

Трећа је победа над болестима које се завршују смрћу.

Четврта је победа над смрћу.

Молим вам се, Власти и Начала, која је највећа победа Сина Девојачког?

Ниједна није ни већа ни мања. Само је прва – прва а последња – последња. Друга није могла бити без прве, ни трећа без друге и прве, нити четврта без треће, друге и прве.

Све четири представљају једну четвороструку победу, што обасја исток, запад, север и југ свега постојећег света.

Молим вам се, Архангели и Ангели, ко може да ужива благодет победе Сина Девојачког?

Онај, ко може да је разуме, осети и усвоји.

Ко је разуме, тај се клања Сину Девојачком дан и ноћ.

Ко је осети, тај плаче од радости, што ју је осетио, и од стида, што ју је тако доцкан осетио.

Ко је усвоји, тај губи сина жениног у себи и постаје и сам сином девојачким.

Вама се молим и поклоним, кругови светитеља и мученика, који разуместе, осетисте и усвојисте победу Сина Девојачког. Са свима небесним силама молите се Сину Девојачком за нас, који стојимо још на бојишту.

*

Деца и светитијељи држе Те, Господе, остали се бунтују против Тебе.

Деца и светитељи граница су између царства бића и сени небића.

Стараоци се називају родитељима и бацају Твоју децу са високе стене у понор.

Стараоци уображавају, да су они родитељи, па управљају децом Твојом као својом имовином. Заиста, не управљају него криве и ломе.

Туђа су деца, стараоци, коју сте присвојили, и одговараћете за крађу и разбојништво.

Није ваш живот ни онај што је у вама, нити онај, коме сте ви послужили као канал. Туђе је све, осим зла у вама, и одговараћете за крађу и разбојништво.

Одговараћете за крађу, јер сте туђе назвали својим; и за разбојништво, јер сте туђе осакатили и порушили.

Нема родитеља на земљи. Родитељ је на Небу. На земљи су само стараоци. Они, што себе називају родитељима на земљи, лопови су и разбојници.

На земљи су само стараоци; и то је превелика част.

Дато вам је на старање најдрагоценије благо, што Бог има. И то је превелика част.

Блаженији је онај, ко се никад није родио, и коме никад ништа није поверено у старање него ви, ако је ваше старање саблазан и умртвљење душа.

Зашто се радујете деци, ако не мислите бдити над њима као над ангелима небесним? За што кукате за њима, кад вас рано оставе и побегну к ангелима? Туђему сте се радовали, и за туђим кукате.

Не старајте се само о осигурању тела ваше деце, јер то и лисице чине са лисичињима. Него се старајте о Богу у деци вашој. Састарани Бог постараће се за све остало. И оно што с муком сабирате деци својој, Он ће им без муке сабрати, брзо и лако.

Не изгоните Бога из деце ваше, јер ћете им отерати мир, и срећу, и здравље, и благостање.

И ако сву земљу оставите остављеним од Бога, оставили сте прегладним, који ће све појести и помрети од глади.

Не осигуравајте деци својој комад хлеба но комад душе и савести. И биће деца ваша осигурана, а ви благословени у два света.

Старајте се о туђој имовини боље него о својој, и награда ваша биће неизмерна.

Царска деца дата су вам на старање. Заиста, Цар неће дати малу награду онима, који Му сачувају царевиће, и не избришу име Родитеља из памети њихове.

Кроз децу гледа Цар зачуђено у вас, и чека ваше одговоре. Ако одговори буду смртоносни, Цар ће се повући из деце ваше, и ви ћете се старати о лешевима.

Деца и светитељи држе Те, Господе мој, остали се бунтају против Тебе. Деца и светитељи су Твоје кушање света.

Пази, душо моја, пази и не погреш.

СТАРЕЧНИК

О Авви Антонију

1. Док је свети авва Антоније обитавао у пустињи, опхрвају га немар и врло мрачне помисли. И говораше он Богу:

– Господе, желим да се спасем, али ме помисли не напуштају: Шта да чиним у своме јаду? Како да се спасем?

И нагнувши се мало према вани, угледа Антоније некога ко беше исти као он, како седи и ради, а затим како се диже са свога посла и моли се, и како опет седа и плете коноп, а потом се изнова диже на молитву. Био је то анђео Господњи који беше послат ради помоћи и подршке Антонију. И он зачује анђела како говори:

– Тако чини, и бићеш спасен.

А овај, чувши то, осети велику радост и одважност; и тако чинећи спасао се.

24. Открило се авви Антонију у пустињи:

– Има у граду један човек, лекар по занимању, који је теби налик, који све што му претиче даје онима који имају потребу, и свакодневно, заједно са анђелима, поје трисвету песму.

О авви Арсенију

38. Причали су како је некакав монах дошао у Скит да види авву Арсенија. И уђе он у Цркву и замоли свештенике да му помогну да види авву Арсенија.

А они му кажу:

– Одмори се мало, брате, и видећеш га.

А он рече:

– Нећу јести ништа докле га не сусретнем.

И тако, пошаљу они једнога брата да му помогне, јер старчева келија беше далеко. И покуцавши на врата, они уђу, целивају старца и ћутке седну. Тада брат који беше из Цркве, рече:

– Ја одох, молитe се за мене.

А страни брат, не налазећи одважности пред старцем, рече брату:

– Полазим и ја са тобом.

И они заједно изађу. А овај га замоли, говорећи:

– Поведи ме и ка авви Мојсију, који некада беше разбојник.

А кад они дођу до авве Мојсија, овај их са радошћу прихвати, и пошто их лепо угости, отпусти их, и рече му брат који га беше водио:

– Ево, одвео сам те код једног странца и код једног Египћанина. Који од њих двојице ти се допао?

А овај одговори:

– Мени се, свакако, допао Египћанин.

Када је то чуо један од отаца, помоли се Богу говорећи:

– Господе, објасни ми ту ствар, односно, како то бива да један избегава људе ради имена Твога, а други да их срдечно прима, опет ради имена Твога.

И гле, указаше му се две велике лађе у реци, и угледа авву Арсенија и Духа Божијег како у миру плове у једној лађи, а авву Мојсија и анђеле Божије у другој, и како га они хране.

О авви Агатону

30. Изађе једном авва Агатон у град како би продао нешто судова, и нађе крај пута једног богаља. Рече му богаљ:

– Куда идеш?

Одговори му авва Агатон:

– У град да продам судове.

Рече му овај:

– Буди љубазан према мени и пренеси ме тамо. Старац га упрти и понесе у град. Овај му вели:

– Положи ме тамо где продајеш судове.

Он тако и учини. А када је продао један суд, упита га богаљ:

– За колико си га продао?

Он одговори:

– За толико.

Овај му рече:

– Купи ми погачу.

Старац му купи. А затим опет прода суд. А овај га пита:

– А ово за колико?

Он одговори:

- За толико.

Овај му рече:

- Купи ми ово.

И старац купи. А када је продао све судове и хтео да пође, вели му богаљ:

- Одлазиш?

Он одговори:

- Да.

Овај му рече:

- Буди љубазан према мени и пренеси ме тамо где си ме нашао.

Старац га упрти и понесе до његовог места. А овај му вели:

- Благословен си, Агатоне, од Господа и на небу и на земљи.

А он, подигавши очи не виде никога, јер оно беше анђео Господњи који беше дошао да би га искушао.

О авви Данилу

7. Приповедао је авва Данило из Фарана:

Причао је отац наш авва Арсеније о некаквом брату из Скита који је био врло озбиљан на делу, али врло наиван у вери, па је из глупости пао у прелест. И говорио је:

- Хлеб којим се причешћујемо није, наравно, тело Христово, већ символ.

И чују два старца да он тако говори па, знајући да је био врлинскога живота, помисле како он то говори у незлобивости и наивности, те дођу ка њему и кажу му:

- Авво, чули смо о једноме брату неку невероватну ствар; он говори како хлеб којим се причешћујемо није по природи тело Христово, већ символ.

Старац рече:

- Ја сам тај који тако говори.

А они га стану молити:

- Немој се држати тога мишљења, авво, већ поверуј онако како је предала католичанска Црква. Јер ми верујемо да је тај хлеб тело Христово а та чаша крв Христова, истински а не симболички. Али као што је у почетку, узевши прах земаљски, Бог створио човека по својој слици, и нико не може рећи да он није слика Божија, иако је Бог несхватив, тако и хлеб, за кога је рекао да је тело Његово, верујемо да је заиста тело Христово.

А старац рече:

– Ако се не уверим кроз ствари, не могу то спознати.

А они му рекоше:

– Помолимо се Богу ове седмице за ту тајну и верујемо да ће нам је Бог открити.

Старац то са радошћу прихвати и помоли се Богу говорећи:

– Господе, Ти знаш да нисам у неверици из злобе; али да не бих био у прелести због незнања, откриј ми тајну, Господе Исусе Христе.

А када старци оду у своје келије, помоле се и они Богу, говорећи:

– Господе Исусе Христе откриј старцу ту тајну, да поверује и да му не пропадне труд.

И Бог их обојицу услиши. А када се наврши седам дана, дођу они у Недељу у цркву па стану сами на једно постоље, а у средини беше старац. И отворе им се очи; па када хлеб буде положен на свету Трпезу, њима тројици је изгледао као дете. А када свештеник пружи руку како би пресекао хлеб, гле, анђео Господњи сиђе са неба држећи нож те жртвује дете и крв његову излије у путир. И док је свештеник секао хлеб на мале делове, и анђео је од детета секао мале комаде. Па када приступе да се причесте, само старцу допаде крваво месо. А он, видевши то, претраши се и повика:

– Верујем, Господе, да је хлеб Твоје тело а да је чаша Твоја крв.

И месо које је било у његовој руци, на тајанствен начин сместа постаде хлеб, и он се одмах причести благодарећи Богу. А старци му кажу:

– Бог зна да човек не може да једе сирово месо и због тога је претворио тело у хлеб а своју крв у вино за оне који ће то примати са вером.

И захвалише они за старца Богу који није допустио да његови подвижи пропадну, те се сва тројица радосно повуку у своје келије.

О авви Евагрију

1. Говорио је авва Евагрије:

– Када седиш у својој келији сабери свој ум. Сети се дана смрти: види тада умирање тела, замисли несрећу, осети бол, осуди таштину света, да би могао заувек да будеш пред тиховањем, и да не онемоћаш. Присети се и садашњег стања у паклу: замисли како је душама које су тамо, у најстрашнијој тишини, у најжучнијем стењању и у колико великом страху, агонији и очекивању; замисли непрекидну патњу, душевно и бесконачно плакање. Али седи се и дана васкрсења и појаве пред Богом; замисли тај ужасни и страшни

суд. Представи себи све што је одређено грешницима, срамоту пред Богом, пред анђелима и арханђелима и пред свим људима, односно муке, вечни огањ, тартар, таму, шкргут зуба, страхове и патње. Али представи себи и добра која су одређена праведницима: слободу пред Богом Оцем и Његовим Христом, пред анђелима и арханђелима и пред свим мноштвом светитеља, царство небеско и сва његова блага, радост и уживање у њему. Сећај се обоје; а због осуде грешника плачи, тугуј, плашећи се да се можда и ти не обрешеш међу њима; а због добара која су намењена праведницима, радуј се и весели. Пази да не би како заборавио на то, било у својој келији, било негде изван ње, да би тим сећањем избегао скверне и штетне помисли.¹

О авви Исаку Тивејском

1. Посети једном приликом авва Исак Тивејски једну монашку заједницу и угледа једнога од браће у некаквом сагрешењу, па га осуди. Међутим, када је изашао у пустињу, дође анђео Господњи и стане пред врата од његове келије, рекавши:

– Нећу те пустити да уђеш.

А он га стаде молити:

– О чему се ради?

Одговарајући му, анђео рече:

– Бог ме је послао рекавши: "Упитај га, где заповеда да поставим грешнога брата којег је осудио?"

Овај се сместа покаја, па рече:

– Сагрешо сам, опрости ми.

А анђео рече:

– Устани, Бог ти је опростио. Чувај се, пак, убудуће да не осуђујеш никога пре него што га Бог осуди.

О светом Јефрему

2. Другом приликом, опет, неки од светитеља је у своме виђењу угледао чету анђела како, по заповести Божијој, силазе са неба, имајући у својим рукама свитак, односно грамату исписану изнутра и споља; и говорили су међу собом:

– Ко треба ово да преузме?

¹ Монах 9.

Неки су, пак, говорили "овај", неки "онај". И одговоре:

– Заиста, они су свети и праведни; али ово нико не може преузети осим Јефрема.

И виде старац како предају онај свитак Јефрему. А када ујутру устане, чује Јефрема како проповеда као да је извор текао из његових уста, и схвати да оно што извире из његових уста је од Духа Светога.

О авви Јовану Колову

2. Причали су како је авва Јован Колов једном приликом рекао једном старијем брату:

– Хтео бих да будем безбрижан, као што су безбрижни анђели и непрекидно славе Бога.

Па скинувши свој плашт изађе у пустињу и провевши тамо недељу дана, врати се ка своме брату, и чим је покуцао на врата, брат му одговори и пре него што је отворио:

– Ко си ти?

А он одговори:

– Ја сам Јован, твој брат.

Овај му рече:

– Јован је постао анђеол и није више међу људима. А он га стаде молити и говорити:

– Ја сам.

Али му брат не отвори већ га остави да јадикује до јутра. А затим му одговори и рече:

– Човек си, опет имаш потребу да радиш да би се хранио.

А он направи метанију и рече:

– Опрости ми.

33. Дође један старац у келију авве Јована и нађе га како спава а један анђеол стоји крај њега и хлади га машући крилима. И видевши то, он оде. А овај, када се пробуди, упита свога ученика:

– Је ли ико долазио док сам спавао?

Он одговори:

– Да, некакав старац.

И схвати одмах авва Јован да је тај старац његовог духовног узраста, и да је видео анђела.

38. Причао је авва Јован Колов о томе како је један старац духовник постао затворник; а био је познат у граду и веома славан. И јавили су му: "Један од светих треба да умре, дођи да га целиваш пре него што се упокоји". А он рече у себи: "Ако изађем по дану, потрчаће људи за мном и указаће ми велику част, а у томе ја немам спокоја. Поћи ћу, дакле, ноћу, по мраку, и искрашћу се од свих".

А кад увече изађе из келије, желећи да се искраде, гле, пошаље Бог два анђела са бакљама да му осветљавају пут; и тако цео град похита да види славу. И колико је мислио да избегне славу, још више беше прослављен. Тиме је испуњено што је писано: "Сваки који себе понижује, узвисиће се".⁸³

О авви Јовану Тивејском

Причали су како је мали авва Јован Тивејски, ученик авве Амоја, провео дванаест година у старчевој служби, када је овај био болестан, и како је живео са њим у шипражју. А старац није показивао интересовање за њега; па иако се овај много трудио око њега, никада му није рекао: "Да се спасеш". А када је требало да сконча, док су старци седели, он га узне за руку и вели му:

– Да се спасеш, да се спасеш, да се спасеш.

Па га предаде старцима рекавши:

– Он је анђеолова а не човек.

О авви Макарију Египатском

33. Приповедао је авва Витимије о томе како је авва Макарије испричао: Док сам некада живео у Скиту, спусти се тамо два страна младића; и један од њих имаше браду, а другоме је тек почела да избија брада. Па дођоше и рекоше:

– Где је келија авве Макарија?

А ја рекох:

– Шта ће вам он?

Рекоше:

– Чули смо о њему и о Скиту, па дођосмо да га видимо.

Рекох им:

– Ја сам тај.

Они направише поклон преда мном, говорећи:

⁸³ Лк. 14, 11.

– Желимо овде да останемо.

А ја, видећи како су нежни и научени на богатство, рекох:

– Не можете остати овде.

Старији од њих рече:

– Ако не можемо остати овде, идемо негде друго.

Ја рекох у себи:

– Зашто их терам, па се саблажњавају? Труд ће их натерати да сами оду.

Па им кажем:

– Хајде, припремите келију, ако можете.

Рекоше:

– Покажи нам место, и учинићемо што треба.

Ја им дадох једну брадву, врећу пуну двопека и со; па им показах један тврд камен и рекох:

– Поравнајте овде и донесите дрва из оазе, па пошто начините кров, седите.

А мислио сам, вели старац, да ће због умора отићи.

А они ме упиташе шта се овде прави. Ја им рекох:

– Плетене ствари.

Па узмем прућа из оазе и покажем им како се оснива плетење и како треба давати облик плетењу, те рекох:

– Начините кошаре па их дајте чуварима а они ће вам донети хлеба.

И након тога одем. А они стрпљиво учине све што сам им рекао, и нису ми долазили у посету три године. А ја остадох да се борим са помислима: "Какав ли је њихов подвиг па не долазе да ме питају за неке помисли? Издалека монаси долазе ка мени, а ови који су близу нису дошли, нити су пошли ка другима, осим у цркву да узму нафору, и то ћутке". Па постивши недељу дана, помолим се Богу да ми покаже у чему је њихов подвиг.

И уставши после недељу дана, пођем ка њима да видим како су. Па пошто покуцах, они ми отворише и ћутке ме целиваше; а ја се помолим и седнем. Старији од њих, пошто даде знак млађему да изађе, седе да плете ужад, ништа не говорећи; а у девети час покуца и уђе онај млађи, па припреми мало јела и када му старији даде знак, постави трпезу; и стави на њу три двопека и остаде да стоји ћутке. А ја рекох:

– Устаните да једемо.

Па устадосмо и једосмо; а он донесе крчаг, те се написмо. А када је пало вече, рекоше ми:

– Одлазиш ли?

А ја рекох:

– Не, спаваћу овде.

Те простреше поњаву за мене на једном месту, а за себе на другом месту, у углу; па скидоше своје појасеве и огртаче и спустише се заједно на поњаву преда мном. И пошто они леглоше, ја се помолим Богу да ми открију у чему је њихов подвиг. И отвори се надстрешница и појави се светлост као дан; али они не видеше светлост. Па пошто су мислили да спавам, старији дотакне млађега у бок, па устану, опашу се и пруже своје руке ка небу. А ја сам их видео, али они мене нису; и угледах демоне како као муве долазе на млађега; а једни су му кидисали на уста а други на очи. И видех анђела Господњег како држи огњени мач и одгони демоне од њега. Старијему, пак, нису могли да се приближе. А када су ујутро легли, ја се направих како сам се тек пробудио, а исто тако и они. Старији ми рече само ове речи:

– Хоћеш ли да прочитамо дванаест псалама?

Рекох:

– Да.

И млађи отпоја пет псалама са шест стихова и једним "алилуја". А код сваког стиха излазила је пламена свећа из његових уста и уздизала се на небо. Исто тако, из уста оног старијег, када би их отварао да поје, излазио је некакав пламени конопац и досезао до трећег неба. И ја изрекох неколико псалама напамет. Па изашавши, кажем:

– Помолите се за мене.

А они ћутке начинише метанију. Сазнадох, дакле, да је овај старији савршен, а млађега је још мучио непријатељ. А неколико дана касније умре старији брат, а трећега дана за њим и млађи. И када су неки од отаца долазили у посету авви Макарију, он их је водио у њихову келију, говорећи:

– Дођите да видите мучеништво младих странаца.

О авви Мојсију

1. Борио се једном авва Мојсије против блуда, па пошто није могао више да издржи у келији, пође и исприча све авви Исидору. А старац га замоли да се врати у своју келију. Овај не прихватише, говорећи:

– Не могу да издржим, авво.

Старац га узме са собом, попне га у горњу одају и рече:

– Погледај према западу.

И погледавши, он угледа неизмерно мноштво демона који беху узнеми-
рени и спремајући се за борбу, дизаху велику буку. Рече му опет авва Исидор:

– Погледај и према истоку.

И он погледа и угледа неизмерно мноштво светих анђела који беху у
слави. И рече авва Исидор:

– Ето, то су они које Господ шаље светитељима у помоћ. А они према
западу су они који их нападају. Више је, дакле, оних који су са нама.

И тако се авва Мојсије охрабри па се, заблагодаривши Богу, врати у
своју келију.

О авви Марку Египатском

1. Причали су за авву Марка Египатског да је провео тридесет година не
излазећи из своје келије. И обично је свештеник долазио да заједно принесу
свете дарове. А ђаво, видевши врлинско стрпљење овог човека, домисли се да
науди његовој трезвености; и нагна неког ђавоиманог да дође ка старцу тобож
због молитве. А овај опседнути, пре него ће рећи ишта друго, рече старцу:

– Твој свештеник заудара на грех, немој га више пуштати да улази к теби.

А богонадахнути човек му рече:

– Чедо моје, сви бацају нечистоћу напоље, а ти си је унео к мени. Али
писано је: "Не судите, да вам се не суди"¹³⁴. Међутим, и да је грешан, Господ
ће га спасти; јер је писано: "Молите се Богу једни за друге, да оздравите".¹³⁵

И након тих речи, помоливши се Богу, он изагна демона из човека и
пусти га здравог. А када, како је већ био обичај, дође свештеник, он га
дочека са радошћу. А добри Бог, видећи старчеву незлобивост, показа му
знак. "Наиме", причао је старац, "када је свештеник требао да стане пред
свету трпезу, угледах анђела Господњег како сиђе са неба и положи руку на
свештеникову главу и овај постаде као стуб огњени. А ја, задивљен таквим
виђењем, зачух глас који ми говори:

– Човече, зашто се дивиш због овога? Јер ако један земаљски цар неће
допустити својим великашима да стану пред њега прљави већ у пуном сја-
ју, како ли тек божанска сила неће очистити служитеље светих тајни који
стоје пред небеском славом?"

А одважни подвижник Христов, Марко Египатски, који постаде вели-
ки, удостоји се тога дара јер не беше осудио свештеника.

¹³⁴ Мт. 7, 1.

¹³⁵ Јак. 5, 16.

О авви Макарију Грађанину

Једном је авва Макарије четири месеца свакодневно посећивао једног монаха; и не нађе га ни једанпут да није заузет молитвом; па задивљено рече: -- Гле, земаљски анђеол.

О авви Пафнутију

1. Причао је авва Пафнутије:

Док сам ишао путем, догоди ми се да залутам због магле и обретећ се у близини села. И видим неке људе како разговарају, те се зауставим молећи се због својих греха. И гле, дође ми анђеол са мачем па ми рече:

– Пафнутије, сви који осуђују своју браћу биће уништени овим мачем; али ти, због тога што ниси осуђивао, већ си понижавао себе пред Богом као да си ти починио грех, због тога је твоје име уписано у књигу живих.

О авви Павлу Простоме

1. Блажени авва Павле Прости, ученик светог Антонија, исприча оцима следеће:

Дође он једном приликом у манастир ради посете и ради духовне користи браће, па након уобичајеног разговора међу њима, уђе у свету цркву Божију да присуствује уобичајеном богослужењу. И блажени Павле посматраше сваког који улазаше у цркву, са каквом душом улази на службу; јер имао је тај дар, који му Господ беше подарио, да може да види свакога у душу, као што ми видимо лица један другога.

И док су сви улазили светлога лика и озаренога лица, а анђеол свакога од њих се радоваше за њега, угледа једног црног и мрачног по целом телу; и угледа такође демоне са обе стране како га држе и вуку ка себи, стављајући му узду на нос, и његовог светог анђела како их издалека следи туробан и тужан. А Павле сав у сузама и ударајући се руком у прса, седне пред цркву, плачући гласно због онога што је видео. А остали, видевши његово чудно понашање и наглу промену која га је довела до жалости и суза, стадоше да га запиткују молећи га да им каже зашто плаче, мислећи да то чини осуђујући их све; и стадоше га молити да уђе са њима на богослужење. А Павле избегавајући их, остаде да седи напољу, оплакујући силно онога који се беше онако приказао.

А нешто касније, када се служба оконча и док су сви излазили, Павле опет почне да посматра свакога, желећи да сазна како излазе; и угледа оног човека чије цело тело беше црно и тамно, како је сада белага тела и како га демони прате издалека а свети анђео се налази крај њега и силно се радује због тога. А Павле, скачући од радости, стаде да виче и да благодари Богу:

– О неизрецивог човекољубља и благодати Божије! Па похитавши, попне се на високо постоље и рече силним гласом:

– Дођите да видите како су страшна и чудесна дела Божија.¹⁹⁴ Дођите да видите Онога који хоће да се сви људи спасу и да дођу у познање истине.¹⁹⁵ Дођите да Му се поклонимо и да припаднемо пред ноге Његове,¹⁹⁶ и да кажемо: "Ти си једини који можеш да узмеш грехе".

И сви ревносно притрчаше, желећи да чују то што се говори. И када се сви сакупише, Павле исприча шта је видео, пре уласка у цркву а шта је видео после ње, па затражи од онога човека да каже шта је био разлог због којег је Бог изненада учинио такву промену. А човек, на кога Павле беше показао, без оклевања исприча шта му се догодило:

– Ја сам човек грешан, вели, и живео сам у блуду много времена све до данас; а сада ушавши у свету цркву Божију, чујем како се читају речи пророка Исаије, или чак Бога како говори кроз њих: "Умијте се, очистите се, уклоните злоћу дела својих испред очију мојих, престаните зло чинити. Ако греси ваши буду као скерлет, постаће бели као снег. Ако хоћете слушати, добра земаљска јешћете".¹⁹⁷ А ја блудник, вели дирнут речима Пророковим и уздишући у својим мислима, рекох Богу: "Ти који си Бог, који си дошао у свет да спасеш грешнике, оно што си сада обећао преко свога пророка, испуни и на мени грешном и недостојном. Јер ево, од овога часа Ти дајем реч, и обећавам и од срца ти се исповедам, да нећу више чинити оно што је зло, него ћу одбацити свако безаконје и од сада ћу ти служити са чистом савешћу. Данас, Владико, и од овога часа, прими мене који сам се покајао и који се поклањам пред Тобом и убудуће се држим подаље од свакога греха". И са тим, вели, обећањима изађох из цркве, одлучивши у себи да не чиним никакав преступ према Богу.

Чувши то, сви повикаше у један глас ка Богу: "Како су величанствена дела Твоја, Господе, све си премудро створио".¹⁹⁸ Знајући дакле, о Хришћа-

¹⁹⁴ Пс. 45, 9.

¹⁹⁵ 1. Тим. 2, 4.

¹⁹⁶ Пс. 94, 6.

¹⁹⁷ Ис. 1, 16–19.

¹⁹⁸ Пс. 103, 24.

ни, из Светога Писма и из светих откривења, колико доброте има Бог за оне који Му искрено прибегавају и са покајањем исправљају оно што су претходно грешили, и да опет узвраћа добрима која је обећао не осуђујући их за претходне грехе, немојмо очајавати за своје спасење. Јер, како је обећано преко пророка Исаије да ће нечисте очистити од греха, да ће их избелити као снег и учинити достојнима блага небеског Јерусалима, тако нас, опет, преко пророка Језекиља уз заклетву обавештава да нас неће погубити; јер "тако био ја жив, вели Господ, није ми мило да умре безбожник, него да се врати безбожник са свога пута и да буде жив".¹⁹⁹

О авви Сисоју

14. Причали су како је у авве Сисоја, док је био на самрти а старци седели крај њега, његово лице сијало као сунце; па им каже:

– Гле, авва Антоније је дошао.

А нешто касније каже:

– Гле, хор пророка је дошао.

И опет његово лице заблиста па каже:

– Гле, хор апостола је дошао.

И његово лице опет забљешта; а он као да са неким говораше. А старци га упиташе:

– Са ким разговараш, оче?

А он рече:

– Ево, дошли су анђели да ме узму па их молим да ме оставе да се мало покајем.²⁰⁷

А рекоше му старци:

– Нема потребе да се кајеш, оче.

А он им узврати:

– Заиста, не знам да ли сам и почетак учинио. Тада сви схватише да је савршен. И опет његово лице наједном постане као сунце; и сви се уплашише. А он им вели:

– Видите, Господ је дошао и каже: "Донесите ми сасуд пустињски".

Те одмах предаде дух свој. И дође нешто као муња а кућа се испуни миомирисом.

¹⁹⁹ Јез. 18, 32; 33, 11.

²⁰⁷ В. изреку 49.

О Теофилу Архиепископу

4. Исти авва Теофило је говорио:

Какав страх и ужас и невољу треба да искусимо када се душа одваја од тела! Јер до нас доспевају војске и силе противних снага, господари таме, световладари зла, началства и власти, духови зла, и неком врстом суда заузимају душу, показујући сва њена сагрешења, учињена у знању и незнању, од младости до узраста када је узета. Они, дакле, стоје и оптужују је за све што је учинила. И шта мислиш, какав ће бити ужас у души онога часа докле не изађе одлука о њој и не оствари се њено ослобођење? То је час њене патње, све док не буде видела шта ће се са њом збити. А са друге стране, божанске силе стоје насупрот противним силама, и оне показују њена добра дела. Замисли дакле, у каквом страху и ужасу се налази душа која стоји усред судишта, док њена пресуда не буде изречена од стране праведног судије.

И ако је достојна, оне силе примају казну, а она бива обухваћена овим (божанским) силама, и убудуће је безбрижна, и почива према ономе како је писано: "И који певају и веселе се, сви су извори моји у теби".²⁵⁴ Тада се остварује оно што је писано: "Даљила се мука и патња и стењање";²⁵⁵ тада ослобођена душа одлази ка оној неизрецивој радости и слави, у којој ће се и настанити.

А ако се, пак, нађе да живи у немару, чује страشان глас: "Нека се удаљи безбожник и не гледа на величанство Господње".²⁵⁶ Тада настаје дан гнева, дан туге, дан таме и мрака. Предана таме преисподњој и осуђена на вечни огањ, душа ће се мучити у бескрајним вековима. Где ће тада бити хвалисавост овога света, где таштина, где изобиље, где уживање, где маштарења, где одмор, где паре, где благородност, где отац, где мати, где брат? Ко ће моћи одатле да ишчупа њу која гори у огњу и мучи се на страшним мукама? А пошто све то тако бива, какви треба да смо у светом општењу и у благочешћу? Какву ли љубав треба да стекнемо? Какво владање? Какав живот? Какав пут? Какву исправност? Какву молитву? Какву безбедност? Јер вели: "Чекајући ово старајте се да се нађете пред Њим чисти и непорочни у миру",²⁵⁷ да бисмо се удостојили да га чујемо како говори: "Ходите, благословени Оца мојега; примите Царство које вам је припремљено од постања света",²⁵⁸ у векове векова. Амин.

²⁵⁴ Пс. 87, 6.

²⁵⁵ Ис. 26, 10.

²⁵⁶ Ис. 26, 10.

²⁵⁷ 2. Пг. 3, 14.

²⁵⁸ Мт. 25, 34.

Уочи другог доласка Христовог

(Зборник)

Како ће се други пут јавити Господ наш?

23. Ништа неће пропасти. Записана је свака твоја молитва и псалмопој, записана свака милостиња, записан сваки пост, записана свака верност у браку, записано свако уздржање Бога ради испољено. А првенствено у односу на све то што је записано побраће венце девственост и чистота. И ти ћеш засијати попут Анђела. Но како си пажљиво слушао о добром, исто тако стрпљиво послушај и о њему супротном. Записана је свака твоја жудња за богаћењем, свака твоја прељуба, свако кривоклетство, и богохуљење, и врачање, и крађа, и убиство. Све ово ће се записати ако то учиниш после крштења: јер што је учињено пре крштења, заглађено је.

24. "А када дође", говори Христос, "Син Човечији у Слави Својој и сви свети Анђели с Њим. "Види, човече, пред колико сведока ћеш стати на суд. Васцели род људски биће тамо. Замисли колико је бројан народ римски, па како су бројни други прости народи који сада живе, а колико их је умрло за сто година; помисли, колико је људи сахрањено за хиљаду година! Замисли колико је било људи почев од Адама па до данас: огромно је то мноштво, али је то још увек мало у поређењу с Анђелима, којих је више. Анђели су деведесет и девет оваца, а род људски је тек једна овца. По томе колико је место пространо, треба судити о бројности оних који у њему обитавају. Земља коју насељавамо јесте само тачка у средишту неба! Зато небо које окружује земљу има толико више обитаватеља колико је оно пространије од земље, а у наднебесју им се не зна броја. А што је написано: *"хиљаде хиљада му служачу и шишиа и има стајаху пред њим"* (Дан. 7, 10), то не значи да је ово тачан број, него Пророк није могао изрећи већи. Тада ће бити на суду Бог, Отац свих, с њим ће седети Христос и заједно с њима Дух Свети. Труба Анђелска ће призвати све нас са нашим делима. Би ли требало и самога овога да се уплашимо? Немој мислити, човече, да је мала и безболна казна бити осуђен пред толиким мноштвом! Не бисмо ли ми често више желели да умremo, него да нас другови осуде?

Прозрења старца Лаврентија Черниговског

Другима је Ч. Лаврентије говорио овако:

Антихрист ће потицати од Јеврејке блуднице из дванаестог колена "блудејанаца". Већ као дете биће веома способан и паметан, а нарочито од момента када, као дечак од 12 година, буде шетао са мајком по једном врту, те сретне сатану, који ће, изашавши из дубине бездана, ући у њега. Дечак ће задрхтати од страха, а сатана ће му казати: "Не бој се, ја ћу ти помагати". Из тога детета израшће у људском облику "Антихрист". Када га буду крунисали, за време читања "Символа вере", неће дати да се правилно прочитају речи о Исусу Христу као о Сину Божијем; одрећи ће се тога и признати само себе. Тада ће Патријарх узвикнути да је то Антихрист, и због овога ће бити убијен. При крунисању "Антихрист" ће бити у рукавицама. Када их буде скидао да би се прекрстио, Патријарх ће приметити да овај на прстима нема нокте него канџе, и то ће послужити као још један доказ да је реч о Антихристу.

Сићи ће са неба пророци Енох и Илија, који ће свим људима објашњавати, узвикујући: "То је Антихрист, не верујте му!" И он ће их убити, али ће ови васкрснути и полетети на небо. Антихрист ће бити одлично научен свим сатанским лукавствима, и чиниће лажна знамења. Чуће га и видеће га читав свет.

'Своје људе' обележаваће печатима. Мрзеће хришћане. Почеће последње гоњење хришћанске душе која ће се одрећи печата Сатане. Одмах ће почети прогони у земљи Јерусалимској, а затим ће по свим крајевима земљиног шара бити проливена последња крв за име нашега Искупитеља Исуса Христа. Од вас ће, чеда моја, многи доживети ово страшно време. Печати ће бити такви, да ће се одмах видети да ли их је човек примио или не. Хришћанин ништа неће моћи ни да купи, ни да прода. Али не очајавајте. Господ неће оставити чеда своја... Не треба се плашити! Цркве ће постојати, али православни хришћанин не сме да се усуди да у њих иде, јер се тамо неће приносити Бескрвна Жртва Исуса Христа, но ће тамо бити збориште сатанско... И због тога безакоња земља ће престати да рађа, од суше ће све испуцати, појавиће се такве раселине кроз које ће човек моћи да пропадне.

Хришћане ће убијати или слати у прогонство у пуста места. Али Господ ће помагати и давати храну следбеницима Својим. Јевреје ће такође гонити у једно место. Неки Јевреји који су истински држали закон Мојсијев неће примити печат Антихристов. Они ће ишчекивати, пажљиво посма-

трати све што овај чини. Они знају да њихови преци нису признали Христа за Месију, али и овде ће Бог дати да се отворе очи њихове, те неће примити печата сатаниног, већ ће признати Христа и цароваће са Христом.

А сав слаби народ поћи ће за сатаном, и када земља не даде плода, људи ће доћи к њему са молбом да им подари хлеба, а овај ће одговорити: "Земља не рађа хлеб. Ја ту ништа не могу". Ни воде неће бити, све реке и језера ће пресушити. Та невоља трајаће три и по године. Али изабраних Својих ради Господ ће скратити те дане. Биће тада још снажних бораца, стубова Православља, који ће бити под силним утицајем Исусове молитве. И Господ ће их закрилити Својом свемогућом благодаћу, и они неће видети лажна знамења приправљена за остале људе. Још једном понављам, у те храмове не сме се ићи, Благодати у њима бити неће".

Слушајући ово казивање Старчево једна сестра упита: "Шта да чинимо? Не бих желела да доживим то доба". "Ти си млада, може ти се десити да доживиш" – одговори старац. "О, како је то страшно!" – узвикну сестра. "А ти онда изабери једно од двоје: или земаљско, или небеско". "Биће рата, – настави баћушка, – и где он прође, људи бити неће. А пре тога Господ ће славим људима послати лаке болести, и ови ће умрети. А за време Антихриста болести неће бити. И трећи светски рат већ неће бити ради покајања, већ ради истребљења". Сестра упита: "Значи ли то да ће сви пропасти?" "Не! ако верујући буду окупани крвљу, биће прибројани Мученицима, док ће неверници отићи у ад", – одговори баћушка. – И док се не испуни (тј. не надокнади) број отпалих ангела, Господ неће доћи да суди свету. Али у последња времена Господ ће и живе који су записани у књигу Живота прибројати Ангелима, чији број недостаје, због "отпалих".

Протојереј Константин Осиповски

Спасење је у нашим рукама

Кана Галилејска

"И... би свадба у Кани Галилејској" (Јн. 2, 1-11). Моја душа још није спремна да прими Христа и недостојна је благодатних утеха. Ја сам обузет плотским делима и задовољавам се сопственим вином душевног и телесног весеља. "И ондје бјеше мати Исусова". Богородица никада не оставља Хришћане, чак ни оне недостојне, какав сам ја. Она је увек близу, иако јој ја, обузет земаљским бригама и таштином, не поклањам дужну пажњу. "А позван бјеше и Исус и ученици његови на свадбу". Као верујући човек, ја не забрављам Бога, и на своја земаљска дела призивам Божији благослов. Молим се Богу и светим угодницима, и они, пошто их не призивам на нешто зло (иако на земаљско), долазе и благосиљају моја дела. "А кад нестало вина, рече мати Исусова њему: Немају вина". Истрошивши природне снаге, моја душа почиње да тугује. И Богородица, сажаливши се на моју немоћ и жалост, моли Господа указујући Му на моје јадно стање. "Исус јој рече: *Што хоћеш од мене, жено? Још није дошао час мој*". Спаситељ види да нисам спреман да пијем ново вино (в. Ирмос 3. Пасхалног канона), да нисам спреман да Га примим (јер бих, иначе, попут Марије, седео крај Његових ногу, или бих се, пак, попут Марте, старао да му угодим, а не бих жалио за привременим утехама, када је крај мене Источник Вечног живота), и говори Мајци Божијој, у одговор на њену молитву, да за мене још није дошао Његов час. Али Богородица, имајући савршену веру и љубав, зна да јој Господ неће усадити у души никакву жељу која Њему није угодна, и зато "рече мати Његова слугама" (то јест Анђелима. Како је велико људско достојанство – Анђели нам служе! А ја се, грешник, предајем таштини овога света): "Што год вам рече, учините".

"А ондје бјеше шест камених судова за воду" – то је моје камено срце, пусто, без вина благодати и без суза покајања. "Рече им (Анђелима) Исус: Напуните судове водом. И напунише их до врха". Анђели ми по милости-

вој заповести Божијој дају плач срца, а Господ чудесно претвара воду суза у вино благодати и радовања.

"А кад окуси пехарник вино које је постало од воде, и не знађаше откуда је, а слуге знадијаху које су захватиле воду", приређивач плотске свадбе, разум, гледајући благодатно радовање, не схвата (за разлику од Анђела) да је то чудо Божије, а не природна појава. Нисам ја, женик, господар свог живота, него сам све предао разуму, који мноме командује, и чак када сам у благодатном стању, у присуству Самог Христа, разум, као господар (зато што сам му се поверио), овладава мноме и расејава ме глупим и бесмисленим расуђивањима. "Позва пехарник женика. И рече му: Сваки човјек најприје добро вино износи, а када се опију, онда лошије; а ти си чувао добро вино до сада".

Када се, по својој помрачености, предајем испразним расуђивањима, Господ одлази. И с правом. Али ја знам да је Господ долазио и учинио чудо. "Овим, у Кани Галилејској, учини Исус почетак знамења, и показа славу своју; и вјероваше у њега ученици његови". Тако се душа грешника "привременим" доласком благодати уверава у милост Божију и у реалност блага која нам је Господ обећао, ради којих нам предстоји још много трпљења и труда.

Свако је ковач своје несреће

Пре него што ће уништити Содом, Анђели су, обраћајући се Лоту, дозволили да изведе среоднике, а њихово пребројавање почели су од зетова (в. Пост. 19, 12).

Очито, Лотови зетови телесно нису учествовали у безакоњима Содомљана, али се њихове душе нису гнушале греха, и они нису побегли, без обзира на упозорење о скорој погибији читавога града грешника. Споља они ни у чему нису сагрешили, али су у дубини душе саосећали са пороком, и зато су сами себи изrekli пресуду – уврстили су себе међу Содомљане. Доиста је узрок наше погибије само наша зла воља. Вредно је пажње и то да је иста казна стигла оне који су сагрешили делом као и оне који се тог дела нису гнушали.

Демони нас се гнушају

Демони нас презиру и гнушају се борбе са нама, зато што су нас већ одавно победили и свему лошем научили. Осим тога, ми и сами измишљамо свакојака зла и учимо злу једни друге, тако да демони и не треба с нама да се боре, кад смо ми и тако њихове слуге. Тек када човек покуша да учини

ма и један корак ка Богу, кад почне да живи по заповестима Божијим, тада већ почиње демонско гоњење. Ми напросто клевећемо демоне када говоримо уобичајене речи: "Ђаво ме искушава".

Нажалост, ствар обично не иде дотле. То је ситуација налик положају заточеника у концентрационом логору: он једе свој чорбуљак, ради за непријатеља по четрнаест сати на дан и чека мучну смрт. Али док не покуша да побегне, на њега нико не обраћа нарочиту пажњу, напросто га надгледају. Међутим, кад побегне из заробљеништва, покуша да се ослободи – нек се држи добро!

Прави однос према демонима је – презир

Демони и људи који им се покоравају исто су тако немоћни да се успротиве Богу као што је немоћна свака твар, и не могу да нам нанесу никакво зло ако им Бог не допусти, а вечној осуди подлежу не због дела, која би Господ могао и да спречи, него због своје зле воље.

Поуздан је само Бог

Код преподобног Јована Лествичника читамо о подвижнику који је доспео до тако високог стања да је из руке хранио леопарда, животиње га се више нису плашиле, али се он уздао у своја добра дела, у своје подвиге; и ето, када је умирао, опколише га ђаволи, и монаси који су стајали крај његовог одра чули су његово препирање с демонима, којима је умирући пустињак морао да се правда. Тако је његова душа напустила тело у препирци с демонима, и његов крај је, по речима преподобног Јована Лествичника, неизвестан.

Треба, дакле, да се уздамо једино у милост Божију – живели добро или лоше, а обично живимо горе него што треба.

Што је већа љубав то је страшнији суд

У свакодневном животу успевамо да прикријемо и многе своје неприличне поступке, тим више људима остају непознате наше мисли и покрети срца. И заведени својим животним искуством, мислимо да ће тако заувек од свих остати скривена наша зла дела. То, у ствари, није тачно, јер у Јеванђељу сам Христос каже да нема ништа тајно што неће бити јавно, ни сакривено што се неће дознати (в. Лк. 8, 16-17). На Страшном суду ће се открити

апсолутно све, и нас ће обузети велики стид, пожељећемо да у земљу пропаднемо, као што је речено у Јеванђељу: *"Тада ће почети говорити горама: Падните на нас; и бреговима: Покријте нас!"* (Лк. 23, 30).

Ето, на пример, замислите мужа и жену. Муж воли жену и у сваком погледу је добар и пажљив према њој, а жена га је преварила, и то се изненада открило. Како ће се она постидети! И утолико ће теже бити на души тој палој жени уколико је муж више воли и чини јој више добра. Управо ће такав бити наш положај на Страшном суду. Само, у овом, обичном животу жена може да се правда, може да клевеће мужа и да на друге начине успављује своју савест. А може и да се покаје и помири са својим мужем. Али то је тако сада, у привременом животу – на Страшном суду, међутим, биће већ доцкан.

Сада је време покајања и успостављања јединства наших душа са Христом. А ми то време траћемо у самооправдању.

Ако се не пренемо, на Страшном суду ће се пред читавим светом, пред анђелима и људима, открити наш блуд, и телесни и мислени, и онај који је скривен од нас самих у дубинама наших нечистих душа. Христос нас љуби, Он би нама и опростио, али ми ћемо сами изгорети од стида и побећи у вечну муку са својим љубавником – ђаволом. И што су већи љубав, мило срђе и праштање Божије, то ће већи бити наш стид и ужаснија вечна мука. Не треба се заваравати милошћу Божијом. Она је бескрајна, готова да прогута и истреби сваки наш грех тако да се душа покаже чистом, али ту милост ми морамо искористити сада, овога часа, а ако је одложимо до Страшног суда, биће касно.

Радости моја, Христос васкрсе

Подвиг старештва

Карактеристична црта настојатеља, поучавао је отац Серафим, треба да буде његова љубав према подређенима. "Мајка буди братији, а не отац!", говорио је игуману високогорске пустиње, оцу Антонију. И сам Преподобни водио је бригу о својим духовним чедима као брижна мајка. Особиту бригу његову уживао је Дивјејевски манастир, за који га је пред смрт молила његова оснивачица и прва игуманија Александра (у свету Агатија Семјонова Мелгунова), када је отац Серафим, тада још јерођакон пратио у тај манастир свога старца Пахомија. Више од тридесет година било је прошло од њене блажене кончине. Умрли су већ и старци Пахомије и Исаија, који су руководили духовним животом ове заједнице. "Једини сам ја остао од Стараца које је матушка Агатија Семјонова молила за њен манастир", говорио је Преподобни Серафим.

Због услова свога пустињачког живота Преподобни Серафим није могао раније да преузме под своје старање овај женски манастир, мада је често показивао бригу за њега. Пре него што је изашао из свога "затвора", Мајка Божија га је Сама подсетила на обавезу коју је на себе узео: "Зашто хоћеш да оставиш заповест слушкиње моје Агатије?", рекла је старцу Царица Небеска, јавивши му се код извора. Том приликом она му је наредила да манастир подели на два одељења. Сама му је показала место где ће основати друго одељење, у коме ће бити само девојке. "Пошто сам ја сам девственник", говорио је Преподобни, "то је Царица Небеска благословила да у моме манастиру буду само девојке... Дева која чува своје девство ради љубави Христове, ужива част са Анђелима и невеста је Христова".

Стицање и раздавање благодати Духа Светога

И тако, ја бих желео, ваше богољубље, да и ви сами стекнете овај свагда непресушни Источник благодати Божије, и да свакад себе процењујете – да ли се у Духу Божијем налазите или не, па ако сте у Духу Божијем, нека је

благословен Бог! Нема се због чега туговати, макар овога часа пошли на Страшни суд Христов! Јер "у чему вас затекнем, у томе ћу Вам судити". Ако, пак, у Духу Божијем не стојите, треба сазнати зашто и због чега је Господ Бог Дух Свети изволео да нас остави, па Га онда поново искати и молити и не одустајати све док нам се Господ Бог Дух Свети, Пречезнути, не открије и поново не буде с нама Својом благодаћу. А душмане своје – демоне, који нас силом одвраћају од Њега, ваља да нападамо све док им се и сам прах не развеје, као што је рекао пророк Давид: "Вијам душмане своје и стижем их, и не враћам се док их не истребим. Обарам их и они не могу устати, падају под ноге моје!"

Не говори забадава Реч Божија: "Царство је Божије унутра у вама и с напором се узима и само подвижници га задобијају". То јест: они људи који, не обазирјући се на узе греховне, које су их сапеле и својом принудом и навођењем на нове грехе не допуштају им да приђу к Њему, Спаситељу нашем, са савршеним покајањем, да би са Њим пострадали, презиру јачину тих греховних уза, и силе се да их раскину – такви људи јављају се потом пред Лицем Божјим бели од снега, убелиени благодаћу Његовом. "Дођите" – каже Господ – "Ако греси ваши буду као скерлет, убелићу их као снег". Тако је негда и Свети тајновидац Јован Богослов видео овакве људе у хаљинама белим, тј. у хаљинама оправдања, "са палмовим гранчицама у рукама", као знамењем победе, како певају Богу дивну песму "Алилуја" и красоту песмопоја њихових нико на свету не могаше подражавати. За њих је Анђео Божији рекао: "Ово су они који дођоше из невоље велике, и опраше хаљине своје и убелише их у Крви Јагњетовој", тј. опраше их страдањима и убелише кроз причешће Пречистим и Животворним Тајнама Тела и Крви Агнеца, Непорочног и Пречистог Христа, закланог по Његовој сопственој вољи за спасење света пре свију векова, Који свагда и до данас трпи заклање и раздељује се (вернима), а остаје нимало нетрошив, дајући нам попутнину живота вечног за вечно и бескрајно спасење, ради благопријатног одговора на страшном судилишту Његовом. Своју Пречисту Крв и Тело, Христос нам даје и као најскупоценију и сваки ум превасходећу замену за плод са Дрвета Живота, којега је наш људски род хтео да лиши непријатељ човеков (Луцифер) испавши с небеса. Премда је наш непријатељ ђаво најпре прелестио Еву, па је са овом пао и Адам, Господ, ипак, не само да им је даровао Искупитеља у Породу Женином, него је и свима нама у Жени и Свагдадјеви, Богородици Марији, дао заступницу пред Сином Њеним и Богом нашим. Она је сатрла у самој себи и сатире (и сада) главу змијину у

своме роду људском. Она је непостидна и непобедна Заступница чак и најочајнијих грешника. Баш због тога се Божија Мајка и назива "Бич за демоне", пошто демон нема моћи да погуби човека, само ако овај не одступи од прибегавања к Мајци Божијој за помоћ.

Због чега се осењујемо крсним знаком?

Због чега се ми осењујемо крсним знаком? Крсним знаком се осењујемо тј. крстимо се, прво ради тога да би тај знак на нама видео Бог. Да, браћо, Бог види када се ми крстимо, када стављамо на себе знак крста. А неки од вас се крсте немарно, брзајући, и нимало се не удубљују у то што чине! Грех је тако крстити се! Ваља се крстити са пажњом и страхопоштовањем. Кажеш – нема силе у крсту?! Није тачно, има у крсту силе, и то велике, када се крстиш како треба – са вером и страхопоштовањем, и мислећи о томе шта заправо чиниш. Крсни знак је знак због кога Бог обраћа Своју пажњу на нас и због кога на нас излива Своју спасоносну доброту. Крсни је знак онај печат због кога Бог прима наше молбе. Молити се, знаменујући се крсним знаком, значи молити се, искати нешто у име Исуса Христа." Ја нисам дошао сам, мене је Исус Христос послао к Теби, Господе! А да је то стварно тако, сведочи печат Његов на мени – крсни знак!"

Ако, пак, мислиш, човече, да у крсту нема силе, зашто се онда уопште и крстиш? Или никако не стављај на себе крста, и онда ће сви знати да ниси Хришћанин, или га стављај онако како треба: не брзајући, са страхопоштовањем и пажњом, удубљујући се у то што чиниш!

Значи, ми се осењујемо крсним знамењем да бисмо привукли на себе благодат Божију.

И још се крстимо тога ради да би то видео лукави, наш непријатељ – ђаво. Да, браћо, нека и лукави види како се ми осењујемо крсним знаком, нека види зато што он тај знак не воли. Као што се боји Самог Исуса Христа, тако се исто лукави боји и знака Христовог – Крста. Крст је најпоузданије оружје против ђавола, најјача заштита од њега, најоштрији мач против – непријатеља... Крсни знак чува нас и штити од сваке непријатељске силе. Када ваљано ставимо на себе крсни знак, онда нас Анђео Христов чува и штити. Ђаво бежи од крсног знака, а Анђео нам на крсни знак прилази.

Најзад, ми се крстимо и ради тога да бисмо пред другима исповедали Исуса Христа, Који је распет на Крсту – да, нека људи виде Кога ми то исповедамо, у Кога верујемо, у Кога се надамо, Кога волимо, Кога поштујемо! А

тебе је, међутим, понекад стид да се прекрстиш! Знаш ли ти какав грех ти ме чиниш? То значи да се стидиш што си Хришћанин – стидиш се што припадаш Христу, што у Христа верујеш, у Христа се надаш, Христа поштујеш и волиш!...

Не, немој се стидети да признаш да си Хришћанин, да си Христов, иначе ће се Исус Христос постидети да те призна Својим на Страшном суду Своме и неће хтети да те прими у Царство Небеско.

Према томе, ми се крстимо ради тога да бисмо показали да смо Хришћани, да би то видео Бог, да би видео Анђео-Чувар наш, да би видео лукави и да би људи видели да смо Хришћани.

По томе како се човек крсти, може се одредити и какав је Хришћанин. Чак се може и овако рећи: "Како се ко крсти, тако и верује"!

У духовном животу у свему се почиње од малог. Ко испуни мало, утврђује се у већем. Из мајушног семена страхопоштовања израста велико стабло хришћанске побожности.

О љубави према Богу

Онај ко је стекао савршену љубав, живи у овом животу као да га и нема, јер се сматра туђинцем у свету видљивом, са трпљењем ишчекујући невидљиво. Он се сав изменио у љубав према Богу и заборавио је сваку другу љубав.

Ко љуби себе, не може да љуби Бога. А ко не љуби себе из љубави према Богу, тај љуби Бога.

Онај ко истински љуби Бога сматра се странцем и дошљаком на земљи, јер у своје стремљењу ка Богу душом и умом сазрцава Њега Јединога.

Душа, испуњена љубављу Божијом, у време изласка свога из тела, неће се убојати кнеза ваздушнога, но ће са Анђелима узлетети као из туђине у отаџбину своју.

О распознавању дејства у срцу

Када човек прима нешто божанствено, срце се његово радује; а када прима ђаволско, смуђује се.

Хришћанско срце, када прими у себе нешто божанствено, не потребује други неки доказ са стране да му је то баш од Господа дошло, него самим деловањем примљенога уверава се да је то – са Небеса: јер у себи осећа пло-

дове духовне: љубав, радост, мир и друго (Гал. 5, 22). Томе насупротив, ђаво, и да се претвори у анђела светлости (2. Кор. 11, 14), или представи благоликим мислима, (тако делује да) срце човеково ипак свеједнако осећа неку нејасноћу и немир у мислима. Објашњавајући то, Свети Макарије Египатски говори: "Макар нам ђаво и светла виђења пружао, он ипак добро дејство на нас преко њих не може вршити – то је извесни знак његовог "мисла". Дакле, човек може да позна међу тим разнообразним деловањима у своме срцу шта је божанствено а шта ђаволско, како о томе пише Свети Григорије Синаит: по деловању можеш познати да ли је светлост која је просијала у души твојој, Божија или сатанина...

О причешћивању Светим Тајнама Христовим

Изузетно важно и неопходно за спасење душе свакога Хришћанина је причешће Светим Христовим Тајнама, и то што чешће то боље! Смућивати се због своје недостојности и због тога се уклањати од причешћа Св. Тајнама грехота је.

Када бисмо ми и океан испунили сузама својим, ни тада не бисмо могли да се одужимо Господу за оно што на нас излива бесплатно.

Благодат која нам се даје кроз Свето Причешће тако је велика да би се човек, када би био и још толико недостојан и грешан, очистио и обновио, ако само са смирењем и свешћу о својој грешности приступа Господу.

Ко се причешћује тај ће се свугде спасти, а онај ко се не причешћује – не верујем.

И када бих на коленима морао да се вучем до цркве, ја бих то чинио – само да не останем без Светог Причешћа.

Једној удовици, која је страшно туговала због тога што јој се супруг пред смрт није исповедио и причестио, о. Серафим је рекао за утеху: "Не тугуј због тога, радости моја, не мисли да ће због тога душа његова погинути! Бог само може да суди кога ће чиме да награди или казни. Покаткад бива овако: овде на земљи човек се причешћује, а Господу, у суштини остаје непричешћен; други, пак, жели да се причести, али се због нечега његова жеља не испуни – такав се на невидљив начин удостојава Светог Причешћа преко Анђела Божијег!"

Свештеник Родион Петроградски

Људи и демони

1. Ангели, разлози њиховог стварања и одређење

Пали ангели, или како се још називају пали духови, демони – бијеси, припадају роду Ангела, и носе у себи сва својства урођена ангелској природи. Због тога, пре но што почнемо да говоримо о палим духовима, њиховој природи и својствима, неопходно је појаснити основну суштину Ангелске природе, разлоге њиховог стварања и назначење (сврху, "намену").

Према одређењу светог Атанасија Великог, "Ангели су бића жива, разумна, бестелесна, способна за славословљење Бога, бесмртна". Свети епископ Димитрије Ростовски указује да су "Ангели створени по лику (образу) и сличности, (подобију) Божијем, како је потом створен и човек". Према светом Игњатију Брјанчанинову, лик Божији у Ангелима, као и у човеку, налази се у уму, из кога се рађа и у коме се садржи мисао, и из кога исходи дух који садејствује мисли и оживљава је. Тај лик, попут самога Прволика, невидив је, као што је невидив и у људима. Он управља читавим бићем Ангелским, онако као што руководи и људским. Ангели су бића ограничена временом и простором, и сходно томе, имају свој сполашњи изглед.

О разлозима стварања Ангела свети Григорије Богослов у Васкршњој бесједи говори: "Доброта Божија се није задовољила сагледавањем Саме Себе: желела је да своје добро излије и распространи, да би многи постали причасници (удеоничари) те Доброте, а то је својствено највећој Доброти. Она је, као прво, измислила Ангеле и небеске духове. Мисао је била дело, које се производило Словом (Логосом, Речју), а завршавало Духом. На тај начин створене су другостепене Светлости, које служе Првобитној Светлости... Неућутним хором славословним оне окружују Првоначелни Узрок, или му приносе нешто више, према способности, него што је славослов песмом, осипавајући се најчистијом Светлошћу, разнолико се озарујући њоме, сходно својој природи и чину".

Према Црквеном Предању, најбоље израженом у делу светог Дионисија Ареопагита¹ "О небесној Јерархији", девет Ангелских чинова деле се на три јерархије: највишу, средњу и најнижу, и у свакој од њих постоје по три чина. У највишу улазе: Серафими, Херувими и Престоли. Средњу Ангелску јерархију образују три чина: Начала, Архангела и Ангела. Сви чинови Небеских Сила носе заједничко име Ангели, што није назив природе него – службе. Господ открива Своју вољу највишим Ангелима, а они, са своје стране, просветљују остале. На тај начин, тајне Божије иду силазним јерархијама од Серафима к Ангелима, при чему се свака следећа јерархија посвећује само у она знања која је способна да прими на датом нивоу своје духовне развијености.

Сама реч "Анgeo" ("ангелос") у преводу са грчког значи: "гласник, вестник". Тај назив Ангели су добили због карактера свога служења, усмераваног Свеблагим Богом на спасење људског рода. О томе сведочи и апостол Павле, говорећи: "Нису ли сви (само) служећи духови, који се шаљу на службу ради оних који ће наследити спасење?" (Јевр. 1, 14). По мишљењу светог Григорија Богослова: "... Будући служитељима воље Божије, не само по природној способности, већ и по обиљу благодати, они се преносе на сва места, и свугде су и уз свакога присутни, како због брзине извршења службе, тако и због лаганости своје природе".

Осим тога, по сведочењу светог Игњатија Брјанчанинова, (служба Ангела) не састоји се само у суделовању у спасењу људског рода, али су због те службе Ангели добили име међу људима, а то име дато им је Светим Духом у Светом Писму. На време стварања Ангела није тачно указано у Светом Писму, али по учењу прихваћеном од Свете Цркве, њихово стварање претходило је стварању материјалног света и човека.

2. Ђаво, пали дуси и разлози њиховог пада

Док је ђаво био Анgeo свијетли и свети, пребивао је на небу. На небу се одиграо несрећни преврат, и велики број Ангела се одијелио од Светог Сабора Небеских Сила, поставши збором мрачних демона, са палим Херувимом на челу. У пад и погибел заведени су и многи од највиших Ангела, од Господства, Начала и Власти (Ефес. 6, 12). Ево шта о томе каже свети Кирило Јерусалимски: "И тако, први виновник греха и родоначелник зла јесте ђаво. То не кажем ја, већ је Господ рекао: 'Јер ђаво *зријеш* од *почетка*' (1.

¹ Дионисије Ареопагит је био ученик апостола Павла, "оног апостола", како каже авва Јустин Ђелијски, "који се издигао до у треће небо". (прим. прев.)

Јов. 3, 8). Пре њега нико није грешио. Није он сагрешио због своје природе – него неизбежно отуда што је стекао склоност ка греху, иначе би кривица за грех падала на Онога Непогрешнога Који га је, тобоже, таквим створио. Напротив, будући створен добрим, он је себе по сопственом избору начинио ђаволом, добивши име по делима својим (*'ђаволос'* – ђаво, што у преводу значи – *'клеветник'*). Бивши Архангео је тако, на крају назван ђаволом због клевете: бивши добри слуга Божији, постао је Сатана у пуном значењу овог имена, јер *"Сатана"* значи *'противник'*. И то – није моје учење, већ духоносног пророка Језекиља. Он, оплакујући Сатану, говори: *"Ти си печаш савршенства, њун си мудрости и сасвим си леп. Био си у Едему, у вртју Божијем"* (Јез. 28, 12, 13). И, после неколико речи: *"Савршен беше на њиштовима својим од дана када се роди, докле се не нађе безакоње у њеби"* (Јез. 28, 15). Веома добро је речено то *'не нађе се у теби'* – јер зло није споља донесено, већ си га ти сам породило. Одмах затим, Пророк је саопштио и узрок: *'Срце се њвоје њонесе њепоштом њвојом, њи њоквари мудрости своју свјењлошћу својом; баџићу ње на земљу'* (Јез. 28, 17). У складу са овим говори Господ такође и у Јеванђељу: *'Видјех Сатану зде сјаде с неба као муња'* (Лк. 10, 18). Видиш ли сагласност Старог Завета са Новим? Ђаво је пао и многе повукао са собом у одступништво. У оне који му се покоравашу он усађује похотне жеље. Од њега долазе прељубочинство, блуд, и уопште све рђаво. – Захваљујући њему је праотац наш Адам из Раја удаљен, и Рај који је сам од себе рађао чудесне плодове, заменио је за земљу која рађа трње".

После пада злих духова с неба у област поднебесну или ваздушну (Еф. 2, 2), за њих је постао сасвим недоступан свет житеља Неба, и због тога је сва њихова злобна пажња искључиво обраћена на њима блиску земљу, са циљем да ту, међу људима, сију зло. *Зло* тако представља *насушину њошребу демона*, који не мисле ни о чему осим о злу, и ни у чему не налазе спокојство или уживање осим у чињењу зла. Осећање добра, као и Царство Божије, мрски су им.

Према учењу светог Игњатија Брјанчанинова, "... пали духови напустили су висине духовног достојанства, и пали у плотско (телесно) умовање више него ли људи. Људи имају могућност да прелазе из плотског умовања у духовно, а пали духови лишени су те могућности. Људи нису подвргнути тако снажном утицају плотског умовања, због тога што у њима падом природно добро није уништено, као у овим духовима.

У људима је добро помешано са злом, палим духовима господари једино зло. Плотско умовање међу злима духовима добило је најшире, пот-

пуно развиће које оно уопште може да достигне. Њихов највећи грех је – безумна мржња према Богу, која се исказује страшним, непрестаним богохуљењем. Они су се у себи изнели и изнад Самог Бога – природно урођен Божијим створењима, преобратили су у непрекидно противљење, у непомирљиво непријатељство. Услед тога је њихов пад тако дубок, а рана вечне смрти, коју су сами себи нанели – неисцељива. Главна њихова страст је гордост – обузети чудовишном и бесмисленом таштином, они налазе уживање у свим видовима греха, и стално им се враћају, прелазећи од једнога греха другоме. Они гамижу у среброљубљу, и у преједању, и у прељубочинству. Немајући могућности да врше плотске грехе телесно, они их чине у маштањима и осећајима. Својој бестелесној природи усадили су пороке својствене плоти. Они су у себи развили за њих неприродне пороке неупореди-во више, него што се они могу развити међу људима.

Пали духови, садржећи у себи почетак и узрок свих грехова, настоје и људе да увуку у све могуће грехе, са циљем и жељом да их погубе. Они нас увлаче у разноврсна угађања телу, користољубље, славољубље, приказујући нам предмете тих страсти заносним сликама".

Демони ништа не могу да учине Творцу, који је, као Свемогући Бог, недосежан за било какво деловање од стране твари. Због тога су они сву своју злобу обратили према човеку, који је слика Божија и, знајући да Господ љуби своје створење, труде се што је могуће више да нашкоде предмету Његове љубави.

2. Спољашњи изглед, "телесни састав" и својства палих духова

Свети Макарије Велики говори да Ангели имају свој лик и изглед, попут душе која такође има свој лик и изглед, и да тај лик, спољашњи вид, како Ангела, тако и душе, представља лик и изглед спољашњег човека у његовом тијелу. Овај угодник Божији примећује да Ангели и душе, иако су веома фини по своме бићу, без обзира на своју тананост јесу ипак "тела". Према исказу Игњатија Брјанчанинова, "... њихова су тела танана, етерна, насупрот нашим земаљским телима која су веома материјална и груба... Ангели, попут душе имају: удове, главу, очи, уста, груди, руке, ноге, косу – једном речју, потпуно обличје видљивог човека у телу. Лепота добродетељи (врлине) и Божија Благодат сијају на лицима светих Ангела. Карактер палих Ангела чини очајничка злоба, њихова лица подсећају на гнусна лица

злочинаца и преступника међу људима". Демони су унаказили себе, уништивши у себи добро, а родивши и развивши зло. То се одразило и на њиховом спољашњем изгледу. Због тога их Свето Писмо назива "зверима", а главног од њих "змијом" (Апок. 12, 9). "*Не дај зверима душу која ће исјоведати*" (Пс. 73, 19). "Њихов стварни изглед је ужасно страشان и ругобан, Јов је тако видио ђавола као грозно чудовиште и представио га страшном сликом речима" (Јов. 39-42).

Свето Писмо указује да демони имају иста чула као и човек – вид, слух, чуло мириса, чуло додира. Приписује им и способност говора. Такође, палим дусима приписује и недостатке пале људске природе, немост и глувоћу. Сам Господ назива једног од демона глумим и немим. "*Зайоведи нечистијоме духу и рече му: Нијем и глуви душе, ја ћи зайовиједам*" (Марк. 9, 25), и глуви дух, који није слушао глас светих Апостола и није се повиновао њиховом наређењу, зачуо је глас Бога, и истог тренутка, страшно се мучећи и мучећи поседнутог, изврши наређење Божије. Приликом другог исцељења човека поседнутог бесом, Јеванђеље говори да је тај бес био нем. (Лук. 11, 14).

Вештаство (материја) од којег се састоје духови, много је тананије од материје људског тела, и управо због тога, по мишљењу светог Игњатија Брјанчанинова, "духови су у своме деловању много слободнији, а по способностима много развијенији од људи". У Делима Апостолским речено је да Ангео Господњи "узе Филипа" и однесе га у Азот (Дела 8, 39-40). У књизи пророка Данила читамо како је Ангео донео пророка Авакума из далеког места, да би овај нахранио пророка Данила измученог у борби с лавовима (Данило 14, 31-39).

Способност брзог савладавања простора имају не само Ангели, већ и демони. Беси имају моћ да преносе са места на место, како грубу земаљску материју, тако и људе. У Јеванђељу по Матеју читамо како је ђаво, искушавајући Господа Исуса Христа одвео Господа у Свети Град и поставио Га на крило од храма, а потом на веома високу гору (А Мт. 4, 1-11). У житију светог Јована, Новгородског архиепископа, описано је путовање из Новгорода у Јерусалим и натраг, које је свети извео јашући половину ноћи, то јест трајало је око 2-3 сата. То сведочи о томе да брзина кретања палих духова, иако веома велика, ипак није неограничена.

Демони, слично Ангелима, такође имају способност да производе запањујуће промене на видљивој природи. У Књизи о Јову читамо о томе како је под дејством ђавола огањ, за који се људским чулима чинило да се обрушио с неба, спржио стада оваца које су припадале Јову заједно са па-

стирима. Овдје такође сазнајемо и о томе како је због сплетака нечистог духа отпочео ураган који је разрушио кућу у којој су се налазила Јовова деца и она су погинула (Јов. 1, 9). У Књизи Товијиној помиње се демон Асмодеј, који је убио седморицу мужева за које је заредом била удавана Сара, кћер Рагуилова (Тов. 3, 8). Материјално деловање духова на вештаство посредством непознатог нам вештаства није нам схватљиво, као ни многа друга својства Ангела, представљена у следећој повести из Светога Писма. Ангео се јавља будућем израиљском судији Гедеону и када је овај приготивио жртвени принос: "Тада Ангео Господњи пружи крај од штапа који му бијаше у руци и дотаче се меса и хљебова пријеснијех, и подиже се огањ са стијене и спали месо и хљебове пријесне. И Ангео Господњи отиде испред очију његовијех" (Суд. 6, 12).

Како видимо из свега реченог, бесплотни духови, створени од тананијих вештастава него човек, обдарени су силама које им омогућавају моћан утицај на материјални свет. Осим тога, они поседују неупоредиво већа знања о устројству и законима васионе, и владају моћима која им дозвољавају да савлађују законе видљивог света.

4. Место пребивања палих духова

Према учењу Православне Цркве, духови имају своје место пребивања, своја боравишта која одговарају њиховој природи и својевољно изабраним квалитетима.

Место пребивања палих ангела постало је поднебесно пространство, које се другачије назива поднебесје ваздух, површина земље, и бездан или ад.

По сведочењу светог Игњатија Брјанчанинова, "... простор између неба и земље, сав нама видиви азурни бездан, ваздух, поднебесје, служи као обиталиште палих ангела низвргнутих са неба. У књизи о Јову пали ангел је већ представљен како блуди неизмерним пространством поднебесја, он лута њиме, хитро га прелеће, мучен незаситом мржњом према људском роду (Јов. 1, 7). Свети апостол Павле назива пале ангеле "злим духовима поднебесја" (Ефес. 2, 2). И тако, мноштво палих ангела расејано је ваздушним простором".

О пребивању демона на земљи јасно сведоче јеванђелске повести, у којима се говори о различитим њиховим дејствима и злоделима. Они се појављују као узрочници различитих болести и немоћи, могу да улазе у људе и животиње и да их муче (Лук. 8, 33. Лук. 13, 16) итд.). Демони живе и у води, што се види из учења Православне Цркве, која на дан Богојављења

Господњег, у својим "молитвама за освећење воде", моли Бога за очишћење воде од могућег присуства палих духова у њој.

Када се говори о одређеном месту на коме се налазе рај и ад, сматрамо умесним да наведемо гледиште америчког подвижника Серафима Роуза. По његовом мишљењу, "та места налазе се ван "координата" нашег просторно-временског система те млазни авион не пролеће "невидљиво" кроз рај, а васионски брод кроз треће небо, и уз помоћ бушења није могуће допсти до душа које у аду очекују Страшни Суд. Они нису тамо, већ у простору потпуно друге врсте, који почиње управо овде, али се на неки начин простире у сасвим другом правцу". Ова теза је у потпуности сагласна са одговором светог Јована Златоустог на питање о месту на коме се налазе рај и ад: "По моме мишљењу, негде ван овога света", говори Свети у Беседи о посланици Римљанима (31, 3-4).

У садашње време, као место пребивања ђавола, поглавара палих ангела, служи ад или, друкчије речено, *бездан, итаршар, подземље, унутрашњоси земље*. Предсказао је ово пребивалиште палом духу свети пророк Исаија: "А *ши се у иакао сврже, у дубину гробну*" (Ис. 14, 15). Оно што је проречено кнезу ваздушних сила збило се силом и влашћу Исуса Христа. Господ је свезао Сатану за читаво време између Своја два доласка и, како је речено у *Откривењу*, "бацио га у бездан, и затворио и запечатио" (Откр. 20, 7-8). Из житија Светих такође је јасно да поглавар палих ангела – Сатана, пребива у аду, а на површини земље и у ваздуху делују беси под влашћу својих кнезова, то јест палих ангела из виших јерархија. Демони силазе у ад ради добијања наређења и упутстава од Сатане, и извештавају га о својим деловањима и свему што се дешава на површини земље. У аду се такође, према учењу Цркве, налазе душе грешника које трпе од демона љута мучења. То у потпуности одговара Христовим речима: "*Идише од мене, ироклетии, уогањ вјечни, иприрављен ђаволу и анђелима његовим*" (Мат. 25, 41).

5. Видови деловања злих духова на људе

Као што смо рекли, сву своју злобу и мржњу демони су обрушили на човека, који представља слику Божију. Сви њихови напори усмерени су на погубљење што је могуће већег броја људских душа. За то они користе све своје моћи и силе. "Ђаво одасвуд куша", говори свети Григорије Богослов, "мотри где да обори, где да ради и нађе шта је незаштићено и откривено за ударац. Што види више чистоте, тим више настоји да је оскрнави... Зли дух

узима на себе двојаки вид, простирући овде ову, овде ону мрежу: он је – или најдубља тама (очигледно зло) или се преобраћа у светлог Ангела (скрива се иза привидна добра и обмањује умове смешком кротости), због чега је и неопходна нарочита опрезност, да се уместо светлости не бисмо срели са смрћу". О неопходности изузетне пажње и будности упозорава и свети апостол Павле, говорећи, "... јер се и сам Сатана гради да је светли Ангел. Није, дакле, ништа велико што се и слуге његове граде да су слуге праведности. Њихов свршетак биће по делима њиховим" (2. Кор. 11, 14-15).

У борби са човеком пали дуси делују на његово тело, мисаону, осећајну и вољну сферу. О одликама деловања демона на тело човеково већ смо говорили у претходном поглављу ове главе, очигледно смо показали да демони могу да убијају људе, наводе на њих болести и улазе у њих (то јест овладавају њиховим телом). Ово последње ћемо подробије размотрити.

Демони улазе у унутрашњост човечијег тела свим својим "гасоликим" бићем, слично као што у њега улази ваздух. Детаљнији опис ове чињенице налазимо код Мотовилова у његовој исповести о томе како је нечисти дух овладао његовим телом и мучио га током многих година.

Демон, ушавши у човека, не меша се са душом, већ пребива у телу, насилно овладавајући и душом и телом. Како примећује свети Игњатије Брјанчанинов "гасови имају у одређеној мери својство ширења, то јест особину да заузимају различити простор, очигледно да и демони имају то својство, тако да се мноштво њих може сместити у једног човека, како о томе говори Јеванђеље (Лук. 8, 30)". Ушавши у човека, по сведочењу светог Јована Касијана "беси страшно помрачују разумне душевне способности, доводећи човека у стање слично пијанству, са осећајима грознице или неке безмерне студени". Међутим, нашу душу демон не може учинити својим обиталиштем. "Нечисти духови", тврди овај Свети "не продиру у тела њима поседнутих на други начин него тако што претходно овладају њиховим умовима и помислима. Умове обнажене од одеће страха Божијег и сећања на Бога, зли духови нападају као разоружане и лишене Божије помоћи и Божије заштите, и зато им је лако да их победе, и најзад се настањују у њима као у неком свом поседу". О томе говори и свети Григорије Богослов: "Ђаво не може да овлада нама у потпуности ни на који начин, и ако се дешава да некима тако снажно овладава, то се дешава једино по личном опредељењу оних којима је овладао без њиховог супротстављања". На тај начин, из свега реченог могуће је извести закључак о томе да се непосредно уселење злог духа у човека догађа *по нарочитом допуштењу* Господњем и често се

јавља као последица страсног и лакомисленог живота грешника. Овладавање човјеком посредством спољашњег потчињавања његових душевних сила вољи демона много се чешће среће од ђавоиманости. Као карактеристичан пример за то може да послужи Јуда. Еванђелске речи "уђе Сатана у Јуду" не треба схватати тако да је Јуда постао поседнут у пуном значењу те речи. Свети Јован Богослов говори да је кроз страст среброљубља Сатана у почетку продро у душу ученикову (Јов. 12, 6), а затим је потпуно овладао његовим срцем (Јов. 13, 2) и онда се, коначно, уселио у њега (Јов. 13, 27). Овде видимо изразит пример овладавања душом грешника од стране демона помоћу нарастајуће страсти среброљубља.

Један од главних начина деловања нечистих духова на људе јесте деловање на њихову мисаону сферу доношењем у њу различитих греховних помисли. Налазећи се ван досега телесних чула човекових, демони, делујући на његов ум, наносе у њега разне мисли које онај ко не води духовни живот, узима за своје. Ако их прими и саглашава се са њима, онда тим путем постаје проводник туђе зле воље, која постепено њиме овладава у потпуности. "Неретко", каже Антоније Велики, "будући да су сами невидљиви, (зли духови) представљају се као побожни саговорници, да би обманули привидом побожног лика, и оне које обмануше, завели куда хоће". Демони, знајући да људи воле истину, узимају на себе личину (маску) истинитости и на тај начин изливају отров у своје следбенике. Тако је некада ђаво обмануо Еву – говорио јој не своје речи, него јој је наводно понављао речи Божије, изокрећући при том њихов смисао (Пост. 3, 1). Тако је обмануо и Јовову жену, научивши је прекомерној љубави к мужу, а тиме и хули на Бога, "похули Бога и умри" (Јов. 2, 9) – рекла је она, верујући да се због хуле на Бога човек истог часа подвргава смрти и самим тим окончава тешке земаљске муке. Тако је ђаво обмануо и преварио све људе, изврћући смисао ствари, и све их повукао у провалију зла.

Овде је неопходно напоменути да приликом борбе са нама *демони не знају расположење нашег срца, не могу да читају наше мисли, али из речи, које ми изговарамо у разговорима, и њонашања спољашњег човека "устајања, седања, постојања, погледа, изражења наше унутарње насиројење*, да би у време молитве помрачили наш ум злим помислима, које одговарају расположењу наших страсти" *А ево шта о томе каже свети Исидор Пелусиот: "Ђаво не зна оно што је у нашим мислима, због тога што ту моћ има само сила Божија, али по телесним кретањима он лови помисли. Види ли, на пример, да неко испитивачки посматра и насићује очи туђом лепотом, ко-*

ристећи се његовим расположењем, истог часа побуђује таквог човека на прељубочинство. Види ли савладаног стомакоугађањем – тога часа му живо представља страсти рођене из стомакоугађања и добавља оно што ће овоме послужити да своју намеру спроведе у дело. Подјарује разбојништво и неправедно стицање".

Утемељитељ хришћанског подвига – Христос Бог – уједначава снаге оних који се боре и кроти свирепу јарост злих духова, који без допуштења Божијег не могу да искушавају људе, као што се види из живота Јововог. Беси сами нису у стању чак ни да уђу у крдо свиња, и Господ им не допушта да искушавају човека преко његових снага. У борби хришћанину Он даје снаге, које му омогућавају да изађе као победник.

Осим мисаоне сфере, пали духови могу се дотицати још и осећајне и вољне стране човечије душе. Ево шта о томе пише преподобни Нил Синајски: "Када завидљиви демон не успе да побуди осећање, тада делује на крв и сокове, да би кроз њих произвео у уму уображења и напунио га сликама". Делујући на тело, бес побуђује у човеку осећај похоте, јарости, гњева итд. То је јасно видљиво из примера свете Јустине, у којој је бес, послан од стране врача, распламсавао осећања похоте и сладострашћа, али је био отеран молитвом Свете.

Делујући на вољну сферу људске душе, демон као да човека лишава снаге, енергије, способности за одлучно деловање и свако делање уопште, али опет при молитви одлази, будући побеђен силом Христовом.

Евагрије монах пише да се демони разликују по степену зла и снаге, вршећи различите службе. То потврђује и свети Јован Касијан, говорећи да се "једни од њих наслађују нечистим и срамним похотама, други воле богохулство, неки гнев и јарост, неки се теше тугом, неки таштношћом и гордошћу – и сваки сије у човечије срце ону страст којом се и сам нарочито наслађује – али не побуђују сви одједном страсти, већ се мењају, гледајући на то шта изискује време, место и пријемчивост искушаваног". О духовној невидљивој борби сведочи овај исти подвижник: "На почетнике и немоћне пуштају се да их нападају слабији духови, а када ови буду побеђени, онда се шаљу силнији", али то се дешава по мери умножења духовних сила Христовог војника.

И тако, као што видимо, сваки демон има своју "специјалност": грешући у злу, они имају и извесну слободу, јер могу од многих зала да изабере једно, за њих најпријатније. Том страшћу они живе, старају се да је распламсају у човеку, и кроз њу добијају приступ к његовој души и телу. Осим тога, сасвим је допустиво претпоставити да демони могу да се хране и оја-

чавају на рачун (енергије човекове, трансформисане страсним наслађивањем). Ако, по речима Јована Дамаскина, "Анђели сазерцавају (сагледају) Бога, колико им је то могуће, и то им представља храну", онда и демони, за које је такво богозрење немогуће, могу да добију енергију вештачким путем, кроз човека, користећи његове прилагођене енергије за своју храну. Да то постигну они најпре морају да учине човека себи сличним, и на тај начин добију приступ до његове душе. Страстан и грехољубив човек представља за пале духове изузетно "хранљиву" средину. Распирујући у њему енергију страсти, која прождире његове животне силе, демон се храни и сам још више ојачава у таквом енергетском окружењу. Осим тога, овладавши грешником, пали дух користи се његовим телом као инструментом за достизање што већег наслађивања страшћу. Ето још једног разлога због кога је човек острашћен и грехољубив буквално облепљен демонима.

Истовремено је неопходно напоменути, да пали духови могу да опскрбе своје слуге нарочитим демонским видом енергије која омогућава покорним извршиоцима воље сила зла да неуморно раде на умножавању греха. Међутим, сходно деструктивности своје изопачене суштине, будући лишени способности стварања, беси, на крају крајева, уништавају и своје следбенике.

6. Због чега приношење жртава које су демонима потребне јесте идолопоклонство?

Други начин на који се демони хране јесте приношење жртава. Ево шта о томе говори свети Василије Велики: "Демони, будући предани сластољубљу и страстима, у знатној мери се наслађују и хране жртвама. Када се пале жртве, крв се претвара горењем у испарења и, разложивши се на тај начин на fine делове, прелази у стање које одговара природи демона.

Они се, дакако, не хране испарењима тиме што их једу или пуне њима стомак, већ слично неким животињама, остригама и другим шкољкама које примају храну читавим својим бићем. Из тог разлога демони похлепно прождиру паре које потичу од сагоријевања жртава, и усисавају у себе дим запаљеног тамјана, као вештаства (материје) које су припремљене за њихову храну".

Тиме се, заправо, и објашњава култ приношења жртава пред статуама идола код паганских народа, како сматра овај угодник Божији: "Уз све идоле којима се пагани клањају и у њиховој близини, невидљиво су присутни и пребивају демони, који налазе насладу у нечистим жртвама. Као што у близини месара, око места где се баца поварена и скорена крв, бораве пси, лакоми за

том врстом хране, тако и демони, који робују прождрљивости, жудно траже наслађивање мирисом и разлагањем крви жртава, и лијећу око жртвеника њима посвећених кипова. Може бити чак да се и њихова тела која се састоје од ваздуха и огња, или од мешавине тих елемената, хране тиме.

Власт демона над њима посвећеним киповима јасно се открива у повести коју налазимо у Књизи о царевима (1. Кор. 10, 21). Када се приноси жртва идолу, онда се један њен део намењује ту присутноме демону, као што демони узимају за себе и један део крви, која се претвара у ваздух (пару), и од запаљеног сала и других жртвених приноса. Због тога онај, ко пије из чаше за изливање која се употребљава приликом жртвовања, пије из чаше бесовске (1. Корин. 10, 21).

Како видимо из свега горе реченог, *кнез овога вијека* није само невиљиво, кроз помисли пленио људе, већ је са њима и очигледно општио, јављајући им се из идола. У томе су му помагали и очигледни злотвори какви су у прошлости били Јаније и Замврије и други врачевци, жреци, астролози и чаробници. Људска заблуда подржавана је њиховим чудесима и демонским прорицањима.

Бунтовне и непријатељске силе уопште са задовољством чине такве услуге, да би умножиле број учесника своје погибелји. Осим тога, за лажна чудеса која су творили, људи су им приносили жртве, толико драге бесима, и одавали им божанске почести, на злу радост њихове сатанске гордости.

7. Зашто већина људи не види духове и не осећа њихово деловање на себе

Пре пада, Адам и Ева видели су Ангеле светлости и говорили са њима. Стање палости учинило нас је неспособнима да видимо Ангеле, и једино оним Светима који су достигли највише савршенство откриван је свет духова тако да више нису могли бити обманјивани демонима, (види житија Антонија Великог, Макарија Великог и др.). Због тога су, за виђење Ангела, неопходне промене у самим људима.

По нарочитом промислу Божијем Ангеле су виђали и сасвим обични људи, чак и неки порочна живота, као на пример лажни пророк Валаам. Када је у питању опште правило, овде су свети оци једнодушни у томе да непосредно виђење демона јесте за неприпремљеног човека крајње опасно и штетно. Ево шта тим поводом пише у Тумачењу 41. псалма свети Јован Златоуст. "Колико демона лијеће ваздухом? Колико противних сила? Када би им Бог

дозволио да нам само покажу свој страшни и одвратни лик, ми бисмо сишли с ума". Наше грубо материјално тело служи нам као својеврсна спасоносна завеса, која нас заштићује од непосредног виђења бесова, који би могли довести до умне поремећености онога ко их гледа. Истовремено, неопходно је приметити да су врачевци, чаробници и мађионичари, улазећи свесно у општење са нечистом силом, скидали са себе ту заштитну завесу и непосредно виђали демоне. Таквом виђењу нечистих духова води и бављење јогом и другим источњачким религијама, које имају демонску усмереност.

На питање зашто многи људи не осећају деловање демона веома добар одговор даје преосвећени Инокентије, архиепископ Херсонски. Ево његове поуке: "Да би осетио додир духа таме на себи, човек сам мора бити светао, а грешник је тама. На чистој белој одећи одмах се запази и најмања мрља, док црна одећа не допушта да се на њој примете ни мрље најдрње. У души светлој и чистој, једна једина помисао убачена од ђавола, истог тренутка изазива смућење, тегобу и бол у срцу, а у души грешника, тамној и упрљаној, и само његово присуство је неприметно. Тој неприметности доприноси свим силама и сам дух злобе: јер, каква му је корист да буде примећен? Да допусти да га непосредно осете? То би значило да учини да беже од њега. Због тога се он, тирански владајући грешником, истовремено стара да овога држи у обмани како делује сам од себе и како је у свему савршено слободан".

8. Видови деловања људи на зле духове

Заједничарење са Христом ослобађа верујуће хришћане од власти ђаволове, али само ако имају уистину савршену веру, а будући да савршенство не достижу сви, ђаволова власт у свету простире се и над несавршенима, према мери њихове острашћености (потчињености страстима), као и над онима који у Христа не верују. На тај начин, само је вернима дарована могућност да се ослободе од власти ђаволове, захваљујући крсним заслугама Спаситеља. Та могућност остварује се по мери и степену вере и духовног усавршавања човека. Ето због чега је – иако је Христова Победа над кнезом овога света практично остварена Смрћу и Васкрсењем Његовим – Црква Христова, у своме временом и постепеном развоју у свету, још увек Војујућа Црква и таква ће бити до краја света и Страшнога суда.

Захваљујући искупитељским заслугама Исуса Христа и ми можемо да побеђујемо ђавола. Утицај ђавола на људе тиме је ослабљен, нарочито на оне који се "са својим страстима и похотама" распињу Христу. Само по-

средством греха и страсти беси се лепе за душу човекову, и она, док пребива у греху, бива њима ослепљивана. Свети Григорије Ниски каже: "Када је наша природа пала у грех, Божији Промисао нас није напустио ни у нашем паду, већ је на помоћ у животу свакоме доделио по једног Ангела из реда оних који су примили бестелесну природу, али, са супротне стране, оскврниатељ природе – ђаво довија се да ту помоћ осујети посредством лукавог и злочиначког демона, којег шаље човеку да му науди. Налазећи се између Ангела и демона, човек сам од себе чини једног премоћнијим од другог, бирајући по слободној вољи једног од њих за учитеља. Добри Ангео указује мислима човековим на добро добродетељи (врлине), а демон им показује материјална задовољства, од којих нема никакве наде на добро". Као што видимо из исказа светог Оца, коначни избор добра или зла увек остаје на самом човеку. Ако прихвати Ангела светла, хришћанин уз помоћ благодати лако побеђује палог духа. Свети Оци и Учитељи Цркве наводе следећа средства за борбу са ђаволом: веру, реч Божију, призивање имена Христѿа Спасиоатеља нашег, стѿрах Божији, смирење (смерносѿ), ѿрезвење, молишѿву, крсно знамење. Ова средства сваки хришћанин може непосредно користити у борби са демонима, а постоје још и таква којима је могуће користити се само посредством свештеника – то су свѿеша Тајна Покајања са ѿричешием свѿшим Христѿовим Тајнама, и молишѿве које се чѿићају над онима који стѿрадају од нечистѿих духова. "Када молитвеници (хришћани који се моле) мужански (храбро) подносе искушења, кају се за своје грехе, добродушно трпе увреде, пребивају у молитви – сведочи преподобни Јован Карпатски – онда се беси муче, гризу се и плачу, али људима није дано да то виде да се не би погордили". Молитва, која омогућава изливање Благодати Светог Духа на човека и сједињује га са Богом, жеже бесове, и они, немогући да издрже огањ Благодати, са крицима беже од онога ко се моли. Ето због чега при било каквом искушењу треба одмах устати на молитву, која нам прибавља помоћ Божију, са којом смо непобедиви.

Као што духови имају утицај на вештаство (материју), тако и вештаство (материја) има утицај на духове. Изопштени духови ће се вечно мучити у адскоме огњу, у огњу вештаственом (материјалном). У књизи о Товији налазимо подробну и тачну живу слику утицаја земаљских предмета на духове. "Он (Товија) се, идући, сети Рафаилових речи и узне кадионицу, стави на њу рибе срце и јетру и запали. Демон, осетивши овај мирис, побеже у Горњи Египат где га свеза Ангел" (Тов. 8, 2-3). У црквеној пракси познато је *одагнавајуће дејство црквеног шамјана на зле духове*. Такође се зна за

благодатно деловање светих моштију, чудотворних икона, чак и одеће Светитеља, чије присуство зли дуси не могу да поднесу. Све је то повезано са благодатном силом Божијом која од њих исходи и сажиже демоне.

Познато је да су свети подвижници још за време свог земног живота добијали власт над нечистим дусима. Тако у житијима светог Андреја, мученице Јулијане и Антонија Великог, читамо како су они зле демоне чак и - тукли. У житију Јована, архиепископа Новогордског, приповеда се о томе како је Свети принудио демона да га однесе у Јерусалим на поклоњење и врати натраг. Житија Светих препуна су сведочанства о победи преображеног човека над нечистим духовима.

9. Разлози због којих Господ допушта постојање злих духова

Ђаво је био и остао – створење Божије, које се налази у потпуности под влашћу Творца. Творац, пак, по недокучивим судовима Својим, није уништио ни њега ни његове пукове, већ их дуготрпељиво подноси све до нашег времена. Чак и такав ђаво је са својим слугама постао инструмент Онога против кога у своме слепилу замишља да се оружа и бори, или, другачије речено, "злом намером зло, ипак, садејствује добру". За људе је ђаво постао инструмент кушања, којим се они кушају и верни Христу одељују од оних који љубе грех. Јер, Бог не принуђава човека на спасење, него свима пружа могућност или да се боре против ђавола, или да ступе са њиме у савез. Према тврђењу светог Игнатија Брјанчанинова, "заповест коју је Бог дао у рају, која забрањује окушање од Дрвета Познања добра и зла, није повучена". Она непоколебиво стоји, као заповест Божија. Човек се њоме без престанка ставља на испит све до данас. Непрестано уз њега стоји ђаво и саветује му да окуси забрањени плод, насилно га привлачи да га окуси стекавши право на то – добивши га оним нашим првим повиновањем њему у рају. Он не престаје да нас заводи помислима грешним и световним, претерано распламсавајући страсти у нама. Подиже се пламено оружје у руци палог Херувима, и Дрво Живота – добро, непомешано са злом, постаје за нас недоступно, по праведном суду Божијем".

Искушења и помисли показују хтења наше самовоље и нечистоту срца. Свети Исак Сиријски учи да Благодат Божија свакога води кроз искушења, да би га постепено поучила мудрости и способности презирања духова злобе: "Благодат допушта да на њега (човека) буду слата искушења,

саобразно мери његових снага, да би човек осетио њихову силу". На другом месту он додаје: "Знајући да, у мери у којој душа нема довољно снаге за велика искушења, она нема снаге да поднесе ни велике дарове... Бог не даје велике дарове без великих искушења". О неопходности таквих искушења у процесу формирања новог човека сведочи и свети Григорије Богослов, говорећи да је жестока борба неопходна ради тога "... да би се ђаво овде страшно посрамио, борећи се са онима који су немоћнији од њега, а и због тога да би они који се подвизавају у добродетељи увек имали од Бога своју славу, очишћујући се као злато у ватри".

Сводећи закључке свему горе изнесеном у овом поглављу, наводимо речи светог Јована Злагоуста, који је најјасније формулисао узроке због којих Бог допушта постојање ђавола и не спречава га да нас ставља на искушења:

"Као прво, ради тога да би ти познао да си постао много јачи од ђавола, када се у Име Христово осењујеш Животворним Крстом;

као друго, да би ти пребивао у смирењу (смерности) и да се не би преузносио због обиља дарова, не заборављајући своју немоћ и силу онога који ти је помагао;

као треће, због тога, да би се онај лукави дух, ако је дотле и сумњао да си се од њега одвојио, видевши твоје трпљење у искушењима, уверио да си га ти потпуно напустио и одступио од њега;

као четврто, да би ти кроз то постао тврђи и јачи;

као пето, да би имао јасну свест о благу које ти је поверено, јер ти ђаво не би прилазио, да у теби није видео висок степен богодароване части".

10. Како се треба односити према демонима

Како се треба односити према палим духовима показао нам је Сам Господ Исус Христос, када је, по допуштењу Божијем, Сатана покушао да га искуша, нудећи му богатства овога света, само да му се поклони. Богочовек је рекао: "*Иди од мене, сатано!*" јер је написано: "*Господу, Богу своме, клањај се и Њему јединоме служи*" (Мт. 4, 10). Као друго, он је наредио демонима да ћуте када су ови викали из поседнутих. Вичући, они су разглашавали истину, нису лагали говорећи "Исусе, Сине Божији" и "Светац Божији" (Мт. 8, 20; Мр. 1, 24). Али, Господ није хтео да се истина проповеда нечистим устима, а нарочито не устима демона, да они не би, користећи се тим случајем, злонамерно додали штогод своје, и посејали то у "уснуле људе" (Мт. 13, 25). Из тог разлога да им то допуштамо, упозоравајући следе-

њим речима: "Чувајте се од лажних пророка, који вам долазе у одељу овчијем, а изнушта су вуци грабљиви" (Мт. 7, 15), и преко Апостола упозорио: "не верујте свакоме духу" (1. Јов. 4, 1).

Имајући такве заповести Господа нашег Исуса Христа, дужни смо да се чувамо сваког додира са злим духовима. Не смемо слушати чаробнике, маге, врачаре, астрологе, екстрасенсе, контактере са НЛО, разне предскаживаче и гатаре. Јер, ако се демон претвара да преко њих говори истину, ми смо, пошто не знамо његове праве намере, с правом дужни да га одбијемо речима Светога Писма: "А грешнику Бог рече: *што казујеш моје уредбе и што примаеш мој завети усџима својим?* и "Није угодна хвала из уста грешника" (Књ. Сирахова 15, 9).

Завршавајући ово поглавље чини нам се умесним да цитирамо у наше време веома актуелан одломак из дела светог Игњатија Брјанчанинова: "И данас се свети Ангели јављају у виду прекрасних крилатих младића, и данас се душе светих људи јављају у лику човека, у његовом телу, у небеској слави, и данас се демони јављају у гнусном одвратном и ужасном обличју чудовишта, али чудовишта са људским лицем. Тако се јављају, када се јављају у своме обличју. Али, они узимају на себе, као и раније, и обличја животиња и гмизаваца, нарочито њима драге змије".

Закључак

Како пише свети Игњатије Брјанчанинов, "Ангели су обузети непрестаном бригом о нашој судбини: Ангели Светлости употребљавају све снаге да бисмо се ми, за време свога земног странтовања, припремили и заслужили вечно блаженство, а ангели таме употребљавају све силе да би нас повукли са собом у адску пропаст. Води се љут и непрекидни рат на земљи: с једне стране војују свети Ангели и благоверни православни хришћани, а с друге, ангели таме и њима потчињени људи. Предмет борбе је вечна судбина или удео људи у загробном животу и истинито Хришћанство на земљи, то једино средство којим човек достиже вечно блаженство на небу".

Последња времена данас

Преглед главних догађаја нове историје (од првог до Другог доласка Христа)

У шестој глави апостол Јован понавља пророчанство које је Христос изговорио на Маслиновој гори, описујући у симболима управо оне најглавније догађаје из нове историје света, предсказане Христом, при чему сваки догађај наступа када Ангео скине један од седам печата, којима је књига запечаћена.

Ангео је скинуо први печат. Јован је угледао "И гле, коњ бели, и Онај који сеђаше на њему имађаше стрелу и даде му се венац, и наступи побеђујући, и да победи" (Откр. 6, 2). На овај начин Јован описује Апостоле и прве следбенике Христа како проповедају Евангелије на земљи.

Када је скинут други печат Јован је угледао коња риђег. "И ономе који сеђаше на њему даде се да узме мириса земље те да се људи међусобно кољу, и даде му се мач велики (Откр. 6, 4) – ово су ратови које је Христос предсказао.

После трећег печата појавио се коњ вран, а на њему јахач који одређује цене намирницама – то је глад.

После четвртог печата Јован виде коња зеленка, "и јахач на њему коме је име Смрт; и пакао иђаше за њим; и даде му се власт... да убија мачем и глађу и помором... (Откр. 6, 8) – то су разне невоље последњих времена, предсказане Христом.

После скидања петог печата Јован је угледао под жртвеником на небу душе убијених за реч Божију. Мученици, посматрајући невоље које се догађају на земљи, и мислећи, дакле, да је наступило време Другог доласка Христа, завапили су, говорећи: "Докле ћеш, Господару Свети и Истинити, одлагати да судиш и осветиш крв нашу на онима који живе на земљи?" (6, 10). Њима је речено да чекају још неко време, док се не напуни број браће њихове и сатрудника њихових, који има да буду побијени као што су и они побијени.

И, заиста, када је Ангео скинуо шести печат отпочеле су оне страшне невоље у друштву и у природи, које је Христос предсказао да ће бити у последње време: избио је ужасни рат ("велики земљотрес" – Откр. 6, 12); поколебале су се саме основе свемира ("Сунце постаде црно као врећа од

встрети, и луна постаде сва као крв; и звезде небеске падоше на земљу..." (Откр. 6, 12-13); то значи: нестале су организације друштвеног живота међу људима – "И свака гора и острово покренуше се са места својих" – Откр. 6, 14). Несрећни људи, занесени насладама телесним, неспремни за последње дане света и за Последњи Суд – од страха и ужаса побегли су у пећине и увале планинске, вичући горама и камењу: "Падните на нас и сакријте нас од лица Онога који седи на престолу и од гнева Јагњетова (Откр. 6, 15-16).

"Почетак болести" последњих времена

"И скиде Ангео последњи, седми печат. Отворише се последње страшице историје човечанства. Цео свет као да је замро у очекивању – "наста тишина на небу око пола часа" (Откр. 8, 1).

На Маслиновој гори Христос је рекао ученицима својим: "Устаће народ на народ и царство на царство, и биће глади и помори, и земљотреси по свету. А то је све почетак страдања" (Мт. 24, 7-8). У следећим главама **Откривења** (8 и 9) управо се описују те невоље које ће се обрушити на човечанство последњих времена. Бог је већ најавио преко Ездре о томе последњем времену: "Ево долазе дани, када ћу почети да се приближавам, да бих посетио оне који живе на земљи" (2. Ездр. 6, 18).

Верско – морално стање људи у то време биће веома жалосно. Бог је заборављен међу људима који су се предали духовним заблудама и материјалним бригама, свим врстама порока и злочина (Откр. 9, 20-21). На њих ће се сручити многе невоље – углавном истребљење оружјем. Са неба пада – "Град и огањ, помешани са крви" (Откр. 7, 8), а то вероватно представља бомбардовање из ваздуха. "Трећина мора постаде крв" (Откр. 8, 8). (Из дима изидоше скакавци... а изглед скакаваца беше сличан коњима спремним за бој... И имаху оклопе као оклопе гвоздене, и шум крила њихових беше као бука многих коњских кола када јуре у бој" (Откр. 9, 2-9). Зар ово није опис авиона? После трубе шестог Ангела апостол Јован је видео огроман број коњаника који су имали на себи оклопе огњене, плавичасте и сумпорасте; и главе коња бежаху као главе лавова, и из уста њихових излажаше огањ и дим и сумпор" (Откр. 9, 16-17). Зар није ово опис тенкова?

Истовремено са тим ратним невољама људи су затровани лажним учењима, "горким као пелен" (Откр. 8, 10-11). Власти (које је апостол Јован упоредио са сунцем, месецем и звездама) остадоше немоћне и неуважене на трећини Земље, тако да је живот у тим областима Земље постао таман као ноћ (8, 12).

Анђели упозоравају људе звуцима трубе на долазеће невоље, позивајући их да осмисле узрок и значење ових невоља. Под Анђелима трубачима можемо видети и хришћанске проповеднике који ће својим проповедима и списима објашњавати човечанству смисао наступивших догађаја. Али узалуд трубе Анђели, узалуд упозоравају и дозивају људе. Нико их не слуша, чак ни они који још нису изгинули од свих тих невоља, "не покајаше се од дела руку својих, клањају се демонима, идолима златним и сребрним и бронзаним (Откр. 9, 20-21), нису хтели да се покају за злочине своје.

Појава пророка

(који упозоравају људе да је наступило последње време света)

И поред тога што се људи нису уразумили после свих тих невоља и нису се покајали за своје преступе и отпадништво од Бога – милосрдни Бог, пред сам свој други Долазак, употребљава још једно средство за уразумевање људи: Он им шаље моћне пророке. Апостол Јован је видео моћнога Анђела како силази са неба и кличе громким гласом, као лав који риче. Тада ће се збити догађаји, као удари грома. Али какви су то догађаји, Јован нам није открио, зато што му је са неба глас запретио да запише оно што су говорили седам громава (Откр. 10, 3).

Моћни Ангео, подигав руку своју ка небу, заклео се Оним који живи у векове векова "да времена више бити неће", то јест, окончава се време овога света, и тек што није затрубила седма, последња труба Анђелова, када ће се "свршити тајна Божија, као што јави слугама својим пророцима" (Откр. 10, 6-7), то јест, наступиће крај света.

У рукама Анђела беше отворена књига. Јован ју је појео. У устима његовим она беше слатка, као мед; али је постала горка у стомаку његовом. Ово значи да је слатко добити од Бога дар пророштва, али је горко и тешко прорицати међу људима у тим ужасним временима (Откр. 10, 8-10). Без обзира на сва упозорења на ужасне последице отпадништва од Бога (јер људи сами себе увлаче у невоље), без обзира на громогласно упозорење из уста моћних пророка пред други Долазак Христа, многи људи не само да ће бити ван Цркве него ће бити и непријатељски настројени против ње. У једанаестој глави **Откривења** Апостол мери трском храм Божији и број поклоника у њему, то јест, броји чланове хришћанске Цркве. Међутим, трем храма (то су људи ван Хришћанске Цркве) Апостол није морао да мери, "јер је он дат незнабошцима, и они ће газити свети град (гониће Хришћанску Цркву у последња времена) четрдесет и два месеца" (Откр. 11, 1-2).

Сузе за свет

Старац Тихон

Отац Тихон је у блаженој тишини своје келије осећао близину Неба и удостојавао се честих посета из Горњег света о чему из смирења није хтео да говори. Када су га питали да ли сам живи у пустињи, старац је одговарао просто: "Не! Живим с Анђелима и Арханђелима, Богородицом, светима, и са Господом Исусом Христом!"

И стварно, он је још на земљи већ живео као на небу. "Једном сам – сећа се тога отац Пајсије – кад сам дошао да га посетим, нашао старца како виси са главом доле (пењући се уз степенице саплео се и закачио крајем расе врата). Када сам му помогао да се извуче из тог тешког положаја, ни сам могао да се суздржим и упитао сам:

– Како би се ти, оче, могао да извучеш да нисам ја дошао у прави час?

Отац Тихон ме је погледао с недоумицом и одговорио:

– Тада би ми Анђео-чувар помогао и подигао би ме.

Тако је он живео у слози с Небом и са својим Анђелом. Служба у цркви је била за њега блаженство, а Литургију је највише волео. Од раног јутра је читао каноне за Свету Причест и цео дан се припремао за извршење Тајне. О. Тихон је говорио да је хришћанин дужан да се 24 часа припрема за примање Светог Тела и Крви Господа нашег Исуса Христа.

За време служења Божанствене литургије душа старца се узносила у Горњи свет. Брата који је певао код њега на Божанственој литургији је молио да долази на службу што је могуће раније, у зору. За време Тајне када се приносила Бескрвна Жртва молио је тог монаха да остане у предворју, ван мале цркве и одатле пева "Госпode, помилуј" да би му згодније било да се моли у потпуној самоћи. Када је долазио ред на Херувимску песму, појац је морао да је понавља много пута, док не чује старчеве кораке при изношењу Часних Дарова на Великом Входу. Јер је отац Тихон, по његовим сопственим речима, у то време био на двадесет, а можда и на тридесет минута узношен у Горњи свет. Када би га после службе питали:

– Шта си видео, оче?

Одговорио би:

– Херувиме и Серафиме који славе мог Господа! Мене на земљу спушта Анђео-чувар, и тад опет настављам Божанствену службу.

Често би му, када је служио сам, Анђели певали Херувимску песму, и тад би се старац у неизрецивом умиљењу молио за свет који је одбацио свог Спаситеља и Господа и није примио ту Велику Жртву да би се очистио и спасао. Када се Литургија завршавала, он као да се враћао из другог света и чудило се како већ пада мрак и тако много времена да је прошло. На проскомидији би отац Тихон читао огромно мноштво имена и после помена, скупивши цедуље и приљубљујући их уз лице, молио Господа у себи да помене све живе и мртве у Царству Својем. Душа га је болела за све, и срце није могло да се не моли.

Старац Пајсије

Крштена деца доживљавају небеска тајинства. Будући да су чиста, њихови ангели-чувари, који непрестано гледају лице Божије, доводе их у контакт са Њим.

Деца која су уснула у Господу у раном детињству одлазе право у рај као ангели. Када се упокоје њихови родитељи, они их дочекују на небу са упаљеним свећама. Родитељи бивају духовно награђени имајући децу-ангеле. Сасвим је другачије ако се догоди супротно. Ако деца одрасту и за стране, то штети и њиховим родитељима.

Док су сасвим мала, деца су слична ангелима. Када пак дођу у тинејџерске године и у њихов живот ступе телесна задовољства, претварају се у мале звери.

Током фебруара 1979. Старац се суочавао са многим тешким проблемима. Један од монаха, који је често боравио крај њега, могао је јасно да запази његову тугу.

Једног дана пошао је да посети старца Пајсија, очекујући да га види тужног, какав је обично и био тих дана. На његово изненађење, Старчево лице изгледало је сасвим другачије и блистало је од радости. Монаху је рекао:

"Бог је разумео моју тугу и послао је мог ангела-чувара да је удаљи од мене. Ангео је изгледао као младић одевен у блиставу одећу и чим сам га видео, моја туга је ишчезла. Рекао ми је неколико ствари о којима ти сада не могу ништа казати."

Догодило се то у време када је старац Пајсије боравио у Ивиронском скиту, на дан 15. августа, дакле у време поста. Прошло је осам дана и за све то време Старац није ништа јео. Током деветог дана поста, један старији монах замолио га је да му помогне да пресели своје ствари у манастир. Упркос чињеници да већ неколико дана није ништа јео и да се слабо осећао, пошао је да му помогне.

На повратку у своју келију осетио је исцрпљеност и вртоглавицу. Изненада се пред њим појавио младић у блиставој одећи (свети Ангео), носећи у рукама корпицу са свежим воћем. Старац му је захвалио, а затим се прекрстио, појео нешто воћа и одмах осетио побољшање. Младић је у међувремену ишчезао. Када је старац Пајсије приметио да је воће свеже иако није његова сезона и да је онај младић ишчезао, схватио је да је то био свети ангео.

Љубав

Духовна љубав је узвишенија од љубави коју имају браћа по телу, зато што је овде реч о сродству у Христу а не по мајци. Они који имају ову чисту (првобитну) љубав пуни су доброте, јер у себи имају Христа а на лицу изражено божанство. Наравно да је немогуће да Христова љубав уђе у нас ако из себе не избацимо љубав према себи и свету, и усмеримо је на Бога и његове иконе, и да се тако непрестано дајемо другима не желећи да се они дају нама.

Они који пуно пате за спасење целог света и доприносе томе на свој начин (подвигом), и смерно се предају у руке Божије, такви осећају највећу радост на свету а живот им је непрестано славословље јер у себи доживљавају да лете као анђели дан и ноћ славећи Бога. Док они који су равнодушни према спасењу за своје душе покушавају да нађу радост и мир у овом таштом животу и непрестано се муче и тону у бескрајне вртлоге света, а већ сада доживљавају пакао.

А ревносни, будући да се крећу у небеском свету славословља, с радошћу прихватају искушења и прослављају Бога због њих, као да су искушења благослови, и у свему непрекидно уживају благослов Божији, и у свему се благодарно понашају као права деца Божија.

Милостиви Бог нам даје безмерне благослове и увек дејствује на наше добро, и све би урадио за нас. Чак би учинио да се сва Његова створења од биљака до животиња великих и малих, жртвују за нас. Тако се и Он сам, Бог, жртвовао да би искупио човека. Нажалост, многи од нас су равнодушни на све то. Рађавамо Га својом безграничном незахвалношћу и бесосећајношћу а Он нам и даље пружа сва своја добра.

Једном је старца Пајсија упитао брат:

– Шта да чиним са својим плаховитим карактером који понекад повреди друге?

Одговорио је:

– Твој плаховит карактер, да би имао неког смисла, окрени према свом старом човеку. Треба знати да у једном братству постоје и рањиве душе које имају потребу ако не за терапијом а оно барем за утехом, и никако не за још већим рађавањем. Они су анђелске душе према којима треба да се односимо са поштовањем, јер, мислим, да у Божијим очима имају већу вредност анђели у телу од бестелесних анђела. Међутим, ђаво нас много пута исмева на овај начин: с једне стране да се с великим поштовањем поклонимо икони бестелесног анђела, а с друге стране телесног ангела, нашег ближњег који је икона Божија, да га рађавамо и вређамо, итд.

Повратак Богу са земље на небо

Добри Бог је створио анђеле, али су неки од њих својом гордошћу постали демони. Потом је Бог створио човека да попуни број палих анђела. А и демоне је оставио слободнима до извесног степена и времена, да би нам својим злом помогли у полагању испита на земљи, како бисмо прешли у вечни небески живот. Све док живи, човек има право на духовне испите. Међустање не постоји.

Потрудимо се, дакле, да створимо барем духовну основу за прелазак у рај.

Свако ко се духовно бори ратује против непријатеља – ђавола, и природно је да буде узнемираван од њега. Човек који буде победио умног непријатеља биће овенчан од Христа.

Искуство се обликује од огња демона које трпи војник Христов у духовној борби. Пре него што почне борбу непријатељ започиње бомбардовање помислима. Молитва Исусова је најбоље оружје против помисли непријатеља.

Духовни напредак подвижника не зависи од доброг духовног оца, него од чистих помисли послушника.

Послушник који усваја нечисте помисли о свом старцу, губи поверење и разара самог себе, као што се руши и свод без главног стуба који је ослонац.

*Свети Серафим Вирички***Благослов љубави**

За грех осуђивања отац Серафим је говорио да је то једна од најстрашнијих духовних болести нашега доба. "Ми имамо само да осуђујемо себе. Чак и када размишљамо о неком другом, ми га и нехотице осуђујемо", – говорио је Вирички старац. Нарочито је подсећао недопустивост осуђивања свештенства: "Личне људске немоћи не могу никоме одузети благодат рукоположења. У време вршења Светих Тајни свештеник је само оруђе у рукама Божијим. Све Свете Тајне невидљиво врши Сам Христос. Колико год да је свештеник грешан, чак ако је за њега припремљен вечни огањ у паклу, ипак само преко њега можемо добити разрешење наших сопствених грехова.

Отац Серафим је био дубоко убеђен да човек треба себе да припрема за Вечност. Чим се наша душа одвоји од тела, она ће одмах схватити да знања и искуства читавог њеног земаљског живота губе сваку вредност. Тада ће се показати да сви они предмети, представе и појмови који су нам били веома драгоцени и важни, уствари не значе ништа. Исто ће важити и за све оне догађаје којима смо на земљи толико били опседнути, којима смо посветили и ум и срце, и који су за нас имали толики значај. Штавише, својства и особине које је у нама хвалио и потхрањивао овај свет, на оном свету ће се показати као штетне и управо супротне оним особинама које треба да поседује житељ блажене Вечности. Једино земаљско искуство које ће човеку бити потребно у будућем животу је искуство познања Христа као свете и Божанске Истине. Живот оца Серафима био је потпуно усклађен са речима светитеља Игњатија: "Земља је место плача, а небо је место весеља. Небеско весеље израста из семена која се сеју на земљи. Та семена су молитва и сузе... Нема на земљи веће среће од познања Бога и привијања уз Њега свом душом. Та заједница ће постојати од сада па до века. У тој заједници је залог истинског вечног блаженства, чији предокушај почиње већ овде, на земљи..." (2. с. 350,373). Уједно, старац је свим подвижницима саветовао да ни у ком случају не прихватају никаква виђења, јављања или гласове из духовног света. Само свети Божији угодници уз помоћ благодати Божије способни су да разликују светле анђеле од демона. Јер демони се такође

јављају људима, и то у виду анђела светлости, изгледају као да су овенчани славом и говоре оно што веома личи на истину, а све само са циљем да обману и погубе неискусне, лакомислене и радознале. "Телесни и грешни људи нису достојни да виде анђеле и светитеље. Таквим људима својствено је само општење са палим тамним духовима, који по правилу постају узрок њихове пропасти. Треба се молити да нас Господ избави од искушења нечастивога", – говорио је ближњима баћушка Серафим.

Добро сам познавао твоје рођаке...

Марија Георгијевна Преображенска је сестричина светитеља Теофана Полтавског (Бистрова). Њен рођени брат био је блажене успомене протојереј Јован Преображенски, који је служио у Свето-Тројицком храму Александро-Невске лавре, а њен брат од стрица био је уважени професор, доктор богословља, протојереј Ливерије Воронов. Данас у Свето-Тројицком храму служи њен братић, предавач Духовне академије и богословије, кандидат богословских наука, протојереј Николај Преображенски. Ево њеног сведочења.

... Било је то две и по године пре почетка рата. Ја сам тада живела на два места: у нашем стану у Петербургу и у маминој кући у Вирици. У Вирици су живели и наши рођаци. Мој брат Вањуша и брат од стрица Ливерије певали су у хору вирицке Казанске цркве. Уочи бадњег дана они ме позваше да идем оцу Серафиму: "Машо!" Хоћемо данас да отпевамо баћушки божићне ирмосе. хоћеш ли са нама?" наравно, пристадох са задовољством.

Они први уђоше у келију, а ја пођох за њима, али изненада стадох на прагу као окамењена. Кроз главу ми пролете мисао: "Па ја, грешна, ниједном нисам видела светог!" Сузе саме потекоше низ образе, и ја одмах зачух његов меки и необично благи глас: "Приђи, слободно приђи!" Уђох у келију. Моју душу обузе неизрецив осећај. Треперила сам од радости, чинило ми се да ћу сваког тренутка полетети... Баћушка нас благослови, узе моје руке, привуче их себи и стаде их гладити: "Кад год пожелиш, дођи код мене!" Немам речи којима бих описала оно што се дешавало у моме срцу.

Старац позва матушку: "Мати Серафима! Донесите просфоре". Затим нам даде просфоре и рече да узимамо по комадић са освећеном водом. Када отпевасмо ирмосе Иван и Ливерије отидоше кући, сијајући од радости.

Ја остадох у келији са блаженим. Тада се први пут у животу на моју душу спусти онај мир Христов који превазилази сваки разум.

Од тога дана сам се трудила да што чешће посећујем баћушку и узимам од њега благослов.

Почетком рата моја сестра Александра и ја отишле смо у Псковску област на станицу Дно, да набавимо намирница. И баш смо се затекле тамо када су Немци заузели то место, тако да се за тили час обретосмо у Источној Прусској, у логору. Одатле нас даље пребацише у Немачку, где смо радили код неких газди. Када је наша армија заузела Немачку, мене узеше да радим у штабу.

У отаџбину сам се вратила тек 1946. године. Наша кућа у граду била је срушена приликом бомбардовања, а у Вирици никако нисам могла да добијем документа за боравак. Нисам имала могућност да се запослим и добијам "гачкице" за храну. Муж ми је умро још пре рата, тако да смо се ја и моја десетогодишња ћерка нашле у безизлазној ситуацији.

Обратила сам се оцу Серафиму: "Баћушка! Заиста, не знам шта ће са мном бити. Шта да радим?" Он рече: "Падни на колена и помолити се од свег срца Мајци Божијој!" Ту, у старчевој келији, на столу је поред иконе Спаса Нерукотвореног стајала велика икона Пресвете Богородице Казанске. Приђох јој и спустих се на колена. Како сам умела, тако сам и :спричала Владимирки нашој о својим невољама, осећајући да се и баћушка моли заједно са мном. У једном тренутку као да некакав изненадни бљесак јарке светлости обасја моју грешну душу. Ја почех да се обазирем, а отац Серафим рече: "Е, сада приђи да те благословим!" Он ме благослови и обузеше ме радост и нада када зачух његове речи: "Сада ћеш добити боравак у Вирици и радићеш са децом!"

Наредног дана отпутовала сам у Петроград, право у Управу унутрашњих послова. Чим сам поднела захтев, одмах ми одговорише: "Наравно, добићете боравак". Без икаквих препрека сам добила боравак, а истовремено ми дадоше и посао, тј. упутише ме као васпитачицу у Камп за опоравак деце у Вирици. Нема потребе да објашњавам колико је то одговарало мени и мојој ћерки. Тако сам у своме животу осетила силу молитве оца Серафима. Зар није Господ тада и мени, недостојној, учинио чудо?

У Вирици сам примљена у хор цркве светих апостола Петра и Павла и постала сам главни појац. Често је недељом хоровађа добијао коверат у коме је био позив оца Серафима. После Литургије одлазили смо код баћушке да певамо, а дивни старац нас је тихо пратио. Чинило се да заједно са нама певају и анђелске силе – толико су били лепо ти светли и радосни тренуци.

У кући где је живео отац Серафим радила је Ана Кузминишна Логинова. Она је била веома добра и предусретљива. Многи су је звали Анушка, а ја сам понекад разговарала са њом. Једном ми је Анушка испричала чудесан

догађај: "У кући смо имали керозинске лампе и ја сам свако вече проверавала да ли су угашене. Једном сам видела да у старчевој келији сија некакво светло. Врата нису била добро затворена, и ја тихо приђем, па задржавајући дах завири у келију. Оно што сам угледала потресло ме је до дубине душе. Од баћушкиног лица ширила се некаква заслепљујућа светлост. Ја се одмах тргнух назад да не бих ослепела. Сећам се само да је у том тренутку отац Серафим био некако преображен. Како је само био млад и леп у том тренутку! Нисам смела да још једном завири у келију и на прстима се вратих у своју собу, а из келије се још увек ширила она необична светлост... Баћушка се увек ноћу молио, понекад све до јутра... Као да сада гледам ту дивну сцену: у потпуној тишини усред ноћног мрака јаче од сунца блиста неземаљски старчев лик, као да је ангео.... Нико ме нисам причала ово што сам видела, јер тешко да неко то може разумети. Учинио ми се да ме ти можеш разумети..."

Ову причу сачувала сам у своме срцу, а тек касније сам све осмислила и схватила да се лице виричког старца тада сијало као преподобном Серафиму за време беседе са Николајем Мотовиловом. Дух Божији је сишао тада на баћушку и осенио га пунотом Својом. Мислим да је Господу било угодно да ово сећање сачува за потомке.

Господ ме је удостојио да испратим великог старца у небеске обитељи. Када се отац Серафим упокојио у Господу, наш хор је позван у Казанску цркву. Два хора су певала заједно, и ја сам учествовала са још два појца. Стајала сам пред самим баћушкиним ковчегом... Сећам се да је храм био пун народа, тако да више нико није могао ући, а мноштво народа је било напољу око храма... Када сам се наклонила над покојником да му последњи пут целивам руку, била сам ван себе, јер рука као да је била жива. У тим тренуцима осећала сам се као да сам изван земаљског света. Није било жалости, него само она радост коју сам осећала за време ранијих сусрета са баћушком. Тада сам схватила да нас његов дух никада неће оставити...

Ево и сада, за време нашег разговора, међу нама, заједно са Господом, невидљиво присуствује и отац Серафим. Слава Богу за све!

Био сам на прослави преподобног Серафима

Наталија Степановна Тихонова је парохијанка храма, посвећеног Казанској икони Пресвете Богородице метоха Спасо-Преображенског Валаамског манастира. Са великим благочестивим трепетом у души прича нам о виричком подвижнику, и са истинским страхом Божијим понавља: "Само да не увредим Господа ниједном празном речју!"

... Господ ме је удостојио да много пута посетим баћушку Серафима. Сећања на те сусрете су непроцењиво богатство мога срца. Као да и сада пред собом видим великог пастира. Сећам се сваке његове речи.

Први пут сам отишла код старца почетком 1945. године. Зима је била необично оштра, жива у термометру спустила се на минус 30 степени. Ја сам на ногама имала само танке гумене чизме и већ у возу сам сва промрзла. У Вирици никада раније нисам била, али изгледа да ме је Сам Господ довео до баћушке. Стигла сам рано, док на улицама још није било никога. Ишла сам право, а после извесног времена скренула налево и брзо нашла кућицу оца Серафима. Пред кућом је било много народа, нарочито на стеништу, којим се није могло проћи. Ја се у себи помолих овако: "Баћушка! Тако сам промрзла! Прими ме, молим те, преко реда! овако ни до мрака нећу стићи на ред!" И да видите чудо! На вратима се појави матушка и каже: "Баћушка је благословио да уђе Наталија из Петербурга!" Ја помислих: "Зар је могуће!? Само сам помислила, а он већ зове". И нисам смела да се одазовем. Тада матушка понови позив: "Зар нема Наталије из Петербурга?" ја се одазвах: "То сам ја, али толико има народа, како да уђем преко реда?" "Уђи, уђи", – нежно рече келејница...

Можете замислити са каквим страхом сам ушла. Одмах сам заборавила да ли је напољу мраз или врућина. Баћушка ме је озарио својом љубављу... Лежао је у скуфији на маленом дивану, са бројаницама у рукама. Био је тако радостан, очи су му сијале од радости, а из њих као да је истицала доброта. Истог тренутка се и моја душа испунила радошћу и у срцу ми је постало тако топло. Ја извадих хлеб који сам му донела, а набавила сам га на "тачкице". На то ми старац рече: "Ти треба да једеш, ти си гладна". А ја нисам ни мислила на јело. Тако ми је било лепо са њим, да сам све на овоме свету заборавила! Веома ме је утешио тада отац Серафим. Испричао ми је да ће ускоро бити отворен Свето-Тројицки храм у Александро-Невској лаври, а затим ће и читава Лавра поново бити враћена Цркви. Ја се томе много зачудих и рекох: "Шта говорите, баћушка! Како је то могуће? Па сада све руше и дижу у ваздух..." Старац одговори: "Ето, ти не верујеш, али доћи ће време када ће почети да се обнављају и отварају цркве, манастири, капеле... Када одеш у Лавру на освећење Тројицког храма, сети се убогог Серафима, јер мене већ више неће бити међу вама..." Дадох баћушки хлеб, а он мени даде бомбоне и кекс. Растали смо се веома топло. Старац је благословио да и убудуће долазим код њега. У повратку нисам ни осетила мраз, толико ме је блажени загрејао својом љубављу...

Отац Серафим ме је увек примао као неког најрођенијег. Једном сам приметила: "Баћушка! Ви скоро 20 година лежите. Како је то тешко". Он сав засија од радосног осмеха и рече: "Како сам ја срећан! Поред страдалничке постеље је Сам Господ и Пресвета Богородица, а крај ногу је Анђеочувар! Зар не би и ти желела да лежиш као ја?" "Па не бих баш, баћушка" – одговорих. "Добро, сада јури и жури, а после ћеш да храмљеш..." Показало се да су ове речи биле пророчке. После старчеве смрти повредила сам ногу и ево већ много година ходам са штапом...

Демонска застрашивања Владике Теофана, случај исцелења

У аскетској литератури, житијама светих ова појава је позната под називом демонских "застрашивања" или покушаја бесплотних непријатеља, мрачних помоћних сила "кнеза овога света" да заплаше подвижника претераним духовним потешкоћама на овом путу, а све да би он одустао од подвижништва. Свети Апостол каже о овоме: **Не ратујемо против крви и тијела, него против поглаварства, и власти, и господара таме овога свијета, против духова злобе у поднебесју** (Ефес. 6,12).

То је она област духовног живота коју заслепљени свет, не познајући и не разумевајући, одбацује сасвим, јер се сам налази у добровољном заробљеништву, духовној заслепљености и заведености од тих светодржаца, те зато не може да уђе у додир с том духовном сфером у којој се све то догађа. Али све је ово реално и открива се само онима који воде праву хришћанску невидљиву борбу против мрачних демонских сила. Пали анђели су по својој природи далеко паметнији и јачи од човека, али они не показују своје постојање онима који иду угодним за њих широким путем у погибао (Мат. 7, 13). Али када виде човека који се ослобађа од ропства, онда почињу већ очигледну борбу.

Владика Теофан је објашњавао то стање демонских застрашивања. Говорио је: "Када човек који се подвизава престане да врши грубе грехове не само делом, већ мишљу, стално се труди да буде сабран у "сећању на Бога" или, што је исто, у непрестаној умно-срдечној молитви, тада Господ допушта подвижнику да искуси на себи, у овој или оној мери, реално присуство наших веома моћних духовних непријатеља, палих духова злобе. Они сав људски живот, а није им потребно ни да једу, ни да се одмарају, из године у годину, дане и ноћи воде своју свирепу, лукаву, злобну и злонамерну неви-

дљиву борбу, прилагођавајући се околностима. Другим речима, неумољиво подвргавају душу подвижника искушењима и застрашивањима. Од њиховог реалног присуства и деловања на човека подвижник доживљава снажан страх, трепет и ужас.

Господ допушта све ово зато да би показао човеку, с једне стране, ону опасност у којој се налази слаби, ништавни човек, а с друге – да би уверио једног човека у то да га свемоћна Божанска Промисао никада неће оставити, ако он сам не остави Господа Бога..."

Много бесовских претњи је доживео Владика у дачи која се налазила на обали Црног мора у Варни. Ову дачу је Владики Теофану дао митрополит Варне Симеон, скоро стогодишњи старац, који се с изузетном љубављу у Христу односио према Архиепископу.

Са Владиком је живео келејник, искусан човек, раније студент права, војник, козак богатирске грађе, учесник грађанског рата. И овај келејник је имао прилику да у свом искуству осети тај духовни рат или "невидљиву борбу" на коју он није био навикнут. Соба у којој је живео се налазила у близини келије Архиепископа. Једном приликом, када је овај војник у правом смислу речи ноћу спавао, одједном је осетио да се неко на њега навалио и почео да га гуши. Прва мисао му је била да су то неки бандити, пљачкаши или убице, и козак је покушао да их дохвати песницом... Кад оно ништа, руке му утрнуле... Тада је схватио да се ту треба молити. И када се обратио Богу за брзу помоћ, некакав тамни облак, савијајући се у виду рога, изашао је из њега и нестао... Када је ујутро испричао ово Владики, овај се насмешио и рекао: "Не, ту песница не помаже. Једино молитва Господу за помоћ." И прекрстио му је чело. Од тада се слично није поновило.

У овој дачи се налазила и домаћа црква, тако да Владика није морао сваке недеље да иде у Варну, у храм Светога Атанасија Александријског. Божанствену литургију је обављао на истом месту. Једном су се за време појања Херувимске песме изнад таванице храма, у ненастањеној просторији зачули јасни кораци и гласни јауци. Келејник је затражио од Владике благослов да оде и провери ко то хода и тако јауче. Али владика Теофан није благословио, само је одговорио: "Немој. То се више неће понављати."

И заиста, више се није чуло ни тајанствено ходање изнад храма, ни јаукање. Али иако је у кући постало мирно, око даче, у башти, неочекивано су се појавиле змије. И владика Теофан је то приписао деловању мрачних сила. Тада је и морао да се пресели у другу дачу, даље од обале мора, у место које се зове Руми.

Унутрашњи духовни живот владика Теофан је брижно сакривао од околине. У овом погледу се, као и у свему осталом, руководио поукама Светих Отаца који тврде да је само тајни подвиг истински подвиг и добродетељ у Христу. Зато тек понешто знамо о овој страни његовог живота.

Тако је, на пример, блиским људима Владике случајно постало јасно да би понекад, када то дозвољава топло време, он спавао на поду своје келије, а не на кревету. Ноћу су се из собе Владике чули често нејасни звуци, понекад гласови, па чак и крици.

Извесно време је архиепископ Теофан био у Варни за празник Рождества Христовог и Богојављење. Живео је у стану у кући једног бугарског инжењера. Домаћини су живели изнад њега. У просторијама у којима је привремено боравио. Владики се дешавало нешто необично: нешто тешко би падало тако да се тресла сва кућа, чинило се да се руши као да је земљотрес, чули су се необични звуци, некакви гласови и глас Владике, али задивљујуће снажан, на шта он у другим околностима није био способан, који је изговарао молитве за изгоњење демона. Иако су схватили шта то значи, домаћини су на крају замолили да кажу Владики следеће: "Наши нерви више не издржавају и ми не можемо од ужаса ноћу да спавамо. Ако Владика буде наставио да живи код нас, мораћемо сами да побегнемо из сопствене куће". Одмах после Богојављења владика Теофан се вратио у Софију. Тамо се његова соба налазила у посебном ходнику, на првом спрату, где ноћу нема ни душе у целом огромном здању, само старац-вратар, али иза многих врата и степеница. Демонска застрашивања владике Теофана тамо ни су никога узнемирала.

Један случај бесовских претњи се догодио у међународним спаваћим колима брзог воза Софија-Варна. У то време је архиепископ Теофан путовао с преосвећеним Серафимом (Собољевом), епископом Лубне, викарем Полтавске епархије, да проведе летње месеце на обали Црног мора. О овом изузетном демонском застрашивању су многи чули из приче Преосвећеног Серафима, али не и у потпуности тачно. када је у присуству Архиепископа неко поменуо то да се демон јавио као "велики мачак". Личио је на огромног тигра са огромним вименом и мноштвом брадавица за сисање... Заstraшујућа звер је гледала свирепо, претећи је рикала, отварала своју чељуст и чинило се да само што не скочи на своју жртву... Изгледа да је то био један од "кнезова", ако не и сами предводник мрачних сила. Мноштво брадавица на огромном вимену су говорили о томе да има небројено мноштво сличних себи младунаца..."

Лупа точкова је заглушивала оно што се дешавало у купеу. Владика је веома гласно призивао Име Божје. Разбуђени епископ Серафим је, према свом сопственом признању, био обузет ужасом. Није могао ни да се помери. Обухваћен страхом, гледао је ђавоиману звер и молио се. Задржавана силом Божјом, чудовиште-звер није могла да скочи, иако је дивљала и покушавала да се баци. Одједном је само ишчезла у облаку искри.

У Варни, у коју је владика Теофан долазио из Софије лети, поштоваоци Владике су изнајмљивали за њега скромну дачу на пет километара од града. У тој дачи биле су само две собе и кухиња. У првој соби у коју се улазило с веранде сместио се сам Владика, друга соба је била празна, а даље се налазила кухиња у којој су били смештени келејници Владике, који су добровољно и бесплатно преузели на себе ову обавезу. Била су тројица... У почетку су они по реду остајали да спавају у кухињи, а касније су почели касно увече, када обаве све потребно за Владиком, да одлазе кући да преноће. Узрок томе су биле и тајанствене појаве које су их плашиле. У празној соби између кухиње и келије Архиепископа одједном би се разлегали нечији кораци који су се веома добро чули, иако тамо никога није било. Онда би неко невидљив бацао у прозоре даче читаве прегршти песка или земље, било је и других необјашњивих звукова. И у оваквим случајевима би се из келије владике Теофана чуо необично јак за њега, јасан и разговетан глас: "Именом Господа нашега Исуса Христа, Сина Бога Живога, изгоним те: иди од мене, одлази!"

Десио се и овај догађај.

Када је владика Теофан отицао у Софију, келејници су дошли у дачу да би сакупили и одвезли у град све ствари које су остале: кревете, столове, столице и остало. За време тог спремања окружили су их суседи-викендаши, Бугари, и са чуђењем их питали шта се догодило прошле ноћи у дачи вашег Владике?

"Код нашег Владике ноћас није могло ништа да се догађа. Дача је била празна. Владика је још дан пре отпутовао у Софију. У дачи није нико остао, а кључеви су код нас! А шта се десило?" – "Па како то? Па сви смо ми сведоци да су целе ноћи прозори даче били јарко осветљени и да је тамо било неко весеље, некакав плес". – "Али и ми смо сведоци да је Владика отпутовао дан пре тога. У дачи уопште нема електричног светла, а и ми смо после одласка Архиепископа затворили ролетне и такве смо их данас и нашли".

Ту се разговор прекинуо, збуњени суседи су се немо разишли.

Прошло је доста времена и једном од учесника овог разговора са суседима се пружила могућност да упита владиком Теофаном о том ноћном дога-

ђају у дачи после његовог одласка. Владика је дубоко уздахнуо и одговорио: "То је лукавство демонско, фина духовна обмана. Са једне стране, то је саблазан за околину: "Гледајте, монах и Архиепископ чиме се баве? Пирују ноћу!" А са друге, код монаха се на тај начин усађује високоумље и гордо знање: "Видиш, какав сам! Чак се демони радују мом одласку, лакше им је сад!" Али Свети Оци упозоравају: 'Не веруј демонима, нарочито онда када те хвале'".

**Софија, Варна. Старац митрополит Симеон.
Предсказање о будућности Русије. Поуке.
Сусрет са одступником–баптистом.
Черпански земљотрес**

Једном је код Архиепископа дошла једноставна и наивна млада жена и у разговору с њим је узвикнула: "Ох, како бих волела да научим да уопште не грешим. Али испада да је то једноставно немогуће. Испада да ако видиш нешто лоше или чујеш, да је и то већ твој грех". – "Не, није тако. Није твој грех ако само видиш или чујеш нешто зло, лоше. Није у томе ствар. А ако се неправилно поставиш према ономе што си чула или видела, ако осудиш или се и сама саблзниш у својим мислима, па и на неки начин сама узмеш учешћа у туђем греху, онда је то твој грех". – "Онда испада да треба да затворим очи и уши?" – "Да, тако је! Али како и чиме да затвориш? Ето зато монаси и иду у нарочиту "школу" да науче да се боре с оним што чују и виде и са својим сопственим мислима које нам усађује наш непријатељ. Зато се монаштво и назива наука над наукама", најтежом науком. Та наука се састоји у непрекидној, непрестаној борби са грехом у себи самом. Ова наука се правично назива "невидљивом борбом", невидљивим ратом или одбраном. Али не спасавају се уопште сви монаси, већ само они који вредно испуњавају све савете светих подвижника. А без тога, ако бисмо били и испод стакленог звона, то нас неће спасити, јер грех је у нама. У наше срце га је посејао непријатељ нашег спасења, ђаво. Сваке вечери ми понављамо на молитви: "Јер је семе трулежи у мени". А спасавају се веома просто неучени, необразовани, они који су једноставни као деца. Зато је и речено у благовести да ако не будемо као деца, нећемо моћи да се спасемо. Зато је дивни наш преподобни Серафим Саровски волео често да говори: "Где је просто – анђела сто, а где сложено – ни једног тамо!" Значи, сва мудрост је у томе да научимо да будемо немудри мудраци и послушни Богу као деца што су".

– "А како се може борити против самог себе, против својих грешних мисли, па то су моје мисли?" – "Не, то нису ваше мисли, нису наше. Њих не приметно у наш ум стављају наши непријатељи, демони. А ми по својој огреховљености то не примећујемо. А свети нам о томе говоре. Ево, свети Апостол нас учи: **"Обуците се у свеоружје Божије, да бисте се могли одржати против лукавства ђаволскога. Јер не ратујемо против крви и тијела, него против поглаварства, и власти, и господара таме овога свијета, против духова злобе у поднебесју. Зато узмите свеоружје Божије, да бисте се могли одупријети у зли дан, и одољевши свему, одржати се"** (Ефес. 6, 11-13). А које је то **"свеоружје Божије"**? То је непрестана молитва: **"молите се без престанка"**, – каже Апостол Христов (1. Сол. 5, 17). Овоме се треба учити и учити, све док Господ не пода Своју благодат. А благодат Он даје само смиреноне. Дела нас не спасавају, већ само смиравају. А спасава нас Божја благодат".

Свети Козма Еџолски

Поуке и пророчанства

Божанско стварање

Десет чинова анђела

Свеблаг и многомилостиви Бог јесте и зове се љубављу. Он јесте и зове се Тројицом. Поведен Својим благоутробијем, Господ прво створи десет чинова анђела. Анђели су огњени духови, невештаствени, као и наша душа. Сваки чин је као звезде небеске. Ко је покренуо Бога те их створи? Његово благоутробије. И ми, браћо моја, хоћемо ли да зовемо Бога оцем, треба да будемо милостиви, да чинимо да нам се браћа радују и онда тек можемо да назовемо Бога оцем: "Оче наш који си на небесима..." А ако смо немилостиви, каменосрдни и једимо своју браћу, те им уносимо смрт у срца, не треба да оцем зовемо Бога, него ђавола, јер ђаво хоће да ми своју браћу озлобљујемо, а не Бог.

И тако, браћо моја, први чин међу анђелима пао је у гордост и заискао да се прослави једнако колико и Бог. Од светлог и преблоставог анђела постао је најмрачнији ђаво и непријатељ људи. И када чујемо за ђавола, да имамо на уму да је он некада био први међу анђелима. Он је тај што наводи људе да се горде, да завиде, да краду. То је онај што улази у умрлог, те овај изгледа као жив, па га зову вампиром. То је онај што улази и у жива човека и узима лик Христа, Свесвете или неког свеца, па тај јурца на све стране као бесоиман или говори како твори чудеса. Ђаво је тај што улази у човека, па овај месечари и демонизује се. И нека је прослављен Бог Који нас дарова трима оружјима којим можемо да ратујемо против овога. Ако је овде међу вама неко ко се демонизује, а хоће да сазна која су лекарства, нека зна да су лака: исповест, пост и молитва. Што се више човек исповеда, пости и моли, више се и ђаво сажиже и бежи.

Када је од ангеоске славе први чин отпао и када од њега постадоше лемони, осталих девет чинова смирише се и падоше, поклонивши се Све-

светој Тројици, те стадоше на своје место вечне радости. И ми, браћо, треба да мислимо о томе колико је зло гордост. Она је низвргла ђавола са висине ангеоске славе и дала му да вечно гори у преисподњој, а смирење је Ангеле подигло на небеса да се свагда радују слави Свете Тројице. Ваља нам још да помислимо како сведобри Бог мрзи гордог и љуби смерног. И не само Бог, него и ми када видимо кога смерног, гледамо га као ангела, хоће нам се да отворимо и срце своје па да га сместимо унутра. А када видимо кога гордог, гледамо га као ђавола, те и лице одвраћамо своје да га не видимо. Бежимо зато, браћо моја, од гордости, јер она је прва кћи ђаволова, она је пут који нас води у пакао, а имајмо смирење, јер оно је ангеоско, оно је пут који нас води у рај. А какви сте ви овде? Волите ли смирење или гордост? Који воли смирење нека устане да ми то каже, па да га благословим. – Ја, Свече Божји, волим смирење. – Скини своје хаљине, обуци се у рите и врати се на трг. Нећеш? Стидиш се? Уради онда нешто друго. Обриј пола брка и изађи на пазар. Ни то нећеш? Не кажем ово само теби, него и другима да чују – не говорите да сте смирени. Видите ли и мене са овом брадом? Пуна је гордости и нека ту гордост Господ искорени из наших срца. Хришћанину су потребна два крила да полети и уђе у рај – смирење и љубав.

2. *Лејошица*

Један подвижник мољаше се Богу да му открије многе тајне. И једном, када изађе из своје келије и пође у неко село, сретe на путу којим је ишао ангела, али га не познаде – мислио је да је човек. На друму наиђоше на воњавог коња. Подвижник се ухвати за нос, ангел – ништа. Пођу даље, па набасаше на смрдљивог вола. Подвижник се ухвати за нос, ангел – ништа. Крену даље, наиђу на смрдљивог пса. Подвижник се ухвати за нос, ангел – опет ништа. И пре него што стигоше у село, наиђоше на једну веома лепу девојку, са накитом и у скупоценим хаљинама. И тада се ангел ухвати за нос. Подвижник то виде, па га упита: "Шта си ти, ангел, човек или ђаво? Када смо срели смрдљивог коња ниси се ухватио нос. Тако би и са волом и псом, нисам видео да си затворио нос. А сада где сретосмо овакву лепотицу, ти се хваташ за нос." И онда му се овај јавио као ангел и рече да ништа пред Богом не смрди тако као гордост. И како то рече, ишчезе. Подвижник се одмах врати у своју келију и поче да плаче због својих сагрешења, молећи Бога да га чува од замки ђаволових и да га не вргне у гордост да не погине.

3. Извор и нечисти пас¹⁷

Један човек исповедао се петнаест година код неког духовника и када је пошао једном опет да се исповеди, нађе га где блуднички са неком женом. И рече: "Ах, тешко мени. Толико година му се исповедам и ето, сада ћу погинути. Све што ми је он опростио, остаде ми неопроштено." И отиде.

На путу ожедне. Наиђе на воду која је била тако бистра, да рече: "Ако је ова вода овде тако чиста, каква ли је тек тамо на извору где тече?", па се саже и напи. Мало даље наиђе и на извор и виде где вода тече из уста пса! Завапи и каза: "Јао мени, опоганих се." А ангел Господњи му рече: "Зашто се не опогани када си први пут пио, а сада си омрзао воду кад виде да тече из псећих уста? Да можда није од Бога Који створи небо, земљу и све? Ако је пас нечист, не тугуј, није вода његова. Тако и духовник који те је исповедао. Да опроштај који ти је давао можда није његов? Опроштај је од Светога Духа. И он је, јер има образ свештенички, виши и од цара и од Ангела. И шта је до тебе да ли је блуднички? Он представља псећа уста, а ти немој да тугујеш. Све што ти је опростио, опроштено је. А сада пођи и учини му метанију и замоли га да ти опрости, а њега ће Бог да испита". И ишчезе.

Врати се човек духовнику и све му исприча и поклони му се како му ангел каза. А духовник, како чу шта се догодило, покаја се и би спасен. И ми треба сами себе да осуђујемо и спасићемо се.

Пројојереј Григорије Дјаченко

Тајни живот душе после смрти

1. Приче о исходу (изласку) душе из тела преузете из дела Св. Григорија Великог

Св. Бенедикт, чији је живот Св. Григорије Велики с дубоким одушевљењем изложио у другој књизи Разговора, тај велики подвижник, "отац и вођ" западног монаштва, имао је виђење исхода душе Германа, епископа капуанског. Прича Св. Григорија о томе одише дирљивом топлином и очаравајућом лепотом хагиографског стила. "Серванд, ђакон и настојатељ у манастиру који неки патрициј Либерије подиже у Кампањи" - приповеда он - "често посећиваше манастир Св. Бенедикта. Њих двојица беху веома блиски, јер и овај муж, као и Св. Бенедикт, беше испуњен учењем небеске благодати, и тако они један другог насићиваху разговорима о вечном животу, те срцем окусише слатосну храну небесне домовине, којом још не могаху савршено да се наслађују (овде на земљи).

А када би наступио час починка, у горњи део манастирске куле одлажаше многопоштовани Бенедикт, а у доњем делу смешташе се ђакон Серванд; ту беху и пролазне степенице које вођаху на врх куле. Испред саме куле, на невеликом растојању од њега, беху станови њихових ученика. Једном, док братија још спаваше, Св. Бенедикт устаде на ноћну молитву и мољаше се крај прозора Свемогућем Богу; одједном, у саму поноћ, он угледа светлост која обасја сву ноћну таму и тако блисташе да ноћ поста светлија од дана. Задивљујући догађај уследи за тим блиставилом: читав свет, како он затим казиваше, беше сабран пред његовим очима као под једном сунчаном зраком. Многопоштовани отац упери пажљиви поглед у тај сјај небесне светлости и угледа у огњеном блеску душу Германа, епископа капуанског, ношену Анђелима. Тада он пожелe да крај њега буде Серванд, поновивши два-три пута његово име. Истог часа Серванда пробуди необични позив овога мужа, он се попе на врх куле, погледа и виде само мали део светлости. Он занеме од чуда, а Свети муж му редом исприча све што се

догађало, и одмах посла једнога брата у Капуу да сазна шта се збива са епископом Германом. Испоставило се да је он већ преминуо, и то баш у оном часу када га Св. муж виде како се узноси на небо"...

Кончина самог Св. Бенедикта била је откривена, такође у чудесном виђењу, двојици његових ученика, који су били на различитим местима и далеко један од другог: "Тога дана (тј. на дан његове кончине)" – приповеда Св. Григорије – "двојица његових ученика, један, који беше остао у манастиру, и други, који се налазио далеко одатле, имала су потпуно једнака виђења. Они видеше како се пружа пут, прекривен одеждама и осветљен мноштвом сијајућих светилника, источно од манастира, до самога неба. Муж у светлим хаљинама стаде више свакога од њих и упита чији је то пут који они видеше. Они одговорише да не знају. Муж, који им се јавио, рече: "То је пут којим се узноси на небо Господу омиљени Бенедикт"... (Књ. 2. гл. 37, 149 у руском преводу; уп. књ. IV, гл. 9).

Митарства (појединачни суд после смрти)

Пуџ души после смрти

Појединачном суду Божијем над душама, по учењу Цркве, претходи пролазак душе кроз митарства, кроз такозвана искушавања, кроз која душа човекова пролази у пратњи Анђела и где је зли дуси, који се налазе у *ћоднебесју* (Еф. 6, 12), задржавају и разоткривају све грехе које је она учинила у животу. Ученику преподобног Василија Новог (који је живео у првој половини X века), Григорију, биле су у виђењу откривене околности смртног часа и ход по мукама блажене Теодоре. Ево шта му је Блажена Теодора испричала:

"Кад се приближих крају свога живота и кад ми дође час растанка с телом, видех много црних бића која стајаху око моје постеље; лица им беху црна као гар, очи као жеравице, а поглед страشان да се ни описати не може. Љутило ме гледајући, шкрругтаху зубима као да ме хтедоше пождерати. Истом припремаху папире, као да чекају некаквога судију и одмотаваху свитке на којима беху записана сва моја зла дела. Јадна моја душа беше у неописивом страху и ужасу. Страшни изглед црних бића за мене беше гори и од саме смрти. Окретах се тамо-овамо, али не могах да не видим црна бића и да не чујем њихове гласове. Кад сам до краја занемогла, видех, најзад, два светла Анђела Божија у лику лепих младића који ми приђоше. Њихове одоре сијаху, а на грудима им беху припојасани златни појасеви у об-

лику крста. Приђоше мојој постељи, стадоше с моје десне стране и тихо причаху међу собом, а ја се обрадовах и весело их посматрах. Кад их угледаше, црна бића задрхташе и повукоше се. Тада им један од оних младића од којих је сијала светлост, строго рече: "О, бестидници, проклет и зли непријатељи рода људскога! Зашто увек хитате да стигнете до умирућег и својим сиктањем узнемиравате душу која се одваја од тела? Не радујте се; овде нећете наћи ништа за себе: Бог је помиловао ову душу и ви немате ништа заједничко с њом!"

Црна бића нељудски запишташе и почеше да показују цедуље с лошим делима које у младости учиних, говорећи: "Зар ми немамо ништа с њом? А чији су ово греси? Зар их није она починила?" Вичући овако, чекаху моју смрт. И ево, дође смрт, из мојих уста излете последњи уздах а светоносни Анђели узеше моју душу на своје руке. Освртох се уназад и видех да моје тело лежи немо и непокретно. Баш као кад би неко, збацивши са себе одећу, гледао у њу, тако и ја гледах на своје тело, као на одећу, и врло се томе зачудих. И док ме Свети Анђели држаху, црна бића нас опколише и викаху из свег гласа: "Ова душа има много грехова, нека одговара за њих!" Те почеше показивати моје грехе а Свети Анђели почеше тражити моја добра дела и налазити благодат Божију у свему што икад уз њену помоћ учиних. Сакупише све што икад учиних добро – када дадох милостињу убогим, или нахраних гладнога, или напојих жеднога, или оденух нагога, или путника намерника уведох у кућу и намирих га, или послужих слугама Божијим, или посетих болесника и онога који лежаше у тамници и утеших га; и када долажах усрдно у храм Божији и мољах се с умиљењем и сузама, или пажљиво слушах речи и пој црквени, или донашах у храм тамјан и свеће, или насипах уље у црквена кандила за освећење Светих икона и целивах иконе смерно; или када пошћах и уздржавах се средом, петком и за време свих светих постова, или када се клањах и ноћ провођах у бдењу, или када се обраћах Богу и плаках због грехова својих, или исповедах грехе своје пред духовником и искрено се кајах због њих и трудих се да их откупим; или када чиних нека добра ближњима, када се не љутих на непријатеље, не злопамтих и кротко поднашах невоље и укорје, када на зло одговарах добром, када бејах смирена и жалостих се због туђе невоље и патих заједно с напаћеним, када пружах утехе и руку помоћи онима који плачу, када храбрих ближње у доброме делу, а од лошег их одвраћах; или када сама уклањах своје очи од сујете и језик свој задржавах да не куње, не лаже, не клевете и празнослови, – и сва друга, и најмања моја добра дела, једно за другим,

Свети Анђели сакупише и спремаху се да их ставе на теразије против мојих злих дела. Црна бића, видевши то, шкргутаху на мене зубима својим зато што хтедоше да ме истргну из руку анђеоских и да ме збаце на дно ада. У тај час се тамо ненадано појави отац Василије и рече Светим Анђелима: "Свети Анђели! Ова душа учини много за упокојење старости моје и зато се ја за њу мољах Богу, и Бог ми је дарова". Прозборивши ово, он извади испод пазуха нешто налик мерици са златом и даде то Анђелима с речима: "Ево свих молитава Господу за ову душу! Кад будете пролазили кроз ваздушна митарства и кад лукави дуси почну да је муче, а ви овим откупљујте дугове њене."

После овог он отиде, а лукави дуси, видевши дар преподобног Василија, најпре стајаху у недоумици, затим подигоше кукњаву и учинише се невидљивима. Онда се опет јави угодник Божији Василије, носећи са собом много посуда с чистим јелејем и скупоценим миром и све их, једну за другом, изли на мене, од чега ме испуни миомирис духовни и осетих како се промених и учиних врло светлом. И опет рече Анђелима Преподобни: "Кад ви, Свети Анђели, учините све што је потребно за ову душу, онда је уведите у стан који ми је Господ припремио, па нека тамо и остане". После овога учини се невидљивим; а Свети Анђели ме узеше и по ваздуху пођосмо на Исток.

Митарство I.

Док иђасмо од земље ка висини небеској, испочетка нас сретеше ваздушни дуси првог митарства, на коме се грешници муче за грехе празнословља, то јест неразумност, исквареност, разузданост. Зауостависмо се, а пред нас изнесоше многе свитке где беху записане све речи које сам од своје младости непотребно и неразумно изговорила, а нарочито оне речи које су значиле нешто срамно или богохулно, какве се не ретко нађу на језику младих људи. Тамо видех записане све своје искварене речи, све световне бестидне песме, разуздане гласове, смех и кикот. Зли дуси ми откриваху све то, наводећи време и место, када, где и с ким сам водила сујетне беседе и гневела Бога својим непристојним речима, не сматрајући то за грех, због чега се не исповедих духовнику и не покајах се. Ђутах као без дара речи, не могавши да одговорим јер су ме лукави дуси исправно разоткривали. Док ја ђутах, стидећи се и дрхтећи од страха, Свети Анђели положише нешто од мојих добрих дела, а оно што недостајаше надоместише из блага које је подарио преподобни отац Василије, и тиме ме откупише.

Митарство 2.

Отуда пођосмо навише и приближисмо се митарству за лаж, на коме се откупљују све лажне речи, то јест кривоклетство, узалудно призивање имена Божијег, лажно сведочење, неисповедање грехова и томе слично. Дуси овог искушавања беху зли и свирепи; они нас зауставише и почеше подробно да испитују. Али, ту бејаш оптужена само за два греха: прво, што ми се дешавало да понекад слажем у неким неважним стварима, што ја чак нисам ни сматрала за грех; друго, што сам се из лажног стида неискрено исповедала пред мојим духовним оцем. А кривоклетства, лажног сведочења и њима сличних безакоња не нађоше код мене, по милости Христовој. Свети Анђели на овом митарству положише нешто од мојих добрих дела, а понајвише ме испустише молитве духовног оца мојега, те пођосмо даље.

Митарство 3.

Достигосмо митарство на коме се испуљују осуђивање и клевета. Овде нас зауставише и ја појмих како је тежак грех осуђивати ближњег и како је велико зло клеветати било кога, осуђивати, срамотити, хулити, свађати се и смејати се туђим недостацима. Такве грешнике љуги мучитељи муче као антихристе који себи дадоше право суда над другима. Али мени, по милости Христовој, мало тих грехова нађоше јер ја целог свога века пазих да никога не осудим, да никога не клевећем, да се никоме не подсмевам и никога да не грдим. Тек понекад, слушајући друге како осуђују, клевећу или се смеју над неким, дешавало се и мени да се помало сложим с њима у мислима, или да неопрезно додам коју своју реч, и одмах бих се заустављала; али, и за сам покушај, мучитељи ми приписиваху осуду и клевету. И онда Анђели, који ме откупише даровима молитве преподобног Василија, пођоше са мном навише.

Митарство 4.

Дођосмо до митарства чревогодија (стомакоугађања), и одмах истрчаше у сусрет зли дуси у нади да ће себи наћи плен. Лица им беху скаредна, налик на лица прождрљивих изелица и одурних пијаница. Обиђоше нас, као пси, истог трена показаше попис свих случајева прождрљивости, кад сам тајно јела или преко потребе, или кад сам ујутру, не помоливши се и не прекрстивши се, седала за сто или сам у време светог поста јела пре црквеног богослужења. Изнеше на видело и све случајеве мога пијанства, па чак показиваху оне исте пехаре, чашице и друге судове из којих сам тад и тад пила, на том и том пиру, с тим и тим сабеседницима. И свако моје чревоу-

годије до најситније подробности показаше и радоваху се како су ме већ шчепали у своје шаке. Дрхтала сам видећи такво обличење (раскринкавање) и нисам знала шта да одговорим. Али, Свети Анђели, извадивши довољно од дарова преподобног Василија, ставише то насупрот мојим гресима и откупише ме. Угледавши откуп, зли дуси повикаше: "Тешко нама! Пропаде наш труд и изјаловише се наше наде!" И бацише у ваздух своје списе о мом чревоугодију (стомакоугађању), а ја се обрадовах, те пођосмо даље.

Док ми тако иђасмо, Свети Анђели причаху међу собом овако: "Истински велику помоћ ова душа има од угодника Божијег Василија, и да не беше његових молитава, много би се напатила у ваздушним митарствима". А ја им, скупивши храброст, рекох: "Чини ми се, Свети Анђели, да нико од живих на земљи не зна шта се овде збива и шта чека душу после смрти". Али ми Анђели одговорише: "Па зар о свему томе не сведочи Божији завет који се чита у храмовима и који проповедају свештеници? Само људи који се везују за земаљску таштину не воде рачуна о томе и, сматрајући врхунцем задовољства свакодневно преједање и пијанства, увек једу без мере и напијају се, забрављајући страх Божји. Трбух им је уместо Бога, они и не помишљају на будући живот и не подсећају себе на оно што је речено у Светом Писму: *Тешко вама који сити сити сада, јер ћете охладњети* (Лк. 6,25), и *који се напијају, јер ћете ожедне* (Иса. 5, 12-13). Уосталом, они који су милостиви и милосрдни према сиротима и убогима и који помажу онима којима је помоћ потребна, ти ће лако од Бога добити опроштај грехова својих и ради милосрђа свога према ближњима проћи митарства без заустављања. Речено је у Светом Писму: *милостиња од смрти избавља и чисти сваки грех; они који чине милостињу и правду имаће животи* (Тов. 12, 9). А ко се не труди да милостињама очисти грехе своје, тај не може да избегне тамне мучитеље који их бацају у ад и држе у заточеништву до Страшног суда Христовог. И тебе овде не би минула љута судба да не доби благо молитава преподобног Василија".

Митарство 5.

У том разговору достигосмо митарство лењости, где муче грешнике за све оне дане и сате проведене у испразности. Овде се задржавају готовани који живе од туђег рада, а сами не желе да раде, и најамници који узимају плату, али не извршавају обавезе које су узели на себе. Тамо муче и оне који се не труде да прославе Бога, лењи су да у празничне дане и недељом иду у храм на јутрење, на Божију Литургију и друге свете службе. Тамо их стављају на муке и за малодушност и непоштовање како световних тако и духовних људи, пропитују их

за небригу о својој души и отуда многи падају у провалију. И мене су тамо много истјазавали и не бих се могла од дугова ослободити да Свети Анђели не надоместише моје недостатке даровима преподобног Василија.

Митарство 6.

Одатле дођосмо до митарства за лоповлук, где су нас зауставили на неко време, али дадосмо им мало откупа те пођосмо даље, зато што ми не нађоше лоповлука, осим неких сасвим безначајних случајева у мом детињству који су учињени из неразумности.

Митарство 7.

Митарство среброљубља и шкртости прођосмо без задржавања зато што се, по милости Божјој, никада у свом животу нисам бринула о великом стицању и нисам била среброљубива, бејах задовољна оним што је Бог дао, нисам била шкрта него сам, оно што имадох, усрдно давала онима којима је било потребније.

Митарство 8.

Попевши се још више, наиђосмо на митарство лихварства где муче оне који даваху новац за противзаконите камате и све друге који се богате на рачун својих ближњих, подмитљивце и оне који присвајају туђе. Мучитељи, не нашавши код мене лихварство, зашкргутаху зубима од беса, а ми, благодарећи Бога, кренусмо навише.

Митарство 9.

Пред нама се отвори митарство неправде, где муче неправедне судије који из користољубља ослобађају кривце, а осуђују невине, као и људе који најамницима не дају договорену плату или у трговини употребљавају нетачне кантаре или мере, и уопште, све који чине било какву неправду. Али ми, по милости Божјој, прођосмо ово митарство безбедно и дадосмо врло мало за искупљење мојих грехова.

Митарство 10.

Митарство зависти прођосмо без икаквог плаћања зато што ја никад нисам завидела. Ту муче за нетрпељивост, мржњу међу браћом, недружелубивост и мржњу, али, по милости Бога нашега, ја бејах невина у тим гресима и, мада видех разјарене бесове који се на мене кезише, ја их се не побојах и ми, радујући се, пођосмо навише.

Мишарство 11.

Прођосмо и митарство гордости, где надмени дуси муче за сујету, самозадовољство, презир према другима и сопствено уздицање; овде се муче душе људи и за неодавање дужне почести родитељима и властима које су постављене од Бога, и за непослушност према њима. Овде дадосмо врло мало за моје искупљење, те се ослободих.

Мишарство 12.

Затим стигосмо до митарства за гнев и срџбу па, иако су тамо мучитељи у ваздуху веома свирепи, тек, од нас мало шта добише и ми прођосмо даље, радујући се Господу, под покровом молитава преподобног оца мога Василија.

Мишарство 13.

Потом нам се отвори митарство злопамћења, где се без милости муче они који у срцима својим гаје злобу према ближњим и на зло одговарају злом. Милост Господња ме и овде избави зато што ни против кога не гајих злобу и не памтих нанесене ми увреде, него напротив, увек, колико је до мене, пружах љубав и узвраћах незлобивошћу онима који ме увредише, побеђујући зло добром. Овде ништа не платисмо и, радујући се у Господу, пођосмо даље.

Онда се ја усудих да упитам Анђеле који су ме водили: "Реците ми, откудa ти страшни господари ваздуха знају тако подробно за сва зла дела људи, и то не само јавна него и тајна?" Анђели ми одговорише овако: "Сваки Хришћанин, после светог Крштења, добија од Бога свога Анђела-чувара који човека, невидљиво га чувајући, упућује дању и ноћу на свакаква добра дела и записује сва његова добра дела за која би могао од Господа добити милост и вечну награду у Царству Небеском. И кнез таме, који својој погибељи жели да привуче цео род људски, такође шаље једног од лукавих духова да он, ухлеђујући човека, примећује сва његова зла дела и, подстичући га својим лукавствима да чини таква дела, записује све оно лоше што човек учини. Такав лукави дух проноси по митарствима све грехе човекове и зато су они познати кнезовима ваздуха. Кад се душа растави од тела и крене на пут према Творцу своме на небо, онда лукави духови то спречавају показујући јој све грехе које је учинила, и ако душа има више добрих дела неголи грехова, онда они не могу да је задрже; а ако се грехова нађе више него добрих дела, они задржавају душу на неко време, затварају је у тамницу коју Бог не види и муче је колико сила Божија допусти да је муче, све док та душа, посредством молитава Цркве и милости ближњих, не добије опроштај. Ако ли се покаже да је каква

душа толико грешна и нечиста пред Богом да за њу нема никакве наде у спасење, онда је зли дуси одмах бацају у бездан, где је и за њих саме припремљено место за вечно мучење. Тамо се пропале душе држе до другог доласка Господњег, а потом ће се, после сједињења са својим телима, заједно с ђаволима мучити у паклу. И тим путем, рекоше Анђели, пролазе тако и подлежу мучењу кроз митарства само они који су просвећени вером и Светим Крштењем, а неверници не пролазе, зато што они, још пре разлучења душе и тела, душама својим припадају аду, и када умиру, зли дуси без икаквих истјазаванја узимају њихове душе као свој законити плен и бацају их у провалију".

Митарство 14.

Причајући тако, стигосмо до митарства за убиства, на којем муче не само за разбојништво него и за сваку рану, за сваки ударац који је нанесен ближњем, за гневно гурање и ударање. Ту дадосмо мало тога, те кренусмо даље.

Митарство 15.

Прођосмо мимо митарства за мађије, врачања, тровања, призивање духова. Овдашњи духови личе на змије, гује, аспиде и жабе крастаче, страшни су и одурни. По милости Божијој код мене не нађоше ништа, те пођосмо даље, праћени крицима демона: чекај само кад доћеш до митарства за блуд, видећемо како ћеш се отуд ослободити!

Кад се подигосмо навише, осмелих се те упитих свете Анђеле: да ли сви Хришћани пролазе кроз та искушења и има ли могућности да се ту прође без мучења и без искушавања? Анђели ми одговорише: "Нема другог пута за душу која се уздиже на небо, све иду тим путем, али не муче их све као тебе, већ само теби сличне грешнике који нису у потпуности исповедали своје грехе, из лажног стида скривајући пред духовником своја срамна дела. Јер онај ко од срца исповеди сва своја лоша дела и ко жали и каје се због оног што је учинио, ономе се греси потпуно изглађују Божијим милосрђем. И када душа која се покајала долази овамо, мучитељи ваздушни, гледајући у своје књиге, не налазе у њима ништа записано, и таква душа, радујући се, уздиже се до престола Божијег. Да си и ти у потпуности исповедила све своје грехе и да су ти опроштени, па да си се потом трудила да се за њих колико можеш искупиш добрим делима, минула би те ова страшна мучења и искушавања. Уосталом, теби је много помогло то што си већ одавно престала да чиниш смртне грехе и што си остале године свога живота проводила честито, а нарочито ти помогоше молитве преподобног Василија, коме си много и усрдно послужила".

Мишарство 16.

Разговарајући тако, дођосмо и до митарства блуда, на којем се муче душе не само за прељубништва сваке врсте него и за блудна маштања, на-слађивање у мислима, блудне погледе, порочне осећаје и страсне додире. Кнез тог митарства беше обучен у нечисту и смрадну одећу, запрљану кр-вавом пеном и много злих духова стајаше око њега. Кад ме спазише, силно се зачудише што сам успела да прођем кроз толика искушења и, показав-ши записе са свим мојим блудним делима, оптуживаху ме указујући на ли-ца, на места, на време, с ким, када и где сам грешила у младости својој. Ђутах и дрхтах од стида и страха; али Свети Анђели рекоше злим дусима: "Она је већ одавно оставила блудна дела и последње време живота свога провела је у чистоти, уздржавању и посту". А зли дуси одговорише: "И ми знамо да је одавно престала да чини грехе, али није се искрено исповедала пред својим духовним оцем и није добила од њега заповести које следују за искупљење грехова, зато је наша! Или нам је оставите, или је откупите до-брим делима". Анђели дадоше много од мојих добрих дела и још више од дарова Преподобног Василија, те се ја тако једва избавих од горке невоље.

Мишарство 17.

Дођосмо до митарства за прељубу, где се за грехе муче људи који су живели у браку, али који нису брачном другу били верни и који нису чува-ли чистоту својих брачних постеља, као и блудници који су отимали и чи-нили насиља. Овде строго муче блудне грешнике који су себе посветили Богу и обећали да ће живети за Христа, а нису сачували чистоту. Ја бејах много дужна на овом митарству: лукави зли дуси ме већ оптужише и већ хтедоше да ме истргну из руку Анђела, али Анђели се дуго с њима распра-вљаху и представљаху сва моја последња дела и подвиге и једва ме искупи-ше – не толико мојим добрим делима, која ту дадоше све до последњег, колико благом оца мога Василија, од кога много ставише на теразије про-тив мојих безакоња, – и узеше ме, па пођосмо даље.

Мишарство 18.

Приближисмо се митарству за грех содомије, где се искупују свака-кви противприродни греси, родоскврњење (инцест) и друга одурна дела која се врше тајно, а за која ме је стид и страх чак и да их се присећам. Кнез овог искушавања беше гнуснији од свих осталих злих ђавола, запрљан гно-јем и смрадом, а такве му беху и слуге, смрад од њих исхођаше неиздржив,

ругобе беху ужасне да је тешко себи и представити, јарост њихова и гнев неописиви. Они нас опколише, али по милости Божјој, не нашавши код мене ништа, побегоше од нас постиђени, а ми пођосмо даље.

И рекоше ми Свети Анђели: "Видела си, Теодора, страшна и гнусна митарства блуда. Знај да мало која душа пролази поред њих без заустављања и откупа, зато што је цео свет огрезао у злу искушења и гадости, и свим људима је грех сладак. Мало ко чува себе од нечистота блудних и гуши у себи телесну похоту. Зато је мало оних који ту пролазе слободно; многи који прођу претходна митарства овде страдају. Начелници митарства за блуд хвале се да они више него сви овдашњи мучитељи пуне људским душама огњену провалију пакла. А ти, Теодора, захвали Богу што си већ прошла блудна искушења, уз молитве преподобног Василија, оца твога, и више нећеш видети страх".

Митарство 19.

После овога, дођосмо до митарства за јерес, где се муче људи за погрешна мудровања о вери, одступништво од православног исповедања вере, за неверовање, сумњу у веру, хуљења на светињу и тако даље. Ја прођох ово митарство без искушавања, па се тако нађосмо сасвим близу небеских двери.

Митарство 20.

Али нас сретеше злобни ђаволи последњег митарства – за немилосрдност и суровост. Сурови овде беху мучитељи, и кнез њихов беше љут, на изглед сув и испијен. Овде се без милости муче душе немилосрдних. Ако је неко и вршио највеће подвиге, изнуривао себе постовима, непрестано се молио и пазио на телесну чистоту, а био немилостив, таквог с овог митарства бацају у адски бездан и нема му милости заувек. Али ми, уз Христову милост, прођосмо безбедно ово место уз помоћ молитава преподобног Василија.

Тако, избавивши се од страшних искушења, с радошћу се најзад приближисмо самим небеским дверима. Небеске двери беху као од неког светлог кристала и предивно сијаху. У дверима стајаху младићи, светли као сунце, који се, кад ме угледаше с Анђелима, радоваху што се, уз милост Божију, избавих од митарстава ваздушних и, срдечно нас дочекавши, уведоше ме унутра. А шта сам тамо видела и шта сам чула, чедо Григорије, то се не може исказати. Видех оно што око људско не виде, и чух оно што ухо никада не чу и што нико од људи који живљаху на земљи никада не пожелел нити му дође у мисли.

И доведена бејаш пред Престо Божји славе неприступне, окружен Херувимима, Серафимима и многим другом војском небеском, која увек слави Бога неизрецивим песмама. Падох и поклоних се невидљивом и недостижном Богу, а силе небеске запеваше слатку песму, прослављајући Божије милосрђе, које греси људски не могу победити. И зачу се глас од велелепне славе, који нареди Анђелима што ме доведоше да ми покажу сва обиталишта Светих, а потом све муке грешника, после чега би ме оставили у обиталишту преподобног Василија. И тако су ме свуда водили, и видех прекрасна обиталишта апостолска, пророчка, мученичка, светитељска и друга. Сва она беху неописиве лепоте и пространа, и свуда се чуо глас духовне радости и весеља, свуда видех славље Светих. Сви се они, угледавши ме, радоваху моме спасењу и слављаху Бога који ме избави из ђаволских мрежа. Кад обиђох светле одаје, одведоше ме у ад, те тамо видех страшне и неиздрживе муке грешника. Показујући их, Анђели ми рекоше: "Гледај, Теодора, од каквих те мука избави Господ молитвама угодника свога Василија! Одонуд до мојих ушију допираху крици, плач и риданье Мученика. Неки од њих су страшно кукали и проклињали дан кад су се родили, али им се нико не смилова. Одонуд ме Анђели поведоше у ову одају коју и сам видиш, оставише ме ту и рекоше: данас ти Свети Василије даје подушје. И ту разумех да је то четрдесети дан откако се душа моја растави од тела и у тај дан ја дођох на ово место смирења" (Минеји за 26. март, у житију преподобног Василија Новог).

О стању праведних душа до свеопштег суда Свето Писмо говори овако: као прво, оне се одмах по одласку из овог живота награђују за животне подвиге земаљске блаженством; тако је праведни Лазар, истог трена по смрти био однесен у наручје Авраамово (Лк. 16, 22), и разбојнику који се покајао на крсту, рече Господ: *Данас ћеш бићи са мном у рају* (Лк. 23, 43). Као друго, они ће уживати у спокојству (Лк. 14, 25; 2. Кор. 5, 8), или ослобођењу од туге и страдања (Дап 7, 16-17), бише у друштву с праведницима и Анђелима (Мт. 8, 11; Лк. 16, 22), и служиће Богу (Дап. 5, 8-9; 9-10), певајући хвалоспеве и молитвама се залажући за оне који живе на земљи. Али, то стање још увек није коначно. Потпуна слава и блаженство сваког према заслугама (1. Кор. 3, 8), уследиће тек после свеопштег васкрсења и свеопштег суда, када дође Господ у назначени дан (Дап. 17, 31) и објави суд коначни, чије се одлуке никад неће променити (Мт. 25, 46).

О стању грешних душа откривено је да су оне удаљене од лица Божијег (Мт. 7, 21; 8, 12), затворене у тамницу палих духова (1. Петр. 3, 18) или у ад - место таме, испуњено мукама (Лк. 16, 22), да схватају и осећају губитак

блаженства (Лк. 16, 24-25). Али, њихово стање неће бити исто за све, него ће се разликовати према моралном стању сваке душе посебно (Мт. 5, 22). И опет, то стање њихово није решено заувек и коначно, већ је променљиво – за неке је то огорченост и вечно непокајање за зло, а за друге – нада у помиловање од Бога и живот вечни (Фил. 2, 10-11; 1. Петр. 3, 18-19). Последњи су они грешници који на земљи не оставише плодове достојне покајања, него умреше са семеном вере и морала, зато они и не трпе страдања каква трпе грешници непокајници, и њима остаје могућност да добију помоћ од Цркве. Јер овако учи Апостол: *Ако неко види брата својега ђаје зрјешеи зрјехом не на смртї, нека се моли и даће му живої; онима који зрјеше не на смртї. Има зрјех на смртї, за њега не кажем да се моли* (1. Јн. 6, 16).

Значи, ко се није коначно одвојио од Цркве, тела Христова (Еф. 1,23), тај, као уд тела, може да се нада помоћи од стране других удова и сам је способан да прихвати ту помоћ. *И ако сїрада један уд, с њим сїрадају сви уди; а ако ли се један уд прославља, с њим се радују сви удови* (1. Кор. 12, 26). Преко тако тесне међусобне везе хришћани имају могућност да помажу својим ближњима који су од њих удаљени огромним просторствима, који су у заточеништву или тамници, које муче болести, молитвама Богу за њих (Фил. 1,4,19; Кол. 1, 9; 2. Тим. 1,3). Молитва, како учи Свето Писмо, може да утиче на свет душа које су нас напустиле а њена снага се простире и на територију пакла. Горе смо навели апостолске речи о смртном греху. И Спаситељ је рекао да постоји грех који се не прашта у овом веку, нити у будућем (Мт. 12,32). Дакле, како постоји грех смртни, за који је узалудно и молити се, који се неће опростити ни у овом, ни у будућем животу, тако постоје и греси који нису смртни, за које молитва може да донесе благе плодове, да не буде узалудна. "Сваког човека који у себи има мало квасца доброте, али који није успео да га претвори у хлеб, у храну, иако је то желео, а није могао то да уради или из лењости, или због небрижности, или зато што је то одлагао из дана у дан, те га смрт мимо очекивања сустиже и покоси, – њега неће заборавити праведни Судија и Владика. Господ ће, по његовој смрти, призвати његове рођаке, познанике и пријатеље, усмериће њихове мисли, привући њихова срца и упутити душе како би му пружили помоћ и потпору. И кад их Бог усмери и Владика такне срца њихова, они ће пожурити да надокнаде оно што је умрли пропустио" (Беседа Св. Јована Дамаскина о умрлима у православној вери). На тај начин, у животу после телесне смрти заточеници ада добијају помиловање не за сопствено покајање, него за блага дела људи који остадоше у животу, за молитве које Црква даје за њих у име Господа Исуса Христа који на себе узе

грехе света и који нам даде истинско обећање: и ако *шїа зашїшеше* у *Име моје, Ја ћу учинїшї* (Јн. 14; 14). (види "Атонски листићи" No. 32).

О важности истинског покајања после прођених искушења, Св. Григорије Двојеслов износи следећи пример: једног презвитера позваше да дође код болесника који беше на самрти, да га исповеди и причести. Презвитер, који беше заузет обрезивањем винограда, није много журио и кад је дошао код болесника, изађоше му у сусрет и рекоше да је болесник умро. Тешко и тужно би презвитеру што је болесник умро без благослова зато што он није пожурио. Ушавши у кућу покојника, он му се поклони и заплака, сматрајући то својом кривицом. Уто покојник оживе. У страху, и уједно радосно, стадоше га испитивати шта је било с њим и како се душа поново вратила у тело. Оживели исприча: "Дођоше ми некакви страшни црни људи из чијих је ноздрва куљао пламен и узеше ме на силу и повукоше у некаква тамна и страшна места... Али, одједном се појави пресветли младић с још једним истим таквим и рече онима што ме водише: вратите га – свештеник плаче за њим и, ради његових суза, Господ му враћа живот." Васкрсли мртвац се после овога исповедио, причестио Светим Тајнама, седам дана се непрестано молио и осмог дана преминуо (види књ. прот. А. Свирлина: *Православно исповедање хришћанске вере* у књизи *Минеји* Св. Димитрија Ростовског).

Св. Јован Златоуст учи: "Онда су нам потребни... многи помоћници..., велико заступништво од Анђела док пролазимо кроз ваздушни простор". Исти овај васељенски учитељ говори кроз уста умрле деце: "Имадосмо поздане руководитеље; Анђели који нас водише радоваху се".³¹ Св. Кирил Александријски још подучава: "Небеске силе стоје насупрот нечистим дусима и доносе добра дела душе... међу добрим и злим Анђелима стоји душа у страху и трепету... гледајући (на зле духове) она се снебива, узбуђена је, не зна куд би и све се труди да их не гледа, да се сакрије међу Анђеле Божје".³²

Колико је само у Минејима познатих откривења којима се јасно доказује да на суду уз душе стоје Свети Анђели! Тако се и за Преп. Антонија Великог каже да су ђаволи клеветали његову душу по смрти, а Анђели заустављали клеветнике. Св. Нифонт нам на увид износи спор Анђела са ђаволима због душа којима се суди. И то: зли ђаволи, оптужујући једног мртваца, говораху да је тај мртвац тешко грешио на земљи и да је умро без покајања. Анђели су пак одговарали: "Не верујемо ни вама, ни оцу вашем – сатани, све док не упитамо Анђела-чуvara ове душе". Анђео-чувар рече: "Тачно

³¹ У проповеди о сећању на упокојене (у Маргар.)

³² У проповеди о исходу душе.

је, много је грешио овај човек, али чим је пао у болесничку постељу, почео је да плаче и да исповеда своје грехе".³³

"Да ли суд над душом после смрти траје дуго?" Четрдесет дана³⁴, како верује Православна Црква. Тај суд почиње посебно за сваку душу, исто тако се и завршава за сваког посебно, јер сваки човек умире у своје одређено време. Некрштени људи, пак, право (без суда) падају под власт ђавола.³⁵

Најзад, "чиме се завршава тај суд?" Ону душу која га прође сусреће мноштво Светих Анђела. Тако је Св. Нифонт видео како су Анђели излазили кроз двери небеске у сусрет једној праведној души и, поздрављајући је, прослављали Бога Који је не предаде у руке ђавола. Богоносни Оци откривају нам: "Ако се покаже да је душа достојна због свога благочестивог живота... онда је примају Анђели Божији, и она онда без туге довршава свој пут, а сапутници су јој свете силе³⁶, ако њена дела победе, Анђели јој певају песме похвалне и воде је весело пред лице Божије: у тај трен она заборавља све што припада земном животу и сва дела која је учинила"; и још: "Кад се то десило (то јест кад је душа достигла небо) Анђели који су нас водили радоваху се: почеше да нас целивају"³⁷. Што се пак тиче грешних душа, и њих у почетку прате Анђели. Али их на њиховом потоњем путу одлучно заустављају, а затим их ђаволи на силу бацају у ад. Тако је преподобни Нифонт видео човека баченог у пакао који је био и блудник, и врачар, и отимач, и најзад је умро не показавши се. "Ако се испостави да је нека душа живела разуздано и блудно (говори Св. Кирил Александријски), Св. Анђели је напуштају и она се подвргава власти мрачних демона".

Када су за душу којој се суди обе стране изједначене, тј. кад Анђели ставе добра дела за њено оправдање, а зли дуси наведу исто толико грехова за њену осуду, онда побеђује човекољубље Божје. Тим милосрђем Божијим надомешта се недостатак добрих дела насупрот злим делима која превагују (види брошуру прот. Е. Попова: *Суд Божји над човеком одмах после његове смрти*).

³³ Мин. за 23. децембар. У житију поменутог Нифонта каже се да ђаволи, видећи како Св. анђели штите осуђену, рекоше: "Ако је душа ова достојна милости Божије, онда узмите грешнике целог света; ми немамо овде око чега да се трудимо".

³⁴ Током тог времена, душа се јавља на поклоњење Богу до три пута. Прво поклоњење је трећи дан после смрти. Затим током шест дана душа разгледа по вољи Божијој рајске станове. Девеог дана се опет узноси на поклоњење Богу. Затим гледа мучења у паклу у току тридесет дана. Најзад, четрдесетог дана поново долази на поклоњење Богу и тада и добија одређено место где ће боравити.

³⁵ Откривење Св. Теодоре о митарствима.

³⁶ Св. Кирил Александријски у проповеди о исходу душе.

³⁷ Св. Јован Златоуст.

Судбина праведника после телесне смрти

И Св. Мавра је имала виђење: јавио јој се чудесни човек, лице му је сијало као сунце; узевши је за руку, поведе је на небо, показа јој прекривени престо и на њему белу одору и прекрасни венац. Чудећи се тој лепоти, питала је човека који ју је водио: "Чије је то, господару?" Он јој одговори: "То је теби дато за твоје подвиге, за тебе је припремљен престо, одора на њему и венац". Он је поведе још више, показа јој други престо, исто тако прекривен, одећу и венац; опет га она упита чије је то. "Твог мужа Тимофеја" – одговори пратилац. "А зашто су они тако далеко један од другог?" – "Велика је разлика између тебе и твог мужа: ти си од мужа добила подстрек, и он је заслужан за твој венац" (трећега дана маја)

Једном праведна Марта, мајка Св. Симеона Дивногорца, дошавши сину на Дивну гору да се с њим опрости, остаде код њега да преноћи. У сновиђењу она (тј. душа њена) беше подигнута на висину небеску и виде пресветлу и чудесну палату коју ни описати није могуће. Док је ходала по овој палати, виде тамо Пресвету Дјеву Богородицу с два светла Анђела. Божија Мајка јој рече: "Што се чудиш?" Она се са страхом, с радошћу и смерношћу поклони и рече: "О Владичице! Чудим се лепоти палате, јер за цео свој живот не видех таквих палата". Богородица је упита: "Шта мислиш, за кога се она спрема?" Она: "Не знам, о, Госпођо!" Богомајка: "Зар не знаш да је овај стан теби намењен, и да ћеш у њему одсад бити и во вјеки пребивати: син твој стече га за тебе". Богомајка нареди Анђелима да на средину ставе прекрасни престо и рече јој: "Ова слава ти се дарује јер си богоугодно живела у страху Господњем"; онда додаде: "Хоћеш да видиш још и боље?" И нареди јој да пође за Њом. Уздигоше се на највиша небеска места, где јој Богомајка показа чудесну и пресветлу палату, лепшу од прве, испуњену небеском славом коју ум људски не може да појми нити може језиком да опише. Богомајка рече: "Ову палату је син твој саздао за себе, а почео је да гради и трећу." Пресвета Богородица је опет поведе навише према Истоку сунчаном и показа јој с висине рајске људе и жене, и рече: "Ова места син твој дарова онима који живе поштујући заповести Господње, честито и праведно, који усрдно дарују милостињу, па ће од Господа и сами добити милост: блажени милостиви"... (житије Мартино, 4. јула).

Нови Јерусалим (Откр. 21)

Св. Јован Богослов представља рај или обиталиште праведних као нови Јерусалим.

1. "И видјех небо ново и земљу нову; јер прво небо и прва земља прођоше, и мора нема више.

2. И видјех Светији град, Јерусалим нови, гдје силази са неба од Бога, припремљен као невјестина украшена мужу својему.

3. И чух глас громки са неба који говори: Ево Скиније Божије међу људима, и Он ће становати с њима, и они ће бити народ Његов, и сам Бог биће с њима;

4. И Бог ће отићи сваку сузу из очију њихових, и смрти неће бити више, ни жалости ни јаука, ни бола неће бити више; јер прво прође.

5. И рече Онај ишћо сједи на пријестолу: Ево све чиним новим. И рече ми: Напиши, јер су ове ријечи вјерне и истините.

6. И рече ми: Сврши се! Ја сам Алфа и Омега, Почетак и Свршетак. Ја ћу жедноме на дар дати са извора воде живоће.

7. Који побједи наслиједиће све ово, и бићу му Бог, и он ће бити Мој син.

8. А стидљивима и невјернима и нечистима и убицама и блудницама и врачарима и идолопоклонцима и свима лажима, њима је удио у језеру које гори огњем и сумором, ишћо је дружа смрти.

9. И дође један од седам Анђела, који имаху седам чаша напоњених са седам посљедњих зала, и рече ми зворећи: Ходи да ти покажем Невјесту, Жену Јагњетову.

10. И одведе ме у Духу на зору велику и високу, и показа ми Град, свети Јерусалим, који силази са неба од Бога.

11. И који има славу Божију, и свјетлости његова бијаше слична драгом камену, као камену јасису који зрачи као кристал;

12. И имаше зид велики и висок, имаше дванаести врати, и на вратима дванаести Анђела; и имена написана, а шћо су имена дванаести племена синова Израљевих.

13. Од истока шћороја врати, и од сјевера шћороја врати, и од југа шћороја врати, и од запада шћороја врати.

14. И зид Града имаше дванаести шћемеља, и на њима дванаести имена Дванаести Апостола Јагњетових.

15. А онај ишћо звораше са мношћо имаше шћетар, шћрску златину, да измјери Град и врати његова, и зид његов.

16. И Град лежи четвероугаоно, и дужина је његова колика и ширина. И измјери Град шћрском, на дванаести хиљада шћадја: дужина и ширина и висина једнака је.

17. И измјери зид његов на шћо четрдесети и шћири лакће, шћо мјери човјечијој, која је и анђелова.

18. И бјеше грађа зида његова јаснијс, а Град златио чистио, слично сџа-клу чистиом.

19. И шемељи зида Града бијаху украшени сваким драгим камењем: пр-ви шемељ јаснијс, други сајфир, трећи халкидон, четврти смарагд.

20. Петти сардоникс, шестти сард, седми хрисолијт, осми вирил, деветти шопаз. десетти хрисојрас, једанаестти јакинт, дванаестти амешист.

21. И дванаестт вратиа дванаестт бисера, свака вратиа бијаху од једног бисера. И штрџ Града бијаше златио чистио као шровидно сџакло.

22. А храма не видјех у њему, јер храм је његов Госјод Бог Сведржитиел, и Јагње.

23. И Град не шопребује сунца ни мјесеца да му свијетиле, јер га слава Божија освијетили, и свјетлостј је његова Јагње.

24. И народи ће ходити у свјетлостји његовој, и цареви земаљски дони-јеће славу и часи швоју у њега;

25. И вратиа његова неће се зативарати дању, јер ноћи овдје неће биши.

26. И донијеће славу и часи народа у њега.

27. И неће ући у њега нишиа нечистио, ни који чини гадостј и лаж, него само записани у Јагњешовој Књизи животиа".

Судбина грешника после телесне смрти

1. Виђење мука грешника

а) Један благочестиви војник беше на смрти и, вративши се у живот, причаше: "Видех тамну и мрачну реку преко које беше мост; на том мосту је било митарство: ко је грешан, тај је падао у ту тамну и смрдљиву реку, а ко је праведан, тај је прелазео преко њега слободно и весело. На другој обали те реке видела се зелена ливада, мирисна трава и цвеће, видела су се обитавалишта, и људи који су живели у њима беху одевени у бело. Неки становни беху ближе реци и мосту, а други даље, до једних је допирао смрдљиви воњ те реке, а до других није. Још се градио један светао стан, чудесан и прелеп, од самог златног камења, а за кога – то се није знало. Тако је дивно мирисало на том месту и они који су ту живели до миле воље су уживали већ и у самом миомирису. Близу оне страшне реке видех неког Петра који се упокојио још пре четири године, како виси у оним страшним местима, везан великим тешким ланцима. Упитах га зашто тако страда. Одговорио ми је: "Зато што сам, кад ми је било наређено да неког казним за његове злочине, кажњавао не толико да извршим наређење колико због тога што сам имао суров и нељудски карактер" (Пролог, мај 23.).

б) Један изнемогли човек, који је био изнурен духом због силног трпљења, с вапајем мољаше Господа да му оконча страдалнички живот.

– Добро – рече болеснику анђеоло који му се јавио – Господ, по неизмерној благодати Својој, услишиће ти молитву. Прекинуће твој привремени живот, али уз један услов: уместо годину дана страдања на земљи, којим се сваки човек прочишћава као злато у ватри, да ли си сагласан да три сата проведеш у адским мукама? Твоји греси траже очишћење у мукама твога сопственог тела, мораш да болујеш још годину зато што и теби, као и свим осталим верницима, нема другог пута на небо осим оног крсног, који је поставио безгрешни Богочовек. Тај пут ти је додијао на земљи – издржи те муке само три сата, а после, молитвама Цркве, бићеш спасен.

Страдалник се замислио: година страдања на земљи – то је ужасно, боље ми је да издржим три сата у тим бесконачним мукама, рече он себи, него годину дана на земљи.

– Слажем се да идем у пакао! – рече он, најзад, Анђелу.

Анђеоло тихо узео његову страдалничку душу и, затворивши је у доња места ада, удаљи се од страдалника с речима утехе: "Кроз три сата доћи ћу по тебе!"

Свуда је владао мрак, тескоба, одасвуд су се чули звуци неизрецивих вапаја грешника, видели су се духови злобе у њиховој адској ружноћи – све се то за несрећног страдалника слило у неописиви страх и тескобу. Посвуда је видео и чуо само муке и вапаје и ни најмањег звука радости није било у непрегледном бездану ада; само су огњене очи демона сјактиле у преисподњој тами и пред њега су искакале циновске сенке, спремне да га сатру и спале својим пакленим дахом. Јадни страдалник задрхта и заплака: но на његове крике и вапаје одговарао је само адски бездан својим ехом који је замирао у даљини и клокот пламена који се уздизао око престрашеног мученика. Чинило му се да су већ протекли читави векови мука; сваког трена је ишчекивао светлог Анђела да дође по њега, али Анђела није било. Најзад, грешник изгуби наду да ће се становник раја појавити и, шкргућући зубима, застења; али нико није обраћао пажњу на његове вапаје. Сви грешници који су се мучили у бездану пакла беху заузети собом, својим сопственим мучењима, а ужасни демони се у адској радости насићиваху њиховим мукама.

Најзад, тиха светлост анђеоске славе разли се над безданом. С рајским осмехом анђеоло приступи добровољном страдалнику и упита га како се осећа.

– Нисам ни помишљао да у устима анђеоским може бити лажи – прошапута страдалник једва чујно, гласом испрекиданим од мука. – Обећао си

да ћеш ме избавити одавде за три сата, а у ствари су протекле читаве године, читави векови у мојим неизрецивим мукама.

– Какве године, какви векови? – кротко одговори анђеоло. – Сат, само један сат је прошао од мог одсуства, а ти треба да будеш овде још два сата.

– Два сата? – у страху упита страдалник – два сата? И то је само један сат прошао? Ох, не могу више да трпим, немам снаге! Ако је само могуће, ако је воља Господња – молим ти се: одведи ме одавде! Боље ми је да на земљи страдам године и векове, чак до последњег дана, до самог доласка Христовог на суд – само ме изведи одавде. Не може се издржати! Смилуј ми се! – стењући ускликну страдалник, пружајући руке ка светлом Анђелу.

– Бог, као отац великодушности и утехе – одговори анђеоло – јавља ти благодат своју, испуњавајући твоју молбу. Али, мораш да знаш и да памтиш како су сурове и неиздржљиве адске муке (изводи из *Писама Светио̀го̀раца*, стр. 224, писмо 15).

2. У чему ће се састојати муке грешника? (по учењу Светих Отаца). Мучења на која ће бити осуђени грешници праведним судом Божијим реч Божија представља на разне начине и с разних страна. Она опомиње:

1. О удаљењу грешника од Бога и њиховом проклетству. *"Иди́те од мене проклетии́"* (Мт. 25,41) – рећи ће им страшни Судија – *не познајем вас о̀дкуда сте..., иди́те од Мене ви који́ чини́те безакоње"* (Лк. 13,27; Мт. 7,23). И то удаљење од Бога и проклетство биће за несрећнике само по себи највећа казна. "За онога који има осећања и разум" – примећује Св. Јован Златоуст – "ако га Бог одбаци, то за њега већ значи да ће претрпети адске муке" (Римљ. бесед. V, стр. 95 према руском преводу). "Неиздржив је ад и муке у њему, уосталом, ако бисмо замислили и хиљаду адова, то још није ништа у поређењу с несрећом коју доноси лишавање оне блажене славе кад те Христос одбаци и кад од Њега чујеш речи: не познајем вас откуда сте, и оптузбу да му, видећи га гладног, не дадосмо хлеба! Јер боље је подвргнути се безбројним ударцима муње неголи видети кротко лице Господа како се од нас окреће и јасно око Његово како не може да нас гледа (Јев. Мт. бесед. 23, т. 1, стр. 495).

О молитвеном посредовању живих за упокојене

Света Црква се непрестано моли за све упокојене оце и браћу нашу, али она, исто тако, понаособ помиње сваког умрлог оца или брата нашег, по нашој благочестивој жељи и захтеву.

На појединачно помињање упокојених односе се трећи, девети, четрдесети дан и година дана од дана смрти упокојенога.⁹

а) Трећи дан

Помињање упокојених трећег дана после упокојења јесте апостолско предање. Оно се врши, као прво, зато што је упокојени крштен у Име Оца и Сина и Светога Духа, Бога Једнога у Тројици, јер је сачувао целом веру коју је примио на Св. Крштењу, као и зато што се читавог живота молио Богу Једноме у Тројици за отпуштање својих греха; и зато, Света Црква, по његовом упокојењу, врши помен за њега трећег дана. Друго, зато што је упокојени сачувао три богословске врлине које су основа нашег спасења: веру, наду и љубав. И треће, зато што је његово биће имало тројствени састав: дух, душу и тело, који су заједно грешили и зато што, по човековом преласку у други свет, све троје треба да буду очишћени од греха.

Осим овог богословског значења, помињање упокојенога трећег дана има и свој тајанствени значај који се тиче стања душе после телесне смрти. Кад је Св. Макарије Александријски замолио Анђела, који га је пратио у пустињи, да му објасни смисао црквенога помињања (упокојенога) у трећи дан, Анђео му је одговорио овако:

"Када се трећег дана у цркви врши (молитвено) приношење, тада душа упокојенога од Анђела-Чувара добија извесно олакшање мука које осећа од разлучења са телом, зато што је за њу учињено славословље и приношење у цркви Божијој, од чега се у њој рађа добра нада, јер се души, током два идућа дана, дозвољава да заједно са својим Анђелом иде куда хоће земљом. Зато душа, која воли тело, лута понекад око куће у којој се налази њено тело и тако проводи два дана као птица која себи тражи гнездо. Врлинска душа, пак, обично обилази места где је творила правду. Трећег дана "Онај, Који Сам васкрсе

⁹ Обичај да се врши помињање упокојених трећег, деветог и четрдесетог дана после смрти постоји у Цркви још од давних времена. О њему се јасно говори још у књизи Правила апостолских. О њему, мање или више јасно, касније, говоре Св. Јефрем Сиријски (у своме завештању)... Макарије Александријски (у Слову о исходу душе), Св. Амвросије Медилански (у Слову поводом смрти Теодосијеу), Паладије (у Лавсаику, гл. 26), Исидор Пелусиот (Посланице, књига 1, Посланица 114) – учитеља четвртог и почетка петог века. Касније је, потпуно јасно, описан у списима цара Јустинијана (Новела 133), код Јевстратија, константинопољског презвитера (560), и код Св. Јована Дамаскина (у Слову о упокојенима у вери) и других. Објашњење овог обичаја, како код наведених, тако и код каснијих писаца, мада није потпуно истоветно, ипак се слаже са општим духом побожности Цркве.

у трећи дан из мртвих, заповеда хришћанској души да се, подражавајући Његовом Васкрсењу, вазнесе на Небо ради поклоњења Богу свих".

б) Девети дан

Света Црква се на девети дан моли и приноси бескрвну Жртву за упокојеног, такође, према апостолском предању. Она се моли Господу да душа упокојеног буде, молитвама и заузимањем девет чинов ањелских удостојена да буде убројана у хорове Светих. Св. Макарије Александријски, говорећи по ањелском откривењу, каже да се души, пошто се трећег дана поклони Богу, показује многе богопријатне обитељи Светих и красоте Раја. Све ово душа разгледа током шест (идућих) дана, дивећи се и славећи Творца свега, Бога. Сагледајући све то, она се измењује и заборавља на муку коју је осећала док се налазила у телу. Али, ако је крива за грехе, она – гледајући сладости Светих – почиње да тугује и да прекорева себе, говорећи: "Тешко мени! Колико сам се само испразнила у овом свету! Занета задовољавањем похоте, већи део живота свога проведох у немару и не послужих Богу како је требало, да бих се и ја удостојила ове благодати и славе. Тешко мени, свејадној!"

По истеку тих шест дана, душа се поново, уз помоћ Анђела, вазноси на поклоњење Богу.

Казивања о спасоносниости молитава за упокојене

Блажени кир-Лука казује да је, кад му је умро рођени брат и то у крајњем (духовном) немару, молио Бога да му открије судбину умрлога. Стојећи једном приликом на молитви, старац је угледао душу свог брата у рукама ђавола. Потом је послао неку браћу да оду и прегледају келију умрлога. Они су тамо пронашли злато и скупочене ствари, и кир-Лука је, потом, наредио да се те ствари однесу у најближи град и разделе сиротињи. Он је, после тога, опет почео да се моли и тада је угледао Суд Божији и Анђеле светлости који су се отимали са демонима око душе његовог брата. Демони су викали: "Ти си праведан, онда суди: ова душа је наша, јер је чинила наша недела". Анђели су одговарали да је та душа спасена милостињом, која је за њу раздељена. Демони су негодовали, узвикујући: "Зар је умрли поделио милостињу? Зар није то учинио овај старац?". Престрашени подвижник је одговорио: "Да, ја сам дао милостињу, али не за себе, већ за ову душу". Тада су демони ишчезнули и виђење се окончало (Пролог, 24. август).

Јован Мосха

Лимонар

Глава 10 О отшелнику Варнави

Живео неки отшелник¹¹ Варнава у пећинама близу реке Јордана. Једнога дана, док је силазио на реку да се напије воде, нешто га је ујело за ногу. Била је то шкорпија која је тако остала припијена уз ногу. Пошто није желео да затражи лекарску помоћ, његова нога је почела да трули, тако да је био приморан да замоли за келију у манастиру Пиргиа.

Нога је временом све више трулила, а блажени је својим посетиоцима говорио да што се више мучи и трпи спољашњи човек у нама, утолико наш унутарњи човек јача.

Како је авва Варнава отшелник боравио неко време у лаври Пиргиа, неки други отшелник се настанио у његовој пећини крај Јордана. Ушавши у њу видео је ангела Господњег како стоји изнад жртвеника који је авва Варнава саградио и дао да се освети.

"Шта ти радиш овде?" – упита отшелник ангела.

"Ја сам ангео Господњи и од како је освећен овај жртвеник, Бог ми га је поверио да се старам о њему."

Глава 25 О брату који је изговарао уснут молитву епиклезе

Авва Григорије, који је некада био чувар царске палате, испричао нам је да је у Хозевитском манастиру живео брат, који је напамет знао молитву епиклезе.¹⁹ Он је једног дана био послан да из просфорнице донесе просфоре у цркву и како се кретао према храму са просфорама у рукама, он је

¹¹ Отшелник је монах – испосник који живи сам у пустињи.

¹⁹ Епиклеза је литургијска молитва коју свештеник изговара у себи призивајући Свети Дух да освети Предложене дарове (хлеб и вино) у Тело и Крв Христову.

напамет певушио молитву епиклезе. Исте ове просфоре су ђакони ставили на диск, а затим на проскомидију²⁰.

Литургију је тога дана служио авва Јован, прозван Хозевит⁽¹⁴⁾ који је касније постао епископ Кесарије Палестинске. У време епиклезе он није видео, као што је то обично бивало, да Свети Дух силази на предложене дарове. Пошто је авва Јован био веома тужан јер је мислио да Свети Дух није сишао ради његове сопствене грешности, ушао је у проскомидију плачући и бацио се лицем према земљи. Тада му се јавио Ангео Господњи и рекао:

"Откако је брат доносећи просфоре у цркву изговарао молитву епиклезе, просфоре су биле освећене и потпуно преображене."

Од тада је старец установио правило да нико од нурукоположених не сме знати молитву епиклезе напамет, а да је свештеници не смеју изговарати било када и ван освећеног места.

Глава 143

О разбојничком вођи Давиду који је касније постао монах

У Тиваиди, у близини града Антина смо, ради духовне користи, посетили мудрога Фивамона. Он нам је причао да је у крајевима ермупољским живео неки разбојник по имену Давид, који је многе опљачкао, поубијао и учинио премнога зла, као нико до тада. Једном, док је био на свом разбојничком делу у планини и око себе имао више од тридесет других разбојника, дође к себи, покаја се за све што је учинио и оставивши све своје другове, отиде у манастир. Покуцао је на врата.

"Шта желиш?" – упита га вратар.

Желим да постанем монах."

Вратар отиде до игумана манастира и обавести га о случају. Авва изиђе пред разбојника и видевши да је он човек у годинама, рече:

²⁰ Реч проскомидија има двоструко значење. У архитектонском смислу она је део олтарског простора у којем свештеник обавља богослужбене радње које предходе светој Литургији и где он, по свршетку исте, употребљава переосталну свету Причест и припрема свете сасуде за служење следеће Литургије. У литургијском смислу, проскомидију сачињавају молитвене свештене радње које су припрема наших предтожених дарова као и посебних честица за служење свете Литургије уз помињање имена живих и упокојених чланова Цркве.

"Не можеш овде да живиш. Овде се братија много умара, њихов је подвиг велики, а ти си научио другачије да живиш и не верујем да ћеш моћи да поднесеш правило манастирског живота."

Разбојник га је и даље молио:

"Све могу да издржим само ме прими."

Но, авва беше упоран говорећи:

"Не можеш."

Онда му разбојник рече:

"Да знаш, ја сам Давид, разбојник и овде сам дошао да оплакујем своје грехе. Ако ти не желиш да ме примиш, заклињем се теби и Ономе Који живи на небесима да ћу се вратити у своје прво занимање и да ћу сабрати све који су били са мном, па ћу да дођем да вас побијем и да разорим ваш манастир."

Чувши ово, авва га прими у манастир, постриже га и обуче у монашку схиму, а он поче да се подвизава, убрзо превазишавши све монахе у уздржању, послушности и смиренуумљу. У то време у манастиру је живело око седамдесет монаха. Он је свима био за пример и на корист. Једног дана, док је седео у својој келији, појавио му се ангео Господњи и рекао:

Давиде, Давиде, опростио ти је Господ Бог грехе твоје и ти ћеш од сада чинити чудеса."

"Не могу да верујем да ми је Бог за тако кратко време опростио све моје грехе, чак и оне теже од морског песка."

На то му ангео рече:

"Ако нисам жалио свештеника Захарију који ми није поверовао да ће му се у старости родити син, па сам му везао језик и тиме показао да не треба да сумња у моје речи, зар ћу тебе поштедети? Због тога ћеш од сада бити потпуно нем."

Тада се и Давид поклони ангелу и проговори:

"Док сам био у свету и док сам чинио безакоња и крвопролића могао сам да говорим. Сада кад хоћу да будем слуга Божији и да му приносим славословља кроз химне, ти хоћеш да ми завежеш језик?"

Ангео одговори:

"Од сада ћеш говорити само у време молитве Богу, али ћеш за све друге ствари бити нем."

Овако се и догоди. Господ кроз овог свог слугу учини многа чудеса. Он је могао да поје псалме, али сем у богослужењима, ниједну реч није могао да проговори. А онај који нам је све ово испричао је тврдио:

"И ја сам га више пута видео и кроз њега славио Бога.^{68*}"

Глава 152

О авви Маркелу скитском

У лаври Монида смо посетили авву Маркела скитског, а старец, желећи да нам да поуку, исприча нам следеће:

Док сам још живео у родном месту (а био је из Апамије) налазио се тамо цокеј по имену Филерим. Једног дана он буде побеђен у трци и зато није добио палмову гранчицу у знак победе. Зато су људи, који су иначе навијали за њега, бурно негодовали:

"Филерим није добио победничку палмину гранчицу."

Када сам дошао у Скит десило се да ме је, понекад, мучила помисао да се вратим у свет. А ја сам онда у свим тим тренуцима говорио себи:

"Маркеле, Маркеле, Филерим у свету не осваја палмине гранчице."

Ове речи су, по милости Христовој, толико снажно деловале на мене да ја тридесет и пет година нисам излазио из Скита све док варвари нису опустошили Скит, а мене протерали у Пентапољ.

Исти овај авва Маркел нам је приповедао као о неком другом старцу који је живео у Скиту, а у ствари радило се о њему, да је тако једне ноћи устао са намером да обави своје монашко правило. Почевши га зачу звук трубе као у рату. Смућен овим старец је размишљао откуда овај звук. Овде не постоје војници, а ни време ратно није. Размишљајући овако, он спази како му се приближава један демон који му рече:

"Да, сада јесте време рата. Ако дакле, не желиш да ратујеш или да будеш нападнут иди лежи и спавај и нећеш претрпети напад."

Опет је старец рекао:

"Верујте ми, чеда моја, да ништа тако не узнемирава, не рањава, не понижава, не ожалостије и не разоружава против нас демоне као и самог зачетника зла Сатану, као непрестано вршење псалмопојања. Читаво Свето Писмо је корисно, а читање истог причињава велику непријатност демонима, међутим, ништа их толико не ремети као читање Псалтира. Слично као и у народу, један део народа прославља цара, други део се жалости тиме и оружја се против оних који величају цара, тако исто и демони – они се огорчавају и узнемиравају када се чита Свето Писмо, а још више када се поју псалми. Појући псалме, с једне стране уносимо молитве Богу, а са друге стране прокли-

* Помен преподобног Давида се врши 6. септембра.

њемо демоне. Тако ми у молитви кажемо: "Помилиј ме Боже њо великој милости Својој и њо обиљу милосрђа Твојих очисти безакоње моје"⁷¹ И опет: "Не одбаци ме од лица Твога и Духа Твога светигога не одузми од мене."⁷² И опет: "Немој ме одбацити кад остарим, кад ме изда снага моја, немој ме оставити."⁷³ Са друге стране проклињемо демоне када кажемо: "Уставиће Бог и расуће се непријатељи Његови и побећи ће од лица Његова они који Га мрзе."⁷⁴ На другом месту: "Разасу народе који желе рай."⁷⁵ "Видех нечасивиоџ где се узноси и кличе, као кедар ливански, и њрођох, и кад га пошражих не беше га и не нађе се место његово."⁷⁶ И следеће: "Мач њихов нека се зарије у срце њихово."⁷⁷ И: "Која јаму и ископа и паде у њу коју је начинио; злоба његова обрати се на главу његову, и злоћа његова паде на шеме његово."⁷⁸

Опет је старец рекао:

"Верујте ми, чеда моја, колико је велика част и похвала ономе ко се и цара свога одрекне и постане монах, јер су духовна блага изнад чулних, тако је исто велика срамота и стид монаху који се одрекне своје монашке схиме да би постао цар."

Опет је рекао:

"У почетку је човек био сличан Богу, а удаљивши се од Бога он је постао сличан животињама."

Опет је рекао:

"Наша природа нас буди на страсти, а силно подвижништво гаси те страсти."

Опет је рекао:

"Нека те не зачуђује то да, иако си човек, можеш да постанеш ангео. Пред нама је равноангелна слава коју је Подвигоположник обећао онима који се труде."

Опет је старец рекао:

"Ништа толико снажно не приближава монаха Богу као прекрасна, света и богољубива чистота срца. Она нас чини способним да се никада не удаљавамо од Бога."

⁷¹ Пс. 50, 1.

⁷² Пс. 50, 11.

⁷³ Пс. 70(71), 9

⁷⁵ Пс. 67(68), 30

⁷⁶ Пс. 36(37), 35-36.

⁷⁷ Пс. 36(37), 15

⁷⁸ Пс. 7, 16-17

Опет је рекао:

"Оставимо, чеда моја, рађање деце и брак оним који гледају у земљу и чезну за стварима овога света и за садашњицом, а не могу да се труде да задобију вечна блага и не могу да се одрекну пролазних вредности."

Опет је старец рекао:

"Потрудимо се да побегнемо од телесног живота баш као што је Израил побегао од египатског ропства."

Опет је рекао:

"Пред нама су светли и слатки дарови Божији у супротности са горким задовољствима светским."

Опет је старец рекао:

"Избегавајмо среброљубље, које је мајка свих зала."

Глава 199

О старцу који је гледао ангеле док је вршио проскомидију

Неко од отаца нам је причао о старцу који је био толико свет и чист да је, док је вршио свету проскомидију, видео ангеле који му стоје са леве и десне стране. Он је поредак проскомидије примио од јеретика и пошто је био без искуства и довољног знања у вези Божијих догмата, он је молитву изговарао у једноставности и безазлености, а није схватао да му молитва није исправна.

По Божијем промислу њега је једног дана посетио брат који се добро разумевао у Божанске догмате. Десило се да је старец пред њим вршио проскомидију. А онај брат, који је био ђакон, рече му:

"Све ово што си оче изговорио на проскомидији не припада православној вери, него неком кривом учењу."

Како је старец, док је вршио проскомидију, гледао ангеле око себе, није давао значаја овим речима, чак их је и презрео. А ђакон је био упоран говорећи:

"Грешиш калуђеру, јер то што радиш, то не прихвата Црква."

Старец је схватио да га ђакон озбиљно критикује, а није знао зашто па је, када је поново угледао ангеле, поставио питање:

"Пошто ме ђакон исправља, а ја га не разумем, реците ми о чему се ради."

Ангели му на то одговорише:

"Прихвати то што ти он каже, зато што ти добро говори."

"А зашто ми то ви раније нисте рекли?" – упита их старец.

"Бог је одредио да човека увек човек исправља."

Од тада се старец исправио благодаривши Богу и брату Ђакону.

Глава 207

О александријској девици која је крштена помоћу ангела

Причали су нам авва Теона и авва Теодор да је у време патријарха Павла⁽⁷⁶⁾ у Александрији једна девица остала сироче, а да су њени родитељи били веома богати.

Једног је дана ова девица на имању које су јој родитељи оставили (постојале су и велике парцеле у градским парковима) угледала неког човека који је хтео да се обеси. Потрчала је к њему и рекла:

"Шта то чиниш добри човече?"

"Остави ме жено и радуј се, а ја се налазим у великој невољи."

"Реци ми истину о себи, можда бих могла да ти помогнем!"

Он јој на то рече:

"Налазим се у великим дуговима и много ме муче они којима сам дужан. Зато сам одлучио да брзо умрем, јер више не могу поднети овај ужасан живот."

"Молим те, узми све оно што имам, раздужи се, само немој да се убијеш" – рече му она.

Он онда узе све имање њено и раздужи се.

Како је, међутим, она ради овога остала у материјалним тешкоћама, а није постојао нико да о њој води рачуна јер више није имала родитеље, због нужде је почела да блуднички.

Многи који су је познавали, а такође и њене родитеље, говорили су:

"Ко зна суд Божији и због чега је ова душа толико пала."

После неког времена, она се озбиљно разболела и дошла у покајање. Зато је замолила своје суседе:

"За име Божије, спасите моју душу и приморајте свештеника да ме крсти."

Сви су јој, презревши је, рекли:

"Ох, зар ће свештеник прихватити тебе блудницу?"

Она је зато запала у велику тугу. У оваквом стању њој се појавио ангео у лику човека којег је она некада спасла и рекао јој:

"Шта је то са тобом?"

"Желим да постанем хришћанка, а нико не жели да разговара самном" – одговори она.

"Заиста желиш да будеш хришћанка?" – упита је ангео.

"Да, молим те, учини ми то."

"Не брини се! Довешћу људе који ће те одвести у цркву."

Затим је довео двојицу "људи", они су такође били ангели, и сви заједно отидоше у цркву. Тако су ангели узели на себе лик неких становника тога града. Онда су они позвали клирике ради крштења. Они су их упитали:

"Да ли ваша љубав гарантује за ову жену да је крстимо?"

"Да" – одговорише они.

Онда су је клирици крстили у име Оца и Сина и Светога Духа. Још су је обукли у светле хаљине новокрштенога. Тако је она у светло обучена дошла својој кући, док су ангели постали невидиви.

Када су је суседи угледали овако светло обучену као новокрштену, упитали су је:

"Ко је то тебе крстио?"

"Дошли су неки, одвели ме у цркву и замолили клирике да ме крсте."

"А који су то били?"

Пошто она није могла да објасни који су то били и ништа није могла да објасни, они отидоше код епископа и обавестише га о овом. Епископ је онда позвао све оне који су били надлежни за крштавање и упитао их:

"Да ли сте ви крстили ову особу?"

Они су га обавестили да су тај и тај становник града гарантовали за њу. Тада је епископ позвао те грађане и упитао их да ли су они дали јемство за њу.

"Нити је знамо, нити познајемо, нити знамо ко је њу крстио."

Епископ је из свега закључио да је по среди био Божански догађај. Зато је њу позвао и упитао:

"Реци ми, кћери моја, шта си ти тако значајно учинила у твом животу?"

"Шта сам ја блудница и сиротица могла добро да учиним?"

"Зар се не сећаш да си бар једну добру ствар учинила?"

"Не, не сећам се. Сећам се само да сам спасла једног човека који је хтео да се обеси јер су га прогањали његови зајмодавци. Дала сам му све своје имање и тако га ослободила."

Рекавши ово, она је починула у Господу слободна од свих њених свесних и несвесних грехова. Онда је епископ прославио Бога рекавши: "*Праведан си, Господе, и прави су судови Твоји.*"⁹⁷

⁹⁷ Пс. 118, 137.

Православни брак и породица

Живот детета у Цркви

Родитељи који често причешћују своје чедо, примећују да оно тога дана, када је примило свето Причешће, као да урања у дубоки мир и да у испољавању његових природних потреба нема силовитости, чак ни када су у питању оне које су у деце јаче изражене. Причешћено детенце се каткад преиспуњава живом радошћу и треперењем духа, у коме свакога грли као свога рођеног. Неретко, свето Причешће прате и чудесни догађаји. Свети Андреј Критски као мали дуго није проговарао. Када су се ожалошћени родитељи окренули молитви и благодатним средствима, у трену примања светог Причешћа Господ је Својом Благодаћу разрешио узе језика малишану, који је, као што је познато, касније испунио Цркву потоцима сладосне речитости и премудрости! Један лекар на основу властитих посматрања сведочи да су за већину својих болести његови мали пацијенти лек нашли у светом Причешћу и да је у својој пракси уопште ретко имао потребу да потом прибегава и медицинским поступцима!

Велики утицај на дете има и често одлажење у цркву, целивање светог Крста, светог Јеванђеља, икона, прекривање "воздухом": а у кући – често приношење иконама, често осењивање крсним знаком, кропљење светом водicom, кађење тамјаном, осењивање хране, колевке и свега са чим детенце долази у додир, крсним знаком, узимање благослова од свештеника.

Уз ту видиву заштиту, долази и невидива – Ангео Чувар којег је Господ доделио детету у самом трену крштења. Ангео дете чува, својим присуством на њ невидиво утиче и, када је потребно, дошаптава родитељима шта треба да учине са дететом у нужди.

Чин заручења и венчања

Заручење

Свештеник: ГОСПОДЕ БОЖЕ НАШ, Који си био сапутник слуги патријарха Авраама у Месопотамији, када би послан да за господара свога Исака, испроси жену и Који си му на извору открио девојку Ревеку, да би је

заручио, – Ти Сам благослови заручење ових раба Твојих..... (имена женика и невесте) и утврди реч коју су једно другоме дали, учврсти их светим јединством које је од Тебе, јер си Ти на почетку створио мушко и женско и Ти сједињујеш мужа и жену на узајамну помоћ и на наследство рода људскога. Ти Сам, дакле, Госпoде Боже наш, Који си ниспослао Истину наслеђу Своме и Обећање Своје слугама Својим, оцима нашим, изабраницима Твојим из нараштаја у нараштај, погледај милостиво на раба Твога... (име женика) и рабу Твоју.... (име невесте) и учврсти заручење њихово у верности и једнодушности, истини и љубави. Ти си, Госпoде указао да се у свему даје залог и да се њиме све учвршћује. Прстеном би дата власт Јосифу у Египту; прстеном се прослави Данило у земљи вавилонској; прстеном се јави истина Тамари; прстеном Отац наш Небески пројави милосрђе Своје према блудном сину, јер рече: Подајте му прстен на руку... Сама десница Твоја, Госпoде, наоружа Мојсеја на Црвеномe мору; речју Твојом истинитом небеса се утврдише и земља утемељи; и деснице ових раба Твојих биће благословене речју Твојом моћном и мишицом Твојом уздигнутом. Стога, Ти Сам, Госпoде, благослови ово прстеновање и нека Анђео Твој иде испред ових младенаца у све дане живота њихова. Јер си Ти онај који благосиља и освећује све и сва, и Теби славу узносимо, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова.

Народ: Амин.

Павле Евдокимов **Тумачење чина свете Тајне брака**

Заручење се обавља прстеновањем, отуда му и назив – "*обред њрстїе-нова*". *Обред крунисања (венчања)*" обично следује одмах потом, и састоји се у стављању круна (венаца) на главе младенаца...

После божанствене Литургије, у којој су примили свето Причешће, верници стају испред царских двери, човек лицем к икони Христовој, жена лицем к икони Пресвете Богомајке (слици Цркве). Тако се уствари састају испред тога праобраза брака, према светом апостолу Павлу.

Два прстена положена су на Часну Трпезу, у срце светиње. Тако долазе у додир са тајанством Царства и, као симболи нове судбине, означавају димензију у коју ће супружнике увести света Тајна.

Свештеник веренике благосиља ужеженим свадбеним свећама, које ће они држати за време обреда. Светлост свећа је подсећање на оно што

беше у почетку: "Нека буде Светлост!" Та светлост здружује план стварања пре пада и реч установљења брачног јединства у рају. Са друге стране, пламен свећа упућује на огњене језике Педесетнице – вереници ишчекују силазак Благодати, своју брачну Педесетницу...

Свештеник крстолико кади веренике. Тај гест симболички се односи на причу о Товији – на тренутак када је он тако отерао демоне и очистио и осветио место своје. *На праг новога живота ставља се знак Христа са својом заштитничком силом.* "Крст је очистио ваздух и ослободио свет од демонског господарства", учи свети Атанасије.

После јектенија, свештеник изговара прву молитву "*Вечни Боже*", којом иште Божију Благодат да "*сједини удаљене*" и да њихов савез љубави учини нераскидивим. У њој као да одјекује најстарија евхаристијска молитва из *Дидахи*: "Као што овај разломљени хлеб, некада распршен по бреговима, би сабран да један постане, тако нека сабере и Црква Твоја крајеве земље..." (9). *Љубав брачника у самом свом надахнућу сродна је и окренућа евхаристијској заједници.*

Друга молитва упућује на божански праобраз брака: венчање Христа и Цркве. У вези са његовом пунотом, свети Јован Златоусти надахнуто каже: брак нипошто није слика ничега земаљског. Коптски обред овде помиње Елијезера, Аврамовог управника. Њега Бог прати на његовом путу и открива му начин да препозна своју изабраницу. Тако Бог управља кораке оних који иду једно другоме у сретање. Његов божански план са онима који се воле залога је Његових благослова.

Трећа молитва није мање богата смислом и открива значење прстеновања. Смисао стављања прстенова и њиховог размењивања између вереника чудесно се продубљује у јерменском и сирском обреду где, према врло старој пракси, *размена крстова са крштења јасно симболизује узајамно преузимање судбине...* "колико је тајни и садржаја сакривено у блиставилу прстенова!... Господ Исус Христос се верио са Црквом и Својом Јој је крвљу установио мираз, и *крстен* јој исковао *клиновима Распећа!*..."

Молитва византијско-словенског обреда говори о Јосифу: царски жиг на окцу прстена био је знак његове моћи и залог поверења и верности цара који му је ту моћ дао. Из приче о пророку Данилу баченом у јаму са лавовима, која се затим помиње, види се да је цар ударио жиг који обезбеђује ослобођење пророково и означава залог верности царева њему. Тамара пред судом Јудиним показује прстен који га подсећа на његово обећање и обавезује да му буде веран. И, на крају, помиње се блудни син, за кога је отац

наредио да му подају прстен на руку, као знак датог му опроштаја и обновљења његовог царског достојанства.

Сусрет вереника као да је запечаћен прстеном Божијег обећања... "Сам Ти, Господе, благослови их сада небеским благословом!" Божански чин пратен је непосредно царским даром: "И нека Ангео Твој иде испред ових младенаца у све дане живота њихова". То је упечатљиви симбол јединства у једном јединственом бићу, у једној јединственој судбини: "Анџео брачне заједнице води њу заједницу према Царствију".

Пожуда као демонски елемент

Пожуда долази са мешањем свести у полни живот. Заиста, тамо где је свест одсутна, не врши се морално процењивање... Пре греха и закона који га открива, људи су били одевени у своју наготу и нису се стидели, а потом су се оденули у стид, постали свесни пада. Нагони су престали да "вребају пред вратима" (Постање 4, 7) и нашли су се у осветљеном пољу свести.

Према своме корену реч *пожуда*, *epithymia*, *concupiscentia*, *Begierde*, означава поље несвесног живота природе. Животиње немају пожуду, оне имају нагон руковођен природом, а природа је чиста. Али, предлог *по-еи-*, *зом-*, *Ве-*, означава интервенцију нашег разума, наше свести. Не прља човека "трбух", оно несвесно, него оно што излази из његовог срца, као симбола, свесне делатности душе. "Јер, из срца излазе плотске мисли, прељубе, бестидности". Ето шта прља човека! Грех прељубе, то је поглед свесне похоте, "извитоперени дух" јесте извор полних изопачења у паганству: машта је извитоперена када је човек свестан нечистоте а ипак на њу пристаје. Дакле, према подвижницима, демони управо преко маште човекове имају приступ к његовоме духу, уз помоћ маште они проводе своју моћ искушавања. То је разумљиво ако се зна да је машта непосредно везана за емотивни живот а овај за ерос и чедност. Еротско маштање растаче дух, јер ужива у нечистим представама, не знајући ни за границе ни за крај. Зато Климент Александријски види знак савршенства у томе када један брат (хришћанин), гледајући сестру (жену хришћанку) нема у својој уобразиљи ничег сексуалног. "О јединствена жено, ти си за мене свеколики род", каже песник, изражавајући "јединственост брачног подвижништва".

У овој области духовна пажња, молитва и Благодат су једина делотворна оружја. Целомудреност (chedност) јесте управо – целовито очишћена и укроћена машта. Прича о *Товији* говори нам о томе и описује победу

целомудрености над демонским елементом пожуде. То је задивљујуће старозаветно предокушање хришћанске свете Тајне Брака.

Вођен Архангелом Рафаилом, Товија среће једну младу девојку, која је имала дотада седам вереника, што их је све погубио Асмодеј (демон пожуде). Символика је јасна: вереници су опседнути демонском пожудом и њихова смрт предочава убилачки карактер ове страсти. Млада девојка, напротив, представља целомудреност (чедност): "Господе, ти знаш да сам ја чиста!", понавља она у својим молитвама, привлачећи тако духовну заштиту Ангела.

Товија "пристане да је заволи и његово се срце јако веже за њу". Ожени се Саром а Ангео му заповеди да спали брачну одају (то је јасни символ очишћења и молитве-жртве) и још: "када се приближиш Сари, устаните обоје и призовите Бога милосрђа који ће вас помилovati и спасти". Демонске чини су побеђене узајамном целомудреношћу Товије и Саре. Асмодеј је побеђен, пожуда уништена у самом корену уз помоћ небеског заштитника, арханђела – Рафаил на јеврејском значи *лек Божији*. Тај лек је заправо целомудреност, присутна у свакој истинској љубави, кад је "ужежена на Огњу Вечитогa који гута". И њихова молитва је њоме прожета: "Господе, ако и узимам ову моју сестру овде, то није ради задовољства чула (слепa страст) него у свакој честиности (у пуности напајаној Духом Светим). И Сара рече са њиме – амин".

Ф. М. Досџојевски **Код старца Зосиме**

Доле у скиту код малог древног трема беху се сакупиле све саме жене, око двадесет сељанки. Известише их да ће старац Зосима одмах изићи, и оне се окупише, очекујући га. Указавши се на трему, старац се упути прво њима. Свет поче да се гура према трему. Старац стаде на горњем степену, навуче епитрахил и поче благосиљати жене које се гурају према њему. Довукоше до њега једну болесницу за обе руке. Она, тек што опази старца, наједном се сва затресе, као у фрасу. Метнувши јој на главу епитрахил, старац прочита над њом кратку молитву, и она се утиша и смири.

Многе жене, које се гурају да дођу до старца, беху обливане сузама милине и усхићења, које изазива ефект тога тренутка: друге се отимаху да пољубе макар крајичак његове хаљине; неке су опет нешто говориле. Он благосиљаше све, а с некима се разговараше. Болесницу је већ знао; њу беху довели изблиза, из једног села, на свега око шест врста од манастира, а и пре су је већ доводили њему.

– А ова је издалека! – показа он на једну још доста младу жену, но врло слабу и изнурену, није да је била препланула, него сва поцрнела у лицу. У њеном погледу беше нечег као да је ван себе.

Издалека, оче, издалека! – триста врста одавлен. Издалека, оче, издалека – говорила је жена отегнуто, некако равномерно помахујући главом час тамо час амо и поднимљујући образ шаком. Говораше као да запева.

У народу постоји нека ћутљива и многотрпељива туга; он се повлачи у себе и ћути. Но има и једна другачија туга – мучна и тешка: она наједаред и нагло избије са сузама, и истог тренутка прелази у запевку. То је нарочито код жена. Али она није лакша од ћутљиве туге. Запевке ублажују и олакшавају само тиме што још већма вређају и раздиру срце... Таква туга ни утехе не тражи: храни се осећањем своје неутољивости. Запевке су ту само потреба да се рана непрекидно позлеђује.

– Ви ћете, канда, бити грађанка, – настављаше старац загледајући се у њу с радозналошћу.

– Грађани смо, оче, грађани – сељаци смо, али варошки, у вароши бравимо. Тебе сам дошла да видим, оче. Слушали смо о теби, баћушка, слушали. Синчића сам маленог сахранила, пошла сам да се молим Богу. У три сам манастира била, па ми рекоше: "Сврати, Настасјушка, и овамо", то јест код вас, роде мој, код вас. Дошла сам, јуче сам службу одстајала, а данас ето ме код вас.

– А рад чега тугујеш?

– Синчића жалим, баћушка, од три је године био, – још два месеца па три године. За синчића се мучим, оче, за синчића. Последњи ми синчић остао, четворо смо имали ја и Никитушка, ал' нам се не држе деца, не држе роде мој, не држе. Троје сам првих сахранила, нисам их тако много ни жалила, а овог последњег сахраних, па никако да га заборавим. Ето, баш као да ту преда мном стоји, не одмиче се. Душу ми исушио. Погледам на његову преобуку, на кошуљицу или измице, па ме стане запевка. Разместим што је после њега остало, сваку ствар његову, гледам и запевам. Кажем Никитушки, истом мом човеку: Пусти ме, реко', домаћине, да пођем до богомоље. Он је кочијаш, нисмо сироти, оче, нисмо сироти, на своје име радимо, све своје држимо, и коње и кочије. Али нашто нам сад сав мал? Поч'о да пије без мене Никита мој, истина је што ти говорим; а и пре: тек што се ја некуд окренем, а он одмах клоне. А сад о њему и не мислим, ево већ три месеца како сам отишла од куће. Заборавила сам га, на све сам заборавила, и нећу да се сећам; а и шта ћу с њим да радим? Свршила сам с

њим, свршила са свиме на свету сам свршила. И не могу очима да видим своју кућу ни своје имање, и не могу ништа на свету да гледам.

– Ево шта, снајо, – једном је један стародревни велики светитељ угледао у храму такву исту као ти уплакану матер, и исто тако за јединцем сином, кога јој беше Господ узео. "А зар ти не знаш, – рече јој светитељ, – колико су смели и слободни такви младенци пред престолом Божијим? И нема никог смелијег и слободнијег од њих у Царству Небеском. Ти си нам, Господе, даровао живот, – кажу они Богу, – и тек што га угледасмо, а ти нам га одузе! – И тако слободно ишту и моле, да им Господ одмах даје анђелски чин. Па стога се, – збораше тај светитељ, – и ти радуј, жено, а не плачи; и твој младенац сада код Господа у сабору анђела његових пребива". – Ево шта је казао светитељ уплаканој жени у стара времена. А он је био велики светитељ, и неистину јој зборити није могао. Те знај, дакле, и ти, снајо, да и твој младенац јамачно сада стоји пред престолом Господњим, и радује се и весели се, и за тебе се Богу моли. Па стога и ти – не плачи, већ се радуј.

Жена га слушаше поднимивши руком образ и оборивши поглед. Она дубоко уздахну.

– Тиме ме је и мој Никита тешио; исте твоје речи ми је говорио: "Шта, вели, плачеш, лудо; синчић наш сада сигурно код Господа Бога заједно с Ангелима песме поје!" Он мени то говори, а овамо и сам плаче, видим ја, плаче као и ја. Знам ја, – рекох, – Никита, а где ће и да буде, ако не код Господа Бога – само овде са нама, Никита, ту га ето нема, као што је пре седео. И да ми је да га макар само једаредице угледам, само једаредице да га опет погледам, и не бих му пришла, нити бих му шта проговорила – у кућу бих се притајила, само да га један једини тренутак видим, да га чујем како се игра у дворишту, како тек дође па викне својим гласићем: "Где си, нано?" Само да ми је да га чујем како ће једаред по соби ножицама прећи, само једаред, како ножицама чини туп-туп! – ето, тако, често, често, сећам се како трчи к мени, виче и смеје се, – само да му чујем ножице његове, да их чујем и познам! Али нема га, роде мој, нема. Ево његов појашчић, а њега, видиш, нема!...

Она извади испод пазуха мали срмом извезен појашчић свога синчића, и тек што га погледа, сва се затресе од горког и тешког плача, покри прстима очи, из којих наједаред грунуше сузе као киша.

– А то, проговори старац – то Рахила плаче за децом својом и не може да се утеши јер их нема", и такав је вама матерама удес на земљи одређен. И немој се нити тешити, нити треба да се тешиш, – те теши се, него плачи, само, сваки пут кад плачеш, непрестано се сећај да је твој синчић један из-

међу Анђела Божјих; он оданде на тебе гледа и види те, и твојим се сузама радује, и на њих Господу Богу указује. И дуго ће ти још тај матерински плач трајати али ће ти се под крај обратити у тиху радост, и биће горке сузе твоје само сузе тихе милине и срдечног очишћења које од грехова спасава. А малишу ћу твога споменути за покој душе – како му беше име?

– Алексеј, баћушка.

– Мило име. Је л' то по Алексеју Човеку Божјем?

– Божји, баћушка, Божји, Алексеј Човек Божји!

– Какав диван светац! Споменућу, снајо, споменућу, и тугу ћу твоју при молитви споменути, и супруга ћу твога споменути – да му Бог да здравља. Само је грех што га остављаш. Иди код мужа и чувај га. Опaziће оданде твој синчић да си оставила његовог оца, па ће се заплакати због вас; зашто нарушаваш његово блаженство? Та он је жив, он живи, јер душа живи довека; он није код вас у кући, али је невидљиво уз вас. Па како ће да вам дође кући, кад ти, ето, велиш да си омрзла своју кућу? Ко ме ли ће доћи кад вас двоје, оца и матер, неће наћи заједно? Ти га, ето, сад сањаш и мучиш се, а тада ће ти он мирне снове слати. Иди к мужу, снајо, још данас иди.

Свети владика Николај

Живот Господа Исуса Христа

Блага вест

Сара се насмејала, Захарија је занемео, а Марија се уплашила. Од чега? (1. Мој. 18, 12). Од појаве небожитеља ангела и његовог саопштења: Сари у Хеврону, Захарији у Јерусалиму, а Марији у Назарету (Лк. 1, 20, 29).

Бездетном Авраму било је сто година а његовој жени Сари деведесет, када им је ангел саопштио, да ће идуће године родити сина Исака. Бездетни свештеник Захарије и жена му Јелисавета, обоје од племена Аронова, беху стари и бремени, када му се ангел јави на богослужењу у храму и саопшти, да ће му жена родити сина Јована, који ће му бити "радост и весеље, јер ће бити велики пред Богом? (Лк. 1, 14-15). Безмужна девица Марија уплаши се од појаве ангела Божјега а још више од његовог саопштења: "Ево затруднећеш, и родићеш сина. И надјени му име Исус" (Лк. 1, 31-33). И он ће бити цар, и царству Његовом неће бити краја.

Иако се ово догодило у разним временима, и у разним местима и различитим личностима, изненађење је било исто, сумња иста и питање исто: како је то могуће? У прва два случаја како је могуће да престарела и исушена људска тела, која су једва имали снаге да себе држе у животу, произведу нове животе? Како би то могло бити? У трећем пак случају невина девица Марија, сва поруменивши од стида, испод стида проговара: "Како ће то бити кад ја не знам за мужа"? (Лк. 1, 34). Како то може бити?

У небесног весника нема ни трун сумње, да ће се догодити оно што он јавља и предсказује. Јер он се влада по небесној логици; говори од стране Бога, коме нема ништа немогуће и чија се реч мора остварити. Али потомци Адама и Еве мисле по земаљској логици. Иако је много пута с неба људима јављено, а и у Светој Књизи Божјој записано, да је Богу све могуће што намисли и рече, ипак потомци Адам – Евини лакше су веровали природном току ствари него речи Божјој. И још уз то, пригњечени бунтовном природом са свих страна и окружени злом, они су изгубили способност

веровања у велико добро. Веровали су брзо и лако у свако предсказано велико зло, али споро и тешко у велико добро. Велико добро обећа Бог Авраму рекавши му, да ће му дати сина од Саре, и да ће Сару благословити те ће кроз тог сина бити мати многим народима. На то се Аврам насмеја, као и Сара раније, и рече: "Еда ће се човеку код сто година родити син!" (1. Мојс. 17, 17). Посумња Аврам у велико добро од Бога. А да му је Бог предсказао велико зло, да ће му умрети Сара без порода, и да ће му умрети Исмаил, син од слушкиње му Агаре, он би то брзо поверовао. Тако би учинио и свештеник Захарија. У млађим годинама када је био способан за рађање он се много молио Богу, да му дарује пород. А кад је остарео, и он и жена му, он је престао молити се, скрушен и безнадежан, премда увек праведан и молитвен, мислећи да га Бог или не чује или сматра недостојним исканогa дара. Но Бог услишава молитве праведника "У своје време", у венцу осталих догађаја, којим Он управља својим промислом. Богу је било потребно да се Јован роди у истој години када и Месија а не 40 или 50 година раније, како су његови родитељи желели.

У сва три наведена случаја важно је запазити, да је Бог казнио само Захарију због његове сумње. Рече му ангел: "Ево, онијемитићеш, и нећеш моћи говорити до онога дана док се то не збуди, јер нијеси вјеровао мојим ријечима, које ће се збити у своје вријеме" (Лк. 1, 20). Казнио је ангел свештеника, јер он као свештеник учећи друге да верују у речи Господње сам је посумњао у њих. Кадећи олтар он је видео пред собом Ковчег Завета, у коме је чувана палица Аронова од дрвета бадемова, која је за ноћ процветала и зреле бадеме показала (4. Мој. 17, 8). Сведочанство Божје свемоћи. Зашто дакле да посумња, да и суха њива женског тела може по Божјој речи процветати и плод донети. Ко ме је много дато, много се од њега и очекује. У осталом, и ова Божја казна била је привремена, и у своје време, кад је Захарија понова проговорио, окрепула се на веће прослављење Бога од стране народа, и на дивљење новорођеном сину Захаријином Јовану – Оханану. Јер сви се питаху по Горњој Јудеји: "Шта ли ће бити из овога дјетета?" (Лк. 1, 66).

А баба Сару не казни Бог за њен подруглив смех нити Аврама за његов смех, јер беху прости пастири. Најмање пак беше за казну света Дева Марија, која из свог чистог и безазленог срца, управо детињег срца изрече своју сумњу речима: "Како ће то бити кад ја не знам за мужа"?

Нека је по сто пута благословена безазлена сумња Маријина. Јер својим питањем она побуди Божјег весника да јасно каже, како ће то бити, и ко ће бити Онај који треба да се роди од ње. Велики Гаврил објасни јој то

небесном логиком, непојамној земљи: "Дух Свети доћи ће на тебе, и сила Свевишњег осијениће те; зато и оно што ће се родити биће свето, и назваће се Син Божји" (Лк. 1, 35). За време док је Гаврил лагано изговарао реч по реч, све чуднију од чудније, душа Маријина добијала је крила као од трепетне љубави и уздизала се све више и више од земаљске логике ка небесној. Она је постепено умирала земљи и приволевала се царству небесном. И као што често бива са умирућим човеком да се тренутно сети целог свог прошлог живота, тако се и она сетила свих прочитаних месијанских предсказивања. Сетила се, како је речено, да ће девојка зачети и родити сина, коме ће бити име Емануил, то јест: С нама Бог; и још како је Бог рекао народу Израилском: "Ја сам твој муж" (Јерем. 3, 14 и Ос. 2, 16). При том сећању она је осетила, да је она та изабрана Девојка, и да је сам Бог њен муж. Сетила се и својих родитеља, Јоакима и Ане, који су њу родили у својим престарелим годинама, по Божјој сили и благодати. И кад се тога, и свега осталог, сетила што је читала и сазнала док је била у храму јерусалимском, и доцније у Назарету, она је разумела, да сада ангел Божји очекује од ње пристанак, као од слободног бића. Очекује сагласност њене воље са вољом Божјом. Док јој је ангел давао објашњење на питање "како ће то бити", у њој се извршио велики преображај. Свака сумња и страх и недоумица беху исчезли. Њена реч "када ја не знам за мужа" чинила јој се сада смешном. Када је Гаврил завршио са објашњењем и заћутао, чекајући њен одговор, она је била готова са одговором. И рече Марија: "Ево слушкиње Господње; нека ми буде по ријечи твојој" (Лк. 1, 38). И тек што је изговорила те речи, Дух Свети сишао је на њу и сила Свевишњег осенила је њу, и она је одмах осетила у себи трепетну материнску радост од зачећа сина – Сина Божјег, Бога – Логоса, обећаног Месије и Цара над царевима.

Необична прослава првог рођендана Човекољубца

Има људи који осећају племениту жалост због тога што је велики Господ и Спас наш био приморан родити се у онако убогим околностима: изван града, у подземљу, у овчијем стану, без икакве удобности грађанског живота. Без свеће, без воде, без стола и столице, без постеље и посуђа, без суседа да довичеш и поиштеш. Ништа осим суре масивне стене ода свуда, са пониским грубим јаслама и нешто сламе у јаслима. Тескобан стан а пространа гробница. Заиста, ова племенита жалост добрих људи била би оправдана, кад се не би знало оно што је убрзо следовало Његовом рођењу те

исте ноћи. А оно што је следовало потпуно оправдава оно што је претходило, као што увек бива у деловању Божјем.

Шта је следовало? Следовало је прослављење Христовог рођења, какво ни један човек од постања света није имао. Јавио се најпре анђел Божји, упутно пастире да иду у ону њихову пећину и виде ко им се родио. Потом јавила се војска од анђела са чудесном песмом. Онда је настало весеље пастира. И цело то славље завршено је тек појавом необичне звезде над пећином и доласком мудраца са Истока на поклоњење "новом цару" (Мат. 2, 1-2).

Промислите, да ли би се све ово могло догодити, да се Он родио у граду. Да се, рецимо, нашло места у Витлејему за свету породицу у некој гостионици или хану или приватној кући, где они никако не би могли бити сами у целој згради, него са многим другим лицима, одраслим и децом, у гунгули стешњени у једном углу једне собе. Како би пастири ушли у град, кад су градске капије у оно време биле ноћу затворене, и на капијама стража? И кад би необична звезда стала над гостионицом, где се сместило педесет или сто лица, како би источни мудраци сазнали које је новорођени цар? Зар се не би у то умешала и римска полиција? И зар не би настала гужва и неред? И место да се одигра божанствена драма одиграо би се фарс или бурлеска.

Не, не, нема ни мало места жалости. Све је било како је најбоље могло бити, не по људском саображењу него по Божјем. Господ се морао родити у засебном дому; морао је бити Он сам у том дому. А тај дом морао је бити неограђен зидовима и без икакве страже, без катанца на вратима и без комшилука, у пољу близу простих и незлобних а изван града и градске софистике. Тако се само могло поуздано знати, да све што се необично догађа, догађа се због Њега. Заиста "велики си Боже, и чудна су дјела Твоја" (Пс. 92, 5).

Пастири чуваху стражу код стада својега. У оно време беху велике шуме око Витлејема, са пропланцима и пашњацима за стоку. И беше дивљих зверова, као некад у време Давида. Сам Давид је причао цару Саулу, како су му лавови и медведи растрзали овце, и како их је он одбијао и убијао (1. Сам. 17, 34). Због тога су пастири морали ноћу држати стражу код стада својега. Наслоњени на своје кукасте штапове, какви се и данас виде код чобана Грка и Црновунаца, они су с времена на време довикивали друг друга, да не би застали и да би зверове плашили. Ни слутили нису, да ће те ноћи они први видети оно "што су многи пророци и цареви желели видјети" (Лк. 10, 24).

Наједном јака светлост јави се "и слава Господња обасја их" (Лк. 2, 9). Усред те светлости, беље од сунчане, видеше пастири анђела Божјега и врло се уплашише. То беше онај исти арханђел Гаврил, који је девет месеци раније

јавио Марији у Назарету, да ће родити сина. Његова се реч испунила те ноћи, и он би послат од Бога пастирима, да њих учини првим сведоцима на земљи тог чудесног догађаја. И охрабри ангел уплашене пастире. Не бојте се, него радујте се. Јер вам јављам велику радост, која неће бити само ваша него васцелог Божјег народа. Ено родио се очекивани Месија, Спаситељ, Христос Господ (Лк. 2, 10-12). Идите и видите у пећини дете повито где лежи у јаслима. И опет вам кажем, радујте се, јер се радују и небеса и све ангелске силе заједно с вама.

У том тренутку јави се мноштво небеске војске, и та војска ангелска прослављаше рођење Бога Човекољубца слаткогласним неземаљским појањем. И каква необична песма:

"Слава на висини Богу

И на земљи мир.

Међу људима добра воља" (Лк. 2, 14).

Само је безгрешни Адам у Рају могао чути слично небесно појање, али од онда нико до пастира витлејемских. Видели су небеске војске Исаија и Језекил и Михеј, али у даљини, око престола Свевишњег на небесима (Цар. 22, 19; Иса. 6, 1-3). Но овде се небесна војска спустила на земљу, са својим царем, и отпевала песму у Његову почаст, не пред неком одабраном публиком него пред најпростијим од простих. Пре те тихе ноћи нигде се на црној земљи није видео тако величанствени хор нити се чула таква песма. А та песма је у исто време и програматична за новорођеног Месију:

Прво треба славити истинитог Бога, који је на висини, а не земаљске идоле. Од истинског слављења истинитог Бога зависи мир на земљи и добра воља међу људима. Сам собом Он је оваплоћена слава Божја; Он је књаз мира и мир наш; Он је добра воља и љубав међу људима. Са овим логичним програмом Бог – Логос раскопаће антилогична дела ђаволска. Зато је Он достојан славе и похвале од неба, и од земље.

Када су ангели завршили свој део прославе, удаљише се у своје небесне обитељи. Тада пастири потекоше као на крилима ка пећини. И нађоше све како им је ангел рекао. И мали пастири оваца поклонилише се великом Пастиру људи. Па пуни весеља вратише се своме стаду певајући и славећи Бога (Лк. 2, 15-20).

Тако је на јединствен начин прослављено рођење Јединственога. Не у ждерању и пијанчењу, и не у смеху и кикоту, него у духовној радости и узвишеном духовном славопоју.

А Марија кад чу од пастира о свему шта се догодило "чуваше све ове ријечи и слагаше их у срцу своме" (Лк. 2, 19).

Знала је она много више од пастира. Но све је држала у себи под златним кључем девичког ћутања.

Испуни се време

Божја мера времена не слаже се са људском, нити Божји часовник са часовником човечјим. Божји часовник нити заостаје нити брза, док човјечји час заостаје час брза. У добру би хтели да се одложи промена, а у невољи да се убрза. Када су Јудејци у ропству Вавилонском држали, научени од лажних пророка и врачара, да ће се убрзо ослободити од ропства и повратити дома, пророк Јеремија им поручује из Јерусалима: "Овако вели Господ: Градите куће и сједите у њима, садите вртове и једите род њихов; жените се и рађајте синове и кћери; и синове своје жените и кћери своје удајте, нека рађају синове и кћери, множите се ту и не умањујте се. И тражите добро граду, у који вас преселих, и молите се за њ Господу, јер у добру његову биће вама добро... јер овако вели Господ: кад се испуни у Вавилону седамдесет година походићу вас... и вратити на ово мјесто" (Јерем. 29, 4-10). Тако је и велики пророк Данило објавио свом нестрпљивом народу, који је у муци навијао свој сат напред и напред, да би му се муке скратиле и обећани Месија Спаситељ што пре стигао, по Божјем сату има да прође Седамдесет седмина, па да се јави "Свети над светима" (Дан. 9, 24). Апостол Петар укорева оне који због дугог чекања посумњају у Божје обећање, па каже: "Не доцни Господ с обећањем, као што неки мисле да доцни" (2. Петр. 3, 9). Научен од Светог Писма и после дугог искуства, српски народ је створио пословицу: "Бог зна време свему".

После двобоја и победе над Сатаном врати се Исус у сили духовној и пође уз Јордан, да се још једанпут види са својим милим Претечом и Крститељем Јованом, последњи пут у овоме свету. И рече му и прорече; рече му, да је он, Јован своју пророчку улогу добро одиграо, и прорече му, да ће га Ирод "Лисица" убрзо ухапсити (Лк. 13, 32). Морао је бити видљив растанак оних, који су се још у утробама својих матера заволели, том приликом одвојеше се два Јованова ученика, Андреј и још један, и пођоше за Исусом (Јов. 1, 37). И када пођоше у Галилеју, сазнаде Исус да је Јован заиста ухапшен. Па када замукоше уста страшнога лава пустињског, тада Исус отвори своја уста и рече им: "Испуни се вријеме и приближи се царство Божје" (Мар. 1, 15). Небесни часовник избио је тачно време када Син Божји требаше да отвори своја уста. Што рече, да се испуни време, тиме оправда све пророке,

који су прорицали Његово време; а што рече, да се приближи царство Божје, тиме објави долазак Цара, који доноси собом Царство Божје. "Покајте се", понавља Он реч великог Јована, да и њега оправда, – "вјерујте јеванђеље" (Марк. 1, 15), понавља Он ову реч јеванђеља, коју је пре 30 година ангел рекао пастирима Витлејемским на Његов први рођендан, да тиме оправда и свог ангела. И онда и сада јеванђеље је значило Радосну Вест роду човечијем.

Тада поче Исус прибирати ученике к себи, не од великаша светских него од рибара, простих и сиромашних као што беху и пастири Витлејемски. И видевши Андрију и Симона(Петра) брата му, где бацају мреже у језеро, рече им хајдете за мном; пустите друге нека лове рибу, ја ћу вас учинити ловцима људи. И они очас оставише своје мреже и пођоше за Њим. Мало даље виде друга два брата, Јакова и Јована, где са својим оцем Заведјем крпе своје подеране мреже свог оца и пођоше за њим (Мат. 4, 27-22). Као да их је очарао својим необичним погледом и необичним гласом! Како да се ово не назове првим чудом Христовим?

У пратњи четири своја ученика поче Исус учити народ по зборницима. И Народ би задовољан Његовим речима, јер "Он их учаше као онај који власт има, а не као књижевници" (Марк. 1, 22). Још већма би народ задовољан од Његових чудесних дела. Једнога дана Он исцели човека поседнутог демоном. И то се брзо разгласи. Другога дана Он исцели неколико болесника од разних болести. И народ навали на Њ са својим болесницима; и Он одмах исцели све. Трећега дана толико се народа сабра око Њега, да му не беше лако јавити се на улици. Тада, са Јованом и Јаковом, пожури кући Симона Петра, чија ташта лежаше од грознице. Исус је узе за руку и грозница је очас пусти. И жена се диже и служаше им. А кад сунце зађе и би вече, донесоше пред Њега "све болесне и бијесне", (Мат. 8, 14-16), и Он их отпусти кући здраве. "И сав град беше се сабрао пред вратима, да не могаше ући у град него боравише у пољу, и пустим местима, али народ хиташе к Њему и тамо. И оде глас о Њему по свој Галилеји и Сирији чак до мора (Мат. 4, 24). Као прохладан ветар на тешкој жеги. Као пресахли извор кад одједном набуја, па јурне вода по сухом кориту речном и напуни га све до ушћа реке. И појуре сви жедни да пију, а пръави да се окупају. И као што нико не може направити границу ветру и води, тако ни љубави Христа Човекољупца.

А Симон Петар потрча к Њему у пустињу и рече: "Траже те сви" (Марк. 4, 36-37)! Неуки траже науку, болесни здравље, ожалосћени утеху, омр-

знути љубав, уплашени храброст, осамљени пријатеља, смртници живот. И сви налазе све то једино у Исусу Човекољупцу. Сви Га тражили онда; сви Га траже и данас. А налазе Га они који се покајањем очисте и поверују у Његово јеванђеље. И докле је света и времена понављаће народи с уздисањем реч Симонову Исусу: Траже те сви!

А Исус нађе Филипа из Витсаиде и позва га: хајде за мном (Јов. 1, 43). И Филип остави све и пође. Одмах затим нађе Филип свога друга Натанаила и рече му све за Исуса из Назарета као очекиваног и приспелог Месију. На то му Натанил с неверицом и с подсмехом рече:

Из Назарета може ли бити што добро?

Филип њему:

Дођи и види.

А Исус чим виде Натанаила поздрави га овако:

Ево првог Израилца, у коме нема лукавства.

Зачуђен оваквим поздравом, упита Натанаил, како он њега познаје (Јов. 1, 45-51). А кад му Исус рече, да га је он видео под смоквом пре него га је Филип позвао, Натанаил би сасвим побеђен. Наравно видео га је на даљини својим свевидећим духом, а не телесним очима.

Чувши то Натанаил, у њему се све преврну; ишчезе свака сумња, и он повика:

Рави, ти си Син Божји, ти си цар Израилљев.

Ти поверова зато што ја прозрех и видех те под смоквом. Видећеш више од тога, о, Натанаиле! Јер заиста, заиста вам кажем, одатле ћете видјети небо отворено и анђеле Божје гдје улазе и силазе к Сину Човечијем.

Небо се отворило над Исусом на Јордану, и ангелске силе лебделе су над њима. И сада су небеса била отворена и ангелске војске пратиле су Га као свога Цара, слушајући сваку Његову реч и гледајући свако Његово дело с усхићењем и трепетом. То ће од сада и Његови ученици видети, и радовати се заједно с ангелима.

Да будете синови Божји

У продужењу своје Нагорне Беседе Исус упоређује стару законску правду са правдом коју Он објављује.

"Речено је старима, – а ја вам кажем". Ко је рекао коме? Рекао је Он исти Бог – Логос у старо време, а рекао је једној изабраној али малој групи људског рода, коју је он кроз миленијуме васпитавао, да као свећа све-

тли у тами бесловесног света, докле се Он сунце правде не јави и осветли га новом и силном небесном светлошћу.

Стари закон није био погрешан, али је био млечна храна за детињи узраст, а не тврда храна за одрасле. Па како ће увек бити људи који остају при детињем узрасту, то ће и тај стари закон остати у важности "докле небо и земља стоји" (Мат. 5, 18). Он је углавном негативан и претећи, како и приличи за децу. Не смеш чинити ово; не смеш чинити то и оно, говори се деци. Не смеш имати многе богове, нити клањати се идолима, нити убити, нити прељубити, нити украсти, нити пожелети туђу имовину, говори стари закон. У целом Декалогу само је једна заповест позитивна, а то је четврта: "Поштуј оца твојега и матер твоју" (2. Мој. 20, 12). А и за ову једну позитивну заповест обећано је као награда земаљско добро и дуг живот на земљи. Много деце, много имовине, стоке, сребра и злата, спокојство, угађање и дуг живот до ситости. То је све.

Није било помена о награди небесној, "о великој плати вашој на небесима", нити о царству небесном уопште не само у Десетозакоњу него у целом Старом Завету. Само се великим пророцима и ретким праведницима јављало, да поред Бога на небу, живе и многе војске од ангела, но не и од људи. Бог и ангели Божји – то је био сав онај други свет. Улазак у тај свет био је затворен за људе, што и одговара о изгнању Адама и о херувиму са пламеним мачем на улазу у рај. И праведни и грешни примили су за дела своју награду или казну овде на земљи, наравно не случајно или по предодређењу него од Бога правде, строге законске правде. Људи су живели дуго на земљи и умирали "сити живота". Неки, не сви, наслућивали су да душе не умиру с телом, али се не враћају Богу, него се спуштају у Шеол, или "спавају у праху земаљском" (Дан. 12, 2). Али су сви живели и умирали у очекивању Некога с неба "којему су изласци од почетка, од вјечнијег времена" (Мих. 5, 2). Што год се свет већма квариио, и изабрани народ већма уједначавао са неизбраним, то су громовитије пророци објављивали долазак од Бога обећаног Спаситеља, Месије. И праведници из покољења у покољење ишчекиваху бодро и са уздисањем обећаног Спаситеља. Али у том ишчекивању "у вјери помријеше сви они не примивши обећање (Обећаног), него га видјеше из далека и поклонилише му се" (Јов. 1, 13). Ово потврди сам Исус када рече својим ученицима: "Благо очима које виде што ви видите. Јер вам кажем, да су многи пророци и цареви жељели видјети што ви видите, и не видјеше; и чути што ви чујете, и не чуше (1. Пет. 1, 10-11; Лк. 10, 23-24).

Од Цара над царевима и Пророка над пророцима праведници су и очекивали нешто ново, али никад нико то што је дошло и како је дошло. Нико није очекивао, да ће Он ставити себе изнад Старог Закона, који је чуван у светињи над светињама; још мање, да ће он пренети награде праведницима са земље на небо; да ће јављати царство небесно као праву стварност, у коме ће и достојни људи, заједно с ангелима, вечно живети и "сијати као сунце", и да ће најзад људи бити синови Божји, кроз чежњу и труд да буду савршени, "као што је савршен Отац ваш небесни" (Мат. 5, 48). Речено је – а ја вам кажем.

Речено је: не уби. А ја вам кажем, ко се гневи на брата својега низашто, крив је суду, крив је скупштини, крив је паклу огњеном. Јер је гнев претеча убиства, управо убиство у зачетку (Мат. 6, 21-22).

Речено је: не чини прељубе. А ја вам кажем: свако ко погледа на жену са жељом већ је учинио прељубу у срцу својему (Мат. 5, 27-28). У срцу је колевка блудне пожуде. Не дај јој ни да се зачне, јер је она чудовиште, које чим се роди не може се савладати.

Речено је: не куни се криво. А ја вам кажем: не куните се никако (Мат. 5, 34-37). Међу синовима Божијим заклетва је излишна. Код њих влада истина и поверење, и њихова је реч довољна: да, да или не, не.

Речено је: око за око, зуб за зуб. А ја вам кажем да се не браните ода зла, него ако те ко удари по десноме твом образу, обрни му и други; и који хоће да се суди с тобом и кошуљу твоју да узме, подај му и хаљину. Који ниште у тебе, подај му: и који хоће да му узаме миш, не одреци му.

Речено је: љуби ближњега својега, и мрзи непријатеља својега. А ја вам кажем: љубите непријатеље своје (Мат. 5, 43-47). Прво моли се Богу за непријатеља свога. Својом молитвом ти га мучиш, колебаш га и двојиш све док ти не постане пријатељ. Само тако ћете од непријатеља учинити пријатеље себи, и обрадоваћете Бога, и задивити ангеле и постидети ђавола, који разгорева непријатељство међу људима. Ако ли љубите само оне који вас љубе чините оно што чине и незнабошци, па и животиње, али ништа што је достојно синова Оца небесног који обасјавајући својим сунцем и зле и добре, даје вам пример савршенства. Чините дакле и ви тако, и царство Божје ући ће у вас и ви у царство Божје.

Љубав не потребује никакав писани закон. Зато Исус није ни написао никакав закон, слично земаљским мудрацима. Све што је Он својом руком написао, написао је једном по прабини пред храмом јерусалимским, и одмах избрисао. Љубав је, сам по себи, врховни закон на небу и на земљи.

Анђели немају другог закона изван љубави. Што ће љубави закони кад љубав не греши него ратује против греха, а закони се по нужди пишу за оне који греше. И шта ће љубави заповести, кад их она извршује и пре него што их чује? Љубави се додаје мудрост, и њој се отварају све двери тајне. Љубави се додаје и сила, те она покорава себи све грешнике и зверове и демоне и сву природу. Синови Божији синови су љубави, и царство небесно царство је љубави.

Ово су две нечувене новости, о којима Исус говораше народу дуго и дуго: љубав као свеобухватни и самодовољни закон над законима, и царство небесно као вечна отаџбина живота и славе свих праведника. Љубав и царство небесно.

А народ нетремице гледаше у лице Исусово и у мртвој тишини слушаше животворне речи Његове. Блажени сте ви, слушаоци Исусови, и онда и сада! Заиста "многи пророци и цареви жељели су видјети што ви видите, и не видјеше; и чути што ви чујете, и не чуше" (Лк. 10, 14).

Свети владика Николај

Рат и Библија

Због доброте старешина – у држави мир, у рату победа

Цар Језекија чиниаше што је право пред Господом. Он приону за Господа, не одступајући од њега него одржа заповијесити. И Господ бијаше с њим. Он полупа све идоле и очисти земљу од незнабоштва. И ратова против Филистеја, и победи их. Али наста једно тешко искушење за Језекију. Сенахерим цар асирски удари на Јудеју, допре до самих зидова јерусалимских са огромном војском. Улогорени око Јерусалима почеше Асирци ружити цара Језекију, и добацивати свакојаке хулне речи на Бога Израилева. Тада Језекија раздрије хаљине своје и веза око себе костријетџи па отиде у дом Господњи и уздиже овакву молитву:

Госпoде Боже Израилев, који сједиш на херувимима, ти си сам Бог свијем царствима на земљи, ти си створио небо и земљу. Пригни Госпoде ухо своје и чуј; отвори Госпoде очи своје и види; чуј речи Сенахерима који посла да ружи Бога Живога... И зато, Госпoде Боже наш, избави нас из руку његовијех, да познаду сва царства на земљи да си ти, Госпoде, сам Бог.

После ове молитве царева, дође од Госпoда реч кроз пророка Исаију: *враћитиће се пућем којим је дошао, а у град овај неће ући, вели Госпoд. Јер ћу ја браниити њај град и сачуваћу га* (Иса. 37).

Те исте ноћи догоди се нешто у војсци асирској под зидинама Јерусалима, нешто колико неочекивано толико страховито. Шта се и како се догоди, то једини Бог зна. Тек када свану дан, и када Јевреји очекиваху напад на град, под зидинама градским свуда унаоколо лежаху само лешеве људски. О тајни те тамне ноћи Свето Писмо Божје овако говори: *Истиу ноћ анђео Госпoдњи изиде и побџи у околџу асирском стџо и осамдесетџи и петџи тџисџућа; и кад устџаше ујућџуру, а што све сами мрџиваџици. Цар Сенахерим надживе ужасе те ноћи, да доживи и друге ужасе. Сам, као доџније Бонапарта од Москве, бежаше ужаснути цар асирски од Јерусалима ка својој престоници. И стиже у Ниниву. И оде цар у храм идољски да клања, а синови његови рођени скочише на њ и исекоше га мачевима.*

Оружје не помаже

У књигама Макавеја описани су многобројни ратови између Јудејаца с једне стране и царева Антиоха и Птоломеја с друге стране. У свим тим ратовима царске војске биле су и многољудније и оружаније. Између осталог често су водили и слонове са дрвеним кулама на леђима, и у тим кулама стајали су војници оклопљени, и бацали су брзометне стреле на Јудејце. Слонови са тим кулама или стражарама служили су онда у рату не мање страшно него модерни тенкови. Но све то није помогло обесним и незнабожним царевима у борби са једним маленим народом, чија је душа наоружана Богом Живим. *Са илачем и сузама* призивали су Јудејци Бога у помоћ у часовима опасности. Царске војске су се збуњивале и давале у бекство.

То се догађало понекад без видљивог узрока. У неколико случајева описано је, како су те царске војске гинуле од извесних привиђења. Тако би на пример, када удари на Јудеју Тимотеј, војвода цара Антиоха, са огромном и јако наоружаном силом. Тек што борба отпоче, војска царска сагледа у ваздуху неко чудно привиђење: пет људи на коњима са златним уздама и оружјем како се окомили на њих, непријатеље народа Божјег. Гледајући ту појаву војска Антиохова се уплаши и смути, и у забуни ударише један на другога, те изгубе преко 20.000 војника и оста на бојном пољу (2. Макав. 10).

Други пут удари на Јерусалим војвода Лисија са 80.000 војника. Видевши страшну силу непријатељску Макавеј, вођ нарада јудејског, припаде с народом на молитву Богу; *с илачем и сузама мољаху Госпoда, да пошаље милостивог ангела на сјасење Израиља*. И шта се догоди? Пред војском јудејском изненадно се појави коњаник у белом оделу, са златним оружјем, и јурну на војску непријатељску. Лисијева се војска уплаши и збуни, и би страховито поражена. На бојном пољу остави Лисија 11.000 лешева, а он једва успе да умакне (2. Макав. 11).

Свети владика Николај Велимировић

Изнад греха и смрти

Љубите пријатеље своје!

Љубав је олтар, на коме се увек мора вршити жртвоприношење. Љубав је божанство, које тражи да увек пред лицем његовим гори жртва, те да се оно види у светлости. Права љубав, божанска љубав, односи се увек на оно што је најбоље у човеку. Ако ја љубим своје уображење, моја је љубав лаж. Ако љубим свога пријатеља због његовог порока, ја љубим лаж. Ако љубим Бога због добитка на лутрији, моја је љубав лаж. А ако ја љубим заиста лаж, ја јој морам жртвовати истину, јер и лажна љубав тражи жртве. Онај ко воли своју сујету, жртвује јој памет; и ко воли своје тело, жртвује му душу, и ко воли новац жртвује му част. И обрнуто: ко воли разум, жртвује овоме сујету, и ко воли душу, жртвује њој тело, и ко воли част, жртвује овај новац.

И љубав према пријатељима стаје скупо. Ја говорим о правој, божанској љубави. Помагати пријатеља у добру и тражити његову помоћ за добро – само се то зове права пријатељска љубав. Ја желим пријатеља не зато да он ласка мојим слабостима и затрпава и оправдава моје погрешке, но зато да ме поправља у злу и подржава у добру. Такво пријатељство је чистиште, у коме се човек чисти од грубих и ниских навика и склоности. Пријатељство је потребније души него телу. У жалости помисао на пријатеља довејава ведрину на лице. У трпљењу видети пријатеља значи олакшање. На самртној постељи присуство пријатеља улепшава лице смрти. Пријатељство је увек животворни дах анђела, који нас прати у животу, који нас диже кад паднемо и надахњава кад онемоћамо.

Какву љубав према пријатељима један човек нуди, такве ће и пријатеље наћи. Свак има онаква пријатеља каква заслужује. Према каквоћи и величини жртве налазе се и пријатељи. Ја се морам отказати свега нискога, да би могао имати за пријатеља онога, чију висину душевну љубим. И морам се отказати себичности љубећи несебичног пријатеља. И морам се отказати грубости љубећи племенитог пријатеља.

Пријатељство је једно школовање. Какво пријатељство онакво и школовање. Некога пријатељство диже к небу, некога вуче у пакао. Пријатељства, која значе заверу против добра, има доста. Таква пријатељства се снују много и у нашој средини. Пријатеље се они, који нити се познају нити поштују нити један за другог жртвују. Пријатеље се људи различите душе, не због душе, него због добити. Пријатеље се људи различитих начела, не због начела, него због богаћења. Због концесија и лиферација, због пљачке и крађе!

Пријатељима се зову често привремено и они, који се из дубине душе презиру. Осмејују се један на другог често они, који осмејима сузбијају излив мржње један против другог. Ах, ти осмејци пријатељски! Они често значе завесу над паклом. Пријатеље се често људи из кукавичлука; често из бојазни један од другог; често из сујете; често из досаде. То је привремено и рачунско пријатељство – највећи коров који на земљи расте и највећи стид људски!

Беседа о васкрсењу мртвих

Ми смо од земље постали и опет у земљу одлазимо. Нека нас ништа не плаши то, што у земљу одлазимо. Земља је чиста и невина; гроб на њој није хладнији од колевке. Земља је једно сложеније тело од нашега и сложенији дух од нашега. Земља је наш ангео хранитељ, наш добри, крилати архистратиг, који се у лету своме око сунца купа непрестано у сунчаној светлости. На крилима својим носи он нас, децу своју, око великог светила васионског. Он лети заједно с нама, пун духа и љубави и радости животне, он живи сав, скроз. Земља је сва жива, скроз. Дух Божји је непрестано на њој и у њој. Дух Божји је непрестано оживљава. Разбацане кости по земљи плаше очи но не дух. Иструлело месо под земљом плаши човека но не и Бога. Јер од једног погледа Божјег све разбацано се сједињава и све иструлело оживљава.

Сетите се чувене визије пророка Језекиља, ког је рука Михел-анђела бојом овековечила. Бог казује пророку долину пуну мртвачких костију, и пита га:

"Сине човечји, хоће ли оживети кости ове? А ја (говори пророк) рехох: Господе, Господе, ти знаш.

Тада ми рече: пророкуј за те кости и кажи им: сухе кости, чујте реч Господњу.

И пророкова како ми се заповеди, и уђе у њих дух, и оживеше, и стадоше на ноге, и беше војска врло велика (Јез. 37, 1-10).

Признајмо, браћо, Бога за господара живота, Бога а не смрт. То признање одвешће нас поверењу према Оцу нашем небесном, које ће испуни-ти нашу душу радошћу и молитвом:

– Боже ми смо прашина, коју си ти оживео духом твојим. Поставио си нас у једну долину препуну мртвачких костију и трулог мяса. Дај нам снаге, да можемо издржати наказни вид мртвих, чији ћемо број и ми данас – су-тра повећати.

– Ти ћеш васкрснути нас мртве, Боже, као што си васкрсао Твог најбо-љег сина, Христа, брата нашег. Ти ниси рађао децу своју, Оче, да она само за тренут погледају по раскошном дому твоме, па да их после бациш у та-му, у велику тамницу. Ти их ниси рађао да их тама гута. Ти си их рађао, да ти они буду другови вечности.

– Не питамо те, Оче, у какво ћеш нас тело обући у другом животу, нити каквом ћеш нас снагом оживети. Не; но ми те само молимо: појачај наше поверење према Теби и нашу веру у живот. Јер све што ти будеш учинио од нас биће несравњено мудрије од онога што би ми учинили од себе. Твоји планови бољи су од свих наших жеља. Твоја моћ надмашава све наше уображење. Ти који имаш моћ да створиш, имаш моћ и да умрвиш, и ти који имаш моћ да умрвиш, имаш моћ и да оживиш. Створитељу жи-вих и васкрситељу мртвих, створи у нама живим веру у васкрсење, јер без те вере ми смо живи мртваци, и посети нас после смрти, и ми ћемо мртви оживети. Само Ти вазда буди с нама, у животу и смрти, и ми ћемо вазда имати све што желимо. Јер ти си живот и животодавац, од увек и до увек. Амин.

Свети владика Николај

Речи о Свечовеку

Четири ока више једно

Васиона чува речи дуже но људи књиге. Што год, сине, кажеш људи-ма, или животињама, или огњу, или цвећу, знај, да је чула Васиона, да је чула и унела у свој незаборав. Ваздух је "вечити" календар Васионе; што год глас упише у ваздух, Васиона чита и цени. Нека ти је, сине, сваки глас, који пустиш на језик, леп и хармоничан, да се не би стидео, кад га чујеш поново у присуству анђела и арханђела.

Монаси, навите мисао!

Тамо је, монаси, биће моје, где су мисли моје.

Кад мисли моје шетају с ангелима по ивици васионе, шта ме се тиче, где ће се киселити кости моје!

Гурманска дефиниција човека гласила је: човек је оно што једе! А ва-ша, монаси, треба да гласи: човек је оно што мисли.

Ланци, што везују тело моје, слабији су од паучине за мисли моје. Кроз деветоре браве мисао пролази без препоне, и тражи себи друштво на сунцима, далеко од тамничких змија и акрена.

Обазревши се по једној тамној пећини смотрих орла кажњена и у ко-ноп спутана. Како живиш овде, орле? упитах га. А он одговори: и не *живим* овде но у плавом ваздуху и белој светлости на врховима планина.

Добро вино не тоне на дно воде, нити добра мисао понире у бездан за телом.

Мисли су једина наша крила, монаси, која нас дижу из и изнад време-на и простора. Мисао о вечности преноси нас у вечност; мисао о бескрај-ном свејединству преноси нас у бескрајно свејединство.

Мисао о музици ангелској увршћује нас у хор ангела. Мисао о сјају Божјем обасјава и нас божанским сјајем.

Зато прогнајте мисао о злу, монаси, да вас она не би низвела у преисподњу зла. Забрањите себи мисао о греху, а грех ће се збунити, и изгубити пут ка срцу вашем.

О моралу самоодржања

Велите, видели сте беле зечева како воде борбу за самоодржање, па сте понашање белих зечева исписали као фирму на чело целе васионе. Не велите ли ви тако, веле речиви?

Заиста, сунца и звезде смеју се вашој теорији, и ангели и архангелски духови гнушају се ваше теорије, но вама је свеједно, пошто су бели зечеви виднији за белило очију ваших него сви они први.

Ја сам вас хтео приближити ангелима, но вама је болно удаљавати се из суседства белих зечева.

Хтео сам вас дићи на куполу морала, где богови станују, но ви сте привикли ушканости у прабини с гуптерима.

Бацао сам вас на дубоку пучину, по којој богови лако пливају, а ви, под бременим свога страха и неверовања, почели сте тонути, и побегли сте натраг, у плићак.

Ви сте пригрлили морал самоодржања не зато што је он истина, но да би оправдали своје каљужање у плићаку.

О, белооки, како вас је страх притерао обали!

Зашто цркве узимате за доказ своје философије, а не богове? Је ли зато што и философија ваша на трбуху стоји и ходи?

Гле, само коже напуњене страхом доказују вашу теорију неморала. Јер заиста ваш морал је морал у очима инсеката но неморал у очима богова.

Мисли ваше су сличне језеру од катрана, у коме се и ви купате и моје следбенике давите. Јер купатило мирисно за вас, смрадно је за богове.

О каквом самоодржању говорите, робови робојевићи? Не живе ли свих седам васиона заједно и не гину ли заједно? Како ће се одржати један рој робова, ако све васионе нагињу сну и поноћи? Да ли ће све теорије о самоодржању спасти муве на репу коњском, ако коњ поклецне и падне у огњено језеро?

Свети владика Николај Велимировић

Нове беседе под Гором

Плерома

У почетку Јеванђеља речено је, да је Реч – Бог. А овде се вели, да реч поста тело, што значи, да Бог поста тело.

Ово јеванђелско тврђење не могу да усвоје три врсте људи: светски философи, Јевреји и мухамеданци.

Зашто светски философи не могу да усвоје ово тврђење?

Зато што они мисле, да није нужно да Бог долази у телу међу нас, да нам открива истину, пошто је он открио сву истину у свету, те ко тражи истину може је наћи у свету.

На ово ми можемо лако одговорити. Прво, сва истина није у свету. Јер да је сва истина у свету, свет би био Бог, вечит, непроменљив, бесмртан, сав испуњен тројном светлошћу: живота, мудрости и љубави. А да свет није такав, ми се уверавамо очигледно и посведневно. Сав свет је испуњен немоћи, страхом, тамом, и променљивошћу. Од тројне светлости пак ми видимо у свету само оделите варнице: нешто живота, окруженог смрћу; нешто мудрости, окружене безумљем; нешто љубави, окружене мржњом. Развејане варнице, које искачу из таме, лелујају се по тами и ишчезавају у тами. Друго, све ствари у свету заиста наговештавају нам истину, свака својим језиком, немуштим или полунамештеним: сликама, знацима, симболима, покретима и гласовима. Све ствари су као слова разбацана: свако слово има свој значај; но нама не требају само слова, нама треба цела реч. Како да саставимо смисаону и разумљиву реч из безбројних разбацаних слова? Ако неко истуца златник у праšину и развеје златну праšину по улици, како ћете покупити сву златну праšину, како ли из те праšине саставити исти златник, и како ли погодити лик царев и натпис на златнику, кога предходно никад нисте видели? Треће, светски философи деле се у безбројне групе, које војују једна против друге. Оно што једна група тврди, друга одриче. Свака група говори у име своје, у име свога искуства, и у име свог сопстве-

ног ауторитета. Нико се од њих не усуђује да каже да је очевитац истине, и да је гледао почетак света, да је видео врх и дно света, и да зна крај света. Па како нам они, говоре као обични смртни људи, без пуне тројне светлости у себи, и како нам они говоре само оно што се њиховим ограниченим трудом исплело и изаткало у њиховом мозгу, то им се не може веровати. И зато смо ми принуђени да одбацимо сва њихова тврђења и да усвојимо тврђење јеванђелско о Богу, појављеном у телу међу људима с намером да открије сву истину.

Зашто Јевреји и мухамеданци не могу да усвоје ово тврђење?

Прво зато што држе, да је тело човечје сувише худ и нечист дом за свемоћнога и пречистога Бога, да се усели у њ; друго, зато што они не верују у свету Тројицу, па се питају: ако се Бог јави у човечјем телу на земљи, ко остаје на небу и ко управља светом на место Бога? И треће, зато што они мисле, да није нужно да Бог силази на земљу, пошто он може да открије истину људима преко анђела и изабраних људи.

На све ово ми можемо лако одговорити. Прво, да је човечје тело сувише худ и нечист дом за свемоћног и пречистог Бога, о томе нема сумње. Но бескрајна милост Бога Човекољупца не зна за худост и нечистоћу, када је у питању спас деце Божје. Замислите, да дете једне мајке падне у какву сумпорну, смрдљиву јаму. Да ли ће мајка и помислити на смрад сумпора и узтезати се да хитно скочи у јаму и спасава своје дете? Заиста не; него ће бринути и мислити само о спасењу детета свога, тако, да јој ни на ум неће пасти смрад сумпора. Но Јевреји и мухамеданци замишљају Бога само као судију, а не и као оца, као милостиву и најмилостивију мајку. Зато њима и не иде у главу, да Бог као страшни судија може се обући у худо и нечисто тело човечје. Бог правде то и не може, али Бог милости може. Друго, кад би Јевреји и мухамеданци веровали у тројну светлост Бога тј. у Свету Тројицу, они се не би ни питали: ко остаје на небу и ко управља светом док је Бог на земљи? Јер Бог је у исто време на небу кад је и на земљи. Шта бива с морем, ако неки морски талас нађе неку празну пећину у обали и напуни је водом? Да ли се море помера са свога места? Да ли пресушује? Да ли мења свој облик и своје име? Не, него море остаје море. Тако и Бог остаје на свом месту, не померајући се, не пресушујући и не мењајући ни свој облик ни своје име, за време док тренутак-два испуњава пећину једнога тела и као телесни човек говори с телесним људима. Треће, Бог је откривао и открива људима истину преко својих анђела и изабраних људи. Но, прво, то се показало као недовољно, а друго тиме Бог није показао савршену своју милост као човеко-

љубац. Анђели могу да упуте људе кроз речи, снове и знаке, али не могу примером живота да упуте и науче људе, пошто су анђели по свом нематеријалном саставу различни од људи. Изабрани људи пак никад нису могли да открију сву истину Божју због своје слабости и грешности. Не треба нам очигледнији пример него пример Мојсеја и Арона, брата Мојсејева. Најизабранији човек у историји јеврејској јесте Мојсеј. И тај најизабранији од изабраних посумњао је у речи Божје, и зато је умро ван земље обећане. Изабран је био и Арон да као првосвештеник учи народ, па је и он поклизнуо и заједно с народом поклонио се златном телету. Је ли и Мухамед изабран? Па и на њега су наилазили мучни часови немоћи и искушења, којима он својом снагом није могао противстати. И ми признајемо да је Бог откривао и да открива људима истину кроз анђеле и избранике, но то су само делови истине, мрвице истине, којима најгладнији створ на земљи – човек не може да се засити. Отуда је јасно да нико други ни на небу ни на земљи није могао открити људима целу и пуну истину, осим Бога. Да би пак Бог открио људима целу пуну истину, која потпуно утољава глад, Бог се није могао јавити на земљи у виду огња, или ветра, или бора, или кипариса, или голуба, или лава, него само искључиво у виду човека, пошто само као човек могао је људима изразити истину, коју би људи могли разумети и усвојити. И друго, не само да Бог не би могао изразити пуноћу своје истине и своје благодати преко анђела и изабраних људи, него не би се могао ни кроз ове нити кроз икакав други медијум показати као Отац, савршен у милости и савршен у човекољубљу, осим једино и искључиво кроз своје сопствено јављање људима, кроз своје сопствено ваплоћење. – И зато смо ми принуђени да одбацимо сва ова тврђења јеврејска и мухамеданска и усвојимо тврђење јеванђелско као истинито. *И реч йосџа џело.*

*Свети владика Николај Велимировић***Емануил****Повест о томе како ангел упућује или одвраћа**

Има једна цела књига написана о свештенику енглеском званом Отац Кирил Ангелски (Father Gyrrill of the Angels). Овај свештеник је наш савременик. Недавно је преминуо. Он је служио у једној лондонској цркви посвећеној Светим Ангелима. И имао је честе визије ангела. Ми ћемо навести овде два случаја, који не представљају визије него глас и дејства ангела. Отац Кирил проводио је све време дана или у богослужењима или у посећивању болесних и бедних. Једном је застао код своје куће и размишљао, чијој кући сад да иде у посету. На једном чује глас – глас ангела хранитеља: Иди и види старицу ту и ту. Он одмах послуша и оде. Кад је ушао у кућу те жене, она задивљена викне из постеље, како се баш мало час молила ангелима Божјим да доведу њега, о. Кирила. "Ево, вели, ја сам болесна, а немам кога да пошаљем да Вас зовне. Ту у побочној соби породила се једна жена, и новорођенче је на смрти. Пожури-те, оче!" О. Кирил је пожурио да би крстио дете пре смрти.

Други случај. Једно зимско после подне провео је о. Кирил у дому сиромашних, и ту је омркнуо. Кад је по мраку пошао низ степенице, неко га гурне назад. Он опет појми да се спушта низ степенице, кад опет нечија рука гурне га јако назад. О. Кирил се врати унутра и потражи свећу. Са свећом пође низ степенице. Но кад је дошао на ону степеницу са које је гурнут назад он види да је остатак степеница до дна био покварен и порушен. Да је у мраку коракнуо још само један корак, он би се срушио и погинуо. Но рука ангелска гурнула га је назад и тако сачувала од смрти.

О гласу који буди на молитву

Отац Алексије из Светог Еразма живи као пустињак. Каже, да га ништа не узнемирава. Само понекад после поноћи долази му глас, који га виче по имену: Алексије, устај и иди у цркву! Онда се он диже и иде у цркву.

И увек тада види како је кандило догорело, па треба да се долије. – И од многих других чули смо сличну повест о гласу који буди и позива на молитву. Има такође случајева, да тај глас буди оне људе који треба да уране и да иду на пут. То је глас ангела хранитеља, који брине о онима којима је предат на службу.

Чуо глас ангела

Руски часопис "Православие" у Њујорку саопштава следећи чудесан случај који се догодио 1935. године:

Епископ за Аљаску Антонин путовао је морем у једној лађи. Лађа се разбила код једног острва у Беринговом мору. Са четири човека владика се некако докопа обале. Но ту она четворица убрзо умру. Владика ту на острву проживи 13 дана, на камену, завејан снегом. Он се непрестано молио Богу, и једно јутро чује глас ангела: "Још три дана, и ти ћеш бити спасен". И заиста трећи дан дођу три Алеутца, са Алеутских острва, који су били спасени са оне исте лађе. Они су отишли к својима и јавили, да је владика погинуо, те тројица у чамцу пођу да траже тело владичино. У међувремену свуда се по Аљаски и по острвима, докле је допрла вест о погибији владике Антонина, већ служиле заупокојене службе за душу његову. Но какво изненађење за оне Алеутце кад нађу владика живог? Они га узму и пренесу мотору свога чамца да га замрзлог откраве. Дуго су га тако грејали. Мислили су, да ће владици ноге и руке сигурно отпасти. Но владика је потпуно оздравио. Вратио се к својима, и сада непрестано благодари Богу.

Гласови у цркви

Прича се за светог Спиридона да кад је он служио литургију чуло се анђелско појање у цркви. Људи који су споља слушали то појање питали свеца, ко му то тако лепо пева у цркви. На то им он одговори да он нема никаквог појачког хора осим ако анђели не певају.

Причао нам је јеромонах Доментијан шта се њему догодило кад је једног празника служио литургију у цркви Дивостинској, манастирском метоху, крај пута Крагујевац Горњи Милановац. Није, вели, било ни једне живе душе у цркви. Чак и црквењак није био дошао. Ја сам био жалостан, и у жалости питао сам се: Боже мој, баш нема ко рећи ни амин кад је отпочнем службу Бојжу! Тако ожалошћен ја сам свршио проскомидију. Тада от-

почнем: Благословено царство Оца и Сина и Свјатаго Духа... На једном, на моје највеће запрепашћење чујем ја многогласан и снажан одговор из цркве позади мене: Амин! Ја се окренем, но црква празна као што је и била. Сав у страху и трепету ја продужим говорити јектенију. Но више није било одговора. Од тада, вели, ја никад више нисам сумњао, да силе небеске присуствују у храму на литургији када свештеник служи.

Чуо глас: не уби!

Неки Рајко Н. из Великог Орашја испричао нам је ово чудо:

Хтео сам, вели, убити свога стрица због неке заваде око винограда. И једне ноћи решим се да то учиним. Била је месечина. Ја станем у сенку под једно дрво крај друма, којим је мој стриц требао проћи. У рукама сам држао секиру, и чекао. Најђе мој стриц. Ја замахнем секиром да га ударим по глави, но у том тренутку чујем један силан и страشان глас: "Не уби!" Мени клонуше руке, и ја испустих секиру. Мој стриц оде, као да ништа није чуо, а ја остах у сенци. Нигде живе душе није било на том месту нити у околини. Чудио сам се, ко ми викну онако страшно. Ко је да је, спасо ме је од смртнога греха. А ја сад тврдо верујем, да је оно био глас мог ангела хранитеља.

Повест о београдској грешници

Прича нам данас један свештеник београдски необичан догађај са једном развратном уличном женом у Београду. Једнога дана пред вече прошетала она по улицама својим скверним занатом. Кад је пролазила поред једне баште види она некога човека, како се веша. Везао конопац за грану дрвета и на једном намакнуо себи око врата. Жена хитро скочи преко ограде, извуче свој мали нож из џепа и пресече конопац, те човек падне на земљу већ онесвешћен. Она га трљала док није дошао к свести. Тада јој рече самоубица: "Зашто си то учинила? ја не могу да живим, немам нигде ништа. Због немаштине хтео сам свршити са овим чемерним животом". Жена извади све што је имала код себе новаца и да му, обећавши да ће га она и даље помагати док он не нађе рада. И продужи та жена свој непристојни посао, и део зараде од тог посла носила је оном сиромашу и давала на издржавање. Но после шест недеља падне жена у постељу тешко болесна. Позову јој свештеника. У присуству свештеника она је, већ на умору, почела говори: "О анђели Божји, зашто сте мени дошли? Зар ви не знате, како сам

ја прљава и грешна жена?" Мало по том опет узвикне: "О Господе Христе, зар си и Ти дошао к мени грешници? Чиме сам ја то заслужила? Зар само тиме што сам оног јадног бедника спасла од смрти? Авај мени недостојној! О како је велика милост Божја!" И то говорећи она испусти душу, и лице се њено засија као свећом осветљено. – Ето шта значи спасти душу једног човека. Ето како једно дело милости према ближњем покрива многе грехе!

*Свети владика Николај Велимировић***Царев завет**

При трзајима душевним самртник Лазар и не осећаше телесне боле. Измирено са смрћу тело његово држало се још мало у животу, животом врло живе душе. Као и обично што тело људско најбоље служи души онда када душа о њему и не мисли, тако и у овом случају.

У том тренутку на једном се јави души Лазаревој нека необична светлост. Беше та светлост јача од светлости неколико сунаца сливених у једно; бела, беља од снега, но ублажена сенком благог плаветнила. И Лазару се показа, и он виде неки простор шири од свега света видљивога. Тамо, где би се вид заустављао као на граници тога простора, наједанпут се смицала лака завеса као од паре и отварао се други један такав исти простор, на граници кога опажао се почетак трећег, на граници пак овога почетак четвртога, и тако без конца. На тим просторима беху цветна поља, градине и ливаде, необичног прорашћа и необичних боја, па воћњаци са неким сребрно белим и златно жутим плодовима. И као рајске птице у гранама дрвећа. Онда чудесни градови, пуни дворова опојне лепоте. Виђаху се реке беле као растопљено сребро, и плава језера, по којима пловљаху многе беле лађе. И сви ти простори беху прекријени многим, многим народима, одевеним у разнобојне хаљине, а највише у хаљине беле, златом проткане и прекрасно извезене. Ничије се лице не могаше видети, али се наслућиваше несањана на земљи лепота код свих. Утом се зачу блага и тиха песма од многих хиљада и хиљада гласова: Буди име Господње благословено од сада и до века! Песма бујаше све јаче и јаче, као кад реке надолазе од силне поплаве; народ се придруживаше народу у појању, као талас таласу, док се песма не уздиже у громогласно клицање победничких војски. Потом наједном све се утиша. И виђаху се народи, одевени у небесну красоту, како се повијају тамо амо као класје зрелог жита. И наста тишина без иједног гласа. Тада се показаше многи огњеви, на којима гораше нешто, од чега се дизаху плави стубови дима. И разасу се чудан мирис, опојан миомир, који устостручава живот у човеку, и милује га као светлост, и храни слађе од меда и млека.

Потом спази Лазар како један човек у сјајној белини слети са висина, брзо пође по оном народу, док дође до другог неког човека у црвеној оде-

ћи. Како дође к овоме, узе га за руку, па се обојица издвојише из народа, и хитро пођоше ка Лазару. Од светлине њихове још већма се појача она необична светлост, што се најпре отвори пред Лазарем. У чуду гледаше Лазар ова два човека, што му се примицаху. Обојица беху прекрасни младићи, само што се онај у белини блисташе у већој слави од онога у скерлету. Када стигоше пред Лазара, стадоше, и онај први отпоче говорити:

Глава трећа

у којој се говори како небесни весник умирује Лазара и похваљује његов завет као исправан и сјасоносан

Не бој се, Лазаре, рече му. Ја сам весник Божји, који стоји пред лицем свевишњег Цара. И ево послат сам к теби, да ти кажем одговор на питање, које те више мучи него стреле забодене у тело твоје. Да ти кажем одговор, да ти очистим душу од мрачних сумњи, и очишћену – да је узем. А овај брат мој, у црвеној мученичкој ризи јесте свети пророк Амос, твој слављени светац, и крсна слава твоја, коју си синоћ почео славити хлебом и вином, а коју данас славиш крвљу и смрћу. Не бој се, но чуј и радуј се!

Ја сам онај исти весник, који сам ти донео књигу из вишњег Јерусалима. Невидљиво сам стао преда те у твом двору у Крушевцу, и оставио ти књигу на колену. Док си се ти колебао и решавао, коме ћеш се приволети царству, ја сам стајао теби с десне стране. У ишчекивању твоје одлуке света небеса су ћутале, свети Немањићи су треперили у страху да не изабереш горе, а сви упокојени праведници српски молили су се Господу за тебе, да те он покрене на избор бољег. И кад си ти учинио срећан избор, света небеса су запевала, свети Немањићи се зарадовали, а сви праведници српски уздигли благодарење Богу.

Не бој се, Божји човече, ти си учинио добар избор, и оставио си народу своје спасоносан завет. Да си му још једно земаљско царство задобио и оставио, мање би га обогатио него што си га обогатио овим заветом. Јер су истините и славне оне твоје речи:

*"Земаљско је за малена царство,
"А небеско вазда и до вјека".*

Погледај ове отворене ширине пред тобом. Погледај оне множине благословених народа на овим ширинама. То је само један малени део царства небескога, царства коме си се ти приволео. Телесне очи никад не би могле

видети оволико пространство и оволике ројеве твари. Гле, ово је све бескрајно веће у мери и у броју од света земаљскога. Али, то се открива само духовном виду; духовне очи могу то погледом обухватити и сагледати. За закључане у тело то је закључана тајна. Но наш заједнички Створитељ смисловао се на твој очајни вапај, па сетивши се твојих добрих дела отворио ти је духовни вид, да све ово сагледаш и да се утешаш.

Ту замуче весник Божји. Тада се опет подиже брујање песме, као оно прво, међу блаженим народима неба. И Лазар ухвати смисао неких речи:

"Саваком срцу шћо љубављу жори

"Са небеса сћижу одговори.

"Саваком бићу шћо Бога прославља

"Бог се благи милостиво јавља".

Ово је царство духовно, продужи ангел, обожено, божанствено, непролазно, несравњиво, бесмртно. Истина, љубав, живот и радост – ово четворо покрећу те духовне светове на непрестану песму. Они се теби представљају као телесни, но они су бестелесни. Гле, ти сада духом гледаш у духове. Твоје су очи затворене, и ти ништа не видиш телесним очима. Него то твоја слободна душа непосредно гледа у светове слободне и ослобођене од тела. Утисци, што их ти сада примаш као слике, облике, боје, гласове и размере, не долазе од физичког, материјалног света симбола, него од света нематеријалног, стварног. И као што ти сада гледаш мимо очи, и слушаш мимо уши, и осећаш задовољство мимо тела, тако бесмртни духови у овоме царству гледају, слушају и осећају. Вид духова несравњиво је дужи, и слух њихов несравњиво оштрији, и осећања њихова несравњиво јача од онога што телесни човек може очима видети, ушима чути, и душом у телу осетити. Због тога, мислим нису погрешили истинити учитељи људи, кад су назвали тело тамницом, а одвајање душе од тела ослобођењем.

У погледу опажања стварности људи се деле на три групе. Једни гледају само телесним очима у телесне твари, и мисле да гледају стварност. То су прави слепци. Они живе у потпуном мраку незнања, засењени мрачном сенком ствари створених. Други иду за очима са својим човечјим разумом, паштећи се да ухвате смисао ствари, и надајући се при том једино у своје очи и свој разум. И ови не виде ништа како треба, али тек назире недостижну за њих тајну бића и ствари. Постоји нека неопажљива тајна иза свега опажљивог света, говоре они. И то је врхунац њиховог сазнања. Отуда они живе у једном мучном сумраку играјућих сенки, које као шарена завеса скривају исти-

ну од њих. Трећи пак не поклањају много вере ни својим очима ни своје разуму, но с детињом простотом примају откривење од светих небеса, овако као ти данас. Ова откривења гасе код њих жеђ за земаљским царствима и господствима, и стварају ненаситу глад и жеђ за царством небеским. Такви су названи: "деца светлости". Њима се даје да виде тајне, и видећи да ходе правим путем у земаљском животу. Ни они не виде увек и стално као што ми, небески житељи, видимо, него само овда онда, сходно вољи и милости светога Промисла. У ову трећу групу спадао је у свом земаљском животу и овај дивни слављеник твој, свети пророк Амос, заједно са осталим пророцима, видиоцима, апостолима, светитељима и праведницима. Па и ти, славни кнеже, убројан си у ред ових просвећених богољубитеља.

Тако рече ангел Свевишњега, па заћута. Онда пророк Амос ступи ближе к Лазару, узе овога за руку, и прозбори му:

– Охрабри се, дивни Лазаре! Твоја душа мучена је многим питањима. Ево посланика Божјег пред тобом. Скоро ћеш га звати братом својим у једном царству друкчијег сродства и грађанства од онога на земљи. Питај га слободно о свему што мучи душу твоју.

Од овога додиром и од речи светога пророка осети Лазар неку чудну и животворну струју, која му целу душу испуни и оснажи. И он се усуди питати.

Глава четврта

у којој весник небески одговара Лазару на њишање: шша је најишребније за човека да ѡроси од Бога

Рече Лазар: тек сад увиђам колико сам грешан и неук. Ево на самрти сам, а још не знам шта треба од Бога просити. Парбим се са творцем својим као некада Јов око ствари, које су ван моје власти и домашаја. Научи ме, слуго Свевишњега, шта је најпотребније за човека на самрти да проси од Бога свога?

– На крају и на почетку земаљскога пута, као и на сваком кораку тога пута, најважније је за земаљског путника просити у Бога две ствари: прво – опроштај грехова, и друго – даривање Духа Божјег. Све што се пуни, прво се мора испразнити да би се напунило, и прво очистити па онда украсити. У кућу напуњену демонском робом греха Дух Божји не улази, и дом нечист он не украшава присуством Својим ни даровима Својим небеским. Човек је дивно сложен од тела, душе и духа. Дух је покретач и господар целог бића човечјег. Какав дух онакви покрети душе и тела. Какав дух онакав и човек.

Дух покреће душу, а душа тело. "Дух је оно што оживљава, тијело не користи ништа". Кола и војске ангелске у небеском царству живе и крећу се само Духом Божијим. Од тога Духа за нас ангеле извиру она четири потока сласти: истина, љубав, живот и радост. Исто је тако и прародитељ рода нашег живео и кретао се Духом Божијим, слично нама ангелима. Но кад се безумно одвојио од правде и Љубави небеске, у њему је наступила једна битна промена. По изгледу он је остао исти, али је у њему извршена битна промена. О тој промени до данас мало се шта зна у свету. То је тајна најређих, најћутљивијих, најпросвећенијих. Али ти, велики бесмртниче, треба да знаш, у чему се ова битна промена састојала, да би онда могао докучити и све остало што ти срце жели знати. Јер ово сазнање полазна је тачка свеколике мудрости и истинског знања. У њему је стварно одговор на сва мучећа питања људска, па и на твоја.

Чуј, дакле, најславнији кнеже у овом нараштају земном! Битна промена била је у том, што је увређени Створитељ тргао из човека Свој Свети Дух, а човека оставио само са створеном душом и природним духом његовим. С тим природним духом, који је створен, а не удахнут од Бога, отпали човек је осуђен "у зноју лица свога јести хлеб", слично мравима и пчелама и зверињу. Тако се човек спустио до животиња, господар изједначио са слугама својим, цар уравњао са поданицима својим. Човек бог, постао је човек животиња. Но то није најгоре. Јер су животиње у свом чину чудесне и лепе. Најгоре је то што се човек животиња брзо отиснуо до човека демона, по своме слободном избору. По своме слободном избору, поставши нечист суд за Духа Светога, он је одвргао и свој природни, створени дух, и прихватио је у себе трећи дух, дух нечисти, богоотпадни, богоборни, дух адских ангела. Јер кад је човек изгубио Духа Светога, он је стављен на раскрсницу, где влада створени дух природни, и где се сударају два супротна духа: дух светлости и дух таме, или: Дух Божији и дух адски. На тој раскрсници, где влада дух природни, и где дувају два супротна духа, многи су се људи окренули лицем ка духу таме и смрти, док су се само неки окренули лицем ка Богу. Овим последњим милостиви Бог даровао је поново Свога Духа Светога. То су они дивни праведници, којима је дато обећање и проречено спасење, како њима тако кроз њих и свему будућем роду човечјем, уколико се овај одржи на раскрсници окренут лицем ка Богу живота. Кроз хиљаде година они су били једини људи богови усред људи животиња, и што је најгоре, људи демона. Боговима и синовима Божијим они су назвати не због смртног тела свога и природне душе и духа него због Бога Духа

Светога, који је њима поново дарован, због тога што је лице њихово на раскрсници духова било окренуто, са вером и чежњом, ка Духу Божјем Светом. Због тога је и удахнуо Бог у њих од Себе Свога Духа, те су се удостојили назвања богова и синова Божјих. Јер све што величанствени Творац наш даје живим створењима Својим, Он или даје од Свога или од Себе. Када даје светлост, дажд, плодородност, здравље, успех, познање природе – даје од Свога, то јест даје нешто што је Он створио, што је Његово, али што није Он. Када пак дарује Духа Свог Светог – дарује Себе самога. То је својство савршене, божанске Љубави, да дарује не само Своје него и Себе.

И тако, прославитељу Бога, знај, да постоје три врсте духа: Свети Дух Божји, дух природни и дух демонски. Понављам ти: какав дух у човеку, онакав и човек. Три брата са три различита духа тако су далеко један од другог као три света: свет небески, свет земаљски и свет адски. Ето, зато је човека могуће правилно ценити само по духу, који је у човеку. Јер дух је покретач и душе и тела. И све мисли, и жеље, и осећања душе као и дела телесна зависе потпуно од духа, који је у човеку.

Са овим знањем о духу као са тајанственим кључем ући сада у одаје душе човекове. Какав дух онаква и душа. Душа није тако проста као дух. У њој су три моћи: умна, осећајна и делатна. А све то троје јесте као тесто, коме је дух квасац. Какав квас, онакво и тесто, онакав и хлеб. Ако је квас Дух Свети, онда су и мисли у човеку свете и божанске, и осећања света и божанска, и дела света и божанска. Ако ли је квас дух природни, онда су и мисли у човеку природне (земаљске), и осећања природна, и дела природна. Ако ли је, пак, квас дух демонски, онда су и мисли у човеку демонске, и жеље и осећања демонска, и дела демонска.

Са овим знањем о духу и души као са тајанственим кључем ући сада у тајне тела човечјег. Каква душа, онакво и тело. Тело није тако просто као душа, још мање као дух. Многобројни органи и радње тела симболични су за каквоћу и моћ душе. Ако је душа заквашена Духом Божјим, онда је и тело, као инструмент такве душе, харфа Божја, која изражава оно што богонадахнута душа мисли, осећа и хоће. Ако ли је душа заквашена духом природним, онда је и тело, као инструмент такве душе, израз природе, природних мисли, природних осећања и природних хтења. Ако ли је пак душа заквашена зловним квасом адског духа, онда је и тело таквог човека, као инструмент душе, весник адских сила, демонске воље и демонских дела.

Без овог основног поимања и различења, како ће се појмити човек и оно што се с човеком збива у свету? И како ће се разумети судба једног

народа и све оно што се догађа једном народу? Без тог основног поимања и различења, највећи витеже овога дана, не може нико од смртних схватити оно што се данас збива на овоме пољу битке. Само онај ко није задахнут демонским духом и ко се узвисио над обичним природним духом, у стању је мирно гледати у ово кидање ткива као у ново ткање, и видети у овом болном хаосу космички поредак, и у овим крвавим страхотама од рушења – правилно уметничко стројење.

Није ли ти јасно из овога, шта је дужност свакога човека просити од Господа, како у часу самртном тако и у сваком часу и на сваком кораку земног путовања Духа Божјег Светога? А Бог је пун милости и љубави, те из преобилне љубави дарује и самога Себе онима, који Њега љубе и с љубављу Њега од Њега ишту? Као што вам је речено из најсветијих уста: "кад ви, зли будући, умијете добре даре давати дјеци својој, колико ће више Отац небески дати Духа Светога онима који ишту у њега" (Лк. 11, 13).

Глава девета

у којој се говори о Лазаревом гледању бишке са два ошворена вида: телесним и духовним

Не потраја дуго, а то се опет разли нека дивна небеска мелодија по души Лазаревој. То небески народи певаху песму, од које цар смртник појми ове речи:

*Страшна дана, но жетиве йредивне!
Јајто душа с Косова нам сйиже.
'Ајше душе, 'ајше к нама ближе!
Две се жетиве на бојишћу жању:
Једна – смртѝи, а друѓа – живоѝа
Жетѝва жива у небо се слива,
Анђели је йод крилима носе
У царстѝво је небеско уносе.
Дан Амосов – заветѝ хришћанима
Заветѝ борбе за крстѝ и слободу.
Крвљу Лазо заветѝ зайечатѝи
И свој народ вечно обоѓатѝи...*

Од блакости и сладости ове песме Лазар се толико умиле, да му потоком потокоше сузе из очију. Он беше сав у духу, те и не осећаше сузе. Али

Турци видеше и разнолико тумачише плач цара хришћанскога. Једни тумачише као жалост за мртвим војводама пред собом, а други као слабост у страху од своје блиске смрти. А две небеска човека, које нико од Турака не могаше видети, стајаху и нешто тајно говораху међу собом. Онда свети Амос корачи ближе ка Лазару и благо му рече:

– Ти си ганут овом дивном песмом, дивни свечару мој? То се небески свети народи радују, што им придолазе нова браћа са земље. Гле, овога дана највише им браће стиже са овога поља. Свевишњи је даровао овај дан мени, као Своме мученику на земљи, као и сваком свецу свој дан. На данашњи дан страдања твога и ја сам претрпео смрт за свету веру. И као сваком свецу у његов дан тако и мени данас света небеса подносе честитања и певају песме. Тако света небеса сваки дан славе Бога кроз светитеље Његове. Молитве свих оних смртних, који мене светкују у славу Господњу, ја окађе не износим пред Цара и Сведржитеља небеског. А душе праведне, које се у мој дан одвоје од земље, ја пратим с ангелима хранитељима у зрачне висине вечне светлости и вечног живота. Још мало па ћеш и ти, кнеже, делити овај дан са мном, као светац овога дана. А свака деоба небесне славе за нас на небу значи удвојено блаженство.

– Рекавши ово свети Амос стави своју десну руку на лице самртника и викну: Отвори се!

– У том тренутку отворише се Лазару оба вида истовремено, и телесни и духовни. И са оба вида погледа он по бојишту око себе. И гле, како све ново и чудно! Лица многих његових војника, јуче причешћених у Самодрези, беху светла, као свећама осветљена. Око глава сијаху им светлосни кругови, који се продужаваху мало на четири стране у облику крстова. Поред сваког тако осветљеног лица стајаше, као у ваздуху, по један светлосан прозрчан човек. Исто као онај небески весник, што говораше с Лазаром. Но виде кнез и другачија лица. То беху борци као земља тамни. Иза њихових глава помаљаху се и повијаху тамо-амо некакве наказе црне као катран. И разумеде кнез, да израз тих гнусних наказа одговараше црним недељима и страстима грешника, уз које се наказе припијаху. И још појми он, да на широком бојишту не беше само борба људи него и духова.

И ад и земља и небо у страшном судару. Тутањ и звек, писка и вриска, бука и клепет, покличи и ропци – ваздух испуњен свим гласовима и јецајима, што се на земљи могу чути из грла и из ноздрва, од копита, од метала, од труба, од дрвених палица, костију и зуба, од затегнуте коже на бубњевици, од ветра и кише. Севање мачева и копаља, сијање тока и блистање кал-

пака и сребрних узди, лепршање азијских зелених барјака и хришћанских црвено-белих крсташа, бела лица европских ратника, тамно-жути Азијати и угљено-црни Африканци, снежни турбани и алевс чакшире, плаве и крмезли доламе, жуте и оранжане чизме, разнобојни коњи и керови, сиве камиле и соколи сиви – да ли ће се око људско икада ситити таквом изложбом боја са три континента? Борци устремљени један на другог, једни са муњама у очима, други са бледилом догоревајуће свеће. Пропети коњи са искеженим зубима од затегнутих узда. Сваки ратник мисли, како ће непријатеља умртвити или себе одбранити. Лица су једних – књига ужаса, других – књига јарости, трећих – књига устрашености, четвртих – књига бола, или бриге, или наде – но ниједно осећање нити страст без крајње заострености и врхунца своје силине. Неко затворених очију исказује свој бол на отвореном уста. Неко стегнутих уста пројављује усијан гнев на очи. Неко мрштинама лица показује сабирање снаге из целог бића свог. Једни падају од топуза противничког. Други чупају стреле из свога тела и рукама стежу ране да зауставе крв – авај, докле? Некога у забуни убија најближи друг. Неко оборен налази смрт под копитама свога коња, у кога се надао као у савезника. Некога у бекству стиже стрела, а неко у најгушћој борби остаје нетакнут. Нити телесни вид може догледати нити природни разум разумети, зашто с једним човеком бива овако, а с другим онако. То ткање и осипање судбе може се догледати и схватити само оним другим, духовним видом. Једино у Лазара међу свима хиљадама ратника беше тај вид отговорен. И тим другим тајанственим видом гледаше Лазар и виде борбу духова о људе. Сходно светлости или таме душе једнога ратника прилетаху му или духови светлости или духови мрака. Тренутно свак распознаваше своје и отимаше се о своје. Моћни ангели небески одбијаху махањем руке или дахом уста својих демоне као гладне шакале од душа крстоносних витезова. Али зверови адски, премда трепетни пред светим силама, мучки налетаху на сваку људску душу, чим би изашла из топлога тела. Одвратним жвалама обзињаваху они душе грешничке, а ноктима их као удицом дотицаху, ноктима, које на аршине могаху испружити. Но чим би ангели махнули руком претећи они би скупљали нокте у змијасте колутове, и сами себе гребли од грозне љутине. Још од њих исхођаше неки дим и смрад, непознат земљи и људима. Обе би војске у часу могле бити угушене тим адским смрадом, да га ангели не уништаваху небеским животворним озоном што испуњаваше њихово биће. И Лазар гледаше и виде, са језом и ужасом, како анђели најзад допуштаху демонима, да узму понеку црну душу човечију. А душе праведника они за-

криљиваху својим крилима, и узимаху их и узношаху у небесне висине. При лету у вис сваки се ангел окреташе ка светом Амосу и љубазно га поздрављаше. Јер то беше Амосов дан. И зачуди се Лазар великим војскама неба и пакла, које не беху мање од људских војски на бојишту. Њихово отимање о душе људске представљаше такву једну хитру и утанчану борбу, каква на земљи нема сравњења нигде до унутра у човеку, у коме се боре супротне мисли. А за све време докле Лазар нетремице посматраше двојну битку са двојним видом својим до њега допираше она небесна мелодија која га и подржаваше да не сиђе с ума од виђених страхаота –

Јајџо душа с Косова нам сѣиже.

'Ајџе, душе, 'ајџе к нама ближе!

Свети владика Николај Велимировић

Мисионарска Писма

52. Писмо

Опет ратнику Јовици: Потврда његовог доживљаја

Причао ми један познати Београђанин, како га је Бог спасао, да не буде интерниран. Дотерали нас, вели, у полицију и постројили у двориште. Војничине ћесареве брецају се, грде, шамарају. Кога? Синове Косовске! Децу Лазареву! Оне које хоће да интернирају гурају у страну и вичу: унутра! А другима опет, које отпуштају, вичу: на сокак! Но ови последњи били су ретки. Ја стојим и дрхтим. А све у себи молим се: Господе, спаси ме! Господе, спаси ме! Дође ред на мене. – Чиме се ти занимаш? упита ме зловољно солдат. – Господе, спаси ме! прошаптах ја и последњи пут, па и не мислећи шта ћу одговорити отворих уста и рекох: Господине, ја држим радњу те децу хлебом храним. Он ме продрмуса вукући ме час лево час десно, као нерешен шта ће са мном, па тек викну: на сокак!

Много је начина у свемудрога Бога. На хиљаде и хиљаде начина штити Он и спасава оне који му се моле. У сваком случају оправдавају се и у наше дане речи цара Соломона: *Тврда је кула име Господње; к њему ће уићећи праведник, и биће у високом заклону.* Зар је један случај био, да се непријатељу заслепе очи, те не може да види човека кога гони и тражи? Човек ту пред њим, а он га не види. Или да мимоиђе кућу, коју би најрадије опљачкао и разорио? Жена једног српског официра у Београду доживела је баш ово последње. Смотрала је непријатељске војнике како иду из куће у кућу, врше претрес, пљачкају, и одводе народ у ропство. Близу су њене куће. Ево их већ у суседној авлији. Шта да ради? Зовне свекрву и децу и клекне пред икону Светог Арханђела. Молили су се с плачем и јецањем. А војници су се издирали на суседа и псовали. Изађоше. Капија се залупи. Сад ће у њену кућу... Ево... ево! Али неће. Не да Бог! Молитва није узалуд. Изишавши из суседне куће војници мимоиђоше кућу српског официра и одоше у другу. Није им се просто дало да виде капију, ни кућу, везану молитвом са небом.

58. Писмо

Монахињи Варвари у Јерусалим: О три хаљине Исусове

Питала си ме, часна сестро, о три хаљине, у које је Господ био облачен и преоблачен на Велики Петак у току неколико саги. Зашто га је Пилат обукао у скерлетну хаљину? Зашто га је Ирод обукао у белу хаљину? И зашто су га најзад извршитељи смртне пресуде опет обукли у Његову сопствену хаљину?

Све што се догодило у земном животу Христовом – све је препуно смисла, све открива неку истину, и све служи људима на поуку. Једне су поуке непосредне и одмах јасне, а друге посредне и сликовне, те потребују тумачења. Преоблачење Господа у три разне хаљине спада у ову другу врсту поука.

Скерлетна хаљина је хаљина римских царева. Кад је Господ говорио пред Пилатом о царству Своме које *није од овога свијетиа*, то се учинило материјалистичном духу римског чиновника као безумље и као порута царском достојанству. Зато су Пилатови војници обукли Христа у скерлет – разуме се најјефтинији што се могао набавити – да би га као назови цара изложили порузи. Али сама та скерлетна царска боја на Господу сведочила је, да је Христос заиста Цар. Пилатови момци, дакле, лакрдијашки су прогласили Господа оним што је Он у ствари био. Нико од њих није могао ни помислити, да ће царство Христово наследити римску царевину, и све друге царевине на свету.

Прљави цар Ирод очекивао је, да Христос учини неко чудо пред њим. Није он желео никакво корисно и човекољубиво чудо него чудо вашарско, које је само за радознале очи. Међутим, пред њим је стајало највеће чудо у свету: Човек чист и безгрешан. Права супротност њему, родоскврнитељу и убици светога Јована. Ја држим, да је овај нечисти Исавов потомак могао поверовати у сва чудеса у свету само не, никако и никада, у чудо чистоте и безгрешности једнога човека. И баш то највеће и најневероватније Чудо стајало је пред њим. Но прљави бездушник то није могао видети. Као што Пилат, огрезао у лаж идолопоклонства, гледајући у лице Истине није могао видети Истину, тако ни Ирод, ослепљен од црних краста греха, гледајући у лице Невиности није могао видети Невиност. Разочаран у свом очекивању Ирод је обукао Христа у белу хаљину. А бела боја је слика чистоте и невиности. Читала си, како су се анђели Божији, чисти и безгрешни, јављали у белим хаљинама (Јн. 20, 12)? И тако, дакле, нечисти Ирод, који је помислио, да је и Христос нечист као и он, као и сви други, обукао му је белу хаљину, символ чистоте и невиности. И као што су Пилатови војници, иако

такривашки признати Господа за Цара, тако га је и Ирод признао за човека невиности. То јест, у оба случаја, Христос је од својих непријатеља признат и објављен – иако безвољно и несвесно – оним што је Он у ствари био.

Назад, пред само распеће, Господ је био поново обучен у Своју сопствену хаљину. То је она хаљина, коју му је ткала Његова Света Мајка, Богородица. Она иста хаљина, у којој је он ходио по земљи, и о коју су војници на Голготи бацали коцку.

Но не видиш ли у свему овоме велику поуку за све нас? Људи слуте о нама добро или зло, и према својим слутњама цене нас, хвале или осуђују. Разни судови људски о нама не личе ли на разнобојне хаљине? Час нас облаче у хаљину мудраца, час у кошуљу лудачку. Час нас ките доламом јунаштва, час нас покривају дроњама неваљалства. Но све се те хаљине брзо свлаче и мењају према колебљивим и променљивим судовима људским. Али на крају крајева, у часу смртноме, свак се од нас показује у правој боји, у својој сопственој хаљини.

Мир ти, часна сестро, и благослов од Бога.

78. Писмо

Економу Спаси С. који пита: Зашто неправедници напредују

Докле напредују? И шта им бива на крају, њима и породу њиховом? Јеси ли се то питао? Нека се не спотичу мисли твоје кад видиш, да се неко хвалише снагом а заборавља Дародавца снаге. Сети се како је охоли и хвалисави Голијат погинуо од праћке једног дечака, Давида. Нека се не збуњује срце твоје кад видиш, да се неко богати неправедним путем. Јешће и неће се заситити; отимаће и неће му бити доста. Сети се богатих Содомљана, како су у једном часу засути огњем и пепелом са свим богатством својим. Ти си хришћанин, а хришћанин посматра догађаје на другој линији, у целини, а не делимично. Напредак неправедника хришћанин не цени као неки свршен догађај него чека да види шта ће даље доћи. Он зна, да неправедник не напредује ни својом снагом ни својом памећу него само зато што му Бог попушта да напредује, е да би се кад тад сетио Бога. Јер је неисказано милостив Бог наш, и допушта неправедницима оно што они желе, е да би се кад тад досетили, да је то од Бога, и застидели се неправде своје, и поправили. Богу су мили покајници; врло су Му мили они који се скрушено кају за неправедна дела своја. Није Створитељ као твар, да увек одмах казни чим неко крене кривим путем. Он

чека да се залутали сам врати на прав пуг. Он гледа и ћути. Чека и не доцни. Чудан је у мудрости, пречудан у милости Својој. Због тога видовити Псалмист усхићено говори Господу: *судови су њвоји бездна велика*. Ко ће испитати сву дубину Божијег промисла? Неразумни се љуте што Бог не управља светом по њиховом разуму, а разумни се паште непрестано да уђу у Божији разум. Тешко је понекад и најразумнијем разумети зашто једном човеку бива овако а другом онако; зашто млад и жељан живота умире док стар и жељан смрти живи; зашто се побожан мучи а безбожан благује. И најсветије душе понекад су се збуњивале пред загонетком догађања. У свештеном предању записан је овакав случај: умро неки грешан богаташ, чији су греси били јавни за свакога, и његов погреб био је свечан, са епископом и многим свештеницима. Ускоро затим нападне хијена на једног испосника у пустињи и растргне га. Монах неки, који је гледао и онај свечани спровод грешника и кржаве остатке праведника, у забуни својој заплаче се и узвикне: Господе, како је ово и зашто? Како да онај грешник има и благ живот и благу смрт, а овај праведни горак живот и горку смрт? На то му се јави ангел Божији па објасни: онај зли богаташ имао је у животу само једно добро дело, а овај испосник имао је само један тежи грех. Свечаним и почасним спроводом Свевишњи је хтео исплатити злом богаташу оно једно добро дело, те да нема ништа више очекивати у ономе свету; а грозном смрћу испосника хтео је овоме изгладити и онај једини грех, да би му дао пуну награду на небесима.

Због тога ти размишљај о судовима Божјим и положи сву наду у Створитеља свога. *Немој се жестијићи гледајући неваљале; немој завидетићи онима који чине безакоње*. Тако пише праведни цар Давид, кога је дуго и много мучило оно што и тебе мучи, док му Господ није открио кроз разум да разуме. Исти он изговара и ово утешно искуство своје: *бијах млад и остаријех, и не видјех њраведника остављена нији дјеце њежове да њпросе хљѐб*. Читај често Псалтир, па ћеш и разумети и утешити се.

Мир ти и благослов од Господа.

100. Писмо

Шумару Манојлу: О крилима светог Јована

Рођен си, велиш, у Банату, и крсна ти је слава свети Јован Крститељ. Веру Христову сматраш животом свога живота. Када ти се отац упокојио, ти си предузео да своју домаћу славу славиш још свечаније него што се то раније чинило у вашој кући. Но, служба те донела у Македонију. Па како си

славску икону морао оставити дома, код старе мајке и сестара, ти си поручио нову икону светог Јована код наших Дебарских мајстора. Али на твоје велико изненађење ови мајстори су насликали светог Јована са крилима. Кад си ти то приметио мајсторима, они су ти објаснили, да је тако Крститељ Господњи зографисан на иконама свуда по овдашњим црквама. Ти си онда пошао по црквама, видео, уверио се, и зачудио. Па питаш, зашто се свети Јован Претеча слика са крилима?

Ти знаш – знаш ли? – да се само ангели Божији сликају са крилима. Сликају се тако због тога што су они бестелесни духови, лако покретни на службама, на које их Створитељ шаље. А сад чуј сведочанство Христово о Јовану: *ово је онај за кога је писано: ето ја шаљем анђела својега пред лицем твојим, који ће приправити пут пред мном.* Ко је то писао? Пророк Божији, надахнут Духом Божијим (Малах. 3, 1). Свети Јован, дакле, назват је ангелом и од пророка Месијиних и од самог Месије. И заиста служба Јованова била је слична служби ангела небеских. Када се Спаситељ света родио у Витлејему, ангели су објавили Његово рођење пастирима, и позвали ове, да се радују и славе Бога. Прошло је од тада тридесет година. И Спаситељ се јавио на Јордану да отпочне Своје спасоносно деловање. Онда Га је свети Јован објавио и показао народу позивајући људе на покајање и очишћење, како би се удостојили примити Њега, Месију и Спаситеља.

Ето због тога су уметници хришћански од старих времена често сликали Претечу Христовог као ангела, са крилима. Јер је, дакле, и назват ангелом у Светом Писму, и јер је ангелску службу имао у месијанској историји људског спасења.

Нека те твој крилати свети Јован закрили од свакога зла. Амин.

104. Писмо

Тежаку Остоји Р. који пита: Да ли има благословених и неблагословених људи

Наравно да има. Јер да нема не би имало смисла ни просити благословити говорити о благослову. Благословен или неблагословен – па то чини главну разлику међу људима. Нераскидљива заједница с Богом доноси благослов, а одлученост од Бога значи неблагослов. Томе учи и јеванђељска прича о послушном и блудном сину.

Од једног благословеног чељадета може цала кућа да напредује у свему, а од једног неблагословеног опет може цела кућа да назадује у свему.

Јеси ли читао у Светом Писму прекрасну повест о благословеном Јосифу, кога завидљива браћа продадоше мисирским трговцима? По благом Промислу Божијем, који увек штити праведника, би Јосиф препродан Петефрију, великашу цара мисирскога. А овај великаш познавши поштење Јосифово постави га над целим имањем својим. *А кад га постави над домом својим и над свијем што имаше, од тада благослови Господ дом тога Мисирца ради Јосифа; и благослов Господњи бјеше на свему што имаше у кући и у њољу* (1 Мојс. 39, 5). Тако у Светом Писму, тако и у животу сада и свагда. Или зар ниси никад чуо о твом селу где неко каже: откако ми то чељаде уђе у кућу, благослов Божији уђе ми у кућу? Проницљиви разум народни, надахњиван Духом Божијим, дубље прониче у тајне бивања и догађања од заморених мозгова оних који ван Духа Божијег мере и суде.

Исто тако има у свету и лица неблагословених или, како би Турци рекли, баксузних. Безверна и морално нечиста душа увек је баксузна. "За сирово дрво да се ухвати, осушило би се". Пророк Јона бежао је од Бога и противио се заповести Божијој. Тиме се он одвојио од благослова Божијег. Због тога умало не пропаде од буре лађа, на којој се он возио. Чим су Јону удаљили с лађе, бура је престала. Међутим, због благословеног Павла спасе се од буре друга једна лађа на путу за Рим, и на лађи 276 душа, по речи анђела Божијег који на сну рече Павлу: *Не бој се, Павле! Ти мораш изићи пред ћесара; и ево Бог твој је даровао све који љове са тобом* (Дан. 27, 24). Нарочито се у рату много мисли и говори о људима добросрећним и злосрећним. То и јесу људи с благословом или без благослова. Исус Навин изгубио једну битку код града Гаја због баксузлука неког лопова Ахана Бен-Хармијевог. Или зар ниси чуо никога где каже: како ми уђе у кућу то чељаде, или: како се уортачих с тим човеком, све ми пође уназад? Кад се уортаче човек од зла и човек од добра, како ће напредовати, кад један тегли назад а други напред? Докле цар Соломон служаше једноме правоме Богу, би добро и за њега и за његов дом и за његов народ. Али цар Соломон напокон узе себи за жене и неке незнабожне Мисирке, које донеше баксузлук и њему и дому његову и царству његову. Јер због тих жена оста Соломон за навек посрамљен; дом његов обоји се братском крвљу, а царство се његово раскомада. Тако у Светом Писму, тако и у животу сада и свакада.

А ти се не бој, ако само узаслушаш оне речи Соломоновог оца, које Соломон није хтео до краја слушати: *Благо човеку који не иде на вијеће безбожничко, и на пијушћу ђрјешничком не стоји, и у друшћиву душегубника не сједи* (Пс. 1, 1). Благословена ти Нова Година.

118. Писмо Трговцу Станимиру И. који пита: Да ли је уторник несрећан дан

И отац Ваш је, велите, држао уторник за несрећан дан, па тако и ви. Ја мислим, да сте се и Ви и Ваш отац огрешили о светог Јована Крститеља, сматрајући његов дан несрећним. Међутим, ваша крсна слава је баш сам свети Јован. Или можда не знате – свакако ће то бити – да је Црква посветила уторник овом великом и дивном светцу? Не један него све уторнике у години. Но пре свега дозволите једно кратко објашњење односно посвете седмичних дана. Православна црква, Духом Божијим руковођена, посветила је: *понедеонике* светим ангелима Божијим, *уторнике* светом Јовану Крститељу, *среде* часном крсту Господњем, *четвртинике* светим апостолима Божијим, *петке* часном крсту Господњем, *субоје* свим светим мученицима за веру, *недеље* васкрсењу Христовом.

Сходно овим посветама прописани су и канони читања, појања и молитава за сваки седмични дан, које би Ви као "добар православац", како себе називате, требали да читате и знате. И свака ова посвета служи нам као јемство наше победе у борби и труду за спасење душе. Непобедни ангели Божији, као хранитељи и пратиоци наши, бодре нас стално, да не клонемо духом. Свети Јован победио је и себе и крвнике своје и – време. Часни крст Господњи вечни је символ победе истине Божије над неистином и правде над неправдом. Свети апостоли Божији победили су свет. Сви свети мученици за веру победили су часном смрћу својом све мучитеље и све силе паклене. А Христос представља главног Победиоца греха, ада и смрти. Он је надахнуће и синтеза свих добрих победа. Отуда недеља представља по превасходству победу над победама. Ми хришћани верујемо, да победничке силе светлости владају над данима, а никако неки неодољиви астролошки кисмети. Кроз Христа је човек већи од звезда и јачи од свих сазвежђа.

И тако, дакле, уторник, дан великога пророка и претече Христовога, нема ничега злого у себи, осим онога зла, које људи набаце на њ. Јер дани и времена су у Божијој власти. И Бог нам даје дане као чисте листове, осветљене јарким сунцем. Да сваки човек остави отисак душе своје на сваком том листу, од рођења до смрти. Као што је Спаситељ оставио отисак лица Свога на марами свете Веронике. Замислите, колико ће се наказних и гнусних слика наших изнети пред Суд Божији, ако се благовремено не покајемо, и не поправимо! Ако ли се покајемо, Бог ће све наше прљаве дане убелити, и наказне ликове наше обратити у сјајне ликове ангелске. По речи

пророчкој: *ако су зријеси ваши као скерлећ, њостаће бијели као снџеж, вели Госјод* (Иса. 1, 18). Није ли Вам јасно, да не чине дани нас несрећним него ми дане? Не пада баксузлук дана на људе, него баксузлук грешних људи на дане Божије. Као мрачне мрље! Ви спомињете уторник као дан Косовске битке. Тиме ништа не доказујете. Јер Срби су пострадали на Косову у уторник не због злокобности уторника него због злокобне властеле своје. Народна душа није осудила уторник, нити светог Лазара што је отворио битку у уторник. Народна душа тражила је и нашла је узроке пораза далеко пре оног Косовског уторника. И изрекла је душа народна праведан суд:

*"Великаши, ѡроклетше им душе,
Погазише вјеру и ѡшћенење,
У безумљу своме осилише,
На коњима у храм улазише
И нафору кољем дохваћаше!"*

Па ипак – ипак преостаје једна језива тајна у погледу дана. Догодило се, да је неко запалио кућу своме суседу у петак. Кривац је остао непронађен. Прошло кратко време, и деца паликућина играјући се запале његову кућу – у петак. Је ли петак злокобан дан? Не, него је грех злокобан. Један од византијских владара, иконоборац, избацио је иконе из Свете Софије на Божић. Друге године он буде убијен од завереника при уласку у Свету Софију – на Божић. Је ли Божић онда злокобан дан? Не, него је грех злокобан. Ко у овоме види неку слепу фаталност дана, тај гата. А ко оваква догађања чита као опомене или сигнале Свевидећег, тај интелигентно чита.

Обично се људи страше оног дана, у који су извршили неки злочин. Но тај језиви страх у њих улева опет онај Свевидећи а не сам дан. – У сваком случају, дакле, сви су дани Божији чисти и невини.

Мир ти и радост од Господа.

132. Писмо Родитељу који пита: Има ли духова

Ожалостњени за умрлим сином Ви сте тек сад, под старост, прибегли цркви за утеху. Питате: има ли духова? То је пре свега као да питате: има ли Бога? Јер *Бог је дух*, нестворени, вечни, свемудри, свемогући, свеблаг. Око Бога Створитеља постоји царство створених духова. То су кола светих и блажених ангела. Безброј пута они су се јављали људима, па чак и животи-

њама, од створења света па све до данас. Многи и многи случајеви тих анђелских јављања записани су у Библији, нарочито у Новом Завету, и у историји Цркве хришћанске. И да не говорим о духовима таме и злобе, које је Господ Исус прогонио из људи. То су од Бога отпали паклени духови, у вечној сенци смрти и очајања.

Но Вас, знам, највише интересује, да ли постоје духови умрлих људи, те и дух Вашег упокојеног сина? Постоје. То постојање после смрти и јесте једини циљ и смисао нашег кратког постојања на земљи. Човече Божији: Христом и кроз Христа све је откривено и показано: и Бог, и духови светлости, и духови таме, и живе душе умрлих праведника, и очајне душе непокајаних грешника ("богаташ и Лазар").

Читајте у Јеванђељу, како су се у време преображења Господњег на Тавору јавиле душе Мојсеја и Илије. Читајте даље, како су се у часу смрти Христове отворили гробови и умрли се јавили у граду живи. Овим је благи Спаситељ хтео пре Свога васкрсења да посведочи свету опште васкрсење свих људи – али једних за живот вечни а других за осуду (Јн. 5, 29).

Још питате: ако постоје духови, какви су? Да Вам не да Бог видети духове мрака и злобе ни у овом ни у оном свету! А какви су они који се *удостоје добити онај свијет*, то јест Царство Небеско, одговорено је у Јеванђељу. Одговор је дао сам Месија света говорећи, да су они *као анђели, и синови су Божији* (Лк. 20, 36).

Нека би свемоћни Господ наш Исус даровао и вашем драгом сину оно царство правог и стварног живота међу светим анђелима Својим.

144. Писмо

Судији Петру П.: О молби одбаченој

Вас збуњује "оштрина" Христова, с којом је одбацио молбу једнога човека. Неки човек приђе Господу и рече: *Учићешу, реци браћу мојему да подијели са мном наслијеђе*. На то му Исус оговори: *Човјече, ко мене постави судијом или дјелићешем над вама?* (Лк. 12, 13–14). Вама се учиниле ове Спаситељеве речи сувише оштре и, без мало, као неприличне Њему. Позивате се на другу реч Његову: *ишићите и даће вам се*, па налазите, да се ово не слаже с оним.

Но знате ли ви, шта је искао онај човек од Христа? Искао је, да му Христос буде изборни судија при подели имања с братом његовим. Зар да дели браћу Онај који је дошао на земљу да мири и сједињује? Искао је, да му врши један кметовски посао Цар над царевима, који се спустио с неба, да учини

људе царским синовима! Искоа је с прикривеном жељом, да Христос буде на његовој страни против брата његовог. Тражио је, дакле, да Праведник над праведницима криво пресуди и учини неправду брату његовом! Шта је онда природније и јеванђелскије него да Господ одсудно одбије такву једну молбу?

Има прича о неком ко је славио светог Архангела. Па се он стално хвалио, како му његов свети Архангел испуњава све молбе његове. Но једном завади се тај човек са суседом својим, па се почне молити светом Архангелу, да мачем убије суседа његовог. Како му је ова молба остала неуслишана, он се наљути и зарече да више неће славити своју славу. Тада му се јави свети Архангел и рече: био сам ти помоћник кад год си искао нешто што је добро за тебе и за друге, али сад кад си се дрзнуо тражити да ти послужим као целат комшије твога, напуштам те. – Од тога часа остао је овај човек прикован болешћу за постељу, са које се није дигао све док се није покајао и научио правилно мислити и правилно се молити.

Сетите се, како је Господ одбацио молбу двојице Својих апостола, који су тражили, да се огњем спали једно негостољубиво село (Лк. 9, 54). О, брате мој, Бог се показује милостив баш у томе што нам не испуњује све молитве наше. Кад би Бог испунио сваку молитву свакога човека, људски би род брзо пропао. Или мислите, да је немилостива мајка, која не да своме детету пиштољ у руке? Не, него баш из превелике милости према челу своје мајка му неће испунити сваку молбу. Била би заиста свирепа она мајка, која би свом неодраслом детету чинила све по вољи. Јер одкуд би знало дете, шта је за њ корисно а шта погубно? Својим омиљеним ученицима рекао је једанпут Господ: *не знаише ишиа ишииетие* (Мт. 20, 22). Свети апостол Павле пише: *не знамо ишиа ћемо се молиши као ишио треба*. Зато треба пре свега да се молимо Створитељу своме, да нам дарује Свој Дух. Јер ко има Божијег Духа у себи, тај зна правилно општити с Богом. Кад је дух Божији у нама, *онда сам Дух моли се за нас* (Рим. 8, 26). И тада је молитва наша правилна и вазда од Бога услышана.

Нека би и Вама Бог даровао Духа Свога Светога.

166. Писмо Бравару Јоси Т.: О животу грешника

Човек неки наследи велико богатство од оца. Но он употреби све наслеђено благо на зидање, утврђивање и украшавање једне куће. Па живљаше сам у тој кући; нити иђаше коме нити примаше ма кога од добрих људи.

На себе ништа не даваше; све на кућу. Неумивен, неочешљан, у дроњама, ненахрањен – тврдица према себи и другима, он све даваше само на кућу, у којој становаше. Годинама суседи његови нису могли видети лице његово. А кућа му беше споља тако украшена, да је свак од странаца и мимопролазника морао узвикнути од дивљења. Ослушкиваше човек онај сваку реч дивљења кући својој, и то му чињаше једино задовољство. – Какав ли је тек онај ко станује у оваквом двору, кад је двор овакав, питаху се пролазници? Али лице домаћиново нико не виде. Најзад, кад он расточи на кућу све што имаде, доведе сам себе до очајања због глади. Но једног дана удари гром у његову кућу, и запали је. И кућа изгоре у пламену, а човек онај једва се спасе на улицу. Видевши га народ у граду, уплаши се од њега, јер беше као страшило: црн, сув, дроњав, нечист. И свак бежаше од њега као од чудовишта. У свом очајању он се упуту друмом ван града, ни сам не знајући, камо иде. У том га сретеше неки цигани, па рекоше себи: овај је згодан за нашу трговину! И тако га цигани ухватише, још више нагрдише, ископаше му очи, пребише му руке и ноге, па одоше с њим у прошњу по свету.

Човек онај представља душу грешника. Велико богатство – то су велики дарови Божији. Зидање, утврђивање и украшавање једне куће означава бригу искључиво о своме телу и телесном животу. Запуштен, дроњав и изгладнео човек – то је запуштена, оголела и изгладнела душа у телу. Гром је изненадна смрт. Људи у граду, који се одвраћају од онога човека као од чудовишта, ангели су Божији, који се одвраћају од гадне душе грешничке. Цигани означавају црне демоне, који воле и хватају себи сличне.

189. Писмо Братству "Св. Јована": О миру Божијем

Христос се роди, християни! Мир вам Божији! Да се мирбожимо, говори незлобни народ. Ову реч народ је смислио – *Мирбожити се*. Диван израз за дивну јеванђељску истину о миру. Јеванђељска је истина о миру, да је прави мир – божански, и од Бога. Мир је небеска стварност, и само с неба може доћи. Ту небеску стварност излевали су на земљу ангели Божији песмом око пећине, у којој се роди Кнез мира. *И на земљи мир*, певали су ангели. Певали су ангели ту песму – која је за земљу песма а за небо стварност; али је нису испевали па заћугали. И данас је они певају, мада је она постала нечујна за многе отврдле уши. Ту ангелску песму народ је изрекао једном речју – мирбожити се. Ово значи практичну примену те ангелске

песме у животу људи. Ово значи, браћо, да имамо мир Божији у себи и међу собом; да живимо у Божијем миру, и да се поздрављамо Божијим миром. Киши је отаџбина у висинама, миру у још већим. Вештачки мир је неистина као и вештачка киша. Мимо Бога створени мир само је мост између два рата. *Мир свој дајем вам*, рекао је Син Божији ученицима. Такав је мир Божији, трајни, радосни, животворни: њега даје Бог и њега примају људи. *Господ им даде мир од свуда* (2 Днев. 15, 15; 20, 30), пише у Библији за побожне царење Израиљеве. Због добротe старешина народних Бог даје мир народу. Главно је, да мир од Бога долази. Зато се Црква моли Богу за мир онако исто као што се моли и за здравље, и за кишу, и за благослов. Мирбожити се значи и жељу за миром, и знање да је мир од Бога, и молитву Богу за мир. Зато мирбожите се, христијани, следбеници Христа, Кнеза мира. Целе минуле године свађао се свет о миру – као да се мир свађом осваја! Бар у овај свети дан, кад се родио Човек мира, мирбожите се. Искрено и свесрдно пожелите мир, и поиштите мир од Бога Миродавца. И Бог ће дати мир људима Својим. И они који приме мир од Бога, зрачиће миром на осталу узнемирену браћу своју. И сви ће прави људи пожелети мир због красоте мира, и сви ће пасти на колена пред Створитељем својим и помолити се за мир. И људима ће се отворити уши и чуће ангелску песму о миру на земљи и о доброј вољи. И људска песма удружиће се с ангелском, слатком и животворном. Јер ће то бити песма из стварности и о стварности.

Мир вам Божији.

230. Писмо

Читачу без разумевања: О небеској милости

Твоје читање превазилази твоје разумевање Светога Писма. Неисказано је велика милост небеска, а ти ропћеш говорећи: зашто ми небо узе јединицу ћерку? Узео је можда баш зато да је спасе од тебе.

Ненадмашна је милост небеска, а ти говориш хулећи: кад су небеса милостива, зашто сунце сажиге, и вода плави, и црв нагриза, и помор мори – зашто? Зато што људи по неразуму и злоби одвраћају се од блага небеског закона и срљају у понор пакла, па је потребно, да их небо опомене, тргне и спаси колико се да спасти. Јеси ли чуо причу о оцу, који је из љубави одсекао руку свом детету? Ухватили разбојници дете и побегли. Отац појури за њима са мачем у руци. Стигне их пред самом капијом од куле у часу кад је дете за руку вучено преко прага. Без двоумљења отац замахне мачем

и одсече руку свом детету па га онда узме и однесе кући. Реци, шта је боље: то што је отац одсекао једну руку детету, да би га једноруког спасао, или пак да је пустио да га разбојници на комаде секу и пеку?

Недостижан је и потпуно натприродан Творац у милости Својој. Или зар није недостижно и натприродно оно што се чуло са Крста: *Ойростии им, Оче, јер не знају штиа раде?* Одмах до Творца по милости стоје ангели свети. Они се даноноћно труде, да спасу душе људске, које су им поверене. Прича се за једног хајдука како је срео попа, уперио пушку на њ и викнуо: *деведесет и девет сам њих убио, сад ћеш ти бити стоти!* Поп рече, да је готов за смрт но заиска воде од хајдука. Хајдук му донесе воде. Но док је поп пио воду, дође смртни час хајдуку, и он паде и издахну. Тада се ђаволи почеше спорити с ангелима око његове душе. Ђаволи су набројали 99 злочина хајдукових као и остала ситнија грешења. Одговоре ангели: Није ваш, него је наш! Јер је учинио два велика јеванђелска дела: прво, исповедио је пред свештеником, да је убио 99 људи, и друго напојио је жеднога.

Дакле, чак и случајна ненамерна добра дела урачунали су свети ангели оном злотвору, а ти се још питаш: зар су небеса милостива? Заиста милост своју показују небеса и према теби, кад те држе у животу као хулитеља, и трпељиво чекају твоје покајање.

Мир ти и милост од Бога.

237. Писмо

Хаџи А. Васићу: О испуњеном предсказању

Молио сам те, да ми пишеш о твом хаџилуку у Јерусалим, и ти си ми врло красно све описао. Ради користи наших читалаца а с твојом дозволом ја ево објављујем један део твога описа:

"Двадесет година спремао сам се за Јерусалим. Све сам се спремао да одем, и свом душом знао сам да морам отићи, али није се дало пре рока што је од Бога Високога. По селу беху ме почели исмевати. Како'но цар Давид пише: *и бијах подсмичех свима около мене*, тако и ја. Али ја нисам марио. Мени је дато од Бога Високога у сну предсказање, и ја сам осећао, да се оно мора извршити. А то је било овако: пре двадесет година падне ми у руке књига о путовању краља Милана у Јерусалим и по Истоку. Ту су књигу у оно време давали ђацима о испиту. И ја ти ту књигу прочитам у сласт. Док сам је читао све сам у себи мислио: Боже, да ли ћеш благословити, да и ја грешан видим сва она места, где је Спаситељ мој пострадао за мене? Боже

Високи, удостој ме Јерусалима! Боже Високи удостој ме Јерусалима! Кад а оно ноћу мени на сан дође младић у калуђерском оделу. Дође и стаде близу мене, а мене као и не види. Па се окрете према Истоку и отпоче клањати и говорити, а глас му је као звонце на јагањцима, па рече: ... "И сила и слава и царство и господство и светлост и радост и мирис и песма – амин Теби, Високи Боже!" Кад ово изговори поклони се до земље, удари челом о земљу и пољуби земљу, па се онда окрете мени и рече ми: Знај, да ћеш сигурно отићи куда си наумио, само – ако престанеш псовати. – Их, тешко мени, рекнем кад се пробудим, ево и висока небеса знају за моју погану псовку! А био сам псовач. Морам се, дакле, лечити од тога. И почнем се молити светом анђелу јер сам тврдо веровао, да ми се оно анђел јавио на сну. И дође ми кроз ум заповест, да место псовке употребљавам речи: сунце те грејало! Тако ћу се само одучити од псовања. И ја заиста тако почнем. Чим заустим да опсујем ја викнем: сунце те грејало! и тако до псовке и не дође. И прође у том пуних двадесет година. И тек ове године изврши се оно што ми је обећано и што сам толико желео. И једва једном после 20 година у селу престаше да ми се смеју. Богу Високом нека је сила и слава и царство и господство. Амин."

Бог те живео и благословио.

Господ није створио смрт

Помен умрлих

Св. Црква непрестано узноси молитве за наше умрле очеве и браћу на свакој служби и нарочито на литургији. Осим тога, св. Црква у одређено време прави нарочите помене свих наших отаца и браће по вери који су се удостојили хришћанске смрти, као и оних које, због изненадне смрти, Црква није испратила својим молитвама у загробни живот. Таква опела се називају весељенска.

Осим заједничког помена постоји још и посебан помен сваког умрлог понаособ. За помен новопрестављених Црква је одредила првих четрдесет дана од дана смрти, сматрајући да је тај број, по потврди Св. Писма, довољан рок за очишћење од грехова и умилостивљење Бога (1. Мој. 7, 12; 4 Мојс. 14, 31-34; уп., Мат. 4, 2). Осим тога, од тих четрдесет дана молитви за умрле се нарочито посвећују трећи дан у успомену на васкрслог у тај дан Спаситеља, девети дан – по благочестивој жељи Цркве да би се дух упокојеног убројио у девет анђелских чинов, и четрдесети дан – по старозаветном примеру оплакивања Мојсија у Израиљу током четрдесет дана и по вези тог дана с даном вазнесења Господа. И на крају, умрли се помиње и на годину дана од смрти, као и на рођендан и имендан, зато што је жив и бесмртан по духу и једном ће бити потпуно обновљен када Господ изгради и само његово тело.

Св. Макарије Александријски је једном питао анђеле који су га пратили у пустињи: "Какву корист душе умрлих имају од приношења Богу у трећи, девети и четрдесети дан?" Анђео је одговорио: "Бог није дозволио да нешто у цркви Његовој буде непотребно и бескорисно; већ је устројио у Својој цркви небеске и земаљске тајне и заповедио да их извршавамо. Када се у цркви трећег дана врши приношење, анђео чувар олакшава души умрлога муке кроз које она пролази због раздвајања од тела; лакше јој је због приноса у цркви Божјој који је за њу учињен, због чега се у њој рађа добра нада. У току два дана души је дозвољено да заједно с анђелима пратиоцима иде по земљи куда хоће. Зато душа која воли тело лута понекад близу куће у којој се растала с телом или близу гроба у који је тело положено; и тако

проводи два дана као птица која тражи себи гнездо. А добротинитељска душа иде по оним местима на којима је обично чинила добро. Трећег дана Онај који је васкрсао из мртвих наређује свакој хришћанској души да се, подражавајући Његово васкрсење, вазнесе на небо и поклони Богу. Дакле, Црква има добар обичај да трећег дана врши принос и молитву за душу. После поклоњења Богу души се показују разна пријатна пребивалишта светих и лепота раја. Све то разгледа душа шест дана дивећи се и славећи Творца свега, Бога. Гледајући све то она се мења и заборавља на муке које је имала кад је била у телу. Ако је крива за грехе онда кад угледа насладе светих почиње да жали и прекорава себе говорећи: јао мени! Колико сам опустела у оном свету! Понесена задовољавањем страсти провела сам велики део живота у немару и нисам служила Богу како треба да бих могла да се удостојим ове благодати и славе. Јао мени јадној!... По истеку тих шест дана када је гледала све те радости праведних, анђели је поново узносе на поклоњење Богу. Дакле, добро чини Црква вршећи деветог дана службе и приносе за умрлог. После другог поклоњења Владика свију заповеда да душу однесу у пакао и покажу јој места мучења, разне делове пакла и разноврсне муке на којима су душе грешника који непрестано плачу и шкргућу зубима. По овим местима душа лута тридесет дана, стрепећи да сама не буде осуђена на овакве муке. Четрдесетог дана опет се узноси на поклоњење Богу; и онда јој Судија одређује место по њеним делима. Дакле, правилно поступа Црква када чини помен за умрле четрдесетог дана".

"Упокој, Господе душе умрлих слугу твојих!

Учење Цркве о митарствима

Преподобни Исаија Отшелник у завештање својим ученицима је оставио следеће речи: "свакодневно имати пред својим очима смрт и бринути се о исходу душе из тела и како ћеш проћи поред власти таме која ће те дочекати у ваздуху" (Слово 1). У 16. Слову он каже: "Помисли само колика је радост душе онога ко се предао на служење Богу и који је обавио ту службу". По исходу његовом из овог света његова дела ће се подвизавати за њега: анђели ће му се узрадовати кад виде да се ослободио власти таме. Кад душа изађе из тела прате је анђели; у сусрет јој иду мрачне силе које желе да је задрже, муче у нади да ће наћи у њој нешто своје. Тада се не боре анђели са непријатељима, већ и дела која је душа починила, она је штите и чувају од непријатеља не дајући им да је додирну. Ако дела њена победе, анђели јој

певају песму хвале и воде је с весељем пред лице Божје. У тај час она заборавља све што припада земаљском животу и све муке које је претрпела. Усредно и свом снагом се потрудимо да за време овог кратког века чинимо добро и сачувамо га од додира зла, да би могли да се спасимо од руку кнезова таме које нас већ ишчекују; а они су лукави и немилосрдни. Блажен онај у коме нема ничега што њима припада: његова радост, весеље, мир и венац су преко сваке мере".

Свети Макарије Велики **Будући живот**

Кад људска душа изађе из тела, тада се савршава једна велика тајна. Јер ако је крива за грехе, онда долази гомила демона, и зли анђели и мрачне силе хватају ту душу и одводе је у своју област. И нико не треба да је изненађен због тога; јер ако им се душа потчинила и повиновала и у овом животу, док се налази у овом веку, ако им је робовала, тим пре они ће је задржати и остаће у њиховој власти када одлази из света. А што се тиче добре стране, треба да знаш да ствари стоје овако: уз свете слуге Божије још овде пребивају анђели и света духовна бића окружују их и чувају. Када одлазе из тела, тад анђелска лица примају њихове душе у своју област, у чисти век, и тако их одводе Господу.

Истинска смрт је унутра – у срцу, и она је скривена; њоме умире унутарњи човек. Стога, ако је неко прешао из смрти у скривени живот, он заиста заувек живи и не умире. Чак и ако тела таквих временом пропадну, опет ће васкрснути у слави јер су освештана. Зато смрт хришћана називамо сном и успењем.

Као што трговац када се враћа из далека, остваривши велику добит, шаље домаћима, да би му прибавили вртове и неопходну одећу, а када дође у домовину доноси са собом велико богатство и са великом радошћу дочекују га укућани и родбина, тако бива и у духовном. Ако неки стичу себи небеско богатство, онда за то сазнају суграђани, тј. духови светих Анђела, и диве се говорећи: "Велико су богатство стекла наша браћа која су на земљи". Такви приликом свога одласка, имајући Господа уз себе, са великом радошћу узлазе ка онима који су горе, а они који су са Господом примају их, припремивши тамо за њих боравишта, вртове, свесветле и драгоцене одежде.

Ако се човек, који се још налази у борби – када у његовој души делују и грех и благодат – престави из овога света, где ће отићи тај који поседује и једно и друго? Отићи ће тамо, где (његов) ум има свој циљ и омиљено место.

Ти, ако те спопадне невоља или борба, треба само да се супротставиш и да омрзнеш грех. Јер то што је дошло до борбе није твоја ствар; али да омрзнеш грех – јесте. И тада ће Господ, видећи твој ум, зато што се подвизаваш и љубиш Господа свом душом својом, истога часа удаљити смрт од твоје душе (то је Њему лако) и примиће те у Своје наручје и у светлост. У једном трену истргнуће те из чељустии таме и брзо преместити у царство Своје. Богу је лако да све у тренутку саврши, само ако имаш љубав према Њему. Бог од човека захтева његово делање, јер душа је удостојена да буде у општењу са Божанством.

Трудна жена у себи носи свога младенца, у тамии, може се чак рећи, и у нечистом месту. И ако се догоди да младенац у предвиђено време коначно изађе из утробе, она види створење које је ново за небо, земљу и сунце, и кога никада пре није видела. Истога часа пријатељи и родбина веселог лица узимају младенца у загрљај. А ако се услед неке незгоде догоди да младенац умре у утроби, онда за то одређени лекари морају да прибегну оштрим оруђима, и тада младенац прелази из смрти у смрт, из таме у таму. Исто то примени и на духовно. Они који су примили у себе семе Божанства имају га невидиво у себи, и услед греха који у њима живии, сакривено је ово семе у њима на тамним и страшним местима. Стога ако се ограде и сачувају семе, у одређено време јавно ће га породити, и коначно, када се разиђу са телом, примиће их Анђели и сва вишња бића. Ако пак онај који је на себе узео оружије Христово да би се храбро борио изнемогне, брзо се предаје непријатељима и, када се растане са телом, из таме која га сада обавија прелази у другу, још страшнију таму и у пропаст.

Сустрет с духовима

Али по изласку из тела душа се налази међу другим духовима, добрим и злим. Обично она стреми онима који су јој ближи по духу, и ако је још у телу била под утицајем неких од њих, она ће и остати зависна од њих и по изласку из тела, ма како се одвратни они чинили у сусрету.

Овде нам се поново напомиње да онострани свет, мада нам неће бити потпуно туђ, неће бити ни само пријатан сусрет с вољенима "у луци" среће, већ духовни судар који испитује расположење наше душе за живота – да ли је више нагињала ка Анђелима и светима водећи живот испуњен врлинама и по заповестима Божјим, или се пак путем немара и безверја учинила погодном за друштво палих духова. Пресвештени Теофан Затворник лепо каже да се у ваздушним митарствима душа пре искушава, него што се оптужује.

Мада је сама чињеница суда у загробном животу ван сваке сумње – како појединачног суда одмах после смрти, тако и Страшног суда на крају света – спољашња осуда Божја ће бити само одговор на унутрашње расположење које је душа у себи изградила у односу на Бога и духовна бића.

Прва два дана после смрти

У току прва два дана душа ужива у релативној слободи и може да посећује на земљи она места која су јој драга, али већ трећег дана она одлази у друге сфере.

Овде архиепископ Јован просто понавља учење познато Цркви од 4. века. Предање саопштава да је Анђео који је пратио преподобног Макарија Александријског у пустињи рекао, објашњавајући црквено помињање умрлих трећег дана од смрти: "Када се трећег дана у цркви за душу изврши приношење, Анђео јој ублажи жалост коју осећа због раздвајања од тела, јер славословље и приношење у цркви Божјој за њу буди у њој добру наду. Јер се у току два дана души даје да, заједно са Анђелима који су уз њу иде по земљи где хоће. Зато душа која воли тело лута понекад око куће у којој се растала од тела, некад око гроба у који јој је положено тело; и тако она проводи два дана, као птица, тражећи себи гнездо. А врлинска душа иде по оним местима где је обично чинила добра дела. Трећег дана Онај Који је васкрсао из мртвих налаже свакој хришћанској души да се подражавајући Његово васкрсење узнесе на небо и поклони Богу" (Речи св. Макарија Александријског о изласку душа праведних и грешних").

У православном чину сахрањивања умрлих преподобни Јован Дамаскин живо описује стање душе која се растала од тела, али се још увек налази на земљи, а не може да општи с драгим особама које види: "Авај, какав подвиг чека душу која се растаје од тела! На Анђеле очи подиже, узалуд се моли: према људима руке пружа, али не налази помоћника. О овоме, драга моја браћо, мислимо у нашем кратком животу, молимо Христа за покој умрлих и за велику милост нашим душама" (Чин опела мирјана, стихира самогласна, глас 2).

У писму мужу своје сестре на самрти св. Теофан пише: "Па сестра неће умрети; тело умире, а лице остаје. Прелази само у други поредак живота. У телу које лежи испод ликова светих и које се после износи ње нема, и у гроб је не сакривају. Она је на другом месту. Жива је исто као сад. У прво време и прве дане бише поред вас – само што не прича и не може да се види, иначе је ту... Имајте то у мислима. Ми који остајемо плачемо за онима који одлазе, а

њима је лакше: то стање је радосно. Они који су умрли, а онда су у тело враће-ни, налазили су га веома неудобним за живот. Исто ће и сестра осећати. Њој је тамо боље, а ми очајавамо као да се с њом нека несрећа догодила. Она гледа и сигурно се чуди томе" ("За душу корисно штиво", август 1894).

Треба имати у виду да овај опис прва два дана после смрти представља опште правило, које ни у којем случају не обухвата све ситуације. И стварно, већина цитираних у овој књизи одломака из православне литературе не потпада под ово правило, – и то из очигледног разлога: Светитеље који се нису ни везивали за мирске ствари, него су непрестано живели у ишчекивању преласка у други свет, чак не привлаче ни она места где су чинили добра дела, они одмах почињу да се узносе на Небеса. Други пак, попут К. Икскула, почињу, по Божијем промислу, да се узносе пре него што истекну два дана по особитој милости Божјег Провиђења. С друге стране, сва савремена "посмртна" искуства, ма како било фрагментарна, не потпадају под ово правило: вантелесно стање је само почетак првог периода бестелесног лутања душе на местима која је везују за земљу, али нико од ових људи није провео у стању смрти довољно дуго да би чак могао да сретне два Анђела који треба да их прате.

Неки критичари православног учења о посмртном животу сматрају да су слична одступања од правила "посмртног" искуства доказ противречности у православном учењу, али ови критичари схватају све исувише буквално. Опис прва два дана (као и осталих) никако није некаква догма; то је само модел који показује најопштији ред посмртног искуства душе. Многи случајеви, како у православној литератури, тако и у причама о савременом искуству, где су се мртви одмах јављали живима првог или другог дана после смрти (понекад у сну) служе као пример истинитости тога да душа стварно остаје близу земље неко време. (Права јављања мртвих после овог кратког периода слободе душе су много ређи и увек бивају по Божјој Вољи с неким нарочитим циљем, а не нечијом слободном вољом. Али до трећег дана, а често и пре, тај период се завршава.)

Митарства

У то време (трећег дана) душа пролази кроз легионе злих духова који јој преграђују пут и оптужују за разне грехе у које су је сами увукли. У складу са разним откривењима постоји двадесет таквих препрека, тзв. "митарства", а на сваком од њих се истражује овај или онај грех; прошавши једно митарство, душа прелази на следеће. И само ако их успешно прође све, ду-

ша може да настави свој пут избегаваши да буде одмах бачена у ад. Како су ужасни ови демони и митарства може се видети и из тога да је Сама Богородица, када јој је Арханђел Гаврило саопштио о приближавању њене смрти, молила Сина Свог да избави Њену душу од ових демона. Као одговор на Њене молитве Сам Господ Исус Христос је сишао с небеса да узме душу Пречисте Своје Мајке и одведе је на небо (то се видљиво изображава на традиционалној православној икони успења). Уистину је страшан трећи дан за душу умрлог, и зато су јој нарочито потребне молитве.

У шестој глави је наведен низ светоотачких и хагиографских текстова о митарствима, тако да нема потребе да овде још нешто додајемо. Међутим, и овде можемо да приметимо да описи митарстава представљају модел мука које душа подноси после смрти, а индивидуално искуство се може јако разликовати. Небитне појединости типа броја митарства су, наравно, од секундарне важности у поређењу са главном чињеницом да се душа стварно ускоро после смрти излаже суду (појединачном) на коме се "сумира" шта је урадила у "невидљивој борби" коју је водила (или није водила) на земљи против палих духова.

Даље у писму мужу сестре на самрти Теофан Затворник пише: "Убрзо после смрти почиње подвиг проласка кроз митарства. Тамо ће јој бити потребна ваша помоћ! Мислите на ово и чућете њен вапај вама упућен: "Помозите!" – ето на шта треба да усмерите сву вашу пажњу и љубав. Мислим да ће најстварнији показатељ ваше љубави према њој бити ако се од тренутка смрти, остављајући бригу о телу другима, одвојите и у самоћи утонете у молитву за њу у њеном новом стању, јер она сада има неочекиване потребе. Стално будите окренути ка Богу у молитвама – за помоћ њој, не само у току шест недеља, већ и дуже. У Теодорином казивању, вреће из које су Анђели узимали да би се отарасили митара су биле молитве њеног старца. Исто ће бити и са вашим молитвама... Не заборавите ово да чините... То је љубав!"

Критичари православног учења често погрешно схватају ову "врећу злата" из које су на митарствима Анђели "плаћали за дугове" блажене Теодоре; понекад је погрешно пореде с латинским појмом о "вишку заслуга" светих. Овде исто ти критичари исувише буквално разумеју православне текстове. Овде се нема у виду ништа друго до молитве Цркве за умрле, тачније, молитве светог и духовног оца. Форма којом се ово описује, – скоро да нема ни потребе о томе говорити – је метафорична.

Православна Црква сматра учење о митарствима тако важним да их спомиње у многим богослужењима. Црква нарочито излаже ово своје уче-

ње свој својој умирућој деци. У "Канону на исход душе" који свештеник чита крај самртничког одра постоје следећи тропари:

"Удостој ме да, одлазећи са земље, не будем задржан од ваздушног кнеза, насилника и мучитеља, што на страшном путу стоји и испитује" (Песма 4).

"Предај ме, о Владичице, у свештене и часне руке Светих анђела, да њиховим крилима заклоњен, не угледам бешчасно, смрадна и мрачна лица демона" (Песма 6).

"Ти која роди Господа Сведржитеља, далеко од мене одагнај горких митарстава поглавара и владара овога света, кад будем на самрти, да бих те прослављао вавек, света Богородице" (Песма 8).

Овим речима Црква припрема умирућег православног хришћанина за предстојећа искушења.

Четрдесет дана

Затим, успешно прошавши кроз митарства и поклонивши се Богу, душа у току тридесет седам дана посећује небеске обитељи и адске бездане још увек не знајући где ће да остане, и тек јој се четрдесетог дана одређује место до васкрсења мртвих.

Наравно, нема ничег чудног у томе што, прошавши митарства и заувек раскрстивши са земаљским, душа треба да се упозна с правим оностраним светом у чијем ће једном делу пребивати вечно. Према откривењу Анђела преподобном Макарију Александријском, нарочито помињање умрлих у Цркви деветог дана после смрти (осим општег симболизма девет анђеоских чинов) је повезано с тим да су души до тада биле показиване рајске лепоте и тек после тога, у току остатка четрдесетодневног периода су јој показивали мучења и ужасе ада, да би јој четрдесетог дана било одређено место где ће чекати васкрсење мртвих и Страшни Суд. И овде се ради само о општем правилу или моделу посмртне реалности, и без сумње, сви умрли не завршавају свој пут у складу са овим правилом. Знамо да је Теодора стварно завршила своју посету аду управо четрдесетог – земаљским мерама мерено – дана.

Стање душе до Страшног Суда

После истека четрдесет дана неке душе пребивају у стању ишчекивања вечне радости и блаженства, а друге – у страху вечних мука које ће тек почети после Страшног Суда. До тада још увек су могуће промене у стању

душа, нарочито ако се приноси за њих Бескрвна жртва (помињање на Литургији) и узносе се молитве.

Учење Цркве о стању душа на небу и у аду до Страшног Суда детаљно је обрадио свети Марко Ефески.

Корист од молитви, како заједничких, тако и личних за душе оних који су у аду је описана у житијама светих подвижника и у светоотачким списима. У житију мученице Перпетуе (III век) на пример, судбина њеног брата јој је била откривена кроз представу воде која се налазила тако високо да он није могао да је дохвати с оног прљавог и неиздрживо врелог места где је био затворен. Захваљујући њеној усрдној молитви која је трајала дан и ноћ, он је успео да дохвати воду и она га је угледала на светом месту. На основу тога је схватила да је ослобођен казне (Житија Светих, 1. фебруар). Сличан пример постоји и у житију подвижнице монахиње Анастасије Логачове која се упокојила у нашем двадесетом веку: "Она је у своје време предузела молитвени подвиг за свог рођеног брата Павла који се удавио у пијаном стању. Прво је отишла код блажене Пелагије Ивановне која је живела у Дивејевском манастиру да је упита шта да чини за олакшање загробне судбине брата који је тако несрећно и нечасно окончао свој земаљски живот. Овако су се договориле: да се Анастасија затвори у своју келију, да пости и моли се за брата и да свакодневно по сто педесет пута говори молитву "Богородице Дјево" ... После четрдесет дана имала је овакво виђење: дубока провалија, а на дну као крвави камен, а на њему – два човека с гвозденим ланцима око врата од којих је један био њен брат. Када је ово испричала блаженој Пелагији, ова ју је посавetoвала да подвиг понови. По истеку следећих четрдесет дана угледала је исту ону провалију, исти камен на коме су била иста она двојица с ланцима, с тим што је њен брат устао, обишао око камена, опет пао на камен и ланци му се опет нађоше око врата. Пошто је испричала ово Пелагији Ивановној, ова је опет посавetoва да се и трећи пут моли. После четрдесет дана Анастасија угледа исту провалију и исти камен на коме се сад налазио само један непознат човек, а њен брат је отишао од камена и нестao; онај што је остао на камену је говорио: "Благо теби што имаш јаке заступнике на земљи". После овога блажена Пелагија је рекла: "Твој брат се ослободио од мука, али није задобио блаженство" ("За душу корисно штиво", јун 1902.).

Старац Клеоџа О Страшном суду

И опет каже велики апостол Павле: Посејаће се душевно тело, устаће духовно тело. Неће се више подизати земаљска телеса. Знате ли коју снагу имају духовна телеса? Знате ли колико су фина? Као што каже Василије Велики и блажени Јероним и богонадахнути отац Јован Златоусти. Духовна телеса јесу као телеса анђела, бесмртна, светла, и могу ићи брже од муње.

Таква ће бити и наша душа, када изађе из тела. Јер пророк Језекиљ каже: Трчаће, Господе, у журби душе праведника и брже од зрака муње вратиће се Теби. Мислите да душа, након изласка из тела, иде овако као и ми?

Брже од муње иде, јер таквом брзином и анђео се креће. Може обићи свет за трен.

Тако, тела праведника, као што показују богонадахнути оци, као муња понашаће се. За трен, тела праведника сићиће до пакла, или уздигнуће се до неба, иду на крај света и нико их не може зауставити, тако су танана и такву силу имају. Чујеш шта каже свети апостол Павле: Посејаће се у трулежности. То ће бити четврта особина, васкрслог тела; *устаће у нетрулежју*. Зар се не сеје у трулежју када се човек зачне? Потом, видиш да се тело квари на земљи, зато га мораш брзо сахранити? А потом, у гробу, не претвара ли се у земљу и смрад? Али после васкрсења, устаће у нетрулежју, каже велики апостол Павле.

Тела праведника након васкрсења имају анђеоске особине. Не умиру више, не старе, не знају за болести, немају болове, немају потребе за јелом, не може их мач сасећи, не гори их ватра, не могу их окови задржати, пролазе кроз затворена врата, као што је прошао Спаситељ након Васкрсења. Ова трулежна тела постају нетрулежна кроз васкрсење.

То су четири особине сваког тела након васкрсења. Када се труба суда огласи три пута радоваће се онај који се удостоји ових особина, да буде прав пред Богом и да прими ове дарове, то јест: нетрулежност, част, духовну снагу и славу. Анђели са неба који чувају стихије и који ће трубити на Страшном Суду јесу анђели чувари, који чувају човека од Богом даног Крштења па све до његове смрти.

Зато, обавезни смо, када се молимо Богу изјутра и увече, поред уобичајене молитве, да чинимо неколико метанија при којима се молимо овако:

"Свети анђеле, чувару мога живоџа, моли се Христју Богу, за мене жре-шнога".

Молите се анђелу чувару, јер он путује са нама цео живот, од Крштења до смрти, и пратиће душу четрдесет дана кроз Митарства ваздушна, до нашег суда, а и у последње време биће посредник ради помиловања наше душе коју је он чувао. Амин.

Пут душе после смрти

Браћо моја, да се подсетимо бесмртности душе. Да знате јер смо на овој земљи странци и путници. Чујте шта каже Псалтир: Ништа је човек на земљи и странац као његови родитељи. Нико не остаје на овом свету. Ни смо дошли да останемо овде. Овде је све пролазно, нестално; изашли смо рођењем и осванућемо смрћу. Свети и богобојажљиви Јов каже овако: Из утробе моје мајке пао сам у јаму. Чули сте? Толики му се учини живот на земљи, након 400 година. Јер, после битке, Бог му подари још 140 година живота, после кушања толиким мукама и болестима; и толико му се учини, да из утробе своје мајке скочи у раку. Један скок учини му се живот.

Чујете ли чиме нас упоређује Дух Свети? "Човек је као трава, његови дани су као цвет пољски; тако ће цветати." И поново: "Његови дани као сенка пролазе." И поново: "Дани моји као сенка прођоше а ја сам као трава увенуо."

И поново каже: "Угасили се као дим дани моји и кости моје осушише се". И опет: "Дани наших година су као мрежа паука". Са мрежом паука упоређују се наши дани. То јест, колико је слаба мрежа паука тако је и наш живот слаб на земљи: сенка смо, сан и цвет на земљи!

Бог каже Исаји – слушај пророче, вичи и кажи пред народом: "Све тело човека јесте трава и сва слава човека је као цвет траве. Осуши се трава и цвет јој паде, али реч Господа остаће у векове".

Да се не ослањамо на овај живот, јер је сенка и сан.

Знате ли шта остаје у векове? Душа. Тело постане земља. Јер сахрањујемо а потом откопамо мртве и за мало времена постану се прахом. Након неког времена ни кости не остају; све се претвара у ништа. То је прва заповест, јер *земља јеси и у земљу ћеш оићи*. Али душа не умире никада. Душа остаје у векове векова, јер је дух и не може умрети. Тако је начинио Бог.

Али, да бисте знали шта се дешава са душом када човек умре, рећи ћу вам који је пут душе након смрти, по предању Православне Цркве.

Од смрти и до 40 дана након смрти, када се дешава појединачни суд душе и Бог разрешава где да останемо, на добром или лошем, до коначног суда, то је време пролазно, нестално време, за праведнике и грешнике.

Када човек умре и када преда душу своју, у том моменту испред њега се појављују онолико ђавола колико је греха чинио и онолико анђела колико је добрих дела имао у животу. Тако каже Св. Јефрем Сирињ. А овде је велика битка. Јер свете снаге боре се са ђаволима да придобију душу, пошто ђаволи говоре да је душа њихова јер је грешна, али анђели кажу да има више добрих дела. И велика је борба, и зато се душа плаши да напусти тело. "Завеже јој се језик" када све ово види. Она види пуно, али не може да искаже. Она би рекла: "Ево колико ђавола је дошло!"

Видео је у Старој Агапији отац Јевтимије, недељу дана уочи, смрти, како су се борили анђели са ђаволима за душу, говорећи: "Погледај како се боре! Анђели Господњи са златним крунама на глави и ударају ђаволе. Гледај како беже!"

Недељу дана уочи смрти прорекао је да ће умрети, јер би изабрани човек од Бога, како говораше сестринство. Али не виде сви ову тајну да би је изrekli; могу видети али не и исказати.

Онда, у смртном часу велики значај има и анђеоса крштења. Када он дође, сви се одстрањују. Анђеоса којег смо примили на Светом Крштењу, има велику снагу. Зато када се молити код куће, након завршетка молитава, да чините, да обавезно чините неколико метанија и анђелу којег сте примили на Крштењу и да говорите овако: "Свети анђеле, чувару мога живота, моли се Христу Богу, за мене грешнога (или грешну)!"

Јер овај анђеоса не само да нас сада чува, него нас он чува и после смрти. Он путује са нама кроз митарства, до 40 дана и имамо га као заштитника од Богом даног Крштења. Ако не би било њега, ђаво би чинио са нама све што жели.

Чујете шта се каже у Псалтиру: "Неће задремати онај што те чува". И поново каже: "Стаће анђеоса Господњи око оних што се плаше Њега и избавиће их". Јасно је да анђеоса је онај што нас чува у садашњем животу и након смрти, до 40 дана. Долази онај анђеоса и каже: "Уклоните се, ђаволи! Ја познајем живот ове душе, од њеног рођења до сада".

И анђеоса, долазећи почиње да прича са душом овако: "Немој се плашити, сестро душе!" Свети Григорије Ниски каже нам зашто је назива сестром. Јер и анђеоса и душа јесу разумна бића, самовласна, словесна и духовна, као што каже Свето Јеванђеље: "И биће сви као анђели Божији".

Ево твог тела! Припази душе, ово је твоје тело, то је твоја кућа у којој си становала. Са овим си се зачала у утроби мајке твоје, са овим си живела 20, 60, 80 година, колико је желео Господ да ти подари на земљи; јер у Бога је живот а не у нас.

Припази, душо, када ће труба затрубити на страшном суду, за трен има да васкрсне ово тело, као што га видиш, и бићеш са њим и отићи ћеш на суд као што каже апостол Павле: "Сви ће стајати пред збором суда Исуса Христа, да прими свако по ономе што је чинио, добро или зло". Анђео чувар има да је поново подсети: "Ево, сестро душо, када си био мало дете, послала те мајка да донесеш кофу воде или да донесеш зелениша из баште, или да дотераш гуске са паше, или да урадиш неки послитх у дворишту. Ето тако си мислио онда: тако си онда разумео!"

И почиње да је подсећа још из детињства какво је добро учинила овим телом и какво зло.

"Ево овако си чинио, када си био први разред у школи, у други, у трећи; ево тако си чинила! Након изласка у свет, када си била девојка или момак, када си се оженио или удала, ево то си чинила!" И подсећа је из детињства и до смрти свакога дана и сваког часа шта учини. Јер душа, након изласка из тела, памти пуно. Она је као сунчани зраци. Не отежује је земља нити тело да би заборавила. Све ће видети као у огледалу.

То се дешава првога дана након смрти.

Други дан након смрти дешавају се грозније ствари. Другог дана након смрти узима је анђео чувар и води је свуда где је човек ишао током целог живота. Онда ће се десити оно што пише у Псалтиру: Зашто се плашним у злом дану? јер безаконје моје овладаће мноме.

Цела слика живота човека откриће се другог дана након смрти. Али ћеш рећи: "Оче, како може душа човека да прође за један дан онуда куда је човек ишао цео живот?"

Душа обилази свет за трен ока. Наша душа и анђео чувар иду брже него зрак муње, као што каже Писмо: "Трчаће, Господе, у журби и брже од зрака муње, душе праведника вратиће се Теби" – читамо код пророка Језекиља и још на неким местима.

Душа је мисаоно биће и не стигнемо казати речи језиком а мислима смо обишли земљу пре изговора; ево, као кад бих рекао сада: Пекинг, Њу-јорк, Москва, Букурешт, Сихастриа.

Таквом брзином путује душа, када напустимо тело. И није никаква тешкоћа да иде другог дана са анђелом куда је ишла целог живота.

Она ће само мислити и стићи ће на оно место, јер путује као мисао.

И где је води другога дана? Води је где је човек ишао целог живота, и показаће јој где је учинила добро а где зло. И показује јој само истину. "Ево, овде си играла, овде си се опијала, овде си блудничила са толиким женама

или мушкарцима, овде си псовала, овде си пушила, овде си побацила толико деце, овде си проклињала, овде си крала, овде си певала, овде си се улењила, овде си се осветила некоме. Понизила си и проклињала, била си се. Ниси се исповедила, ниси постила и недостојно си се причестила!"

И показује јој и добра дела: "Ево, душо, овде си ишла у цркву: овде си слушала реч Бога, овде си помиловала сиромаше, овде си учила децу страхом Господњим; овде си читала свете књиге, овде си претрпила гњев са радошћу, овде си поучила некога, тамо си чинила милостињу, оденула си нагог, овде си напојила жедног, примила си странца".

Показује јој све, све, и душа не може рећи ништа, јер јој показује само истину, јер анђеоло не може слагати. Показује јој добра и зла дела.

И чуди се душа и пита анђела:

– Свети анђеле, како ти познајеш све ово?

– Како да не знам, ако сам стално био уз тебе!

Ти си јела, ја нисам јео, ти си спавала, ја нисам, ти си пио, ја не могу пити, ти си одмарала, ја не могу. Ја нисам дух који може јести, или пити или спавати. Ја сам бдио стално – као што каже у Псалтиру: "Неће задремати онај што те чува." Јер да нисам био уз тебе, ђаволи би те бацили у пропаст, заједно са твојим видљивим и невидљивим непријатељима. Ја сам те чувао и стално сам био уз тебе и стално сам записивао шта мислиш. Јер познајем твоје мисли и шта говориш и шта чиниш, добро или зло".

То се дешава другога дана. Води је анђеоло чувар онуда где је ишла целога живота.

А у трећи дан након смрти, душа ће видети нас. Видеће да плаче мајка, плаче сестра или жена или муж. Види да га оплакује родбина и буде му жао. Али не носи нашу бригу; она мисли онда само о себи и говори: "Они остају на земљи и покајаће се, јер имају времена да чине добра дела. Али ја где одлазим? Ко ће мени тамо помоћи?"

И тако иде други дан онуда куда је ишла цео живот. Али у трећи дан је застрашујуће. Придодаће се нашој души анђели пратиоци, шест анђела носилаца светлости и са оним од крштења, јесу седам, да би са нама прошли застрашујућа митарства. Чули сте о ваздушним митарствима ваздуха. Тада се врше службе за оне који желе милост од Бога и да их сачува од мрачних духова из ваздуха.

Најзначајније Свете тајне за оне који умиру јесу исповест и Свето Причешће, као и помирење са свима. Али одмах након смрти служи се 40 дана Света Литургија и помени са разрешењем и милостињом, која помаже ду-

ши када пролази митарства. Јер Црква, пошто нам је духовна мајка моли се за душу, која јој је кћерка по дару, кроз крштење, да би лако прошла митарства. Шта се дешава док душа пролази кроз ваздушне царине? Онда ће видети коју корист је имала због исповедања грехова. *Ако не би Бог оставио између Њега и нас тајну Свете Исповести, ни један човек не би се спасао.* Јер каже апостол Јаков: "Много сви грешимо и нико није без греха".

Али између нас и Бога постављена је тајна исповести, која је друго крштење, као што каже презвитер, чули сте шта каже на исповести: "Од времена када си се другим крштењем крстио, по поретку хришћанских Тајни".

Сада се види колико је душа имала користи од исповести кад пролази митарства.

Зато, молим вас да запамтите: Када видиш да се разболи мајка, сестра, брат, жена, синовац, дете, отац, кћерка, немој прво доводити лекара; прво доведи свештеника да би га исповедио и да се очисти од свих грехова.

Човек се мора исповедати обавезно барем четири пута годишње, читавог живота, за време четири поста, али поготово када видиш да се разболео. Онда позови брзо свештеника да га исповеди. А не онда када му се завеже језик и губи свест; него у времену када има чисту савест. И реци: оче, мајко, младићу, кажи шта си учинио.

Нека напише у неку свеску, ако зна нека се подсети свега, јер ако си успео да га наведеш на добро исповедање, задобио си једну душу. Јер шта говоре Свети Оци? И ако је имао неко смртне грехе, врло тешке, ако је умро исповеђен, извадиће га Црква. Он остаје у паклу док се не очисти, јер каже Свето Јеванђеље: Ништа нечисто неће ући у Небеско Царство.

Чуо си шта каже један светитељ? Видео је огњено море и из тог мора излазили су бели голубови као снег и летели су ка небу. И тамо беше пакао и чуо је галаму и кукњаву. "Како, Госпode, из огња да излазе голубови?", упита се он. Голубови су биле душе праведника, који су се очистили епитимијом обитавања у аду и платили су све што су морали исплатити.

Јер Црква посредује са земље највише кроз Свете Литургије. Јер жртва и откуп наш чини се крвљу Исуса Христа. Као што каже апостол: "Његова крв чисти нас од свакога греха".

Хришћанин, ако је умро исповеђен и ако, сачувај Госпode, има тешке грехе и није понео епитимију, он ће епитимију издржати у паклу. Али из пакла га може извадити Црква, кроз Свете Литургије, разрешењем и милостињом и тако ће отићи у рај.

Али ако је неко умро неисповеђен још из младости, а имао је смртне грехе, *тешке, тешке, тешке* је као кад би умро некршћен. Све службе које ће се на земљи служити за такву душу мало ће јој помоћи; јер ништа нечисто неће ући у Небеско Царство.

Тако су ђаволи поставили митарства, ако би могли да нико не прође ка небу. Знате ли зашто имају ову мржњу и завист против људи? Јер душе праведника допуњују број отпалих ангела. *Овај свети онолико ће држајти Бог* – као што показује Св. Симеон Нови Богослов – *док се не дојуни број њалих анђела душама праведника*. Читате ли у Псалтиру "Отпали ангели здружише главе и многих на земљи."

Док се испуни број палих анђела који су пали, јер их беше много; трећи део анђела како каже Откровење: "Видео сам великог ђавола, црвеног, који повуче својим репом трећи део звезда и баци их на земљу".

Пале трећи део анђела из свих легиона; и од херувима и од серафима, и од осталих, који су имали исту мисао са сотоном, да би били исти као Бог. И зато мрзе толико ђаволи, јер знају да свака душа, ако прође на небо, као што каже Јеванђеље: "И биће сви као анђели Господњи", биће на њиховом месту и одузеће им све.

Зато чекају у ваздуху и говоре: "Ево нас је Бог збацио са неба, а ове душе желе да оду овуда Богу, и заузеће наше место!" И онда Господ допусти да ђаволи буду на путу душе, јер Бог је праведан, а не само милостив и учинили су ђаволи ове царине између неба и земље, да би бацили у ад оне што умиру непокајани за тешке грехе.

И ево како су поређани: Прва је царина због злоречја; друга због клеветања; трећа због љутости, потом похлепности и тако даље, од најмањих греха до највећих.

И ко није споменуо зло? Ко се није љутио? Ко није био похлепан? Ко се није улењео? Ко није попио чашу више у свом животу? Или ко није пао мислима, или у машти и делом у блуд, у опијање, колебање у вери и у остале телесне грехове, или душевне, као што читамо у животу Свете Теодоре?

Чули сте шта је рекла Света Теодора када је стигла на митарство пијанства...

"Чудила сам се врло јер ђаволи су ме подсетили о свим чашама ракије и вина које сам попила у животу. И показаше ми колико сам пила, у ком тренутку и са киме сам била и колико пута се напијала и колико сам пута пила. И питала сам свете анђеле:

– Како све ово знају ђаволи?

- Рекоше ми: и они су били анђели!

Да знате јер на Крштењу, поред доброг анђела, који стоји са десне стране хришћанина, имаш још једног анђела из легеона паклених господара, једног ђавола који стоји крај левог рамена. Онај записује што си зло учинио и које си зло говорио и све грехе учињене у животу. Али добри анђео записује и добро и зло. Тако верује Христова Црква.

Сада да видимо шта се дешава са душом исповеђеног, када долази ђаво са свитком где су забележени сви људски греси. Не налази их више забележене! Онда ђаволи урлају, вриште и љуте се јер овој души која је имала велике грехе, побачаје, блуд, крађе, псовке, пијанке и друге, не налазе ништа записано. Када је хришћанин, преко искрене исповести, био разрешен од стране свештеника на земљи, Дух Свети избриса тамо све његове грехе. Реч Христова каже: "Све што ће свештеник разрешити на земљи, биће разрешено и на небу. Значи, ова тајна исповести је тако велика, пошто има снаге да очисти човека од свакога греха, да га разреши свих греха. Јер само ако је човек био паметан у животу, ако се чисто исповедао, лако ће прећи застрашујућа ваздушна митарства трећег дана. И мериће му се добра дела са лошим. Добра дела јесу у облику драгуља, а лоша дела јесу у облику обичног камена или друге мере.

Душа је врло мудра. Она види где иде. Ако види да је на митарствима греси вуку наниже, почиње да плаче и бива тужна, поготово ако види хиљаде ђавола који је желе отети на свакој царини. И каже јој анђео чувар:

- Немој се плашити, душо, јер не познајеш суд Бога! Немој се плашити!

Душа се провуче под анђеоска крила, када види онолико хиљада ђавола. Ђаво је тако ружан да када би дошао овде где се ми налазимо, не би нико остао жив. Сви бисмо умрли због страха од палог анђела. Али душа када види хиљаде ђавола повлачи се под крила анђела и каже:

- Господо моја, анђели, немојте ме оставити! Плашим се пуно ових!

И кажу јој анђели:

- Немој се плашити, јер си са нама! Ми смо Божија гарда, која ће те пратити!

Сачувај Боже, да после 40 дана не паднеш у њихове руке! Али сада немој да бринеш, јер те ми чувамо!

У трећи дан наша душа пролази ваздушна митарства и тачно у трећи дан када је напустила тело, у истом тренутку стиже по први пут пред Престо Пресвете и Животворне Тројице.

И шта види она тамо? Јер Свето Писмо каже: Бога нико није никада видео. Али шта види онда душа?

Али Бога, Исуса Христа, Њега је видео цели свет. И није ли био Бог? Видео Га Авраам, видео Га Мојсије; међутим, видели су Га како је он желео да се покаже. Али природу Бога нико није видео, нити херувими нити серафими. Суштина Божија је недоступна свакој рационалној мисли са неба и земље.

Шта види наша душа трећег дана, када по први пут стигне пред престо Бога? Ево шта види, по сведочанству Светих Отаца. Гледаће неописану светлост, милијарде пута јачу од сунца, и миомирис Духа Светога. Чује песме херувима и серафима и појављују се неки облаци златни и плаветни, и пролазе ка истоку, и анђели клече над њима, заједно са душом.

И одједном зауставе се на месту окренуто ка истоку. Јер зато, да запамтите, клањамо се ка истоку када се молимо; јер престо Бога је ка истоку. Ниси ли видео шта каже Св. Писмо? И насадише рај у Едему ка истоку. Нисте ли чули шта каже Исаија? Исток је његово име. Нисте ли чули шта каже Псалтир, који држите у својој кући? Господ се попео на небеса, ка истоку. Значи ка истоку је престо Пресвете Тројице.

И зауставе се ови облаци и анђели су ту који клече заједно са душом која је иста као они. Трећи дан душа има да чује овај глас на Адамовом језику: "Носите ову душу шест дана у Рај". Јер у току шест дана пролази нам душа по Рају брзином мисли. Тада анђели узимају душу брзином муње и воде је ка рајским баштама.

Када стигне душа тамо са анђелима, нико не може исказати ону лепоту. И онда ће видети, као што каже Свети Андреј за један цвет из Раја, да је скупљи од свих народа света, од свих украса и богатства; јер онај цвет има живот, никада неће више увенути или умрети.

Тамо ће она видети, као што рекох, "Рај уживања", "Палату новог Сиона", "Небески Јерусалим" и колико још имена помиње Свето Писмо.

Али велика радост је када душа чује певања милиона анђела, херувима и праведника, који певају тамо. Потом види шаторе праведника, о којима се помиње на парастосу, као што каже Свети Козма, који је био по Рају. Колике лепоте има тамо!

Долази се на неке ливаде, на нека поља без краја. Појављује се дрвеће са златним листовима, златним цветом и под сваким стаблом по један шатор и у шатору златан сто, и на дрвећу певају птице чија крила нико не може описати како су лепа; а птице неће умрети у векове векова.

И чуди се душа, јер код некога је сребрни шатор, код некога златни, код неког од оникса, од рубина, од сафира и од осталих богатстава која се помињу у Откривењу.

Она ће видети да ни столови нису једнаки. И дрвећа доносе род на свакој грани по 70 врста воћа. Певају и лишће, и цветови, певају птице; теку реке меда и млека преко оних ливада.

Миомирис Духа Светог, којег човек не може исказати. Али највећа радост душе када пролази по Рају је друга. Сусреће се са њеним рођацима и пријатељима.

Да знате, браћо, да из нашега рода имамо и у Рају и у Паклу, јер Бог је праведан. Ко је чинио зло отишао је у пакао; ко је чинио добро отишао је у Рај. И тамо у Рају познајеш када стигнеш, деду или прадеду (рођаке).

Ако би те сада питао: "Познајеш ли свог претка од пре триста година?" Како да познајеш! Једва познајеш онога уназад 50-60 година. Тамо у Рају, познају се људи једни са другима. Свети Јован Златоусти каже: "Питаш ме како се душе познају у Рају? Подсети се Јеванђеља и приче о богаташу и убогом Лазару. Како је умро богат и како Авраам? Хиљаде година између њих прође и познали су се и говораху узајамно".

Тамо у Рају сусрећу те рођаци, јер они имају, уколико су добро чинили, највреднију ствар – спасење, и говоре: "Е мој нећаче, еј! Ти си онога, из оне државе, и онога села. Ми смо рођаци са тобом. Ми смо се упокојили пре тебе сто година, триста година. Ти си онога, ти нас не познајеш, али ми те познајемо. Ми знамо где одлазиш. Ти идеш на суд душе. На 40 дана има да се одлучи где ћеш отићи, у Рај или пакао.

Ако ћеш наћи милост пред Богом и послаће те к добру, да дођеш пред наших станова, јер ево какву лепоту имамо овде; какве палате и каква чудеса, које човек не може да појми.

И ево тако дочекују душе, и душа путује по Рају шест дана.

Онда душа заборавља да је живела на овој планети, да је имала мајку, да је имала сестру, да је имала брата.

Јер она тамо гледа другу радост, страну за овај пролазни свет. И онда анђео са Крштења када види да се душа радује врло, приближи јој се и говори јој овако, ако зна да је душа праведна: "Душо, ево, након 40 дана доћи ћеш и заузећеш једно место овде!" Али ако зна да је грешна казаће јој: "*Сестіро, душо, немој се радоваати; нисам те донео да останеши овде. Довео сам те да видиши шта си изгубила у крајком времену колико си живела на земљи, ако ниси имала страх пред Богом и ниси се исповедала и ниси попустила и ниси ишла у цркву и ниси чинила добра дела!"*

Када душа чује да не остаје у Рају – јер она мисли да ће тамо остати у векове – колика радост је у Рају, потамни и почиње да плаче горко.

– Како, не могу остати? – пита анђела чуvara.

– Не! одговара јој анђео. Овуда ћеш проћи да видиш колико су неки људи зарадили за мало времена, страхом Божијим и шта су изгубили неверници, који се нису поклонили Богу!

Тако пролази душа шест дана по Рају, и са три која је прошла претходно пред престолом Пресвете Тројице, чине укупно девет дана. А након девет дана долазе поново, као муње са неба, анђели, и одводе је пред Пресвету Тројицу, и незамисливу светлост.

Она не види Бога, јер ни херувими Га не могу видети: само светлост, неизрециву светлост, која се не да исказати. И заустављају се облаци и након девет дана чује ову реч, ако је душа праведна: *"Ова душа нека има уживање и радосиј без граница свих деветиј чинова анђелских!"* Али ако је грешна: *"Ова душа да нема уживање и радосиј без граница свих деветиј чинова анђелских!"* Ове речи ће чути након девет дана, а потом ће чути следеће: "Водите ову душу по паклу 30 дана". Онда је узимају анђели окрећу је ка западу, ка пакленом месту, које нема краја. И онда ће душа, када је анђели одведу у пакао, угледати тамо шта пише Свето Писмо: *"Пакао је најнижи"*, *"Бунар дубине"* и *"Језеро ођњено"* из Апокалипсе. Тамо ће угледати *црва који не умире*, о коме је говорио Христос, Бог наш; угледаће неугасиви огањ, црни огањ који гори милијарде пута врелији од земаљске ватре и који нема граница у својој дубини.

Тамо ће видети најкрајњији и најцрњи мрак, шкргут зуба и тартар, о чему читате у Писму.

И када види онолико мука и толико врста ђавола, угледаће и његове рођаке који се муче, као што их је видео и у Рају. И рођаци знају куда ће проћи, излазе му у сусрет и вичу му: "Брате, нећаче, унуче, ти ћеш ићи на посебан суд. Молимо те из свег срца моли Бога и за нас, ако ћеш завршити у добру. Ево ми се мучимо овде толико година, по двеста, по триста, по пет стотина година!"

Као што се радоваше душа у Рају када је видела рођаке на добром месту, тако се сада љути на све ове рођаке, који су, због грехова њихових, били одређени за муке.

И пролазе тридесет дана брзином мисли, као муња, и душа види небројене и неизречене муке пакла.

Значи, тридесет дана по паклу, и са девет која су прошла када се вратила из раја јесу 39 дана. А у четрдесети дан носе анђели душу по трећи пут

пред престо Пресвете и Животворне Тројице, у близину светлости неизрециве, да би се Богу поклонила.

И тада, на 40 дана, чуће се овај глас на арамејском језику, глас Авраама, ако је душа праведна: "Водите ову душу у Ган Едем!", тј. у уживање и радост без граница; али ако је, сачувај Боже, грешна, чује: "Водите ову душу у Шеол или Хад", тј. у пакао и муку.

Анђели Божији, иако су добри и милостиви, ако им Бог нареди да је воде, са тешкоћом је воде, али је воде, у пакао.

Ако би неко видео како наша душа онда моли анђеле, када види да је воде на муке, плакали би и темељи света. Провуче се испод крила анђелских и каже:

– Анђели Божији, пресвети, предобри, немојте ме оставити! Где ме водите? Чијим рукама ме водите? Ко ће мене извући оданде? Ко ће имати још милости према мени? Ко зна са лица земље у каквим мукама одлазим?

Анђели плачу и говоре:

– Сестро, душо, ми смо слуге Бога, ми имамо заповест. Не можемо ништа више учинити, осим како нареди Творац; да те водимо ка добру или злу!

И воде је, ако је, сачувај Боже, душа живела у злу, у греху и без покајања воде је у пакао, а ка добру је воде ако је била добра и чувала закон Божији, воде је тада у Рај; према делима, добрим или лошим.

То се дешава 40 дана након смрти. Зато Црква, духовна наша мајка, бриње о нама и чини помене после одласка сваког смртника након 3 дана, на 9 дана и након 40 дана, јер се онда одлучује где ће стајати наша душа, у злу или добру.

Од 40 дана остају још једна вратанца отворена за нашу душу. Ако је душа била у правој вери православној и била је истинити син Цркве Христове, и ако није пала у неку секту или залутала другде, или ако је имала тешке грехе а исповедала се и причешћивала, Црква је може вадити из мука пакла кроз свете службе и кроз милостињу. *Црква је наша духовна мајка*, која нас је родила на богомданом Крштењу водом и Духом. Црква је стуб и тврђава истине, Црква је тело Христово, Црква је невеста Јагњета, као што пише у Откровењу.

Зато, она има велику смелост према њеној глави са небеса који јесте Христос. Чули сте шта каже Христос у Јеванђељу: "Ја сам чокот, а ви сте лоза; који остаје у Мени, доноси пуно рода, а ко не остаје у Мени, у ватру се баца".

Значи, запамтите! Ко не остаје у Цркви, не остаје у телу Христовом. Ко се одцепи од Цркве, сви секташи који су изашли и премрежили свет – јер има тренутно преко 800 секти само у Европи – то је кукољ из пшенице, то је

сотонино семе; "Господе, каже Јеванђеље, – ниси ли посејао добро семе на њиви Твојој?"

Али одакле кукољ? Зло биће, тј. ђаво, учини ово. Секташи јесу трава која расте у сенци Цркве, људи покварени у мислима и вери, преко којих сотона жели да обмане друге. Да их не слушате! Ко се отцепи од Цркве, отцепио се од Тела Христовог. Ево да вам илуструјем: Ако би ово стабло било натоварено до врха бехаром или плодовима, и ако би се један ластар некако откинуо и пао због тежине доле, да ли ће то још родити? Шта се дешава? Осушиће се и заложимо ватру.

Таква је и душа која се отцепи од Цркве. Отцепила се од тела Христовог. Јер Црква је, као што каже велики апостол Павле, тело Христа. И онај ластар, она душа која се отцепила од Цркве, у векове векова неће више родити и неће имати спасења. Јер Дух Свети и снага Духа Светог, долази преко силе рукоположења, од апостола до епископа, од епископа до свештеника и од свештеника се предаје верницима преко Тајни које одреди Бог да их врши свештеник, као иконом Божанских Тајни. Ни на један други начин не долази Дух Свети у Цркву.

Чувајте се! Бежите колико можете, као од ђавола, од оних што вас уче да се не поклоните Светом Крсту, или Богородици, или пак да не идете у цркву, или да не слушате свештеника. Они долазе са сотоном у свом срцу, и у мислима, да вас одвоје од Цркве, од наше догматске истине, од наше православне вере, која је неизмењена већ 2000. година, од Христа.

Сада су секте поникле као печурке након кише, а све секте су дошле углавном са запада. Штампано сам књигу против секти, и показао сам тамо историју, одакле су дошле, и којим циљем су дошле.

Долазе са циљем, да нам кваре веру и народ, да нам погубе душе!

Немојте излазити из лађе спасења. Немојте ићи из Христове Цркве. Црква је наша духовна мајка. Она нас је родила водом и Духом на Крштењу. Значи да поштујете Цркву и свештенике и архијереје и Свети Синод.

Држите се наше Цркве као увек. Да будемо добри хришћани и да испунимо заповест Светог апостола Павла: Дајте ономе коме треба част – част; дужнику дуг; коме страх – страх, и никоме немојте остати дужни.

Шта пише у посланици Римљанима: "Свака душа нека се покори власти јер свака власт је од Бога". И поново каже: "Онај што се не покорави власти, законима Божијим се супротставља".

Изашла је нека проклета секта, врло опасна за државу и Цркву, која се назива "Јеховини сведоци". Ови су највештији против власти, државе и Цр-

кве. Да бежите од њих као од ђавола, као од сотоне! Ови, не само што нису хришћани, него су рђавији од свих незнабожаца. Чувајте се сваке секте, останите синови Цркве Христове, као што су били дедови ваши и прадедови кроз векове.

Останите у Цркви, држите се ваше мајке, која је Црква. Јер, сачувај Боже, и ако човек оде у пакао због његових неисповеђених и непокајаних грехова, Црква га може извући кроз Богом дане Литургије, преко помена, милостињом и жртвом.

Без Цркве нема спасења! Ко је изашао из Цркве нема више Христа, јер је Црква Тело Христово. Ко је изашао из Цркве, није син Бога по дару Крштења, него постаје сотонин син, јер се отцепио од духовне мајке и предаде се својим мњењима и изгуби се.

Господ нек вам помогне. Овим завршавам и молим вас из свег срца да имате страх Господњи, немојте заборавити молитву, и да се молите и за нас грешне. Амин.

О паклу

У Светој Гори Атонској живео је монах под именом Андрија. И водио је овај свети живот, у девичанству, посту, аскези, молитви и бдењу; у чистим мислима, у мислима Светог Писма. Али разболи се када је имао близу тридесет година, и би одузет читавих једанаест година, а није умирао.

Онда, по правди, овај калуђер под именом Андрија постави себи питање: "Зашто се мучим?" Јер није знао каквим је гресима згрешио да би боловао на земљи тако грозно. И почео је, сирома, као сваки човек који не може издржати, да се Богу моли:

"Господе, молим Те само једно: или да умрем или да оздравим, јер не могу више издржати! Остадоше ми само кости и кожа!"

Молећи се тако, једне ноћи, засијала је јака светлост у његовој келији. Плашио се да не буде од ђавола, јер се и ђаво претвара у лик Христов, у лик анђела, у лик светитеља који сија као сунце, и на тај начин може да превари човека.

То је оно што каже свети Апостол Павле: "Није чудо што се сам сотона претвори у лик анђела светлости и би као слуга праведности". То јест, ђаволи се претварају у лик слугу правде.

Значи, поплаши се монах и почео је да се крсти. И одмах је видео да улази на његова врата младић лепог лика, осијаног, са штапом од злата у руци, са златном круном на глави и златним крстом на челу, и рече му:

– Немој се плашити, оче, нисам ђаво. Ја сам анђео, чувар твог живота и посла ме Бог да ти кажем нешто. Ја сам одувек са тобом, све твоје уздахе, све сузе, све болове, све невоље твоје познајем. Јер ти спаваш, а ја никада не спавам; ти једеш, ја не једем; ти пијеш, ја не пијем.

Подсетите се шта каже псалтир: "Анђели стоје око оних што се боје Њега и избавиће их; "и неће задремати онај што те чува".

Значи, рече он, ја познајем твоје невоље. Али ево ти си се почео моли-ти Богу овако: "Госпoде, или да умрем, или да оздравим, јер не могу издржати!" И Бог ме посла да ти саопштим две ствари:

– Које?

– Ево шта каже Бог преко мене: "Желиш ли још издржати бол, годину дана на земљи или да одстојиш три сата у паклу?"

Али када је он ово чуо, рече:

– Госпoде, анђеле Божији, ти који познајеш моје невоље, зар да болујем још годину дана на земљи?! Не знаш да ми се једна ноћ чини као годину дана и поготово сви болови ноћу су претешки? Како могу издржати још годину дана ову ужасну болест? И зашто се мучим? Јер знам да сам као човек себе приморавао, од када сам дошао на Атос, да чиним Божију вољу. А анђео Господњи одговори:

– Ти не испашташ због себе. Ти испашташ због твојих рођака, који су у паклу и Бог нађе тебе и жели да твојим трудом и патњом избавиш твој род, до деветог колена из пакла. Јер се тако дешава, када један добри калуђер чини дужност, многи из његовог рода се избављају кроз њега.

Ниси ли чуо шта каже пророк Јеремија? Бог наплаћује родитељске гревове преко деце до четвртог колена. Значи, ти страдаш за твоје прадедове. Али ако желиш да избегнеш заједно са њима пакао, изабери да ли да почи-ваш још годину дана на земљи или три сата у паклу. Али пази шта гово-риш, рече му анђео, јер овога трена узеху ти душу!

Стајао је и размишљао.

– Добро размисли! – рече анђео.

– Три сата у паклу!

Када је рекао ове речи, узео му душу. И где га одведе? Одведе га у геену, о којој сам вам говорио малопре, у најтеже место пакла, од којег се и ђаво-ли плаше. И када га одведе тамо, и баци у црни пламен, милијарде пута врелији од овога, био је обухваћен од све таме што је господарила свуда и почео је урлати и јецати од бола, јер аждаје су га почеле уједати и мучити; И кад се нађе тамо остаде потпуно без храбрости, кукао је од оноликог бола и

страха. Поче викати из свег гласа: "Господе, помилуј ме! Господе, опрости ми!"

Након три минута светлост раздвоји таму и појави се анђеоло Господњи. Када га виде, почео је викати:

– Жалостан ја! Жалостан ја! Жалостан ја! Све сам веровао, само ово нисам веровао!

– Шта ниси веровао, оче Андрија?

– Нисам помислио да анђеоло Господњи може слагати!

– Како је ово могуће да могу ја лагати? Ја нисам грешник, ја нисам зли дух, ђаво. Ја не могу сагрешити, не могу слагати. Како могу слагати кад ја јесам божанска светлост, ја јесам друга светлост испод прве светлости? Како могу слагати?

– Али како смо се договорили у мојој келији?

– Како?

– Нисмо ли се договорили да ћеш ме извући након три сата? Ево прошло је више од триста година како се овде мучим!

Рече му ангеоло:

– Истина је Христос. Није прошло ни сат времена и требало је да још најмање два сата одстојиш!

– Два сата? повика монах ужаснут. Је ли могуће да је прошао само сат времена?

– Дошао сам да видим да ли можеш издржати.

Онда рече монах Андреј:

– Господе, ако је ово истина, да је прошао само један сат од када се мучим у паклу, води ме назад у моје тело болесно и да се тамо мучим, не једну, већ стотине година, па макар до Христовог доласка, само да не останем више ни један трен у паклу.

И одједном, брзином мисли, узео га анђеоло и одведе га назад у тело.

Ко је знао да је био мртав један сат? Када је васкрсао, почео је викати:

– Помилујте ме! Помилујте ме!

И дође монах који је био задужен за његово чување и упита га:

– Шта је, оче? Зашто вичеш?

– Нек се скупи цео сабор манастира.

Било је триста монаха. И ставише га на високу столицу и рече свима о чуду које га задеси: јер стајаше ни сат времена у паклу а учини му се као триста година. Тако је тешко прошло време. Да нас сачува милост Бога и Богородице, све оне који су овде, и да не допусти Бог неком да испроба

муке пакла. И све, даром Спаситеља и посредством Мајке Божије, Светог Јована Крститеља и свих светих да нас спасе, да се покајемо пре него што напустимо овај свет, и да се са свима нађемо у вечној радости.

О Рају

– Грехе које је човек признао да су греси и исповедио их духовнику, жалио и држао канон због њих, такви ће се опростити. А они за које човек није знао да су греси, или их је заборавио, не због зле воље, него из немогућности, оне ће се покрити милошћу Бога, јер иначе ниједна душа не би стигла овде.

Чујеш ли шта каже Јеванђеље:

"Ништа нечисто неће ући у Небеско Царство". И тако, пролазећи даље, створи се пред нама један тунел, златна једна планина и велики тунел, али тај је тунел сијао као сунце и тамо би велики сто, коме се није видео крај. И стајаше људи за столом и анђели их служише, и сипаше им небеске напитке и служише небеска јела, и би велика радост. И беше хиљаде и хиљаде оних што су се радовали и певали и стајали за столом.

И каже свети Козма:

– Када сам погледао за сто, почео сам да препознајем људе из нашег града, из Цариграда и са села, и наше монахе, и рођаке који су добро чинили, и пуно сам се радовао јер сам видео познате ликове. Али какве користи, јер се задржах само неколико минута а чух глас: "Узмите овог игумана одавде, одведите га назад, а на његово место доведите монаха Атанасија из манастира Трајан!". Беше манастир Алфа близу овог манастира Трајан, као што је наш манастир Сихастрије близу манастира Секу. И одмах дође анђеоски Господњи, говорећи:

– Брате Козма, ево нисмо стигли у Рај уживања.

– Али где се налазимо?

– Ако прођемо овај тунел стижемо у Рај блаженства, али добисмо заповест од Христа да те водимо назад у тело, јер плачу монаси за тобом што су остали без пастира. Имамо заповест да те водимо. Значи да нећемо доспети у Рај блаженства. Поздравио сам се са свима онима који ми говораху: "Не бој се, брате Козмо, јер ћеш поново доћи овамо, на кончини твог живота". И узеше ме, и поведоше ме са друге стране, и прошао сам седам језера бола, и водили су ме да видим муке пакла и поново смо стигли на ону ливаду где беше Авраам. Одосмо потом до њега и упита нас Патријарх Авраам:

– Да ли сте га водили у Рај уживања?

А они су одговорили:

– Не, нисмо, него у близину Раја уживања, јер је дошла заповест од Бога да га вратимо у тело и да оживи, јер туже и плачу за њим духовни синови!

Онда рече Авраам:

– Ако ће ићи назад на земљу да васкрсне, треба да му подарим нешто.

И даде ми златну чашу са вином и три комадића хлеба. И пио сам мало онога вина, и би тако добро и слатко јер прође у моја чула и памтим да сам појео парче хлеба и летео сам изнад ливада. И стигао сам поново до оног Арапина који говораше да ћу поново проћи ову да.

Прошао сам поново провалију и одједном сам видео себе у манастиру, као што ме и ви видите.

Знао сам да ми је патријарх Авраам дао три комадића хлеба, и само један поједох и попих вино у "Недрима Авраамовим". Али два комадића су остала и ставио сам их у недра. То сада тражим. Молим вас, вратите ми два комадића хлеба које ми даде Отац Авраам, јер знам да сам их оставио у недрима. И ако желите, идите брзо до манастира Трајан и видите да ли се монах Атанасије упокојио!

Када су братија стигла, монаха су управо из келије износили на носилима. И рече преподобни Козма:

– Знате ли где одлази Атанасије? Одлази у близину Раја уживања, за онај сто, ањђелски, јер чуо сам како рекоше: "Узмите овога одавде, вратите га у тело, јер оплакују га и туже за њим монаси његови, и доведите на његово место монаха Атанасија из манастира Трајан". Знајте да је монах Атанасије отишао на моје место и радоваће се у векове векова.

Тако је био свети Козма у Рају и видео је тамо земљу кротких и станове праведника.

Подсетите се ових речи, за земљу праведника, јер свако ће добити такво дрво и сто и јела и напитке и птице и све остало у зависности како ће се потрудити да чини Божију вољу.

Апостол Павле каже: "Наше уживање је на небесима". Благо оном хришћанину који живи на земљи, а мислима је на небу; мислима се својим узвиси Богу и по моћима својим труди се у добру да би отишао у Рај уживања. Тамо нема више смрти, нема старости, нема бола, нема болести, нема страха. Него у векове ће имати, као што каже апостол Павле, правду и радост и мир Духа Светог.

Бог и Пречиста Његова Мајка да нам помогну свима да стигнемо и ми грешници, па макар наследили "делић Раја", као што каже старац Пајсије у

молитви, само да не будемо ван Божијег Раја, да се не бисмо, сачувај Боже, мучили у векове векова.

Друга истинита прича о Рају

*Хиљаду година ђед Твојим очима,
Господе, јестје као јучерашњи дан који
прође (Пс. 89, 4).*

Беше неки калуђер у манастиру и питао се: "Како може проћи хиљаду година као један дан?" Тако је лепо у Рају и такво је велико блаженство да хиљаду година јесу као један дан.

Калуђер беше црквењак и водио је узвишени живот. Он се молио Богородици неколико година и говорио је: "Мајко Божија, моли се Спаситељу Христу да ми покаже како хиљаду година пролазе као један дан? Јер знам да су ове речи Духа Светог истините". Молио се три године, и Бог му показа.

Био је црквењак, и после ноћног богослужења остао је сам у цркви и читао је акатист Богородици. Кључеве је држао у руци а пану је држао преко рамена. Одједном у храм улете један орао и стаде на иконостас. Али био је тако леп, каквог нико још није видео у свом животу. Био је у хиљадама боја, имао је црне очи и гледао је по цркви. Свако перо било је као драги камен.

Калуђер, када је видео орла, да је стао над иконостасом, заборави да се моли и размисли: "Ја ћу покушати да га ухватим! Јер ако ћу њега ухватити, неће ми требати друго богатство на овој земљи! Па макар само једно перо да му узмем!"

Скочи ка орлу, али орао одлети у средину цркве. Чинило се да не може летети. Калуђер за њим. Замало да га ухвати, али орао одлете у припрату.

"Жалостан ја! Помози, Господе, да га ухватим!" Али када стави руку на њега, орао полети, али ниско, и тако одлете из цркве и стаде на ограду. Када се калуђер залети да га ухвати, орао полети у шуму.

Потом је монах прескочио ограду, говорећи: "Господе, помози ми да га ухватим!" Замало да га ухвати, али орао опет одлете, сада на неку ливаду. "Господе, немој ме оставити. Бар једно перо да узмем!"

Када је покушао поново да га ухвати, орао полете ка једној јели. Онда је монах почео плакати: "Господе, нисам био достојан да узмем ни једно

перо". И гледао је ка орлу: "Господе, Господе, како је лепа птица! Нисам видео тако лепу птицу!"

Али, одједном, орао је почео да пева неку песму коју овај монах никад није чуо на лицу ове земље. Беше то анђеолово у лику орла, али он то није знао; и стајао је и гледао орла, који му је певао 355 година.

Мислећи да му је прошао само један сат, монах за ово време није ни остарио, а није се ни уморио, нити огладнео, нити ожеднео, и нико га није приметио.

Одлете орао, а монах је држао кључеве код себе, кад се једном присети: "Жалостан ја, нисам узео пану али и црква остаде откључана; одох да закључам цркву".

Стигао је у близину манастира, а кључеве је држао у руци; али манастир није препознао. Црква би другачије покривена, а келије беху измењене. Помисли у себи: "Господе, или је мене напустила памет, или овај манастир није наш". Знајући да се задржао само један сат, отишао је код чувара са кључевима у руци.

Видећи старца с белом брадом, обасјана лица, рече му:

- Благословите оче! Који пут вас овде доводи?

- Сине, идем да закључам цркву.

- Али одакле си?

- Одавде, из манастира.

- А где си био?

- Овде, у близини.

- Оче, ниси од наших.

- Не познајеш ме, сине, ја сам онај монах, црквењак и идем да закључам цркву!

- Сачекај, оче, да идем да јавим игуману.

Али игуман је уснио један сан у коме је добио следеће откровење, неки глас који се три пута јављао: "Отворите капије манастира, да уђе голуб Господњи!"

- Оче, дошао је неки старац, сјајног лица, и каже да жели закључати цркву јер је црквењак.

- Отвори му, сине, јер је ово велика тајна! Дођи са њим код мене.

Кад су стигли код игумана, овај упита старца:

- Оче, да ли ме познајеш?

- Не.

- Да ли познајеш манастир?

- Не познајем га више. Цркву познајем, али као да ни она више није таква. Била је другачије покривена.

- Али где си био до сада, оче?

- Био сам овде, у шуми.

Игуман нареди да се звони, и да се скупи цео сабор, који је бројао око 300 монаха.

Потом је одвео овог калуђера ка средини цркве, остави га пред иконо-стасом да би га видели сви калуђери, и упита га:

- Оче, од свих ових монаха, познајеш ли некога?

- Жив је Христос, не познајем никога, одговори он.

- Да ли ви познајете овог калуђера? - питао је игуман монахе.

- Не познајемо га, одговорише сви.

- Оче, ако велиш да си отишао пре сат времена, ко беше игуман када си отишао? - упита га старац.

- Ава Иларион.

- Ко је био еклесијарх?

- Ава Амвросије.

- Ко је био економ?

- Ава Кириак.

- Ко беше ризничар?

- Ава Геронтије.

Онда рече игуман:

- Велика се тајна открива међу нама. Да дође задужени монах за архиву. И рече му: - "Иди и донеси архиву манастира овде, уназад за неколико стотина година и тражи када је био овај ред монаха". Тражио је уназад за 50 година, за 100 година, тражио је 200 година, за 300 година и нису пронашли. И тражили су уназад за 355 година и пронашли су неке списе, поједене од мољаца, старе, и заборављене на тавану манастира. Када су почели читати, почели су да их проналазе.

- Оче, али када си отишао?

- Мора бити око сат и нешто.

- Оче, али за коју ствар си се молио Господу?

- Молим се одавно и читам молитву Богородици да ми Спаситељ покаже оно што каже у Псалтиру: Хиљаду година пред Твојим очима, Господе јесте као јучерашњи дан који прође!

- Оче, ево Пресвети и Предобри Бог удостојио те услышења твоје молитве. Ниси желео да верујеш, али сад ћеш поверовати, хтео си да се увериш. Ево, откада си отишао прошло је 355 година!

Старац је почео плакати. Игуман му одговори:

- Погледај, оче, јер ти Господ показа чудо за које си се у вери молио. Ако ти се 355 година учинило као један сат, верујеш ли сада да су хиљаду година пред Господом као један дан?

- Верујем, оче!

Онда је игуман заповедио неком свештенику да обуче брзо одјејаније, донесе Свете тајне и причести старца пред свима.

Старац прими Свете тајне и рече:

- Оци, опростите, јер велико чудо ми се збило. Лице му се осветли као сунце. Тражио је од свију опроштај и упокојио се у цркви.

О рају и паклу

Богонадахнути отац Јован Златоуст, указује нам колико вреди човеково размишљање о Рају и паклу, и каже: "Ако о паклу увек будемо мислили, нећемо завршити у њему". И опет: "Нико од оних који имају пред собом пакао неће никад пасти у њега" (Реч о будућем суду).

А где се налази место пакла, по Св. Писму то нам показује богонадахнути ап. Павле у својој посланици Ефесцима, речима: Али Онај што се узвиси, шта значи друго осим да се спусти у најнижа места земље? Потом каже: Који сиђе то је Онај који и изиђе више свију небеса да испуни сва. (Еф. 4, 9-10).

Ево сведочанства Св. Писма о месту пакла. Његово место "је у најдоњем делу земље" т.ј. у неизмерним дубинама ваздуха. Зато и богонадахнути отац Јован Дамаскин, тумачећи овај део Св. Писма, каже у својим песмама: "Спустио Си се у најниже место земље и уништио си вековите браве, које држаше оне везане, Христе, и трећи дан, као Јона из Кита, васкрсао си из гроба" (Васкршња служба, VI – песма).

У књизи "Врата покајања" одштампане на румунском језику у Братови године 1812. пише: "Пут на небеса путује се силаском (снихођењем), као што се пут пакла путује уздицањем (гордошћу), небо је изнад наших глава, а пакао под ногама нашим, да би стигао на небеса мораш се смиравати да би себе понизио, јер пише у Св. Писму: "Јер сваки који се подиже, понизиће се; а који се понижује, подигнуће се" (Лк. 12, 11).

Што се тиче Раја, он би створен заједно са стварањем првог човека, којему би поверен да га ради и господари над њиме. Пакао би створен од Бога и за оне пале анђеле, који су се претворили у ђаволе, пре стварања

првог човека, у моменту када је Луцифер мислио да "буде исти" са Богом. Једно је Рај а сасвим друго је Небеско Царство. Рај би посвећен човеку пре пада, у коме чекају и душе праведника до страшног Суда, а назван је још и "Аврамова недра"; а Небеско Царство је место где се налази престо и слава пресвете Тројице и где ће ући душе праведника након страшног Суда, названо још и вечно блаженство (Мат. 25, 46).

3. Који је број палих анђела са неба, по Светом Писму и Светим Оцима? На којем месту почивају ђаволи до коначног суда и зашто могу испитати (кушати), чак и погубити људе?

Богмдано Писмо не показује нам тачно број палих анђела са неба, него нам говори да су они што су пали са небеса, заједно са Луцифером, били трећи део небеских звезда, тј. анђела (Откривење 12, 4, 9). А стан палих анђела је у ваздуху, месту између неба и земље (Ефес. 6, 12). На другом месту каже се да су лоши анђели бачени у таму, далеко од лица Божијег, до коначног суда (Ис. 14, 12, 15; 2. Петр. 2, 4; Јуде 1, 6; Лк. 8, 31).

Хришћани, сви прави људи Божији, јесу кушани од злих анђела допуштењем и вољом Бога, да се не би гордили, да би им се кушала вера и да би сву наду положили у Бога (2. Корин. 12, 7; 1. Петр. 1, 6-7). Такође, хришћани су кушани од ђавола да би се испробала љубав њихова према Богу (Изд. 13, 3); да би се кушала наклоност људи ка Богу (Деутероном 8, 2); да би се издвојили добри од лоших и да би се удостојили веће плате. Кушање ђавола не превазилази наше снаге, јер Бог не допушта да будемо кушани изнад наших снага (1. кор. 10, 14; 2. Петр. 2, 9; Открв. 3, 10).

3. Како изгледа вечни живот

О томе шта је вечни живот грубо ће нам испричати следећи догађај. Десио се једном истакнутом лекару по имену Генедије, савременику бл. Августина. Блажени Августин нам овако приповеда:

"Генедије беше материјалиста. Није веровао ни у Бога ни у душу, ни у бесмртност, ни у пакао, ни у ангеле, ни у ђаволе, и био је врло поносан због тога.

Једне ноћи, док је спавао, Генедије усни један сан. Поред његовог кревета појавио се неки младић. Изгледало је да га је он и пробудио и рекао му: "Пођи за мном".

Генедије је драге воље устао и пошао за њим. Неко време су заједно корачали кроз предивна места, док нису дошли до неког града у коме се чула прекрасна музика.

Генадије се пробудио испуњен миром. Уживао је у овом догађају, али како је био материјалиста, није на то обраћао пажњу. "Штета", рекао је, "био је то само сан".

Од тада је прошло доста времена, а онда се десило да је изненада угледао оног истог младића који је у сну стајао уз њега и он га је упитао:

– Да ли ме познајеш, Генадије?

– Врло добро те се сећам.

– Чег се сећаш?

– Сећам се да си једном дошао и да смо заједно отишли у један град у коме се чула прекрасна музика.

– Како си могао да видиш тај град? Како си могао да чујеш музику? Да ли си био будан или си спавао?

– Спавао сам!

– Где је било твоје тело?

– У кревету!

– Да ли су твоје очи биле отворене или затворене?

– Затворене!

– Да ли си ме видео?

– Видео сам те.

– Да ли си ме чуо?

– Чуо сам те.

– Како си ме видео? Којим очима си ме видео? И којим ушима си чуо и мене и музику?

Лекар није знао шта да одговори и младић му је онда рекао:

– Видиш, иако су твоје очи биле затворене, твоја чула неактивна, а твоје тело обамрло од сна и непомично, ти си живео, делао и доживео нешто врло пријатно. Ти поседујеш живот који је назависан од тела. Исто се дешава и након смрти. Видећеш другим очима, чућеш другим ушима и живећеш без тела. Престани стога да сумњаш да постоји други живот.

Генадије се пробудио и поново је желео да каже да је то био само сан, али то више није могао. Овог пута се запитао: Да ли је то био сан или поука?

Није био у стању да да коначан одговор, али је од тог времена почео да верује. Блаженом Августину је ову повест исприповедао сам Генадије, тада већ хришћанин.

3. Да ли је смрт случајна?

Следећи догађај десио се у Америци: један човек је одлучио да се обеси на мосту на реци. Везао је конопцац за ограду моста, ставио омчу око врата и скочио. Док је падао, помислио је да би се нешто могло догодити због чега се не би обесио па је прислонио пиштољ уз главу и управио га ка слепоочници. Метак је, међутим, прошао кроз чвор на омчи и пресекао конопцац. Непосредно испод њега, површином воде је клизио мали чамац у који је човек пао и био спасен! *Не продају ли се два врайца за један новчић? Па ни један од њих не падне на земљу без Оца вашега. А вама је и коса на глави сва избројана. Не бојте се, дакле: ви сте бољи од многог врабаца* (Мт. 10, 29-32).

Христос је рекао: *Вама је и коса на глави сва избројана* (Мт. 10, 30). Ако нам је дакле, на неки начин и сва коса на глави избројана, ако је и то под Божијим надзором, онда то у далеко већој мери морају бити дани нашег живота! Ако чак ни длака не падне са главе а да Господ за то не зна и без Његовог допуштења, онда то мора бити много истинитије када су у питању људи. Било шта да чини, Он то чини разборито расуђујући, иако је за нас већина Његових одлука неразумљива. Управо то је, како каже прича, један ангео Господњи рекао св. Јовану Милосрдном: "Тамо где је Бог ставио тачку, ти немој стављати знак питања".

Поставља се, међутим, следеће питање: који су Божији разлози за човекову смрт? Ми, на пример знамо да крштена новорођенчад, уколико умру, одлазе у рај. Бог је, као свезнајући, свестан ко ће отићи у пакао а ко у рај. Због чега онда допушта да одрасту они људи који ће отићи у пакао; због чега онда они не умиру одмах, чим их крсте? Због чега некога одмах пошаше у рај, узевши га као новорођенче, док другим допушта да горе у паклу? Због чега неке узима (новорођенчад), а неке оставља? Да ли код Бога постоје "привилеговани?"

Таква питања су сасвим логична и људска. Дотле допире наш мозак, и никако даље од тога. Није у стању. Шта ми то захтевамо? Да схватимо Божије разлоге? Ми не можемо у потпуности да схватимо ни разлоге својих ближњих, па како мислимо да разумемо (разлоге) Божије? Ако је чак и најбистрији ум апостола Павла, "уста Божијих", био збуњен Божијим судовима, шта онда да чини наш ум? *О дубино богатајства и премудрости и разума Божијега! Како су неистинитиви судови Његови и неистраживи путјеви Његови* (Рим. 11, 33), јер свемоћни Бог каже: *Мисли моје нису ваше мисли, нишпи су ваши путјеви моји путјеви, вели Господ; него колико су небеса више од зе-*

мље *ш*олико су *п*ушјеви моји виши од ваших *п*ушјева, и мисли моје од ваших мисли (Ис. 55, 8-10).

Требало би, дакле, да и ми запевамо са химнографом: "У дубини судова Твојих, Христе, у пуноћи премудрости Своје, сваком човеку си утврдио свршетак живота, одредио му и време и начин" (Триод, јутрење у суботу пред Месопусну недељу, 1. ода).

Божији разлози могу бити неразумљиви, али су они ипак човекољубиви. У њима се садржи дубина човекољубља. "Ти, једини Творче, који си у дубинама премудрости Своје све уредио из љубави према човечанству и свакоме подарио што је за њега најбоље" (Триод, задушна субота). Не само премудрошћу, него дубинама премудрости и, осим тога, премудрошћу прожетом човекољубљем. "Свакоме си подарио што је за њега најбоље". Свакоме, а не само неким! "Над свим управља доброта Божија" (Василије Велики, 101. посланица). Бог, дакле, свакога узима у најпогоднијем тренутку. Он је спалио Содому и Гомору јер је видео да је у људима замрла и последња искрица покајања. Да су живели дуже, било би им још теже у паклу а, осим тога, зло би се на тај начин продужило. За њих је најкорисније било да умру.

Свети Василије Велики о овоме учи: "Размисли сада о томе да је Бог, Који нас је створио и удахнуо нам живот, свакој души доделио посебан начин живота и за свакога одредио различит починак, јер је за неке уредио да током дуго времена остану у телу, док се други, у складу са тајинственим промишљањем Његове мудрости и правде, брзо ослобађају телесних окова. Исто се дешава и онима који су заробљени; неки дуго остају у тамници и бивају мучени, док друге брзо ослобађају страдања. Тако се дешава и са душама. Неке остају да живе дуже, неке краће, зависно од тога колико се свака од њих удостоји јер Бог, који нас је створио у мудрости и дубини већој од оне коју људски ум може досегнути, провиђа све што се тиче свакога од нас" (Беседа о мученици Јулити).

Много тога откривају нам и сведочења мученика. Тако је, на пример, Бог спасао св. Елефтерија многих страшних мука: ужареног кревета, усијаних решетака, прокључале смоле, бакарне пећи, прождрљивих лавова. На крају је св. Елефтерију одсечена глава. Бог је могао зауставити целата и св. Елефтерије не би био посечен, исто као што је, на пример, зауставио прождрљиве лавове. Његова недокучива премудрост је, међутим, сматрала да је то био најприкладнији начин да светитељ напусти овај свет. "У дубинама Твоје неизрециве премудрости свим људима си поставио границу живота и провиђаш будућност, и Своје верне слуге водиш обитавању у вечном животу" (Молебан, 8 глас).

Митарства

1. Грешници

Грех је смрад због кога се наш ангео-чувар удаљује од нас. (С друге стране, врлина је за ангела-чувара миомирис и арома која га приближава нама. Пост је, на пример, краљица врлина јер очишћује душу од злосмрадија греха и зла, радује нашег ангела-чувара и због те радости он је у односу на нас све пожртвованији. "Јер блудне увреде демона не обесхрабрују пошника и чувари нашег живота, ангели, још ће марљивије стајати крај тебе који си очишћен постом" – из службе на Сиропусну недељу). Све ангеле чуваре непрестано преклињемо "да нас не напусте због нашег неуздржања". Сви они, дакле, који непрестано живе у греху, удаљили су од себе своје ангеле-чуваре и постали слуге демонима. У смртном часу, приступају демони и узимају њихове душе односећи их право у пакао. *Безумнице, ове ноћи тражиће душу твоју од тебе* (Лк. 12, 20), тј. тражиће је демони, јер "оскрнављене и непокајане душе прихватају демони" (св. Теодор, Епископ едески).

Будући да су такви грешници, они неће стати пред Христа, јер је то велика част! *Зајмо се неће грешници одржати на суду* (Пс. 1, 5). Зато се у Еванђељу које се чита на Месопусну недељу (Мт. 25, 31-46) каже да Он неће судити похлепнима, убицама, варалицама, прељубницима и развратницима; не, дакле, зато што у свету нема грешника, него зато што су они недостојни такве части. Они ће бити васкрснути, али не зато да би им било суђење, него због још веће осуде" (св. Григорије Палама, 13. беседа).

2. Праведници

Праведници *не долазе на суд* (Јн. 5, 24). Они одлазе право у рај и не пролазе кроз митарства. "Душе неометано пролазе кроз ваздух и зли духови их у томе ни најмање не спречавају" (бл. Теогност). Црква се томе нада и за то се моли: "Нека моја душа не види мрачна и тамна обличја злих духова и нека је приме Твоји светли и понизни ангели" (суботња полуноћница).

Душе праведника не примају само ангели, него и Сама Пресвета Мајка Божија, па чак и Сам Христос! Сам Христос је дошао и примио душу Своје Мајке. "Ти, Сине мој и Боже, прими мој дух!" Када је издахнуо св. Сисоје, дошли су св. Антоније, св. апостоли, ангели и Сам Христос, говорећи: "Дајте ми пустињски сасуд". Јасно је, дакле, да су пресвета Богородица,

св. Сисоје и многи други светитељи и мученици отишли право у рај, не пролазећи кроз митарства.

Митарства, дакле, постоје због оних који овај свет напуштају у млаком, безвољном моралном стању. Она постоје за оне који из овог света одлазе "током зиме страсти или у суботу" (в. Мт. 24, 20), тј. не усавршивши се у врлини. Они су "одговорни пред судом и испитивањем у време одмазде" (бл. Теогност). "Говорећи о бекству у суботу или у зиму, Учитељ предсказује прикривено, као у загонетки, пометњу садашњег доба које је седми дан у седмици, када ће се крај као зима вратити" (Триод, вечерња на Светли понедељак).

3. Шта су митарства

О митарствима је написано много тога, али је најјаснији и најразумљивији опис који је ангео Господњи дао св. Макарију Египатском. Навешћемо одломак који се односи на њих: "Од земље до неба постоји лествица, и на сваком њеном степенику налази се легион демона. То су такозвана митарства, где зли духови пресрећу душу и доносе записана сведочанства показујући их ангелима и говорећи: тог и тог дана тог и тог месеца ова душа је учинила следеће, било да је крала, била развратна, починила прељубу или рукоблудничила, да је лагала или подстакла некога на злодело. И све остало рђаво што је та душа починила, они показују ангелима.

Ангели онда показују свако добро дело које је та душа учинила, као што је милосрђе, молитва, присуствовање литургијама, пост или било шта друго. Ангели и демони тада сабирају ова дела и ако открију да је добрих више него лоших, ангели закриљују душу и односе је на следећи степеник, док демони као бесни пси шкргућу зубима и хитају да ову убогу душу претму из ангелских руку. Душа у међувремену дрхти и обузима је страх и она као да покушава да се сакрије у ангелско наручје, и постоји велика расправа и пометња док се ова душа не ослободи руку злих демона.

Они долазе на следећи степеник, где се налази следеће митарство, још свирепије и страшније. На њему такође постоји много ларме и велике и неописиве вреве око тога коме ће припасти та несрећна душа. Вичући на сав глас, демони испитују душу, застрашујући је и говорећи: "Куда си пошла? Зар ти ниси запрљала и потпуно оскрнавила св. крштење? Зар ти ниси она која је оскрнавила ангелску одежду (схиму)? Врати се, сићу. Иди у мрачни пакао. Иди у неугасиви огањ. Иди црву који никад не дрема".

Ако се деси да душа буде кажњена, зли демони односе је у преисподњу, на мрачно и жалосно место. Авај оној души у којој је рођен такав човек!

И ко ће нам, свети оче, говорити о тескобама какве ће кажњене душе заде-
сити на том месту? Ако се, међутим, открије да је душа чиста и безгрешна,
она се са великом радошћу узноси на небо".

Запажено је да ђавоимани људи имају способност да неким људима
казују о њиховим греховима, позивајући се исцрпно на место и време када
су их починили. Они, међутим, могу разоткрити само исповеђене грехо-
ве. Исповеђени грехови за демоне више нису грехови. *Благо ономе, којему је*
ојрошћена кривица, којему је зрех покривен (Пс. 32, 1). То се дешава кроз
свето, душеспасоносно тајинство Исповести. Исто се дешава и када су у
питању митарства и ваздушни демони. Они пишују само исповеђене
грехове. Зли духови заборављају исповеђене (и покајане) грехове, ма какви
да су и ма колико да их је било. "... И поново се вазневши упитих ангеле
говорећи: на који начин човеку могу још у овом свету бити опроштени
грехови и како могу бити уклоњени из књига ваздушних демона? А они ми
одговорише: Они у век могу бити избрисани и опроштени када се човек
покаје и исповеди".

4. Шта да чинимо?

Митарства су дакле, застрашујуће искушење за душу. Њоме овладава-
ју страх, стрепња и бол. *Живе би нас јрождрили, кад се расјали гнев њихов на*
нас. Пошћоила би нас вода, река би покрила душу нашу; покрила би душу
нашу силна вода (Пс. 124; 3-5). У тим пресудним тренуцима, души је по-
требна наша помоћ. Господ је рекао: *Овај се род не изгони осим молићвом и*
јосћом (Мт. 17, 21). Души су, према томе, потребне наше **МОЛИТВЕ**. Демо-
ни су преклињали Господа *да им не зајоведи да иду у бездан* (Лк. 8, 31) и да
им допусти да уђу у крдо свиња. Господ је чуо преклињања демона! Чија
преклињања? Демонска, оних истих који непрестано воде битку са Господом!
И дојустии им... (Лк. 8, 32). Зар онда Господ неће услишити слична
преклињања хришћана који се свакодневно боре да изврше Његову вољу?
Разумљиво је да ће њих далеко радије услишити" (св. Јован Карпатски).
Због тога треба усрдно да се молимо милосрдном Богу и служимо бдења за
преминуле.

Св. Серафим Саровски приповеда: "Упокојиле се две монахиње, и обе
су биле игуманије. Господ ми је открио да су њихове душе имале тешкоћа да
прођу кроз ваздушна митарства. Три дана и ноћи сам ја, најнижи грешник,
молио и преклињао Мајку Божију за њихово спасење. Доброта Божија им се,
молитвама Пресвете Богородице, напакон смиловала. Прошле су кроз ва-

здушна митарства и задобиле опроштај грехова" (Житије св. Симеона Саровског). Значајно је овде приметити да је Господ открио св. Серафиму да ове душе имају тешкоће са митарствима. Зашто је то Господ открио? Да би се светитељ за њих молио. А зашто светитељу? Зато што је светитељ и што његова молитва поседује одважност. Због тога ју је Господ и чуо.

Какво је значење **свећа** које палимо непосредно поред тела почившег? Оне су такође молитва. Чак се ни руке почившег не полажу низ тело него се постављају у виду крста како би и мртво тело, добивши облик крста, подржало душу.

Најмоћније оружје против страшних ваздушних демона је **св. Причешће**. То је ватра која их удаљује. На тај начин душа безболно пролази кроз ваздушна митарства, праћена светим ангелима. Св. Јован Златоуст каже: "Још ми је неко рекао ко то, опет, није од некога чуо него се лично удостојио да види и чује – како оне, који треба да напусте ово место, уколико се причесте чисте савести, прихватају и окружују св. ангели када им се душа разлучи са телом и то због св. Причешћа" (Беседе о свештенству, 6. беседа, 24). Због тога Црква посебним каноном одређује св. Причешће за оне који су на самрти (13. канон 1. Васељенског сабора).

5. Дочекивање душе

Тако, кажем вам, бива велика радост пред анђелима Божијим због једнога грешника који се каје (Лк. 15, 10). То је јасно и из параболе о блудном сину (в. Лк. 15, 11-32).

Ако је дакле толика радост пред ангелима због једног грешника (чије спасење још није осигурано јер су људи колебљиви), колико се тек морају радовати када слуге Божије напуштају овај свет као победници. Њихово спасење је извесно! Тада је, заиста, велико славље на Небу!

Св. Јован Златоусти каже:

"Краљ је у рату, бори се са опасним непријатељем. Он га поражава, нагони у бекство, уништава. Враћа се у свој град као победник. Како га људи дочекују? Кличући због његовог великог тријумфа. На исти такав начин и Небеса дочекују душе које су се у овом веку на земљи бориле са кнезом овога света и поразиле га, а сада се као победници враћају на Небеса. "Отворите се широм врата и примите Мајку незалазне Светлости" (вечерња на празник Успења Пресвете Богородице). Ангео Господњи је рекао св. Макарију: "Ако се нађе да је душа чиста и безгрешна, узноси се са светлошћу и тамјаном и они је (ангели) прихватају у наручје".

Нису ангели једини који се радују и дочекују душу, ту су и светитељи и праведници, а такође и сродници. "Док ми је ангео то говорио, изненада се зачула велика бука јер су пристизали ангели носећи душу, певајући псалме, са тамјаном и свећама које су блистале, и пратили су је дугим низом свећа, а она је такође приступала са великом радошћу и одважношћу, док су јој душе праведника ишле у сусрет" (Велики Синаксар, август, стр. 112, на грчком).

Чудно је да су у Америци људи, који су у потпуности овоземаљски, а били су клинички мртви, доживели да им се накратко душа одвоји од тела и оде у други свет. Видели су митарства и своје пријатеље и рођаке док дочекују њихове душе. Када су се вратили, све су причали људима који су били равнодушни; неверницима и научницима који су од тада почели дубоко да размишљају о томе. О "спровођењу" душа.

"Када душа прође страшна митарства, она се радује и слави, клања се пред својим Створитељем" (бл. Теогност). "Она тада долази пред престо Господњи и клања се пред нашим Господом и Богом Исусом Христом". Она је тада "спроведена". У откровењу ангела читамо: "Она тада види зборове св. апостола, св. мученика, св. отаца, девет анђелских чинов, сав тај неизрециви сјај, и чује ону анђелску мелодију и нечувену лепоту".

Након овог поклоњења, ангели је враћају на земљу и указују на она места на којима је обитавала у овом животу и одмеравају њена дела, како добра тако и лоша, и кажу: "Овде си клеветала, тамо се будаласто понашала, овде си убила, тамо починила кривоклетство, овде била неправедна, тамо си хулила, овде давала новац под интерес, тамо си била пијана, овде свадљива, тамо увредљива. Затим набрајају добра дела: овде си дала милостињу, тамо си постила, овде си се покајала, тамо присуствовала литургији, овде си опет била на литургији, овде на молепствију, овде на бдењу, овде на молитви; овде си се молила на коленима, овде стојећи, овде си била уздржљива, итд, продуживши тако до деветог дана. Деветог дана, поново одлази на поклоњење, као што је ишла и трећег.

Након другог поклоњења, ангели је поново одводе у свет, показују јој рај, наручје Аврамово, скиније и места починка праведника; показују јој и мучење грешника... када све то види, враћа се на поклоњење четрдесетог дана, због чега се на тај дан чини помен покојнику; тог дана, души се мора изрећи одлука и она мора отићи куда је одредио човекољубиви Бог, сагласно делима и поступцима које је починила у овом свету. На месту које јој је одредио Бог она борави до васкрсења, када ће и тело устати и наслађивати се својим делима".

9. Међусобни однос душа

1. Праведници

Да ли се међусобно познају?

Славу коју си ми дао ја сам дао њима, да буду једно као што смо ми једно (Јн. 17, 22). Где је јединство, ту је и љубав. А где је љубав, постоји заједништво и општење. Отуда следи и познавање. Рај значи љубав. Према томе, јединство, заједништво, општење и у исто време познавање. Св. Симеон Нови Богослов каже: "Ако, дакле, свети постају боголики и познају Бога онолико колико Бог познаје њих, и ако Син познаје Оца као што Отац познаје Сина, онда ће и свети видети и познати једни друге (Τα Ἐψυχιστικόμενα, стр. 230).

Св. Макарије је упитао ангела Господњег: Реци ми, свети ангеле, да ли почивши познају једни друге у том вечном свету? Уследио је одговор: "Слушај, свети оче, као што и у овом свету људи спавају до јутра а следећег дана устају и препознају оне које су познавали и претходног дана, поздрављају их и разговарају са њима, и често седе заједно радујући се и распитујући се једни за друге, исто се дешава и у том свету; сви познају једни друге, радују се и разговарају". Тако је Антоније Велики желео да сретне св. Пахомија док је овај још био жив, али није био у прилици да то учини. Био је, међутим, сигуран да ће га срести у царству Божијем: "Заиста, често сам желео да га и лично видим, али вероватно да нисам био тога достојан. У Царству небеском видећемо један другог, а видећу и остале свете Оце". Ава Пимен је исто то рекао својој мајци, која је силно желела да га поново види на земљи. Тако је учинио и св. Симеон Столпник (Стилит), док је монахиња Софијана, која је била у другом свету, исповедила: "Тамо сам видела свог оца, свештеника Јована и моју мајку Анастасију, као и једну од мојих сестара, која је раније умрла".

Поставља се питање: да ли праведници познају оне које су већ срели на земљи? Или све праведне? Знанае и незнанае? Ангео Господњи је рекао св. Макарију Египатском: "Као што неко оде на тржницу и тамо виђа и имућне и убоге, и пита ко је овај а ко онај, и распитивањем дознаје за оне које никада раније није срео, исто се дешава и тамо". На тај начин је и св. Андреј, Христа ради јуродиви, трагао по рају, када је стигао тамо, желећи да види Пресвету Богородицу. (Свети су му међутим рекли да Пресвета Богородица никада није у рају и да стално корача по земљи).

На ово питање постоји још један одговор. Апостол Петар, Јован и Јаков препознали су Мојсеја и Илију на гори Тавор (Мт. 17, 5). Будући да

ништа нису питали, како су могли знати ко су они? Или, како је свети Сисоје могао препознати св. Антонија, пророке, св. апостоле? Апостоли на Тавору и св. Сисоје бежаху у том тренутку озарени светлошћу Христовом. Били су причасници Божанских Светлости. У тој Светлости, у Господу, три апостола су истог часа препознала пророке, а св. Сисоје пророке и апостоле. Тако ће, у вечном животу, светлошћу Христовом сваки човек препознати све друге "Чак ће и они, који се у овом свету никада нису срели у телу", пише св. Симеон Нови Богослов, "препознати једни друге јер, као што никако није могуће да Отац не познаје Сина или Син Оца, исто тако и свети, када постану богови по благодати, када Бог буде обитавао у њима, неће моћи а да не препознају једни друге, него ће вечно гледати славу једни других, као што Син види славу Оца и Отац славу Сина (Τα " Εψ" ρισκο" μενα, стр. 230).

2. Они у паклу

Да ли они познају једни друге?

Анgeo Господњи овде категорично одговара: "Грешници су и тога лишени". То исто је и пагански жрец рекао св. Макарију: "Ми никога не можемо да гледамо у лице, али смо леђима припојени једни за друге". Управо стога што у паклу нема јединства нема ни љубави, па према томе нема ни општења, тако да нема ни познавања. Тамо влада мржња! Зло и непријатељство. Овде на земљи, када се двоје људи посвађају и смртно се омрзну, не желе ни да виде једно друго. Чак и име оног другог, када га чују, услед мржње изазива у њима одвратност. У паклу је све то умножено по хиљаду пута! Пакао, *што је њаишња и сирадање због штога што је немогућно више волеши* (Достојевски, "Браћа Карамазови").

Шта је корисно за душу

Задушна субота: Црква је установила посебну службу (јутрење, вечерње, божанствену Литургију) за све душе од Адама до данас: "опет се молимо за блажени помен и вечни починак свих који су се упокојили са надом у васкрсење... од почетка па све до данас". То су задушне суботе, и установљена су два таква дана у току године.

Један такав дан су Задушнице у суботу пред Месопусну недељу. То има симболично значење, јер претходе Месопусној недељи, када се чита Еванђеље о Страшном суду. Преклињемо Господа да помилује душе.

Друте су Задушнице пред св. Педесетницу. Црквено предање каже да се душе у паклу ослобађају од Васкрса до Педесетнице. Пресвета Богородица молила је то од Господа након што је у пратњи архангела Гаврила сишла у пакао и Господ је услишио Њену молбу. На Педесетницу, душе се поново враћају у пакао, због чега је на вечерњој на педесетници трећа од колено-преклоних молитава посебно намењена починку душа. Тако су и установљене Задушнице пред Педесетницу. Да би Господ био милостив према душама које се враћају на место мучења.

Узрастање праведника

Они *узрасћају из силе у силу* (Пс. 84, 7, по верзији Септуагинте, код Даничића: "Иду збор за збором"). То се односи на праведнике. Како су не-престано бивали просветљивани овде, они то настављају и у будућем животу. Они ће све време узрастати. "Љубав нема граница и ми никада нећемо престати да растемо у њој, и у садашњем и у будућем животу, примајући у светлости Божијој светлост богопознања" (св. Јован Синајски, Лествица, 26. поука). Исто се односи и на ангеле. Св. Григорије Синајски у вези са тим пише: "У будућем веку, ангели и светитељи, кажу, никада неће престати да урастају у обогаћивању својих дарова, нити ће се умањити мера коју имају; јер у том веку неће бити слабљења и смањења врлине на грех" (Добротољубље).

Може ли, дакле, ико схватити радост и наслађивање праведника у будућем веку? Ум осећа вртоглавицу! Да ли је вечни живот бесконачан? Такво је онда и узрастање праведника. А таква је, дакле, и њихова радост.

Постоји међутим, у томе и нешто чудно:

Иако ће они непрестано узрастати, иако ће се њихово озарење (освећење) вечно увећавати, они никада неће достићи Светлост Христову, нити ће постати истоветни са њом! Она ће увек бити далека. Вечно. Јер је Господ увек недостижан. *Он једини има бесмртност и живи у светлости неприсној, Кога нико од људи не може видети* (1. Тим. 6, 160).

Старац Тадеј Витовнички

"Мир и радост у Духу Светом"

Витовнички стослов

Поуке старца Тадеја

1. Бог наш дошао је, овде, међу нас, да нас опет доведе у првобитно стање, какве нас је и створио. Он је све учинио да Га човек може разумети. Он је могао да спасе човечански род и на други начин, али човек, кад је пао, сам је пореметио сав свој унутрашњи умни апарат и онеспособио се за добро. Потпао је под власт духова злобе, драговољно им се предао у њихову власт и заробљеништво.

2. Зло, које постоји, Бог није створио. Зло је од умних, мислених духова који су отпали од љубави Божанске, који су се окренули према својој личности (себи самима) и остали непокорни; и који су почели умовати своје умовање. Али, ма колико се свака умна сила, која није сједињена са Извором живота, трудила да нешто добро учини и говори, све те добре речи и све што она ради осољено је смрадом пакленим, јер је једини Бог – Извор мира и радости, љубави и правде и добротe.

3. Сва створена бића су ограничена, а оно што је ограничено није савршено, него је створеним бићима дато да се усавршавају.

4. Међутим, створена бића су пала. Прво нису сачували своје достојанство (неки) Анђели, па после, због зависти тих палих духова, пали су и наши прародитељи Адам и Ева. И у нама се исто укотвила та особина – паклена завист. Завист не преза ни од чега и Богу у лице стално говори противно, свуда и на сваком месту.

28. Ниједном мисленом покрету (који долази) из душе не сме бити центар било који од предмета овде на земљи. Мислени центар љубави је Господ и са Господом љубимо све. Кроз Њега и у Њему је све. Не смемо да се везујемо за предмете (земаљске).

29. Анђелски чиновни се не заробљавају мислено у твари. Они гледају твар, али се мислено у њу не заробљавају. Јер, њихов мислени центар је заро-

ођен једино силом Божанском, којом све љубе. А ми, кад видимо неку ствар која нам је привлачна, прилепимо се (одмах) за њу. И то је убитачно и страшно. Зато што ако дуже тако остане, она нам постаје идол. Уместо Бога, у нашем срцу је тада та ствар, било да се ради о живој или мртвој (ствари).

87. Каква је брзина Анђела? Анђели су духовна бића, а брзина духа је као кад се мисао креће. Брзина мисли је средња брзина духа.

Монашки пут старца Тадеја

Оче Тадеје, док сте били старешина у манастиру Горњаку дошао Вам је један младић који је имао редак дар виђења духовног света. Испричајте нам нешто о томе...

Тај дечко је био родом из села Радинача, близу Смедерева. Он је био, тако, малоуман дечко. После смрти мајке остао је да живи са сестром. Она се удала и отишла у једно село близу Свилајнца. Његов отац је требало да иде на робију и тако је дечак морао отићи да живи код сестре. Често је знао да оде у село, а после више не зна да се врати кући па морају да га траже по селу. То је стварало помутњу у породици његове сестре и она дође једног дана у манастир Горњак, ја сам био старешина, и каже: "Да ли бисте хтели да примите мога брата, он има 19 година и хоће да ради, све хоће, али је мало малоуман. Оде и морамо стално да идемо по селу да га тражимо. А овде нема нигде села, далеко је, у планини. Он ће овде да вас слуша. Може да ради све послове". Па, рекох, доведи га. И она га доведе. Плашио се сам да спава, па замолим о. Наума, старца, да га прими. Једну недељу дана је био код старца, и после старац каже: "Знаш, оче, да га ти преместиш негде са неким другим братом. Ја сам стар, већ при крају живота. Он чим се смрдне, одмах нешто види. Па онда ми стално прича, а мени није до његових прича, ја хоћу да се молим". И ја га онда преместим у одељење где је био искушеник, садашњи епископ Сава. Ја сам га примио у манастир, а није онда имао ни осмолетку, ту је учио и осмолетку завршио, после владика каже: "Хајде да га пошаљемо у богословију", и он заврши. После смрти владике Венијамина упише факултет, који такође заврши и за кратко време после тога поста владика. И, метнули смо још један кревет у одељење и тако је тај дечко био са Савом, док Саву не позваше у војску. Он остаде сам, а било га страх да сам спава. И онда после увече одем ја тамо, на Савин кревет. Чим се угаси светло, он почне да прича. "Је ли видиш, оче?", каже. Ништа ја не видим, одговорим. "Види, иде служба у цркви". Не видим. "Па

како не видиш?" Па ти видиш, али ја не видим. И тако је много причао... Види Пресвету Мајку, види Анђеле, и духове злобе, па се плаши од њих, много се страши, много страхује од њих. И онда, ја питам њега – већ сам пре поднео молбу за Свету Гору, да идем тамо – да он моли Пресвету Мајку, да пита да ли ћу ја да идем на Свету Гору. "Хоћу да питам, хоћу. А знаш шта ми каже Пресвета Мајка? Љубимче моје, ти видиш ово зато што си малоуман, дато ти је да видиш, а други не могу". Зато што је малоуман, прост као дете... И он је молио Пресвету Мајку, да пита да ли ћу да идем на Свету Гору. И каже: "Знаш шта каже Света Мајка? Хоћеш да идеш на Свету Гору, хоћеш". И једног дана, гледа: "Види, оче, доведоше једнога црнога, два анђела, један са једне, други са друге стране, онога... јао, оно је ђаволче. Није као анђели, он је црн, то је ђаво. Да видим шта они кажу, због чега су га довели ту". Гледа, слуша... "Је ли видиш ти, оче?" Па не видим! "Ма како да не видиш, гледај!" Прост као дете... "Знаш, то ђаво хоће да се покаје".

Значи, и међу њима (злим духовима) има покајника, али пошто им организација којом су скупа свезани не допушта покајање, не сме ни да помишља док не нађе групу Анђела и уђе међу њих да га они заштите од духова злобе. На тај начин једино је могуће појединачно покајање, јер међу њима има злији од злих. И каже: "Јесте, хоће да се покаје. Јесте, ђаво је. Ево видиш, долази сад нека роса, као киша на њега пада са висине, је ли видиш ти то, оче?" Не видим. "Па како не видиш, гледај!" Па гледам, али не вреди. "Сад све бељи постаје, губи ону црнину што је на њему. Она га пере, чисти га... Сад, ено је и он бео као и они Анђели са стране што га држе. Е, сад га уведоше у цркву". Интересантно... Тај дечко је вероватно жив, он је млад тада био. Кад му се отац вратио са осуде, онда је дошла сестра по њега и одвела га.

Хвала Вам, оче, и благословите...

Колико људи ће да се сјасе?

Па, Господ зна. Господ жели (да се сви спасу). Свако је позван. Много је позваних, али мало одабраних. Да се молимо Господу да будемо у реду Његових одабраних. Да нас не остави, јер ми смо слаби. Ми смо тако заљубљиве природе у овом свету. Нисмо као Анђели. Анђели се не заљубљују у твари. А ми, што год видимо да је згодно и по нашем укусу, одмах бисмо хтели за себе да придобијемо. И чим придобијемо, ми брзо изгустирамо ту ствар. И само за кратко, и одмах прелазимо на други предмет. Желели бисмо нешто друго. И никада да зајазимо те своје осећаје. А кад смо ми такви, шта да очекујемо од ближњих, кад смо и ми такви превртљивци? Час једно, час друго, час треће... Значи, треба да се запечатимо тамо где је оно што је непоколебљиво. Ми тра-

жимо ослонац овде на земљи, а сваки ослонац нам се измакне. Немамо тог ослонца који ће да буде неизмењив, постојан. Једини такав ослонац је Господ. Он је неизменљив, исти у векове. И ко се нада у Њега, неће бити постићен.

Послушност почиње од родитељског дома

Ето одакле почиње послушност, од родитељског дома, од мале колевке, а траје нам до краја живота, јер ћемо увек, кроз цео живот, имати нешто да учимо и да се усавршавамо, јер се и Анђели и Свети усавршавају, бесконачно прелазе из познања у познање, из силе у силу. Тако и ми овде на земљи исто, или се усавршавамо у добру или падамо у ниско мудровање.

О политичарима, одбрани куће, покајању, једномислености, сили Божијој

– Оче Тадеје, ојпроститиће, ако је Бог један, зашто би идеја уједињења човечанства у љубави под једним Богом била сајтанска, и да ли ми као православци треба да вређамо неке будисте, који, по мени лично, нису уопште лоши и који су у врлини можда и више него ми?

Не, не смемо никога да вређамо! Ми смо позвани да будемо као Анђели, и били смо такви пре пада, али смо пали и сад смо деца палих родитеља. Ми не смемо никога да вређамо. Анђели никога не вређају и ми никога не смемо вређати, ни мислима ни понашањем, ни животом. И кад би тако било, била би хармонија у свету и не би било дисхармоније.

О богомољачком покрету и владика Николају

– Оче Тадеје, хтео бих да питам, ипостоји једно древно пророчанство са Исиока о добу Кали Југе и у коме је предвиђено тачно шта ће се све дешавањии. Прокоментаришиће то?

За то пророчанство нисам ни чуо, па према томе не знам о чему да ти кажем.

Има разних пророчанстава... Тако имамо, на пример, у нашем народу код Ужица, Тарабиће. Тарабићи су били прости људи, сељаци, побожни, али нису били баш толико упућени у дубине разумевања хришћанског живота, нити у разумевање мислене борбе између злих духова и Анђела. Јер, видите, у њиховим пророчанствима виде се и духови злобе, јављају се и

они, као пророчанство. И казују (духови злобе) оно што знају, шта им се допушта (да знају), јер нису свезнајући, али брзо добијају обавештења: шта се дешава у том и том крају, у том и том времену...

Ми смо Хришћани само на папиру

– Зашићо се рађамо оче?

Да Господ, после нашег пада, није допустио да се рађамо, човечански род би се угасио, а треба да се попуни човечански род, да попуни број оних Анђела који су пали, а то је огроман број.

Господ је још у шестом веку хтео да скрати век овом свету, али је због молитве Мајке, и пречистих трију душа, продужио век овом свету, али нас није оставио без батина. Допустио, да се појави Мухамед и да нас гони, нас Нови Израил. Муслимани су бич хришћанима. Господ је допустио да незаконити син – Арапи, гони законитог – Нови Израил. Господ је могао то да спречи. Господ се родио у Палестини, па и Пресвета Мајка, па и Апостоли. Мала Азија је пуна Светитеља, човече, па ту је Свети Григорије Богослов: зар они нису моћни да Господа умоле да опет ту (у Малој Азији) буду Хришћани, као што је то некад било. Али, допуштење од Господа је (да Хришћана ту не буде). Ми смо Хришћани на папиру, а на делу – шта смо? Често смо гори и од незнабожаца и од многобожаца, те још увек батине добијамо.

О страдању људи и палих духова

Све што је створено, створено је као узвишено, свака твар. И духови који су пали су створени као савршена бића. Они су пали са умног савршенства у ниско мудровање и, пошто су се удаљили од Извора живота, они траже утеху у (лажном) животу, они немају прави живот, него га траже у предметима, у ономе што је ограничено. То им је утеха, то им је храна. Стално. Али, пошто су се удаљили од љубави, а знају како је било кад су били под руководством Духа Светога, у пуној благодати, они желе да то копирају, и варају људе, човечански род варају, дају (лажну) утеху, али само да би придобили људе.

И људи се тако баве многим стварима: филозофијом, размишљањем, научним достигнућима, али све је то кратко. Та је утеха исувише кратка. И опет (код људи) настаје чамотиња, усамљеност. Јер људи се овде на земљи осећају усамљени и међу својим најрођенијима, а то је зато што смо пали. Деца плачу, а плач је то и родитеља.

Тако исто, и духови који су пали, и они, такорећи, осећају усамљеност, па су стално једни с другима, па свашта (зло чине), као што и људи овде на земљи греше. Пали духови су једномишљеници, и заједно су па свашта раде... свакодневно... тако да се утеше, али утехе нема. Тако и људи, они иду тамо па разбијају чаше и флаше, и поднапију се, па се враћају кући разбијених глава и – опет ништа. Никаква утеха не бива. Онда траже у другом правцу живота... и нигде да нађу утеху. А они који се сједине са Господом, знате, кад се сједине као што то Анђели чине, они су вечно у миру, у непрекидном миру и радости. Код њих је неизмењив мир, неизмењива радост.

Господ и Анђели учествују у нашим патњама

Свети Оци кажу да Анђели учествују у нашим патњама, и њима је жао што никако не можемо да дођемо к себи, да се и ми обратимо к Господу, да се растеретимо од тих наших брига и наших секирација, да све то предамо Господу, јер се Он брине (за нас). Од кад нас је створио, Он се брине о нама, шта ће с нама (бити).

"Не противити се злу" значи – сачувати свој унутрашњи мир

Знамо како је Господ, док је био у телу, био пажљив према свима, према свакоме, према онима који су Га гонили. Он, Бог Свемогући, Чија само једна мисао и реч и – све пада, све се руши. Али, Он нам је показао пут како треба да се учимо да се уклањамо од зла. И Господ Сам каже: *да се не противимо*. Каже да се не противимо злу, а "не противити се злу" значи – *сачувати свој унутрашњи мир*. Противљење је зло, оно жели да истом мером узврати, и онда настаје ратовање, и то је, онда, храна палих духова под небом. А кад нападају, а немају противљење онда им оружје одмах пада и поражени су. Зато се по сваку цену потрудимо, уз помоћ Божију, да Га стално молимо: "Господе, да ми сачуваш унутрашњи мир, да ме научиш како да будем мирна, тиха, блага душа, као што су Анђели Твоји и Свети".

Због пада човека, све страда

Чудна смо бића. Много смо награђени од Господа, а то не схватамо. Пали смо и због пада човека све страда, и сва природа, јер је човек послед-

њи створен да буде господар целог материјалног света. Наши прародитељи су се кретали као Анђели, као духови, материја је била одухотворена, а не овако груба (као данас).

После прекршаја заповести (Божије) одмах је настала грубоћа. Зато апостол Павле каже: "Ево и природа уздише очекујући избављење синова Божијих". Очекује природа да будемо избављени и да она буде ослобођена од трулежи, јер је сад трулежна и изменљива. А у нама, у нашем организму, постоје сви могући минерали што постоје и у космосу. Ми смо били господари, а сад је све против нас устало, јер смо ми криви (за пад свега). Сад треба да се поправимо, да се све око нас обнови.

Хришћанство није религија, већ откривење вечности и живота

За Хришћанство не може да се каже да је религија. Хришћанство је откривење вечности и живота. Велика је радост Анђела што се Бог тајно од вечности открио своје створењу (човеку) и Анђели су много радосни због тога. Наша (човечанска) природа је ушла у тајанство (Свете Тројице) и то је бескрајан дар, а ми то тако мало ценимо и залепили смо се за ову земљу. Овде нам је дато да се припремамо за вечност, да савладамо зло, да никад од љубави Родитеља (Небеског) не отпаднемо.

О како смо неблагодарни, како смо се прилепили за ову трулежност!

Ми (род људски) смо били једна целина, а од кад нас је грех раздвојио и разбио, немамо јединства. Зато је Господ и дошао да расточено сједини. Анђели у Царству Небеском су једномишљеници, живе сједињено у сродству неисказаном, а ми људи, овде на земљи, сви смо разбијени.

Живимо у породици, са родитељима, браћом и сестрама, и опет нисмо задовољни, осећамо се усамљеним, јер је свако оптерећен. Ми хоћемо да се одвојимо (од породице), да будемо са неким, и да посветимо себе некоме, да му посветимо и срце своје и цело биће своје. То душа човекова захтева. Зато Господ, кад је створио Адама, рекао је да није добро да човек буде сам, и зато му је створио друга у животу. За Бога су они (Адам и Ева) били једно, није било мушког и женског пола.

Али, после пада све се то пореметило. Господ је рекао: "Рађајте се и множите се, и напуните земљу". Какво је то рађање било пре пада, то је за

нас несхватљиво. Требало је да се напуни земља, али не земља као тачкица у васиони, већ требало је сва васиона да се испуни (људима).

Наши прародитељи тада нису имали ово трулежно, смртно тело, нису морали да једу, да би одржали физичко тело, тело је било од одухотворене материје.

(После пада) Сам Бог је морао доћи у природу која је пала, а коју је Он створио, да је преобрази и да је васкрсне, да је доведе у првобитно стање. Кад буде дан Страшног суда, кад нас Господ позове на Суд, онда ћемо сви поново добити одухотворено тело.

У нашим прародитељима, који су били круна стварања, био је заступљен сав материјални и духовни свет. После пада је све поремећено, ни материја није оваква била (каква је данас). Господ је хтео да опет преобрази у првобитно стање не само човечански род, већ и сав материјални свет у космосу, да поново буде одухотворена материја. Апостол Павле, на једном месту, каже да све у космосу што постоји треба да се доведе у нетрулежно стање, пропадљивост у непропадљивост.

На дан Страшног суда, Господ ће да покрене све стихије материјалног света космоса, покренуће их брзином већом од светлосне брзине. Заповедиће и тако ће и бити. И биће да ће све старо да прође, настаће ново небо и нова земља, где времена више неће бити, неће бити (овог) сунца, него ће Бог светлети!

Каква велика радост и какво велико откриће, и за Анђеле велико откриће! Апостол и каже: јер би и Анђели хтели да завире у тајне Свете Цркве, у њене дубине.

(О) како смо ми мало благодарни и много незахвални, како смо се прилепили за ову трулежност!

Кажњени Анђео

Оче, хоћеште ли да нам испричате нешто о оном Анђелу што га је Господ казнио и отерао у пустињу зато што је тај Анђео кажњавао народ.

У Египту, у једном манастиру имали су једног свог подвижника који је био око три сата удаљен од манастира у пустињи. Монаси су чули да он разговара са Анђелом и замолили игумана да их пусти да га посете и питају шта он то разговара са Анђелом, шта му Анђео говори, јер их је то интересовало. Кад су били у близини његове келије, видели су једнога монаха на стени. Он их упита где иду. Они одговорише да иду код свог сабрата. Поздравите га са моје стране и кажите му да сам га много молио да се моли за

оно што сам га ја молио. Кад су стигли код монаха, нису му одмах пренели поздраве и молбе, него су га питали да ли овде у близини има још неки подвижник, па би хтели и њега да посете. Он рече да нема живе душе у близини. "Добро", кажу они, "ми ћемо ти испричати нешто, а потом да нам признаш. Видиш оно брдо велико, срили смо једног монаха на стени који нас је упитао где ћемо, и ми смо му рекли код тебе. Замолио нас је да ти кажемо да се молиш усрдно за оно што је он тебе молио. Ето видиш, да ту живи још неко, а ти кријеш од нас". Старац је ућутао. Они су наваљивали да каже и најзад старац пристаде. "Добро", каже, "ако ми обећате да ником ништа нећете да кажете док сам ја жив, а кад се упокојим причајте. Оно што сте видели није монах него Анђео". "Управо смо због тога и дошли", казаше они, "дошли смо, јер смо чули да разговараш с Анђелом".

Једног дана ја се молим у својој келији, кад видим поред мене се моли неко, ја се крстим и он се крсти, и то правилно. Кад смо завршили молитву, питам га: "Ко си ти, одакле си ти, да ниси пустињак?" "Не", каже он, "Ја сам дошао код тебе с једном молбом. Ја нисам човек, ја сам Анђео". "Па како Анђео, па дошао код мене?", питам га. "Па ето, рећи ћу ти. Господ ме је послао у неки предео на земљи да благо казним тај народ због њихових грехова. Ја сам пошао, обишао све, и кад сам видео како они страшно вређају Господа, распалио сам се ревношћу за Господа и строгом казном сам их казнио. Кад сам то урадио онда ме је Господ упитао зашто нисам казнио благом казном као што ми је рекао и због тога што Га нисам послушао одстрањен сам од послушања. И ево ја лутам дуго и дуго (пошто за Анђеле године не постоје) и дошао сам код тебе да молиш Господа да ме врати на послушање где сам био". "Па како да се ја смртан човек молим за тебе?", упитам ја. А он каже: "Кад ја не бих знао да Господ слуша сваку ону душу која Му се усрдно обраћа и предано Му служи, ја не бих ни дошао код тебе да те молим, а ја знам да Господ слуша". Видите, Анђео је прекршио заповест Божију коју му је Бог дао и сам је добио казну, и сад лута!

Бог нам не даје Своју силу док се не очистимо од зла

Господ има пуно невоља са нама, да нас очисти од зла. Он је жељан да нам да Божанску снагу, али та Божанска снага коју би нам Господ даровао у пуноћи, због тога што још нисмо очишћени од зла, претворила би се (у нама таквима) у црну магију, као што су и неки Анђели пали у зло.

Људи се Божанском силом штите од палих духова

А пошто је Бог свуда присутан, пали анђели (духови под небом) не могу да раде шта хоће, већ могу да чине зло више преко људи. Ми се Божанском снагом штитимо од њих. Ми људи имамо огромну снагу и кад бисмо се (мислено) концентрисали, (пали духови) не би могли чинити зло и оно што Богу није мило. Тамо где се служи молитва, (пали) анђели, који чине зло, немају дејство.

Све источњачке религије су под влашћу духова злобе

Свуда, и на истоку и на западу, рашириле су се разне филозофије као што је, на пример, индијска филозофија, са својим учењима. Под видом (наводног) растерећења од исувише брзог темпа живота људи "вежбају" нервни систем, али то је чисти индијски култ. Све источне религије су под руководством духова злобе, све је то (својеврсна) магија, и људи (после тога) не могу ње да се ослободе.

Зашио је на Истоку расиропирањена ша религија?

Човечански род је изгубио прави појам о Богу.

Познато је у историји света да су и у Асировавилонце ушли духови злобе, дали су им своју филозофију, на разне начине, и тако их држали у шасти. После су на позорницу дошли Египћани и њима су откривали разне правце учења, обмањивали их и држали их у власти. Исто тако и Грке, Римљане и тако даље.

И нас Хришћане заварavaju. Мали је број оних који верно и предано служе Господу. Преподобни Исак Сирин каже, у оно време: "Једва да се од десет хиљада душа, нађе једна душа која је предана Богу".

Видимо да се време испуњава. Јога вежбе прошириле су се на цео свет. Из просветних установа су избацили веронауку, а јога-вежбање су увели као праксу. Кад дође време, интелектуалци приме све оно што им се намеће.

Кад општи са Анђелима у Царству Небеском душа заборавља све земаљско

У Царству Небеском, кад дођемо у додир са Анђелима осећамо невестоватно сродство, видимо да живимо један у другом, да смо једно, и то је сродство које се овде на земљи не може осетити. Зато душа и заборавља све, кад пређе у вечност, јер кад дође у додир с Анђелима који зраче љубављу и добротом она добија (небеску) лакоћу.

*Презвијер Руфин***ИСТОРИЈА МОНАХА У ЕГИПТУ****СВЕТИ АНТОНИЈЕ ВЕЛИКИ**

Између осталих поука, велики ава Антоније својим слушаоцима откриваше понекад и тајне невидљивог света – не да би задовољио испразну радозналост, већ само из жеље за моралном коришћу, за одвраћањем од могућих саблазни. "Појављивање светих анђела" – говораше он тихим и мирним гласом – "душу испуњава радошћу, усхићењем, надом. Са њима је Господ, извор свију радости. Ум наш, озарен светлошћу анђелском, постаје светао, ведар и спокојан. У души се разгорева жудња за добрима небеским. Душа као да је приправна да се сједини са блаженим духовима, како би се скупа са њима вазнела на небо... Светлоносни духови су толико кротки, толико милостиви, да, чим човек, због несавршености своје природе, доспе у стање смућености због њихове необичне светлости – они истога трена из срца изгоне сваки страх. Нису оваква јављања злих духова: од њих се у души рађа ужас, смртна чамотиња, равнодушност према подвизима добра, оживљују страсти... У таквим се околностима ограђујте знамењем крста... Уколико им допустимо да макар мало завладају над нама, семе зла које они посеју у нама укорениће се и узрасти... Тада се они сами некако настањују у нама и постају видљиви и у телу и у злим делима нашим... Но немојте се плашити напада њихових. Сила је њихова скршена доласком Господњим на земљу. Имајмо у добrome надању свагда овакву помисао: Господ је с нама – и непријатељи нам не могу зло нанети! Јер непријатељи се увек везују за слабости наше: чим опазе страх, колебање, смућеност – одмах се, попут лупежа, прикрадају месту остављеном без страже, па помисли наше преувеличавају, смућеност и страх доводе до неслућених размера, и душу излажу мучењу. Али чим приметите чврстину наде наше, они се са срамом удаљују, ишчезавају попут дима. Знајте: све је у руци Божијој, и демон нема власти над душом хришћаниновом..."¹

¹ Из писама светог Антонија монасима.

ПУТОВАЊА У ЕГИПАТ У IV ВЕКУ

Крајем IV stoleћа у Александрији је живео знаменити хришћански учитељ Дидим. Његови родитељи, хришћани, васпитали су га у духу хришћанског благочашћа. У детињству је Дидим доживео велику трагедију: као петогодишњи дечак, који је много обећавао, брзо напредујући у свему, од изненадне болести изгубио је вид. Али без обзира на то, дечак је молио да га не оставе ненаученог читању и писању – а учење је већ био започео пре болести – те је и заиста успео да овлада овом вештином користећи као помагала покретна слова, на основу којих је састављао речи и читаве реченице. И тако се он са невероватном ревношћу сав одао науци, као да је желео да надомести изгубљени вид. Још у младићском узрасту хитао је к најпознатијим учитељима у своме граду и потпуно савладао световне науке онога доба – граматику, реторику, поезију, философију и музику. О величини његових способности говори и невероватна чињеница да је управо њему, Дидиму, иако лишеном вида, пошло за руком да реши и најтеже геометријске задатке, а ради постизања тога циља он је сам израдио фигуре које никада није видео! Дидим беше студиозно ишчитао дела Платона и Аристотела, али круна свих његових напора било је подробно и темељно упознавање са Светим Писмом. Научио је напамет целу Библију, Стари и Нови Завет, и био је кадар да проницљиво тумачи најтежа места из ових списа. Добро су му била позната значајна дела Оригена, његовог великог претходника у проучавању текста Светог Писма, али, иако га је дубоко уважавао као научника, Дидим се клонио његових грешака, остајући целог свог живота дубоко привољен православној вери. Његова одважност у одбрани православља против Аријевих следбеника подстакла је светог Атанасија да му изрекне похвале. Са свих страна – из Мале Азије, из Сирије, Палестине притицали су чудесном слепом учитељу вере не само обични људи, него и најзнаменитији епископи, желећи да у додиру са њим захвате са извора хришћанске мудрости и да чују његова тумачења Светог Писма. Међу његовим ученицима били су и отшелници из Тиваиде. И сам велики Антоније је, долазећи из дубине своје пустиње, посећивао Дидима. Дидим је светом Антонију поверио своју тугу због тога што је остао без вида. "О, Дидиме" – ускликну велики подвижник – "немој се жалити на губитак вида, немој тако говорити! Ако ти Бог није подарио телесне очи, које имају сви људи, па чак и најнечистије животиње: змије, муве, гуштери – знај да ти је подарио очи анђелске, да Га Созерцаваш лицем у лице!" Блажени Јероним се читавих месец дана наслађивао разговорима са Дидимом, да би се касније са усхићењем сећао тих

сусрета. "Тај чудесни слепац је уистину *видилац*, у пуном библијском смислу те речи, као што су се пророци називали *ѿајновицима*. Поглед његов лебди над земљом... Дидим има очи – онакве очи каквима је украшена невеста из 'Песме над песмама', очи за које Христос заповеда да буду управљене према висинама, како би сазнале злате ли се њиве и је ли сазрело класје..." Слепи тумач Писма гостољубиво је примао ходочаснике, и слава његова обишла је читав свет... Руфин с пуним правом износи: "У то доба Египат беше славан по мужевима најученијим у хришћанској мудрости!"²

О АВИ ЈОВАНУ³

Неки људи, наставио је ава Јован, можда су се по неком спољашњем изгледу одрекли света, али су заборавили да очисте и срце своје од порока и да промене нарав своју. Такви врло често иду у потрагу за светим оцима, како би чули од њих какву поуку, али обично је не би примењивали на себе, него свуда наоколо би се хвалили тиме што су видели или чули од некога подвижника, и друге би исто тако они сами подучавали, као да су то њихове сопствене речи или знања. Они се касније труде да се домогну чак и свештенства. А како може неко ко је и сам подлегао пороцима и страстима поучавати другог који је можда и чистијег срца од њега? Не кажем да треба да се избегавају нека духовна звања или свештенство, него нема потребе да га неко сам од себе тражи. Пре свега, треба се потрудити да се из срца избаци сваки порок и навићи се само на добротина. Бог ће сам изабрати себи Слуге, јер као што каже Јеванђеље: "*Није ваљан онај који се сам хвали, нејо којеја Госјод хвали*" (2. Кор. 10, 18).

² Apolog. II, 424.

³ Joanne. У Martyrologium Romanaum под 27. мартом читамо: "*У Еѿийју живљаше S. Joannis Eremitae, човек велике свейосѿи, који је ѿорег својих великих врлина, ѿседовао и ѿророчки дар. Предсказивао је императору Теодосију ѿбеде над ѿиранима Максимом и Евѿенијем*". Ово исто налазимо и у *Минеју*, 20. септембар. О овом подвижнику писали су и многи црквени писци: Блажени Августин у свом делу *De Civitate Dei*, књига V, 26. глава; Касиан (Cassianus), књига IV, 25. глава; *Instit. et Collat*, књига II, 9. глава; *Coliat*, књига XXIV, 26. глава; *Sidonius Carmine* 16. и на многим другим местима.

Frater (брат) Theodoricus Loher Cartusianus (картузијански), у своме делу *Vitarum Patrum* (*Живой ѿшаци*), уписао је и овога подвижника Јована из *Римској Марѿиуроѿија*, мислим под 28. април, али ту се говори о другом Јовану (Joanne Abbate), који се под именом Leone Isaurico борио за култ предака још као паганин. А овде је очигледно, јер нам то сам текст открива, да је ава Јован из овог првог поглавља живео за време Теодосија.

Главно дело монаха јесте да се непрестано моле Богу. И то на такав начин као што пише у Светоме Писму: *"И када сѝојишѝе на молишѝви, ѝрашѝајѝе ако шѝа имашѝе ѝрошѝив која; да и Ошѝац ваш који је на небесима ойросѝиѝи вама саѝрешѝења ваша"* (Мк. 11, 25).

Према томе, ако неко стане пред Господа, као што смо већ горе споменули, чистим срцем, ослобођен од свих порока и страсти, тај може видети Бога, али не телесним очима, него духовним созерцањем.⁴ Богу се увек ваља приближавати постепено, кроз молитву, са трепетом, онолико колико је томе човеку доступно. Онај који тражи Бога треба своју душу да одврати од свега другога, по речи Светога Писма: *"И ѝознајѝе да сам ја Бог"* (Пс. 46, 10). Када тако човек делимично позна Бога, онда он може да добије познање и о свим осталим тајнама. И што душа његова буде и чистија, више ће му се Бог откривати и јављати му тајне Своје. Постепено такав човек постаје пријатељ Божији, као што и пише у Писму: *"Више вас не називам слуѝама, неѝо сам вас назвао ѝријашѝељима"* (Јн. 15, 15). И све што зашѝте од Господа даје му Бог, као драгом пријатељу. И све анђелске силе и сва небеса воле тога човека као пријатеља Божијег. И ви који сте већ одабрали да угађате Богу треба да се удаљите од сваке сујете, духовне прљавштине и од чулних наслада, али најважније је да се душа ослободи свакога порока. Господ, желећи да кроз подвиг изградимо бестрашће у нашим срцима, каже у Светом Писму: *"Уђишѝе, на уска врашѝа; јер су широка врашѝа и шѝрок ѝушѝи шѝшо воде у ѝројасѝи, и мноѝо их има који ѝиме иду. Јер су уска врашѝа и шѝсан ѝушѝи шѝшо воде у живоѝи, и мало их је који ѝа налазе"* (Мт. 7, 13–14). Спаситељ жели овде да каже како се широки пут отвара свакој души када она жури да удовољи свакој својој жељи, односно она бира тесан пут када се одриче својих наклоности. И не сме човек да се горди због својих подвига, него да се уклања што даље у пустињу. Услед честих посета човек се погорди, попусте узде уздржања и умерености, и полако се укорѝењавају навике и потребе чулног наслађивања. Тако и савршени подвижници падају, а и Давид пева о томе: *"Далеко бих ѝобеѝао, и насѝанио се у ѝусѝишѝи. Похѝшѝао бих да ушѝечем од вихора и буре"* (Пс. 55, 7–8).

⁴ Строго се чува од грешке антропоморфа, односно оних који су Богу приписивали људске одлике. Оваква и слична учења свакако су дошла и у то време до манастира у Египту. Зна се какву је пометњу у Александријској цркви изазвала расправа: Да ли Бог има тело или не? Када је Теофил, који је исправно мислио да је Бог без тела, изложио своје учење, био је нападнут од групе египатских монаха.

Све ово, и још много другога (Pallad. 44. глава), говорио је ава Јован о сујети. После и других беседа о разним корисним стварима рекао је на крају и ово:

— Сада ћу вам испричати шта се недавно догодило са једним нашим братом. Можда ће вас овај пример учинити још опрезнијим. Бејаше у суседној пустињи монах који је живео у једној пећини. Он је био човек великога уздржања, који се трудио да сваки подвиг испуни, чак је свакодневно и хлеб себи правио. Дан и ноћ је проводио у молитви и његову душу украшаваху само добра дела. Пошто је тако проживео много година, почео је да верује у себе, заборавивши да му је све што поседује дато од Бога. Такво стање духа одмах примети нечастиви и дође му увече у лику прекрасне жене, која је залутала у пустињи. Како је лутала данима, она дође преморена у пећину овога монаха и уђе код њега. Паде пред његове ноге молећи га да је прими на конак.

— Лутала сам по пустињи — рече монаху — али ме је ноћ стигла. Дозволи ми да предахнем у углу твоје пећине, јер се бојим звери.

Монах се сажали на њу и одведе је у дубину своје пећине.

— Зашто си лутала по пустињи? — упита је монах.

Она, одговарајући му, поче да га заводи ласкавим и заводљивим речима, полако га наводећи на блуд. Разговор међу њима био је све приснији и веселији. Она је почела да га и додирује својим рукама, а њему су се множиле помисли и жеље. И шта рећи даље? Монах је постао демонски плен. Заборавио је на свој позив, на своје завете... Она одмах потом ишчезе, а пећина се испуни смехом многих демона, који су му се ругали, говорећи: *"Сваки који себе узвисује йонизиће се, а који себе йонизује узвисиће се"* (Лк. 14, 11). Тада је он, схвативши шта му се све догодило те ноћи, провео цео дан у плачу без наде на спасење. Уместо да обнови свој дух и подвиг, он предаде себе, по речима Апостола Павла, разузданости *"иа чини сваку нечистиюју с йохлейом"* (Еф. 4, 19). Он се вратио назад у свет, што није требало да уради, и тако је и даље остао обманут од ђавола. Јер то је игра његова: да оне који су учинили неки грех обмањује како немају снаге да се опет врате подвигу. Сада он избегава сусрет са монасима. Није добро очајавати над собом, јер ако би овај некадашњи монах хтео да се врати у пустињу, наравно да би врло брзо био удостојен пређашњег достојанства и благодати.

Или, испричаћу вам шта се догодило са једним другим подвижником (Pallad. 45 глава). У граду је живео неки човек који је учинио многа зла. Међутим, Бог не заборавља никога, па тако и њега призва на покајање. Удаљио се на неко гробље, где је свакодневно оплакивао сва своја пређашња

злодела. И дане и ноћи проводио је лежећи на земљи, лицем окренут ка њој, не изговарајући ни једну реч, не спомињући ни име Божије, јер је себе сматрао недостојним живота. Могли су се само чути јецаји и плач. Пошто је у пустињи провео недељу дана, почеше да му се јављају демони, који су му и помагали у његовим злоделима, говорећи:

— Где је онај развратник, који је живот провео у телесним наслађивањима? Зар си тек сада, пошто су ти досадила злодела, решио да постанеш добар хришћанин? Сада си се сетио када више немаш снаге! Остарио си у пороцима и испуњен си нашим злом, а сада још и неко добро очекујеш! Зашто беспотребно исцрпљујеш себе када ти то није потребно? Ти ћеш овакав бити и у аду, шта сада ново хоћеш? Хајде, крчмари и блуднице те чекају! Спремили смо ти нову радост живота! Знамо шта може да те поврати! Зар нећеш ускоро кренути са нама на обична дела своја?

Убеђивали су га да крене са њима, али када ништа не успеше, они га шчепаше и почеше га тући и мучити. Страшно су га претукли, оставивши га полумртва. Ујутру га пронађоше рођаци и мештани, који су га наговорали да напусти то место. Он, чим дође себи, настави да јеца и плаче и не хтеде да их послуша.

Демони дођоше и следећи ноћи, али овај пут нападоше га са још већом жестином. Много тога говораху му, али он је и даље јецао и само је ово рекао:

— Боље је умрети, него покорити се демонима.

Дошла је трећа ноћ. Мучења су се наставила, а и тело овога несрећника већ је било изнемогло. Пошто видеше да се он не предаје, отидоше. А на одласку су непрестано говорили:

— Победио си нас! Победио си нас!

Овај монах је после описаних мука доживео тако велико савршенство, да је могао до смрти, без већих искушења, живети у гробовима. Ту се подвизавао, чинећи многа знамења и чудеса. Сви су гледали на њега као да је сишао са небеса и сматрали га за анђела. Многе је подстакло на ревност према добру и на избегавање очајања. Много је било оних који су се по његовом примеру поново враћали подвигу и достигали такве духовне висине о којима раније нису смели ни да помишљају. После су видели да је све могуће и да Бог никога не оставља. Смирење и обраћење ка Богу доноси сва блага, а гордост и очајање смрт и погибао.

У нашој пустињи је живео још један монах. Скоро цео живот је провео у веома строгом уздржању и већ је био зашао у дубоку старост. Само добра

дела су га украшавала. Много је voleo безмолвије. Проводио је дане у молитви, појући псалме и духовне песме. И Бог је њему још за живота, као заслужном војнику, припремио награду. Док још живљаше тако на земљи, Господ га удостоји да му свакодневно шаље хлеб са неба. Тако је благоугодан био подвиг његов, да га је Бог већ у овом животу удостојио тако великих тајни, што се није често могло видети. Кад год би осетио глад, било је само потребно да уђе у своју пећину и тамо би пронашао на столу парче веома чистог хлеба, невероватног укуса. Окрепивши се, он би одмах настављао своју молитву и појање псалама. На крају га је Бог удостојио посебног дара пророштва. Из дана у дан све више је напредовао у својој врлини, али умало није пао када му је једном наишло искушење. Почео је да се горди својим подвизима и да сматра све што је постигао својом личном заслугом. Када се ова мисао потпуно укоренила у његов ум, почео је да верује како је већи од других људи. Такође је мислио да има и већа знања и да познаје многе тајне Божије. Све више се ослањао на себе, а и његово молитвено правило се потпуно смањило. Псалме није више појао као некад, него је журио да што пре заврши како би имао времена за одмор. Био је потпуно и лењ за молитву, а и његова славословља више нису била тако дуга. Све теже је устајао из сна, мисли су му почеле да блуде, ум је потпуно пао са своје пређашње висине, а у дубини срца су му се множиле одвратне мисли, и све више му се јављала жеља да се врати у свет. У његовој пећини га је и даље свакодневно чекао хлеб. Он га је узимао, али није се мењао, нити је схватао озбиљно своје губљење ревности. Једно вече, завршивши своје молитвено правило, ушао је у пећину и пронашао је као и обично парче хлеба, али тај комад није био као некад чист, него чак напротив, потпуно прљав. Монах се веома ражалости што је хлеб прљав, али га ипак узе и поједе. И следећег дана његова ревност се још више смањила. Наставио је да чита своје свакодневно правило, али је све време био потпуно расејан, мисли су му лутале за време молитве, а ум се потпуно предавао блудним помислима, тако да је почео да их доживљава као стварне. Увече уђе у пећину и нађе на столу хлеб, који беше као да су га мишеви и пси изгризли, а мрве свуда наоколо просуте. Видевши то монах поче да плаче, али те сузе нису биле довољне да угасе његову похотљивост. Ипак он поједе тај хлеб и оде на одмор. Тада помисли почеше да као стреле обузимају његов ум са свих страна и он на крају би ухваћен као плен. Решио је да ипак оде у свет. Уставши, он крену према насељу које беше далеко од његове пећине. Сву ноћ је ишао кроз пустињу, али насеље је било још увек далеко од њега. Пошто је већ био исцрпљен и измучен жегом, он се осврну око себе не би ли видео можда неки

манастир у близини. Угледавши пећину некога брата, упути се ка њој како би се ту мало одморио. Чим је монах приметио непознатог госта, одмах га је одвео другим монасима који су им као анђели Божји потрчали у сусрет. Примили су га, опрали му ноге и окрепили га. Када се мало одморио, игуман и братија су молили госта, као што је то и обичај у манастирима, да им каже неку поуку о спасењу, јер су га сви сматрали веома образованим и са великим искуством у духовном животу. Он их је подучавао да буду истрајни у подвизима, како да одбацују нечисте помисли и како да избегавају демоне. И још много тога им је проповедао о подвижништву. Завршивши поуку, помисли у своме срцу: "Друге учим, а сам грешим! Како ја, овако недостојан, смем да исправљам друге, а не исправљам себе? Зашто учиш друге?" И тада он поста свестан тежине свога пада. Опростивши се са братијом одмах се вратио у пустињу, у своју пећину. Павши на земљу, завапио је:

— *"Каг ми Госѿод не би био ѿмоћник, брзо би се душа моја ѿреселила онамо ѿде се мучи"* (Пс. 94, 17) и *"умало ме не убише на земљи"* (Пс.) 118, 87. Заиста се испунише на мени речи из Светога Писма: *"Брати ѿмојан од брајиа јесѿе као ѿврѿ ірад, и као ѿврђава неосвојива"* (Приче Сол. 18, 19).

Од тога дана цео свој живот је проводио у плачу и сузама, а није више добијао ни хлеб са неба. Завукао се у дубину своје пећине, где је лежао у праху и пепелу, јадикујући и непрестано молећи се, све док му се није јавио анђеол Господњи речима:

— Господ је примио твоје покајање и смисловао се на тебе! Сада се чувај и немој да се поново погордиш. Послаћу ти у посету братију коју си ти подучавао, и донеће ти благослов. Поделите заједно трпезу и подајте благодарност Богу нашем!

О АВИ ОРУ⁵

У Тиваиди видесмо још једног и веома поштованог мужа, Аву Ора (Pallad. 9. глава). Он је био игуман манастира у коме је живело преко хиљаду монаха. По својој одећи и спољашњем изгледу, овај деvedесетогодишњи старац седе браде до груди, свежег лика, беше као анђеол Божији. И сам поглед на њега уливао је велико поштовање према њему.

⁵ Нор. У Минеју под 7. августом, налазимо његово име: *"Sanctus Or in pace quiescit"* (*"Свети Ору миру скончава"*); Palladii Lausiaca historia 9. глава, затим помињу га Sozomenus I књига 6. глава: 28. Niceph. IX књига, 34. глава; Hieronymus epist. Ad Clesiphontem.

Видети и: Martyrologiis под 12. новембар; Molanum 15. глава de Martyriolog. Rowseydus.

У почетку је живео сам у најудаљенијем крају пустиње, а после је основао обитељ у близини града. Пре његовог доласка на месту данашњег манастира није постојало ништа, права пустиња. Својим рукама је овде засадио прво дрво, и врло брзо наред пустиње је израсла густа шума. Оци који су живели са њим испричали су нам да на овом месту није било ниједне травке, нити икаквог другог зеленог растиња када је Ор почео да гради манастир. Разлог за сађење шуме био је велика брига за братство које се сакупљало око њега. Оно (братство) није више имало потребе да лута по пустињи у потрази за неопходним плодовима. Сада се више нису удаљавали од манастира, јер су све имали у својој обитељи, нити су могли да се изговарају за своју лењост у молитви.

Ава Ор хранио се травом и корењем сматрајући ово биље најјукснијим међу свом осталом храном. Пио је само воду, коју је иначе у овим крајевима где се он подвизавао било тешко пронаћи. Дан и ноћ је проводио у молитви и славословљима. Када је доспео у дубоку старост јави му се анђеоски Господњи:

— Из тебе ће произаћи велики народ, и многи људи ће бити поверени твоме руководству, и спашиће се помоћу тебе многи. Не бој се ничега! Нећеш оскудевати ни у чему потребноме до своје смрти. Шта год да ти затреба само заишти од Господа и биће ти дано!

Саслушавши анђела, ава Ор одмах отиде у суседну пустињу недалеко од града, те начини једну колибу, где је у почетку живео сам. Хранио се само неким травама, када их је налазио, и то најчешће једном недељно. Био је неписмен, али када је напуштао своје пређашње место подвизавања, пошто је одлазио у крајеве где ће бити у непосредном контакту са људима, примио је од Бога необичан дар да је могао, иако неписмен, да разуме текст који су му доносили монаси. У ствари, он је знао напамет Свето Писмо и када му је братија приносила Библију он је говорио све као да чита из ње. Такође је имао и дар да изгони зле духове. Многи исцељени бесомучници су нам то посведочили. А чинио је и друга исцељења.

Много монаха и других посетилаца свакодневно је долазило к њему. Тако смо и ми били међу њима. Када нас је угледао, све нас је радосно поздравио и својим рукама нам је омио ноге. Сви смо се заједно, по већ нама познатом овдашњем обичају, помолили, а потом нам је дуго тумачио текстове Светога Писма, непрестано се враћајући на молитву. Велики подвижници нису скраћивали своје правило ни када су имали посетиоце, него су се непрестано враћали на њега. Беседио нам је много о оцима и о њиховим духовним подвизима:

— Познавао сам једног подвижника — говорио је ава — који пуне три године није узимао земаљску храну, него му је анђеоло Господњи свака три дана доносио небеске дарове који су му били уместо јела и пића.

— Такође сам познавао још једнога човека — наставио је ава Ор — коме су се јавили зли духови у виду небеских војника, са огњеним колима и са много оружја, као да су кренули у велики бој. И један међу њима се издвојио као неки цар и рекао му:

— Човече, ти си све испунио. Остало је само још да се поклониш мени, и ја ћу те узнети на небо Илији.

Саслушавши га, монах му не поверова, него помисли у себи: "Шта то значи? Ја се свакодневно клањам Спаситељу и Цару моме, ово није Он! То Спаситељ не би тражио од мене!" И одмах је одговорио:

— Ја имам свога Цара, коме се непрестано клањам и служим! Ти ниси мој цар!

После ових монахових речи демони ишчезнуше и више га никад нису узнемиравали.

Све ово и још много тога што нам је испричао није се догодило другима него њему самоме. У то су нас уверили други оци који су били сведоци свих тих догађаја.

Велики је то подвижник и многи су га прославили још за живота. Непрестано су му у манастир пристизали нови искушеници и монаси, за које је он био у стању да за један дан сагради келију, позивајући сву братију да у овоме учествују заједничким радом: једни би доносили воду, други камење, трећи би секли дрва, и већ до увече келија би била готова. Ава Ор би је затим снабдео свим неопходним стварима за живот и потом би је предавао новоме брату.

Једном је код њега дошао један лукави, лажни брат. Сакрио је своју одећу, појавио се скоро наг и представио се као сиромаш. Ава Ор, који је имао дар прозорљивости, одмах препозна лажи, изведе га пред цело братство и изобличи га пред свима. Нико није смео ништа да слаже пред њим, јер је знао да ће одмах бити откривен.

Такво је било његово духовно савршенство и богатство благодати. И све је ово он стекао подвизима, уздржањем и чистом вером. Многи од братије који су живели са њим достигли су исто тако велико савршенство, тако да када би се сви сабрали у храму, личили су на хорове анђела, који су својом телесном и душевном чистоћом узносили неућутне песме и хвалу у славу Господњу!

О БЕНУ⁶

Један од стараца (Pallad. 49. глава) кога смо такође видели у Тиваиди превазилазио је својом кротошћу све људе. То је био отац Бен. Братија нас је уверавала да се из његових уста никада није могла чути ни клетва, ни лаж, нити га је неко видео у гневу. Није изговарао чак ниједну сувисну, нити празну реч. Цео живот је проводио у дубоком ћутању. Био је тихе нарави и у свему се уподобљавао анђелима. У бескрајном смирењу сматрао је себе ништавним. Дуго смо га молили да нам каже неку поуку. Испунио је жељу нашу и изрекао неколико речи о кротости.

Једном је нилски коњ опустошио оближње имање. Земљорадници су молили старца Бена да им помогне. Када је дошао на то место и пошто се појавила ова звер, старац јој се обратио следећим речима:

— У име Исуса Христа забрањујем ти да пустошиш ову земљу!

Звер је одмах почела да бежи као гоњена анђелима и никада више се није појавила.

Испричао нам је како је на сличан начин отерао и крокодила.

О АВИ АПОЛОНИЈУ⁷

Беше једанпут глад у Тиваиди. Мештани су знали да у близини живе подвижници који на чудесан начин добијају храну. Они заједно са женама и мештанима дођоше код Аполонија, молећи га за мало хране и благослов. Не двоумећи се, он је сваком ко је долазио по храну давао, не бринући се да ли ће бити довољно за братију. Остале су биле само још три котарице хлеба, а мештане је мучила све већа глад. Тада светитељ нареди да се и та котарица изнесе и подели народу, а иначе овај преостали хлеб је био намењен монасима. Када донесоше котарицу, ава подиже руке ка небу и повиче да сви чују:

— Зар рука Господња не може да умножи ове хлебове?

Дух Свети каже да неће нестати хлеба у котарицама док сви не окусе од новог хлеба. И многи очевици су нас уверили да је у наредна четири

⁶ Veno. Видети: Palladio 44. глава; Sozomena VI књига, 28. глава; Niceph. IX књига, 34. глава. Rosweyodus.

⁷ Appollonio. Његов живот детаљно је описао Timotheus Alexandrinus, а од њега је преузео Episcopus Soyomenus VI књига, 28. глава; Niceph. XI књига, 34. глава.

У грчкој варијанти Созоменовог текста стоји Apo, Ilwj, а у latinskoј Appollos.

месеца непрестано било хлеба за све оне који су долазили код братије по храну. Исто то је учинио и са житом и уљем. Демон, изненађен његовим способностима, дође да га куша:

— Ти ниси Илија, апостол или неко други од пророка па да смеш ово да чиниш?

— Шта ја то чујем — рекао је ава сатани — зар и пророци и апостоли нису били људи као и ја, а они су нам и оставили да чинимо све ово? Или је можда Бог само тада постојао, а сада га више нема? Бог је свемогућ и може све чинити. А ако је Бог тако благ и добар, зашто си ти тако зао?

Све ове догађаје и чудеса испричали су нам монаси који су живели са њим у манастиру и који су се исто тако одликовали великом светошћу. А и ми сами видесмо многа чудеса: За време трпезе братија је доносила пуне котарице хлеба и, када би се најели, сви монаси су опет враћали пуне котарице. Ово је само један пример, а видели смо тако много сличних догађаја које нисмо кадри све ни да забележимо.

О АВИ СИРУ, ИСАИЈИ, ПАВЛУ И АНУВИЈУ

Ево шта нам је још испричао Коприн (Pallad. 55. 56. 57. 58. глава):

— Једном су се ава Сир, Исаија и Павле срели на обали реке. Они су били праведни оци, великога уздржања и дубоке благочестивости. Сабрали су се, јер су се спремали да посете једног подвижника Ануфа. Требало је да пређу и реку, али у близини није било лађе. Рекли су један другоме:

— Хајде да се помолимо Богу за наш подухват.

Али Павле и Исаија се обратише ави Сиру следећим речима:

— Ти се први помоли Господу. Ми знамо да те Он слуша и да ће испунити твоје молбе.

Ава Сир је замолио и њих да клекну, а и сам је пао на лице своје пред Господом. Завршили су молитву. Сви су устали, и гле, обали се приближавала лађа потпуно опремљена за пловидбу. Оци уђоше у лађу веома брзо, те за један сат пређоше пространство за које би им иначе требало три дана.

Пошто изађоше на обалу, рече Исаија:

— Господ ми показује мужа код кога ми журимо. Ево он нам иде у сусрет.

На то ће Павле:

— И мени открива Господ да ће Он кроз три дана узети оца Ануфа к Себи.

Сва тројица се са обале запутише према манастиру. Не прође много времена, и видеше како им Ануф иде у сусрет, поздрављајући их:

— Благословен је Господ који је благоизволео да вас видим у телу, као што сте ми се раније показивали у духу.

И одмах поче говорити о подвизима и заслугама сваког од њих пред Господом.

А на то Павле рече:

— Господ нам је открио да ће те кроз три дана узети к Себи из овога света. Испричај нам стога о својим успесима у духовном животу и о својим подвизима којима си угађао Господу. Теби не прети опасност од сујете пошто ћеш ускоро напустити овај свет. Зато својим духовним потомцима остави поуке и сећање на своје подвиге.

— Не сећам се својих великих подвига — одговори старац Ануф. — Ево на шта сам само пазио: Откако сам у време гоњења исповедио име Спаситеља нашег, чувао сам се да после исповедања истине не изађе лаж из уста мојих, да, заволевши небеско, не постанем пристрасан према земаљском. И у свему овоме помагала ми је благодат Божија. Нисам имао потребу ни за чим земаљским, јер су ми анђели Божији доносили храну коју сам желео, а по милости Божијој знао сам све шта се догађа у свету. Срце моје свагда се просвећивало светлошћу Божијом и, будући њоме озараван, нисам имао потребу за сном. У мени се свагда разгоревала жеља да видим Господа. По милости Божијој мој анђео чувар није одступао од мене, учећи ме свакој врлини у овом свету. А та светлост неугасиво је сијала у мојој души. Све моје молитве Господ је испуњавао без одлагања. Јављали су ми се безбројни анђели који су стајали пред Њим. Видео сам и хорове праведника и зборове мученика и саборе монаха и свих светих који у чистоти срца неућутно прослављају Господа. Видео сам и сатану и анђеле његове који су осуђени на вечни огањ. Исто тако и вечно блаженство које је припремљено праведницима.

Ето то и много шта друго слично овоме казивао је он у току та три дана и затим је предао дух свој Богу. И тога часа смо видели како су анђели примили душу његову и узнели је на небо. Чули смо и појање којим је душа његова, узлазећи ка Господу, певала хвалу Свевишњем.

О ХЕЛЕНУ⁸

Овде је живео и један други свети муж по имену Хелен (Pallad. 59. глава). Још су га у детињству научили да служи Господу. Захваљујући строгом уздржању и светим правилима он је достигао високо духовно савршенство. Још као дете, живећи у манастиру, носио је по потреби из суседног манастира ужарени угаљ без последица на његову одећу и тело. Братија се дивила овоме чуду и старала се да подражава његовој пламеној ревности и подвизима његовим.

Једном приликом док је обитавао сам у пустињи, појавила му се жеља да једе мед. Погледавши иза себе видео је саће пуно прелепог меда. Схвативши да је то обмана ђавола, истог момента је укорио себе:

— Бежи од мене, варљива похото! У Светом Писму је написано: *ѿо Духу ходише, и ѿхоѿиу ѿтлесну нећеште учиниши* (Гал. 5, 16). Одмах је напустио ово место, удаљио се у дубину пустиње и тамо се предао веома строгом посту како би казнио себе због телесне жудње. У трећој недељи поста виде по пустињи разбацане разне плодове од сваког рода. И то је била мрежа подмуклог ђавола. Схвативши то, узвикнуо је:

— Написано је: *Не живи човек о самом хлебу, но о свакој речи која излази из уста Божијих* (Мат. 4, 4).

Дошла је и четврта недеља поста. Када је утонуо у сан, јави му се анђеоло Господњи речима:

— Устани и једи оно што пронађеш, без икакве сумње!

Када се пробудио видео је извор из кога је полако текла вода, а он је био окружен ароматичним растињем. Почео је да бере плодове, да их једе и да пије воду са извора. Уверио се да никада у животу није пио и јео ништа слађе и пријатније. У тој околини пронашао је пећину у коју је понекад долазио да се одмори. По милости Божијој њему никада ништа није недостајало за телесни живот, све му је давао Господ када би затражио.

⁸ Heleno. Видети: код Sozomenus VI књига, 28. глава; Nicephorus XI књига, 34. глава; Cassiodorus VIII књига; Tripart. Hist. 1. глава; код свих ових споменутих аутора његово име овако стоји: Helles, а у Паладијевом Лавсаику: Hellen. Rosweyudus.

О ПРЕЗВИТЕРУ АПЕЛЕЈУ⁹ И ЈОВАНУ

Видели смо још једнога презвитера у суседној области, оца Апелеја (Pallad. 60. и 61. глава). Овај праведни муж је по своме занату био ковач и израђивао је неопходне ствари за братију. Једном, у тишини ноћи, док је био заузет својим послом, јавио му се ђаво који је узео на себе лик лепотице. Апелеј је голом руком ухватио из пећи комад усијаног гвожђа и бацио њој у лице. Страшно и продорно је вриснула, тако да је врисак чула сва братија која је живела у суседству. Она је ишчезла, а отац Апелеј је од тога момента без икаквих последица почео узимати голим рукама усијано гвожђе.

Када смо га посетили примио нас је са необичном топлином. Замолили смо га да нам мало прича о својим подвизима и о духовном савршенству оних које је познавао.

— Овде, у суседној пустињи, живео је један брат по имену Јован. Нисам ни видео, ни чуо за некога ко би му био сличан по духовном савршенству и по своме најстрожем уздржању. Удаљивши се дубоко у пустињу, он је три године без одмора, провео под неком стеном непрестано се молећи. Никада није ни сео, нити легао да спава. Потпуно предан молитви он је спавао само стојећи, онолико колико се може спавати стојећи на ногама. Јео је само у недељу, када је иначе долазио и презвитер који му је доносио Свете Тајне, које су у ствари биле и његова једина храна.

Једном је сатана пожелео да га улови, преобразивши се у оног истог презвитера који му је долазио. Дошавши у уобичајени час, рекао је да је дошао са Светим Тајнама. Али прозорљиви старац је препознао ђавољу превару и са негодовањем се извикао на њега:

— О, оче свакога лукавства и лажи, истински непријатељу! Ти не само што се непрестано стараш да заведеш душе хришћана, него си се дрзнуо да богохулиш и над страшним и најсветијим Тајнама!

— Ја сам се надао да те уловим — одговорио је зао дух. — Тако сам једном успео да обманем једнога од ваших и лишио сам га здравог људског разума. Поверовавши мени ослабио је, тако да му је много праведника једва повратило достојанство и здравље.

И рекавши ово, зао дух је ишчезао.

Јован је продужио да истрајно пребива у подвигу непрестане молитве који је узео на себе. Из ногу му је, услед вишегодишњег непомерања,

⁹ Apellen. Видети: Sozomenus VI књига, 28. глава; Niceph. XI књига, 35. глава.

почела да истиче вода и крв. Прошле су три године када му се јавио анђеоло Господњи:

— Господ Исус Христос са Духом Светим примио је молитву твоју. Исцеливши ране твоје, Он ти дарује у изобиљу небеску храну, односно познање Њега и речи Његове.

И додирнувши његова уста и ноге, анђеоло му исцели ране и испуни га благодаћу духовне мудрости, и ослободи га од осећаја глади. Затим му заповеди да иде на друга места и да прође пустиње, посећујући другу братију, поучавајући их речју Божијом и духовном мудрошћу.

О АВИ ПАФНУТИЈУ¹⁰

Били смо у манастиру светога Пафнутија (Pallad. 62. глава), човека Божијег. То је био најславнији подвижник у овим местима и становник далеке пустиње у области Ираклиопоља, знаменитог Тиваидског града.

Ево какве смо истините приче чули о њему од отаца (Pallad. 63. глава).

Достигавши степен анђелског живота, он је једном приликом замолио Бога да му покаже, са којим од његових угодника он може да се упореди. Тада му се јави анђеоло Господњи и рече:

— Ти си сличан једном уличном свирачу који се у суседном селу, недалеко одавде, бави својим занатом да би се прехранио.

Поражен неочекиваним одговором, Пафнутије се одмах упути у село да пронађе тога човека. Нашавши га, поче га подрбно испитивати да ли је он учинио нешто свето и истински добро, другим речима, поче истраживати његов живот уопште.

Овај му искрено одговори:

— Ја сам човек грешан, и сав мој живот је узалудан. До недавно сам био разбојник а ево сада се, као што видиш, бавим најсрамнијим занатом.

¹⁰ Paphnutio. У *Maurolycus Martirologio* под именом *Pannucii* 29. новембар; У *Martyrologium Romanum* под 24. септембар; У *Минеју* 25. септембар; У *Menolog. Graecum.* под именом *Paphnutium Jerosolymitam*, 19. април; *Menologium Graecum*, отац *Paphnutium Aegyptium*, 25. септембар; *Martyrologium Romanum*, *Paphnutium Thaebaeum* (*Thebarum episcopum*), 25. септембар и код *Niceph. VIII књига*, 19. глава и у *Vitam Sancti Antonii* 30. глава; *Paphnutius Meletians* код *Ephiphanius Panar.*

У *Паладијевом лавсаику* 91. глава је *Paphnutius Cephalae*;

Paphnutius Presbyter Scetiotes звани *Bubalus Cassianum*, такође и код *Collat. III књига*, 1. глава и у *Collat. XVIII књига*, 15. глава.

Пафнутије настави да се и даље распитује.

— Да ли си ти, још док си био разбојник, некада учинио било какво добро дело?

— Нисам — одговори свирач. — Не сећам се да сам ишта добро учинио. Али се сећам једнога случаја из тог мог несрећног периода живота. Тада сам, заједно са још неколико својих другова, отео једну девственицу која је себе посветила Богу. Они су хтели да је обешчасте, и једини сам се ја томе успротивио и спасао је. Отпратио сам је ноћу у село и оставио је у њеној кући. Једном другом приликом (Pallad. гл. 63) сам срео једну лепу жену у пустињи.

— Како си и зашто овде доспела? — упитао сам је.

— Ништа ме не питај. На целом свету нема никога несрећнијег од мене. Не питај ни за разлог моје несреће. Ако ти је потребна слушкиња, узми ме и иди куда желиш. Ја, несрећница, имам мужа кога ужасно муче у тамници и изводе га напоље само ради нових мучења. Све је то казна за дуг. Имали смо три сина и сва три су одведена у ропство у различите крајеве света због овога дуга. И мене несрећну такође гоне да ме ставе на исте муке. Зато бежим са једнога места на друго потпуно изгладнела и сломљена несрећном. Сада знаш зашто се кријем и лутам овим крајевима. Три дана ништа нисам ставила у уста.

Сажалио сам се на њу, одвео је у своју колибу и дао јој да једе. Била је сасвим онемоћала од глади. Затим сам јој дао три стотине златника. Због те суме, по њеним речима, страдају њен муж и деца. Вративши се у град, она је платила дуг и ослободила мука мужа и своју децу.

Тада је рекао Пафнутије:

— Ја ништа слично нисам учинио! Свакако претпостављам да си и ти вероватно чуо, како је славно Пафнутијево име међу монасима. Много труда и снаге сам уложио да бих увео најстрожија правила подвижништва у свој живот. И поред тога, Бог ми се јавио и открио ми да ти ни у чему ниси мање заслужан пред Њим од мене. Пази се, брате! Не заборављај на душу своју, јер ти велику награду припрема Господ.

У том моменту овај свирач баци своју фрулу и пође у пустињу за Пафнутијем. Заменивши своје музичко искуство за складан духовни живот, он наредне две године проведе у пустињи, у најстрожим подвизима, пребивајући дане и ноћи у молитви и певању псалама. Упокојивши се, пређе на небо и би прибројан хорovima небеских анђела.

О ПРЕЗВИТЕРУ ПИАМОНУ¹¹

Не би требало да заобиђемо ни пустињу која се налази у близини града Диолка (Diolco), која је иако се налази поред мора, врло сурова и у којој су многи велики подвижници живели.

Видесмо тамо једнога дивног презвитера Пиамона (Pallad. 72. глава), који се одликовао савршеним смирењем и кротошћу. Имао је благодат божанског виђења. Једном док је служио свету Литургију, он виде анђела како стоји са десне стране. У руци му беше књига у коју је записивао имена монаха који су дошли на сабрање. Старац је јасно видео чија је имена од братије анђео изоставио. После завршетка Литургије отац Пиамон је позвао све оне који нису били на списку анђела и упитао их да ли имају на савести неки грех који нису исповедили до сада. И тада је ава открио како су сви имали смртне грехе. Они су се исповедили и сви заједно са оцем Пиамоном молили су се сузама дан и ноћ да им се опросте греси. Сви су живели у тако великом покајању до онога момента када се поново појавио анђео, поред престола, записујући њихова имена. Пошто су били сви записани, анђео је почео да позива сваког понаособ да приступи Светим Тајнама. Видевши ава ово, схвати да су им греси опрштени.

Много пута су оца Пиамона измучили демони, тако да он није био способан да наредни дан служи литургију. Он је лежао на поду непомично и молио се, но тада би дошао анђео Господњи и дао му руку и одмах би га исцелио и помогао му да стане поред жртвеника. Братија која је гледала његове пређашње муке била је задивљена овим призором.

¹¹ Piammone VI књига, 28. г.; Nicephorus XI књига, 35. г.

АНЂЕЛИ И ДЕМОНИ

ТАЈАНСТВЕНИ ДУХОВНИ СВЕТ АНЂЕЛА И ДЕМОНА

Осим видљивог, материјалног света, постоји и један невидљиви свет – свет бестелесних бића или анђеоски свет.

Шта су то анђели?

Сама реч "анђеоски" је реч грчког порекла која на нашим, словенским језицима значи весник. Анђели се називају весницима због тога што их Бог шаље да саопштавају људима Његову свету вољу.

Када су створени анђели?

Читајући Свето Писмо, можемо видети да су анђели створени пре него што је створен нама видљиви свет. По својој природи, анђели су бестелесни духови који су обдарени вољом и разумом који је много савршенији него онај којим је обдарен човек. Њихов ум је много светлији, њихова могућност познања је много савршенија али и поред тога много је тајни у које не може пронићи ни њихов, анђеоски ум, јер само је Бог Свезнајући и Сведидећи. Анђели су бесмртни, немају потребу за храном, одећом и свим оним потребама које су карактеристичне за човека. Анђели у једном трену могу доћи с неба на земљу али не могу истовремено бити и на небу и на земљи. Интересантно је напоменути и то да се због те своје велике и зачуђујуће брзине анђели сликају са крилима мада их они немају јер су духови неограничени предметима или са неким баријерама које за нас људе представљају непрелазне препреке.

Због чега су створени анђели?

Ради тога због чега је створен и човек, тј. да би прослављао Бога и испуњавао Његову свету вољу. А да анђели заиста испуњавају вољу Божију, довољно је да прочитамо нека места из Светог Писма и да се на прави начин упознамо са тим. Рецимо, Бог је послао арханђела Гаврила да благовести Пресвету Богородицу о рођењу Спаситеља света. Анђеоски је послат да задржи Аврамову руку у оном трену када је он хтео да принесе свога сина Исака на жртву Богу. Али и данас Бог шаље анђеле благочестивим

људима који траже спасење, те им они (анђели) постају путеводитељи на путу ка Царству Небеском.

Али међу светим анђелима постоје и анђели који су нама веома блиски и који су са нама од рођења. Ти анђели се називају анђели-чувари.

Да ли свако од нас има свог анђела-чувара? Наравно, и сам Христос говори о томе када каже: "Гледајте да не презрете једнога од малих ових; јер вам кажем да анђели њихови на небесима стално гледају лице Оца мога небескога" (Матеј 18, 10), тј. Господ нас упозорава да не чинимо зло никоме јер њихови анђели-чувари брину о њима, те казују Богу све оно шта се дешава ономе коме су послати. А то што је речено о деци (у наведеном одељку из Светог Писма), то се односи и на све људе јер свакога хришћанина Бог воли без обзира на то да ли је он младић или старац, да ли је мушко или женско, богат или сиромашан, јер сви смо створени од Бога и сви смо предначинени за вечно блаженство, мада не живе сви таквим животом да ће бити удостојени Царства Небеског. Али, Господ је благ и Он жели да се свако спасе.

Да ли су сви анђели добри и свети?

На жалост, нису сви анђели тако добри и послушни вољи Божијој. Постоје и они анђели који се називају злим анђелима а чији је вођа ђаво. То су анђели које је створио Бог као добре и свете али су они касније, својом вољом одлучили да престану слушати Бога а њихов вођа је чак у једном тренутку пожелео и то да се изједначи са Богом. Тим својим злим мислима и жељама он је успео да заведе још много анђела те је устао против Бога и на тај начин посташе непријатељи добра. Због своје непослушности ђаво је са истомишљеницима изгнан из места где обитавају светли анђели. Видевши да не може наудити Богу, ђаво и његове слуге тада свима силама почеше да нападају човека, непрекидно настојећи да га са собом повуку у погибел.

НАКОН ОПШТИХ НАПОМЕНА О АНЂЕОСКОМ СВЕТУ , САДА ЋЕМО НАВЕСТИ ОНО ШТО О ЈАВЉАЊИМА АНЂЕЛА ГОВОРЕ КЊИГЕ СВЕТОГА ПИСМА

Књиге Старога Завета излажу нам мноштво случајева када су се људима јављали свети анђели. Пред уласком у рај, Бог је поставио херувима (анђела) са огњеним мачем (Постање 3, 24), анђели су се јавили Авраму

и нагостили рођење његовог сина (Постање 18, 1–10), анђели су се јавили Лоту и предсказали му уништење Содоме и Гомора (Постање 19). Јаков је на путу у Месопотамију видео у сну анђеле како силазе и узлазе по тајанственој лествици (Постање 28, 12)... Све су то били добри, благи анђели светлости, као што је то био и анђеоло који је беседио са Мојсијем на брду Хорив (Излазак 3, 6–7) или онај који му је дао таблице са десет Божијих заповести на Синају.

Потребно је споменути и оног анђела са мачем у рукама који се јавио пред Исусом Навином непосредно пред напад на Јерихон, и себе назвао архистратигом небеских сила (Исус Навин 5, 13–15). С правом се претпоставља да је то био сам арханђел Михаило, који се, по сведочењу апостола Јуде, препирао са ђаволом око тела Мојсијевог (Јуда 1, 9). Анђеоло се јавио жени Мановој, а затим и самом Ману, те му објавио вест о рођењу Самсона (Судије 13, 5). Арханђеоло Гаврило јавио се пророку Данилу у Вавилону (Данило 8, 15–17; 9, 21). Рафаило је спровео младог Товију у Мидију (Товија 5, 4–5; 12, 15). Пророк Захарија у својој књизи спомиње јављање анђела које му се догодило (Захарија 1, 9–11). У књигама Старог Завета напомиње се и то да је сам престо Господа Саваота такав да Он седи на херувимима (Пс. 80, 1), затим да пред престолом Његовим стоји седам духова који су увек спремни да испуне Његову свету вољу, четири херувима стално певају хвалу Господу...

У Светој Писму Новог Завета такође наилазимо на мноштво сведочанстава о јављању светих анђела. Арханђел Гаврило јавио се свештенику Захарији, оцу светог Јована Крститеља, и нагостио му рођење сина који ће бити претеча Спаситеља (Лука 1, 11–20). Сам арханђеоло Гаврило благовестио је Пресвету Богородицу о томе да ће родити Сина, Спаситеља света Господа Исуса Христа (Лука 1, 26–38). Праведни Јосиф, по вести коју му рече небески благовесник, заједно са младенцем Исусом и Пресветом Богородицом отице у Египат да би се склонио пред безумношћу нечасног Ирода који је желео да убије Спаситеља света. Тај анђеоло је и саопштио Јосифу вест о смрти Ирода и заповедио му да се врати у своју отаџбину (Матеј 2, 13–25).

После искушавања Исусовог у пустињи, к Њему приступише анђели Господњи и служише Му (Матеј 4, 11), док је кушач (зли анђеоло) говорио Исусу: "Ако си син Божији, скочи доле, јер је писано: Анђелима својим заповедиће за тебе, и узеће те на руке, да како не запнеш за камен ногом својом" (Матеј 6, 6). Те речи некада давно су записане у псалму Давидовом (Пс. 90,

11–12) и показују да је и у старозаветно доба међу Јеврејима постојала вера у анђеле-чуваре. На последњем суду добри анђели ће оделити праведнике од грешника (Матеј 13, 49).

Током молитве у Гетсиманском врту, пред страдање Христово, испред Спаситеља је дошао анђеоски Господњи да охрабри Исуса (Лука 22, 43). После Христовог васкрсења, анђеоски се јавио женама мирносицама које су дошле на Христов гроб, а по сведочењу Дела Апостолских, анђели су се јавили апостолима непосредно по Христовом вазнесењу на небо (Дела Апостолска 1, 10–11).

Свети апостол Петар, када је био затворен у тамници, на чудесан начин бива ослобођен анђелом Господњим (Дела Апостолска 12, 7–9). И из живота апостола Павла можемо се упознати са сведочењима о постојању и јављању светих анђела људима. Тако свети јеванђелиста Лука говори да је у Триади апостол Павле имао виђење у коме му се јавио један македонјанин (анђеоски-чувар Македоније) и молио га да дође у Македонију и да тамо проповеда јеванђеље (Дела Апостолска 16, 9).

Свети Јован Богослов у Откривењу говори о седам анђела којима је поверено седам цркви у Малој Азији. Знамо да се именима анђела код Јована Богослова називају епископи тих цркви али и то, да по свеприхваћеном учењу Цркве, свака црква има свог анђела-чувару. А у самој књизи Откривења дато је заиста много виђења и јављања анђела, тако да, између осталог, свети Јован Богослов каже: "И потом видех четири анђела где стоје на четири угла земље, и држе четири ветра земаљска, да не дува ветар на земљу, ни на море, нити на икакво дрво. И видех другог анђела где се диже од истока сунца, који имаше печат Бога живота, и повика силним гласом четворици анђела којима беше дато да пустоше земљу и море, говорећи: "Не кварите земљу, ни море, ни дрвеће, док не оставимо печат слугама Бога нашега на чела њихова" (Откривење 7, 1–3).

САДА ЂЕМО НАВЕСТИ НЕКА СВЕДОЧЕЊА ИЗ ИСТОРИЈЕ ЦРКВЕ О ТОМЕ ДА СВЕТИ АНЂЕЛИ ЧУВАЈУ ЉУДЕ ОД ПОГИБЕЉИ

Анђели заиста чувају људе од опасности које угрожавају њихов живот. Када је преподобни Кирило градио Бјелојезерски манастир, људи који су живели у околини градилишта почеше да гледају на Кирила као на великог богаташа. Те гласине дођоше и до ушију једног разбојника

који је затим окупио своје другове, те једне ноћи кренуше да опљачкају преподобног Кирила. Када су дошли до манастирске оgrade, разбојници угледаше мноштво војника са оружјем у рукама. Разбојници тада одлучише да сачекају да би сан савладао војнике, али што су дуже чекали они видеше да су ови војници и даље будни. Следећег јутра вођа лопова посла једног уходу да сазна који су то војници у манастиру, али када се овај врати, он рече вођи да у манастиру нема ни једнога војника већ само неки просјаци и преподобни старац Кирило. Тек тада је вођа разбојника схватио да су то свети анђели чували манастир, и покаја се због своје зле намере да опљачка светињу.

Благочестиви подвижник, авва Исидор, једном приликом поведе са собом на гору авву Мојсија који је изнемогао од борбе са својим помислима. Дошавши на врх, авва Исидор рече: "Погледај на запад!" Мојсије учини како му каза Исидор, и тамо угледа мноштво демона који су врштали. Тада му авва Исидор рече да погледа на исток, а тамо Мојсије угледа мноштво светих анђела. Исидор му онда рече: "Ово су свети анђели које Господ шаље светима у помоћ, а они што су на западу, то су они који непрекидно замишљају нове гадости усмерене против човека!" Ово виђење бестелесних сила успокоји авву Мојсија те се он врати своме подвигу.

Блажени Теодор, епископ едески, упитао је једног прозорљивог столпника о томе на који начин да препозна праведника. Столпник рече блаженом Теодору: "Ако поред овога стуба на коме живим прође човек који је праведан и који се боји Господа, ја ћу то видети јер ће свети анђели ићи уз њега са обе стране с радошћу, а демони се неће смети приближити таквој души. Али када пролази човек који је огрезао у греху, тада ћу око њега видети само демоне који се радују његовој пропасти а свети анђели ће ићи далеко од њега и ридаће над судбином несрећника који је себе предао на службу демонима. Али ако неки демон хтедне да убије тог злосрећног човека, тада ће се појавити анђеоса огњеним мачем и истог трена ће отерати демона јер ђаво нема право да убије човека!"

Анђели пазе на свакога од нас чак и онда када спавамо. О томе нам сведочи следећи догађај: преподобном Пајсију дође један монах који је желео да разговара са њим. Али када уђе у келију преподобног, он виде да старац спава а да поред њега стоји анђеос-чувар, те тај монах са дивљењем рече: "Уистину Господ чува оне који Га воле и прослављају!" Тај монах се не осмели да приђе старцу, али због тога заблагодари Господу што га је удостојио таквог виђења, па отиде с радошћу у души.

Ти посланици небески не старају се само о нашој души него и о телесном здрављу човека. Тако у "Отачнику" наилазимо на спомен о једном пустињаку који је боловао од неке болести желуца, а кога је на чудесан начин исцелио анђео Господњи који је само дотакао болно место, и болест истога трена ишчезну.

Када је преподобни Онуфрије Велики (који је живео у IV веку) заволео пустињачки живот и отишао из манастира у Тиваиди, у једном тренутку док је ишао пустињом, он угледа некакву светлост и веома се уплаши, те пожелe да се поново врати у манастир. Али та светлост се приближи и он зачу глас: "Не плаши се јер сам ја твој анђео који је са тобом од твога рођења. Сада те, по заповести Божијој, водим у пустињу. Буди савршен и смиреног срца пред Господом, служи му с радошћу и ја никада нећу одступити од тебе!"

Анђели се јављају светим мученицима током њиховог страдања, тешећи их и укрепљујући у њиховом подвигу. Анђели, који се јавише светом мученику Акакију, опраше његове ране топлим водом и исцелише их. Када су затим светог мученика бацили у тамницу, и оковали у тешке окове, анђели поново дођоше и раскидаше окове са светог мученика.

Светим мученицима Евстатију и Анатолију, затвореним у тамници и осуђеним на смрт глађу, јави се свети анђео, те их ослободи окова, исцели и даде им ману, небеску храну, рекавши: "У свим вашим страдањима бићу са вама јер сам послат од Христа да вас чувам у вери!"

Када се свети Теодор Тирон молио у тамници, тада се његовој молитви придружи и много светих анђела тако да су стражари пред вратима прво чули певање, а затим угледаше у ћелији много младића са Теодором, који су били обучени у белу одећу и певали са светим мучеником...

Анђели имају посебан значај у спасењу човекове душе. Свети Давид је дуго година био разбојник али се касније покајао и дошавши у манастир, започе да живи строгим, подвижничким животом. Арханђел Гаврило једном дође у његову келију те рече: "Давиде! Господ ти је опростио грехе што си их учинио и сада ћеш бити удостојен великог дара чудотворства."

Арханђел Михаило, јавивши се светој Евдокији, рече: "Ја сам кнез анђела Божијих. Мени је дато да примам грешнике који се кају и да их водим у блажени живот. Велика је радост на небу када грешник приноси искрено покајање јер Бог, Отац свију, не жели погибао човекову и његове душе која је саздана по образу Божијем. Сви анђели се радују када виде човекову душу украшену подвигом и онда је воде ка небу као своју сестру..."

Анђео који се јавио светом Григорију Двојеслову, рекао је: "Господ ме посла к теби да бих с тобом био током твога живота и да уносим твоје молитве Богу..."

Преподобни Неофит угледа једном приликом пред вратима неке блуднице анђела како плаче, па га упита зашто то ради? Анђео му рече: "У тој кући, са блудницом је један човек који је мени дат на чување од Бога. Не могу да гледам то безакоње које он чини и како да не плачем када је образ Божији пао на такво што?"

Анђели оне људе што се уздају у Господа чувају од зла или онда када им прети или када их је оно већ задесило. Како да разумемо речи да анђели помажу човека и онда када им зло само прети? Мислимо да је то најлакше разумети ако посматрамо мајку која учи своје дете да хода и када она пази на сваки његов корак, те ако види да дете може пасти, она га одмах узме у руке и тако сачува од пада. Исто тако поступају и свети анђели јер не допуштају да искушења и саблазни савладају човека. Јосиф, обручник Пресвете Богородице, запавши у сумњу о Њеној девствености, намерио је да тајно оде од Марије, али га од тога неразумља спречи анђео Господњи. Чувајући чистоту наших душа, анђели брину и о нашем телу, да и оно не западне у опасност од видљивих или невидљивих непријатеља. Једном приликом је велика војска послата да ухвати пророка Јелисеја, па су и опколили град у коме је био пророк. Када је његов ученик угледао толику војску, њега обузе велики страх, али га пророк умири тако што се ученику отворише духовне очи те он угледа мноштво анђела Господњих који су стајали око пророка да би их штитили (IV Цар. 6, 17).

У сличну утеху долазимо готово сви када нам се догоди да избегнемо неку опасност, а које постајемо свесни тек онда када она прође. Ко, ако не свети анђели, у тим тренуцима штите нас и нашу душу од погibeљи?

Анђели имају учешће и у часу човековог упокојења. "Морамо свагда у свом уму имати и мисао о упокојењу" – говори свети Теодор Студит, размисљајући о разлучењу душе од тела које се догађа под будним оком светих анђела. Због тога нам света Црква и заповеда да се молитвама обраћамо анђелу-чувару јер верујемо и знамо да његов светли и радосни поглед олакшава оне тренутке смрти и успокојава сваког благочестивог хришћанина. Света Црква верује и у то да анђео-чувар бива покровитељ душе након њеног разлучења од тела и током њеног проласка кроз небеска митарства. Због тога се и обраћамо молитвом анђелу-чувару: "Буди ми заштитник и

поборник непобедиви када будем пролазио кроз љута митарства..." (из Канона анђелу-чувару).

О овоме сведоче и свети оци Цркве. Тако свети Кирило Александријски, у беседи на исход душе, каже: "Душа, подржавана од светих анђела, путује и одлази к небу, а тамо се сусреће са митарствима на којима се испитују греси..." О томе да анђели-чувари брину о души док она пролази кроз митарства, налазимо сведочанство и у житију преподобног Нифонта, епископа Кипра. Наиме, он је, молећи се у храму, у једном тренутку угледао отворено небо и мноштво анђела од којих су једни силазили на земљу а други узлазили на небо носећи тамо душе упокојених. Запазио је и два анђела који су носили човечију душу, а када су се приближили митарству за блуд, пред њих изађоше демони и почеше да вичу: "С којим правом тврдите да та душа припада вама? Тај човек је стално падао у грех, скрнавио себе, осуђивао ближње и умро је без покајања!" Анђели тада рекоше демонима: "Истину вам кажемо, ни вама ни нашем вођи, ђаволу, не верујемо ништа док анђеоло-чувар не каже све о овој души." А тада анђеоло-чувар рече: "Истина је да је ова душа грешила много, али од онога трена када ју задеси опака болест, она је почела да плаче и исповеда своје грехе пред Господом. Ако јој је Бог опростио, Он зна због чега је то учинио, јер Он има власт да суди живима и мртвима..." Тада анђели што су носили душу упокојеног кренуше даље ка небу, а демони остадоше да тугују јер нису успели да са собом повуку у погибел још једну душу човечију.

Преподобни Нифонт видео је и душе оних који су осуђени на ад. Тако је видео и душу једног самоубице који се обесио. Анђели су ишли далеко иза те душе и горко плакали док су се демони радовали што су успели у својој прљавој намери да наведу човека на тако тежак грех какав је самоубиство.

Реч Божија нас такође учи да не само што свако од нас има свог анђела-чувара, него те анђеле има и свака људска заједница, сваки народ, свака држава.

Тако свети апостол Павле каже: "Нису ли сви они духови за служење, који се шаљу да служе онима који ће наследити спасење?" (Јеврејима 1, 14), а у књигама Старога Завета такође је забележено мноштво догађаја у којима се јасно види улога анђела-чувара: Тов. 5, 6; 9, 11; III Цар. 9, 2-19; Пост. 24, 7; Пс. 33, 8...

За разлику од јеврејског веровања да само они имају анђела-чувара, у хришћанству је јасно истакнуто да ове анђеле имају сви народи. Свети Васи-

лије Велики пише никопољским презвитерима: "Ви тугујете због тога што сте изгнани из града, али ви треба да знате да сте под кровом (= заштитом) Бога небескога и да су са вама анђели-чуvari цркви у којима служите...", а свети Григорије Богослов казује: "Опростите нам анђели, ви што бдите над читавом Црквом!"

Знајући да анђели-чуvari постојано обитавају са нама и да су нам они најближи и свагдашњи сведоци живота кога живимо, ми увек морамо имати на уму истину о њима, те живети на онај начин због кога они неће туговати због нас.

САДА ЂЕМО РЕШИТИ СЛЕДЕЋЕ ПИТАЊЕ: У КАКВОМ СЕ ОБЛИКУ (ВИДУ) ЈАВЉАЈУ СВЕТИ АНЂЕЛИ?

Најчешћи облик (вид), по сведочењу Светог Писма, у коме се јављају свети анђели јесте човечији облик. У том виду они су се јавили Авраму, Лоту, Јакову, Мојсију, Исусу Навину, Давиду, Товији, старозаветним процима...

Видевши анђела који се пред њим појавио у облику војника, Исус Навин је упитао: "Јеси ли наш или наших непријатеља" – што засигурно сведочи да је тај анђеоло изгледао као војник из тог времена. И у Новом Завету видимо да су се анђели јављали у виду младића, а можда најпознатије јесте оно које су доживеле жене мироносице на гробу Господњем.

Али, понекад се свети анђели јављају и у другим облицима као што је било онда када је Мојсије угледао купину која је горела а није сагоревала (Излазак 3, 3-4), или онда када је анђеоло водио Израиљце кроз пустињу те преко дана имао облик стуба од облака а ноћу стуба од огња (Излазак 13, 21-22).

Свети пророк Данило у својој књизи даје овакав опис светог анђела: "И подигох очи своје и видех, а то један човек обучен у платно, и појас беше око њега од чистог злата из Уфаза. А тело му беше као хрисолит, и лице му као муња а очи му као лучеви запаљени, а руке и ноге као мјед (= бакар) углађена, а глас од речи његових као глас мноштва људи" (Данило 10, 5-6). Свети Јован Богослов видео је око Престола Господњег "четири жива бића, пуна очију спреда и позади. И прво биће беше слично лаву, друго биће слично телету, треће биће имаше лице као човек, и четврто биће беше слично орлу у лету. И свако од четири жива бића имаше по шест крила, наоколо

и изнутра пуна очију, и дан и ноћ не мирују говорећи: Свет, Свет, Свет Господ Сведржитељ, Који беше и Који јесте и Који долази" (Откривење 4, 6–8). Постоје сведочења о томе да се анђели често јављају са оружјем у рукама. Тако је херувим који је постављен пред уласком у рај био наоружан огњеним мачем (Постање 3, 2–4).

Анђео Рафаило, који је пратио младог Товију у Мидију, имао је изглед путника (Тов. 5, 5–6), а жене мирносице које су виделе анђела сведоче да је његово лице "као муња, и одело његово бело као снег" (Матеј 28, 3).

Понекад се анђели, исто као и сам Бог, јављају у за нас невидљивим облицима, али јасно дајући знак о своме присуству било громким гласом или на неки други начин (нпр. Постање 4, 25; Данило 10, 7–8...).

ПОКУШАЈМО САДА ДА УКАЖЕМО НА ПРЕДЗНАКЕ ПО КОЈИМА СЕ МОЖЕ ПРЕПОЗНАТИ ПРИСУСТВО ЗЛИХ И ДОБРИХ АНЂЕЛА

Виђење светих анђела – беседи свети Антоније – у нашој души не ствара осећање узнемирености. Анђели се јављају тихо, без речи и са кротошћу због чега се у души појављује радост. Помисли су сабране и душа је испуњена жељом за будућим блаженством, као и жељом да заједничари са светима. Али, и ако дође до појаве страха, наравно због силине и несвакидашњег сусрета са анђелима светлости, тај страх ће бити умањен кротошћу и љубављу... С друге стране, долазак и виђење демона, ствара у души осећај неспокојства, помућености. Затим ту је и велика халабука која у многome подсећа на долазак разбојника. Због свега тога у души се појављује страх, смутња, беспоредак у мислима, униније, туга, лоше жеље, чињење зла и морално растројство...

Како смо већ раније напоменули, осим добрих анђела постоје и зли анђели који се још називају и демони, ђаволи, бесови... Постојање злих духова је реалност у коју не треба сумњати.

У свим народима кроз историју сачувано је предање о постојању злих духова. Тако, на пример, у персијској религији постоји учење о постојању зла и о почетку зла које је изложено кроз учење о Ариману и злим духовима који га следе. Исто је и са грчком религијом, док у религији древних Египћана постоји веровање да сваки човек по рођењу добија свога демона. Живу увереност древног света у постојање злих духова

потврђује и то што је древна философија често у тесној вези са магијом како се то може видети из старозаветне историје али и из Житија светих (упоредити са Излазак 7, 11).

Ради прихватања тачног учења о духовима злобе ми имамо један сигуран пут, а то је хришћанско учење које је садржано у Светом Писму и делима светих Отаца. О томе ко је и шта је ђаво, као и то шта је то што он чини, о томе најбоље сазнајемо из Светог Писма које нам уједно казује и средства којима треба да се служимо у борби против ђавола. Што се тиче практичне примене тих средстава, о томе најбоље можемо видети кроз животе светих угодника Божијих који су читав живот провели у борби са ђаволом и његовим слугама. Препознавање духова злобе јесте велики дар Божји (I Коринћанима 12, 10). Истина, због нашег телесног стања, ми нисмо способни да стално видимо духове, али због тога имамо "најпоузданију пророчку реч, и добро чините што пазите на њу као на светионик који светли у тамном месту, док Дан не осване и Даница се не роди у срцима вашим" (II Петрова 1, 19), тј. можемо препознати своје непријатеље тако да свагда будемо у стању да им се супротставимо.

Реч Божија нам открива истину да простор између неба и земље, тј. оно нама видљиво бескрајно плаветнило, јесте место где обитавају пали анђели који су прогнани са неба (Ефесцима 6, 12; Откривење 12, 7). Са учењем да је ђаво заправо личност, зли дух, сусрећемо се на првим страницама Светог Писма. По сведочењу прве књиге Старога Завета – Постања, ђаво се, узевши обличје змије, устремио на наше прародитеље и навео их у грех (3, 1–19), те се због тога ђаво с правом назива и човекоубицом (Јован 8, 44). О томе да је Мојсију била позната истина о постојању палих анђела, о томе нам сведочи и књига по имену Поновљени Закони, где на једном месту Мојсије каже: "Приносише жртве ђаволима, не Богу, боговима, којих нису знали, новим, који из близа дођоше, којих се нису страшили оци ваши" (Поновљени Закони 32, 17), тј. како ово место тумачи свети Јован Златоуст, Јевреји су приносили жртве идолима у којима обитавају демони.

Свети Јован Богослов истину о постојању демона тесно везује са истином о доласку у свет Сина Божијег, те каже: "Онај који твори грех од ђавола је, јер ђаво греши од почетка. Ради тога се јави Син Божји да разори дела ђавоља" (I Јов. 3, 8).

Из тих речи можемо схватити, да и поред тога ако не знамо шта је и ко је то ђаво, ипак можемо спознати оно шта је за наше спасење учинио Спаситељ света, Господ Исус Христос. Христос је дошао због тога да би

уништи дела ђавоља, а о томе шта је учинио ђаво, о томе нам сведочи и Јеванђеље када каже: "Вама је отац ђаво, и жеље оца својега хоћете да чините; он беше човекоубица од почетка, и не стоји у истини, јер нема истине у њему; када говори лаж, своје говори, јер је он лажа и отац лаж" (Јован 8, 44). И на многим другим местима у Новом Завету наводе се речи Христове о томе да постоји читаво царство злих духова и да је ђаво, тај злобни кнез тога царства, заправо вођа демона и да се због тога и назива "кнез овога света" (Јован 12, 31).

У постојање ђавола нису сумњали ни свети апостоли. Подобно Исусу Христу, и они су учили о погубном делању ђавола али су, као и њихов Учитељ, исцељивали оне људе у којима је завладао демон (Дела Апостолска 5, 15–16) те проповедајући људима Христа, гледали су на прелазак из незнабоштва у хришћанство као на прелазак из власти ђавола на пут ка Богу (Дела Апостолска 26, 18).

Читајући књиге Новог Завета ми можемо закључити да је ђаво личност која активно дела на својој намери да човека што даље одвуче од Бога и да човека повинује својим заповестима. И у делима светих Отаца наилазимо на истоветан закључак. Тако свети Игњатије Богоносац у више наврата напомиње да је потребно избегавати сва лукавства кнеза овога света и сваком искушењу се супротстављати кротошћу, вером и љубављу. Ђаво је, по светом Иринеју Лионском, створен од Бога као и сви остали анђели, али он је својом жељом проузроковао своје отпадништво од Бога, да би потом, након што је створен човек, своју активност усмерио на то да уништи човека.

Веровање Цркве у погубни утицај злих духова на човека, изражено је и кроз молитве којима се молимо Господу да нас избави од демона (нпр. у молитви пре спавања или у молитви св. Макарија).

УСТАНОВИВШИ ЧИЊЕНИЦУ О ТОМЕ ДА ПОСТОЈЕ ЗЛИ ДУХОВИ, САДА ЋЕМО НЕШТО ВИШЕ РЕЋИ О ПРИРОДИ ДЕМОНА

Одакле су се појавили демони? "Бог" – каже свети Антоније Велики – "није створио никакво зло. Демони нису од Бога добили почетак своје злобе него је то директна последица слободе њиховог избора и слободе њихове воље. Они су у почетку саздани као свети анђели, али због своје гордости и супротстављања Богу, они су изгнани са неба..." "Зли анђеол (=

ђаво)" – казују нам свети мученици Евстратије и Мардарије – "својевољно је одступио од Бога, и погордивши се, лишен је славе светих анђела..."

Деница (како се пре свога пада звао ђаво) био је анђео који је имао високо достојанство међу свим бестелесним силама, али је висином свога положаја пао у гордост те је пожелео да постане већи и од Самог Творца. То је био почетак његовог пада, да би затим, атакујући на друге анђеле, међу њима нашао своје истомишљенике, тако да је са собом у пропаст повукао не мали број бестелесних сила (Ефесцима 6, 12).

Та небеска катастрофа била је врхунац лицемерја, злобе и свега негативног што се појавило у ђаволу са жељом да он постане већи од Самога Бога.

Морално стање палих духова је веома негативно и у њима постоји велика завист према било којој добродетељи. Због тога свети Антоније каже: "Различита је и многообразна злоба демона, и они устају против сваке добродетељи. Огромна је и њихова завист према хришћанима, а нарочито према монасима и дјевама те на њихове путеве међу своје замке трудећи се да у срца људи ставе нечисте и богомрске помисли и жеље. Ако и стану у том свом делу, то је само на кратко, да би поново насрнули на човека, овај пут још силније."

Зли дуси не нападају само на човекову душу него они атакују на читаво његово биће тако да душу загађују нечистим и богохулним мислима, а тело изнурују најразличитијим болестима. Старцу Неофиту демон је постепено стављао у срце ову помисао: "Нема Бога. Где је Бог? Нема ни Христа! Ја сам тај који управља светом и све држим у својим рукама." Никити, затворнику Печерском, демон је дошао прерушен у анђела и заповедио му да се престане молити Богу... Тело светог Симеона Столпника демон је напао таквом силом да се оно почело гнојити и из њега су излазили црви. Светог Јоаникија ђаво је напао таквом болешћу да овај седам дана није могао да прозбори ни једну једину реч.

Да би смели свете подвижнике са њиховог пута, демони често узимају најразличитије облике и користе сва могућа средства. Тако је једном приликом демон обавијен светлошћу дошао пред светог Пахомија и рекао му: "Радуј се, Пахомије, ја сам Христос и дошао сам к теби као пријатељу!" Да би саблазнио светог Симеона, ђаво је такође узео облик светог анђела. Да би саблазнио светог Илариона, ђаво се претворио у нагу жену и долазио је крај постеље светитеља, а када је свети Иларион осетио глад, ђаво је пред њега стављао најразноврснију храну и пиће. Преподобној Теодори демон

се јављао у обличју њеног покојног мужа. Преподобног Теодора од болести среброљубља исцелио је свети Василије Велики, а демон, узевши изглед Василија, дође пред Теодора и рече: "Теодоре, како си? Јесу ли те престали нападати демони или те ђаво још увек обеспокојава, те жалиш што си све своје имање поделио сиротињи?" Теодор, видевши лик свог исцелитеља рече да ће учинити све што му он (Василије) каже. Зачувши то, демон рече да се моли Богу да му подари много злата да би тако стекао спокој и да би могао да помаже људима. Теодор заиста тако и учини те поче да се моли. Тада му ђаво показа једно место у пустињи са пуно злата. Теодор узе то злато, а демон му тада нареди да напусти манастир и да оде некуда где ће купити имање како не би трпео искушења. Несрећни Теодор био је спреман и то да учини, али Бог посла светог Василија и овај му рече шта се дешава и тако спасе Теодора од погибелји. Светом Теодору Сикеоту ђаво се јавио у виду младића по имену Геронтије са којим је Теодор ишао у школу. Шетајући са Теодором, демон га у једном тренутку доведе до неке узвишице и поче га наговарати да скочи и тако покаже своју храброст. "Бојим се – рече Теодор – "сувише је високо!" "У школи си увек био храбрији од нас – наговарао га је ђаво – "а сада се плашиш. Ево, ја ћу скочити први. Теодор поче да одвраћа младића од те сулуде помисли, али ђаво скочи доле и устаде као да се ништа није догодило. Када је то видео, у Теодору се појави жеља да и сам скочи, али тада се поред њега појави свети Георгије, узе га за руку и рече: "Стани, то што видиш није твој пријатељ Геронтије, него је то демон, непријатељ човеков!"

Понекад се демони, да би преварили свете људе, претварају у особе препуне вере и благочешћа. Тако је преподобном Аврамију затворнику, док се молио, у келију дошао демон те заједно са њим поче да пева псалме. Мноштво демона једне ноћи дође код преподобног Макарија Египатског и почеше да вичу на њега говорећи: "Устани, певај са нама, зашто спаваш?" а старац, препознавши замку, поче да се моли: "Христе Боже! Помози ми да се избавим од ове беде!" Истога трена сви ти демони нетрагом несташе. Демони понекад узимају и обличе разних животиња. У време молитве пред светог Илариона ђаволи се појавише у виду вукова и лисица, а преподобног Сергија демони су нападали претварајући се у змије.

Људи који имају заједницу са демонима могу да чине неке чудне ствари (нпр. да лебде, праве ветар и сл.) те са тиме одушевљавају и к себи привлаче лаковерне људе. Чаробњак по имену Кипријан, који је очевидно служио демонима, узе једног младића и претвори га у птицу те га посла

да омаловажи учење светог Јустина Философа. Демони такође из намере да к себи привуку што више људи, понекад предсказују будућност, али из разговора демона и светог Пахомија можемо сазнати шта је то чиме се ђаво служи у тој својој намери. "Знаш ли ти" – питао је свети Пахомије демона који је дошао к њему да га искушава "да ће доћи време када братија неће тако усрдно служити Богу као до сада?" "Знам!" – обрадова се демон. "Лажеш, јер знати будуће може само Бог, и ти то знаш. Ти си једна велика лаж!" – повика на демона свети Пахомије. Тада му демон рече: "Заиста, ја немам никакво знање о будућим догађајима, али зато вешто користим оно шта се дешавало некада са људима у сличним ситуацијама, те им то кажем на свој начин а они поверују да ја заиста проричем будућност."

Нападајући на човека током његовог земаљског живота, зли дуси настављају своје атакe и након човековог упокојења. Нарочито јако демони нападају човека у тренуцима када се душа разлучује од тела, све због тога да би помутили спокој душе.

Нека од дела и средстава којима се користе демони у својој намери да човека повуку у суноврат, понекад изгледају тако смешна и прозаична и потпуно не одговарају њиховој бестелесној природи, али као што знамо, њих то баш не интересује, јер за њих је само битан крајњи циљ, а то је уништење човека и његово одвајање од Бога. Мрачно и погубно стање демона постаје још невероватније с тиме што се они никада не могу покајати. Једном је демон, узевши облик човека који жели да се покаје, дошао код светог Антонија те га упита да ли Бог може примити покајање од демона ако би неки од њих желео да се покаје? Свети Антоније тада поче да се моли Господу и да од Њега тражи одговор на ово питање. Тада пред угодника Божијег дође анђеол Господњи и рече му да древно зло никада не може постати ново добро и да родоначелник греха и зла не може започети да твори добра дела јер је и сувише навикао на гордост те се никако не може смирити у покајање. А да би се свети Антоније сам уверио у то, анђеол му рече да заповеди демону да следеће три године непрекидно говори: "Боже, смилуј се нада многа, старом злбнику! Боже, спаси ме, мене који сам помрачен прелешћу!" Следећег дана када је демон дошао код светог Антонија, старац му рече шта треба да чини. Када је чуо, демон поче да виче: "Старче, да ли си ти нормалан? Како ја да себе назовем злбником када сам ја тако славан и толико ми се људи повинује... Не, ја немам потребу за покајањем!" Тако је сам демон посведочио и дао одговор на питање да ли је покајање могуће за зле духове као и то да та завист која испуњава

њихово биће није дело Бога, него је то њихова слобода коју они користе само да би чинили што више зла.

САДА ЂЕМО РЕЋИ НЕКОЛИКО РЕЧИ О НАЧИНУ И ВИДУ У КОМЕ СЕ ЈАВЉАЈУ ЗЛИ ДУХОВИ

Читајући Свето Писмо и дела светих Отаца, можемо се упознати са много случајева јављања злих духова. Најпознатије али и најпогубније за човека било је оно јављање ђавола када се он, у виду змије, јавио Еви и навео је да учини први грех (Постање 3, 1–23). Управо због тога змија је постала најчешће коришћени вид у коме се појављује и изображава ђаво (Откривење 12, 9). Из књига Старог Завета можемо видети да је ђаво у том виду био познат и незнабожачким народима. Тако су у Вавилону одавали почаст змији коју је потом уништио Данило (Дан. 14, 23–27). Египћани, Грци, Римљани, такође поштују змије сматрајући их за божанства, а бл. Августин с правом примећује да се ни једна животиња у магији не употребљава толико као змија.

Али најчешћи облик у коме се демони јављају јесте управо човечији вид и по свему судећи, управо у том облику, демон је дошао и пред Самог Христа у пустињи да би га искушавао (Матеј 4). Због тога да би ово што боље разумели, навешћемо неколико примера који су забележени у Житијама.

Недуго до најезде Персијанаца на грчку империју, у Каликијској епархији (у граду Адан), са економом цркве тога града, Теофилом, догоди се следеће: Теофил је међу својим суграђанима био познат као човек од великог угледа и поштења. Био је велики ослонац и пријатељ тамошњег епископа. А када је епископ Аданије умро, сви су пожелели да на његово место дође Теофил и са таквом прозбом отидоше до надлежног архијереја. И он је прихватио ту жељу грађана Адана, али је Теофил због своје скромности и смирења одбио ту велику част. Због његовог упорног одбијања за епископа је изабран други човек, а Теофил настави да обавља своју дужност економа. Не гледајући на бескрајно чист и непорочан живот којим је живео Теофил, појавише се људи који су гоњени духом злобе и зависти, почели да клеветају Теофила прво пред верницима а потом и пред епископом. Овај, знајући Теофила као човека велике вере и поштења, у прво време није хтео ни да чује о клеветама које су ширили нечасни људи, али једнога дана ипак одлучи да Теофила разре-

ши дужности економа. Теофил се без речи повинова жељи свога епископа али тада се у њему појави завист и злоба. Демон који је пре тога руководио људима који су клеветали Теофила, сада започе да у њему ствара помисли да је неправедно лишен своје дужности коју је поштено обављао. Мало по мало та се мисао у Теофилу ширила тако брзо да је постала једино о чему је он размишљао. Властољубље је толико овладало Теофилом да је он желео да поново врати свој положај те је на крају одлучио да од демона затражи помоћ. Једнога дана он отиде код неког чаробњака и исприча му све, а овај с демонском радошћу у срцу рече да ће помоћи Теофилу, заповедивши му да следеће ноћи дође на хиподром. Теофил послуша чаробњака и дође на договорено место. Након неког времена пред њим се појави свита непознатих људи у светлој одећи и са светиљкама у рукама. Била је то демонска свита која је славила свога кнеза-сотону, који недуго потом дође, препун гордости, те седе међу демоне. Тада сотона упита чаробњака: "Зашто си довео тога човека?", а овај одговори: "Довео сам га к теби, господару мој, због тога што је веома разочаран у свога епископа и сада тражи твоју помоћ." Када је то чуо, ђаво рече: "Како ја могу помоћи некоме ко служи Богу? Али ако он хоће да постане мој слуга, у том случају ја могу помоћи и добиће све што затражи од мене!" "Чујеш ли шта каже кнез?" – упита чаробњак Теофила. "Чујем" – рече Теофил – "и учинићу све шта тражи од мене." И када то рече, Теофил паде пред ноге ђавола љубећи их. А тада му рече ђаво: "Нека се овај човек одрекне Сина Маријиног и Ње Саме због тога што их ја толико мрзим. И нека своје одрицање потпише и да ми то затим преда, и тек тада нека од мене тражи шта хоће!" "Спреман сам да учиним све што се тражи од мене" – рече Теофил и потписа своје одрицање од Христа и од Пресвете Богородице. Тада га ђаво загрли и рече: "Радуј се, пријатељу мој и мој верни друже!" Тада се они поздравеше и ђаво са својом свитом постаде невидљив, а Теофил и чаробњак се вратише кућама.

Другога дана, епископ по заповести Божијој, врати Теофила на посао економа, али тада се у Теофилу јави покајање и он постаде свестан онога што је учинио заслепљен властољубљем. Дан и ноћ он је проводио у сузима због учињене глупости, те он одлучи да напусти своју службу и да све своје време усмери на тражење опроштаја од Господа. Због тога и отиде у једну цркву и ту, пред иконом Богородице, читавих четрдесет дана и ноћи молио се да му се опрости велики грех. Након четрдесет дана и ноћи Теофилу се јави Пресвета Богородица и рече му: "Зашто се толико бестидно обраћаш за помоћ? Зар не знаш да си се одрекао Мене и Мога Сина. Како

се могу молити Господу за тебе када си ђаволу потписао своје одрицање и пристао да будеш његов слуга? Ја ти могу опростити само оно што си учинио против мене, али не и оно што си учинио против Христа. Због тога греха потребно ти је да учиниш много подвига и да ти се срце испуни дубоком скрушеношћу да би ти греси били опроштени." Теофил, охрабрен јављањем Богородице, показа пред Њом сву своју скрушеност и искрено покајање те принесе пламену молитву у сузама, тражећи Њену помоћ пред Господом. Видевши искрено и дубоко покајање, Богородица му обећа да ће се помолити за њега пред Господом и тада нестане. Теофил настави да се искрено моли за опроштај и кроз три дана њему се опет јави Богородица с радосним лицем те му рече да је његово покајање угодно Господу, да су његове молитве услишене и да му Бог опрашта учињени грех, али и тражи да наставак свога живота проведе у искреној молитви и подвигу. Теофил тада најискреније заблагодари Господу и Дјеви Марији те замоли Мајку Божију да му врати папир са његовим потписом. Богородица тада постаде невидљива али кроз три дана, када је Теофил спавао, он у сну угледа Пресвету Дјеву како му доноси папир. Осетивши велику радост, он се прену из сна и тада на својим грудима угледа папир са својим потписом. Тада он поново из све душе заблагодари Господу и Богородици, и затим, да би и другима указао на своју грешку и велико милосрђе Господње, он одлучи да се јавно покаје. Он архијереју исприча све шта се дешавало са њим, а овај му допусти да и пред верујућим народом каже оно шта је доживео. Када је то учинио, Теофил се причести светим Тајнама а сав народ принесе хвалу и благодарење Господу.

Свети свештеномученик Кипријан, који је до свога обраћања у хришћанство био незнабожац и бавио се чаробњаштвом, сведочи о томе да је често био у непосредном контакту са демонима, те каже: "Верујте ми, ја сам много пута видео самог ђавола јер сваки пут када бих приносио жртве, сретао сам се са њим и његовим слугама!"

У "Лавсаику" се говори о томе да је један подвижник, по имену Валент, дуго живећи у пустињи, на крају пао под демонско искушење. Испуњен гордошћу, том погубном страшћу, он је умислио да са њиме непрекидно беседе анђели и да свагда служе са њим. Ђаво, уверивши се да је несрећни Валент у потпуности његов слуга, узме облик Спаситеља и поче ноћу да долази пред Валента окружен својом демонском свитом. Један од демона, у облику анђела, тада рече Валенту: "Ти си благоугодно Христу својим великим подвизима и светошћу свога живота, и сада је Он дошао да те посети. Због тога немој

ништа чинити већ када га видиш, падни на колена и поклони му се а затим отиди у своју келију." Овај тако и учини, а другог дана, заслепљен својим безумљем, он се похвали братији шта је учинио. Тада свети оци видевши у шта је запао несрећни Валент, почеше да се моле за њега лечећи га од опаке болести зване гордост.

Један од тиваидских стараца говорећи о себи рекао је да је он син идолошког жреца и да је као дете гледао свога оца како приноси жртве идолима. Једном приликом, након тога што је његов отац принео жртву, дечак тајно уђе у храм и тамо угледа ђавола како седи на трону окружен мноштвом демона и разговара са својим слугама. Једног од њих он упита одакле долази, а овај му рече: "Био сам у једној земљи и тамо подигао велики рат и велику несрећу тако да је изгинуло много људи те сам дошао да те обавестим о томе." Ђаво га затим упита колико му је времена било потребно за то, а овај рече да му је за то требало месец дана. Када је то чуо, ђаво поче да удара свога слугу прекоривајући га због тога што му је требало тако пуно времена за тако малу ствар. Затим се ђаво обрати другоме: "Шта си ти урадио?" а овај рече да је био на мору и да је тамо подигао велику буру којом је потопио много бродова и подавило се много људи. А када је ђаво чуо да му је за то било потребно двадесет дана, опет поче да виче и да туче свога слугу. Следећи исприча да је био на једној свадби и да је тамо завадио све сватове па у тучи многи погибоше, па и сам младожења. Када је ђаво чуо да му је за то било потребно десет дана, силно се наљути по поче да туче и овога. Тада упита четвртог: "Шта си ти радио?" а овај рече да је био у пустињи четрдесет година са једним монахом наговарајући га сваке вечери да падне у блуд, у чему једне ноћи успе. Зачувши то, ђаво скочи од радости и поче да љуби демона. Тада му даде некакву круну рекавши: "Ти си једини учинио нешто велико!" А када је то видео жрецов син, он помисли у себи: "Бити монах заиста је велики подвиг када се ђаво толико радује победи над само једним човеком." И тада он одлучи да се крсти и да прими монашки чин.

Једном је преподобни Нифонт видео да је демон дошао код једног човека који је радио у пољу, те му шапну нешто на ухо. Затим тај исти демон отиде код другог човека па и њему нешто шапну. Тада оба радника оставише свој посао те дођоше на једно место где почеше да разговарају, али тај разговор убрзо пређе у свађу а затим у тучу.

Свети Никита, епископ Новгородски, био је родом из Кијева и у младим годинама ступи у Печерски манастир. Стремећи ка подвизима, он одлучи да постане затворник, не обраћајући пажњу на то што се са том

одлуком није сагласио игуман манастира. Убрзо Никита западе у велико искушење јер по наговору демона, који му се јави у виду светлог анђела, Никита престаде да се моли и само је читао књиге Старог Завета, а онима који су долазили к њему ради савета давао је такве поуке због којих се у њему појави велико славољубље. С њим се заиста нико није могао мерити у знању Старог Завета али оно што је било интересантно јесте чињеница да он не само да је избегавао да чита Нови Завет него није могао ни да га слуша када га је неко други читао. Сакупивши своје молитве, Печерски оци међу којима су тада били и игуман Никон, Матеј, Исакије, Григорије, Пимен, Нестор, ослободили су злосрећног монаха од окова искушења те овај изађе из затворништва и одбаци сву славу и знање, започевши поново учити основе монашког живота. Због високог подвижништва он је 1096. г. био удостојен епископског чина те током једанаест година није престајао да буде образац на кога су се могли угледати сви верујући људи у његовој епархији. Господ је овога угодника удостојио и великог дара чудотворства тако да је он у два наврата спасао Новгород од велике пропасти: први пут је то било у време велике суше када је његовим молитвама Бог послао кишу на исушену и спржену земљу, а други пут је својим молитвама спасао град од великог пожара који је претио да потпуно уништи град.

Већ смо споменули да се демон осмели да узме и образ самог Христа. У том виду он је једном дошао и пред преподобног Исакија Печерског, подвижника који се седам година подвизавао у келији са молитвом на уснама. Сва храна коју је он јео током дана била је једна мала просфора и нешто мало воде. У келији тог подвижника није било кревета, него је он спавао седећи неколико минута да би поново наставио свој подвиг. И онда, једне ноћи, када је окончао певање псалама, он угледа неку необичну светлост и пред њега дођоше два демона у обличју анђела рекавши: "Ми смо анђели и знај да к теби долази Христос!" Преподобни није издржао толико искушење и он поверова њиховим речима. Не осенувши се крсним знамењем, он лакомислено паде на колена и поклони се ђаволу у Христовом облику. Само што се то догоди, демони радосно повикаше: "Наш си Исакије!", те га окружише и ухватише у коло и почеше да скачу тако дуго и тако силно да су несрећног подвижника толико изморили да је након тога неколико година био ослабљен и телом и душом.

Када су фарисеји оптуживали Исуса да Он изгони демоне силом коју је добио од демонског кнеза, Исус им рече: "И ако сатана сатану изгони, сам се у себи поделио; како ће, дакле, опстати његово царство? А ако ја по-

моћу Веелзевула изгоним демоне, синови ваши чијом помоћи изгоне? Зато ће вам они бити судије. А ако ли ја Духом Божијим изгоним демоне, онда је дошло к вама Царство Божије" (Матеј 12, 26–28). Те речи нам указују на то да је Христос истеривао демоне из злосрећника који су пали у њихову власт. Исто су чинили свети апостоли (Лука 10, 17; Марко 16, 17...) а такође и свети Оци у првим вековима Цркве. Свети Кипријан пише градоначелнику Рима, Димитрију: "Дођите, погледајте и чујте шта се дешава у нашем присуству са боговима које ви поштујете. Заклињање и изгнање демона силом Речи Божије доводи демоне до тога да они морају напустити људе које они злостављају... Дођите и убедите се у истинитост наших речи. Видећете да духови којима толико робујете пред нама леже поражени..."

У Цркви су од давнина постојале молитве – заклињања демона помоћу којих су они истеривани из људи, тако да човек није препуштен на милост и немилост демона и њиховим искушењима, а нарочито ако је демон ушао у нечију душу и покушава да је руководи по неким својим захтевима и жељама.

ИЗ СВИХ НАВЕДЕНИХ ПРИМЕРА МОЖЕМО ВИДЕТИ ДА ЗЛИ ДУХОВИ МОГУ УТИЦАТИ НА ЧОВЕКОВ ЖИВОТ, АЛИ И ТО ДА ЈЕ ЊИХОВА ВЛАСТ ВЕОМА ОГРАНИЧЕНА

Ево како је преподобни Пахомије победио ђавоље искушење: дође ђаво у Христовом облику пред преподобног и рече: "Радуј се старче јер си ми пуно угодни. Ја сам Христос и дошао сам к теби као пријатељу". Преподобни Пахомије погледа то привиђење и помисли: "Христов долазак човек доживљава са радошћу и срце не осећа никакав страх, а ово, ово није Христос" те се осени крсним знамењем и одважно рече: "Иди од мене душе злобе!" и истога трена привиђење ишчезну.

ОВО НАС ВОДИ КА УТЕШУЈУЋОЈ МИСЛИ ДА ХРИШЋАНИН МОЖЕ ДА ПОБЕДИ ЋАВОЛА. КОЈА СУ ТО СРЕДСТВА ПОМОЋУ КОЈИХ СЕ ХРИШЋАНИ МОГУ БОРИТИ СА ДЕМОНИМА И ПОБЕДИТИ ИХ?

Прво средство јесте призивање имена Божијег. "Именом мојим изгониће демоне" – рекао је Исус Христос, Спаситељ света (Марко 16, 17). "Од имена Исусовог тресе се ад и кнез таме ишчезава. То име је силно оружје против демона" – казује нам свети Јован Лествичник.

Друго средство је Животворни Крст Христов, а то значи да када имамо искушења треба да себе осенимо крсним знамењем и демони ће побећи од нас.

Треће оружје против демона је молитва и пост. "Овај род се ничим не може истерати до постом и молитвом" (Марко 9, 29).

Четврто средство је што чешиће причешћивање светим Тајнама.

Пето средство је смирење. Једном приликом неком пустињаку дође демон у образу светог анђела и рече: "Ја сам Гаврило и послат сам к теби од Бога", а пустињак га погледа и рече: "Да ти ниси можда погрешιο и да ниси послат некоме другом јер ја сам човек недостојан да будем удостојен виђења светих анђела". Када је то чуо, демон истога трена нестане.

Шесто средство јесте дар препознавања духова (I Коринћанима 12, 10).

Седмо средство је молитвено призивање светих угодника Божијих.

Осмо средство су молитве свете Цркве.

Владајући овим средствима у борби са демонима, хришћани се не боје борбе са искушењима ако до ње дође. Хришћанска добродетељ, нарочито ако је сједињена с призивањем имена Христовог и са осењивањем крсним знамењем јесу стреле које од човека одгоне ѓавола.

На жалост, неки хришћани уместо да се упознају са средствима која им помажу у борби са ѓаволом, почињу да траже помоћ тамо где је нема: међу некаквим гатарамa, видовњацима, маговима који су заправо лажни учитељи и преваранти. То је велико зло које се нарочито током последњих година раширило међу православним људима и потребно је да пастири Цркве што више људи упознају са правим лицем тих врчара.

Свака враџбина је демонско дело и то треба да нам је свагда на уму!

Зато, пре свега се упознајмо са учењем наше вере и немојмо слепо срљати у пропаст!

Сћарац Јефрем

ОЧИНСКЕ ПОУКЕ

О СПАСЕЊУ ДУШЕ И РАЈУ

Монашки живот је свакодневни крст. Господ Исус Христос нас призива да сараспети с Њим будемо и сви ми који га љубимо, да бисмо се удостојили васкрсења душе и духовне радости. Оштра је зима, суморни су мразеви, али је зато рај сладак. Подигните очи и угледајте небески Јерусалим, тамо где је срећа, радост и блаженство који ће вечно трајати у векове векова! О, каква је радост и каква срећа вечно живети у близини Божијој!

Да, чеда моја, љубимо једни друге, јер је тамо све љубав, и они који немају љубави неће тамо ни ступити.

*

Сав труд, мука и искушења овог живота, благословено моје чедо, не могу се упоредити с тим блаженим животом. Чак и ако бисмо имали хиљаду живота и ако бисмо сваки од њих жртвовали, опет не бисмо учинили ништа значајно у поређењу с будућом славом у којој Христос Господар жели да нас утврди Својом часном и животворном Крвљу! Због тога апостол Павле и каже да *сћрадања садашњеи времена нису ништа према слави која ће нам се оијкријти* (Рим. 8; 18).

Осим тога, помисли да је сваки човек као *шрава и све добро њејово као цвећ иољски* (Ис. 40; 6) и да ће на *ијас арханђела и са шрубом Божијом најјре мрјви у Христју васкрснуйи* (в. 1. Сол. 4; 16) да би сусрели Христа. Када се отворе двери будућег века и буде уништен садашњи свет, наша природа ће бити васпостављена у свом првобитном стању. *Госјод ће преобразити наше ионижено шело да буде саобразно шелу славе Њејове* (Филипљ. 3; 21). Наша природа, која заједно *уздише и шујује* са васцелом творевином (в. Рим. 8; 22) жудно очекује прослављено откривање деце Божије: *Жарким ишчекивањем шворевина очекује да се јаве синови Божији* (Рим. 8; 19).

Неупоредива је величина човека, којег је Бог узнео до таквих висина и славе! Па ипак, ми, острашћени и грешни, нисмо свесни тог великог блага и равнодушни смо према њему, а наш начин размишљања у потпуности је овоземаљски. Ово тело, које је земља и злосмрадије, удостојено је да се саобрази слави Божијој, да постане ангелско! Људи су сада вештаствени у поређењу с ангелима, који су чисто духовна бића. Међутим, у поређењу с Богом, ангели имају нешто "вештаствено". Они нису чисто умна (ноетичка) бића као што је Бог, Који је недоступна (неприступачна) светлост. Тако ће и људи тада постати као ангели. Тада ће се открити јединство пуноће Цркве верујућих са Христом. Како то благо и очински каже наш Господ: *Оче, говори Он Оцу, хоћу да и они које си ми дао буду са мном где сам ја, да иледају славу моју коју си ми дао* (Јн. 17; 24).

Могу ли се световна блага упоредити с овим речима Господњим? Да будемо тамо где је и наш Господ и где ангели страхују и стрепе да приступе! О, скривена премудрости и бесконачно богатство Божије!

*

Чедо моје, не заборављај свој циљ. Погледај небо и лепоту која нас очекује. Шта су садашње ствари? Зар оне нису само прах и пепео, само снови? Зар не видимо да је све (овдашње) подложно трулежности? Међутим, вишње ствари су вечне, Царство Божије је бесконачно и блажен је онај ко у њему обитава, јер ће гледати славу лица Божијег!

Чедо моје, не заборави да смо у овом свету само привремено, да наш живот виси о концу и да су све лепоте овог света испразне. Према томе, свако ко презре сујетне овоземаљске ствари, односно ко их не буде страствено желео, биће причастан вечним добрима.

Када, дакле, поседујемо ово познање истине, природно је да у сваком тренутку поглед својих душевних очију окренемо ка вечном животу, ка вишњем Јерусалиму, где хорови ангелски с непојмљивом сладошћу и мудрошћу певају химне Божије. О, чедо моја, какву ће славу задобити ваше душе када се након смрти узнесу на небеса и приброје ангелима на небу!

*

Прославимо васкрслог Господа, који нас је удостојио да празнујемо Његово свето Васкрсење и помолимо се да нас удостоји да славимо вечни Сабат на небесима, у новом Јерусалиму иечној радости, где *радосић ваши нико неће узети од вас* (в. Јн. 16, 22). И заиста, чедо моје, земаљску радост

смењује жалост, док је сасвим другачије са небеском радошћу, јер она не престано истиче с неисцрпног и животодавног Извора.

Присиљавајмо се у својим хришћанским дужностима да бисмо славили вечну Пасху у Христовој близини и блажено се наслађивали гледајући Га лицем у лице, знајући да ту радост више неће прекидати ни искушење ни очајање.

*

Послао сам вам једно писмо у којем сам нешто мало писао о рају, и верујем да вас је обрадовало. О, када бисте могли да видите само делић раја, када бисте само на тренутак могли да чујете појање слатких ангела који блистају небеском светлошћу и шире рајски миомирис! О, каква красота и лепота! На жалост, у погледу свега тога ми се налазимо у дубокој помрчини.

Тамо све сија неизмерним блаженством. Шта вам говори Христов престо? Христос Господар седи на престолу и, услед те светлости, нико не може да разликује Његово свето и најслађе лице. О, каква сладост и лепота! Шта је лепше од тога? То је истински рај: гледање лица Христовог! Слава Крсту Твоме, Господе, и Твоме Васкрсењу!

О, дубино премудрости Божије! О, тајинство тросунчаног Божанства! Блажен је онај ко се смирио (понизио) као дете, и незлобивом душом постао послушан свим заповестима љубави Божије ради! Тешко ономе кога је надвладао сопствени егоизам, као што је мене. Коликих је божанских дарова себе лишио такав човек!

Чеда моја, смирено пожурите да достигнете Христа, који је нас ради унизио Самога Себе – нашег најслађег, љубљеног Христа, светлост наших убогих душа!

Погледајте каква нас лепота очекује! Кад бисте само могли да видите како је то лепо! Све бисте одбацили, претворили бисте се у блато по којем ће сви газити, само да не будете лишени свега онога што вам је приуговорила слатка љубав Исусова! О томе нам је обично говорио мој старац и ја то сада преносим вама, да бисте се и ви наслађивали. Учинио сам – и опростите ми!

*

И опет помишљам: ја нисам за рај, јер ме дела моја у томе спречавају, и ја сам само за пакао!

Апостол Павле нам прекрасно говори о рају. Био је узнесен до трећег неба и видео је лепоте Царства Небеског, због чега је у иступљењу (екстази) узвикнуо: Како је лепо и прекрасно Царство Небеско, и с њим се не може поредити ниједна овоземаљска лепота!

Рај је толико леп да око људско никада није било у стању да сагледа толику лепоту, нити је ухо људско икада чуло слађе појање, јер небески хорови ангела певају неупоредиво слађе и од најмилиозвучнијих славуја!

Апостол Павле у наставку каже да човек својим знањем не може да појми шта је Бог припремио за Своја чеда на небесима, у рају. Истина је да бисмо, спознавши рајске духовне насладе, били трпељиви у свакој ситуацији, само да бисмо их задобили. Сада пак због свог незнања чинимо сасвим супротно и удаљујемо се од њих!

О, када бисмо само знали шта је рај! Људски ум није у стању да замисли величину те лепоте! Тамо непрестано певају хорови ангела и светих душа. То је вечна, безгранична Пасха!

Тамо душе радосно беседе једна с другом. Оне беседе о томе како су прошле овај испразни живот и колико им је Бог помогао да избегну пакао и да се упокоје на овом блаженом месту Божијем! Оне приносе Богу бескрајну благодарност за ту неизмерну милост, за даровање Раја.

Шта је рај? То је место препуно неувелих цветова, преиспуњено божанским миомирисима, анђелска сладост, пасхални живот, богочежњивост¹, непрестано славословљење Бога и вечни живот!

То је вредно нашег подвизавања! Али, колико су занемарљиви наши подвизи у поређењу с овим, да тако кажем, "фантастичним" рајем!

О, рају, како си прекрасан! Твоја лепота ме привлачи и претвара у другог човека! Зашто се нисам ревносно трудио и подвизавао да бих те задобио? Мој Боже, Господе мој, ослободи нас проклете гордости да бисмо, руковођени светим смирењем, постали житељи најслађег раја! Амин! Нека буде!

¹ У оригиналу: божански ерос, грч. "ѐрос, фѐјос". Овај израз је у даљем тексту превођен као "богочежњивост", јер се у српском језику "ерос" најчешће везује за телесну љубав. (Прим. прев.)

О СОЗЕРЦАЊУ²

Каг оћвориш Своју руку, насићују се добра; каг одвратиш лице Своје, жалостје се (Пс. 104; 28–29). Наш свеплаги и великодушни Бог створио је два света. Најпре је у небеском пространству створио духовни свет, са чиновима небројених ангела, са безбројним војскама ових служећих духова, са многим "становима" (в. Јн. 14; 2) и различитим обитавалиштима. Онда је створио овај опипљиви свет, са човеком као круном Његове божанске премудрости и заповедио му да господари и влада над свим што је у свету. Доброта свеплаго Бога преплвила је небеско пространство светим ангелима, и они услед свог великог блаженства непрестано певају псалме и химне у непрекидним славословљима, захваљујући на тај начин вечної доброты и милосрђу светог Бога, који их је удостојио такве части, славе и насладе! Али авај! Први међу ангелима, назван Лучоноша (Деница), побунио се и отпао од Бога! Он је чезнуо и жудео за једнакошћу са Богом. *Изаћи ћу у висине над облаке*, рекао је у свом срцу, *изједначићу се с Вишњим* (Ис. 14; 14). Чим се сагласио са овом хулном и гордом помишљу, праведни Бог је окренуо Своје слатко, прелепо, божанско лице и истог тренутка Лучоноша је уз тресак био збачен са свог узвишеног положаја и чина, и био свезан нераскидивим ланцима у адској помрчини, повлачећи за собом читаву војску следбеника његове злобне намере. Ово се одиграло у небеској области.

Сад се појављујем ја, недостојан и убог, да бих препричао и укратко изложио смисао и значење које за човека има стих 104. Псалма: *Каг оћвориш Своју руку насићују се добра; каг одвратиш лице Своје, жалостје се* (ст. 28–29).

Када је Бог Својом премудрошћу створио човека, обдарио га је Својим образом и подобием. Украсио га је разумом и слободом, на истоку је начинио рајску палату која је преизобиловала мирисним цвећем, биљкама и дрвећем различитих врста и плодова: *И учини Госјод Бој ње никоше из земље свакојака дрвѣћа леја за љедање и добра за јело* (Пост. 2; 9). Осим тога, украсио га је и птицама најразличитијих облика и боја, да би летеле и слатко појале.

² Иако старац Јефрем користи израз "φωρία", који обично преводимо као "боговићење" или "созерцање", јасно је да не мисли увек на созерцање у ужем смислу, и да под тим изразом подразумева и дубоко размишљање о различитим душекорисним темама, богومислије. (Прим. прев.)

Као додаток, у равнице је населио дивље животиње и стоку, а начинио је и реку да протиче кроз врт и да га напаја својим бујицама и потоцима који су обиловали најбистријом водом, како би оживотворава та и хранила стабла дрвећа... Начинио је и свеж ваздух, и мирисне поветарце да би умивали лице малог бога, човека.

Једном речју, Свето Писмо нам каже: *И створи Бој звери земаљске... и итйице на своду небеском... и воду која тйецијаше из Егема најтајајући ври...* (в. Пост. 2; 10). Овај рајски дан окупан сунцем није сменила ноћ. И гле, доброта нашег светог Бога обитавала је и почивала у палати првоствореног човека. Међутим, ко је у стању да уистину опише доброту и величанство Бога, који је Своју свемоћну десницу штедро подарио човеку? Почастовао га је Својим образом и подобијем, учинио га бесмртним и удостојио га да беседи с Њим, како би га слатко заједничарење с Богом и наслађивање Његовим бесконачним извором блаженстава задивило богатствима духовне насладе.

Васцелим човековим телом и душом владало је бестрашће, ништа га није узнемиравало и над свим је владао. Целокупно човеково стање било је обогашено простотом и незлобивошћу. Све му је било потчињено, као малом богу и цару. Његова душа била је украшена девственом чистотом, што се одражавало и на његовом прекрасном телу, првосазданој творевини сведржитељске руке Божије. Божији надзор и доброта владали су и над земаљским царем и над његовом палатом, исто као и над васцелом творевином. Све је имало божанску нијансу, јер се и човек придржавао божанских заповести.

Али, авај и тешко мени! Како и одакле да ја, убоги, започнем да са жаљењем приповедам о страшној олуји која је избила кад је Бог одвратио Своје лице? Којим ћу речима и са коликим јадиковањем исказати несрећу и трагично отпадање човеково из рајских наслада, будући да је био толико почастован, а ипак толико незахвалан? Ко ће икада моћи да у потпуности обухвати трагедију одвраћања лица Божијег, Адамовог изгнанства, јадиковања природе? Наравно, нико! Ко ће моћи да разуме понор жаљења и неутешног јаука несрећног преступника, док је седео на месту осуде и издалека гледао своју изгубљену палату? Адама је преварио Лучоноша, и он је својевољно пристао на горде помисли. И он је прихватио маштања о једнакости са Богом! Адам је преступио заповест, и казна Божија сручила се на њега као страшна олуја, заменивши рајска блаженства животом препуним недаћа и суза. Несрећни цар земаљски се погордио и гле, био је избачен

из прекрасног и сладосног раја, из своје блиставе палате. Адам је тада пао и био изгнан у горку земљу, препуну трња и чичка, да би напорно радио и са знојем и сузама јео хлеб, док му је душа била очајна и дубоко уздисала.

Кад одвратиши лице Своје, жалостје се (Пс. 104; 29). Све се жалости, све ствари губе свој склад и благодат и издвајају се из доброг устројства, заборављају рајску радост и падају у трулежност. То се може рећи за васцелу природу, а посебно за човека.

Наказни изглед одвратног греха који се најпре појавио у рају удаљио је цара од његове насладе након што му је сам приступио и био њиме примамљен. Тако је од бесмртног човек постао смртан, и од бестрасног острашћен! Елементи (стихије) који су му раније били потчињени и нешкодљиви одмах су се поколебали и кренули да га униште, да га поломе. И они су, заједно с њим, били осуђени на проклету земљу. Земља је тешко уздисала под бременом преступа који су на њој почињени, док је са жарком жудњом и надом чекала откровење синова Божијих, како би се ослободила робовања и била прослављена, као што апостол Павле пише Римљанима (в. 8; 19–21).

Бог одвраћа Своје лице и све се мења. Непосредно након првог пада уследио је и други, када је Каин убио Авеља и починио страшно братоубиство. Тада је грех завладао. Бог је одвратио Своје лице због безбожних дела људи, и вода је преплавила читав свет, претварајући га у застрашујући гроб за читаву људску врсту, изузев за Ноја и његову породицу. Бог је одвратио Своју божанствену пројаву због људске изопачености, и огањ је спалио земљу Содоме и Гоморе. Бог је одвратио Своје лице и Своју трпељивост, и горди фараон се утопио заједно са свом својом војском, тако да је морска вода постала његов вечни гроб.

Време и, поново, морално зло и грех као преступање божанског закона, узроковали су да Бог одврати Своје лице од људи, тако да је као неизбежна последица уследило природно зло у виду болести, различитих патњи а коначно и смрти.

Међутим, кад штедри Бог отвори руку Своје доброте, човеково срце постаје царска палата! Раскош царског величанства заузима најистакнутије место у њему. Царске слуге служе свог цара док он седи на свом незамисливо раскошном и прекрасном престољу благодати. Царска стража, она поред престола као и она поред капије, чува цара са будном пажњом! Све сведочи о богатству и велелепности царевог присуства и благонаклоности. Међутим, ко је тај цар, и ко су његове слуге и његови стражари?

Цар? Ко би то друго могао бити осим Онога који је посредством крштења учинио човеково срце Својим сопственим домом Царством Небеским? То је и Он сам објавио у Еванђељу: *Царство Божије унутра је у вама* (Лк. 17; 21). Царске слуге? То су божанске мисли које помажу благодати Божијој тако да је царска палата украшена, и у њој блистају слава и устројство Божије. А ко су царски стражари? То су трезвеноумље, пажња и помисли божанске ревности, којима се чувају и цар и палата! Тада у области срца преовлађују доброта и слатки починак у Богу.

Међутим, кад неки од царских стражара занемаре своју дужност, тако да се неки препусте преједању и опијању, неки падну у разврат а неки издају цара непријатељима, тада ће овај добри Цар, благодат светог крштења, морати да се скрива и да оде, и више неће бити видљив. Благодат одвраћа лице од ових слугу и од палате, јер ју је оскрнавила издаја.

Тада ће, на жалост, последње стање овог човека бити много горе него прво. Он ће се тада уподобити ономе који силази у гробну јаму, чији је удео неподношљиви смрад. Због тога се и Псалмопојац ватрено моли: Не одвраћај Своје лице од мене, да не бих био као они који оглазе у гроб (в. Пс. 28; 1).

Колико је лепа младост у пуној слави свог цветања! Толико је лепа да је неки људи не разликују од небеских ангела. Међутим, кад је наоштрена коса смрти удари и пожање, мора брзо да буде сахрањена, јер прети опасност од заразе. Скривају је у хладне гробове, јер ће убрзо страشان смрад заменити прекрасну, мирисну младост.

Са човековом душом дешава се нешто слично. Кад је човек очишћен од грехова и кад мотри на себе, у њему влада благодат Божија, краси га божанска доброта, и свако се наслађује и самим погледом на таквог човека. На жалост, када човек греша и не каје се, Бог одвраћа Своје божанске очи и морална тама истог часа надвлада човекову душу. Тада почиње да твори рђава дела и нечисти демони сваким даном све више и више скривају ту несрећну душу, погружавајући је из греха у грех и из страсти у страст. То ће душу учинити толико смрадном да чак ни свети ангели неће моћи да поднесу тај задах нити да остану уз њу и да јој помогну. Према томе, божанска благодат се повлачи, а трулежност греха започиње своје погубно дело. Душа тада подсећа на леш који је бачен у гроб: уколико се којим случајем тај гроб убрзо отвори, поглед на црве и њихов смрад као и његово опште одвратно стање изазваће ужас.

Љубљена моја чеда, рецимо и ми заједно са архангелом Божијим који је, желећи да одврати друге небеске ангеле од скретања на Лучоношин

мрачни пут непослушности и гордости, рекао: "Смерно (добро) стојмо!" Љубљена моја чеда, усправимо своје душе сваки пут када се повију. "Стојмо са страхом", јер мрачни гроб греха претећи отвара своја уста уколико нисмо опрезни у сваком тренутку.

Међутим, уколико смо опрезни, будни и трезвеноумни, тада ће отворена рука Сведржитеља испунити наша срца божанском добротом, и Он сам ће посетити добро чувану палату наше душе. На тај начин се још у овом животу може окусити божанска радост и наслада за којом ће, према Његовом обећању, следити потпуна наслада добрима Његовога Царства, припремљеним још од постанка света као награда онима што су Га љубили и извршавали Његове заповести. Амин. Нека буде.

Јерошеј Влахос

ЖИВОТ ПОСЛЕ СМРТИ

Демоне, који све до последњег тренутка желе да зграбе човекову душу, св. Диадок Фотички је описао као владаре тартара, тј. ада. Човек који воли Бога неће се уплашити јер љубав разгони страх, и он ће слободно оставити иза себе "владаре тартара". Душа човека, који се радује љубави Божијој, у смртном часу се заједно "са ангелима мира уздиже изнад мноштва (демона) таме" (О духовном познању, Добротољубље, 1. том).

Св. Оци се, дакле, не задовољавају једино тиме да нагласе постојање демона и њихове насртљиве јарости уперене против људи, него истичу и начине на које можемо избећи њихове претње. Уколико у потпуности исповеда своје грехе, човек се ослобађа бојажљивости и страха, испуњен је љубављу Христовом и ослобађа се демонске злобе. Над њим ђаво нема власт.

Демоне, који души приступају у тренутку када исходи из тела, ава Исација назива "владарима таме". Он учи да ангели прате човекову душу када она исходи из тела. Тада, међутим, излазе и силе мрака да би је сусреле и овладале њом. У том тренутку ангели се не боре са демонима него опасују човека добрим делима која је учинио. Када због добрих дела која је током живота починио човек победи демоне, "са њим ће се радовати ангели, видевши га ослобођеног од сила таме". Управо због тога нас ава Исација опомиње да заволимо смирење, да имамо љубави према људима, и да размишљамо о Богу и Његовој правичности, да занемаримо потребу за светом и његовим почастима, итд.

У изрекама пустињских Отаца налази се и учење архиепископа Теофила о теми којом се бавимо. Он каже да се у време разлучења одиграва судска расправа између ангела и демона. Демони износе "све грехе које је човек починио од рођења до последњег часа, било по слободној вољи или услед незнања" и оптужују га. Исто тако, ангели износе добра дела која је починила душа тог човека. Душа којој се суди обузета је великим страхом. Ако победе демони, зачуће глас: "Уклоните безбожну душу да не би видела славу Божију". Ако, међутим, одатле изађе као победник и буде ослобођена,

демони ће се постидети а ангели ће прихватити душу и повести је у "неизрециву радост славе".

Оваква становишта налазимо у многим светоотачким текстовима. Исихије Свештеник се моли да кнез таме, када дође, открије да су његова рђава дела незнатна и безначајна. Он учи да ће душу, када уз себе има Христа, "Он брзо осветити" (О стражењу и светости, Добротољубље, 1. том).

Св. Теогност исто тако каже да се праведна душа узноси на небеса, одлазећи у миру да "сусретне блиставог и радосног ангела који силази по њу, да се са њим неометано креће кроз ваздух и зли духови јој никако не могу нашкодити" (О практиковању врлине, Добротољубље, том 2, стр. 373).

Св. Оци не поучавају свим тим стварима захваљујући својој машти него својим озарујућим опитима. Понекад су им то откривали други свети људи, а понекад су и они сами, озарени Богом, имали таква застрашујућа искуства.

Антоније Велики је једном досегао до тачке у којој је лично видео те ужасне ствари. Док је боравио у келији, пао је у занос и видео самога себе како исходи из сопственог тела и корача кроз ваздух, очигледно вођен ангелима. Неколицина огорчених и страшних демона спречавала их је да се узнесу на небеса и тражили су објашњење за нека дела. Онда су се они, који су водили Антонија Великог, борили са страшним демонима, говорећи да му је Бог опростио сва она дела која је починио од свог рођења и да би га они могли оптужити једино за она дела која је починио од тренутка када је постао монах. "А онда је, када након оптужби нису доказали да је крив, његов пут био слободан и без препрека".

У једној страшној причи Антонија Великог каже се следеће: "Током ноћи пробудио га је неки глас, пожурујући га да изађе из келије и погледа око себе. Тада је угледао неког "високог, без телесног обличја и страшног"; то је био ђаво који је стајао усправно, подигнутих руку, држећи неке и спречавајући их да се узнесу, а шгрћући зубима према осталима који су успели да побегну и да се уздигну на небеса. Антонију Веиком је откривено да је тај страшни призор заправо "пролазак душа".

Св. Јован Лествичник описује страشان призор какав се указао пустиножитељу Стефану, који се подвизавао на Синајској гори, недалеко од пешине пророка Илије. Дан уочи своје смрти, он паде у усхићење и осврташе се отворених очију час десно час лево од постеље. И као да га неко мучи, говорио је с времена на време, пред свима који су ту били окупљени: "Да, стварно, истина. Али сам зато због тога толико година постио!" Онда опет:

"Не, стварно, лажете! То не учиних". И опет: "Да, заиста је тако, да! А ти сам плакао и служио сам браћи", и поново: "Не, све је то клевета! А понекад је одговарао: "Да, заиста да...и шта да кажем на то, заиста не знам!...". Бејаше то заиста страشان и грозан приказ, то невидљиво суђење на коме нема милости. Што је још страшније, окривљавали су га и за оно што није учинио (Лествица, 7. поука).

Као што смо раније рекли, душе непокајаних грешника се, након разлучења од тела, налазе у аду који се разликује од пакла. Ад је предукус вечних мука. Могли бисмо га назвати предворјем у којем оптужене душе ишчекују да буду осуђене. Св. Григорије из Нисе каже да не треба да мислимо да је пакао место него стање душе, невидљиво и невештаствено. Када говоримо о аду, не мислимо ни на шта друго него на душевну "промену у невиђено и невидљиво". Св. Никита Стифат користи реч ад у том смислу – у смислу мрачних и тамних места – како би означио тамницу и затвор.

Ако душа није исцељена за време док је била сједињена са телом, након свог разлучења са њим она пати и мучена је страстима, не осећа олакшање нити утеху и нема удела у озарујућој (освећујућој) и обојужујућој енергији Божијој; то је таман, помрачен начин живота, мука и мучење. То се назива адом.

Насупрот томе, праведници, када напусте овај живот, обитавају у рају, у Аврамовом наручју. Другим речима, они су причасници обојужује и озарујуће (освећујуће) енергије Божије. Св. Никита Стифат каже да душе светих, чисте и миомирисне, боголике и испуњене богонадахнутом славом и најчистијом светлошћу, изашавши из тела блистају као сунце због својих дела праведности, мудрости и чистоте. Те душе "њима наклоњени ангели узносе према Првој светлости". Прва Светлост је Троједини Бог, божанска природа Лица Св. Тројице, док су друга светлост ангели и праведници, причасници Прве Светлости.

Он као прво наглашава да људска природа потиче од Бога. Осим тога, узрок почетка свих бића је у Богу, а не у њима самима. Нестворена природа, каква је Божија, превазилази сваки смисао мерења; она се не може нити увећавати нити умањавати и уистину се налази изван сваког одређења. Напротив, створена природа је променљива, односно, она се увећава и умањује.

Људска природа је сложена, сачињена од хетерогених елемената, умна (ноетичка) и чулна, и она представља живу слику Божанске и трансцендентне силе. Умна (ноетичка, духовна) природа припада анђелским и бестелесним силама које обитавају у надземаљском простору, јер такав простор највише одговара њиховој бестелесној природи. На овом месту св. Григорије говори о телу какво имају анђели, за које каже да је "префињено, светло и стално у покрету", јер је умна (ноетичка) природа префињена, чиста, лишена тежине и увек у покрету. Насупрот томе, чулна природа није аналогна умној. Да земља не би била несрећна и да јој не би недостајала умна (ноетичка) створења, Бог је створио људски род, како би се умно (ноетичко) и чулно могло сјединити у једној природи. Другим речима, у човеку је сажета васцела творевина, јер је он састављен од умног (ноетичког) и чулног.

Као друго, он наводи да је циљ стварања човека да умна природа прославља Бога у васцелој творевини. Као што се тело одржава у животу помоћу плодова земље управо зато што је земаљско, исто тако постоји и натчулни живот којим се одржава наша умна природа. Исто као што храна, улазећи и излазећи из нашег тела у њему оставља снагу, тако и умно (ноетичко) добија живот својом причасношћу истинском Бићу.

Живот какав одговара духовној природи је, дакле, причасност Богу. Свака ствар има себи одговарајући орган. Одговарајући орган за уживање у светлости је човеково око, а не човеков прст или било који други део човековог тела. Тако се и боговиђење у човеку одиграва кроз оно што је у њему умно. Живот је, према томе, причасност Богу и сједињење са Њим. Та причасност је, наравно, богопознање до оне дубине до које је душа способна да га садржи у себи. Непознавање Бога, наравно, значи и непричасност Богу.

Удаљавање од оваквог живота јесте пад и незнање. Од човековог пада, Бог је настојао да исцели зло у нама. Зло је удаљити се од Бога и немати заједницу са Њим, док је лек за то поновни повратак у живот и задобијање заједнице са Богом. Добро је, дакле, исцељење умног (ноетичког) аспекта душе и разуме се да нико, ко се не врати тајинству Еванђелске речи, не зна како да га исцели.

Оно што св. Григорије из Нисе овде наглашава – а и ја такође мислим да је важно – јесте то да је одговарајуће оруђе за заједницу са Богом умни (ноетички) део душе. Кроз њега човек постаје причастан Богу и задобија сазнање о њему, које за њега значи живот. Како је, међутим, пад човеково отуђење од живота и његова болест а такође и његова смрт, потребно је да

умни (ноетички) део душе буде исцељен како би могао да види светлост и задобије причасност Богу.

Људску природу уобличио је Бог како би могла ишчекивати овакав живот и она се креће према Њему. Човек је створен са циљем да се сједини са Богом. Стога уживање у овом животу и испуњење човекове сврхе, а то је теосис, обожење, није надокнада и награда него природно стање. Непричасност Богу није дакле казна већ болест човекове душе и читавог његовог бића.

Св. Григорије наводи као пример наше очи. Способност очију да виде није награда или надокнада, него природна особина здравих очију. Неспособност да се гледа није осуда или казна него човекова болест. Срећан живот је дакле својствен и одговара онима који су "очистили своја чула". Они, међутим, који имају духовно нечисте очи и не знају за Бога нису причасни Богу. То није казна него природно стање болести умног дела њихове душе.

Као трећу тачку, повезану са претходне две, он износи тврдњу да добро које ишчекујемо по својој природи одговара људској врсти. Природно је да се то задовољство, на неки начин, назове платом. Настаћивање оваквим животом није ствар правде, него природно стање душе. Св. Григорије то каже због начина на који је питање постављено: како ће бити суђено детету и куда ће оно бити послано, ако у животу није чинило ни добро ни зло? Св. Григорије каже да питање не треба поставити на овај начин јер то није ствар правде, него природног стања здравља или болести људске природе.

То се може разумети навођењем једног примера. Претпоставимо да два човека имају очну болест и да се један од њих подвргава лечењу и прихвата све што му саветује медицинска наука чак и ако је то непријатно, док други не само да не прихвата ниједан савет лекара, него и води неумерен живот. Први ће, из природних разлога, уживати у светлости, док ће други, из исто тако природних разлога, те светлости бити тишен.

Овај пример јасно показује да човековој природи одговара да се наслађује таквим животом, док болест незнања преовлађује у онима који живе "по телу". Личност која исцељује и очишћује своје духовне очи и пере незнање које представља нечистоћу у духовном опажању душе, задобија овај природни живот. Неко други пак, док избегава очишћење и живи у привидним задовољствима, чинећи болест тешком за исцељење, бива отуђен од природног и живи живот који је противан природи, не постајући причасник тог природног живота који је заправо заједница са Богом.

Ако је то природан ток и природан завршетак човека у коме је, зависно од начина живота, око његове душе исцељено или не, случај је нешто другачији када је у питању дете. Будући да оно није превасходно (духовно) оболело и будући да нема потребу за очишћењем или исцељењем, оно живи у складу са природом, и зато га, као неискусно у злу, ниједна болест душе не спречава да ужива у причасности Светлу.

Учење св. Григорија из Нисе даје нам прилику да овде истакнемо како човекова душа приликом рођења није нечиста него чиста. Човек доживљава озарење ума почев од свог рођења. Видимо, дакле, да чак и деца могу имати умну молитву, сагласно разуме се, сликама и представама њиховог узраста. Када је личност створена, њен ум (нус) је у стању озарења. Много пута смо посматрали децу која се моле, чак и када спавају. Један светогорски монах каже да, када мала деца усмере према нечему своју пажњу и почну без разлога да се смеју, то значи да су видела свога ангела. Оно што се дешава светитељима, за које је природно да буду са ангелима, дешава се и са малом децом.

Старац Теоклиј Дионисијајски

ИЗМЕЂУ НЕБА И ЗЕМЉЕ

Па зар, љубљени мој – рече монах Хризостом – нисте схватили да се монах налази изван света? Да је он залог Богу, биће које лебди између неба и земље? Бог узима световног човека под своје Старање, одваја га од метежа, од узрока таштине, од лагодности света, од свега што мирише на прах земаљски. Ослобађа га од сувишног терета и уводи у блажени и рајски свет узвишене философије по Христу. Одева га у анђеоску одећу и помаже му да на ноге обује сандале "у *иријравности* за *јеванђеље* мира".¹ Па му каже: Ослободио сам те од брига овога света, од трња душе, и уздигао сам те до видика мога литургијскога Духа. У свету, спутан његовим законитостима и његовом неизбежном зломом, тешко си могао да ми се приближиш – уколико си био достојан да ми се приближиш – и да чујеш мој глас. Тешко би ме познао, и веома ретко би ме се сетио. Скидам са тебе терет који носе сви људи што живе у свету. Ослобађам те робовања човечанским потребама и позивам те у своју близину. Учинићу те једнаким по части са анђеоским силама и поверићу ти најлепше посланство које је икада поверено људима. Желим да се непрекидно бориш за себе и за своју браћу; да помажеш браћи у њиховим духовним потребама, онолико колико твој монашки чин допушта. Треба да будеш духовни орао. Да будеш изнад слабости и страсти. Твоја серафимска љубав према мени као светиљка треба да пламти у твојим грудима дан и ноћ. Време за тебе неће протицати. Бићеш предан неизрецивом духовном созерцању у коме ћеш видети мене; бићеш у свештеном *ијјансију* због незасите сладости моје славе. Називам те анђелом...

У монашкој *Анџелологији* налазе се чудесне приче. Надахнути божанском љубављу, подвижници су вековима били удостојавани да их служе и хране анђели. Није ми познато да ли је мој пријатељ пустињак Никодим имао ту изузетну част. Склон сам, међутим, да поверујем да је био "привремено

¹ Еф. 6, 15.

мањи од анђела".² Био је анђеолоу телу. У почетку нашег познанства нисам био у стању да то схватим. Сећам се једног догађаја од пре петнаест година: док смо разговарали, изненада се окренуо према мени и упитао ме:

– Брате Теолипте, јеси ли жив?

Погледао сам га изненађено.

– Оче – одговорио сам – жив сам.

Он загонетно климну својом белом главом.

– И видиш Бога? – упита.

По његовом лицу, сећам се, разли се благ осмех.

– Па, оче – одговорих на његово "неразумно" питање – "Боја нико није видео никад"³, а Ви питате...

– Чедо моје – рече он – веруј ми да Бога можеш видети. Зар Господ није рекао: "Који мене љуби, ѿоја ће љубити Оца мој; и ја ћу га љубити и јавићу му се сам"?⁴

Дуго смо ћутали...

² Види Јевр. 2, 9.

³ Јов. 1, 18.

⁴ Јов. 14, 21.

Ијуман Марко Московски

ЉУДИ БОЖИЈИ И ЗЛИ ДУХОВИ

"Као што пчеле гони дим
и смрад голубове,
тако и Анђела-чувара живота
нашег грех тера од нас"

Свети Василије Велики

Зли духови и њихов утицај на људе

Уместо предговора

У прологу за 1. дан јула, у причи Светог Нила, каже се следеће: "Људска душа јесте између Анђела и демона. Јер Анђео... учи врлинама; а демон... учи греху. Душа има власт да следи кога жели: или Анђела, или демона. Тога ради пази да не увредиш Анђела".

Да је ђаво близу нас потврђује следећа прича: "Свети Андреј, Христа ради јуродиви, који је једном био на тргу у Цариграду, срео је монаха, око чијег врата се обавила страшна змија. Овог монаха су красиле многе врлине, али, на несрећу, био је среброљубив и шкрт човек. Пошто се удаљио неколико корака од њега, Андреј се зачудио, приметивши да су изнад главе инока у ваздуху биле исписане речи: "Змија среброљубља је корен сваког безакоња". Али се још више зачуди кад, осврнувши се иза себе, угледа Анеђела и демона, како се боре за душу инока. Ђаво је доказивао да монах, као среброљубац и стога идолслужитељ, припада њему, а Анђео је, указујући на многе врлине старца, тврдио да је он достојан Божије милости. Њихов дуготрајан спор је био решен одозго. Глас са неба је рекао Анђелу: "Ти немаш шта да тражиш код њега, јер само милостиви добијају од мене опроштај и наслеђују небеске обитељи". После овога Анђео одмах остави инока" (Прол., 4. д.).

У житију Преподобног Нифонта говори се да му је једном после молитве Бог показао велико поље, на којем је стајало мноштво злодуха, подељених у пукове. И ето, некако док је припремао пукове за битку, један од најдрњих Етиопљања, пребројавао је војнике и говорио: "Гледајући ме, не бојте се ничега, јер ће сила моја бити са вама". А неки од злодуха су донели мноштво различитог оружја и разделили га пуковима. Док је Преподобни Нифонт то посматрао, обратио му се глас: "Окрени се, Нифонте, према Истоку и гледај". И он, окренувши се, угледа чисто поље, на којем је белоризаца, спремних за битку, било двапут више него злодуха. Затим је дошао неки човек, изгледа светлијег од сунца, и рекао: "Овако заповеда Господ Саваот, идите целом земљом, помажући Хришћанима и чувајући их" (Четиј Минеј, 23. децембар). Дакле, са овим помагачима наша битка против сила таме потпуно је извесна, али Анђели су само помагачи, а ми сами морамо да водимо борбу.

Порекло злих духова, њихов њрви ѓрех и казна

Према учењу Православне Цркве, изложеном у детаљном Катехизису, "невидљиви свет је створен пре видљивог и Анђели пре човека", то јест Анђели су створени пре свега, кад, осим Бога ништа није постојало. То се види из првих речи књиге Постања: *У њочейку створи Бој небо и земљу* (1. Мој. 1, 1).

Пошто је небо, које видимо, створено после (1. Мој. 1, 6, 8, 14,17), онда у тим речима под "Небом" треба подразумевати духове који су у Светом Писму представљени као они који насељавају небо (Пост. 1, 2). О томе се може закључити из речи Бога, упућених Јову: *Кад њјеваху заједно звијезде јуџарње и сви синови Божји кликоваху* (Јов. 38,7); одавде се види да су Анђели постојали већ четвртог дана стварања.

Творац Анђела их је створио по Свом Лику –бестелесним, по њиховој природи– сличним неком духу и нематеријалном огњу¹, о чему цар и пророк Давид каже: *Чиниш вјејрове да су њи Анђели, њламен оњени да су њи слује* (Пс. 103, 4), описујући пламеност љубави Анђела према Богу, њихову

¹ В. Јован Дамаскин. Излагање православне вере. Књ. 2, гл. 3.

брзину у служењу Богу и људима, њихову тежњу Вишњему и да они немају материју, сличну нашем телу.

Називајући Анђеле бестелесним бићима, Откривење учи да су Ађели лична бића, која имају разум (1. Пет. 1, 12; Гал. 1, 8) и слободну вољу (Лк. 15, 10). По свом уму Анђели се приказују као узор (2. Сам. 14, 20); они знају оно што човек не зна и не може да зна (Мк. 13, 32), иако се њихово знање не односи на тајне срца и на оно што ће се десити у будућности (2. Цар. 6, 30; Иса. 44,7). Али нису сви Анђели сачували прву мудрост и светост, које им је Бог дао; својом слободном вољом многи од њих су постали зли. На небу је међу Анђелима Божјим био велики дух светлости², први по сили и власти коју му је Бог дао, назван по својој светлости – Денница. Он је био један од Богу најближих духова. Прослављен више од свих духова Денница је помислио да постане самостални цар и рекао је у свом срцу: *Изаћи ћу на небо, више звијезда Божијих додићућу њијесџо свој... Изаћи ћу у висине над облаке, изједначићу се са Вишњим* (Иса. 14, 13-14). И ето, Господ је са светлог неба збацио духа, који се помутио противљењем Творцу, у ад – у дубину гробну (Иса. 14, 15). Како је Денница био начелник неких духова, он је и њих побунио против владике сваке твари и повукао их за собом. И, на тај начин, светли Анђели су постали зли духови (Лк. 7, 21; Еф. 6, 11, 12). Анђели су, дакле, постали зли својом вољом. Господ наш Исус Христос говорио је Јеврејима да је *ђаво човекоубица од искони, и не стијоји у истиини* (Јн. 8, 44). Ако он није стајао у истини, значи да је истини био поучен, и да је имао сву снагу и средства да одбаци од себе сваку саблазан. У складу са речима Исуса Христа, учили су и свети апостоли: *И анђеле који не одржаше своје достојанство, нећо науститише своје боравишће, оставио је за суд великога Дана у оковима вјечним под мраком, пише апостол Јуда* (Јуд. 6). Под именом началства овде се подразумева првобитно стање Анђела, које је садржавало у себи како унутрашње савршенство разума и воље, тако и спољашње врлине бестелесних духова. Анђели су могли да сачувају своје првобитно стање (началство) и да сачувају станиште, које је том стању одговарало, али по сопственој вољи нису поштовали ни једно, ни друго. Свети апостол Петар у 2. посланици говори о паду Анђела да Бог *не дошћегје анђеле који сајријешисше* (2. Петр. 2, 4), значи, сугерише мисао да су неки анђели поступили упркос Божјој вољи.

² Преподобни Јован Касијан претпоставља да је сатана пре пада припадао лику Херувима. Видети "Реч смрти" епископа Игнатија (Брјанчанинова). Стр. 73.

Следећи речи Господа нашег Исуса Христа и Његових Апостола, Православна Црква се увек држала оне мисли да су Анђели, иако су имали од свога стварања савршенство разума и воље, али Бог није у њихову природу унео апсолутну нужност да увек изаберу само добро, на тај начин имали слободу избора између добра и зла. Имајући могућност одступања према злу, неки су злоупотребили слободу избора и постали зли.

Ево како о томе уче Свети Оци и учитељи Цркве: "Демон се назива аждајом, зато што је устао на Бога, у почетку је био анђеол", - пише Свети Теофил Антиохијски, а Свети Иринеј Лионски каже да је "ђаво сам био узроком свог отпадништва"³.

Исту мисао потврђује Свети Антоније Велики: "Зли духови се не називају тако због тога што су такви створени. Бог није створио ништа зло – и они су били створени као добри" и Свети Макарије Велики: "Сва разумна бића, под којима подразумева Анђеле, демоне и душе, Творац је створио као чисте, а то што су се неки од њих окренули према злу, то се њима десило због самовоље, јер су по сопственој вољи одступили од одговарајуће замисли"⁴.

Изузетно је расуђивање Светог Кирила Јерусалимског о овом предмету: "Први виновник греха и родоначелник зла је ђаво. Пре ђавола нико није грешио. Он, пак, није сагрешио по природи, - по потреби, јер тада не би било греха. Напротив, будући да је створен као добар, по сопственој вољи је постао ђаво и због својих дела је добио ово име. Он је био Арханђеол, али је потом био назван ђаво због клевете Бога пред људима; а он је клеветао Бога да би скренуо људе с пута истине. Био је добар Божји слуга, а потом постао сатана у пуном значењу тог имена, зато што сатана означава противника"⁵.

О томе да је ђаво пао својом вољом, говори и Свети Василије Велики: "Демони не учествују по самој својој суштини у противљењу добру, већ по сопственој вољи, одступањем од добра скренули су у грех, то јест у зло. Од добра не може да се деси зло. А зашто је лукав човек? По сопственој вољи, јер је и он имао слободну вољу, и њему је била дата власт да буде с Богом или да се удаљи од њега. Арханђеол Гаврило увек предстоји пред Богом, сатана је Анђеол, који је потпуно пао из свог сопственог чина; слобода воље је првог сачувала међу вишњим, а последњег је збацила. Једног је спасила

³ Прилог уз Православни преглед, 1868, стр. 571.

⁴ Поуке Св. Макарија Великог, стр. 161.

⁵ Катихетска поука 18.

љубав према Богу, а друго је од Бога одбило његово противљење Богу". Дакле, како говори Свети Григорије Ниски, "ђаво је сам себе лишио радног живота".

Сматрамо да је потребно да се наведе још и карактеристично расуђивање Светог Јована Дамаскина о паду ђавола: "Од анђеоских сила надземног чина начелник, коме је Бог поверио очување земље, није био створен као зао по природи, већ је био добар и створен због добра, и није имао од Творца у себи ни најмањег трага зла, али није поднео изненадно озарење и част које му је поклонио Творац, и по слободној вољи се претворио од природног у противприродног и погордио се против Бога – свог Творца. Пожелевши да устане против Њега, први је одступио од добра и упао у зло. Зло није ништа друго, до лишавање од добра, као што је и тама лишавање од светлости. Добро, пак, јесте духовна светлост, као што је зло духовна тама. Будући да је саздан од Творца као светлост и да је био добар, он је по слободној вољи постао тама. Он је отргао, за њим се повело, с њим је пало безбројно мноштво њему потчињених анђела; на тај начин су они произвољно постали зли, самовољно се удаливши од добра према злу, због слободне воље, коју је он добио од Творца"⁶.

Дакле, из наведених речи светих Отаца Цркве јасно је да је ђаво, будући да је створен као добар, по својој вољи постао зао. Сад је природно питати: кад је пао ђаво? Пад анђела се није десио у току шест дана стварања, јер по завршетку стварања, према сведочанству књиге Постања *"иоілега Боі све шійо је сїворио, и іле, добро беше веома"* (Пост. 1, 31). А ако су за шест дана створене твари биле добре, онда не може да се мисли да су се Анђели за првих шест дана лишили првобитног блаженства. Али, пад анђела је претходио паду човека, јер, да су се анђели одржали у истини, онда не би било кушача, који би их довео до кршења Божје заповести. У чему се састојао првобитни грех анђела? У Светом писму нема потпуно јасног учења о томе, али са вероватношћу се може закључити да је првобитни грех палих анђела била гордост и да се један од анђела, савршенији од других, сувише уобразио у свом савршенству и навео на то потчињене духове примером или убеђењем. То се види, пре свега, из искушења прародитеља јер им је кушач сугерисао жељу за већим савршенством, него што је лик Божји, који су они дотад имали. Због тога вероватно, што је и сам ђаво учинио исти тај грех, на који је навео човека, *Завишићу ђавола ушла је смрћ у свейі*, - каже Соломон (Прем. 2, 24).

⁶ Тачно излагање Православне вере. Књ. 2, гл. 4. стр. 57-58.

Исус Христос је рекао: ...Ђаво не стоји у истини...јер је он лажа и оца лажи (Јн. 8, 44). Не стоји у истини, то јест није сачувао истинске представе о својим стварним односима према Богу. У њему се појавила лаж, то јест лажна представа о свом сопственом савршенству и сили. Преувеличано виђење себе га је и навело на мисао о могућности да се изједначи са Вишњим (Иса. 14, 13-14), да постане независан од Њега (као што се често из историје види да се војсковође, пошто их цареви прославе, труде да заузму њихово место).

Пошто су обложени изузетно фином, па ипак сличном људској, плочи, демони могу да осете ударце. Ево шта читамо у житију Светог Андреја, Христа ради јуродивог: једном је Светом Андреју, који се налазио у цркви света Анастасија у Константинопољу, дошао ноћу један од начелника демона у пратњи многих других духова таме. Ђаво је имао у руци секиру, а сви демони су били наоружани различитим оружјем. Они су јурнули на њега да би га убили, а светац је завапио Богу за помоћ. Одјекнуо је гром и појавио се велики скуп људи, одевених у беле одежде, а иза њих је дошао старац племенита изгледа. Лице му је било светлије од сунца, а мноштво слугу га је пратило. Он им је рекао: "Затворите врата, да нико не побегне, и похватајте Етиопљане". Наредба је била истог тренутка испуњена. Притом Андреј је чуо да један од демона каже другом: "Тешко нама! Преварили смо се: Јован ће нас немилосрдно мучити". Јован је наредио белорисцима који су дошли с њим, да скину гвоздени ланац са врата Андреја. Јован, узевши ланац и пресавивши га трипут, стаде на врата цркве и нареди да се демони доводе један по један. Доведоше првог демона, извалише га на земљу, и Јован га удари ланцем сто пута. Демон је вапио попут човека: "Помилуј ме!" Такву казну добили су сви демони, један за другим. После тога Јован им рече: "Идите јавите се вашем оцу – сатани: како ће му изгледати оно што вам је учињено?" Демони несташе, белорисци се такође удаљише. Величанствени старац, пришавши Андреју, саопштио је да је он Јован Богослов, и да је њему поверено старање о Андреју.

А о томе, како се односе демони према жртвама које им се приносе, говори Свети Јован Златоусти у "Слову о Вавилу" (против Јулијана и пагана). Испричавши које су околности дале повод за изградњу паганског храма Аполону у Дафини, предграђу Антиохијском, Златоусти говори да је ђаво,

искористивши легенду, у пагански храм сместио демона ради завођења и погубљивања људи. Демон је, присутан уз идола, предсказивао будућност, чиме је подржавао заблуде пагана. У Дафину су пренете мошти Свештеномученика Вавиле, и демон је испрва заћутао, а затим се и потпуно удаљио из паганског храма. "Такав је обичај демона, - додаје Свети Отац, - кад им се људи клањају као боговима мирисом и димом крви, они годинама, попут крвожедних и незаситих паса, бораве на тим местима да би се хранили и наслађивали. А кад им неко не приноси такве жртве, онда они пропадају као од глади. Док год се приносе жртве, док год се извршавају одвратни тајни ритуали, дотле су и демони присутни и веселе се"⁷. А на који начин *духови злобе* (Еф. 6, 12) могу да се хране жртвама, које се приносе идолима, објашњава Свети Василије Велики: "Демони, будући да су се препустили славољубљу и страстима, у знатној мери се наслађују и хране жртвама. Док се жртве пале, крв се горењем претвара у испаравања и, распавши се, на тај начин, на танке делове, прелази у стање, својствено природи демона. Наравно, они се не хране испарењима, тако што их једу или што њима пуне црево, већ се њима хране слично неким животињама, остригама и осталим ове врсте, које узимају храну свим својим бићем. Из тог разлога демони похлепно гутају гасове, који настају од горења жртава, и увлаче у себе дим тамјана који сагорева"⁸.

Објашњавајући 11. стих 10. главе Пророка Исаије, исти Свети отац каже: "*Зар идајте, кийови у Јерусалиму и у Самарији; Нећу ли учинићи Јерусалиму и њејовијем лажнијем бојовима онако како сам учинио Самарији и њезинијем лажнијем бојовима?*" (Иса. 10, 11). На тај начин ће заплакати кипови израђени од дрвета, камена или неке друге материје, који су добили од уметника лик и изглед човека или бесловесних животиња, четвороножаца, или птица, или гмизаваца, какве су биле статуе и кипови Египћана?.. То се дешава овако: у кладама дрвета, којима је људским рукама дат лик и изглед, и уопште у свим идолима, било да су израђени од драгоцене или јефтине материје... невидљиво живе као сустанари и присуствују неки демони, који налазе наладу у нечистим жртвама. Близу тезги са месом, тамо где се баца покварена и згрушана крв, бораве пси, лакоми на ову врсту хране; слично њима и демони, робови прождрљивости, који похлепно траже наладу, у мирису и распадању крви принетих жртава, лете око жртвеника, који су им посвећени... у причи коју читамо у књизи о царевима, јасно се

⁷ Св. Јован Златоусти, т. 2, стр. 554.

⁸ Коментар Исаије, Т. 2, стр. 165

открива власт демона изнад статуа, које су њима посвећене. "И узевши Филитјеји ковчеј Божји унесоше ја у дом Даіонов, и намјестїише ја до Даіона. А сјушрадан кад усїиаше Азоћани рано, а їио Даїон лежаше ничице на земљи љред ковчеїом Госїодњим" (1. Цар. 5, 2-3). Кип, видљив за све, био је Дагон; онај који је лежао ничице био је демон, срушен славом, која је окружавала ковчег Божји; демон је и пао на своје лице, а са собом је оборио и срушио видљиву ствар. Из тог разлога се они који као храну користе жртве, принете идолима, сматрају судеоницима трпезе демона (1. Кор. 10,21)... Ето зашто је речено: заридаће кипови, то јест демони, који у њима живе"⁹.

О утицају злих духова на људе говори и искуство оних лица, која прате свој духовни живот. Ето шта пише отац Јован Кронштатски: "Не, реците шта хоћете, али човек понекад није претерано раздражљив и пакостан сам по себи, већ уз најздушнију помоћ ђавола. Само посматрајте себе или друге за време раздражљивости или пакости, кад ви или неко други жели да уништи онога који вам је истински или умишљени непријатељ; упоредите (понекад после кратког времена уз помоћ Анђела Чувара) спокојство, кротост и доброту вашег карактера или карактера човека којег сте посматрали, који следе после тога, са супротним стањем, које само што је прошло, и рећи ћете себи: "Не, изгледа да то уопште није онај човек, који се још малопре љутио и беснео, та то је човек, из којег су демони изашли". У њему нема ни трага од претходне пакости и претходне неразумљивости. Неки одбацују постојање злих духова: појаве у људском животу, сличне овима, морају јасно сведочити о њиховом постојању. Уколико свака појава има одговарајући узрок, и уколико се према плодовима дрво познаје, ко онда не види у човеку који безумно бесни, злог духа који делује унутар њега, који не може да се појављује другачије него на тај њега достојан начин, који не одговара често карактеру лица које бесни, ни каснијих његових поступака.

Ко у изливању људске злобе не препозна деловања начелника и творца злобе, тај припада броју оних који имају уши, али не чују, а имају ум, али не разумеју... Па сваки човек који је склон раздражљивости и који одише зломом, сам осећа јасно у својим грудима присуство непријатељске зле силе, која га приморава да делује некако нехотично, супротно ономе, како би он разумом и склоношћу желео да делује".

⁹ Коментар Исаије, т. 2, гл. 10, стр. 531-534.

Наши прародитељи су били блажени. Њихово тело је пуцало од крепости и здравља; а њихова душа је била чиста и невина, са свежим и активним силама, и наслађивала се мирном савешћу, која ничим није била помућена. Заједно с тим, спољашња природа са свим својим царствима – животињским, биљним и рудним – била је покорна човеку. Она му је служила као свом цару и владици и, будући дивна у целини и деловима, самим својим лепотама му је пружала велико уживање. Праоцима је за станиште на располагању био рај сладости, најбоље место на земљи, испуњено биљкама свих врста, лепим за гледање, добрим за јело (Пост. 2, 9), које су садржавале у себи све што је само могло да задовољи потребе чулно-разумних бића, да развија и непрестано одржава осећај савршеног блаженства у њима. Главни извор блаженства за наше прародитеље је било то што се Сам Бог појављивао и разговарао са њима, као Отац са вољеном децом, Сам је њима руководио, са изузетном љубављу и нежношћу; окруживао их је са свим што је могло да допринесе пуности њихове среће.

И ето, ђаво је завидео прародитељима због њихове бескрајне среће и хтео је да је уништи и, заиста је успео у томе. Змија-ђаво је клеветом на Бога преварио Еву, и кроз плод дрвета, који садржи познање зла, довео је људски род до смрти, - није тек тако назван човекоубицом од почетка (Јн. 8, 44). Свети Јован Златоусти каже: "Видећи да се човек налази у највећој части и да скоро ни по чему није мањи од Анђела, како и Блажени Давид каже: *Учинио си ја (човека) мало мањега од анђела* (Пс. 8,5), тако, видећи на земљи земаљског Анђела, демон, који је и сам некад боравио међу вишњим силама, али је због развраћене воље и неизмерне гордости пао са тих висина, користи се великим лукавством да би лишио човека Божијег благослова, учинивши човека незахвалним, да би одузео од њега сва блага, која му је даровало Божје човекољубље. А шта он то ради? Налази змију, која је разумом превазилазила све звери, што је посведочио и Мојсеј овим речима: *Али, змија бјеше лукава мимо све звијери њољске, које створи Господ Бој* (1. Мој. 3, 1). Искористивши змију као оруђе, ђаво преко ње ступа у разговор са женом и тако намамљује у своју обману овај најједноставнији и најнемоћнији сасуд. Разговарајући са змијом, Ева је рекла да је Бог забранио не само да се проба од плодова дрвета познања добра и зла, већ и да се ово дрво додирне; и рече жена змији: *Ми једемо рода са свакога дрвета у вртју; само рода с онога дрвета усред врта, казао је Бој, не једише и не дирајше у њ, да не умреше* (1. Мојс. 3, 2-3). Овим својим речима открила је тајну свог душевног стања, коју је приметио

кушач: само страх од смрти ју је задржао да се повинује Богу. *Због њога змија одговара жени: Нећете ви умријети* (1. Мојс. 3, 4). Расејан је страх од смрти, сад ђаво без муке одвлачи Еву на своју страну; он говори лаж и клевета на Бога: *Неко зна Бој да ће вам се у онај дан кад окусиће с њега отворити очи, ња ћеће постојати као бојови и знаћи што је добро што ли зло* (1. Мојс. 3, 5). Ева не противречи ђаволу: она му верује, и због тога се не противи. Чувши да је Бог, наводно, из зависти забранио да пробају од дрвета, погордивши се надом у једнакост са Богом, Ева се сувише уобразиља: *И жена види да је род на дрвету добар за јело и да ја је милина њега и да је дрво врло драго због знања* (1. Јн. 2, 16), проговори телесна похота: дрво је изгледало добро за храну; проговорила је похота очију: дрво је изгледало пријатно за очи; проговорила је гордост: изгледало је да дрво дарује знање. "Невоље нису настале од дрвета, већ од људске самовоље, од безбрижности и непажње, које је он показао у односу на заповест" (Св. Јован Златоусти). "Дрво је у Рају било због тога што је била потребна заповест за кушање нашег послушања" (Свети Василије Велики). Кривица није у дрвету, већ у нама, у нашој непослушности; *сама Ева узабра рода с њега и окуси, ња даде и мужу својему, ње и он окуси* (1. Мој. 3, 6). Тако је био унет грех у људски род. Тад им се отворише очи и видеше да су голи; па сплетоше лишња смокава и начинише себи пречаге (1. Мој. 3, 7). Прва последица греха у нашим прародитељима није била свест о некој болести - душевној или телесној, већ о својој голотињи. Са свешћу о голотињи појави се и унутрашњи стид. Пре прародитељског греха бјеху обоје голи, Адам и жена му, *и не бјеше их срамота* (1. Мој. 2, 25), а после прародитељског греха они начинише себи пречаге, а кад зачуше глас Господа, који је ишао по врту, онда се сакрише иза дрвећа. Господ зове Адама, овај одговара: *Чух глас твој у врту, ња се поилаших, јер сам ја, ње се сакрих* (1. Мој. 3, 8-10). И упита Господ: *Ко ти каза да си ја? Да нијеси јео са онога дрвета што сам ти забранио да не једеш с њега?* (1. Мој. 3, 11). Бог жели да изазове покајање код Адама. Али, првосаздани уместо да отворено призна свој грех и покаје се, пребаци своју кривицу на Бога: *Жена, коју си удружио са мном, она ми даде са дрвета, ње једох. А жена пребације своју кривицу на змију* (1. Мојс. 3, 12-13). Дакле, људи не само да су пали у грех, већ су били упорни у њему. Непослушност и непокајање су на прве људе, а преко њих и на цео људски род, навели праведан Божји гнев. Суд Господа, повезан са казном, прародитељи су прихватили ћутке и без одговора, а пробуђена савест им је ставила до знања да њихова судбина, после прекршаја Божје заповести, не може да остане у ранијем облику, да грех и злочин морају да буду кажњени,

и да је добродушно прихватање и скрушено подношење ове казне најбоље средство да заслужи милост и врате себи Божију љубав.

Казна коју је Бог изрекао обмањивачу - змији им је ставила до знања да они нису били предати на беспомоћну жртву злој и непријатељској сили, која их је свргнула с висине невиности и богоподобности. Без обзира на доживљене невоље, остајала им је могућност да се уздигну од свог пада, да устану против свог непријатеља, да се боре с њим и да победе, добијајући за то снагу и средства од Бога, Који се појавио не само као њихов Судија, већ и као њихов осветник.

Не будимо толико непромишљени, па да ропћемо на нашу прамајку, имајући на уму да и ми само непрестано понављамо њен грех – непослушност према заповестима Божјим; боље да погледамо како да се носимо са искушењима да бисмо избегли мреже непријатеља, те због тога изађимо из Едема и пођимо у Јорданску пустињу, јер оно што смо изгубили у рају поново је за нас стечено у овом месту суза и уздаха, које је за нас пролио Божји Син. Бог није допустио искушавање Спаситеља због њега Самог, већ због примера јаке борбе против искушења, да би људи знали како да осујете непријатеља...

Дакле, према сведочанству светих Отаца Цркве, средства искушавања ђавола су разноврсна. А због чега ми понекад не примећујемо нападе ђавола, на то одговара Преосвећени Инокентије, архиепископ Херсонски: "Да бисмо осетили на себи додир духа таме, треба сами да будемо светли, а грешник је тама. На чистом белом оделу и мала мрља се одмах примети, а на црном оделу се не примећују ни најцрње велике мрље. У души светлој и чистој било која мисао коју убаци ђаво, одмах изазива збуњеност, тежину и срчану бол; а у души грешника, тамној и оскрнављеној и само његово присуство је неприметно. Сам дух злобе свим силама се труди да то остане непримећено: јер какву корист има од тога да буде примећен? Да дозволи да га човек директно осети? То би значило да нас нагони у бекство од себе. И ето он се, тирански владајући над грешником, истовремено труди да га држи у истој обмани, како он тобоже ради сам по себи и да је у свему савршено слободан"¹⁰.

¹⁰ О греху и његовим последицама, Харков, 1883, стр., 171.

Чиме и како се може искушавати онај или овај човек на грех, одговара Свети Исидор Пелусиот: "Ђаво не зна оно што нам је у мислима, зато што то искључиво припада јединственој сили Божјој, али по телесним покретима он може да ухвати мисао. Види ли, на пример, да неко радознано гледа и храни очи туђом лепотом? Искористивши његову жељу, одмах побуђује таквог човека на прељубу. Ако ли види гневног и раздражљивог? Одмах оштри мач и уперује на убиства. Ако види користољубивог? Подстиче на разбојништво и неправедно стицање. Види ли оног којег обузима стомакоугаћање? Одмах му живо приказује страсти, које се рађају стомакоугаћањем и оставља оно што служи да се његова намера спроведе у дело.

Најопаснија је страст величања себе; поводом тога Свети Јован Лествичник каже: "Надмени монах неће имати потребе зе демоном (да га баци у пропаст), зато што је сам себи већ постао демон и непријатељ". Преподобни Оци Варсонуфије и Јован кажу: "Оскврњење (истечење) у сну се дешава час због претераног хвалисања, час из зависти ђавола; за последње треба рећи да кад непријатељу не помажу наша охолост и презасићеност, онда он не може ово често да понови: слично оном, који кад гради кућу, не нађе потребне материјале, те се труди узалуд, слично томе и ђаво"¹¹. Свети Јован Златоусти каже: "Нека нико не мисли као да је ђаво тобоже тако моћан, да може да нас спречи да идемо путем, који води према врлини. Истина, он мами и саблажњава немарне, међутим насилно не задржава и не присиљава"¹². Свети Јован Лествичник каже: "Демони нас са свом силом нападају онда, кад виде да смо неспособни из немоћи да ступе с нама у борбу". Св. Максим Исповедник каже: "Мој немар демони увек користе као прилику да устану против мене"¹³. Златоусти каже: "Ако живимо неморално, постајемо лак плен ђавола"¹⁴. Да се зло зачиње у нама самима, каже и сам Господ: Јер из срца излазе зле помисли (Мт. 15, 19).

Свети Антоније Велики каже: "Сам ђаво је свестан своје немоћи, па према томе, нећемо падати духом, осећати бојазан у души, нећемо сами измишљати поводе за страх, говорећи: "А шта ако дође демон и поколеба ме?"

¹¹ Добротољубље, т. 2., стр. 608.

¹² Беседе о књизи Постања, д. 1, стр. 434.

¹³ Добр. Т. 2. стр. 322.

¹⁴ Беседе о Јеванђељу по Матеју, д. 1. стр. 186.

Ако ме ухвати и обори? "Или: "Ако ме изненада нападне и изазове панику?" Нећемо никако дати места таквим мислима и жалостима у себи, као они који гину. Него ћемо бити добродушни и увек ћемо се радовати, као они који се спасавају; стално ћемо мислити да је са нама Господ, Који је демоне свргнуо и учинио их непокретним (Својим Животворним Крстом показавши да се заграђују од власти злих духова). Увек ћемо размишљати да нам, пошто је с нама Господ, непријатељи не могу ништа. Они какве нас нађу, долазећи код нас, такви и сами постају у односу према нама; и какве мисли у нама налазе, таква нам привиђења и приказују, нудећи нам искушење у ономе, на шта смо похлепни.

Због тога, ако нас нађу бојажљиве и успаничене, одмах нас нападају, као разбојници, који су нашли незаштићено место, и оно што ми сами о себи мислимо, то још и увеличавају. Ако виде да смо страшљиви и бојажљиви, онда још више повећавају бојазан привиђењима и претњама, а јадну душу ово мучи. Али, ако нас нађу како се радујемо због Господа и да размишљамо о будућим добрима, да у мислима имамо дела Господња и како мислимо да је све у Божјој руци, како демон није у стању да савлада Хришћанина и како уопште ни над киме нема власти (ко призива Бога у помоћ), демони се онда, кад виде душу која се учвршћује таквим мислима, са стидом окрећу натраг". Тако се, непријатељ, видећи да је Јов ограђен врлином, удаљио од њега; али је Јуду учинио својим заробљеником, нашавши га без такве заштите.

Свети Кирил Јерусалимски каже: "Ниси ти сам главни виновник дела; постоји неко други, најзлобнији саветник – ђаво, он све наговара, али не може да победи оне који му се не покоравашу. Зато затвори своја врата и удаљи га од себе, и неће ти нанети штету. А ако без гнушања прихватиш у себи похотну мисао, онда посредством помисли она ће пустити у тебе корење, завезаће ти ум и одвући на пучину зла"¹⁵. Свети Јован Златоусти каже: "Ако ђаво и јесте отимач, од нас зависи да ли ћемо му дозволити да отима"¹⁶. Свети Јефрем Сиријски каже: За оне који воле Бога свом душом борба против ђавола је исто што и ништа, а за оне који воле свет она је тешка и неиздржљива"¹⁷. Свети Григорије Ниски каже: "Кад је наша природа пала у грех, Бог нас пале није оставио својим Промислом, већ додељује сваком од нас

¹⁵ Тумачење посланице Колошанима од Св. Теофана Затворника, стр. 26.

¹⁶ Беседе о Јеванђељу од Матеја Пер., д. 2, стр. 270.

¹⁷ Добротољубље, д. 1, стр. 343.

као помоћ у животу по једног Анђела бестелесне природе; али са супротне стране изопачивач природе смишља то исто посредством неког лукавог и злобног демона, који би штетио човековом животу. А човек, налазећи се између Анђела и демона, сам по себи чини једно јачим од другог, слободном вољом бирајући учитеља између ово двоје. Добри Анђео предочава помишљама добро врлине, које се онима који напредују откривају у поуздању, а онај други приказује материјална задовољства, од којих нема никакве наде на добро. Зато, ако се неко клони онога што мами оним што је рђаво, пошто усмери помисли на оно што је најбоље, и ако то као порок оставља иза себе, а душу своју као неко огледало окрене лицем ка вери у добро, да се у чистоћи сопствене његове душе утисну све слике и представе добра које га чека, онда му брат иде усусрет и пружа му помоћ; јер по дару речи и разумности душе људске Анђео је на неки начин човеку брат"¹⁸.

Пад Анђела, насљанак злих духова

Бог је све Анђеле створио као добре. Али, један део њих, као бића, која имају слободу воље, је злоупотребио своју слободу и стао на пут противљења Богу, тј. пао је у грех. Ништа их није на то присилило. Свето Писмо јасно сведочи да су у почетку (потоњи) пали духови били безгрешни. То се, пре свега, види из речи Самог Господа Исуса, кад Он Јеврејима, који нису веровали његовим речима, разобличујући их, говори да је њихов отац ђаво, који "не стоји у истини" (Јн. 8, 44). Исто тако Свети апостол Петар у својој 2. посланици каже: "...Бог не поштедје Анђеле који сагријешеше, него их баци у окове мрака пакленог и предаде да се чувају за суд" (2. Петр. 2, 4). Свети апостол Јован Богослов сведочи: "Онај који твори гријех од ђавола је, јер ђаво гријеш од почетка" (1. Јован. 3, 8). Света Црква је устима својих богонадахнутих људи – великих подвижника побожности – увек тврдила да су пали духови били створени као добри, а затим су сами постали зли.

"Не кажемо ми", пише Блажени Теодорит, "да је Господ тобоже све духове злобе од почетка створио као зле, нити да им је тобоже дата таква природа; већ то да су се они сами падом воље од најбољег устремили ка горем". Осврћући се на пад ђавола у грех, Свети Кирило Јерусалимски пише: "Пре ђавола нико није згрешио; а он је згрешио и то не зато што је од природе добио неопходну склоност према греху (иначе би узрок греха пао на оног, ко га је таквим створио); већ, будући да је створен као добар, сопственом вољом је постао ђаво". Према речима Блаженог Августина,

¹⁸ Исто, стр. 272-273.

"ђаво је дух нечисти;...он је дух по природи, а нечист је по греху: од ова два својства прво је од Бога, последње је од самог ђавола".

Али, како је дошло до пада ђавола у грех? Свим створеним Анђелима је створена слобода: или да буду са Богом или да се удаље од њега. У тренутку стварања Анђели нису добили коначно савршенство и позвани су били да га постигну кроз непрестано заједничарење са Богом што им је, са своје стране, обезбеђивало неизрециво блаженство. Али Херувим-Денница, најближи Богу, саблазни се својом блискошћу са Вишњим и својом улогом посредника између Бога и Анђела, најближих Њему. У њему се разбуктала гордост пред Анђелима, свест о својој надмоћности, пошто су кроз њега други Анђели добили светлост и благодат од Бога. Зашто се највиши Анђео погордио – то питање не сме да интересује људски ум, јер одговор на њега зна само једини Бог. Зар је логично да се ми, ограничена бића, удубљујемо у оне тајне постојања, које зна само Вишњи? Заједно са гордошћу у Денници се појавила завист према Богу као Извору свих небеских сила и добара. Затим је он, први лучоноша у анђеоском свету, почео да гори од безумне жеље да се изједначи са Богом, да и сам буде бог за небеске анђеоске чиновне и цео остали свет.

Завист је Денницу подстакла на клевету против Бога пред Анђелима, и ово је створило саблазни у њиховој средини, што је и довело до највеће катастрофе у анђеоском свету. Пророк Исаија овако описује пад Деннице: *"Како њаде са неба, звијездо Данице, кћери зорина? Како се обори на земљу који си изазио народе? А њоворио си у срцу свом: изаћи ћу на небо, више звијезда Божијих њодигићу њријестјо свој, и сјешћу на њори зборној на сѡрани сјеверној; изаћи ћу у висине над облаке, изједначићу се са Вишњим"* (Иса. 14, 12-14). Овим речима пророк Исаија показује Денницу као веома великог властољупца, који је изгубио своју власт услед своје прекомерне гордости.

Денница је повукао за собом безбројно мноштво анђела, које је саблазнио. О трагедији, која се десила на Небу, читамо у Откривењу св. Јована Богослова: *"И наста рат на небу; Михаил и Анђели његови завојштише на аждају, и ратова аждаја и анђели њезини; и не одољеше, нити им се више нађе мјеста на небу. И збачена би аждаја велика, стара змија, која се зове ђаво и сатана, који заводи сву васељену, избачена би на земљу, и с њом збачени бише анђели њезини"* (Откр. 12, 7-9).

У Светом Јеванђељу по Луки, Син Божји говори да је видео пад сатане: *"Видјех сатану ѡјде њаде са неба као муња"* (Лк. 10, 18). Да је ђаво повукао са собом део Анђела, о том веома јасно говори Христос, описујући Страшни Суд: *"Тада ће рећи и онима што му стоје с лијеве стране: Идите од мене,*

проклету, у огањ вјечни који је припремљен ђаволу и анђелима његовим" (Мт. 25, 41).

Пад злих духова у грех је био толико дубок да они више никад неће устати, неће се покајати због свог зла и гордости. За њих нема места покајању, они никад неће моћи да добију благодат Божју.

Зли духови су отпали од Бога потпуно свесно, промишљено, јер Господ им је даровао изузетно велики разум и открио им многе небеске тајне. Отпали су без било каквог утицаја споља и са крајње упорном разјареношћу. Уз то, као бестелесни духови, они су слободни од било каквог материјалног омотача и, према томе, нису били изложени никаквим искушењима плоти. Због тога је отпадање дела Анђела од Бога за њих било исто што и смрт, после које нема места покајању, баш као што нема места ни покајању човеку после његове смрти.

Како ускладиши постојање злих духова са Божијом добром

Ђаво, отпавши од Бога, постао је начело, извор, пунота и оличење зла, које је у својој основи бунт против Бога. Зло само по себи није самостално начело, није некаква првобитна зла природа, вечна као Бог, није посебна самоникла суштина, већ стање воље духовно-разумног бића, отпалог од Бога. Руски теолог В. Лоски је писао: "Начело зла потиче од слободе твари. Ето зашто је оно неопростиво: зло се рађа само од слободе бића, које га чини. Зло је недостатак добра. Бог је бесконачно добро. Због тога се зло не односи на Бога, већ само на ограничена разумна створења". Бог није створио зло и Бог не сноси одговорност за њега. Напротив, Господ својим Промислом претвара зло у добро. Објашњавајући порекло зла, Свети Григорије Ниски пише: "Разумној природи је дарована слобода, спојена са снагом, која проналази оно што прижељкује, да би постојала слободна воља. Добро није било ништа принудно, већ се убрајало у заслугу слободној вољи. И пошто ово слободно кретање омогућује да се остварује сопствена воља, нашао се неко (Денница-највиши Анђео), који је злоупотребио слободу и, по речима апостола, постао "измишљач зала" (Римљ. 1, 30). А он нам је, пошто га је и самог створио Бог, брат, а пошто се самовољно одрекао учешћа у добру, отворио је врата злу и, пошто је постао отац лажи, ставио се у ред наших вечних непријатеља... Због тога је то и за остале био повод за губитак добара, што се затим и десило са људском природом".

Често људи постављају питање да ли је Бог знао, стварајући Анђеле, да ће део њих отпасти, и ако је знао, зашто их је онда створио? Свакако је знао, јер је Он свезнајући. Али, зашто их је Свевишњи створио, на таква питања Свето Писмо нам одговара: "Јер мисли Моје нису ваше мисли, нити су ваши путеви Моји путеви, вели Господ; него колико су небеса више од земље, толико су путеви Моји виши од ваших путева, и мисли Моје од ваших мисли" (Иса. 55, 8-9). Личност и тело човека су највећа творевина Бога, због тога Господ, будући да је бескрајна Љубав, жели да општи са Својим духовно-разумним створењима кроз љубав, и управо због тога Својим продуховљеним творевинама Бог даје способност љубави, која се заснива на избору. И Анђели, и човек су слободни у избору – или да живе у заједничарењу са својим Творцем, или да одбију такво заједничарење. Али, одступање од Бога као извора добра лишава створење добра и одводи га на пут зла.

Неки могу да упитају: "Како са Божанском љубављу, добротом ускладити то да ће се бића, која је створио Бог, вечно мучити?" Одговарајући на ово питање, треба пре свега рећи да Свесвети Бог воли само добро, и да Он никако не може да воли зло, грех. А код ђавола, злих духова ништа добро није остало. Већ због тога нечисти духови не могу да буду објекат Божје љубави.

Поред тога, даровавши палим анђелима при стварању слободу воље као један од највиших Својих дарова, Господ је не ограничава, не ремети, да би насилно привукао ова бића ка блаженству. А вечно блаженство свих разумно-моралних бића се налази унутар њих самих, говорећи сликовито, у њиховом срцу, и оно не може бити дато ником споља, ако за њега нема основе у срцу, коју припрема само разумно-морално биће. А у злим духовима није остало ни најмање зрнце добра, из којег би могла да настане и развије се жеља да се ослободе зла и да постану добри.

Како је њихово стање, таква ће бити и њихова вечна судбина. Ради бољег усвајања реченог навешћемо следећи пример. Замислимо човека код ког се необуздано развила страст блуда, према полним изопаченостима, воде га против воље у манастир, где све одише светом атмосфером целомудрености; или богохулника, богоборца, окорелог у мржњи према вери, Цркви, насилно одвлаче у црквени хор, да стално узноси својим устима славословља Господу. Како ће им бити – и блуднику, и богомрсцу у атмосфери моралне чистоте и светости неприродној за њихово унутрашње стање? Да Господ није прогнао пале духове с неба, онда би небеска атмосфера светости љубави, Божанствена Светлост, која озарава Небеска боравишта, пакла ове покварене зле духове безброј пута мучније од пакленог пламена. Ето зашто

се у томе што је Господ прогнао с Неба Анђеле, пале у грех такође испољила и Његова доброта. А осуда злих духова за сва њихова зла дела на бескрајна мучења у паклу се налази у потпуном складу са Божјим правосуђем. Треба још једном рећи да се својим малим људским умом, својом слабом логиком, не треба мешати у те највише сфере тајни живота, које су познате само Богу и где се налази граница, непробојна за људски разум. Зар човек-створење, које је у рукама Творца исто што и глина у рукама грнчара, има право да буде тако дрзак да пита Вишњег зашто Он ради ово или оно?

Зли духови не могу да испоље насиље над неким човеком, уколико им Бог то не допусти. Али, допуштајући демонима да врше зло, Бог истовремено Својом силом ограничава њихова погубна деловања и усмерава сва демонска дела на добро – на духовну корист људи, њихово спасење, јер зли духови пружају људима прилику да се вежбају у добру и учвршћују у врлини. Из Светог Јеванђеља знамо да без допуштења Божјег, зли духови не могу да уђу чак ни у нечисте животиње. Из историје праведног Јова се види да ђаво не може да почне да искушава Божијег угодника другачије, него да измоли дозволу Вишњег за то. Одговарајући на питање зашто Бог није уништио ђавола, који је навео човека на грех, Свети Јован Златоусти каже: "Он је тако поступио старajuћи се о нама... Кад би нас лукави савладао насилно, ово питање би имало извесну оправданост. Али, пошто он нема такву моћ, већ се само труди да нас придобије (док ми можемо и да не пристанемо), зашто онда отклонити разлог за заслуге и одбацили средство за остизање венаца? Бог је оставио ђавола (да делује у свету) због тога да би они, које је он већ претходно победио тј. људи, њега самог (ђавола) свргнули?"

Као доказ постојања ђавола може се навести и то да човек за време молитве осећа нарочито супротстављање невидљиве силе, која делује на његово срце. Човек може да се бави са жељом било каквим послом, али чим стане на молитву (овде није говор о онима који дишу молитвом као ваздухом, већ о онима, који нису изнутра озарени молитвом, који нису душом спремни за њу), одмах му није добро, истог трена осети немоћ организма, почиње да зева или тоне у сан, на памет му долазе различите помисли. А кад човек заврши са молитвом, опет се осећа бодро, као да се ништа није десило. Многи људи могу да кажу да им је лакше да ураде би-

ло какав тежак посао, него да се моле. Иако они, који су осетили сладост молитве, за које је молитва разговор с Богом, не престају да сведоче да за њихову душу нема веће радости, већег блаженства и мира, него оно што они осећају за време молитве. Откуд толики контраст између искуства једних и других? Како је неиздрживо тешко људима, који дубоко у себи још нису спремни за молитву, да присуствују богослужењу у храму!

Ничим другим до супротстављањима ђавола не може се објаснити брзина и успех с којим се шири зло: Реците о неком човеку клевету и лаж, - и то ће се брзином муње свуда проширити. Али, потрудите се да почнете да ширите међу људима нешто што води ка њиховој духовној чистоти, племенитости, - одмах ће постати очигледно како се невидљиве силе труде да угуше раст овог доброг семена. Рад ђавола је очевидан и у томе што је људско срце више расположено да прими све што је порочно, подло, грешно, а на оно што је чисто, узвишено, свето – срце често остаје глуво.

Природно се поставља питање: зашто су у XX веку, кад је човек почео да лети у космос, на Земљу почели да долећу НЛО-и? Постоји ли веза између продора људи у просторе васионе и појаве НЛО-а? Да, овде постоји најдиректнија веза. На пример, прва полетања домаћих космонаута су за један од својих циљева имала доказивање да нема Бога, нема Небеског Царства. Уопште, космонаутика је убедљиво сведочанство о паду духовности човечанства и губитка хришћанских вредности. А губитак хришћанске вере и побожног начина живота код милиона људи их је веома зближио са демонима. Нечисти духови непрестано воде борбу против људског рода. Спаситељ нас је научио да се демонски род одгони и побеђује постом и молитвом. Овим духовним оружјем људи су силно посрамљивали демоне у ранија времена. А данас већина људи или уопште нема духовни живот или је он сувише слаб. О каквом одлучном супротстављању ђаволу се ту може говорити. Ево, те паклене силе нападају човечанство.

И то што се демонска бића јављају на Земљи у облику неких ванземаљаца на својеврсним летећим апаратима, које људи виде као међупланетарне летелице и космичке бродове, такође је повезано са епохом освајања космоса. Савремени људи траже ванземаљске цивилизације, желе да са њима успоставе контакте. Знајући то, ђаво хоће преко НЛО-а коначно да одвуче људску пажњу од Бога и да је усредреди на привидне представнике ванземаљских цивилизација.

Древни летописи и каснији извори сведоче да су се и раније у атмосфери понекад појављивале огњене кугле, које савремени научници убрајају у НЛО. Уколико је то заиста било оно што се данас уобичајено назива НЛО-ом, иако их савременици нису схватили као међупланетарне станице, онда се може претпоставити да су оне намењене за обману данашње генерације људи. Зли духови су схватили да ће појаву некаких загонетних огњених кугли на небу, макар још пре Христовог Рождества, или у неком веку хришћанске ере, човечанство у XX веку тумачити као појаву НЛО-а у далеким временима. Та све оно лоше, погубно, што стално спрема против људи, ђаво им приређује врло лукаво, опрезно да се не би раскринкао. Јер да никад раније није било НЛО-а, и да су се одједном појавили пред очима једне генерације, ту би се могле и разобличити демонске сплетке, пошто Свето Писмо упозорава да у последње време "страхоте и знаци биће с неба... Умираће људи од страха и од очекивања оног што наилази на свијет..." (Лк. 21, 11, 26).

НЛО, крећући се са веома значајном брзином, може у тренутку да се заустави или да измени правац лета. А ово противречи закону да је свим материјалним телима својствена инерција. Није се једном могло видети како НЛО мења свој изглед, задобијајући разноврсне геометријске облике. Дате чињенице говоре о томе да је по својој природи НЛО нематеријалан. Овај закључак потврђују и следеће чињенице. На пример, одређена брзина лета неких НЛО-а у земљиној атмосфери је 20км/с. То је скоро три пута више од прве космичке брзине (7,9 км/с), оне брзине, чије прекорачење доводи до тога да космичко тело побеђује силу Земљине теже и удаљује се у просторе Сунчевог система. Другим речима, по физичким законима ниједно физичко тело не може да се у атмосфери Земље креће брзином од 20км/с.

Ако до појаве НЛО-а не долази по законима натприродног, онда они крше основне природне законе, у чију истинитост не треба сумњати.

С друге стране, пак, много тога указује на потпуно материјалну природу НЛО-а: они се могу фотографисати, неки од њих су у рејонима слетања остављали трагове на земљи или крајње непријатан мирис, који подсећа на нешто иструлело. Неки су успевали чак да задрже пилоте-хуманоиде, који су се притом понашали врло агресивно, гребли канцама, а кад су једног од њих успели да затворе у пртљажник путничког аутомобила, он је на тајанствени начин нестао.

Сад замислите с каквом мрачном силом је човечанство принуђено да има посла. То да зли духови на начин, непојмљив за људе, могу да утичу на материју и материјалне ствари – познато је из житија Светих. Сетимо се при-

мера из житија Светог Јована Новгородског, који је у XII веку за једну ноћ на злом духу слетео из Новгорода у Јерусалим, поклатио се гробу Господњем и вратио натраг у Новгород. Једном за време ноћне молитве Светитељ Јован је чуо да у лавабоу неко заплускује воду, у близини није било никог. Он је схватио да зао дух покушава да га заплаши. Благочестиви подвижник је оградио умиваоник крсним знамењем и самим тим је затворио кушача. А лукави дух није могао да поднесе молитву Светитеља, која га је пекла као огањ, и почео је да га моли да га пусти из умиваоника. Свети се сложио, али под условом да га зао дух донесе за једну ноћ у Јерусалим и врати у Новгород. Ђаво је пристао на то. Он се претворио у коња, Свети Божји угодник је сео на њега и за једну ноћ је отишао на ходочашће Гробу Господњем. Зао дух је молио Светог да ово никоме не каже, у противном је подвижнику претио искушењима. Али, Светитељ, свакако, није могао да закључи такав посао са нечистом силом. Из хришћанског смирења он је, не изговарајући своје име, у проповеди испричао својој пастви да зна човека који је заробио дух таме и отишао на њему на путовање у Свети Град на поклоњење Гробу Господњем. За освету зао дух је почео да измишља свакојаке сплетке против Светог: подметао му је у келији женске ствари, а једном, кад су се поред келије Светитеља окупили грађани, који су дошли код њега, зао дух, претворивши се у младу жену, искочи пред народ из келије Светитеља да би окаљао Божјег угодника, изазвавши код људи подозрење према њему, као блуднику.

Овај пример показује да зао дух може да утиче на материју: да узме лик коња, да подмеће женске ствари.

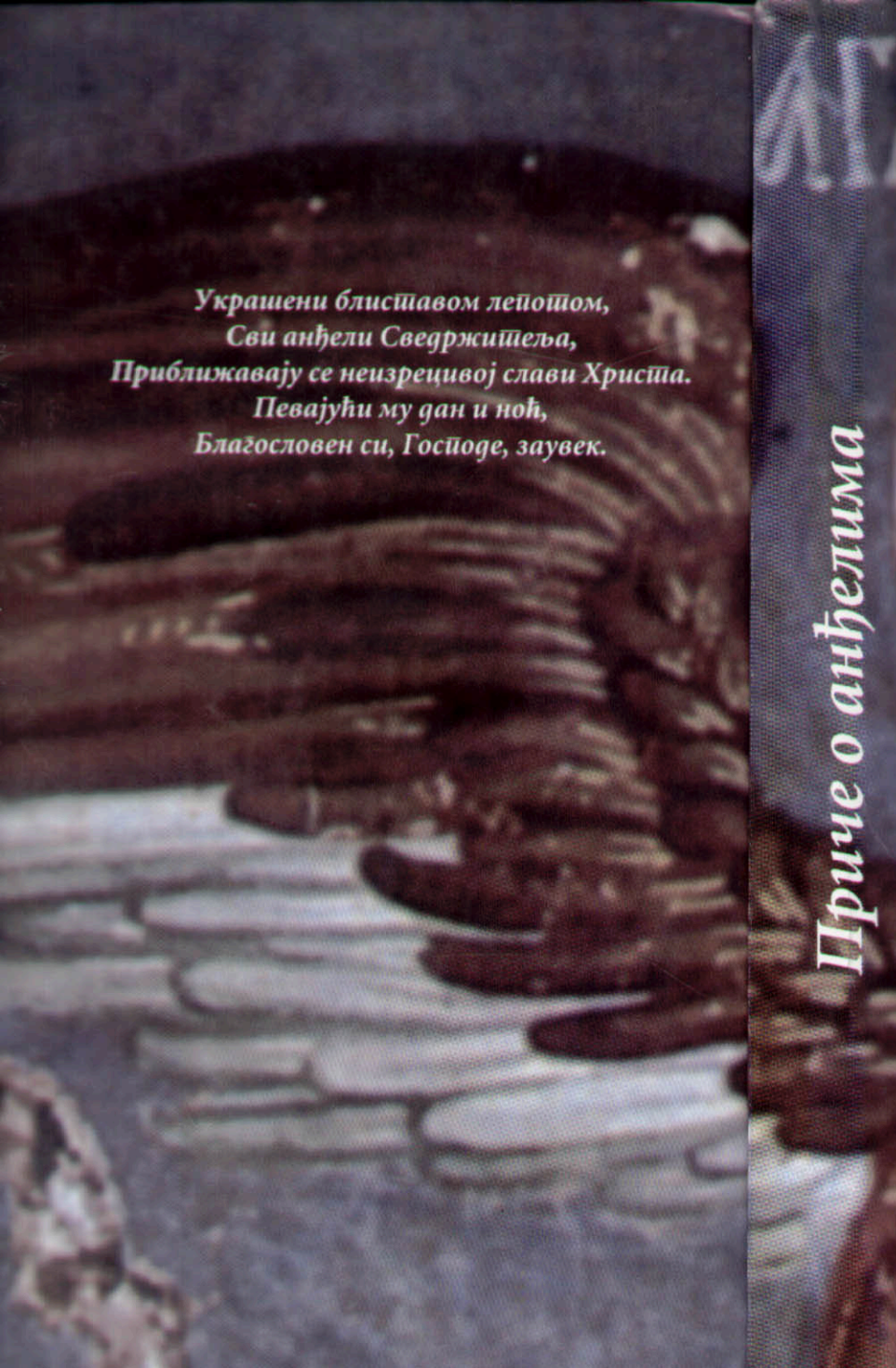
Знајући из Житија Светих сличне примере утицаја нечисте силе на материјални свет и будући упознати са чињеницом да су на месту слетања НЛО-а остајали трагови на земљи, које је тобоже остављала међупланетарна станица или ствари, човеку сасвим непознате, човек не може а да не постави питање: није ли све оно биље и животиње, које се налазе при ископавањима, као и врсте древних људи, као што је питекантроп, синантроп и друге, које еволуционисти користе као образложење свог безбожног учења, фалсификације, које подмеће ђаво?

Један од истраживача НЛО-а Џон Кил је једном рекао: "Шале са НЛО-ом су исто онако лоше, као и шале са црном магијом".

Литература

1. *Свети Козма Ейолски* – ПОУКЕ И ПРОРОЧАНСТВА (превод Јелена Петровић)
2. *Свети Серафим Вирички* – БЛАГОСЛОВ ЉУБАВИ (превод Милан Радовановић)
3. РАДОСТИ МОЈА, ХРИСТОС ВАСКРСЕ (превод Весна Никчевић)
4. *Свети владика Николај* – БИБЛИЈСКЕ ТЕМЕ
5. *Старац Тадеј Вишовнички* – МИР И РАДОСТ У ДУХУ СВЕТОМ
6. *Старац Пајсије* – ПОУКЕ БОЖАНСТВЕНЕ ЉУБАВИ (превод Антонина Пантелић)
7. *Пройојереј Конѕијантин Оѕировски* – СПАСЕЊЕ ЈЕ У НАШИМ РУКАМА (превод Александра Павловић)
8. СТАРЕЧНИК (превод С. Јакшић)
9. *Старац Теоклиј Дионисијски* – ИЗМЕЂУ НЕБА И ЗЕМЉЕ (превод С. Јакшић)
10. *Иѓуман Марко Московски* – ЉУДИ БОЖИЈИ И ЗЛИ ДУХОВИ (превод Весна Петковић)
11. *Јероѕеј Влахос* – ЖИВОТ ПОСЛЕ СМРТИ (превод Антонина Пантелић)
12. *Свети владика Николај* – ЖИВОТ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА
13. ПОСЛЕДЊА ВРЕМЕНА ДАНАС (превод В. Д.)
14. УОЧИ ДРУГОГ ДОЛАСКА ХРИСТОВОГ (превод Н. Н., Ксенија Кончаревић)
15. *Презвијер Руфин* – КЊИГА ЖИВОТ ПУСТИЊСКИХ ОТАЦА (превод Леонела Фундић)
16. *Стилијанос Пајадоуулос* – СТАРАЦ ЈАКОВ (превод Дејан Ристић)
17. *Свети владика Николај* – МОЛИТВЕ НА ЈЕЗЕРУ
18. *Свети Некѕтарије Ећински* – ЗЕМАЉСКИ АЊЂЕО—НЕБЕСКИ ЧОВЕК (превод Антонина Пантелић, Јелена Петровић)
19. *Свети Нифонћ* (превод Јелена Петровић)
20. ЖИВОТ ПОСЛИЈЕ ЖИВОТА (превод В. Н., архимандрит Јустин Поповић, епископ Атанасије Јевтић)
21. *Старац Јефрем* – ОЧИНСКЕ ПОУКЕ (превод Антонина Пантелић)
22. АЊЂЕЛИ И ДЕМОНИ ("ИСТИНА" – ЧАСОПИС ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ ДАЛМАТИНСКЕ)
23. *Свети владика Николај* – ТЕОДУЛ

24. *Старац Клеопа* – ВЕЛИКИ ЈЕ БОГ (превод Арсеније Бугарски)
25. СУЗЕ ЗА СВЕТ (превод Антонина Пантелић, Зоран Јелисавчић)
26. *Свети владика Николај* – РЕЧИ О СВЕЧОВЕКУ
27. *Свети владика Николај* – ЕМАНУИЛ
28. *Свешћеник Родион Пејроградски* – ЉУДИ И ДЕМОНИ (превод В. Н.)
29. ПРАВОСЛАВНИ БРАК И ПОРОДИЦА (превод В. Н.)
30. *Јован Мосха* – ЛИМОНАР ИЛИ ДУХОВНИ ЛУГ
(превод монахиња Макарија Соколичка)
31. *Пројојереј Григорије Дјаченко* – ТАЈНИ ЖИВОТ ДУШЕ ПОСЛЕ
СМРТИ (превод Александра Павловић, Славица Ђукић)
32. ГОСПОД НИЈЕ СТВОРИО СМРТ (превод Биљана Вићентић,
Младен Станковић, Влада Петрин, Антонина Пантелић)
33. *Свети владика Николај* – МИСИОНАРСКА ПИСМА
34. *Свети владика Николај* – ЦАРЕВ ЗАВЕТ
35. *Свети владика Николај* – НОВЕ БЕСЕДЕ ПОД ГОРОМ
36. *Свети владика Николај* – РАТ И БИБЛИЈА
37. *Свети владика Николај* – ИЗНАД ГРЕХА И СМРТИ

A close-up, artistic photograph of angel wings. The feathers are dark brown and layered, with some lighter, almost white, feathers visible at the bottom. The lighting is dramatic, highlighting the texture and depth of the feathers. The background is dark and out of focus.

Украшени блиставом лепотошом,
Сви анђели Сведржишеља,
Приближавају се неизрецивој слави Христаша.
Певајући му дан и ноћ,
Благословен си, Господе, заувек.

Приче о анђелима